

2114

2114
VKVIII-6

208 (1-2)

+

Tabula continens linguarum

+ in festo ^{be} Marie Magdalene.	fol. i
+ in eodem festo ^{be} Marie ^{mag.}	p. 21
+ in festo ^{be} Jacobi ^{ap} ^o ^{di} 1.	p. 38
+ in eodem festo. Jacb. ^o ^{di} 2.	p. 50
+ in festo ^{be} Petri ^{ap} ^o ^{di} 1.	p. 66
+ in eodem festo ^o ^{di} 2.	p. 84
+ in eodem festo ^o ^{di} 3.	p. 95
+ in eodem festo. ^o ^{di} 4.	p. 109
+ in festo ^{be} Laurentij ^o ^{di} 1.	p. 122
+ in eodem festo ^o ^{di} 2.	p. 137
+ in festo Assumptionis ^{be} Marie ^o ^{di} 1.	p. 152
+ in eodem festo ^o ^{di} 2.	p. 166
+ in eodem festo ^o ^{di} 3.	p. 180
+ in festo ^{be} Bartholomei ^{ap} ^o ^{di} 1.	p. 193
+ in eodem festo ^o ^{di} 2.	p. 211
+ in Nativitate ^{be} Joannis ^{ap} ^o ^{di} 1.	p. 226
+ in eodem festo. ^o ^{di} 2.	p. 239
+ in eodem Nativitate ^o ^{di} 3.	p. 258
+ in festo ^{be} Matthei ^{ap} ^o ^{di} 1.	p. 272
+ in eodem festo. ^o ^{di} 2.	p. 287
+ in festo ^{be} Michaelis ^o ^{di} 1.	p. 303
+ in eodem festo ^o ^{di} 2.	p. 317
+ in eodem festo ^o ^{di} 3.	p. 330

- + In festo s. Hieronij & Eusebij — p. 346
 + In festo s. Francisci antio. 1. — p. 359
 + In eodem festo antio. 2. — p. 373
 + In eodem festo antio. 3. — p. 386
 + In eodem festo s. Francisci dist. p. 400
 + In festo ap. Symonis & Jude p. 415
 + In eodem festo antio. 2. — p. 426
 + In festo origenij antio. 1. — p. 439
 + In eodem festo antio. 2. — p. 454
 + In eodem festo antio. 3. — p. 470
 + In festo alii in ysa. s. Hieronij.
 s. Hieronij Th. si quis vult etc. — p. 484
 + In festo sancti Marci 2. — p. 496
 + In festo alii in ysa. s. Hieronij p. 512
 + In festo eiusdem antio. 2. — p. 524
 + In festo alii in ysa. s. Hieronij p. 538
 + In eodem festo sancti Joannis p. 551

alterig thom Tabular
 in fine Reperies

CONCIONVM
DE PRÆCIPVIS
SANCTORVM FESTIS, A FE-

STO BEATISSIMAE MARIAE

Magdalenæ, vsq̃ue ad finem anni

TOMVS POSTERIOR.

AVTORE R. P. FLVDOVICO GRANATENSI,

Sacrae Theologiae Professore, monacho Dominicano.

Mirabilis DEVS in SANCTIS suis. Psal. 47.

Cum viro sancto assiduus esto, quemcunq; obseruaueris ti-
mentem Dominum. Ecclesiastici 37.

Pedro

CVM PRIVILEGIO.

Salmantica apud heredes Mathiae Gastij.

M. D. LXXVIII.

Esta cassado en tres maravedis el pliego.

DE PRÆCIPUIS SACRORVM FESTIS ATQVE

STQVE BEATISSIMAE MARIAE

Magistrae, vltimus finem anni

TOMVS POSTERIOR.

AVTORE R. P. FELDVICO GRANATENSIS

Sacrae Theologiae Professoris, m. n. do Dominano.

München, in a. 1747. Phil. 47.

Quamvis hanc opusculum, quod nunc, oblatum est.

menem Dominum, Edelshausen 17.

CVM PRIVILEGIO.

Saluandae apud haec Academiae Cathol.

M. D. LXXXVIII.

Estimando in a. m. n. do Dominano el pigo.

IN FESTO BEATAE MARIAE MAGDALENAE

CONCIO PRIMA:

In qua lectio Euangelica explanatur.

T H E. *Lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Lucæ. 7.*

RISTOTELIS sententia est, non omnes auditores ad quodvis doctrinæ genus idoneos esse, sed pro dignitate doctrinæ debere auditorum ingenia accommodari. Vnde colligit, adolescentes, qui pro ætatis ratione turbulentis animi motibus exagitantur, ad eam philosophiæ partem, quæ de virtutum natura tractat (quam Ethicen appellat) percipiendâ (quippe quæ sedatum animum requirit)

minimè idoneos esse. Cum igitur de mirabili peccatricis mulieris cōuersione & pœnitentia nobis hodiè dicendum sit, auditores certè requirimus veræ pœnitentiæ studiosos, & qui flere magis quàm audire parati sint. Hoc enim animo D. Gregorius ad hoc ipsum argumentum tractandum accessit, cùm orationem suam sic exorsus est. Cogi-
Gregor. tanti mihi de Mariæ pœnitentia, flere magis libet quàm aliquid dicere. Cuius enim vel faxeum pectus illæ huius peccatricis lachrymæ ad exemplum pœnitentiæ non emolliant? Quod si non eodem nos animo ad audiendum, quo beatus hic pater ad dicendum conuenerimus, frustra insignis hæc mulieris pœnitentia, singularisquæ erga illam Domini misericordia nobis ante oculos ponetur. Vix enim tanto illo ad pœnitendum exemplo commovebimur, & tanta illa Domini misericordia ad sperandam veniam excitabimur. Quia verò hoc præstare non quidem opis nostræ, sed diuinæ gratiæ munus & beneficium est, ideò hanc à Patre misericordiarum, beatissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

Ioan. 6.

Hierem. 10.

Simil.

Simil.

¶ Inter omnes humanæ vitæ miferias non poftremum locum obtinet illa, quòd homo per fe quidem labi poteft in peccatum, lapfus verò furgere per fe non poteft, nifi fingulari Dei ope atque auxilio iuuetur: fic enim Saluator ait; Nemo poteft venire ad me, nifi Pater, qui mifit me, traxerit eū. Hieremias quoque, Scio, inquit, Domine quod non eft hominis via eius, neque viri eft vt ambulet, & dirigat greflus fuos. Seras quarundam portarum videmus ea arte fabrefactas, vt fine clauibus quidem obferari valeant, fine illis autem aperiri nequeat: ad hunc ergo modum homo per fe, fine alicuius patrociniò, ruere in crimen poteft, per fe tamen, fine Chrifti ope, & Ecclefiæ clauibus, ab eo emergere nullo modo poteft. Sunt auiculæ quædā oblongis alis, perniciofifimique volatus, quæ fi cafu in terram deciderint, affurgere, ac volatum refumere non poffunt, quòd alarum longitudo terram contingens, conatum ad volandum impediat. Id quod iuftis etiam in peccatum lapfis contingit: qui quamuis in cælum fe fe diuini Spiritus alis attollant, in peccatum tamen lapfi, nifi Deo opem ferente, & ad gratiā excitante, nullo modo eò redire poffunt, vnde corruerunt.

¶ Id autem planum fiet, fi duo loca in iufti hominis lapfu confideremus: alterum, vnde cecidit; alterum, quò cadendo peruenit. Conftat enim iuftum cūm labitur, è cælo in abyffum decidere: qui enim decretus erat ciuis Sanctorum, & domesticus Dei; & in libro vitæ confcriptus, ex hoc tunc libro deletur, & inferorum regno, quamdiu ita permanet, afcribitur. Quis ergo illum ab inferis eductum cælo reftituere valeat, nifi qui inferorum, & cælorum clauēs habet? Præterea,

Iaco. 3.

fi peccatum, cūm confummatum fuerit, generat mortem, (quando per illud veram animæ noſtræ vitam Deum amittimus) quis mortuū ad vitam reuocare poterit, nifi ille, qui eft vita, & refurrectio mortuorum? Si vir item iuftus eſſe dicitur lucerna ardens & lucens; quòd fide luceat, & charitate ardeat; quis ardentem hanc lucernam flagitijs extinctam, nifi Spiritus ſanctus, (per quem charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris) accendere poterit? Rurfum, fi omnis pulchritudo quæ ab intus in ſimbrijs aureis in mentibus fulget, eiufdem diuini Spiritus opus & beneficium eſt, qui miris illam donorum ſuorum coloribus decorauit, quis amiſſam renouare valeat, nifi qui ſolus gratiam donat? ¶ Atque vt hoc ipſum apertiùs videamus, conſtat planè, neminem ex iniuſto fieri iuſtum, nifi is peccatum ſuper omnia deſtetur, illudque ſupra omnia vitare conſtituat: hæc verò duo habere nemo poteſt, nifi Deum diligat ſuper omnia. Hæc enim tria; dilectio

Rom. 5.

Dei

- 7 Dei super omnia, odium peccati, & propositum eius omni opera & studio vitandi; ita se inuicem consequuntur, ut alterum sine altero consistere nullo modo queat. At huiusmodi dilectionem, post naturæ lapsus, nemo, nisi præsentis Dei ope adiutus, habere potest, ut D. Thomas aptissime docet. Occurrit enim inter omnia primo loco homo ipse sibi, quem supra Deum, & supra cætera omnia diligit. Cum enim naturæ lapsum audis, hominem intellige, qui rectus à Deo conditus fuerat (hoc est, ita constitutus, ut primo loco conditorem, deinde se ipsum diligeret) sic per peccatum inuersum & immutatum, ut is primo quidem loco se, deinde cætera quæ ad se, hoc est, ad vitæ cultum & voluptatem pertinent, amore summo prosequatur. Quemadmodum enim aqua, quæ fistulæ alicuius artificio sursum agitur, ea dissoluta, vi sua atque pondere ad ima relabitur: ita planè amor hominis, qui ante communem illam generis humani ruinam originalis iustitiæ beneficio recta tendebat in Deum, amissa per peccatum iustitia, ad se ipsum, hoc est, ad hominem deflexus atque curuatus fuit: ut hominem nisi supernaturali Dei ope iuuetur, non possit non se super omnia, supraque Deum diligere. Quanta sit autem amoris huius vis vel hoc indicio licebit utcumque cognoscere; quod non rarò in historijs legimus, matres (quarum erga paruulos filios tenerrimus ac vehemens amor est) cum fame premerentur, ipsos interemisisse, ut eorum carnibus deficientem vitam sustinerent: tantus unicuique nostrum sui ipsius amor ingeneratus est. ¶ Hæc igitur tanta erga se amoris vis in causa est, ut nemo Deum supra se, sine singulari eius ope, diligere queat: sine hac verò Dei dilectione neque vera contritio, neque firmum sceleris vitandi propositum, ac proinde neque iustificatio constare potest. Quia in re apparet, ut antè diximus, verè deploranda hominis miseria; qui adeò potens ad iniquitatem, adeòque impotens ad pietatem & iustitiam existit. Per se enim à Deo recedere, non autem per se ad illum redire; per se in peccati barathrum ruere, non autem per se ab illo emergere valet; quemadmodum ipse per se sibi mortem inferre, non tamen illatam auferre potest. ¶ Vnde cum talibus quotidie concionatores Dei iudicium, mortem, incertum vitæ exitum, diuinæ iustitiæ seueritatem, supplicia improbis constituta, præmia bonis proposita, ipsumque Dei filium in cruce pendentem, & morte sua peccati malitiam prædicantem ob oculos ponant, nihilo tamè magis his tantis fulminibus commouetur, ac si nulla ratione ad ipsos pertinerent. Imo verò si coram oculis eorum innumera siue miracula, siue supplicia, siue Dei beneficia spectanda proposueris, nisi specia

D. Thom.

Simil.

Simil.

le Dei auxilium adfit, nihil omnia hæc ad mortuam in peccato animam excitandam profuerint. Quot enim miracula Saluator in conspectu Iudeorum edidit? quid verò ex hoc nisi crucis supplicium reportauit? Quot plagis idem Pharaonem attriuit? at post filiorum quoque interitum adhuc obstinato animo populum Deo propugnatore tutum insectatus est. Quot beneficijs eundem populum Dominus in deserto affecit? Quid deinde? In omnibus, inquit, his peccauerunt adhuc, nec sperauerunt in salutari eius. Post hæc namque omnia, vitulum fabricati sunt, cuique diuinos honores tribuerunt. Videtis ergo fine interna Dei ope, externa omnia salutem minimè conferre? Quæ cum dicimus, fratres, nulli salutis suæ desperationem iniicere, sed illud ostendere volumus, à quo hæc gratia petenda sit cum abest, cuique accepta referenda cum adest. Simule etiam hac ratione peccati metum immittere vobis cupimus, à quo (si in illud forte ruatis) nisi Deus manum porrigat, exurgere non potestis. Et quamuis certum sit, illum mihi propter infinitam bonitatem, & misericordiam suam nunquam defuturum, incertus tamen ego sum an illi vocanti sim respondens, cum liberum mihi sit repugnare, cuique hætenus tamdiu repugnaui, quamdiu in scelere persisti, & ad vocantis clamorem obscurui.

§. II.

Quæret autem aliquis fortasse, quo nam modo Deus hoc tantum opus efficiat, vt homo, qui hætenus peccati seruus, gehennæ hæres, Dei hostis, Diaboli mancipium ac domicilium erat, repente in Dei amicum, & filium, regni que cœlestis hæredem, & Spiritus sancti factarium euadat; & qui vas erat contumeliæ, in vas honoris & gloriæ transferatur? Est hæc res inuestigatione quidem dignissima, neque tamen ita facilis ad intelligendum. Vnigenitus tamen Dei filius, arcæ norum diuinorum interpres, aditum nobis patefecit, quo veluti per rimulam quandam hoc arcanum intueremur. Vbi enim dixisset; Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum; protinus, quemadmodum à Patre homines traherentur, subindicauit his verbis; Est scriptum in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei. Omnis ergo qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Ad cuius rei intelligentiam illud in primis statuendum est, homines, qui à Deo recedentes in peccatum lapsi sunt, in obscurissimis interni hominis tenebris & caligine versari, vt qui diuinæ gratiæ lumen, quo spiritualia atque diuina cernuntur, amiserint. Vt enim Sam-

Psal. 77.

Simil.

Ioan. 6.

Simil.

15 Cl 51

ε Α

11. mo T

pson

- 13 pson cum primùm in Philistheorum manus incidit, luminibus orba *Iudic. 16.*
tus est: ita vbi primùm homo in potestatem hostis antiqui venit,
diuinę gratiæ lumen amittit: atque ita cæcus ad diuina contuenda
relinquitur. Quam quidem rem notissimo Davidis exemplo com-
probare licet: vnus enim ferè anni spatio cæcus iacuit in pecca-
to, cum ad illuminandas eius tenebras Nathan Propheta missus à
Deo fuit. Natus enim iam erat infans ex adulterio susceptus, cu-
ius mortem in nefarij criminis vltionem Propheta fuit vaticinatus: *1. Reg. 12.*
vthac ratione liqueat, quanta sit peccantis cæcitas, quæ sanctissi-
mum alioqui virum tamdiu mortifero somno sepultum tenuit, om-
nisque spiritualis sensus expertem effecit: à quo nisi immensa Dei
misericordia excitatus fuisset, euigilare nullo modo potuisset. Quę
res profectò mihi maximè mirabilis apparet. Quid enim mirabilius,
14 quàm virum sanctissimum, & inter Prophetas clarissimum, cui
Dominus incerta & occulta sapientiæ suę manifestarat, qui quę
toties admirandis Dei beneficijs à morte liberatus, & ad regiam
dignitatem euectus fuerat, potuisse integro anno mysteriorum & be-
neficiorũ, sui quę ipsius oblitus permanere? Hoc igitur indicio, in quàm
profundis tenebris, & obscura nocte versentur, qui peccati iugo pre-
muntur, apertissimè colligitur: hinc Saluator ait; His qui foris sunt,
omnia in parabolis fiunt; hoc est, his qui nòdum ad diuinę gratiæ lum-
en admisi sunt, quęcunquę de diuinis rebus audiunt, quilibet aper-
tissima sint, parabolę, hoc est, res obscurę & incognitę sunt. Si-
ue enim illis æterna præmia, æternaque supplicia, siue Dei iudi-
cium, siue mortis metum, siue Christi crucem, siue reddendę ra-
tionis horam ante oculos ponas, non magis hisce tantis rebus com-
15 mouentur, quàm si obscura quędam ænigmata illis proponeres.
Cum igitur hæc cæcitas mentis aditum omnem ad salutem præ-
cludat, vbi Dominus propter Christi merita, & misericordiæ suę
viscera aliquem à peccato ad iustitiam reuocare vult, has in pri-
mis tenebras ab anima pellit, lucemque doctrinę suę præfert, qua
homo à Deo illuminatus apertè videat, quę antea videre mini-
mè poterat. Huius autem coelestis doctrinę luce ita mentem illu-
minat, vt omnis alia humanę doctrinę lux, huic comparata, ob-
scuritas esse videatur. Quantum enim Dei magisterium humano
magisterio præstat, tantò hæc diuina lux omnem aliam lucem an-
tecellit. ¶ Hac ergo luce collustratus homo agnoscit primò Deum,
hoc est, diuinę maiestatis, bonitatis, misericordię, & iustitię am-
plitudinem: agnoscit etiam quid tot his atque tantis nominibus

illi creaturæ suæ debeant, quid ab illo perceperint, quo seruituti iure illi astricti sint, quale sit summam illam maiestatem toties offendisse, toties aduersus illam rebellasse, toties sanctissimas eius leges pro rebus nihili violasse, toties res inanes & ludicras illius maiestati prætulisse: agnoscit deinde, peccata, quæ leuissima antea putabat, infiniti ponderis esse. Primum, quia contra Deum, cuius est maiestas infinita; deinde, quoniam beata eius visione, quod est infinitum bonum, hominem priuant: postremo, quod ad inferorum supplicia adigunt, quæ infinito spatio duratura sunt. Hac igitur ratione homo periculi sui magnitudinem, vitæ turpitudinē, animæ deformitatem, peccatorum multitudinem, & pœnarum atrocitatem peccatis debitam agnoscit, & horret, neque satis cæcitatem suam mirari potest, qui tot malis circumuentus, totque monstris obsessus, tam altum dormiebat. Atque vt hoc ipsum propositum exemplo clariùs perspiciatis, fingite nunc animis viatorem aliquem nocte intempesta extra hospitium deprehensum, qui quod noctis intemperiem euadat, in specum aliquem ea nocte dormiturus ingredietur, qui tamen viperis, & serpentibus plenus sit, quos ipse tenebris impediētibz minimè videat. Hic igitur laboris itinere fatigatus somnū securus (vt sibi quidem videtur) carpet. At si quis fortè media nocte illuc ingrediens, facem præferat, qua totum illud antrum illustretur, illeque à somno excitatus, tot serpentibus ac viperis se vndique circumfessum videat, quo tremore concutietur, quo metu trepidabit, quo clamore persultabit, qua celeritate se in fugam præcipitem dabit, si quæ forte illi fugiendi locus pateat, relictis etiam sarcinis quas gerebat? Indignum enim reputabit, hac de causa vel ad momentum ibidem commorari. Talis igitur animus eorum est, qui diuino lumine illustrati, peccati veram & germanā faciē intuentur. An non Ecclesiasticus hoc insinuauit, cum ait; Quasi à facie colubri fuge peccatum? Qui igitur hoc cœlesti lumine illustratus, à tot se viperis, & serpentibus obsessum intuetur, quot scelera commisit, quo horrore concutietur? quo dolore atque pudore afficietur? quo metu diuinæ ultionis iudiciū formidabit? Si enim sanctus ille Iob, qui nullius grauioris criminis sibi cōsciū erat, propter leniā tamē & quotidiana peccata (sine quibus hæc vita non trāsgitur) adeo acriter diuini iudicij seueritatem formidabat, vt diceret; Quis mihi tribuat vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus &c. quid is faciet, qui peccauit super numerum arenæ maris? ¶ At verò quantus inde consequatur propter admissa

Simil.

Eccl. 21.

Iob. 14.

- 19 admissa peccata dolor, illud argumento esse potest, quod legimus, quosdam sic admissi sceleris conscientia perturbatos, ut præ doloris magnitudine vitam amiserint. Vnde quidam verus poenitens, qui malè actæ vitæ crimina acerbissimo luctu defleuerat, ita deinceps in peccati odium exarsit, & præteriti doloris memoria excruciatu fuit, ut cum à Satanæ ministris ad peccandum sollicitatus fuisset, hæc verba iureiurando interposito proferret; Periculo meo didici quàm graues & acerbos doloris aculeos sceleris conscientia pariat, ideoque si vlla ratione fieri posset, (quod tamen fateor impossibile esse) ut mihi Dominus cæli terræque opes omnes polliceretur, ea lege ut lethale aliquod crimen admitterem, cuius veniam polliceretur, nullo modo tamen conditionem acciperem, ne in eam doloris magnitudinem inciderem, quæ
- 20 ex admissi criminis recordatione sequutura esset. Hoc ergo modo poenitentiam egerunt, quos Deus insigni gratia & auxilio ad se vocare dignatus est. Cuius rei locupletissimum exemplum Dauid exhibet, qui admissi sceleris conscientia percussus, tanto animi dolore concutiebatur, ut diceret, Lauabo per singulas noctes lectulum meum &c. pro quo Hieronymus ex Hebræo vertit; Natam faciam per singulas noctes lectum meum. Pro eo verò quod nos legimus; Turbatus est à furore oculus meus; idem clarius vertit; Caligauit præ amaritudine oculus meus. Quo significare voluit, se plorando lumen oculorum penè amisisse. Quod ipse alibi declarat, cum ait, Lumen oculorum meorum & ipsum non est meum. Sed his, alijsque similibus exemplis prætermis, locupletissimum hodiè exemplum in hac beata peccatrice proponit nobis
- 21 sanctus Lucas Euangelista his verbis.

Psal. 6.

Hier.

Psal. 37.

§. II.

[Rogabat Iesum quidam Phariseus ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisei discubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix.] Hoc verò commune peccatricis nomen tantam mulieris huius fuisse turpitudinem declarat, ut indigna esset, quæ proprio nomine exprimeretur. Quid enim turpius, quàm prostitutione corporis quæstum facere? Verum hoc etiam nomine vsus est, ut non huius flagitij tantum, sed omnium quoque aliorum, quæ hoc vitium comitari solent, ream ostenderet. Duabus enim de causis à peccatis homines abstinere solent, hoc est, vel Dei metu,

vel hominum. Vtrumque autem Maria perdiderat, quæ meretriciæ 22
turpitudini vacabat : cuius est pudorem omnem & verecundiam
prorsus exuisse. Cum ergo nec Deum timeret, nec homines reue-
reretur, quo fræno sese ab illo scelere contineret? Adde, quod
cum hoc mulierum genus quotidie cum amatoribus suis vino da-
pibusque sese ingurgitet, consequens est, vt libidini, & intempe-
rantiz, caterisque vitijs faces subijciat, dum ardenti corpori fo-
menta ignium quotidie ministrat. Adde consortia perditorum ho-
minum, cum quibus omnis earum vita transigitur, quorum pra-
uis colloquijs, & exemplis in dies magis ac magis deprauantur, &
corrumpuntur. Quocirca non immerito mulier hæc ab Euangeli-
sta, peccatrix, appellatur; non solum quod impudicam vitam, sed
etiam quia multis alijs flagitijs contaminatam degeret. Quam sen-
tentiam D. Gregor. confirmat, qui hanc esse Mariam illam credit, 23
à qua septem dæmonia à Domino eiecta fuisse Marcus Euange-
lista memorat. Septem autem dæmoniorum nomine idem San-
ctus vniuersitatem vitiatorum, quibus mens illa erat obsessa, com-
prehendi vult. Exaggerant autem sancti Euangelistæ morbi magni-
tudinem, vt medici peritiam atque potentiam ostendant.

Cum igitur in hoc miserando statu Maria, vitæ suæ nescia, Dei,
suique oblita, lethiferoque peccati somno consopita iaceret, sum-
mus ille rerum omnium Dominus, (cuius immensa misericordia
ad omnia pertingit, cuiusque bonitas nulla superari malitia potest)
vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gra-
tiæ suæ, peccatoribusque cunctis, quamlibet desperatis, & concla-
matis, spem salutis (si ad se reuerti vellent) monstraret, decreuit
hanc animam purgare, & in hoc sordido stabulo palatium sibi eri- 24
gere, & in olido cæno paradysum voluptatis, in quo ipse delicijs
suis frueretur, plantare, & ex hoc dæmonum cubili templum, in
quo requiesceret, ædificare, illudque implere quod per Isaiam
longe antè prædictum fuerat; In cubilibus, in quibus prius draco-
nes habitabant, orietur viror calami, & iunci, & erit ibi semita,
& via, & via sancta vocabitur. O altitudo diuitiarum sapientiæ
& scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, &
imperuestigabiles viæ eius! Quot illo tempore sceminæ Hieroso-
lymis erant, quæ multò minora quam Magdalena peccauerant,
& nullam tamen ex his (quod sciamus) Dominus elegit, in quam
gratiæ suæ opes effunderet, nisi eam, quam perditissimam, & tur-
pissimam esse sciebat. Cui planè iudicio simile illud est, quod
multi

Gregor.

Mar. 16.

d. h. i.

omni

Isai. 35.

Rom. 11.

lvv

q. A.

25 multi leprosi erant in Israel sub Eliseo Propheta; quorum nemo mundatus ab eo est, nisi Naaman Syrus. Multæ quoque viduæ erant sub Elia, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, & ad nullam illarum missus est Elias nisi in Sareptam Sidoniorum. Hæc sunt igitur Dei iudicia; iusta quidem, sed stupenda, & occulta; quæ nobis non solum timoris, sed lætitiæ quoque materiam præbere debent, sicut scriptum est; Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine. Quare exultauerunt? Quia cum pietas & misericordia tua, Domine, tam latè pateat, ut ad alienigenas etiam, & perditissimos, ac profligatissimos homines porrigatur, satis hoc indicio declaras, qualis erga pios & amicos futurus sis, qui talis erga improbos existis, & quibus donis tibi obsequentes, & te quærentes ornabis, qui talibus rebelles & non quærentes ornas. Opes itaque in peccatores effusæ, iustorum diuitias & felicitatem ostendunt.

Ut verò Dominus peccatricem ad se traheret, & à lethifero illo somno excitaret, faciem illam (de qua sumus antè loquuti) intra mentem eius prætulit, qua illuminata, vidit protinus horrenda scelerum monstra, quibus vndique obsessa erat, vidit funestam ac tetram peccati faciem, quam induerat. Quo spectaculo commota, & inter spem metumque dubia (idem enim spiritus, qui illam ad se trahebat, & vehementissimos propter scelerum conscientiam metu concutiebat, & inter timoris fluctus atque caliginem, quandam spei lucem præferebat, ne abundantiori tristitia absorberetur) [ut cognouit, quod Iesus accubisset in domo Pharisei, attulit alabastrum unguenti,] certè non hos quæsitum munus in 27 vsus. Hac igitur fiducia confirmata, ad animarum medicum, Dominum Iesum, in Pharisei domo discumbentem pergit. Quis tibi, ô mulier, indicauit Dominum Iesum potestatem habere dimittendi peccata, cum hoc diuinæ solum potestatis sit, contra quam peccata committuntur? Hoc enim arcanum Ioanni Baptistæ diuinitus reuelatum est; qui primus omnium, mirantibus discipulis, dixit; Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ad hæc illa respondebit; Ille nimirum me hoc mysterium docuit, de quo scriptum est; Erunt homines docibiles Dei. Ille ergo me erudiuit, ille me trahit, & ego ab illo didici: quia verè hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Quam quidem rem postrema lectionis Euangelicæ verba testantur. Cum enim Dominus mulieri dixisset; [Remittuntur tibi peccata tua.] & quidam

4. Reg. 5.

Psal. 96.

Ioan. 2.

Ioan. 6.

dam ex conuiuiis dicerent; [*Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?*] 28
 Dominus ad illam dixit, [*Fides tua te ſaluam fecit.*] Ex quibus verbis
 liquet, peccatricem hanc ex reuelatione ſummi Patris hoc myſterium
 agnouiffe.

Hac igitur fide inſtructa venit ad Dominum Ieſum. Rectè
 fanè. Sed tempus tamen, ò mulier, opportunum expectare decet,
 vt medicum conuenias omnibus arbitris procùl amotis, ne conuer
 ſionem tuam mundi fabulam facias. Nullum autem tempus mi
 nus ad lachrymas, & peccatorum confeſſionem opportunum,
 quàm vbi conuiuium in frequentia hominum celebratur. Sicut

enim muſica in luctu; ita luctus in conuiuiio importuna narratio
 eſt. Expecta igitur paululum donec conuiuium ſoluatur, & con
 uiuæ diſcedant, tunc lachrymis & pœnitentiæ tuæ opportunum
 tempus erit. Non poſſum (inquieta illa) ne hoc quidem breui ſpa
 tio horrendam peccati faciem ſuſtinere: antea enim tenebris ob
 cæcata nihil metuebam, quia nihil videbam; modò verò, vbi de
 ſuper infuſa luce, horrendam peccati faciem video, non magis
 quieſcere poſſum, quàm ſi contra me draconum, & ſerpentum in
 ſurgentia agmina viderem, aut in medio flammaram ardentium
 poſita eſſem. Itaque prudens mulier, neque hoſpitem frequentiam,
 nec hominum iudicia, neque Pharifæorum contemptum veretur.

Quia enim, vt D. Gregor. ait, ſemetipſam grauiter erubeſcebat in
 tus, nihil eſſe credidit quod verecundaretur foris. Peccati enim pu
 dor omnem alium ab animo ſuo pudorem excutiebat. ¶ Multi cùm
 de conuerſione ſua, & melioris vitæ propoſito admonentur, alij ad
 Quadrageſimæ tempus, alij ad quorundam (quibus ſe impediri di
 cunt) negotiorum abſolutionem, alij ad extremam ſenectutem, quaſi
 certi ſint ſe ad illam peruenturos, pœnitentiæ propoſitum relegare
 ſolent: quia, videlicet, qualis ſit peccati facies non perinde à cœleſti
 Patre didicerunt. At qui ab hoc magiſtro docti & inſtituti, virus & pò
 dus peccati agnouerunt, ne ad momentum quidem intolerabile eius
 pondus ſuſtinere poſſunt. Hinc ſancta quædam anima, inter alia quæ
 de peccati grauitate ac deformitate, (quam Angelicis etiam menti
 bus incomprehenſibilem eſſe aiebat) hoc etiam dixit; Si quis oculos
 haberet, quibus peccati deformitatem videre poſſet, eſſetque ex al
 tera quidem parte peccatum, ex altera verò Oceanus in ignem ver
 ſus, præcipitem ſe in hanc ignis abyſſum daret, nec inde vnquam
 emergeret, ſi peccato iterum ſubijciendus eſſet: vſque adeò intolerabi
 le eius iugum reputabat.

Hoc

Simil.

Eccl. 22.

Gregor.

Hoc

- 31 Hoc igitur peccati horrore stupefacta Maria, conuiuij domum ingreditur, & stat retrò secus pedes Domini. O pudor verè pœnitentis! Scitis, fratres, nullum meretricibus verecundiæ vel minimum inesse vestigium, adeò vt Dominus Iudæorum impudentiam hac similitudine amplificauerit: Frons meretricis facta est tibi, nescis erubescere. Hæc igitur, quæ omnem prorsus exuerat pudorem, tanto nunc pudore circumfusa est, vt nullo modo ante mansuetissimi agni conspectum apparere potuerit, sed retrò illum adorsa est. O mutatio dextera excelsi; quæ prius nec Deum timebat, nec homines reuerēbatur, sed omni pudoris amisso fræno, præcaci vultu hominibus blandiebatur, modò ne oculos quidem ad Christum attollere, nec vllum proferre verbum ausa est! O si hos nobis oculos Dominus contulisset, quibus animæ deformitatem peccatis inquinatam cerneremus,
- 32 tanto pudore efficeremur, vt cum damnatis hominibus montibus diceremur, Cadite super nos; & collibus, operite nos. Cuius rei mirabile nobis exemplum præbet sanctus ille scriba Dei Esdras, qui non propter suam, sed propter populi sibi commissi crimina sic afflictus & pudefactus fuit, vt sciderit pallium, & tunicam, & capitis sui capillos, & barbam euulserit, sederitque tota die vsque ad sacrificium vespertinum mœrens. In sacrificio verò vespertino surgens de afflictione sua, scisso pallio, ac tunica, curauit genua sua, & expandit manus suas ad Dominum Deum dicens; Deus meus confundar, & erubescam. *1. Esd. 9.* leuare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ supergressæ sunt caput nostrum. Quibus ergo oculis, qua luce peccati faciem videbat, qui talem animum, propter aliena etiam peccata, gerebat? Simili ergo affectu Maria pudefacta accessit retrò; quoniam oculos ad
- 33 Christum leuare non audebat.

Hiere. 3.

1. Esd. 9.

Psal. 50.

Hoc ergo pudoris velamine operta, accessit retrò ad Dominum, accessit sacrificium pro peccatis oblatura. Lex illo tempore quædam sacrificiorum genera ad impetrandam peccatorum veniam indicabat, vt alius hircum pro peccato, alius aliud pro varia peccatorum conditione offerret. Dic ergo mihi mulier, quod sacrificium pro tot peccatis paratum affers? Sacrificium, inquit, Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Itaque non hircos, aut vitulos, sed me ipsam, hoc est, animam meam illi offeram, illamque lamentis, acerbissimoque doloris gladio in sacrificium mactabo. Aperit igitur oculorum suorum fontes, è quibus tanta inundauit copia lachrymarum, vt Christi Domini pedibus abludis sufficeret. Vnde tibi hoc ingens lachrymarum flumen Maria? Vnde nubes illa adeò

adeò humore grauida, quæ tam largo lachrymarum imbre fuso non 34
dum exhausta est? Fleuit quidem Petrus amarè vbi Dominum nega-
uit, copioso quæ lachrymarum imbre peccati sui maculas deterfit: sed
hic tamen Domini, quem negauerat, gloriam in môte viderat, illius-
quæ diuinitatem in carne latentem reuelatione summi Patris agno-
uerat, idèd nihil mirum, si tam multis lachrymis tantum piaculum re-
dimere contendeat. Sed quòd mulier, quæ erat in ciuitate pecca-
trix, quæ saxeum cor erga diuina gerebat, sic tota in lachrymas dis-
fluat, hoc certè ingenti admiratione non vacat. Demiratus Propheta
Dei potentiam, qui è silice in deserto aquam sitienti populo eduxit,
exclamat; Qui conuertit petram in stagna aquarum, & rupem in fon-
tes aquarum: at ego non minus planè demiror, lapideum peccatricis
huius cor ita Dei virtute emollitum, vt tantam piarum lachryma-
rum vim profunderet, quæ lauandis Domini pedibus satis essent. 35

Psal. 113.

Nec contenta lachrymis pedes Domini rigasse, vbi eos abluisset,
solutis capillis terfit. Nouum enim genus aquæ lauandis pedibus de-
seruiens, nouum lintei genus ad eos tergendos exigebat. Quis vn-
quam audiuit tale obsequium alicui Regi aut Imperatori exhibitum,
vt pedes eius aureis scæminarum capillis tergerentur? Dic mihi Ma-
ria, quis te nouum hoc seruitij genus nunquam hactenus auditum
docuit? in qua Principum aula hoc addiscere potuisti? Certè non
hoc te caro & sanguis docuit, sed idem ille spiritus, qui te huc di-
rexit.

Gregor.

Adiecit & capillorum ministerio oscula, & vnguenta. Sed quis ver-
bis consequi possit, quo charitatis ardore pia oscula sacris illis vesti-
gijs imprimebat? Liqueat fratres, ait Gregorius, quod illicitis actibus
prius mulier intenta, vnguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. 36

Iudic. 6.

Quod ergo turpiter sibi exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offere-
bat, vt totum Deo seruiret in pœnitentia, quo Deum contempserat
in culpa. Præcepit olim Dominus Gedeoni, vt euerteret aram Baal, &
nemo, quod eius cultui dicatum erat, succideret, offerret quæ sacrifi-
cium Domino super struem lignorum, quæ de nemore succidisset.
Quorsum hæc? Mysterio certè & significatione non vacant. Voluit
enim Dominus, vt nemo, quod antea inani superstitioni seruierat,
iam nunc veræ religioni inciperet consecrari. Quo argumento verè
pœnitentibus innuere voluit, vt vires, opes, & facultates, quibus Dia-
bolo antea militauerant, & vanitati seruierant, eas modò in obsequiũ
Domini conuertant, & pijs vsibus addicant. Hoc ipsum, sequutus est
Apostolus, cum ait; Sicut antea exhibuistis membra vestra seruire ini-
quitati

Rom. 6.

37 quitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem. Hoc igitur hodiè Maria fecit, quæ omnia vanitatis & turpitudinis instrumenta à Diaboli seruitio vindicata in obsequium Domini cōuertit, & super ea, quasi super ligna quæ de nemore Baal succiderat, cordis humiliati atque contriti sacrificium obtulit.

III.

¶ Sed vt hanc Mariæ vnctionem mysticè etiam excutiamus, meminisse oportet, triplex vnguentum illam in obsequium Domini parauisse. Est enim (vt Petrus Damianus ait) vnguentum bonum, quo hæc sancta scemina Saluatoris pedes inunxit. Est & melius, quod eadem, si tamè eadem, supra caput eiusdem in mensa recumbentis effudit. Est & optimum, quod & ipsa præparauit toti corpori Christi.

38 Primum vnguentū contritionis est de recordatione peccatorum, de spiritu contrito & contribulato descendens, quo Maria pedes vnxit Domini Iesu. Isti autem pedes sunt misericordia & iudicium: quorum alterum sine altero vngere & osculari vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. Quis enim Dei misericordiam indefigantèr attendens, non statim negligentioris vitæ quietem exoptet? Cū enim recogitat vniuersitatis Dominum formam serui pro seruis suscipere, triginta & tribus annis operari salutem nostram in medio terræ, capi, ligari, lancea vulnerari, crucifigi, & hoc totum pati pro filiis hominum, statim deceptorie spe sibi blanditur, & gaudet obuersari in misericordia & miserationibus, iudicium nescit, ignorat iustitiam, & puniendā æstimat, non puniri. Fallitur qui sic osculatur misericordiæ pedem, vt pedem iudicij non attendat.

39 Rursus, cū abducit eos, & iudicij pedem crebrioribus osculis tangit, siccatur carnis animæque substantia, & vtrumque hominis statum vehementior aura percellit. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis, offendere creatorem, nescire Dominum, recalcitrare dominantis imperio, qui habet potestatem corpus & animam perdere in gehennam. Terribilis certè, sicut ait Apostolus, expectatio iudicij, quando ignis in conspectu eius exardescet, & virtutes cælorum mouebuntur, & vacillantibus conscientijs latitudinem mundi validissimus ignis aduret. Quis hoc diutius cogitans non statim contremiscat, & in desperationis rotetur abyssum? Non ergo est huic pedi morosius incumbendum, ne pietatis intuitum ferocia iudicantis intercludat.

Vtrumque

Quæ sequitur ad verbum ex sermone Petri Damiani de Magdala. Petrus Damianus.

Hebr. 10.

Ibid.

Vtrumque igitur inungat pedem animæ poenitentis affectus, & 40.
nunc misericordiam amplectens, nunc iudicium osculans, contri-
bulati spiritus offerat holocaustum. Vide Mariam iudicij pedem for-
titer attendentem, dum nobilis & lasciua mulier conuiuantium facie
non attendit, sed extenso corpore prouoluitur pedibus maiestatis,
doloris plena, timoris impatiens, compunctionis iaculo vulnerata.
Sed & misericordiæ pedem labijs impressis osculatur, in cuius spe fir-
miter inhæret vestigijs Redemptoris, donec audiat; Remittuntur ti-
bi peccata tua. Hactenus de primo vnguento.

Secundum vnguentum est deuotionis, de recordatione beneficio-
rum Dei. Prorsus dignissima huius vnguenti compositio, & in istius
comparatione, prioris conspersio minoris æstimanda. Eius enim spe-
cies de cœlesti paradiso allatæ sunt, & in terra filiorum hominum ne-
queunt inueniri. Virtutes enim diuinitus collatæ, & in mortariolo co- 41
gitationis, pistillo diligentissimæ meditationis intritæ, & exultatio-
nis oleo superfusæ, vnguentum faciunt & odore, & virtute mirabile,
quod solum super caput Domini recumbentis possit effundi, & exhi-
beri reuerentiæ maiestatis. Notanda tamen vtriusque differentia, &
secundi sublimitas attendenda: quia illud est Deo sacrificium spiri-
tus contribulatus, & istud sacrificium laudis, quod honorat Deum.
Pedes igitur vngimus Redemptoris, cum de peccatis compungimur:
vngimus caput, cum de collatis virtutibus, virtutum largitori gratias
cumulamus. Vixit ergo Maria sanctum Dei verticem, profecto iam
dilecta, iam familiaris effecta: longèque peccatricis illius euoluta con-
tagijs, quam infelix ille septenarius confundebat.

Est præter hæc tertium pietatis vnguentum, quod est super om-
nia aromata, morbis omnibus & periculis salutare, quodque nulli vn 42
quam pesti inueniatur inefficax. De ipso namque sic legitur: Maria
Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venien-
tes vngerent Iesum. Vides ne in prima capituli fronte propositum, q
non vna, vel due, sed tres vix sufficiunt ad emendum tantæ compo-
sitionis vnguentum? Intelligis, quia non pedes, aut caput, sed totum Cru-
cifixi corpus sibi vendicat ista confectio? Cōfectio sine dubio pretio-
sa, quæ toti sufficiat corpori creatoris. Et attēde, quia vnguentum pedi-
bus infusum a deo dignissima lenitate suscepit, vt Phariseum murmu-
rantem parabolica sententia conuinceret, & retorto sugillaret exem-
plo. Sed & de refuso super caput eius vngueto discipulos indignātes
coarguit, bonum mulieris opus esse protestans, & tumidam eorum
animositatem verbis compescuit moderatis. Hoc verò tam salubre,
tamque

- 43 tamque mirificū in mortuo corpore suo voluit expendi, quod viuo
vtiq; referuabat. Duo em̄ corpora habet Christus: vnū, quod suscepit
ex Virgine: alterū Ecclesiæ, quod charius habet benignitas redimētis.
Denique illud pro isto mortū exposuit & tormētis, addictus cruci, vin-
ctus cū sceleratis, morte turpissima cōdēnatus. Poterimus ne tam salu-
brē cōfectionē cōficere? Vniuersę miserorū miserię, tā animarū, quā
corporū, oculo pietatis inspectæ, species eius sunt. Istæ igitur in morta-
riolo largitatis, dulcedinis pistillo cōfractæ, & delinīte charitatis oleo,
succēso cōpassionis igne, vnguētū faciūt ipsis etiā Angelis admirādū.
- Sunt viri diuitiarū in domo Dñi virtutum; vestigemus an apud eos
huiusmodi habeatur vnguēta. Prim⁹ occurrīt mihi Paulus, sicut vbiq;
solet, totus præsenti delibutus vnguento. Quis infirmatur, inquit, &
ego nō infirmor? Felix anima, facta sibi tāquā vas perditū, vt omnium
44 miseras in sua cōsciētia colligaret! Totū se toti corpori Christi dona-
uerat, omnibus omnia factus, vt omnes lucrificeret. Sed & ille vir sim-
plex & rectus, & timēs Deū, vide quomodo nō secundū hominē, imo
verō secundū hominē, & (quod verius est) supra hominem ambulat. Sic
enim ait; Flebā quodā super eo qui afflictus erat, & compatiēbatur ani-
ma mea pauperi. Et iterū, Pater, inquit, erā pauperū. Oculus fui cæco,
& pes claudō. Hoc eodē vnguēto persusus Moyses pro sceleribus po-
puli sui Dñm exorabat. Peccauit em̄ Israel, & ipse peccatē reconciliare
nititur creatori: sed dissimulat Dñs exaudire rogantē. Promittit pluri-
ma Moyse creator omniū, & cōsensum petit à Moyse, qui Moysem fe-
cit; Dimitte me, inquit, vt irascatur furor meus cōtra eos, & faciā te in-
gētē magnā. Respōdit Moyses, Si dimittis, Dñe, dimitte: alioquin dele-
me de libro vitæ in quo scripsisti. Obstupenda profectō dulcedo: &
45 principatū gētis respuit alienæ, & de libro viuētū deleri desiderat, nisi
peccātibus dimittatur offensa! Hæc sunt vnguēta ppitiationis & mise-
ricordię, quæ à spōsæ vberibus eligūtur, infirmitates oēs fugātia, proflu-
gātia pāsiones. Felix Maria vnxit pedes Iesu, felicior eadē caput vnxit
auctoris, felicissima, quæ rorē vnguētariū toti Chri corpori preparauit.
- Habemus ergo hīc, fratres, tria pretiosa vnguēta, quæ in Seruato-
ris nostri obsequium expendamus. Habemus etiam locupletissimum
veræ pœnitentiæ exemplum, & euidentissimū diuinæ miserationis
argumentum. Illud nos ad laborem pœnitentiæ, hoc ad spem veniæ
potenter inducit: vt hac ratione malē actę vitæ pœnitentiam agētes,
& contriti spiritus sacrificium Domino offerentes, lætissimam illam
vocem audire mereamur; Remittuntur tibi peccata tua; vt per remis-
sionē peccatorum ad beatissimā huius pœnitentis, ceterorumque

8. in vno

1. in vno

ambros

2. Cor. 11.

1. Cor. 9.

Iob. 30.

Iob. 29.

Exod. 32.

obui

Tom. ij.

B

Sanctorum

Sanctorum peruenire mereamur consortium: præstāte Domino Iesu Christo, cui est gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

Ad Lectorem.

Historia B.
Marie Ma
gdalene.

Libet hoc in loco, amice Lector, quādam Beata Maria Magdalene historiam, quam Syluester Prierius in Euāgelio ferie V. post Pascha Domini refert, attexere, quod eam tibi non ingratam fore spero. Eius hæc verba sunt.

CV M anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo deuotionis gratia antrum, in quo pœnituit B. Maria Magdalene, & sacras eius reliquias apud S. Maximinum uisitassem, ostensum est mihi pluries sacrum & venerabile caput eius, grande valde, & totū vndiq; ad os vsq; denudatū, excepta ea parte frōtis, quā Saluatorem omniū diximus tetigisse. Ibi enim pellis ad instar quasi Æthiopissæ, seu cadaueris antiqui clarè apparet, & in pelle duæ fossæ duorum extremitatum digitorum: quarum altera multò est reliqua euidentior atque profundior; & sub pelle caro ad albedinem declinans. Ostensi sunt & in vitrea ampulla eius capilli, non omnes, sed qui pedes Christi tersere: nec non & ampulla vitrea, plena terra, habēte colorē mediū inter rubeū & nigrū, quā in Parasceue B. Magdalena sub cruce collegit: quæ, vt omnes mihi sine hæsitacione affirmabāt, singulis annis in die Parasceues, perfecta passione euidentèr & clarè ebullit, ac si ibi videatur sanguis ebullire. Et post pauca refert idem Syluester, quod cū in archiuis eius loci diligēter ea, quæ ad historiam huius beatæ peccatricis pertinet, inquisisset, se in illis deprehēdisse, quēdā eximie sanctitatis monachū Dominicanū, Eliam nomine, qui in specu B. Magdalene orationi vacare solebat, cū ad eum locū iam iam moriturus peruenisset, hæc nouissima verba dixisse: Fratres, dies venit & hora mihi diu expectate mortis. Igitur quæ ad beatæ Magdalene gloriā, & vestre salutis argumētū enarro, percipite. Cū B. Magdalene seruiturus, desertū istud & rupē horridā petiuissem, exacto hīc mēse, solitudinē fastidiēs, pœnitui, & discessum tacitus cogitauī. Quadā igitur nocte cogitationibus agonizans, affuit mihi beata Magdalena, & inter alia hæc mihi dixit; Tu hinc à meo seruitio discedere cogitasti, sed audi quæ dicā, & demum age quæ libet. Vt nosti, inquit, à Hierusalē Mafsiliā multi, Deo volēte, & nauē subuehēte; deuenimus. At vbi Mafsilia, & pars nō parua regio nis Iesu Christi fidē suscipit, tātū circa nos humanus sauer, & inquit

49 tudo creuerūt, vt hominū cōsortia fugere cogitarē. Rapta verò diuini
tus, sub huius antri fui orē deposita. Cumq; hinc inde per locū mihi à
Deo paratū lumina direxissē, draconē, quē mea soror Martha occi-
dit, repētē inter lucē & tenebras aspexi, cuius horrorē sufficiētē expri-
meret nemo; erat bubalo maior: vidi & omnis generis vyperas. Cūque
iam deglutiēdam Dracō in sua ora traxisset, quia lingua nō poterā, sic
suū profundo & securo corde locuta. Dulcis amor Iesu, tristis ne ac so-
lā in deserto post innumera tua dona me Draconis escā effecisti? Tūc
subitō Angelus de orē draconis educā me alloquutus est, dicēs: Bea-
ta, quā fidē tenes; ac draconem calce percutiēs, Egrederere, inquit, hinc
draco, & omnes viperā tecū. Deinde verò ad me cōuersus, Deus in-
quit, quē tātū, ō Magdalena, cōcupiscis & semper habes, te vult hūc lo-
cū lachrymis irrigare profusis, vt futuris seculis exēplū pœnitētiæ per-
50 petuō fias. Remāsi eo disparētē perterrita, & loco lustratō, hominibus
inuiū ascēsum descēsumque, rupe vetāte, cognoui. Tūc amoris dulce
dine in lachrymas resoluta, me ad terrā prostravi adorās ac dicēs: Gra-
tias tibi, Christe amor, quōd me omni mea affectiōne replesti: sed
oro fontem in rupe hac exhibeas deprecāti. Crepuit statim sub meis
oculis immane hoc saxū, & quas cernis, Elia, aquā ē duro silice scatu-
riēre. ¶ Cūq; ante ipsum limpidissimū fontē genu flexo Christo gra-
tias agerē, ecce plus quā mille spiritus vidi in spelūcā: dextera stetit
se, verba suauissimī amoris Hebraica lingua decātātes. Cū igitur po-
stremō subintulissent, nō expedire animā tā assiduā orationū frequē-
tiā, Dæmones esse intelligēs, Iesum territa acclamasse, repētē cū suis
militijs Angelus Michael adfuit, dicēs, Adsum Magdalena, ne timeas.
Denique malignis spiritibus cōgestus, eos omnes in fugā cōpulit, ita
51 clamātes: Non eris tñ ideo beata tu, quā orationibus vacas in antro.
Crucē igitur in ore speluncæ Angelus erexit, dicens: Caue ne extime-
scas in posterū: custos tui est altissimus. Igitur ante crucē eo disparētē
cū iacuissem, timore nimio exsiccatis visceribus, orationi instare at-
tenta nō prauales, collectas duas radices in ipso ore speluncæ, & lotas
comedens, aquā de fonte bibi, post quā humanū aliquid non gustauī.
Crucē deinde cōplexā, ea die ac nocte sequenti prans, orto Sole, oculos
ad crucē ipsā leuaui, coloris, vt videbatur, crySTALLINI, & radijs
fulgentibus coruscā. Cumque in me vehementissimī amoris flam-
mam persensissem, ecce tam læta & iubilās Angelorum turba adfuit,
vt æternā vitam in hoc antro credidisses. Repentē igitur ab his ad
infernalia loca delatā, pœnarū genera, & punitorum turmas inspe-
xi. Cumque ad loca purgatorij ventum esset, tanta dulcedine me Spi-

ritus deuoti circumsteterunt, vt mihi viderer esse in patria, & cum magna teneritudine dixerunt: Ora pro nobis Magdalena nostra. Quibus ego, Vtinā, inquit, vestra volūtas per me impleatur. ¶ Deinde verò ad Crucē iterū reposita mihi Angelus ait; Quāto tēpore tuus ac noster amor Iesus in terris te propter vixit, tāto tu quoq; in hac spelunca moraberis. Steti igitur, eo disparēte, ad Crucē orās, & Christū salutē meā contēplabatur. Omni autē euoluto die, Angelorū adfuere militiā, & me tam sublimē in aëra sustulerunt, vt cōlestes audiuerim resonare melodias. Quod ab inde citra septies semper intra diē & noctē fecerūt. Frigus ac gelu, igne succēsa, iam nō curabā. Cūque meae vestes paulatim vetustate deciderēt, paulatim quoq; diuina pietate mei creuere capilli: in ipsa verò cruce Christi mysteria cuncta videbantur. Ibi Annæ & Ioachim historias; ibi Mariā Iesum meū mihi pariētē; ibi Crucifixi tetrū liuorē; ibi piū cruorē; ibi dura vulnera; ibi Crucē ac mortē eius dābatur intueri, & eundē regrediētē ab inferis, & cœli sydera penetrātē. Cūq; his cibata ferculis nocte dieq; fierē, cū lauandi vultus gratia fontem petiuissem, obuiū mihi humana forma Iesum me his verbis alloquentē vidi: Te propter Maria loca ista constitui. Circūstabant cœlestes militiā regē suū, florū ferta gestantes, & oliuarū palmarūq; ramos tenētes in manibus. Et ecce resplenduit subitō assumpta humanitas, & se ipsum ad instar sui, cū esset in mōte Thabor, Saluator transfigurauit, adēd vt me oculos inflectere tāta maiestas cōpulerit. Me quidē ad vultū dilectū oculos attollere dulcis amor inflammabat, sed minimē valui. Cumq; mecū multa cōtulisset, illapsus est cœlo: & quoad vixi, cēties ac decies me in spelunca pro sua pietate visitauit. Itaq; tibi cōsulo, teq; rogo vt in hac rupe Christi laudes exoluas, quō te ad vitā portum tandē adducā. Sterilē locū sola ac nuda ego adiui: tu verò fratrum habes solatiū, & victui vestituiq; abundāter opportuna. Igitur de perseueratiā cogita. His dictis, ab oculis meis, inquit Elias, Magdalena euauit, & ego in hac vsque horā omnes homines prædicta celauī. His dictis, post horulā beatus ille pater expirauit, statimq; ipsa cāpanulā in ea rupe suspēse, nullo hominū mouēte, iubilauerūt. Omnia hæc ex dicto libello fideliter assumpsi. ¶ Mirabitur autem fortassis vir animalis, diuinā pietatē, peccatricē animā tam præclaris donis extulisse: sed si viderit, qui eiusmodi est, prædicantē Christū, & Mariā subito diuini sermonis iaculo percussam, sui pectoris arcana lachrymis & singultibus referre: si viderit repentē agitatā doloribus, & amore liquefactā, torques, armillas, dexteralia, margaritasq; deponere, & effusis comis lugubres assumere vestes: si, inquit, viderit hāc Iesū Christū tenuisse vestigia, & hæc

- 35 hęc lachrymarū flumine lota, exsiccare capillis, & cordialibus osculis, ac miserādis vocibus misericordiā suis sceleribus implorare: si à maculis absolutā, in pace Christi pietate remissam in predicatione ubique Christi, & Mariā comitatē, hauriētē quidē Christi doctrinā, sed substantiā effundētē. Si hęc viderit, pauperē ac itinere fatigatū Saluatōrē mundi excipere domo, fouere vnguētis, dapibus recreare, & discipulorū eius turbā suis facultatibus sustentare: si propinquis, imo & discipulis fugiētibus inter carnifices intrepidā cruci assistisse, cruētā sanguine, lachrymis infusam, aērē eiulatibus adimplētē: sic cōtēplari sepulchrū, & vnguēta parare: si mulierē fragilē sexu, noctis tenebras, & arma custodiā nō extimuisse (ō vim amoris immensam) quin dilectū extinctū quærerēt in sepulchro: si postremo hęc viderit vacuo sepulchro colligatā, & nullā iam prāter lachrymas habere solatia, videbit pariter diuinā pietatem,
- 36 hęc ab extremo in extremū non nisi per opportuna media deduxisse. Quę enim crimina possent tot gemitibus, tot lachrymis, tanto ardore nō esse abolita? Si uias scelestissimas baptismalis vnda, sanguinis Christi operāte virtute, pulcherrimas, & in oculis Dei optimi maximi splēdētes restituit, quid in Maria sanguis Christi ē cruce stillās effecit? Mirari igitur magis oportet ignauā hominū atq; socordiā, qui in Maria Christi pietate perspecta, subito, quāuis atroces, quāuis scelesti, & flagitiosi, nō atterātur, vt vbi superabūdauit delictū, superabūdet & gratia?

FRANCISCVS PETRARCHA,

visa Marię spelunca, & lapideo cubili, huius beatę peccatricis considerans pœnitudinem, compunctus ait.

- 17 *Dulcis amica Dei, lachrymis inflectere nostris,
Atque humiles attende preces, nostręque saluti
Consule: namq; potes. Nec enim tibi tangere frustra
Permissum, gemituq; pedes perfundere sacros,
Et nitidis siccare comis, ferre oscula plantis,
Inq; caput Domini pretiosos spargere odores.
Nec tibi congressus primos à morte resurgens,
Et voces audire suas, & membra videre,
Immortale decus, lumenq; habitura per æuum.*

Necquicquam dedit aetherei rex Christus Olympi.
Viderat ille Cruci haerentem, nec dira pauentem
Iudaea tormenta manus, turbaq; furentis
Iurgia, & insultus, equantes verbera linguas:
Sed moestam, intrepidamq; simul, digitisq; cruentos
Tractantem clauos, replentem vulnera fletu,
Pectora tundentem violentis candida pugnis,
Vellentem flauos manibus sine more capillos.
Viderat haec, inquam, dum pectora fida suorum
Diffugerent, pellente metu. Memor ergo reuifit
Te primam ante alios: tibi se prius obtulit vni.
Te quoque, digressus terris, & ad astra reuersus,
Bis tria lustra, cibi nunquam mortalis egentem,
Rupe sub hac aluit; tam longo in tempore solis
Diuinis contentam epulis, & rore salubri.
Haec domus, antra tibi stillantibus humida saxis,
Horrifico tenebrosa situ, tecta aurea regum,
Deliciasq; omnes, ac ditia vicerat arua.
Hic inclusa libens, longis vestita capillis,
Veste carens alia, ter denos passa Decembres
Diceris: hic non fracta gelu, nec victa pauore.
Namque famem, frigus, durum quoque saxa cubile,
Dulcia fecit amor, spesq; alto pectore fixa.
Hic hominum non visa oculis, stipata cateruis
Angelicis, septemque die subuecta per horas,
Coelstes audire choros, alterna canentes
Carmina, corporeo de carcere digna fusti.

1 IN EODEM FESTO BEATÆ
Marię Magdalenę Concio secunda, in qua lectio
Euangelica explanatur.

THE. Lachrymis cepit rigare pedes eius, & capillis
capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & un-
guento ungebat. Luc. 7.

August.

P. 10. 11.

S. Thom.

Coci. Triā.

I. Reg. 10.

I. 11. 12.

2 **I**nter omnia diuinę pietatis & potestatis opera rātum
D. Augustinus peccatoris iustificationi tribuit, vt ma-
ius esse dicat peccantem hominem ex iniusto iustū fa-
cere, quā vnuerſum mundū ex nihilo cōdere. Cuius
rei duplicē D. Thomas causam affert: alterā, quōd in re
rum creatione nihil obſtīt Deo, quominus, quod voluiffet, efficeret;
cū tñ in hominis iustificatione liberū eius arbitriū diuinę operatio-
ni resistere queat: alterā verò, quōd rerū cōditarū dignitas finibus suis
ita circūscripta est, vt rei creatę dignitatē & pretiū nō excedat: at cū
hominis iustificatio sit quēdā diuinę naturę participatio, quā in hac
vita assequimur per gratiā, in futura verò per felicitatis diuinę conſor-
tiū, infinitū quoddā bonū est, quod nullo pretio estimari, nullis termi-
nis circūscribi potest. Est autē iustificatio spiritalis quidam motus,
quo ab iniustitia ad iustitiā proficiſcimur: ipsaq; iustificatio (vt in Tri-
dentina Synodo definitur) non est sola peccatorum remissio, sed etiā
interni hominis renouatio atq; instauratio per virtutes, & Spiritus san-
cti dona, per quē charitas Dei cū cāteris virtutibus, diffunditur in cor
dibus nostris, quibus ad omnia virtutis officia, & aduersus omnes dia-
boli insidias instructi ſimus. Quōd sit, vt his cōlestibus donis ornatus
homo atq; adiutus (quemadmodū olim Sauli in regē vnctō dīctū est)
mutetur in virū aliū. Quę quidem, vt ita dicam, metamorphosis, siue
transformatio (si quis eam rectis oculis aspiciat) inter omnia diuinę
virtutis opera verē mirabilis esse deprehēdetur. Mirū enī est, homi-
nē, qui paulò antē cū luxurioso filio sceleribus suis atq; flagitijs pasce-
bat porcos, hoc est, turpitudinis amatores demones, & porcorū cibis,
videlicet libidinibus atq; flagitijs ipse pascebat, nec alia in re volupta-
tē capiebat, modò ad eā dignitatis celsitudinē perductū esse, vt ex fili-
quis porcorū ad mēsam trāſierit Angelorū. Mirum itē est, qđ is, qui ha-
ctenus spreto rationis iudicio, & diuinę legis imperio, pecudū more cu-
piditatib; & affectib; seruiebat, & eorū ceco impulsu vitā instituebat,

B 4 modò

modò procūscata cupiditate, & compressis carnis affectibus, rationis
consilium, & diuinæ legis imperium in omni actione sectetur; atque
ita velut ex pecude in hominem transformatus, imperiū in se ipsum,
(quod est totius mūdi imperio gloriosius) diuino munere nactus sit.

I. Reg. 2.

Hoc est enim quod meritò sancta illa foemina in Cātico suo miratur;
cū ait; Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt
fedeat cum principibus, & soliū gloriæ teneat. Quod enim soliū glo-
riosius, quàm affectibus & libidinibus imperare, carnē spiritui subijce-
re, & principatum sui tenere; cupiditatis tyrannidē atq; ferociā cōpri-
mere, & secundum diuinæ legis p̄scriptionē vitæ clauum moderari?

Prou. 16.

Melior est enim (vt ait Salomon) patiens viro forti, & qui dominatur
animo suo, expugnatore vrbium.

Esai. 5.

¶ Mirum præterea est, eum, qui cor
rupto ac deprauato iudicio (vt Prophetæ verbis vtar) dicebat malū ho-
num, & bonum malum, appellabatque lucem tenebras, & tenebras lu-

Amos 1. 2.

cem; iudicabat dulce amarum, & amarum dulce; nunc iudicio per Dei
gratiam illuminato, certissimam de rebus sententiam ferre, & suā vni-
cuique faciem, & nomē reddere. Vnde etiam consequens est, vt cum
iudicio palatum quoque animę ita permutetur, vt sic tandem affectus
eum iudicio cohæreant, atque consentiāt: atque ita demum paupertas
sit ei duleis, erux amabilis, dedecus propter Deū gloriosum, pie lachry-
mæ dulces, atque (vt verbis vtar Hieronymi) oppidum ei carcer, solitu-
do paradysus sit: contra verò opulentia illi sit onerosa, voluptates ama-
ræ, honores molesti atque graues, ac demum cætera omnia, quæ apud
alios in pretio sunt, contemnat atque pro nihilo ducat. Hoc quis non
videat mirabile diuinæ potentia opus esse? Vidit hoc certè, quamuis

Hieron.

ethnicus Seneca, qui ait; Si hominem videris interritum periculis, inta-
ctum cupiditatibus, inter aduersa felicem, in medijs tempestatibus pla-
cidum, ex superiori loco homines videntē, ex æquo Deos, nō subit re-
uerentio eius? Non dices; ista res maior est altiorq; quàm vt credi si-
milis huic in quo est corpusculo possit? Vis istuc diuina descendit: ani-
mum excellentem, moderatum, omnia tanquam minora transeuntē,
quidquid timemus optamusque ridentē, cœlestis potētia agit. Non
potest res tanta sine adminiculo iuminis stare. Hæc ille. Denique mi-
rum est; terram desertam, inuiā, & iniquosam (quæ nihil aliud nisi tri-
bulos, & spinas proferbat) in paradysum repente mutatā, diuersis va-
riarum virtutum plātis confusa esse. Hoc est enim mirabile illud opus,

Seneca.

quod per Esaiam Dominus se editurum pollicetur, cū ait; Pōnam
desertum in stagna aquarum, & terram inuiā in riuos aquarū. Dabo
in solitudine cedrū, & spinā, & myrtum, & lignū oliuæ, vt videant, &

Isai. 35. 1.

obom. sciant,

Esai. 41.

¶

¶ sciant, & recogitent, & intelligāt, quia manus Domini fecit hæc. Quid igitur aliud his metaphoris significare Dominus voluit, quam hæc animorum mutationem, coelestis gratiæ beneficio fieri? Quod ut clariùs inspiciamus, peccatricis huius animam in duplici statu, hoc est, ante pœnitentiam, & post pœnitentiam contemplemur. Quid enim aliud anima illa ante conuersionē suam, nisi terra deserta, inuisa, & inaquosa erat, in qua nullum siue cōpunctionis, siue gratiæ, siue pœnitentiæ, siue piarū lachrymarum vestigium inueniebatur? Quid, inquit, erat, nisi desertum sterile, quod nihil aliud nisi viperas, & feras, & vitiorum sentes ac tribulos proferebat? At, vbi diuina lux affulsit, vbi coelestis virtus mētem eius excitauit, quā subito ex squalenti deserto in paradisum voluptatis commutata est! quā copiosi salutaris aquæ fontes ex adulteris illis oculis eruperunt, qui deinde flōres & fruges pro spinis & tribulis oriri ceperunt! hoc est, quæ puritas, quæ pietas, quæ innocentia, quæ cordis humilitas, quæ corporis & animæ castitas ibidem exorta sunt, vbi sola antē libido & impudicitia, & omnes vitiorū spinæ mentem illam occupabant? O cui ea mentis acies Dei beneficio cōtigisset, qua in intimos animæ illius recessus penetrans, cordis eius faciem, antequam ad gratiam perueniret, & vbi ad eam peruenit, intueri potuisset! Hic enim apertē vaticiniij huius veritatem, hoc est, desertum in paradisum, & vitiorum tribulos in odoras virtutum plantas cōmutatas facile cerneret: quemadmodum idem Propheta alibi dicit; Pro salicula ascendet abies, & pro vitica crescet myrtus. Ut autem apertē vide remus, hoc non humanæ facultatis, sed diuinæ potestatis & misericordiæ opus esse, tot illa Domini verba inculcauit; vt videant, & sciant, & recogitent, & intelligant, quia manus Domini fecit hæc. Hæc enim verborum repetitione & gloriæ suæ, Dominus, & humilitati nostræ consuluit, vt nihil nobis in hac tanta vitæ mutatione arroganter attribueremus, sed ad illius laudem & gloriā omnia cōferremus, illiusque immensam & infinitam potentiam, bonitatem, & misericordiam in hoc opere agnosceremus. Quod ut apertē intelligeremus, sæpe Dominus homines vel aliud agentes, vel nihil minus cogitantes, aut etiā (quod est longē mirabilis) repugnantes, ad donorum suorum cōmunionem vocat. Moysem quidem Dominus elegit ex omni carne; at, quid is agebat, cum ab eo ad tantæ dignitatis gloriā est vocatus? Certè cum de pinguiori ouium pabulo sollicitus, minaretur gregem ad interiora deserti, vt gregis populi sui pastor esset, non modo ab eo vocatus, sed etiam renuens atq; reluctans, multisque se rationibus excusans, nō tam vocatus, quā quodammodo cōpulsus est. Cur igitur sic

Esai. 55.

Exod. 3.

B 5 vocatus

vocatus? Non dubium quin hac ratione Dominus gratiæ suæ magni-
ficentiam hoc exemplo manifestare voluerit; vt hoc argumento intel-
ligeremus, omnia quidem illi deberi, quando hunc sanctum virum
vocauit, non modò ad hoc nihil per id temporis agentem, sed etiam
repugnantem. Hanc autem diuinæ gratiæ liberalitatem atque virtutē
non omnes agnoscunt: agnoscunt tamen illi, qui à Deo illuminan-
tur, quique iusti diuinorum operum æstimatores sunt. Talis profectò
inter alios D. Bernardus extitit, qui cum in Gallia Belgica principem
quendam virum, Arnulphum nomine, assumptò ordinis sui habitu
seculo renunciare fecisset, hanc de eò in conuentu fratrum sententiam
protulit: In conuersione fratris Arnulphi nec minus admirandum,
nec minus glorificandum, quàm in quatruiduani Lazari resurrectione,
Christum Dominum fuisse: quippè qui totus in delicijs carnis,
quasi alter Lazarus in tumulto sepultus, claususque, viuens mortuus
iacebat; qui tamen omnipotentis virtute ab hoc deliciarum & vitio-
rum tumulto ad integerrimam vitam, omnium deliciarum expertem,
excitatus fuit.

Sed commodissimum exemplum in peccatricis huius conuersione
hodiè nobis proponitur, quæ ex lebete in auream phialam, & ex vase
contumeliæ in vas gloriæ translata est. Vt enim Ecclesiasticus ait; Om-
nis mulier fornicaria quasi stercus in via ab omnibus prætereuntibus
conculcatur. Quid ergò mirabilius, quàm hoc vilissimum stercus, lu-
tumque platearum in vas ornatum omni lapide pretioso transforma-
ri? Quàm multa enim in hac vitæ mutatione conmutata sunt? Pro im-
pudicitia enim castitas, pro impudentia pudor, pro delicijs lachrymæ,
pro amore seculi contemptus seculi, pro voluptatibus carnis deliciæ
spiritus, pro omni denique impuritate & flagitio, summa puritas & san-
ctitas repente consecuta est. Demiratus Propheta rubri maris aquas
ad imperium Domini fugatas, & Iordanis vndas retrò conuersas, ex-
clamat; Quid est tibi mare quod fugisti, & tu Iordanis, quia conuer-
sus es retrorsum? Ego verò hanc tantam vitæ mutationem attendēs,
similiter exclamabo; Quò tam subito discessisti lasciuia? quò abiisti
impudentia? quò turpitudine discessisti? quò denique tot vitia imis hu-
ius fœminæ visceribus infixæ, & diuturna peccandi consuetudine con-
firmata diffugitis, quorum nullæ reliquæ, nulla pristina vestigia in ca-
mente relicta sunt? Nimirum illic à facie Domini retrocesserunt aque,
hic verò vitia cuncta subito fugata sunt. Verissimè enim dictum est,
facile esse in oculis Domini subito honestare pauperem, & ex duris
lapidibus suscitare filios Abrahe. An nò igitur manifestè in hoc opere
diuinæ

Bern.

Eccl. 9.

Psal. 113.

Eccl. 11.

13 diuinæ gratiæ potentia lucet, quæ meretricem, hoc est, stercorem & lutum platearum, altis puriorem, & Sole splendidiorem effecit.

Quod si quæras, quibus tandem rebus ad hunc summum puritatis & dignitatis gradum hæc mulier à Domino perducta fuerit; non dubium, quin humilitate, charitate, fide, & pœnitentia instructa hæc tantam gratiam fuerit consecuta. Fides enim fuit, quod ad Dominum Iesum salutare animarum medicum curanda venit: humilitas fuit, quod non ausa est ante conspectum eius apparere, sed stans retrò sacris eius pedibus prouoluta est: pœnitentia fuit, quod tantam vim lachrymarum effudit, quibus animæ suæ sordes lauit: charitas verò fuit, quod pedibus Domini oscula fixit, quod capillis tersit, quod unguento unxit. Inter has autem virtutes humilitas potissimum illuxit.

§. I.

14 ¶ Publicanus ille ex Euangelio male actæ vitæ conscientia territus, totusque ex diuinæ maiestatis præsentia omnes animæ latebras penetrantis pudore suffusus, non audebat nec oculos quidem ad cælum leuare, nec propius ad altare Dñi accedere, sed à longè stans percutiebat pectus suum dicens; Deus propitius esto mihi peccatori. Sic igitur Maria nostra ab eodē spiritu edocta, horrendæ turpitudinis suæ maculas agnoscēs, & se diuina præsentia indignā reputās, non ausa est illius se oculis præsentare, sed metu anxia, & pudore verecunda accedēs retrò ante sacra Dñi vestigia sese proiecit. Ab eodem quippè Spiritu instructa, intellexit quantum humilitatis virtus, verāque animi seipsum introsipientis submissio ad diuinā iram auertendā haberet momenti: scriptum est enim; Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur, & non discedet, donec altissimus aspiciat. Quod quidem Re-

15 gius vates apertissime intellexit, qui hac se virtute à Domino mundari poposcit, cum dixit; Asperges me Dñe hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. Hyssopi namque nomine (vt D. Aug. 2. de doctrina Christi. lib. docet) humilitatis virtutē designat. Nec enim hyssopus, aut vllum aliud herbarum genus cōceptas animo sordes eluere potest, à quibus mundari sanctus ille Rex postulabat. Hyssopi ergo nomine humilitatem intellexit, quæ verè pœnitentis habitus est, qui sui ipsius demissione, Deum, quem peccando contempsit, honorat, & sui ipsius deiectione placat, quæ elatione, atque tumore ad irā cōcitauerat. Est enim hyssopus herbula quædam exigua, quæ tamen ad pulmonis tumorem purgandum maximè salutaris est: cuius radices durissimos etiam lapides penetrant. quæ omnia maximè humilitati conueniunt. Primum enim verè humilis paruulus est in oculis suis, qui

Bernar.

etiam (vt D. Bernar. ait) non vult apparere humilis, sed vilis. Deinde, 16
sicut hyssopus pulmonis tumori & inflationi medetur; sic humilitas
inter cetera laudum suarum insignia hoc habet præcipuum, quod
ingentes superbiæ spiritus, ventosamque iactantiam cum tota vitio-

Aug. tute diaboli hominem liberat. Vera est enim illa D. Augu. sententia:

Quemcumque superbum videris, filium diaboli esse non dubites. Pos-
tremo, sicut hyssopus radicibus suis durissimos lapides penetrat, &
frangit; sic humilitas omnipotentis Dei iram in lenitatem vertit, &
ad misericordiam flectit. Hac igitur virtute primum Maria instructa
venit, cum retrò stans se ad pedes Domini suppliciter abiecit, qua irâ
eius ita lenijt, vt illum ex iracundo leone in mansuetissimum agnum
verterit.

Post humilitatem autem vera pœnitentie lachrymas profudit, qui 17

bus Dominicis pedes rigavit. Qui mentis oculos in peccatricis hu-
iuspectus immittere liceret, quibus hanc tantam doloris vim, quam
dilectionis magnitudo, & perfecta scelerum deformitas acuebat, cer-
nere posset! Sanctus quidam pœnitens ad eam acriter dolore propter sce-

lita conscientiam torquebatur, vt nullum cruciatum hoc ipso aceri-
biorem esse credens, ad Dominum conuersus dixerit; Domine, nullû
supplicij genus est quod ego ope tua adiutus ferre non possim; sola
tamen peccati memoria adeo acriter mentem omnem dilacerat, vt
vix illam sustinere queam. Quicumque igitur hac tanta diuini splendoris
luce, & charitatis ardore à Deo donati sunt, nihil mirum, si in hoc

tam ingens odium ac detestationem peccati deueniant. Ex huiusmo-
di autem detestatione dolor nascitur; ex doloris autem magnitudine
flumina illa lachrymarum erumpunt, quibus pedes Domini Maria 18

ablueret potuit. Sed non minus est, si Spiritus sanctus, qui charitatis

ignem in corde eius accenderat, iustitia eius omnia in fontes aqua-
rum eliquauerit, quibus & animæ eius sordes ablueret, & arentem
atque incultam terram, quæ nihil nisi spinas & tribulos proferebat, in

Iob. 38.

voluptatis hortum conmutaret. Quæ de re sic in libro Iob scriptum
legimus; Quis dedit vehementissimo imbri cursum, vt impleret deser-
tam & inuiam, & produceret herbas virentes? Per terram autem deser-
tam & inuiam pœditorum hominum corda, & ab omni iustitiæ cultu
aliena intelligenda esse diximus. Super quæ tamen Dominus vehem-
entissimum de super lachrymarum, & donorum suorum imbrê, hoc
est, super abundantem diuini Spiritus gratiam effundit; quod fit, vt ter-
ra illa arida & inculta, quæ antea spinas proferebat, virentes modò pie-
tatis

19: tatis & iustitiæ germinet fructus: quod in hac scēmina apertissimè videre licet, quæ hoc cœlesti imbre irrigata, ex rudi incultoque dumeto paradisi voluptatis effecta, dignos pœnitentiæ fructus protulit.

Vbi verò hunc lachrymarum imbrem supra beata illa vestigia effudit, addit nouum tergendis pedibus instrumentum; nempe aureos capillos, quibus illa inescare stultorum animas & illaqueare solebat, vt eorum ministerio contracta per illos crimina dissolueret. Capillis tot animas illaqueauit, & capillis suam soluit. Capillis innumera peccata contraxerat, & capillis rursus eadem ipsa dissoluit: capillis Diabolo, & mundo militauerat, capillis modò Christo deseruit: capillis vitam suam corruerat, capillis modò vitam instaurat: capillis se ipsam perdidit, capillis se modò perditam seruat. Quis hoc vnquam vidit, vt res eadem iustitiæ & iniustitiæ, vitæ & mortis instrumentum fieret? Hinc

20 apertè liquet, non tam res, quàm rerum vsum probari, vel improbari. Sic enim opes bene collocatæ salutem, malè autè collocatæ pestē suis possessoribus afferūt. Ad hunc ergo modū huius scēminæ capilli aliud effecerunt cū iniquitati, aliud cū pietati seruirent: hinc enim consecrantur ad vitam, illic destinabantur ad mortem. ¶ Hoc autem in loco videmus impletum quod Esaias Propheta futurum in aduentu Christi prænuntiavit; Et contaminabis, inquit, laminas argenti tui, & sculptilium tuorum: egredere dices eis. Quæ sunt autem sculptilia, siue idola, nisi ea quæ homines super omnia diligunt, & in quibus gloriantur? At impudicæ scēminæ quo amore capillos suos prosequuntur? quantum de eorum pulchritudine gloriantur? Hæc ergo sculptilia hodiè Maria contaminauit, dum capillos ad puluerem, & sordes pedum tergendas demisit. Tunc etiam abominaciones Ægyptiorum Domi-

21 no immolauit, quando capillos suos, quos illa sibi Deos fecerat, Domino sacrificauit. ¶ Mos est regiæ familiæ, vbi rex fato functus est, vexilla regiæ per terram in mœoris significationem raptare. Hoc ipsum Maria fecit, in cuius hodiè pectore Dæmon, cui illa tanquam regi suo militabat, mortuus fuit, ideo quæ teterrimi regis vexillum, nempe capillos suos, quibus ipsa ceu vexillo quodam satellites Diaboli ad se vocabat, ad pedes Christi demisit, atque raptauit.

Nec hoc officio contenta, osculabatur pedes eius, & vnguento vnguebat. Vnguentum capiti præcipuè, non pedibus, qui luto, & puluere fœdantur, adhiberi solet. At mulier indignam se esse reputans, quæ sacrum illud caput impuris manibus contingeret, simul & illorum pedū dignitatem considerans, pedes, non caput ad vngendū elegit; quibus etiam deuotissima oscula fixit. Sed quæ tâto diuini amoris igne estuabat

Esai. 30.

Simil.

Esaï. 52.

bat, quo affectu & suauitate sacra illa vestigia osculabatur? Nondum 22
 illa legerat, quod Esaïas de noui testamēti cōcionatoribus ait; Quam
 speciosi pedes euāgelizantiū pacē, euāgelizatiū bona: sed iam tum ani
 mo praelentiebat, quā speciosi essent illi pedes, qui toties quarendis
 vbique peccatoribus lassati fuerāt. Ego ne (ait illa) nō figā oscula pedi
 bus his, qui me errabundā ouē, & iam iam à feris deuorandā ad caulas
 iustitiæ adduxerunt? Ego nō osculabor pedes eius, qui me tamdiu pa
 tientissimè sustinuit, clementissimè expectauit, benignissimè vocauit,
 amatissimè excepit, & ex funesti Draconis faucibus eripuit? Parū est
 pedes eius lachrymis abluere, & capillis tergere: sanguine (si liceret)
 abluere, & visceribus ipsis tergere voluissem. His ergo lachrymis, non
 verbis, causam suā apud iustum iudicē egit. Oratio enim (vt quidā san
 ctus ait) Deum lenit, lachryma cogit; hæc vngit, illa pungit. Sunt enim
 apud diuinas aures maximè vocales pœnitētium lachrymæ: aliās enim 23
 nequaquā Propheta dixisset; Auribus percipe lachrymas meas. Quid
 enim Ezechiae lachrymæ nō impetrauerunt, cū is ad lectuli parietē
 cōuersus fleuit fletu magno? His ergo lachrymis, quibus Maria Domi
 nicos pedes lauit, animæ suæ puritatem & ablutionem impetrauit.

Psal. 38.

Nemo tamen, fratres, existimet hoc summum Christi Domini be
 neficium ad vnam solam Mariam fuisse reseruatum. Latē patet diuine
 misericordiæ campus omnibus qui simili officio Dominum prome
 rentur. Sed ais; Qui fieri potest, vt in cœlo iam regnantē Dominum,
 & ab humanis oculis sublatum, simili pietatis officio obsequi possim?
 Audi modum. Quanquam is ascenderit in cœlum, pedes tamen suos,
 quos hoc officio prosequeremur, reliquit in terra. Qui sunt autē pe
 des Domini, nisi ij, qui infimi omnium videntur? nēpē pauperes, quos
 & ipse Dominus minimos appellauit, cū dixit; Quod vni ex his mi
 nimis meis fecistis, mihi fecistis. Cū ergo videris hos pauperes, &
 pietatis affectu erga illos cōmoueris, lachrymis sanē lauisti pedes Iesu.

Matt. 25.

Expurga etiam sordes, quæ à pedore & squalore paupertatis illitæ eis
 sunt: quod tum maximè facies, cū opibus, quæ tibi supersunt, illorū
 inopiam subleuas: tunc enim capillis Christi pedes absterxisti. Nā per
 capillos, sine quibus viuere possumus, significātur ea, quæ vltra neces
 sitatē nobis suppetunt. Oscularis autē pedes Iesu, cū materno charita
 tis affectu suscipis pauperū curā, ac veluti proprios filios foues, ac nu
 tris. Nam parētum propriū est, filios deosculari, præsertim tenellos ad
 huc & infantes. Eiusmodi autē pauperes sunt, qui veluti infantes ne
 queunt sibi opitulari, sed aliorum indigent ope. Hac igitur ratione piū
 beatæ huius peccatricis obsequium etiam nunc poterimus imitari.

§. I I.

- ¶ [Videns autem Phariseus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset Propheta, &c.] Hic apertè videmus impletum quod Samueli Dominus dixit; Homo videt ea quæ foris patent; Dominus autem intuetur cor. Phariseus enim vulgi iudicium sequens, & antea etiam peccatricis vitam, eam damnabat: Christus autè Dñs, de quo longè antè prænuntiatum fuerat; Non secundum visionē oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes; cor illius, charitate, humilitate, acerbissimoque dolore contritum intuebatur: ideoque quā mundus accusabat, ille, qui renū, & cordis scrutator est, cōmendabat. ¶ Nec hoc solum nomine accusandus est Phariseus, sed hoc etiam, quod ad veram sanctitatem & iustitiam pertinere credebat, peccatorum, ac præcipuè pœnitentium cōtactum refugere: quasi huiusmodi contactu pura mens inquinari posset. Sed tamen vana & ficta Phariseorum religio in huiusmodi nenias inciderat: quæ vt ad plausum & oculos hominum seruiebat, ita interna pietate neglecta, ea solum, quæ humanis oculis conspicua erant, curabat. ¶ Videtur autem mihi Phariseus hic quadam ex parte similis illi fuisse, qui se ipsum publicani comparatione iactabat: ita enim hic eiusdem superbix & præsumptionis sectator huius se peccatricis comparatione efferebat. Cuius cogitationibus Dominus tam mirabili consilio & arte respondit, vt peccatricem illam longè ipso iustiore esse declararet: & is tamen hac responsione nihil offenderetur. Ait igitur;

- [Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori, &c.] Delicatæ aures, nisi his ambagibus & parabolis, veritatem quæ illos perstringit, audire recusant. Sic enim Nathan Propheta scelus adulterij Dauidi Regi proposuit, vt non à Propheta reprehensus, sed à seipso damnatus fuisse videretur. [Duo, inquit Dominus, debitores erāt cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit utriusque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon ait, Estimo quia is cui plus donatum est. Ait illi Iesus, Rectè iudicasti. Et conuersus ad mulierem &c.] Animaduertite quæso fratres Domini misericordiam, & gratiam: mulier faciem Domini verita accessit retrò: at is qui humiles corde non auersatur, terga petenti faciem reddidit. Moyse faciem Domini videre cupienti, posteriora videnda traduntur: at huic peccatrici retrò accedenti, facies Dñi videnda exhibetur. Conuersus enim ad illā, [dicit Simoni, Vides hanc mulierem? Intraui in domū tuā, aquā pedibus meis nō dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terxit. Osculū mibi

mubom

non

non dedifti, hæc autem ex quo intrauit, non ceffauit ofculari pedes meos. Oleo 28
caput meum non unxifti; hæc autem unguento unxit pedes meos.] Miram in
hac officiorum fupputatione confolationem animus meus percipit.

71. 3. 1. Hoc enim argumento facile coniicio, quibus immenfa illa bonitas
oculis piorum hominum rectè facta contemplatur: quando omnes
boni operis circumftantias, atque (vt ita dixerim) particulas adeò vigi-
lanter excutit, vt fimplex officium minutatim in tot partes diuidat,
quot circumftantias habet, quo vnique fuum præmium tribuat. Si-
mili modo mifericordiæ opera, quibus pauperum neceffitatibus con-
fulimus (quæ vnico nomine comprehendere poterant) fingulatim in
extremo iudicio diuidet, cum illis fua præmia decernat. Efurui, ait, &
dediftis mihi manducare: fitiui, & dediftis mihi bibere, &c. Itaque fra-
tres, ficut Apoftolus ad bene operandi ftudium fpe future refurrexio-
nis Corinthios adhortatur: ita vos ego ad idem ftudiũ hortor; quòd 29
iuftiffimum veftrorum operum æftimatorem in cælo habituri fitis,
cui non fit neceffe Oratorem adhibere, qui veftra rectè facta amplifi-
cet, & rem ipfam cum partibus ante eius oculos ponat: ipfe enim &
bonorum operum retributor, & idoneus amplificator eft: qui quæ nõ
folum boni operis, fed omnium etiam vel minimarum circumftantia-
rum rationem habeat.

Matt. 25.

Quid igitur tibi Saluator hac officiorum enumeratione voluit? Pri-
mum hinc apertè colligit, quam ille peccatricæ damnabat, effe illo fan-
ctiorem; quòd videlicet maiori effet charitate prædita: quam rem ma-
iora charitatis officia indicabant, cum ille præter hofpitij conuiuium
nihil addidiffet, hæc verò mulier omnia illa ardentiſſimæ charitatis offi-
cia præftiſſet. Itaque ex operum præftantia, charitatis excellentiâ; ex
hac verò fanctitatis præftantiam non obſcurè intulit, quòd ille for- 30
taſſe minus intellexit.

Sed non leuis tamen dubitatio circa hanc Domini concludionem
oritur, qua is propoſita duorum debitorum parabola, quorũ alter mi-
nus, alter plus deberet, intulit; [Propter quod dico tibi, dimiſſa ſunt ei pecca-
ta multa, quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.]
Videtur enim inuerſa concludio. Si enim ex duobus debitoribus plus
diligit, cui plus dimiſſum eſt: ex hoc colligi videbatur, vt hæc mulier
cui multa debita dimiſſa ſunt, multum diligeret. Itaque maioris debiti
remiſſio, maioris dilectionis cauſa eſt. At hic contrà Dominus maiorẽ
dilectionẽ remiſſionis cauſam eſſe intulit, cum ait, [Dimiſſa ſunt ei pec-
cata multa, quoniam dilexit multum.] Huic dubitationi facile quidem
(quamuis ad populum obſcurè) Theologi reſpondent; quòd quemad-
modum

- 31 modum diuina gratia, ita & charitas, quæ ex gratia manat, iustificatio nem hominis antegreditur, & cōsequitur: quod in diuerso causarum genere contingere posse non est ambiguum. Sed quoniam hæc Philosophia subtilior est, quàm vt à populo percipi possit, tentabo illam alia ratione, rudibus etiam, conspicuam facere. ¶ Ad hoc autem necesse est, vt ea quæ iustificationem hominis antecedunt, explicemus: cuius rei cognitio ijs, qui vel ad Deum conuersi sunt, vel conuenti stitunt, maximè utilis & necessaria est. In homine igitur iustificatio motus fidei primo loco ante omnia concurrit, qui Deum homini tantquam iustum iudicem proponit, qui vnicuique secundum opera sua, siue præmia, siue supplicia redditurus sit: eundemque repræsentat, vt infensum improbis, ita contrà propter Christi merita clementem & propitium verè pœnitentibus. Ex hac autem fide, Spiritu sancto excitante, & afflatu suo ad gratiam præparante, consequitur primum timor ex diuini iudicij & admissi criminis recordatione. Quem quidèmetum spes excipit, & lenit, quæ ex diuinæ miserationis, & meritorum Christi consideratione procedit; per quam sperat, peccata sua sibi condonanda, & amissam Dei gratiam, & amicitiam illius meritis & pretioso sanguine recuperandam. Ex quâ re non modò spes veniæ propter Christum, sed amor etiam in ipsum excitatur, vt qui immeritos nos tantopere dilexerit, tantisque doloribus suis primam nobis gratiam promeruerit. Ex quò amore dolor continuò nascitur, cum consideramus quàm multis sceleribus illū offendimus, à quo sic conditi, sic redempti, sic à Diaboli tyrannide fuimus liberati. Cum dolore verò ac detestatione peccati propositum simul nascitur vitandæ eius rei quam super omnia detestamur, quæque tantum nobis dolorem incussit. Cum verò ad hoc propositum ventum est, quo pristina mala detestantes, Deo deinde militare, atque seruire toto pectore, totaque mente decernimus, ibi protinus cœlestis gratia mentibus nostris illabitur, quæ nos ex iniustis iustos, & ex inimicis amicos Dei facit. Hæc igitur series earum rerum est, quæ animum ad iustificationem preparare solent. ¶ Redeo igitur ad spem, de qua paulò antè dixi. Hæc, quatenus ex natura sua est, amorem eius parit, per quem nobis sperata salus, & peccatorum venia contingit; qui nò alius, quàm Christus salutis nostræ auctor est, agnus videlicet ille qui tollit peccata mundi. Quæ quidem spes quò vehemèntius à diuino spiritu roboratur, eò maiorem in Christum amorem excitat. Ea verò in hac peccatrice tanta fuit, vt ardentissimum in eius pectore amoris signem peccederet, per quem tantum sibi beneficium fir-

Ioh. 1.

miter conferendum eſſe ſperauit. Quò verò ſpes firmior, & certior, 34
 eò charitas extitit ardentior. Quæ quidem charitas vt peccatorum re-
 miſſionem conſecuta eſt (dilexit enim multum, quia multa ei debita
 condonata ſunt) ita etiam præceſſit, quoniam certiſſimè ſibi ea remit-
 tenda eſſe ſperauit. Firma enim alicuius boni potiundi ſpes non mi-
 nus interim afficere animum quàm ipſa poſſeſſio ſolet, vt non minus
 ferè gaudeat, qui certiſſimè bonum aliquod ſperat, quàm qui in ma-
 nibus habet. Ita quæ Maria dilexit multum, vbi illud à Domino læti-
 tiæ & exultationis verbum audiuit; Remittuntur tibi peccata tua: &
 ante hoc etiam verbum dilexit multum; quia firmiſſima ſpe credidit
 eſſe ſibi peccata multa remittenda. Hoc enim non obſcurè Dominus
 indicauit, cùm ait; [*Fides tua te ſaluam fecit: vade in pace.*] Hac enim fi-
 de & futuram per Chriſtum remiſſionem credidit; & quia credidit,
 ſperauit; & quia ſperauit, autorem tantæ ſalutis dilexit. Hoc eſt autem 35
 quod cœleſtis Magiſter in hac parabola intulit, quod erat videlicet
 obſcurius: quod enim per ſe ſatis manifeſtum erat, iudicio reliquit au-
 ditorum. ¶ Hæc autè ipſa, quæ diximus, vno Dauidis verſiculo aper-
 tiſſima faciam: iſ enim ſic ait; Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vo-
 cem orationis meæ: Dilexi, ait. Quare diligis? quod à Deo beneficiū
 percepisti vt eum diligas? Quoniam, inquit, exaudiet Deus vocem
 orationis meæ: hoc eſt, quoniam hanc ſpem firmiter animo conce-
 pi, in quacunq; die ad Dominum clamaſero, exauditurum eſſe vo-
 cem meam: hæc futuri boni firma ſpes iā dudum in animo meo amo-
 rem erga illum accendit, non minus quàm ſi hoc iam mihi beneficiū
 præſtitiffet. Huius verò ſpei firmitatem alibi oſtendit, cùm ait; Scito-
 te, quoniam mirificauit Dominus Sanctum ſuum. Qua in re mirifi-
 cavit? quibus opibus & beneficijs te conſpicuum & mirabilem reddi- 36
 dit? Subdit protinus; Dominus exaudiet me cùm clamaſero ad eum.
 Quid enim maius quàm ſummum illum rerum omnium Dominum
 habere adeò fauentem ac propitium, vt nō ſemel aut iterum, ſed quo-
 ties ad eum clamaſero, eius mihi opem non defuturam certo ſciā?
 An non igitur hunc Dominum toto pectore diligam, colam, & per-
 petuis laudibus celebrabo? Hoc ipſe adhuc alibi apertius proſitetur
 his verbis; Ab inſurgentibus in me exaltabis mei: à viro iniquo eripies
 me. Propterea confitebor tibi in nationibus Domine, & nomini tuo
 psalmum dicam. Videtis ergo futurorum beneficiorum ſpem, laudā-
 di atque diligendi Dominum ſtudium excitare? Ad hunc ergo mo-
 dum hæc ſancta ſcœmina non modò Chriſtum ardentiffimè dilexit,
 cùm peccata ſibi dimiſſa cognouit, ſed etiam quia dimittenda ſpera-
 uit.

Pſal. 114.

Pſal. 4.

Pſal. 17.

57 uit. Neque enim aut nouum, aut mirum est, spem boni futuri, amo-
rem, & gaudium in præfenti excitare. Ex qua quidem Philosophia il-
lud colligimus fratres, duplici nomine pios omnes ad Christi dilectio-
nem teneri: altero, quod peccata illis dimissa sunt; quod tamen nemo
certum & exploratum habere potest: altero, quod si deinceps in pec-
cata labantur (modò illos malorum suorum pœniteat) dimittenda
sint. Qui enim homini remittere iussit septuagies septies, multò ma-
gis ipse præstabit, quod alijs faciendum esse præscripsit. ¶ Ex hoc itē
loco aliā rursus diligendi Dominū causam colligimus, nempe quod
is electos suos hoc pulcherrimo & maximo beneficio affecerit, vt
omnia illis vertantur in bonum, etiam ipsa peccata, vt D. August. ait.
Vbi enim ad Dominum conuersi præterita crimina deseruerunt, eo-
rundem consideratio humilitatem, gratitudinem, salutarem dolo-
38 rem, & sollicitam sui custodiam parit: ita fit, vt quod lethiferum &
pernitiosum erat, virtutis & pietatis occasio fiat. Quod huic peccati-
ci euenisse videmus, cui peccatorum multitudo multam etiam dili-
gendi occasionem præbuit. Quam etiam omnes illi habent, qui post
diuturna flagitia misericorditer à Domino vocati, & in gratia consti-
tuti, ad finem vsque inconcussam pietatis fidem seruauerunt. Nemo
tamen huius spei obtentu diutius in sceleribus perseuerandi occasio-
nem sumat, quando quidem de huiusmodi vocatione, & superabun-
danti diuinæ gratiæ auxilio incertus sit: imo verò quod diutius in pec-
cato manet, eò magis sibi salutis aditum præcludit.

Matth. 18.

Augustin.

Sequitur deinde altera quæstio, quam Diuus Augustinus lon-
ga oratione hoc in loco vehementer vrget. Cum enim Dominus di-
cat, Mariam dilexisse multum, quia multa ei peccata dimissa sunt,
39 & minus diligit, cui minus dimittitur; aliquis hinc fortasse ansam
arripit plura peccandi, vt plus diligit, cui plus dimittendum sit.
Itaque metuendum est, ne his, qui cupiditatibus suis indulgent,
subrepat illa sententia, quam Apostolus his verbis insinuat; Et si-
cut quidam dicunt nos dicere, faciemus mala, vt veniant bona.
Dicet enim aliquis; Si cui modicum dimittitur, modicum dili-
git; cui autem plus dimittitur, plus diligit; expedit autem plus
diligi, quàm minùs diligi; oportebit ergo multum peccare vt
multum debeamus, vt ita demùm propter maiora debita dimissa,
Deum magis diligamus. Huic quæstioni ita respondet Augustinus, vt
contendat non minus illum diligere debere, quem Deus ita gratiæ suę
virtute præuenit, vt in multa scelera minimè laberetur, quàm is,
cui multa scelera condonata sunt. Ait igitur; Accedit ad eum sup-

August.

Rom. 3.

Pfal. 103.

plex aliquis peccator, coopertus spinis tanquam hericius, & nimis
timidus tanquam lepus: sed petra tamen, hoc est, Christus Domi-
nus (vt Psalmus ait) huiusmodi hericijs & leporibus refugium est.
Alius gubernante Deo non multa commisit. Cui deputat ille quod
dimisit, huic & iste deputat quod non commisit. Adulter non fui-
sti in illa vita tua plena ignorantia. Hoc dicit tibi Dominus Deus
tuus: Regebam te mihi, seruabam te mihi vt adulterium non com-
mitteres: suator defuit, & vt suator deesset, ego feci. Affuit suator, non
defuit locus, non defuit tempus vt non consentiret ego terrui. Ag-
nosce ergo gratiam eius, cui debes & quod non commisisti. Mihi
debet iste quod factum est, & dimissum est: mihi debes tu quod non
fecisti. Nullum enim est peccatum quod faciat homo, quod non
possit facere alter homo. Extat locupletissimum huius rei exemplum
Abimelech Regis Palesthinorum, quamuis ethnici, quem tamen Do-
minus cohibuit ne Abraham vxorem violaret. Cum enim is vellet
eam sibi matrimonio copulare, Domino autem ipsum propter hoc
castigante, & corripiente, ille se simplici corde hoc fecisse testatus
est; quod eam non vxorem, sed sororem Abraham esse crederet. Cui
Dominus, Et ego, inquit, scio quod simplici corde feceris, ideoque
custodiui te ne peccares in me. Videtis ergo regem hunc, quamuis
ethnicum, beneficio tamen Domini à peccando cohibitum? Non
ergo minus hic diuinæ misericordiæ debet, quod ab hoc crimine
immunis fuerit, quam si admissum crimen illi condonatum esset.
Quamuis enim eximiam laudem promereatur vera pœnitentia, ma-
iorem tamen obtinet innocentia. Præstat enim non peccasse, quam
post peccatum pœnituisse. Ergo fratres debitores sumus Deo, siue
quibus peccata dimissa sunt, siue à quibus commissa non sunt: illi,
quoniam veniam à Domino perceperunt; isti, quoniam eo gubernan-
te in peccata minimè inciderunt. Quare (vt idem Augustinus ad vir-
gines quasdam scribit) existimare debemus, nobis dimissum, quid-
quid non est illo donante commissum: vt vtriq; summo Deum
amore diligentes, ad charitatis plenitudinem, quæ in æterna pa-
triam viget, peruenire mereamur: præstante Domino Ie-
su Christo, cui est honor, & imperium in secula
seculorum Amen.

Augustin.

IN FESTO BEATI IACOBI APO-
 stoli Concio prima: in qua lectio Euangelica, ac deinde
 verba in themate proposita expla-
 nantur.

T H E. Calicem quidem meum bibetis. Matth. 20.

Hodie, fratres, beatissimi Apostoli Iacobi festum diem,
 maiori (ut arbitror) alacritate, quam aliorum Apo-
 storum festa celebramus: ut pote qui de hoc tanto Hi-
 spania nostra patrono merito gloriamur. Is enim præ-
 cipue ex sacro illo Apostolorum choro (qui Domi-
 num Saltatorem, dum in hoc mundo versaretur, comitari merue-
 runt) in Hispaniam venire, ibique fidei semen iacere diuina dispen-
 satione voluit. Nec in vita solum, sed in morte etiam sedem apud
 nos eligere dignatus est; ut quos cœlesti doctrina ad fidem erudie-
 rat, sacri corporis sui præsentia ab hoste defenderet. Fuit certe di-
 uinus hic Apostolus valde nobis amicus, qui nec viuens, nec vitæ
 functus deferere nos voluit: qui cum patriam agnosceret Iudæam,
 tumulo tamen atque doctrina honorare atque defendere voluit
 Hispaniam. Nec dubium, quin plurimum possit in cœlo regnans,
 qui apud vnicum Dei filium tantam meruit gratiam inuenire. Hunc
 enim cum Ioanne fratre, & Apostolorum principe Petro, gloriosæ
 transfigurationis suæ testem esse voluit. Eosdem etiam secum so-
 los ad Archisynagogi filiam suscitandam ingredi voluit. Nec in
 prosperis solum, sed in aduersis etiam eosdem sibi comites asci-
 uit, cum ante passionis suæ certamen cepit contristari & tristis
 esse. Nec in signi gloria caret, quod is primus inter Apostolos fuerit
 martyris corona laureatus; primus se ipsum holocaustum viuunt
 Domino obtulerit; primus glorioso propter illum cruore perfusus
 fuerit; primus morti, quam Saluator dignatus est pro omnibus pati,
 mortis suæ vicem rependerit, & pro vita vitam, pro sanguine sangui-
 nem reddiderit. Hic igitur tantus Apostolus nunc quidem patro-
 nus est noster: providendum autem summo studio nobis est, ne qui
 modus est patronus in extremo iudicio noster fiat aduersarius, quem
 admodum de legislatore Moysse Dominus dixit. Est Moyses, qui accu-
 sat vos, in quo vos speratis. Qui enim obsequentibus patroni sunt, re-
 bellibus atque immorigeris aduersarij fiunt.

Tom. ij.

C 3

Ceterum

Cæterum, hodierna sancti Euangelij lectio, quæ Iacobi & Ioannis fratris petitionem continet, non omnino ad eorum laudem & gloriam pertinet. Habet enim aliquid, quod merito laudari, & quod etiam accusari debeat: illud autem ad Dei gloriam; hoc verò ad humanæ naturæ spectat ignominiam. Vtraque igitur de re hodie dicturi, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Matt. 4.

¶ Scitis iam, fratres, Petrum & Andream fratrem eius ante cæteros Apostolos fuisse à Domino vocatos. Cum enim in mari Galilææ retia laxarent, à Domino ad aliam multo digniorem atque vberior

Ibidem.

piscationem vocati sunt. Vbi autem hos vocasset, procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum nostrum, & Ioannem cum Zebedeo patre, reficientes retia sua, & vocauit eos. At illi relictis retibus, & patre, secuti sunt eum. Quid hac diuina vocatione mirabilius? Quid piscatorum statu, atque eorum præcipue, qui reficiendis laceris retibus vacabant, abiectius? quid verò Apostolici muneris dignitate in Ecclesia sublimius? Et tamen mirabili hac Saluatoris dignatione, abiectissimi, piscatores ad tantam celsitudinis gloriam vocati sunt, vt appareat verum esse quod Sapiens ait;

Eccl. II.

Psal. 112.

Facile est in oculis Domini subito honestare pauperem. Et Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Si huius vocationis causam queris; causa est, diuina liberalitas, atque voluntas; quemadmodum ipse Dominus ait; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos &c. ne quis habeat, vnde merito ex se gloriari possit.

Ioan. 15.

¶ Horum ergo duorum discipulorum mater, Zebedæi vxor, &

Mar. 19.

beatissimæ Virginis soror, quæ Maria Salome, scilicet filia, appel-

Mar. 19.

labatur (illa, inquam, Salome, quæ cum Maria Magdalena, & Ma-

Mar. 19.

ria Iacobi matre, summo mane cum armatis ad Dominicum corpus vngendum venerat) cum videret filios suos inter primos Aposto-

Mar. 19.

lorum à Domino vocatos, & sanguinis coniunctione propinquos, peti-

Mar. 19.

tit, vt eos regni sui (quod tæpæum, ac temporale; Iudeorum, mo-

Mar. 19.

furum somniabam) summos principes faceret, eisq; ad dexteram suam

Mar. 19.

atq; sinistram consessum præberet. Mater ergo à filiis subornata, &

Mar. 19.

materno amore decepta, hunc tantum honorem filiis in Christi reg-

Mar. 19.

no petebat; qui paulo ante cum Zebedeo patre lacera retia reficie-

Mar. 19.

bant. Vt autem huius petitionis causam & originem intelligamus, pau-

7. ea mihi de honoris appetitione & cupiditate (a qua hec petitio manauit, & qua vehementer omnes laboramus) prius dicenda sunt.

¶ Satis constat fratres, inter omnes humani cordis affectus, honoris & gloriæ cupiditatem latissimè patere. Nemo enim est neque tanta humanitate præditus, neque tam agrestis & inhumanus, neque tantis honoribus insignis, neque tam obscurus & ignotus, neque tot virtutis ornamentis excultus, neque tam multis flagitijs coopertus, qui non flagret infinita quadam gloriæ cupiditate. Hoc autem vel ex eo patet, quod cum nihil hominibus vita ipsa charius sit, multij, ne honorem amitterent, aut vllum in se dedecus admitterent, vitam perdere maluerunt. Cumque Theologorum sententia sit, nullibi magis lapsæ naturæ morbum, quam in carnalis commercij cupiditate de sæuisse: multa tamen scemina magnam huius concupiscentiæ vim maiori honoris & famæ cupiditate superant: ad eam huius honoris cupiditati ceteræ vel potentissimæ cedunt. Quæ res non tam in agrestibus ingenijs, quæ ferè voluptatem & vtilitatem honori antefereunt, quam in ingenuis & cultioribus animis maxime locum habet. Hi enim decus & gloriam vtilitati & voluptati præferunt. Quod Alexandro magno, Scipioni, alijsque nonnullis, scriptores historiarum contigisse referunt: qui oblatas ingentes voluptates repudiarunt, ne nominis sui gloriam aliqua infamie labe aspergerent. Pompeius vero ille Magnus, cum intra priuatos parietes (vt Plutarchus in eius vita memorat) Libertini sui vxore vteretur, ad bellum tamè Mithridaticum profectus, sceminas insigni forma atque decore oblatas contingere noluit, sed eas vel parentibus, vel viris suis intactas honorifice tradidit.

2. Cum igitur constet affectum hunc adeo esse vehementem, adeoque late patere, inquisitione dignum est, cur naturæ conditor Deus hunc animis nostris affectum ingenerauerit. Cui questioni respondemus; id quidem singulari opificis consilio factum esse. Honoris enim appetitio, & (quod est consequens) ignominie odium, vehementer nos ad virtutis studium alliciunt, & à vitiorum turpitudine reuocant. Vidit enim sapientissimus ille rerum fabricator, neque à virtute laborem & difficultatem (quam hominum natura refugit) neque à vitijs abesse voluptatem, quam eadem natura vehementer appetit. Vteos igitur neque difficultas illa à virtute retraheret, neque rursus ea voluptas ad inhonesta & inconcessa raperet, in virtute quidè honorem & gloriam collocauit (cuius flagrantis-

Q. Curtius
T. Linius.

Plutarch.

Seneca.

Simil.

sumum desiderium animis nostris insequitur in vitijs autem dedecus & ignominiam posuit; à quibus nos pudoris & verecundiæ frango arcu re voluit. Vt enim ait Seneca; Plures homines pudore magis quam bona voluntate prohibitis abstinent. Iustissimum quidem erat, vt nos solus diuini numinis timor & ad virtutis cultum induceret, & à flagitijs auocaret: at summus ille virtutis amator, & vitiorum hostis, nō solum muro, sed etiam antemurali virtutem sepire voluit, vt quos diuini numinis respectus ad virtutem minus incitabat, honoris saltem appetitus, & ignominiae metus in officio contineret. Simili consilio, quamuis in re longè diuersa, princeps huius mundi Dæmon vsus est: qui, quoniam homines ad idolorum cultum trahere volebat (in quo nulla erat illecebra voluptatis, quæ illos ad hoc alliceret) scedissimas voluptates, & magnam vitiorum licentiam (qua homines maximè capiuntur) nefario illi cultui admiscuit, vt hac voluptatis suauitate miserī homines inescati, à vera religione, ad impiam illam, voluptuosam, & superstitiosam raperentur. Quod ergo generis humani amator hominum Deus fecit, vt homines à vitiorum turpitudine ad honestatem traderet; dum in illis dedecus, & ignominiam, in hac decus & gloriam collocauit. Simile quiddam Medici quoque in officio suo facere solent; qui cū viderint ægrotos salubres cibos fastidire, & noxios appetere, salutaribus noxijs adiungunt, vt dum auidè sumunt quod noxium est, sumāt etiam quod illis salutare futurum est. ¶ Ceterum virtuti honorem & gloriam deberi, non modò omnis Philosophorum schola, sed ipse etiam communis naturæ sensus probat. Constat enim, honorem, & laudem, & gloriam, & reuerentiam rebus excellentissimis deberi. Nil autem in vita virtute clarius, nihil excellentius. Contrà verò vitia esse dedecore, ignominia, & contēptione digna, idem naturæ sensus aperte docet. Vt enim rebus excellentissimis gloria; ita scedissimis (cuiusmodi sunt omnia vitia) dedecus debetur & ignominia. Quæ ex re liquet, quàm sapienti consilio virtutis amator Dominus hos duos affectus, honoris, & verecundiæ, mentibus nostris impresserit.

Ex.H. O.
for.li.i. de
gloria.

Sed quid nos tandem facimus? quo nam modo his diuinis beneficijs vtimur? Nimirum eo modo, quo alijs eiusdem conditoris muneribus, quæ vitio nostro sic inuertimus, vt virtutis & religionis instrumenta in vitiorum irritamenta vertamus. Nihil enim animis nostris impressum & inustum est, in quo non diuinum beneficium agnoscere valeamus, nos tamen illis naturæ principijs, quæ nobis ad salutem

ludem

Interea tributa sunt, perversæ ventres, nostra dementia in perniciem incurrimus. Nam ira, cupiditas, spes, metus, dolor, voluptas, & reliqua generis eiusdem, quibus animos vel incendi, vel retingui, vel incitari, vel remitti, vel offerri, vel contrahi, vel alio quovis pacto commoveri, & agitari sentimus, nobis donata sunt, ut noxia repellentes, & salutaria ascescentes, naturæ statum conservemus: nos vero ea plerumque omnia ad flagitium atque vitæ pestem conferimus. Quod autem sunt illa maiora, & ampliora quæ accepimus, eod ex illorum abusu gravioribus malis implicamur. Largitus est enim Deus nobis rationem, quæ maximè à belluis distemus, & ad divinam naturam propius accedamus: nos autem eandem sepe numero rationem huc & illuc versantes, ea scelera concipimus, ut belluas etiam inmanitate superemus. Habemus etiam à natura animos inibitos religione, quæ incitati, præcellentem illam naturam, divinamque vim hominum generi consulentem ex operibus agnoscantes, eam castissimo pietatisque plenissimo cultu veneremur. At hominum amentia factum est, ut ab illo naturæ sensu duceretur omni scelere contaminata superstitio, quæ fusa per omnes nationes, multis seculis omnium ferè animos opprimeret, mortalesque miseris infinitis implicatos & constrictos teneret. Nihil denique, ne plura persequar, est nobis à natura insitum, quod non sit vel ad corporis tutelam, vel ad animi cultum aptissimum: sed nos plerumque diuinis muneribus ad nostrum exitium & deformitatem abutimur. His igitur exemplis aperte liquet, quid de honoris appetitu iudicandum sit. Ut enim scelerati & perditæ homines, illam animi propensionem, qua ad religionis & veri Dei cultum nature beneficio incitabantur, ad falsa numina impiè transulerunt; & quod erat pietatis incitamentum, totius impuritatis seminarium fecerunt: sic modò multi, honoris desiderium, quod in virtute colenda impendi debebat, non in virtute, sed in opibus, in diuitijs, in potentia, in ampla familia, in ingenti patrimonio, in varia ac diuite suppellectili posuerunt: eos, qui hisce rebus abundant, claros cum primis & illustres existimantes, quamvis sint scelestissimi: eos vero, qui paupertate & inopia premuntur, miseros arbitantes, quamvis sint virtutum omnium ornamentis exculi. Honorem igitur in diuitijs, pudorem autem & verecundiam in paupertate collocarunt. Videtis igitur, fratres, humane mentis perversiorem, & diuinorum munerum abusum?

Vnde liquet, id hæc in parte euenire, quod in multis quoque alijs rebus contingit: quarum alix quidem veræ, alix adul-

terinis sunt. Est enim verum aurum, est & adulterinum, quod au- 16
 tem speciem, non veritatem refert. Sic etiam sunt gemmae, & margari-
 ta vere pretiosae, sunt aliae rursus, quae fallaci specie gemmarum, &
 margaritarum pulchritudinem mentiantur. Ad hunc ergo modum
 sunt veri honores, sunt & falsi atque adulterini. Veri sunt, qui homi-
 nibus ob virtutem & res praeclare gestas tribuuntur, falsi autem sunt,
 qui ob res fuyiles & interituras exhibentur. Hinc insignis illa histo-
 ria scriptor. Diuitiarum, inquit, & formae gloriae fluxa & fragilis est;
 virtus clara aeternaque habetur. Diuitiae namque sceleratissimis saepe
 hominibus contingunt, qui non ideo honore digni sunt, quamuis
 Cræsum diuitiarum opulentia superent, cum sint sceleribus infi-
 nitis infames: contra vero pietatis & iustitiae cultores, quamuis La-
 zaro mendico pauperiores sint, veris honoribus dignissimi sunt. 17
 Haec enim de causa Reges terrarum, atque adeo vniversus Christianus
 orbis Iacobum Apostolum praedicat & honorat, & sacra eius limina
 magna religione frequentat, non quod is terrenis opibus abunda-
 uerit, quod pauperis Christi discipulus & imitator extiterit, sed quod exi-
 mia sanctitate, omniumque virtutum opibus locupletissimus fue-
 rit. Haec sunt enim verae opes, quibus verus honor summo iure
 debetur. *Ubi nobis huiusmodi opes non contigerint, non habebimus quod
 agnoscat bonum non bonum, magis.* II. *Ubi autem habuerint, non habebimus quod
 agnoscat bonum non bonum, magis.*

¶ Vt igitur ad institutum redeamus, discipuli adhuc in Christi scho-
 la rudis, qui veros honores à falsis discernere nesciebant, vulgi-
 que tunc errorem sequebantur, hunc falsum honorem à Domino pete-
 bant, nempe confessum ad dexteram & sinistram in regno eius, quod
 terrenum atque temporale esse arbitrabantur. Quibus Dominus, 18
 [Nescitis autem, quid petatis.] Verè enim quid peterent, nesciebant, qui
 veram solidamque dignitatis & gloriae ignari, hanc vulgarem dignita-
 tem & gloriam ambiebant. Quod autem illis à Domino respon-
 sum est, nobis quoque responsum putemus, qui simili morbo, si-
 milique errore laboramus. Omnes enim ferè veri honoris materia
 (quam in virtute sitam esse diximus) neglecta, falsi honoris cupidi-
 tate flagramus; dum inania haec fortunae lenocinia omni studio &
 aviditate capimus. Quodque dolendum magis est, vsque adeo in
 hoc errore persistimus, vt si Deus nobis optionem daret, vtra bo-
 na malleamus, an ea, quae fallaci honori, an quae honori vero in mate-
 riam praebent, illa magis quam haec eligeremus, hoc est, terrenas
 & interituras opes magis quam pietatem & virtutem, quae sunt im-
 mortales & sempiternae opes. Quid igitur indignius, quid magis
 prapo-

19 praeponerem, quam ut homines mentis compotes, gloriae cupiditate incensum, falsam & mendacem gloriam verae gloriae dignitati antefereant? Si nobis quisquam referret, habitare sub æquinoctiali linea barbaros, & immanes quosdam populos, qui pluvias adulterinum aurum facerent, quam verum; pluvias adulterinas gemmas, & margaritas, quam veras; quis illorum barbariem & amentiam non rideret? At nos ipsos minime ridemus, qui tantum nobis religionis & prudentiae nomine tribuimus, qui in similem barbariem, atque adeo periculosiorem incidimus, quando falsam atque fallacem gloriam, verae atque solidae anteponimus, maiori quæ studio & contentione mendacium quærimus, quam veritatem, quando quidem nulli iustitiam, marisque laborem, nullum vitam periculum propter hæc falsa & fallentia bona recusamus, quæ tamen propter virtutis & honestatis amorem, vix loco moveri volumus. Miser homo, quid agis? quid quæris? quid tam anxie desideras? Ego, inquis, honoris & gloriae desiderio flagro. Intellige ergo miser, verum honorem esse, qui virtuti, & sanctitati, & religioni tribuitur: hoc enim te in hoc seculo, & in futuro, & coram Deo, & hominibus clarum in primis & illustrem reddet. At ingens patrimonium, ampla domus, magnus servorum & equorum apparatus, culta vestis, & splendida mensa, ceteraque huiusmodi fortuna ludibria, quæ per singula penè tempora momenta eunt, & redeunt, nullo modo te vera laude atque honore dignum efficiunt. Fieri enim potest, ut omnibus his fortune externis muneribus ornatus, mentem habeas omnibus flagitijs & sceleribus inquinatam. Fieri potest, ut sis impurus, adulter, avarus, mendax, impudicus, periurus, blasphemus in Deum, impius in parentes, & in ceteros homines iniurius, & contumeliosus. Quam ergo tibi gloriam opes illæ omnes conciliabunt, cum hæc terribilia vitia, omnibus vere gloriae ornamentis spoliatus, summa te ignominia atque dedecore afficiat? Hac enim de causa regius Propheta in hos mendacis gloriae amatores invehitur, cum ait: Filij hominum usque, quod gravi corde: ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Vtriusque enim in huiusmodi gloria cadit, quæ & inanis est, cum nihil vere & solidæ felicitatis contineat, & mendax ite, quæ, quæ laudem & felicitatem externam specie pollicetur, adeo non præstat, ut ingentem etiam curam, & laborum materiam secum afferat. Quam rem non obscure primus ille Israeliticæ populi ductor Moyses declaravit: qui quærens ad aquas suam feliciter ad ministrandum divino fuit esset præsidio, divinoque in rebus agendis consilio uteretur, curæ tamen pastoralis pondere adeo premebatur.

Simil.

Psal. 61.

Eccl. 2.

Matth. 20.

Psalm. 90.

Psalm. 43.

monibus

bat.

NUM. II.

Iam 2

Sallust.

Luc. 16.

batur, ut mortem etiam a Domino postularer, ne tantis afflicere-
 tur malis. Itaque ait, Cum afflixisti seruum tuum, quare non in-
 uenio gratiam coram te, & cur impositi pondus vniuersi popu-
 li huius super me? Nunquid ego concepi omnem hanc multitudi-
 nem, vel genui eam, ut dicas mihi, Porta eos in sinu tuo, sicut por-
 tare solet nutrix infantulum, & defer in terram pro qua iurasti patri-
 bus eorum? Unde mihi carnes ut dem tantæ multitudinis? Senten-
 tia me, dicentes: Da nobis carnes, ut comedamus. Non possum so-
 lus sustinere omnem hanc populum, quia grauis est mihi. Similiter
 tibi videtur, obsecro, ut interficias me, & inueniam gratiam in oculis
 tuis, ne tantis afficiar malis. Quæ cum ita sint, merito Dominus
 discipulos, qui felicitatem & quietem in principatu inueniri existi-
 mabant, corripit his verbis, [Nescitis quid petatis.] quando huma-
 næ felicitatis audi, & cunctarum atque laborum materiam postulas.
 [Nescitis etiam quid petatis.] Quoniam eodem errore decepti, vere
 gloriæ dignitatem ignorantes, de falsa & inani estis solliciti. Nec
 hoc solum nomine oratis, sed ob id etiam, quod regnum metum-
 ter temporarium, atque terrenum, & communi Iudeorum errore, so-
 re putatis. Ideoque primum huius terreni regni locum concupi-
 scitis. Regnum autem meum tot Prophetarum vaticinijs & oracu-
 lis prænuntiatur, non ad hæc falsa & fallentia bona, sed ad vera
 & solida, quiusmodi celestia & sempiterna sunt, referendum est.
 Tante enim regnum Messie gloriæ & maiestatis dignum est. [Nesci-
 tis ergo quid petatis.] cum ab amore & largitore verorum bonorum falsa
 & inania bona exquiritis.
 Quia verò secunda solet esse ignorantia, & vnus insignis error
 multorum sæpe errorum causa est, ideo in hoc etiam discipuli erra-
 bant, quod temporum rationem & ordinem inuerebant, quando su-
 periorum solliciti, presentia non cogitabant, a quibus futurorum spes
 & ratio pendet. Quam rem Leo Papa expressit his verbis. Intelliga-
 mus inter tentationes huius vite prius tolerantiam postulandam es-
 se quam gloriam. Ad hunc autem ordinem conseruandum disci-
 pulos Dominus reuocare voluit, cum dixit, [Potestis bibere calicem
 quem ego bibiturus sum] quod petinde est, ac si diceret, De meri-
 to debetis esse solliciti, non de præmio, de labore, non de requie,
 de seruitio, non de primatu, de humilitate obediendi, non de prin-
 cipatu dominandi, ac postremo de calice passionis, qui in hac vita
 bibitur, non de calice dulcedinis, qui ad alteram reseruatur. Verè
 ergo nescitis quid petatis, qui officiorum, atque temporum ratione &
 ordinem

23

25

24

Leo Papa.

25 ordinem hac vestra oratione permutatis. ¶ Erratis etiam toto cœlo, cum existimatis, me humanis rationibus ita moueri, vt quod virtuti, & religioni, meritisque debetur, istis rationibus tribuam. Nihil me ista mouet, quæ nullius apud Patrem meriti sunt: sola me mouet inuieta fides, atque constantia, quæ malorum turbini non cedit, quæ neque doloribus, aut periculis frangitur, quæ acerbissimæ passionis calicem bibere parata est, priusquam diuinæ maiestatis oculos offendar. De hoc ergo calice bibendo solliciti esse debetis: (hoc enim ad vos spectat) sedium autem & dignitatum curam sempiterno iudici relinquit, qui vnicuique reddet iuxta opera sua. [*Nescitis ergo quid Petatis.* Psal. 61.]

In eo etiam graniter erratis, quod petitio vestra intempestiua est. Vt enim musica in luctu est importuna narratio: ita post tantam passionum mearum humilitatem, & acerbitatem, quas modò vobis exposui (cum dixi me tradendum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, vt vos exemplo meo ad humilitatis & patientiæ virtutes excitarem) vos contra vsque adeò magisterij, mei doctrinam inuertitis, vt hoc ipso tempore honoris & dignitatis cathedras postuletis. Non igitur vno tantum ac simplici errore, sed multis modis à veritatis tramite deuiatis. [*Nescitis enim neque quid petatis.*] neque à quo petatis, neque quo nomine & ratione petatis, neque tandem quo temporis articulo petatis. Eccl. 22. Matth. 20.

¶ Ab hac igitur inanum bonorum cupiditate ad verà bona traduce re discipulos suos Dominus volens, ait illis; [*Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?*] Animaduertite, quæso fratres, quam latum inter carnis, & spiritus philosophiam discrimen sit. Olim discipuli iter cum Domino facientes, ac inter se de primatu in Christi regno contendentes, à Domino quæsierunt, quis nam maior esset in regno cœlorum. Mar. 9. et Matth. 18. At sapientissimus magister, latens in eorum pectore ambitionis virus agnosceus, ab hac dignitatis & sublimitatis appetitione ad longè diuersam viam eos reuocat, dicens; Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum, quod perinde est, ac si diceret; Video vos principem locum in regno cœlorum appetere: tantum verò abest vt hac vna cupiditate atque conatu magni in hoc regno efficiamini, vt nullum omnino in eo regno dignitatis locum habituri sitis, nisi contraria prorsus via ingrediamini, vosque ipsos ad huius paruuli humilitatem deiiciatis, & cum Propheta dicatis; Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis quam

quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Ad hunc ergo modum 28
 cum in præfenti Euangelio Dominus duos hos discipulos animadu-
 teret, à dextris & sinistris confessum, hoc est, requiem & placidam vi-
 tam (quæ sedis nomine designatur) appetere, eos à quiete ad laboris,
 & certaminis, & contentionis studium reuocat, dicens; [*Potestis bibe-
 re calicem quem ego bibiturus sum?*] quasi diceret; Erratis discipuli mei
 dum alienam curam suscipitis, & vestram omittitis. Ad patrem qui-
 dem meum spectat quas concupiscitis sedes distribuere; ad vos au-
 tem, variorum laborum tolerantia eas promereri. Hoc igitur curate,
 hoc agite, in hanc vnam curam incumbite, vt calicem meum bibatis,
 vt crucem meam feratis, vt aduersus carnis vestras cupiditates conti-
 nenter bellum geratis. Sic enim per pugnam venit ad coronam,
 per labores ad requiem, per crucem ad regnum, & per calicem passio
 nis ad calicem illum, de quo Propheta cecinit; Calix meus inebrians 29
 quàm præclarus est. Hac igitur de causa Saluator ait, [*Potestis bibere ca-
 licem quem ego bibiturus sum?*]

[*Dicunt ei, Possumus.*] Videtis hoc in loco præsumptionem ambitio-
 ni esse coniunctam. Quisquis enim honorem, aut dignitatem vehe-
 menter ambit, hoc affectu ipse sibi imponit, dum ad eam dignitatem
 consequendam se idoneum putat. Mentitur enim sæpe iniquitas si-
 bi. Sed quantum inter boni operis propositum, & bonum opus inter-
 sit, hoc exemplo discimus. Cum enim ad calicem Dominicæ passio-
 nis ventum esset, qui se illud bibituros sponponderant, relicto magi-
 stro fugerunt. Ideoque, fratres, nemo firmitati propositi sui nimium
 fidat, nemo in hac vita (quæ tota tentatio esse dicitur) securum se esse
 arbitretur: cum hoc exemplo videatis ipsos Christi Apostolos, & A-
 postolorum quoque principem, qui ea miracula viderat, quæ ferrea 30

etiam corda ad fidei confessionem inducere potuissent, in primo
 periculi limine defecisse, & turpi fuga salutis suæ consuluisse. Quo cir-
 ca vigilandum semper & orandum nobis est, & cum Propheta di-
 cendum; Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de-
 laqueo pedes meos. Ad hoc enim Saluator ipse hortatur, cum ait; Vi-
 gilate, & orate, ne intretis in tentationem.

Cum ergo discipuli se calicem Domini bibituros dixissent,
 ait ad illos Dominus; [*Calicem quidem meum bibetis: sedere autem
 ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed qui-
 bus paratum est à Patre meo.*] Verba sunt Domini (vt Diuus Au-
 gustinus ait) in forma serui loquentis. Nam ex persona filij idem
 ipse ait; Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et, Omnia quæ-
 cunque

Psal. 22.

Psal. 26.

Matth. 26.

Psal. 24.

Matth. 26.

August.

Matth. 11.

Ioan. 16.

31 cunq̃ue habet Pater, mea sunt. Et, Quæcunq̃ue Pater facit, hæc & Iom. 5.
 Filius similiter facit. Ad hanc autem diuinitatis filij gloriam & præ-
 destinatio, & cœlestium sedium distributio non minus quàm ad Pa-
 trem pertinet. Hactenus de Euangelica lectione: nunc verba thema-
 tis breuiter excutiamus.

TRACTATIO THEMATIS. §. IIIL

¶ Hæc discipulorum petitio, & Dominica responsio non minus
 ad nos fratres, quàm ad discipulos Domini pertinet. Illi namq̃ue
 præcipuas in Christi regno sedes, (quod tamen terrenum esse ar-
 bitrabantur) ambiebant; nos verò ad sempiternam felicitatem &
 beatitudinem aspiramus. Ad hanc enim gloriam facti & informati
 32 à Deo sumus, ad hoc nobis spiritus & vita datur, ad hoc nobis cœ-
 lum, terræ, maria, & creaturæ omnes deseruiunt: & (quod omnia
 superat) ad hoc vnigenitus Dei filius, & rerum omnium conditor in
 carne venit, & calicem passionis hausit, vt nos sempiternæ felicitatis
 calice potaret.

Quando igitur vos omnes bibendi suauissimi huius calicis
 desiderio incensī estis, scitote, passionis calicem prius bibendum
 esse, vt per calicem ad calicem perueniatis. Quod ergo disci-
 pulis Dominus dixit, omnibus quoq̃ue nobis dictum putemus,
 qui hanc felicitatem desideramus; ad quam nisi per calicem, hoc
 est, per varios labores atque certamina peruenire non possumus.
 Hoc autem (ne quis laborem subterfugiat) & sanctarum scri-
 pturarum testimonia, & Christi Domini, atque Sanctorum om-
 nium exempla apertissimè confirmant. Hinc cœlestis magister,
 33 Contendite, inquit, intrare per angustam portam: quia lata
 porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem; & multi
 sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ
 ducit ad vitam; & pauci sunt, qui inueniunt eam! Eos etiam, qui cœ-
 lestis verbi semine suscepto, bonis operibus vacant, fructum ait
 afferre in patientia. Multa enim ferenda, multi labores tolerandi
 sunt, vt in pietatis, & virtutis curriculo ad finem vsq̃ue perseue-
 remus. Quid verò illud? Si quis vult venire post me, abneget se-
 metipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Quid autem dif-
 ficilius, quàm crucem tollere, & seipsum abnegare? hoc est, se ipsum
 non agnoscere, se ipsum non tanquam familiarem amicū, & notū, sed
 tanquam

Luc. 13.
Matth. 7.

Luc. 8.

Matth. 16.

- tanquam exterum & alienum, & interdum etiam tanquam inimi- 34
cum tractare? ¶ Ne quis verò hæc abnegationis, & crucis, & patien-
tiæ documenta ad perfectioris vitæ studiosos tantummodò pertine-
re putet, præmisit his Domini verbis sanctus Euangelista Marcus;
Et conuocata turba cum discipulis ait; Si quis vult me sequi, &c. Hu-
iusmodi loca passim in Euangelicis literis reperire licet, quæ crucem,
& patientiam, & laborem, & paupertatem, & sui abnegationem com-
mendant; & luxum, voluptates, atque delicias vehementer accusant:
vt non immeritò in Canti. Sponsa Sponsum suum fasciculum myr-
rhæ appellauerit: quoniam si eius doctrinam omnem spectare velis,
nihil frequentius quàm laboris, doloris, lachrymarum, patientiæ, inopi-
æ, & amaritudinis myrrham deprehendes.
- Neque verò solam eius doctrinam, sed vitam quoque ipsam ama-
ritudinis myrrhâ plenissimam fuisse, calicis nomine declarat in hoc 35:
Euangelio, cum ait; [*Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?*]
Vtroque igitur modo, verbis scilicet, & exemplis, nos ad laborum to-
lerantiam inuitat. Si ergo rerum omnium Dominus, nullis nostris me-
ritis prouocatus, sed sola misericordia, & immensa bonitate, & chari-
tate inductus (vt enim Leo Papa ait, Miserendi nostri causam, Deus
nisi in sua bonitate non habuit) si, inquam, talis ac tantus Dominus,
non pro se, sed pro me calicem hausit passionis, cur ego tali exemplo
excitatus, & tam gratuita misericordia præuentus, pro salute mea nō
faciam, quod is pro aliena facere non dubitauit? Rectè enim idem
Leo Papa Dominicam passionem sacrificium esse dicit, & exēplum:
& sacrificio quidem infensum nobis Patrem placasse; exemplo autē
homines ad sui imitationem allexisse. Cum autem vtrumque in Chri-
sti Domini passione considerandum sit, hæretici solam sacrificij vir- 36
tutem attendunt, vt salutem sibi otiantes alieno labore parent; virtu-
tis autem exemplum minimè considerant, ne illum imitari compellan-
tur. Nos igitur qui Catholicæ Ecclesiæ filij sumus, vtrumque
in Christi calice considerare debemus, vt sacrificij eius meritò
spem concipiamus, & passionis exemplo ad charitatem, & patien-
tiam excitemur. Quid autem nos magis ad harum virtutum amorem
quàm immortalis Dei mors inflammare debeat? Quis enim inter ho-
mines non miretur, cum Deum mortuum propter homines audiat?
¶ Ne verò quisquam minus se Redemptori suo debere putet, quod
is non ex diuina, sed ex humana natura calicem hausit passionis,
sciat, catholicè & propriè dici, Deum mortuum, & passum, atque se-
pultum. Tam arcto quippè vinculo humanam naturam diuinæ co-
pulauit,

37 pulauit, tantaque inter vtramque naturā (personalis vinculi ratione, quo vtraque subsistit) vnitas est, vt quæ sunt humanitatis, Deo; quæ verò diuinitatis propria sunt, homini conuenire dicantur. Quò fit, vt quāuis assumptę naturę ratione Deus mortuus esse dicatur, verè tñ & propriè Deū mortuū, passum, atque sepultū in fidei Symbolo confitemur. Quod ideo dixi, vt hac ratione intelligatis fratres, quantum illi rerum omnium Domino debeatis, qui nulla sua necessitate, sed sola vestri charitate sic altissimam illam & incomprehensibilem maiestatem ad ignominiosissimum & acerbissimum crucis supplicium demisit, vt non solum hoc sacrificio debita nostra expiaret, sed etiam vt vos hoc mirabili exemplo ad bibendum calicem passionū animaret.

Hoc autem exemplo nullum constat esse maius. Si præter hoc alia desideratis, habetis omnes Christi Domini discipulos, qui simili passionis sacrificio Dominum glorificauerunt. Habetis in præsentī Euāgelio duos fratres, Iacobum, & Ioannem, qui hunc calicem biberunt, dicente Domino; [*Calicem quidem meum bibetis.*] Et quidem Iacobus hunc calicem bibit, quando primus Apostolorum iugulum lictori, propter fidei confessionem, præbuit. Quis autem verbis cōsequi possit, qua animi promptitudine & alacritate vir diuinus ad supplicij locum procedebat? Si Agatha virgo, quasi ad epulas inuitata lætissimè & glorianter ibat ad carcerem, quid de hoc sanctissimo Apostolo pietas christiana credere debet, qui tanto maiori fide, spe, & charitate plenus erat, vt pote qui plenitudinem Spiritus acceperat, qui tot magistri sui miracula viderat, tot ipse etiam eius inuocato nomine ediderat, quiq̃ue certissimè sciebat, transacta illa momentanea pœna, ipsius animam inter Angelorum choros esse collocandam, & sempiterna felicitate donandam?

Vnus tamen dolor pijsima eius viscera faucibat: nempe cæcitas & incredulitas eorum, qui ipsum ad necem postularunt, ac præcipuè Iosia, qui iniecto ad collum fune vinctum ad Herodem traxerat, & tūc, lata iam mortis sententia, eodem fune ligatum ad mortem ducebat. Huius enim vicem (qui omnes persecutores suos immanitate superabat) sanctus Apostolus vehementer dolebat. At fidelis & pius Dominus, qui tum vel maximè suis adest, cum eos videt propter nominis sui gloriam vehementius premi, hunc Apostolo suo micerorem adimere ita voluit, vt carnificem & lictorem, martyrij socium atque participem momento temporis faceret; vt tantò libentiùs Apostolus iugulum præberet, quanto magis de carnificis sui salute atque gloria lætatur. O beate Iosia, cui nullis antecedentibus meritis, momento

temporis datum eft, quod multis viris fanctiffimis, qui hanc martyrij 40
gloriam defiderauerant, non eft conceffum ! Certè beatiffimus pater
Dominicus audiviffimè hanc coronam fitebat, qui tamen, poft tot
virtutum infignia, vir beatus atque humilis corde fe illa indignum iu-
dicabat. Quanta ergo Apofloli gratia, cuius meritis tanta gloria Iofe
conceffa eft, vt ex persequutore fidei fidelis, ex carnifice Martyr effi-
ceretur : & qui eò venerat, vt Apofloli caput amputaret, ipfe caput
fuum & iugulum, pro Chrifto, licitori præberet ! Quomodo autem res
gefta fit, exponam. Cùm Apofloluſ ad necis locum pergeret, obla-
tum in via paralyticum, Chriſti nomine inuocato, lanauit, vt Cle-
mens Alexandrinus (teſte Euſebio in hiſtoria Eccleſiaſtica) refert,
Quo miraculo ſtupefactus Iofias, & ſingulari quadam clementiſſimi
Dei miſericordia & benignitate tactus, fune, quem Apofloli ceruici-
bus iniecerat, extracto, ſe ad illius pedes demilit, magnis precibus pe- 41
tens vt & ſibi ignoſceret, & ſe ſacro lauacro expiaret. Iacobus, qui hæc
illum diuino aſſatu ductum dicere intelligeret, rogare eum cœpit, ſe
ſum ne Chriſtum, quem Iudæi in crucem egiffent, verum Dei filium
eſſe crederet ? quod cùm ille ſe credere profiteretur, Abiatharus Pon-
tiffex eum ſtatim comprehendit iuſſit, eodemque mortis genere, quo
Apoflolum, multatum iri dixit, niſi quàm primùm & à Iacobo ſe
diſiungeret, & nomini Chriſti malediceret. Sed cùm maledictum
illius nomen, Chriſti autem benedictum voce magna diceret, Abia-
thar os eius pugni cœdi, eumque cum Iacobo ſecuri feriri iuſſit. Cùm
autem ventum eſſet ad locum ſupplicij, licitorem Iacobus rogaffe di-
citur, vt antè quàm feriret, aquam iuberet afferri. Allata aqua quæſi-
uit à Iofia Apofloluſ, num in Chriſtum Dei filium crederet ? qui cùm
ſe credere diceret, expiatus eſt ab Apoflolo aqua ſalutari, oſculoque 42
dato, cruce frons illius conſignata eſt. Quibus ritè perfectis, vterque
eadem hora, eodemque loco morte multatus migravit ad Chriſtum.
Quis igitur, cùm hoc audit, immenſas diuinæ bonitatis & miſericor-
diæ opes non agnoſcit, quæ tantum beneficium in eum ſubitò contu-
lit, cui ſempiternum gehennæ incendium debebatur ? Principem quin
quagenarium, & quinquaginta milites, qui cum ipſo ad capiendum
Eliam venerant, ignis e cœlo lapſus combuſit : ruſuſque alium ſimili
comitatu ad idem facinus venientem idem ignis abſumpſit. Quid,
quæſo, minus Iofias merebatur, qui Chriſti Apoflolum iniuſſus ad
Herodem traxit, & modo iuſſus ad necem ducebat ? At verò tantum
ab eſt vt hoc modo in illum diuina cenſura ſcruierit, vt etiam Apo-
ſtoli in paſſione locum, & martyrij conſortem eſſecrit. Quis autem
negare

Clemens
Alex.
Euſeb.

4. Reg. 1.

43 negare audeat, hoc tantum munus Apostoli meritis & precibus tributum fuisse? Qua enim Apostolus alacritate ad mortem propter Christi fidem pergeret, qui tali miraculo eius gloriam illustrasset, & talem in passione socium nactus esset! Qua fiducia, & invicti animi fortitudine, iugulum propter Christi fidem Apostolus offerret, quam videbat infidelem hominem eodem sanguinis & passionis testimonio profiteri! Hac enim ratione, multique alijs, quas enumerare longum esset, pius Dominus labores levare solet eorum, qui varijs calamitatibus propter eius gloriam premuntur. Verissimè enim dictum est; Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit. Et, Salus autem iustorum à Domino, & protector eorum in tempore tribulationis &c.

Psal. 33.

Psal. 36.

44 Hoc ergo modo Iacobus Apostolus calicem passionis securi percussus bibit: ut verax inveniatur, qui tantò antè ipsius atque Ioannis fratris certamen prædixerat; [*Calicem quidem meum bibetis.*]

¶ At Ioannes, quomodo calicem Domini bibit, de quo constat, quia nequaquam per mortem passionis de corpore exiit? nisi quia duobus modis idem calix bibitur; vno videlicet, cum à persecutore illata mors patienter suscipitur; alio modo, cum mens ad passionem prompta habetur, & vita martyrio digna geritur. Nam & Ioannes ipse quàm fuerit paratus ad potandù pro Domino mortis calicem, docuit, quando cum cæteris Apostolis (sicut in Actibus eorum legimus)

Acto. 5.

45 Principe missus est in ferventis olei dolium, de quo tamen propitio Domino tam sospes & mundus exijt, quàm fuerat ab omni carnis contagio alienus; & in exilium ab eodem missus, quò magis humano solatio destitutus esse videbatur, eò ampliori supernorum civium meruit frequentia consolari. Vnde ipse quoque veraciter calicem Domini cum fratre Iacobo, qui occisus est gladio, bibisse intelligitur, quia qui tanta pro veritate sustinuit, quàm promptus etiam ipsam mortem, si offerretur, exciperet, ostendit. Sed & nos, fratres charissimi, etiamsi nil tale perpetiamur, si non vincula, non verbera, non carceres, non supplicia corporis, non ullam hominum persecutionem propter iustitiam toleramus, calicem tamen Salvatoris accipere poterimus; si castigare corpus nostrum, & servituti subijcere curamus; si in spiritu humilitatis, &

Rom. 12.

animo contrito, Domino fuppliare affuefcimus; fi illatas à proximo 46
contumelias placida mente fufcipere fatagimus; fi & eos, qui nos
odio habent, qui iniurias nobis inferunt, diligere, his bene facere, pro
horum vita & fofpitate gaudemus exorare; fi cum virtute patientiæ,
bonorum quoque operum fructibus adornari contēdimus. Sic enim
conuerfantibus nobis, & corpora noftra, iuxta Apofoli vocem, ho-
ftiam viuentem, fanctam, Deo placentem exhibentibus, Domino lar-
gente dabitur, vt communi cum eis, qui membra fua in mortem pro
Chrifto dederunt, gloria remuneremur: quia ficut mors illorum, fic
& vita noftra pretiofa fit in confpectu Domini, difruptifque vinculis
carnis, & ipfi atria fupernæ ciuitatis intrare, atque inter choros beato-
rum Martyrum, vota gratiarum Redemptori nofiro reddere merebi-
mur: qui viuit, & regnat per infinita feculorum fecula, Amen.

IN EODEM FESTO B. IACOBI

Apofoli Concio fecunda; in qua lectio Euange-
lica explanatur.

*THE. Dic vt fedeant hi duo filij mei, vnus ad dexte-
ram tuā, & vnus ad finiftrā in regno tuo. Matth. 20.*

Matt. 4.

IN hodierna fancti Euangelij lectione imago quædam
humanæ infirmitatis in duobus Chrifti Domini Apo-
stolis, Iacobo, & Ioanne nobis ob oculos ponitur. Hi
namque in Chrifti fchola (quæ veræ humilitatis magi-
fterium erat) enutriti, & diuinis eius præceptis imbuti,
post hanc tantam veræ fapientiæ, & humilitatis disciplinam, modò,
subornata matre, dexteras & finiftras fedes, hoc eft, fummum in Chri-
fti regno (quod terrenum effe arbitrabantur) principatum petunt, qui
paulò antè reficiendis retibus operam dabant. Hic planè non parua
nobis timoris materia exhibetur. Si enim in his duobus fratribus, qui
toties ab inexhauflo illo veritatis & fapientiæ fonte potati fuerant, ho-
noris & principatus fitis extincta non eft, quid de nobis fperandum
erit, quibus ea felicitas minimè contigit; quorumque vota ac defideria
ad hanc terrenæ felicitatis gloriam continenter aspirant? Hanc enim
nobis, hanc amicis & confanguineis optamus: hanc auida mater filijs,
quos in finu gelftat, precatur: pro hac vota facit, & eos solos felices pu-
tat, qui huius felicitatis compotes fant. ¶ Quam altè hæc honoris &
princi-

3 principatus cupiditas visceribus nostris infixata sit (vt alia pratereamus exempla) declarat fratrum Ioseph inuidia, qui fratris somnium de principatu suo adeo indignè tulerint, vt de indignissima eius nece pessima consilia iniierint. Vtique adeo enim ambitionis virus multorum pectora inficere solet, vt ne somnians quidem sibi præferri aliquem æquo animo patiantur. Quid verò duos gemellos fratres, Iacob & Esau, referam, qui in ipsis materni vteri visceribus constituti, mutuo collidebantur, & de dignitatis primatu contendebant.

35 Hæc igitur humani cordis appetitio, quæ tantopere honoris & glorie dignitatem ambit, dictu mirum est & quam latè pateat, & quantitas in vita variorum laborum & curarum tragedias excitet, quæ tunc magis vexat, cum homines simul & cum indigentia, & cum honoris cupiditate conflictantur: ad quod mundi huius princeps Dæmō suos frequenter adigit. Quid enim acerbius, quàm cum inopia & paupertate premaris, terronum honorem & dignitatem tueri, quæ nisi in magna rerum opulentia conseruari non potest? Hoc est enim grauissimum illud supplicium, quo crudelis Pharaō filios Israël premebat, cum paleas illis negari, & similem tamen laterum mensuram quam antea (cum paleæ ad opus præberentur) ab eis exigere præcipit. Quam quidē exactionem adeo indignè miseri tulerunt, vt ad Pharaonem diceret: Paleæ non dantur nobis, & eadem laterum mensura imperatur. En serui tui flagellis cædimur, & iniuste agitur contra seruos tuos. Hic est igitur, fratres, crudelissimus principis huius mundi, hoc est, diaboli dominatus, quo multis hominibus rerum suarum angustia laborantibus tantum ambitionis virus infundit, vt in illa sua mendicitate atque indigentia diuitum hominum apparatus & cultum simulare cogantur; & cum vix in diem viuere valeant, splendorem tamen & opulentiam nobilium fallaciter ostentare nituntur. Vtinam qui tales sunt, principis sui vim atque tyrannidem agnoscentes, aduersus illum indignantes diceret: Quæ nam hæc tyrannis atque violentia est, vt cum paleas non præbeas, similem à nobis laterum mensuram exigas; hoc est, tantum à nobis cultum & vitæ splendorem reposcas, quantum ab his qui opibus atque diuitijs abundas. Hæc est enim fornax illa ferrea, qua Israelitæ quidem in Ægypto, & ambrosiosi in hoc mundo premuntur.

38 Sed, vt ad institutum redeamus, cum hic terrena dignitatis & glorie affectus adeo altè visceribus nostris infixus sit, quarere aliquis merito poterit: Cum homo carne simul & spiritu constet, cur si corpus, quæ corporis sunt, & sapit, & querit, deteriore animus conditione sit, qui sua quoque, hoc est, spiritalia bona (quæ nature sue cognata sunt)

Gen. 37.

Ami2

Gen. 25.

2. 20. 1

Exod. 5.

21. 20. 1

Sami.

Ex Oser.

11. 2. 20. 1

Deut. 4.

non requirat? Ad hoc igitur cum Philosophis respondemus, eam esse
 rerum omnium conditionem, ut vnumquodque eius rei naturam in-
 duat, ita qua receptum est. Si enim aut clarissimam aquam in atramē-
 tum, aut purissimum vinum in aceti dolium fuderis, claritatem aquæ
 in obscurum atrumque colorem, & vini puritatem in acetum conuer-
 teris. Ad hunc ergo modum cum spiritus noster carni immerfus sit,
 in carnis quodammodo naturam degenerat; adeoque carnis naturam
 refert, ut interdum etiam ipsius carnis mancipium fiat: nisi diuini spi-
 ritus beneficio ab hac seruitute liberetur. Sicut enim qui adhæret
 Deo, vnus cum eo spiritus fit: ita qui huic meretrici, hoc est, carni suæ
 adhæret, in eius quodammodo naturam transit. Hinc multos passim
 videre licet, quorum omnis cogitatio, omnis actio, omnis cupiditas in
 sola earum rerum inquisitione, quæ ad carnis voluptatem, & vsum
 spectat, posita est; ac si nulla alia bona nisi sola hæc corporea esse puta-
 rent. Et quidem Stoici Philosophi tria genera bonorum statuunt; quo-
 rum alia ad animum pertinent; cuiusmodi sunt sapientia, & virtutes;
 alia ad corpus; qualia sunt vires, robur, & bona valetudo: alia verò
 (quæ ipsi externa appellant) quæ ad corporis obsequium referuntur;
 cuiusmodi sunt opes, & facultates, ceteraque his similia; qui tamen
 sola ea, quæ animum excolunt, atque ornant, in numero bonorum po-
 nunt; cetera verò nullo modo inter bona collocanda esse definiunt.
 At improbi homines eò stuporis adducti sunt, ut prima illa bona, quæ
 verè bona sunt, prorsus negligentes, in posterioribus illis, hoc est, in
 falsis bonis, confectandis omne vitæ studium cōsumant. Quis autem
 hos finis, quæ sors in futurum maneat, Ieremias apertè expressit, cum
 ait; Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à
 te in terra scribentur: quia dereliquerūt venā aquarum viuētū, Dñm:
 hoc est, qm̄ terrā solū, terrenaq; bona, Deo neglecto, quasi cūr, hæc
 eis solū obueniēt, neq; illā in cœlestis hæreditatis possessione partē
 obtinebūt. Hoc est enim quod ait; In terra eos esse scribēdos; quoniā
 de libro sempiternæ vitæ deleti sunt. ¶ Hoc autem animo fuere olim
 Sadducei, qui adeo crasso hebetiq; ingenio erāt, ut nihil in rebus cōdi-
 tis, nisi ea solū, quæ corpore, & materia cōstāt, esse putarent; adeo ut
 neq; Angelū, neq; spiritū esse crederēt: vnde cōsequēs erat, ut sola ter-
 renā & corporā bona captāda esse ducerēt. Hæc eadē mētē & fuerūt
 olim; & sunt hodie Iudæi, qui Messīā quendam terrenis opibus, supra
 cunctos etiam Romanorum Imperatores affluētē, suosque his opi-
 bus cumulantem expectant. Hæc item mētē pro illius temporis ra-
 tione & Christi Domini discipuli, & Iacobus, & Ioannes fratres sue-
 runt,

9 runt, cum principem in regno Christi locum, subornata matre, per-
 tierunt. ¶ Accessit ergo mater ad Dominum [Iesum, adorans ex pte] aliquid
 ab eo. ¶ Quis huius orationis exordium audeat improbare? Adorare
 enim, & orare, vtrumque ad religionis officium pertinet, quæ est om-
 nium moralium virtutum præstantissima: ad quam, post Theologicas
 virtutes, diuini numinis cultus præcipue spectat. Sit tamen si quis
 orationis huius mentem propositumque consideret, inueniet eam va-
 nitatis & ambitionis labæ prorsus infectam. Ideo enim hæc mulier
 Christum adorât, ideo se illi supplicè exhibet, vt terrenâ dignitatem
 filijs impetret. Quo exëplo monemur fratres, vt sollicitè in ijs operi-
 bus, quæ cū pietate suscipimus, maximâ intètionis & finis, quem intue-
 mur, rationem habeamus. Cū enim homo carnè & spiritu constet,
 10 adeò sese caro pijs etiâ actionibus immiscet, vt ferè semper tributū ali-
 quod sibi impendi postulet, semper (nisi sollicitè perspiciamus) utilita-
 tis, aut voluptatis suæ ratione habeat. Cōstat autē omnes actiones no-
 stras ex fine, quē mente cōcipimus, esse dijudicandas. Non enim ex eo
 quod extrā nitet, sed ex eo quod intus latet, aestimandæ sunt. Hinc
 D. Augustinus, Hoc, inquit, affectu, & desiderio colendus est Deus, *August.*
 vt sui cultus ipse sit merces. Nam qui Deum ideo colit, vt aliud magis
 quàm ipsum promereatur, non Deum colit, sed illud quod assequi cō-
 cupiscit. Hactenus ille. Non ergo quid faciamus, sed quā mēte atque
 proposito faciamus, interest. ¶ Quod vt apertius intelligatis, sciendū
 est, quod quemadmodum homo ipse corpore & anima constat, ani-
 ma tamen corpori vitam tribuit, quā à se non habet: ita eiusdem ho-
 minis opera suum quoque corpus, suāq; animā habent. Et corpus qui
 11 dē, opus externum; animam verò, intètionem operis & finem, quem
 sibi quisque in hoc genere proponit, appellamus. Vt igitur corpus ab *Simil.*
 anima vitā ducit (sine quā putridū cadauer esset) ita exteriū op^s quod
 molimur, ab animi destinatione ac fine nomen & dignitatem capit.
 Hanc autē doctrinā nō modò Christiana, sed secularis etiâ Philoso-
 phia aperte pfitetur. Negat Arist. verā & solidā fortitudinis rationē in *Ex Ofor.*
 Diomedē cecidisse, cū Græcis omnibus in fugā cōuersis, ipse solus *li. de Nob.*
 maneret, malletq; summo cū periculo Hectoris impetū sustinere, quā
 ignominiosè fugæ se mādare. Cur ita tādē? nūquid nō fuit pulchrū fa-
 cinus, cūbus metu & formidine perterritis, Diomedē solū, aut cū pau-
 cis extitisse, qui turpi vitæ mortē præclarā anteponeret, maiorēq; ratio-
 nē gloriæ duceret q̃ salutis? Pulchrū sanè inqt: sed quia facin^r illud egre-
 gium nō ad debitū finē, sed ad popularis laudis ambitionē referebat,

(dicebat enim, vereli scilicet ne Hector in suarum laudum commemora-
 tione Diomedem à se fugatum predicaret) veræ virtutis fructum non
 tulit. In eodem etiam numero Hectora reponit, quod aperte fatere-
 tur formidare se rumores Troianorum, & Troianarum, eaque de cau-
 sa pugnam sibi alacrius capessendam putabat. Hos igitur vir acutissi-
 mus propterea quod non intuebantur solam ipsius honestatis pulchri-
 tudinem (quam potissimum vitæ finem constituit) virtutis ordine mo-
 uet, & in secundam classem conijcit, in qua collocauit eam virtutis ima-
 ginem, quæ gloriæ studio tuetur officium, & legibus, atque disciplina
 civili continetur. A fine igitur pendet (vt Aristoteli etiam videtur) om-
 nis honestatis ratio. Eadem siquidem actio & honestissimè, & sine
 ulla dignitate suscipi potest interdum etiam cum dedecore, & turpitu-
 dine, pro rei propositæ varietate. Ita fit, vt viri fortes ij demum appel-
 landi sint, qui in verum virtutis finem respicientes præclare mortem
 oppetunt, qui rumusculos intuentur, & ob id pericula subeunt, inanes
 & leues, qui verò nefaria libidine, & flagitiosa animi perturbatione ad
 rem strenuè gerendam impelluntur, improbissimi. Vnde id efficitur,
 illos minime fortes fuisse, Hectora inquam, & Diomedem; Achillem
 verò atque Paridem, non solum parum fortes, sed etiam turpissimos.
 Hic enim vt nuptias perfidia & scelere partas tueretur, in aciem irue-
 bat ille verò vt immoderatam animi iracundiam expleret, ita inestas
 illas strages hostium faciebat. Cum igitur tota opus nostri dignitas
 ex fine pendeat, sollicitè admodum, quid nos in pietatis operibus mo-
 ueat, quod intentionis nostræ oculus tendat, quid præcipue capiet, in-
 dagare debemus; ne forte bonum opus quod molimur, aliqua inanis
 gloriæ labe polluat. Ad hoc ipsum autem nos D. Gregor. fatuarum
 virginum exemplo diligenter adhortatur; cum ait, Sape vos fratres
 charissimi ad monitione praua opera fugere, mundi huius inquinamenta
 deuitare: sed hodierna sancti Euangelij lectione compellor dicere, vt
 & bona quæ agitis, cum magna cautela toneatis; ne per hoc, quod à vo-
 bis rectum geritur, fauor, aut humana gratia requiratur: ne appetitus
 laudis subrepat, & quod rectum foris ostenditur, intus à mercede eua-
 nescat. Ecce enim Redemptoris voce decem virgines; & omnes dictæ
 virgines; & tamen intra beatitudinis ianuam non omnes receptæ
 sunt, quia earum quedam dum de virginitate sua gloriam foris expe-
 runt, in vasis suis oleum habere noluerunt. Hactenus Greg. ¶ Quisquis
 igitur hac lege opera sua sollicitè explorauerit, fortasse multa in eis de-
 prehendet, propter quæ magis timere, quàm præsumere, magisque se
 habere cur flere, & veniam à Deo petere, quàm virtutis intercodem exi-
 gere

- 15 gerel debeat. Amoris enim proprii vis & natura non solum potentissima, sed etiam subtilissima est; quæ in pijs etiã operibus viã sibi aperit, quã aliquid sibi commoditatis, nobis saepe ignoratibus, venetur. ¶ Cuius rei memorabile, maximeque adnotandum exemplum in Actis Apostolorum legimus. Cum enim Paulus ante Præsidentem Felicem de extremi iudicii acerbitate amplissima quadam oratione disputaret, tantum Præsidi timorem incussit, ut totus præ horrore magnitudine tremefactus fuisse dicatur. Quid verò post hunc adeo vehementem affectum consequutum putatis? Mira profectò res. Simul (ait Lucas) sperabat se pecuniam accepturum à Paulo: propter quod frequenter eum accersebat. Quis crederet, cum tam terrificà illa animi commotione, iudicii que diuini formidine, talem affectum, hoc est, turpis lucri cupiditatem locum habere potuisse? Videtis ergo quàm sit subtilis amoris proprii vis, & quomodo inter nobiles etiam affectus, & præclara opera aliquid sibi utilitatis comparare studeat? ¶ Quam rem quotidianis ferè exemplis cernere licet. Sic nobiles multi & principes viri rem quotidie diuinam magis dignitatis & autoritatis cuiusdam gratia, quàm veræ religionis amore inducti audiunt: multi præterea curiositatis magis quàm ædificationis obtentu ad conciones audiendas veniunt: multi ad sacram Eucharistiam frequentius percipiendam vel sola consuetudine, sine vilo deuotionis affectu permoti, vel necessitate cogente, vel ne alijs inferiores, minusque religiosi videantur, accedunt. Quidã eleemosynas indigentibus vel ob inanem mundi gloriam, vel mendicantium importunitate victi, vel verecundia & pudore petentium ducti, largiuntur. Sunt & alij, qui ab omni maléficio abstinent, & bona aliquot opera exequentur, partim ut principum gratiam venètur, partim ut ad digniora officia, siue in Ecclesia, siue in republica, promoveantur, partim etiam ut casti, & integri in populo habeantur, & ne ab illa existimatione, quam homines de illis conceperunt, cadant. Quàm multi siue viri, siue scemina, corporis castitatem, nullo diuini timoris respectu, sed solo humani pudoris atque dedecoris metu, conseruant! Quàm multi quotannis ad confessionis sacramentum accedunt, qui si excommunicationis fulmen, & infamiae notam non tuerent, nunquam ad illud accederent! Nam quos eiusdem sacramenti virtus atque necessitas toto anni tempore, tot sacris festis intercedentibus, nunquam ad se traxit, nec illo quidem tempore traxisset, nisi ad hoc eos infamiae atque dedecoris metus adegisset. Videtis ergo fratres quàm multis in rebus vis amoris proprii sese operibus nostris adiungat, earumque puritatem habe aliqua aspergat, ut apud æquissimum iu-

Actor. 24.

Imo 2

1. do I

2. do I

Imo 1

Quorido I

1. do I

Barth. 12

1. do I

Imo 2

1. do I

Psal. 7. dicem Deum (qui renes ſcrutatur & corda) vel nihil valeant, vel mi- 12
nus valeant, vel interdum etiam eius offenſionem incurrant?

Quo circa, quiſquis ſalutis ſuæ curam habet, ſolicitam in operibus ſuis intentionis ſuæ rationem habeat, adeoque de illis nõ efferatur, vt ſemper etiam timeat, ne fortè ignorantia ſibi, aut minus aduertenti, terrenus, aut humanus aliquis reſpectus obreperit. Hanc autè ſibi quiſq; ante oculos regulam ſtatuat, vt quoties ex aliquo bono opere aut humana laus, & commendatio, aut aliqua ſiue vtilitas, ſiue voluptas conſequatur, ſemper timeat, & an horum aliquid mentem eius ad illud opus edendum induxerit, vereatur. Non enim uſque adeo amoris proprii affectus dormitat, vt hiſ commoditatibus ante oculos propoſitis, non illarum deſiderio commoueat. Vt enim accipiter viſa præda: ita huius amoris viſ, quauis commoditate ante oculos poſita, vehementer excitatur. Qua de cauſa viri ſanctiſſimi in ijs etiã actionibus quas

Psal. 101.

Simil.

cũ pietate ſuſcipiebant, trepidi ſemper atque pauidi ſubſiſtebant: hoc enim innocentiffimus Iob (cui nemo ſimilis erat in terra) de ſeipſo fatetur; Verebar, inquit, omnia opera mea, ſciens quòd non parceres de linquenti. idemque rursus, Etſi habuero, ait, quippiam iuſtum, non reſpondebo, ſed meum iudicem deprecabor. Sciebat enim vir ſanctus, aliter Deum, aliter homines (vt idem ait) videre, & aliter etiam iudicare. Sciebat ſpiritu docente, quod Apoſtolus ait, nempe Deum eſſe diſcretorẽ cogitationũ, & intentionũ cordis, nullamque creaturam eſſe inuiſibilem in conſpectu eius: ſæpeque apud illum ſordere, quod apud homines in pretio eſt. Huius ergo rei gratia timebat, noſque omnes exẽplo ſuo ad huiusmodi ſalutarem timorẽ adhortatur; ne videlicet externa virtutis ſpecie decipiamur. Quòd huic ſceminæ contigiffe videmus, quæ Dominum Saluatorem ſuppliciter adorans, vanitatis, & 10 ignorantie pleniffimam petitionem illi, ſuo & filiorum nomine propoſuit, cum ait, [Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.]

Iob. 1.

Iob. 9.

Ibidem.

Iob. 10.

Hebræo. 4.

Sed quæretis, An non hi duo diſcipuli diuinæ gratiæ participes eſſe etiam erant? Erant pland: quod negari non poteſt. Quomodo ergo animus diuinæ gratiæ ſplendore illuminatus, hanc ſibi principatus vanitatem propoſuit? Certè, quia cum exigua gratia (qualis tunc Apoſtolorum ante Spiritus ſancti aduentum erat) hæc occulta ambitionis fibra in eorum mentibus reſidere ſimul poterat. Vt enim ſubaſta ab Hebræis Chananæorum terra, nonnullæ indigenarum reliquiæ (Deo ita permittente) apud eos relictæ ſunt: ſic ſuperatis maioribus vitijs, minutula quædã, vel ad humilitatis documentũ, vel ad virtutis exercitium, vel

Simil.

Iudic. 1.

ſed quæretis, An non hi duo diſcipuli diuinæ gratiæ participes eſſe etiam erant? Erant pland: quod negari non poteſt. Quomodo ergo animus diuinæ gratiæ ſplendore illuminatus, hanc ſibi principatus vanitatem propoſuit? Certè, quia cum exigua gratia (qualis tunc Apoſtolorum ante Spiritus ſancti aduentum erat) hæc occulta ambitionis fibra in eorum mentibus reſidere ſimul poterat. Vt enim ſubaſta ab Hebræis Chananæorum terra, nonnullæ indigenarum reliquiæ (Deo ita permittente) apud eos relictæ ſunt: ſic ſuperatis maioribus vitijs, minutula quædã, vel ad humilitatis documentũ, vel ad virtutis exercitium, vel

21. Vel ad sollicitam nostri curam gerendam (Deo ita permittente) relinquuntur: quæ tamen, nisi diligenter nobis ab illis caueamus, non parua ex socordia nostra incrementa capient, atque ita nos de omni statu mentis deicient. Sanguisuga enim transibit in colubrum, coluber in serpentem, serpens autem sæpe in draconem euadet, qui nos flatu suo interimat: non quod venialia peccata in mortifera transeant, sed quod illis interdum aditum ex dormitantia nostra præbeant. An non fabulam illam legistis, quæ agricolam refert, paruulum in agro serpente inuentum, domum attulisse, atque blandè nutriuisse, qui tamen ubi adoleuit, duos eius filios necauit? Hæc igitur siue fabula, siue similitudo nos admonet, ut cuiusvis ambitionis, aut superbiæ vel minimæ etiam labeculam studiose fugiamus: ne videlicet ea, ex paruo serpente in draconem postea, hoc est, in ingentem superbiam (quæ peccatorum omnium initium est) erumpat.

22. Quæ quidem cautio quamuis ad omnes in communi pertineat, tamen ad eos, qui iam mundo renuntiarunt, & bonis operibus vacant, maximè necessaria est. Cuius rei imaginem sanctus ille Lot appositissimè exhibet: qui ab execrandis Gomorrhæorum finibus fugere, & ad montem conscendere præcipitur, ut ab imminente incendio eriperetur. Quò tãdè perueniēs, à duabus filiabus inebriatus, incestuoso cū eisdem congressu pollutus fuit. Hac igitur imagine Origenes eos admonet, qui mundi, & vitiorum incendia singulari Dei ope euaserūt, & montem conscendere iubentur (montem videlicet vitæ perfectioris, montem Sion, ex quo cœlestium mysteriorum abdita contèplentur) ut sibi à duabus fororibus diligenter caueant; quarum maior superbia, minor verò inanis gloria nuncupatur. Quas ideo filias hominis appellari ait, quoniam sæpe ex ipsis bonis operibus quæ molimur, occasionem nos impetendi sumunt. Sic enim dum pius homo vel ieiunijs, vel cilicio, vel verberibus sponte susceptis carnem macerat, vel larga manu indigentibus succurrit, vel pias in oratione lachrymas fundit, vel spiritali interdum luce & suauitate perfunditur, tacitas intra se gloriandi, vel sibi ipsi blandiendi cogitationes excitari sentit. Ut enim sapienter Eucherius ait, hoc præcipuè superbia à cæteris vitijs distat, quòd vitia quidam alia, vitijs aluntur & sustentantur: superbia autem, eiusque filia ambitio, & inanis gloria, virtutibus interdum ipsis insolecunt atque nutriuntur, cū solis virtutibus laudem & gloriam tribui debere intelligant. In ipso igitur portu quodāmodo naufragiū facimus, dum ex ipsis virtutū operibus superbiæ atque inanis gloriæ occasione arripimus. Vnde rectè quidam inanis gloriæ vitiū,

animi

Simi2

Simi2

Simi2

Simi2

Gene. 19.
Origen.

Simi2

Simi2

Eucher. in
episto.

AuguA
Simi2

Simil. animi tinea esse dicunt. Tinea namque ex veste nascitur, quæ tamē 24
vestem ipsam, à qua nata est, exedit atque demolitur.

Simil. ¶ Hactenus ambitiosam huius fœminæ petitionem exposuimus: nūc

Simil. huius tanti erroris causam excutiamus. Errasse enim illam patet, cum
Dominus & illi, & filijs dixerit, [Nescitis quid petatis.] Et quidem
in promptu erroris huius causa est: vehementis quippè matris erga fi-
lios affectus eam in hunc tam apertum errorem compulsi. Est enim
affectus omnis velut nebula quædam, rationis lumini obiecta, quæ in-
gentes illi tenebras & caliginem offundit. Ut enim nebula, cum ni-
mium densa est, Solis, Lunæ, syderum, atque aliarum rerum aspectū
adimit, adeo ut interdum quæ homini proxima sunt, minimè cerne-
re sinat: sic omnis impotens affectus, cum in anima dominatur, totū
penè rationis lumen extinguit, modò id assequatur, quod ardentè
concupiscit. Itaque ut hi, qui viride aut rubeum vitrum ante oculos
ponunt, res omnes quas intuentur, eiusmodi esse iudicant: ita qui ali-
quo vehemènti affectu & cupiditate flagrant, res quas cupiunt, non
pro earum dignitate atque natura, sed pro affectus sui ratione aestima-
re solent. Quocirca orandus nobis Deus semper est, ut nos ab impo-
tenti affectuum dominatu eripiat: hoc enim dominante, homo ratio-
nis lumine & officio per id temporis quodammodo spoliatur, & in
pecudum naturam degenerat: quæ non ratione (qua carent) sed im-
petu & cupiditate feruntur. Atque ut in litibus decernendis suspectus
per leges est iudex, qui amore aut odio litigantis laborat: ita nos no-
bis suspecti esse debemus, qui nimium nosmetipsos diligimus, ubi ve-
hementi aliquo affectu concitamur. ¶ Sed quæretis forsitan, Cum he-
duæ animæ nostra vires, intellectus scilicet, & voluntas, a deo inter se
differant, qui fieri potest, ut altera alteri has tenebras offundat? In cau-
sa est, quod utræque illæ animæ vires, germanæ filiae sint, ab eadē ma-
tre, hoc est, ab eadem anima nostra prodeuntes, quæ se nimio amore
complectuntur: nisi fortè velimus eas viro, & vxori, viro dilectissime,
comparare: cui vir (cum illam anxie aliquid concupiscere vider) facile
consensum præbet, ut illam ab ea concupiscentiæ molestia liberet.
Sic olim primus generis nostri parens interdictæ arboris fructum à
dilectissima vxore oblatum comedit: non quod diuinitatis scientiam
eo cibo se adepturum speraret, sed (quemadmodū D. Augustinus ait)
ne delicias suas, reiecto cibo, cōturbaret. Sic etiā mater febricitanti filio
nocitura aqua anxie pereti inuita præbet, ne illū hoc desiderio crucia-
ri videat. Ad hūc ergo modū cum intellectus voluntatem alicuius rei
vehementi

Simil. 25

Simil. 26

Simil.

Gene. 3. **Augst.** **Simil.**

- 17 vehementer appetitæ desiderio flagare animaduertit, non raro & consensum illi præbet, & (quod est indignius) rationes etiam excogitat, quibus id probet quod malè concupitum est. Quisquis igitur ab hoc periculo tutus esse cupit, nullo modo affectibus, sed consilio atque rationi gubernacula vitæ committat. Sic Sapiens ille, Ante omnem, inquit, actum, consilium stabile. Quid enim indignius quàm neglecto rationis lumine, vitæ nostræ gubernacula affectibus committere? Omnia enim funditus interibunt, cum huic cæco iudici vitæ nostræ ducatum commiserimus. Vt enim idem naturæ conditor oculos homini contulit, vt pedes, cæteraque membra dirigeret: sic mentem homini dedit, vt affectus (qui pedes animæ esse dicuntur) gubernaret. Vt igitur monstri simile esset, oculos à pedibus dirigi: ita monstri genus est, mentem & rationem affectibus parere, & eorum ductum atque motum sequi. Huiusmodi autem monstribus hodiè plenus est mundus. Rari enim homines sunt, qui affectibus dominantur, quique, vbiij aliò vocant, non illos, sed rationis iudicium sequantur, & consilio, non affectibus vitam moderentur. Hos autem Propheta dicit transisse in affectum cordis: quod perinde est ac si diceret, eos in pecudum naturam degenerasse: vt pote qui non rationis iudicio, sed cupiditatis impetu, pecudum ritu, in rebus gerendis vtantur. Vt enim frequenter vinum transit in acetum; ita isti vitio suo à rationis præstantia deiecti, in bestiarum naturam transierunt.

Eccle. 37.

Simil.

Psal. 72.

Simil.

- Qua quidem ex reliquet, hoc potissimum inter probos & improbos, sapientes & stultos discrimen esse, quod sapientissimus Salomon paucis descripsit, cum dixit; Et cognoui quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. Sapientis oculi in capite ipsius: stultus in tenebris ambulat. Quid hoc sibi vult? an non omnes homines, siue sapientes, siue stulti, oculos in capite gestant? Gestant planè oculos carnis, non tamen oculos mentis, nisi soli sapientes. Voluit igitur Salomon hac loquendi forma significare, quòd quemadmodum naturæ conditor oculos in capite, hoc est, in sublimi corporis parte collocauit, vt ibidem tanquam in edito loco constituti cæteris membris lucem præferrent, vt agenda cognoscerent: sic sapiens mentis oculos velut in capite, hoc est, in specula quadam gestat, vt inde vitam omnem, hoc est, expetenda & fugienda discernat; vt inde affectus, inde linguam, inde cogitationes & opera sua ita dirigat, & regat, vt nihil extra præscriptum, ordinemque rationis agat. Quod contra stultus facit, qui in rebus gerendis (vt paulò antè diximus) non lege, aut iudicio, sed cæco impetu & impulsu agitatur, atque ita denum velut

Eccle. 2.

Simil.

velut qui in tenebris ambulat, pafsim offendit, & ruit: & hic quidem 30
caftitatem, ibi charitatem; hic patientiam, illic obedientiam, cate-
rafque virtutes amittit. Ideoque recte pium quemque idem Sapiens
admonet, cum ait; Oculi tui recta videant, & palpebrae tuae praecedant
gressus tuos. Praecedat ergo rationis iudicium, & affectus deinde con-
fequatur. Quem ordinem in fuma illa ac beatiffima Trinitate ani-
maduertere fuo modo licet: in qua, ordine originis, prior eft cognitio
quam amor: & ita Pater prius hoc ordine Filium cognofcit, & cognitum
infinito amore complectitur. Sic ergo nos prius quidem iudicemus,
deinde diligamus: iudicium amorem, non amor iudicium praecedat,
¶ Hac autem de caufa pia haec Zebedaei vxor errauit, quia amoris im-
patientia fuperata, quid peteret, non aduertit.

§. I I I.

¶ Sed iam quid Dominus huic ambitiofae petitioni refponderit, vi- 31
deamus. [Nefcitis, ait, quid petatis.] Acrius fanè Dominus refpondere
poterat: verum folita vfus benignitate, ignorantiae tribuit quod ambi-
tionis & infignis vanitatis erat: quam tamen non minor ignorantia
praecedebat. Verè enim qui honores, qui feculi dignitates, qui excel-
fas fedes postulabant, nefciebant quid peterent: quando pacem, tran-
quillitatem, & felicitatem in ijs rebus effe credebant, quae non modò
curis & laboribus, fed etiam animarum periculis & praecipitijs plenae
sunt. Eft enim ambitio (vt D. Bern. ait) fubtile malum, fecretum vi-
rus, peftis occulta, doli artifex, mater hypocrifis, liuoris parens, vitio-
rum origo, tinea fanctitatis, excacatrix cordium, ex remedijs morbos
creans, ex medicina languorem generans. Haec tenus Bernardus. Eft
autem ambitio fuperbiae filia, auaritiae mater, humilitatis nouerca, vir-
tutum mors, ruinarum, atque multorum malorum initium. Ambitio 32
aequales contemnit, minores fallidit, fuperioribus inuidet, nulli fubij-
citur, nullius confilio regitur, fibi tantum fidit, & maiora fape fuis vi-
ribus audet. Sic enim duo ifti difcipuli, qui hoc morbo laborabant, vt
ambitiofi in dignitatibus petendis, ita & praefumptuofi fe ipfos ad bi-
bendum Domini calicem exhibuerunt: qui tamen Dominum (vbi ad
pafionem ventum eſt) terpi fuga defuerunt. Haec, & his fimilia ma-
la, ambitionis peftis fecum affert.

¶ Nec minus periculi in honoribus & fedibus, quam in ipfa ambitio-
ne eft. Ampli fiquidem honores inftar vini meri funt, qui fape homi-
nes de mente deducunt, & fui ipforum cognitionem adimunt, perfici-
untque vt tales fe effe credant, quales dignitas ea, qua afequuti funt,
requirit, qualemque adulator populus quotidianis vocibus praedicat.

33. Ut autem sui ipsius cognitio veræ sapientiæ initiū; ita contrā sui igno-
ratio stultitię, atq; periculorum, & ruinarum omnium origo est. Hinc
serenissimam illam Catharinam Angliæ reginā dicere solitam memo-
rant, se quidem æquale in vita (si liceret) fortunam optare: quod si hoc
minimè contingeret, aduersam se malle quā secundam: aduersitate
enim iactatis aiebat nunquā defuisse solatiū, nimium autē secūda for-
tuna vtilis, mentem ferē ac iudicium defuisse. Ex qua quidem pruden-
tissima sententia illud sanè colligimus, quod quamuis vtriusque fortu-
næ inæqualitas periculosa sit, periculosior tamen secunda sit, quā ad-
uersa. Quam re insignis quidā Philosophus apertissima ratione confir-
mat: cuius sententiā (quoniā obseruatione dignissima est) hoc in loco

*Petrarcha
de prospe-
ra, & ad-
uersa fort.*

34. attexere libuit. Sic igitur ait: Difficilius prosperæ fortunæ regimen pu-
to quā aduersæ; aliquātōq; formidolosior & (quod cōstat) insidio-
35. sior est fortuna blāda quā minax. Quod vt sic opiner, nō me scribē-
tiū fama, nō verborū laquei, nodiq; sophismatū, sed rerū experimēta,
vitæq; huius adigunt exēpla, & magnum difficultatis argumentū, rari-
tas. Nam qui dāna, qui pauperiem, qui exiliū, qui carcerem, qui suppli-
cium, qui mortem, & peiores morte, graues morbos, æquo animo tu-
lerunt, multos vidi; qui diuitias, qui honores, qui potentiam, nullum.
Ita sæpenumero me spectante contra omnem fortunæ violentiam
inuitos, ludo facili prosperior strauit, humanique robur animi, quod
minæ non fregerant, inflexere blāditia. Nescio enim quōmodo mox
vt mitior esse cōperit fortuna, incipit mens emollita tumidior fieri, &
suæ sortis obliuionem adiuncta prosperitate concipere. Neque de ni-
hilo dictum est, iamque apud nostros homines in prouerbium venit,
Magni laboris esse ferre prosperitatem. Neque temerè Flaccus ait; Be-
36. nē ferre magnam disce fortunam. Difficilem nempē cōsebat artem,
quæ nisi studio adhibito nesciretur. Haecenus ille.

Flaccus;

Iam verò clarissimus apud Morales Philosophos Seneca, quantum
ad virtutē aduersa fortuna cōferat, quātūq; laboris & periculi in secū-
da sit, varijs in locis luculenter ostēdit. Alibi em̄ ait; Marcet sine aduersa
ratio virtus. Tūc apparet quāta sit, cūm quid possit patientia ostēdit. Et
mox; Nō fert, inquit, vilū iētū illisa felicitas. At vbi alsidua fuit cū incō-
modis suis, rixa, callū per iniurias duxit. Alibi verò, Magis, inquit, vr-
gēt sēua inexpertos. Graue est nō assuetis ferre ceruicibus iugū. Quāli
bet viā iumēta patiūtur, quorū dura in aspero vngula est; in molli palu-
striq; loco saginata citō subterūtur. Deniq; ait; Cū oīa quæ excesserūt
modū, noceāt, periculosissima est felicitatis intēperatiā. Vina Anniba-
le Falerna soluerut, & indomitū illū quibus atq; Alpibus virū enervat

Seneca.

uerunt

uerunt fomenta Campaniæ. Armis vicit: vitij victus est. Hæc omnia 38
 ex Seneca: qui quidem hanc sententiam suam Annibalis exēplo con-
 firmat. Nos verò inter alios Alexandrum illum Magnum, orbis domi-
 torem, proferre possumus: qui in medijs laboribus & periculis præcla-
 rissima virtutum exempla edidit; qui tamen periculis omnibus defun-
 ctus, & secunda fortuna vsus, tot vitij inquinatus fuit, vt omnibus an-
 tea vitæ virtutibus obscuritatem attulerit. ¶ Quod si minus nos
 Ethnicorum exempla mouent, Dauidem regem sanctissimum in me-
 dium proferemus: qui cum profugus vagari atque inopem vitā in de-
 fertis ageret, sic pietatem colebat, vt verè dicere potuerit, In terra de-
 ferta, inuia, & inaquosa, sicut in sancto apparui tibi: hoc est, ita me tibi
 Domine supplicem atque deuotum in hac vasta & inculta solitudine
 exhibeo, ac si in sanctuario tuo coram arca fœderis essem; quæ virtus
 & gloria tua nuncupatur. Idem tamen constituto regno, cum pace &
 otio frueretur, in grauissima crimina lapsus est. Proferam item Salo-
 monem eius filium, quem D. Hieronymus ideo putat corruisse, quo-
 niam secunda semper fortuna vsus in delicijs vitam egerit. ¶ Minutif-
 simum autem exemplum est (si inter ista referatur) quod in vita bea-
 tissimi Præfulis Antonini memoratur: quod tamen silentio prætereun-
 dum non est. Ambrosiana fortè via solenni die de more iter faciens,
 in pauperis testi culmine adesse Angelos contemplatur. Rei admira-
 tione percussus cum domum intrasset, viduam, ac tres vnā filias repe-
 rit, nudis omnes pedibus, & laceras: quæ vt paupertatis iniuriam pro-
 pulsarent, lanificio, seu textrina incumbebant. Antoninus, qui totus
 misericordia redundabat, ne celebri die operam lanificio cogerentur
 dare, simul ex proximè commorantibus edoctus, esse probis moribus
 & ingenuis, statim iubet quantum sat esset non modò ad inopiam fu-
 gandam, sed ad commodos quoque vsus erogari. Labente tempore
 cum illac rursus iter faceret, iam non Angelos, sed Dæmonem videt
 fastigio domus insidere: ac tum subesse mali aliquid suspicatus, quæ-
 rit, quid id esset, num prolapsæ in scelus aliquod, florem virginem de-
 libassent, aut dedecorosum quippiam admisissent. Cognito, quod
 refertæ eleemosynis iam cum inopia non pugnarent, quod lanificio
 non intenderent, quod multum à religioso illo viuendi more concu-
 dissent, quod delicias demum in vestibus, tum reliquos ornatus cor-
 poris adamarent, ingrati tudinis maximæ coarguit, quod in muliebres
 luxus, quæ ad fugandam inopiam dederat, conuertissent: tum quod
 Angelos primùm, mox Dæmonem vidisset, explicite malam esse rerū
 conuersionem factam; nempe, quod simplici cultu, amico Angelis,
 antea

Psal. 62.

Hierony. in
Episto.

39 antea vixissent, nunc insolentiores factæ, ad luxus & illecebras Dæmoni aures præberent. Redirent itaque ad se, antiqua viuendi instituta resumerent, & nullum otio, nullum Dæmoni locum darent. Ex illo peritus artifex, tamen nunquam non inopiam subleuauit, non commisit tamen ut alerentur pinguius, & vestirentur cultius quam par esset. Vidistis hoc etiam exemplo fratres, quid secunda fortuna mali, quid aduersa boni secum attulerit?

Quid? quod non terrena opulencia modò, sed cœlestia quoque & spiritualia dona animos interdum piorum hominum efferunt? D. *Greg. lib. 3. Dial.*
 Greg. in tertio lib. Dialogorum sanctissimum quendam virum memorat, qui varijs à Domino miraculorū signis fuerat honestatus: cum ad præces Sanctimonialium quarundam Dæmonem ab obsessi pueri corpore expulisset, hoc miraculo tantisper elatus, facultatem
 40 Dæmoni iterum inuadendi pueri præbuit: nec ipse solus, sed sanctorum quorundam monachorum precibus adiutus, Dæmonem iterum profligauit. Seuerus quoque Sulpitius in Dialogo anachoritam refert *Seuerus Sulpitius.*
 mira signa edentem, Dæmonesque ab obsessis corporibus expellentem: cuius rei gratia à multis opem ab eo petentibus frequentabatur. Interea sancto viro, ut ex virtute honor, ita ex honore vanitas coepit obrepere: quod malum ubi ille primùm potuit in se agnoscere, diu discutere conatus est, sed repelli penitus non potuit: ubique nomē eius Dæmones fatebantur: excludere à se confluentem populum non valebat. Virus interim latens serpebat in pectore: & cuius nutu ex aliorum corporibus Dæmones fugabat, se ipsum occultis cogitationibus vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus conuersis ad Dominum orauit ut permissa in se Diaboli potestate similis illis fieret;
 41 quos ipse curauerat. Quid multis? ille præpotens; ille signis atque virtutibus toto Oriente vulgatus; ille, ad cuius limina populi antè confluerant, correptus à Dæmone est, ac retentus in vinculis, omnia illa quæ in energumino solent fieri, perpeffus. Quinto demùm mense purgatus est, non tantum Dæmone, sed quod illi erat vtilius atque optatius, vanitate. Hactenus Sulpitius. Si ergo tot secum pericula sublimitatis dignitas, atque ipsa etiam spiritualis prosperitas affert, an non iure meritòque ad illam nimis auidè aspirantibus dicere Dominus potuit, [*Nescitis quid petatis?*] Verè enim nesciebant quid peteret, cum sub obtentu felicitatis, & securitatis, periculorum atque curarum sibi materiam postularent.

¶ Adiecitque deinde Dominus, [*Potestis bibere calicem quem ego bibi*

- turus sum?] Quorsum hæc? Viam illis certè regiam ostendit, quæ non 42
ad temporariam & inanem, sed ad veram dignitatem & gloriam per
uenitur: quæ non alia quàm variorum laborum patientia est. Hoc
enim passim diuina volumina prædicant atque decantant. Si quis;
Luc. 9. ait Dominus, vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat cru-
cem suam, & sequatur me. Idemque alibi, Qui non accipit, inquit;
Matth. 10. crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et Apostolus Pau-
lus, Qui Christi, inquit, sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs &
Galat. 5. concupiscentijs. Itaque non satis est & vitijs, & vitiorum cupiditati-
bus obsistere, easque cruci affigere: sed ipsam quoque carnem, quæ
1. Cor. 9. & vitiorum, & cupiditatum seminarium est, eiusdem Apostoli exem-
plo castigare monemur, dicentis; Castigo corpus meum, & in serui-
tutem redigo; ne cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiat.
Nec Paulus modò, sed cæteri quoque Apostoli hac eadem via 43
ingressi sunt. Atque ij etiam duo fratres, quibus nunc Dominus ca-
licem suum proponit, alacriter illum biberunt. Alter enim in feruen-
tis olei dolium missus, & exilio multatus: alter verò ante omnes
Act. 12. alios Apostolos martyrio fuit laureatus. Ita, qui principem inter
alios locum petebat, meliori conditione principatum adeptus est:
dum enim primus omnium calicem bibit, clarissimum fidei & con-
stantiæ sue exemplum reliquit.
Quid igitur ex his consequitur fratres? Illud certè quod Aposto-
Hebr. 12. lus enumeratis veterum Patrum laboribus adiecit; Habentes igitur
tantam nubem testium, per patientiam curramus ad propositum no-
bis certamen: aspicientes in autorem fidei, & cõsummatorem Iesum:
qui proposito sibi gaudio (videlicet de salute nostra per mortem suam
constituenda) sustinuit crucem, confusione contempta. Additque 44
Ibidem. deinde; Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus
semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris defi-
cientes. Nondum enim vsq; ad sanguinem restitistis, aduersus pecca-
tum repugnantes.
Nunc ad nos ipsos veniamus fratres. Si tot sanctarũ literarũ testi-
monia, tot oracula diuina, tot sanctorũ Prophetarũ, Apostolorum,
Martyrũ, & Cõfessorũ exẽpla, & (quod caput est) ipsius ducis ac prin-
cipis nostri crux, clauis, ludibria, verbera, & ignominiosissimũ mortis
supplicium nos ad laborũ tolerantiã, ad calicẽ passionis hauriendũ, ad cru-
cẽ sensibus & cupiditatibus nostris affigendã, inuitant: qua, quæso, frõ-
te, qui vitã omnẽ in otio, ludoq; & carnis indulgentia cõsumit, eter-
næ vitæ mercedem se consequuturos sperat? Nemo nostrum est qui

45 non intelligat, summū & infinitū bonū esse quod pijs in cœlo pro-
positum est; extremūq; malorū omnium (post lethale peccatū)
apud inferos cōstitutū: nemo qui nō cupiat beatissima illa felicitate
frui, & ab illa sempiterna miseria liberari. At vidistis hactenus omnia
diuina oracula, omniaq; Sāctorū exēpla, per vārios labores atq; certa-
mina æternā illā palmā fuisse cōsecutos; illorumq; omniū vocē esse,
Trāsuimus per ignē & aquā, & deduxisti nos in refrigeriū. Cum hæc Psal. 65.
igitur ita sint, nequeo fatis mirari, quo nā modo sibi cohæreāt, sibiq;
ipsis cōsentiat, qui huius felicitatis desiderio flagrant, nullis tñ pieta-
tis operibus vacāt, nullā cupiditatibus suis cohibēdis curā adhibēt, nō
linguæ frænū, nō oculis custodiā, nō cogitationibus suis terminum
vllum præfigāt, nō vllū propter virtutis amorem subire laborem cu-
piāt; sed omnis eorū vita in honoribus cōsecrādis, in patrimonijs cu-
mulādis, in sola carne curāda, nutriēda, oblectāda, & modis omnibus
46 reficienda cōsumitur. Qualis autē horū fors futura sit, non mea, sed
veridica iudicis ipsius sententia per Isaiā tremendis his verbis decla-
ratur; Et vocabit Dñs Deus exercituū in die illa ad fletum, & ad plan-
ētū, ad caluitium, & ad cingulū sacci: & ecce gaudium, & lætitia, occi-
dere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinū. Co-
medamus, & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata est in auri-
bus meis vox Dñi exercituū; Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec
moriāmini; dicit Dñs exercituū. Quid his quæ so verbis formidabili?
quid terribilius? Si ergo credimus hāc esse Dei vocē atq; sententiam;
quomodo nō metu cōcutiūtur, qui vitā omnē carnis obsequio māci
parunt? qui vino, qui epulis, qui iocis, & lusibus, & scurrilibus verbis,
ne dicāturpibus, & aliorū exultationi nocentibus, perpetuū vacan-
47 tes, & sine vllō virtutis, aut benignitatis fructu vitā omnē Epicureo-
rū more in voluptatibus trāsigētes, sempiternā sibi felicitatē promise-
rūt; quā sancti oēs per crucē, & calicē, & sanguinē adepti sunt? Nū er-
go alia tibi in cœlū via sternēda, aliæ leges præfigēdæ, aliud Euāgeliū
denuo condendū, quod aditum tibi in cœlum sine vllō labore patefa-
ciat? At clamat contra te illa Domini sententia; Cœlum & terra tran-
sibunt: verba autē meā non præteribunt. Et, Iota vnum, aut vnus
apex nō præteribit à lege; donec omnia fiant. Expurgiscimini
quæ so fratres; quicūque salutem vestram charā habetis; & à
lethargico isto somno, qui vos oppressos tenet, excitamini: alia
via incedite, alios mores induite, ab bibendum calicē Domini præ-
paramini, ad portādā crucē accingimini, eam cupiditatibus vestris,
eam cogitationibus, eam oculis, eam auribus, eam postremō linguæ

Esai. 22.

Matth. 24.

Matth. 5.

intemperantiæ affligentes; vt sic tandem per crucem ad regnum, per labores ad requiem, per pugnam ad sempiternam palmam peruenire mereamini & coronam.

¶ IN FESTO BEATISSIMI PATRIS

nostri Dominici Concio prima, in qua lectio Euan-
gelica explanatur.

THE. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. Matth. 5.*

Vnc ordinem videmus à diuina prouidentia in rebus quæ natura constant institutum, vt quædam præcipiendi, & mouendi; quædam verò obtemperandi, & eorū motibus obsequendi munus exequantur. Superiora enim, hoc est, cœlestia corpora, Sol, Luna, cæteraque astra, atque illa in primis quæ errantia appellamus, agendi atque mouendi principatum obtinent: inferiora verò, quibus corporeus hic mundus refertus est, illorum actionibus & motibus mira obedientia obsequuntur. Quam rem in Sole præcipuè ac Luna quotidie cernere licet, quæ magnam vim habent ad hæc inferiora corpora variè pro ratione lucis, quæ illa contingunt, immutanda. Quia ergo idem est gratiæ, & naturæ cõditor, quæ ratione naturam omnem administrat, eadem Ecclesiam suam regit, & moderatur. Gratiarum enim & verbi sui ministros velut clarissima quædam sydera in Ecclesiæ suæ firmamento collocauit, quæ splendore vitæ atque doctrinæ alijs præluerent, eorumque mentes cœlestium rerum amore incenderent. Ne verò cuiquam inepta hæc comparatio videatur, hoc ipsum Dominus Danielis voce insinuasse videtur, cum verbi sui ministros stellis & cœlo comparauit: sic enim ait; Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Quibus verbis & prædicatorum officiū, & dignitatem, & sempiternæ felicitatis præmium, quod illos post hanc vitam manet, non obscure significauit. Quoniam autem varijs modis hoc pietatis officiū exequuntur, varijs quoque nominibus in hodierna sancti Euangelij lectione à Domino designantur. Eos quippè sal terræ, lucem mundi, ciuitatem in monte sitam, & lucernā supra candelabrum positam appellat: quarum appellationum rationem

Dall. 12.

nem

3 nem in eadem lectione declarat: quam in hodierna concione elucidare, aspirante diuina gratia, debemus. Quod vt salubriter, & religiose præstare possimus, cœlestem opem, sacratissimę Virginis intercessionem, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

4 ¶ Cum cœlestis Magister discipulos suos ad prædicationis officium instituere, eosque idoneos Euangelij sui ministros creare vellet, his verbis officij huius fructum, dignitatem, & periculum etiam aperire exorsus est: [Vos, inquit, estis sal terrę.] Hoc autem salis nomen ad Apostolos, & Apostolorum successores, hoc est, Episcopos, & verbi Dei ministros præcipuè dirigitur. Ad eos enim spectat mores hominum condire, & à peccati corruptione diuinę sapientię ministerio præseruare. Sal enim in scripturis sanctis pro sapientia, atque doctrina accipitur; qua præcipuè humana vita conditur. Qua quidem appellatione verbi Dei acrimoniam adnotare licebit: nõ enim aut mel, aut vnguentum, siue quid aliud molle, sed sal nũcupatur, quod non nihil acrimonię & mordacitatis habet. Qua de causa & ignis, & gladius, & malleus conterens petras in literis sanctis appellatur. Quocirca fratres neque mirari, neque succensere nobis debetis, si quando concionatores acriter in corruptos hominum mores inuehuntur, & medicandis animę vlceribus dolorem incutiant. Quid enim aliud à sale, igne, gladio, & malleo expectari potest? Sal enim mordet; ignis vrit; gladius vulnerat; malleus petras, hoc est, dura & lapidea pectora conterit. Hoc igitur facit, quisquis sincere ac legitime verbũ Dei prædicat; qui, iuxta Apostolum, exhibet se operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. ¶ Contra, de ijs qui populum auram, & imperitę multitudinis plausum captare student, scriptum est; Væ qui consuunt puluillos & ceruicalia sub omni cubito manus (vt videlicet blandius homines in flagitijs suis dormiant) & lipiunt parietem luto absque paleis; ne videlicet peccati turpitudine atque deformitas appareat. Hi sunt qui se corruptis hominum desiderijs accommodant, & diuinę legis acrimoniam blandis interpretationibus molliunt & eneruant; de quibus per Isaiam Dominus, Vinum, inquit, tuum mixtum est aqua. Quod faciunt, qui diuinarum legum austeritatem, terrenę prudentię aqua indulcare, & carnalium hominum moribus aptare nituntur: de quibus Dominus per eundem Prophetam; Popule, inquit, meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & semitas pedum tuorum dissipant. Quo in loco Diuus Hieronymus,

Jerem. 23.
Hebræo. 4.

2. Tim. 2.

Ezech. 13.

Isai. 1.

Isai. 3.

Hieronymus,

mus, Ille, inquit, est Doctor Ecclesiasticus, qui lachrymas, non risum mouet, qui corripit peccatores, qui nullum beatum, nullum dicit esse felicem. Hoc enim proprium eorū munus est qui salis officio funguntur. Subditque Dominus;

[Quod si sal euauerit;] hoc est, si vniuersum sal acrimoniam suam & salendi vim amiserit, [in quo salietur?] hoc est, qua re alia pristinam vim atque saporem suum recipiet? Quod perinde est ac si diceret; Si vnus tantum in vrbe sit medicus, qui ægrotis omnibus medeatur, is autem infatuatus fuerit, quis illum curare poterit? Quis enim medebitur incantatori à serpente percusso? Ad hunc igitur modum si priuatus homo infatuatus fuerit, sale condiri poterit; at sale ipso infatuato, qua re alia pristina illa vis restitui & reparari queat? Hinc Diuus Hieronymus, Si monachus, inquit, ceciderit, rogabit pro eo sacerdos, pro sacerdotis lapsu quis rogaturus est? ¶ [Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.]

Cum autem sal præter eam salendi vim quam habet, ad alia nihil conferat (neque enim in sterquilinum, quo arua fecundantur, atque pinguescunt, utilis est: quin potius immodica siccitate sua agros steriles efficit) consequens est, ut tanquam res prorsus inutilis abijciatur, & conculcetur ab hominibus. Cum enim omnia alia munera, siue militaria, siue ciuilia, per ecclesiasticas leges sacerdotibus interdicta sint, quod diuinarum rerum studio, condiendisque hominum moribus vacare liberè possint: si hoc vnū munus, quod illis iniunctum est, negligant, in quem vsum Christianæ reip. ciuibusque suis esse poterunt? Rectè ergo de his Dominus, [Ad nihilum, inquit, valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.] Quia enim Ecclesiæ ministri, dum malè viuunt, Deum honore debito fraudant, iusto Dei iudicio ipsi quoque suo honore fraudantur. Quod autem infelici nostro seculo impletum cernimus, ante multa annorum centenaria per Malachiam Dominus prænuntiauit, cum dixit; Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum Leui, dicit Dominus. Propter quod ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis: sicut non seruastis vias meas, & accepistis faciem in lege. Quid igitur his verbis insinuat, nisi quod hoc in loco Saluator ait, [Si sal euauerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.] Sed ad alia ministrorum Euangelij nomina veniamus.

Non

9 Non contentus enim Dominus sal terræ eos appellasse, vocat etiam lucem mundi. Magna profectò prædicatorum dignitas, qui voce veritatis eodem nomine designantur, quo seipsam veritas nuncupauit, quæ ait; Ego sum lux mundi. Hæc igitur primaria lux, hac secunda luce (quæ ab illa deriuatur) velut instrumento Ioan. 8. quodam vtitur ad hominum mentes illuminandas, & diuini amoris igne inflammandas. Vt enim Solis & stellarum lux, quæ ad nos vsque pertingit, instrumentum est quo hæc cœlestia corpora in hæc inferiora vim suam influunt, & omnia, quæ terra marique nascuntur, producant, & nutriunt; sic diuina prouidentia Prophetis primùm, deinde Apostolis, tum verbi sui ministris, ceu viuus quibusdam instrumentis ad animarum salutem vtitur. Itaque cum concionatoris vox pium aliquem motum in animo tuo excitat, Deus eius rei primus autor est, qui prædicatoris organo ad salutem tuam vtitur. Quare illi vocanti, atque interius te hoc instrumento mouenti, gratias cum primis agere debes. Nemo enim api, quæ fauum conficit, sed ei qui apem mellificare in vsum hominum docuit, gratias agit. Simile.

Addit & aliud nomen Dominus non minus illustre, nempe, ciuitatem supra montem positam; ad quam omnes non solum belli tempore confugiunt, vt eius præsidio salutem suam tueantur, sed etiam ex finitimis locis ad eam confluunt, vt ibidem, quæ ad vitæ vsum necessaria sunt, quærant. Tales igitur esse Ecclesiæ pastores decet, qui videlicet more Pauli omnibus omnia fiant, vt in eis æger i. Cor. 9. curationem, mœstus lætitiā, desperatus fiduciam, imperitus doctrinam, dubius consilium, pœnitens veniam atque solatiū, & quidquid tandem ad salutem necessarium sit, omnes inueniant.

Postremò, nomen aliud supra positum adiungit, nempe lucernam super candelabrum positam. Lucerna autem ardet, & lucet. Quia enim suprà dixerat, Ecclesiæ Doctores lucem esse mundi, ne quis huic muneri se satisfecisse putaret, si doctrinæ suæ splendore alijs prælucet, eaque doceret, quæ non opere, sed meditatione didicisset, addidit lucernæ nomen; quæ non modò lucet, sed etiam ardet: qualis beatus Christi præcursor exitit; quem Dominus lucernam ardentem, & lucentem appellauit: qui videlicet doctrinæ luce homines erudiebat, & charitatis suæ exemplo alios ad Dei amorem incendebat. Sequitur deinde; Ioan. 5.

§. I.

[Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut Prophetas.]

E. 4

His

His verbis Dominus tacite cuidam discipulorum questioni respon- 12
dere videtur. Dicere siquidem poterant, Prædicatores nos, Domine,
Hier. 31. Evangelij instituis, scimus autem ex Hieremiæ vaticinio, in aduentu
8 mo. Messiae aliud testamentum nouum, veteri longè dissimile, esse con-
dendum: num ergo aliquid contra legem, aut Prophetas docere de-
bemus? Huic Dominus quæstioni respondet; [Nolite putare quoniam
11 mo. veni soluere legem, aut Prophetas: non veni soluere, sed adimplere.] Quæ
enim ad inculpatæ vitæ mores in lege, & Prophetis continentur,
adeò non dissoluam, vt multis etiam accessioibus perfectiora red-
dam. Quod statim facere incipit, cum pro eo quod lex præcipit non
Exod. 20. occidendum, ipse addit etiam non irascendum: pro eo quod amicos
Matt. 5. diligere iubet, ipse etiam inimicos diligendos, & beneficijs prosequē-
Leui. 19. dos consulit: atque item de cæteris. Ea etiam, quæ vetus lex, & Pro-
Matth. 5. phetæ siue promittunt obsequentibus, siue inobedientibus minan- 13
tur, sic implenda sunt, vt ne vnum quidem iota, aut apex à lege præ-
terire debeat, donec omnia fiant. Iota, inter omnes alphabeti literas
minima est: apex autem adhuc minor quàm iota. Significat ergo hac
asseueratione, nihil ex his quæ diuinis oraculis continentur, quamli-
bet exiguum, aut minimum sit, non ad vnguem implendum; quam-
uis hoc ipsum modò ab hominum conspectu longè positum esse vi-
deatur. Itaque si pijs diuinæ felicitatis communio (quæ in aperta im-
mensæ illius pulchritudinis visione consistit) promissa est, non du-
bium, quin ij, promissionis huius aliquando participes effecti, dicant;
Psal. 47. Sicut audiuius, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum. His autè
verbis quidam valde religiosus Pater, posteaquam è viujs excessit,
D. Thomam Aquinatem magna affecit lætitia: cuius rei historiam
(quoniam non ingratam vobis futuram spero) paucis exponam. Orā 14
ti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum
apparuit frater Romanus S. Theologiæ Doctor, quem ille sibi Pari-
sij in prælectionibus reliquerat successorem: qui non ita pridè obie-
rat, D. Thoma ignorante. Vt ergo illum vidit iuxta se stantem, Gra-
tulator, inquit, te huc aduenisse: sed quando, oro, venisti? Respondit il-
le; Ego iam excessi è corpore: permissum autem mihi est pro tuo me-
rito tibi apparere. Territus eo responso non nihil sanctus vir, cum se
2 mo. collegisset, ait: Adiuro te per Dominum vt indices mihi, num
placeant Deo opera mea. Respondit Romanus; Perseuera in hoc
statu, nec dubites grata esse Deo quæ facis. Et Thomas, Tecum
verò, inquit, vt agitur? Respondit: Ego vita fruor sempiterna:
attamen ob negligentius curatum testamentum à Parisiensi Epi-
scopo

15 scopo mihi traditum, pœnas lui in locis purgatorijs ad dies quindecim. Et Thomas, Scis, inquit, crebro nos in disputationem illam adduxisse questionem, an permaneant in animo scientiæ in hac vita acquisitæ, quæso, vt eam mihi expedias. Respondit Romanus; Ego Deum intueor: noli hac de re ex me sciscitari. Et Thomas, Vides ne, inquit, Deum sine medio, aut aliqua re interposita? Tum ille: Sicut audiuimus, ait, sic videmus in ciuitate Domini virtutum: moxquæ disparuit, & S. Thomam magna reliquit consolatione per-
fufum.

Nec minus vera sunt quæ de damnatorum supplicij in eisdem sacris literis prodita sunt. Si enim ignis æternus, si immortalis vermis, si tenebræ exteriores, si fletus & stridor dentium in gehenna esse dicuntur, erit certè quando hæc supplicia perditis hominibus subeunda sint. ¶ In eisdem etiam futurum in fine mundi iudicium legimus, in quo de otioso etiam verbo reddituri rationem sumus: in quo oues ab hædis separatæ amabilem illam Domini vocem audiēt; Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: hædi verò horribilem illam atque tremendam; Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis eius. Quo diuinæ vocis fulmine iēti, incipient dicere montibus; Cadite super nos; & collibus, operite nos. Hæc omnia sine dubio improbis hominibus experienda seruantur, ita vt ne iota vnum, aut vnus apex ex ijs omnibus prætermittendus sit. Cum igitur hæc omnia (vt Petrus Apostolus ait) dissoluenda sint, quales oportet nos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum dei Domini; per quem cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent.

17 ¶ Inter has autem pœnas, maximam esse constat, illius summæ & infinitæ pulchritudinis conspectu perpetuò abdicari. Hæc enim pœna bis infinita est; quòd ea videlicet & infinito bono priuat, & per infinita tempora, hoc est, per nunquam finienda spatia durat. Sed hanc tantam pœnam scelerati homines minus formidant; quia quale illud bonum sit, ne cogitatione quidem attingere possunt. At cum ignis pœnam quotidie experiantur, qui fieri potest, vt æternum ignis incendium non exhorreant? Non horrent autem illum, qui sese vitiorum omnium turpitudini addixerunt, quos videlicet superbia inflat, avaritia vrit, luxuria inquinat, ira dilaniat, inuidia confumit, voluptates dissoluunt, ceteraque vitiorum monstra obfesos tenent; qui postremò ita viuunt, quasi nulla prorsus eos pœ-

Matth. 25.

Esai. 66.

Matth. 8.

Matth. 22.

Matth. 12.

Matth. 25.

Matth. 25.

Matth. 25.

Osee. 10.

2. Pet. 3.

2. Pet. 3.

Nicepho.

na maneret. Qualis verò hæc pœna fit, hoc indicio coniecturam aliam quam facere potestis. Adrianus Imperator, ira atque furore ebrius, hoc crudelissimo martyrij genere beatum Eustachium (vt Nicephorus in Ecclesiastica historia refert) cruciari præcepit. Iussit enim & illum, & coniugem, & duos simul filios in tauro æneo includi, & igne supposito ibidem concremari. Nunc expendite, quæso fratres, cum sancti viri in exiguo illo candentis ferri sinu, in horrendis illis tenebris, in angustissimo illo spatio, vbi nullum esset corporibus voluendi atque se gyrandi locus, torquerentur; quando pius pater coniugem & liberos, & hi rursum parentem tam crudeli mortis genere torqueri cernerent, quo dolore afficerentur, quas voces, quos gemitus, quos clamores in horrendo illo tauri vtero emitterent? Horret animus hæc meminisse, & cor ipsum, dum hæc recolit, pauet & contremiscit. Quid autem hic adeò formidabilis cruciatus, si cum sempiterno illo gehennæ cruciatu comparetur, nisi fumus & umbra est? Nam in illo sanctorum supplicio duo maxima illos solatia sustentabant; alterum, quòd breuissimo temporis spatio erat pœna illa duratura; alterum, quòd post breuem illam morulam, momentanea pœna esset æterna felicitate commutanda. Neutrum autem horum eos, qui in gehenna crueiantur, consolatur: neque enim spes vlla aut præmij percipiendi, aut doloris finiendi eorum tormenta leuare aliqua ratione potest; cum & pœna sit æterna, & frustra sine vlllo emolumento subeunda. Hæc qui cum animo suo cogitat, etiam si innocentiam colat, (quia tamen dum in vita est, à via deflectere potest) quo modo non totus corde & corpore contremiscat? quomodo dies noctesque in perpetuo luctu & squalore non agat? quo modo præ timoris magnitudine non totus obri-
geat? Quòd si innocentes hoc metu carere non debent (qui sanctissimos sæpe viros sollicitabat) quantum, quæso, ij formidare debent, qui in eo statu manent, in quo secundum diuinæ iustitiæ leges, si mors illos subito intercipiat, (quod euenire non rarò solet) fulmine ocius ad inferos exturbabuntur? Miror fratres, miror cum hæc ipsa dico, quo modo non etiam cum his verbis animam simul cum sanguine fundo. Euigilate quæso fratres, euigilate, & ab hoc lethali somno, qui vos tenet oppressos, expergiscimini; atque hoc tempore, dum vita manet, dum pœnitentiæ locus est, dum iudex ipse nos & patienter expectat, & clementer vocat, hos tantos cruciatus redimere studeamus; quandoquidem hæc vitæ spatia non ad ludum & festum, non ad luxum
& cra-

21 & crapulam, sed ad pœnitentiam nobis data sunt. Sed ad sequentia veniamus: subdit enim Dominus;

§. II.

¶ [Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit, &c.]

Minima hoc in loco Diuus Augustinus mandata illa appellat; Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Non falsum testi-

Augusti.

Exod. 20.

moniũ dices, & quæ sunt his similia; quòd hæc mandata plerique etiam vel non Christiani seruare studeant. Cuius rei non graua-
bor vnicum saltem exemplum ex multis commemorare. Cum The-
mistocles populo Atheniensi dixisset, se daturum consilium quod
maximam esset reip. vtilitatem allaturum, esse tamen eiusmodi,
vt nullo modo esset vulgandum; præcepit populus vt illud vni

22 Aristidi denunciaret. Quod cum ille fecisset, Aristides ait, The-
mistoclis quidem consilio nihil vtilius, sed nihil tamen iniustius.
Quo audito, populus ab eo consilio Themistoclem superfedere
iussit. Itaque quamuis gens illa esset veræ religionis & pietatis ex-
pers, omnem tamen vtilitatem, quæ esset cum iniustitia coniun-
cta; repudiandam censuit. Hæc igitur iure mandata minima nun-
cupantur, quæ ciuiles etiam leges præcipiunt, earumque violato-
res legitimis pœnis coercerent. Sunt verò alia maiora, quæ ad Euan-
gelicæ vitæ perfectionem spectant, per quæ ad summum illud di-
uinæ dilectionis mandatum peruenitur: quod Saluator mandato-
rum omnium maximum & primum esse ait. Itaque fingere ani-
mis debetis, iter in cœlum esse instar confragosi & ardui montis a-
scensus, ad cuius radices sunt mandata hæc quæ minima esse di-

Matth. 22.

23 ximus; Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Non
oderis proximum tuum, nec vxorem eius, aut quidquam aliud,
quod ad illum pertinet, concupisces. Post hæc verò in aduersum
scandentibus maiora illa occurrunt, non modò non habere odio ini-
micos, sed eos etiam beneficijs afficere; non solum alienam vxorem
nò concupiscere, sed omnes etiã impudiciamoris occasiones deuitare;
nò solum aliena nò appetere, sed propria etiã largiri. Huc enim diui-
næ legis mens atq; sententia tendit, vt ita se quisque à cæde conti-
neat, vt odium quoque & iracundiam frænet: ita libidini obstat,
vt oculorum etiam petulantiam coerceat: ita manus ab alienis rebus
abstineat, vt sua potiùs in aliorum vtilitatem conferat. Itaque qua
lege prohibetur crudelitas, eadem humanitas & clementia præ-

Exod. 20.

Matth. 5.

Ibidem.

scribitur;

scribitur: qua verò iubetur obuiam ire libidini, castitas & puritas 24
 sancitur: qua deterremur à furto & latrocinio, eadem ad libera-
 litatem & beneficentiam incitatur. Cùm verò lex vetat, ne la-
 bem aliorum nomini falso testimonio inferamus, id etiam præci-
 pit, vt quantum possimus, hominum famę & dignitati consu-
 lamus.

His autem gradibus paulatim ad summum huius montis verti-
 cem peruenitur, in quo perfecta charitas est, quæ indissolubili nos
 amoris vinculo Deo copulat; in quo summa hominis felicitas, &
 perfectio vitę huius posita est. ¶ Cæterum immensa illa bonitas,
 quæ vult omnes homines saluos fieri, quamvis perfectionis viam
 prouectionibus ostendat, non eos tamen abiicit, neque à cœlestis
 patrimonij hæreditate arcet, qui vel minora illa mandata seruau-
 rint. Quia in re mira Dei nostri benignitas elucet, quæ (infirmi-
 tatis humane habitatione) tam exiguo pretio tantam tribuit merce-
 dem. Hinc Apostolus, Humanum, ait, dico propter infirmitatem
 carnis vestra: sicut enim exhibuistis membra vestra seruire iniquita-
 ti ad iniquitatem; ita nunc exhibete ea seruire iustitię in sanctifica-
 tionem. Constat planè longè maiori studio iustitię & sanctitati,
 quàm iniquitati seruiendum esse: Apostolus tamen carnis nostrę
 infirmitatem considerans, hoc saltem à nobis exigit, vt quo stu-
 dio iniquitati olim seruiebamur, eodem iustitiam colamus, eiusque
 obsequio sensus & membra nostra abdicemus. Sic etiam Salomon,
 Si sapientiam, ait, quęsieris quasi pecuniam, & quasi thesauros
 effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei
 inuenies. Quis ambigit, tanto maiori studio sapientiam, quàm pe-
 cuniam esse querendam, quantò est sapientia quàm pecunia ipsa 26
 præstantior? At vel hoc solùm à nobis requirit Dominus, vt pul-
 cherrima sapientię suę munera hominibus largiatur. Idem quoq;
 in cœlestis mercedis retributione facit, quam minimorum etiam
 mandatorum obseruationi tribuit, vt Propheticum illud implere
 videatur; Pro nihilo saluos facies illos. ¶ Nunc ad vos fratres. Si
 tam exiguo labore & pretio largitur Deus, quod ipse non sibi,
 sed vobis sanguinis sui pretio mercatus est, quid in supremo illo
 examine respondere poteritis, quid prætexere, quam defensio-
 nem parare, cùm ne gratis quidem oblatam regni cœlestis hæredi-
 tatem accipere volueritis? Iam verò qui se ob neglectam hanc adeò
 leuem sarcinam à cœlesti hæreditate expulsos, æternisque supplicijs
 addictos videant, quo angore cruciabuntur? quo furore aduersum
 seipsos

1. Tim. 2.

Rom. 6.

Prov. 2.

Psal. 55.

27 se ipsos insanient, cum ista duo animis perpetuo voluant atque re-
uoluant, quid videlicet amiserint, & cuius rei gratia amiserint? Audi-
stis frequenter, inter gehennæ supplicia immortalem vermem nume-
rari, qui viscera damnatorum æterno morsu dilaceret, atque excedat.
Nolite putare hunc vermem corporeum, similemque nostris esse.
Vermis hic est harum rerum perpetua consideratio, quas velut in bi-
lance quadam perpetuo appendunt: in quarum altera summum il-
lud & infinitum bonum quod amiserunt, in altera verò cuius rei gra-
tia illud amiserunt, appendentes, nunquam satis stuporem & amen-
tiam suam furibundi & attoniti demirari queunt, præsertim cum tot
Ecclesiæ vocibus hac de re admoniti fuerint, ipsi tamen obstinatis
animis hanc tantam salutem gratis penè oblatam neglexerunt; cuius
recuperandæ spem omnem prorsus amiserunt. Hic igitur est vermis
ille, qui eos in furorem agit, qui illorum rabiem aduersum se ipsos,
28 atque adeo aduersus ipsum iudicem Deum accendit, & ad horren-
das blasphemias impellit. Vos igitur fratres, qui hæc modo auditis,
qui hæc indubitata fide creditis, qui tempus nunc & spatium peni-
tendi habetis, quod illi mille gehennis (si eis liceret) redimerent, cur
hanc tantam tuendæ salutis vestræ opportunitatem negligitis? Quid
hic agit fides vestra? quo modo vos non stimulus suis pungit, & ur-
get? quo modo vos lucis sue radijs nobis vitam reuocat atque dedu-
cit? Nempe quia istam veræ fidei lucernam non super candelabrum,
sed sub modio posuistis; ideo nihil mirum si vos luce sua minimè il-
lustrat. Ipsa quidem vera lux est, sed his tamen integumentis impedi-
ta nihil apud vos agit. Modius autem est immodicus terrenarum re-
rum atque vestri amor, qui ita mentem occupat & replet, ut sub hoc
29 pondere inclusa, & quodammodo sepulta iaceat fides, nullamq; sui
significationem det. Denique subdit Dominus; *[Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno celo-
rum.]* Quæ quidem verba beatissimo Patri Dominico maxime con-
ueniunt, qui non solum continuo doctrinæ ministerio, sed multò ma-
gis eximiæ sanctitatis exemplo, & consequentibus signis Dei Eccle-
siam illuminauit. Qui autem hoc faciunt, Dominicæ vocis testimo-
nio in regno cælorum, hoc est, in vtrâque Ecclesia, in ea videlicet
quæ modo militat, & in ea quæ post militiæ agonem in cælis corona-
ta triumphat, magni & habentur, & appellantur. De huius ergo bea-
tissimi Patris spirituali magnitudine pauca nobis modò dicenda sunt.
Quia verò magnitudo hæc non armis, aut terrena potentia (qualis
Alexandri Magni, aut Pompeij Magni extitit) sed maximarum virtu-
tum

Marc. 9.

Marc. 16.

- 33 hac ipsa catena vir sanctus ter singulis noctibus innocentissimū corpus ad sanguinis vsq; effusione acriter verberabat: eūq; sanguinē primum quidē pro debitis suis (quæ tã exigua erant) deinde pro animabus quę purgatorio igne expiantur; tū pro his qui flagitiose viuerent, suppliciter Dño offerebat. Quid nos ad hæc dicemus fratres, qui tot irretiti sceleribus, tot peccatorū debitis astricti, vsq; ad eū ab hoc macerande carnis studio abhorremus, vt omnia quæ ad illius indulgentiā & voluptatē pertinent, auidissimē conquiramus; cum vin ille sanctissimus innocentissimā carnem suam sic affligeret: qui tamen nullius sibi lethalis criminis conscius erat! O quām dissimiles sunt sanctorum viæ à vijs nostris, & studia eorum à studijs nostris! Hæc igitur sanctissimi Patris magnitudo prima fuit, qua magno & ingenti animo perpetuum carni suæ, hoc est, domestico & familiari hosti bellum indixit. Meminerat enim scriptum esse; Qui delicate à pueritia Prov. 29. nutrit seruū suū, postea inueniet eum contumacem. non si bonū
Huic autē virtuti comes indidivus esse debet oratio. Quis enim carnem suam, arctissimo sibi naturæ foedere copulatam, o diu habere poterit, nisi cœlesti virtute roboratus, se supra naturam quodammodo attollat, seque ipso maior atque superior fiat? Nisi enim hac virtute fulciatur, qui fieri poterit, vt carnis suæ amorem, hoc est, affectionem cunctarum potentissimam expugnare valeat? Ad orationis autem officium spectat, hanc cœlestem vim non solum promereri, sed etiam impetrare: eadem quę, dum spiritali suauitate orantis animam oblectat, omnes carnis molestias libenter perferre facit. Huius autem virtutis beatissimus Pater adeo fuit studiosus, vt tota eius vita, perpetua quedā oratio extitisse videatur: adeo, vt nec itinervis lassitudine & fatigatione pressus, orandi officiū intermitteret. Ita qu; ad socios, iter faciens, aiebat; Præcedite, cogitemus de Salvatore nostro. Dabat igitur vir sanctus operam, vt neq; domi quiescens, neque foris iter faciens, hoc studium intermitteret. Quin & morti proximus, inter tria documenta, quæ velut testamento legata fratribus reliquit, hoc primum extitit, vt omni tempore vel cum Deo, vel de Deo loquerentur. Ex hac enim familiari cum Deo consuetudine vir sanctus illud consequi intelligebat, vt homines paulatim humanitatis infirmitate deposita, cum Deo semper agentes, diuini quodammodo fierent, iuxta illud; Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. Hæc est 1. Cor. 6. autem maxima illa dignitas, & felicitas, quam Diuus Augustinus, August. cum Deo loquens, expressit his verbis; Beati quorum spes tu solus es, & ompe opus eorum oratio. In hoc autem officio beatus Pater

Psal. 133.

Pater totas penè noctes ducebat in somnes, propheticum illud implens; In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Ne verò tam longo temporis spatio fatigaretur, atque ut varietate aliqua deuotionis affectum excitaret, varias quoq; (quoad corporis figuram attinet) orandi formas habebat. Aliquando enim toto corpore humi pronus ante diuinæ maiestatis conspectum prosternebatur; aliquando stans erectis in cælum oculis orabat, aliquando manibus in crucis modum expansis, quandoque verò sursum erectis; interdum verò vulgari modo genibus flexis preces ad Dominum fundebat. His enim mutationibus & corporis laborem leuabat, & varios item deuotionis motus hac vicissitudine excitabat. Sæpe etiam usque adeo mente in Deum rapiebatur, ut graue corpus & ponderosum cum spiritu simul sursum ageretur, atque in sublime pendulum maneret. Quæ res in hoc sanctissimo Patre ed existit mirabilior, 36

Ezech. I.

quod is non in solitudine (ut anachorita olim) sed in media hominum frequentia vitam ageret: utpote qui se totum lucris animarum, & benignitatis atque misericordiæ operibus addixerat. Quæ tamen duo officia adeo inter se distantia vir sanctus ita diuina aspirante gratia coniunxerat, ut neutrum alteri impedimento esset; hoc est, nec actio contemplationis quietem interturbaret, neque rursus contemplationis quies actionis exercitia impediret. Itaque sicut sancta illa Ezechielis animantia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris corascentis: ita vir sanctus summa alacritate foras ad proximos ibat, & intro ad contemplationis intimæ secretum celerrimè reuertebatur. 37

Eccl. 50.

Quo nomine merito in illum quadrat quod de huiusmodi Apostolicis viris Ecclesia canit, quos & oliuæ speciosæ in campis, & cupresso in altitudine sese attolenti comparat. Constat enim has duas 38 arbores plurimum inter se differre, cum altera humilis sit atque fecunda, altera sterilis atque procera. Vtrumque autem in eos merito quadrat, qui sic mentis altitudine ad cœlestia rapiuntur, ut tamen ad proximorum miseras subleuandas se misericorditer inclinent; & contemplationis quidem sublimitate inter Angelos versentur, misericordiæ tamen & benignitatis officijs inter homines agant. Hos autem D. Gregorius per illum Israelitici populi ducem Aod figurari ait, qui utraque manu pro dextera utebatur: quos idem sanctus pater hac de causa Ambidextros appellat; utpote qui non minori dexteritate sese in contemplationis officio, quàm in misericordiæ operibus exerceant. Quod quidè rare cuiusdā virtutis esse idè Sanctus affirmat: quàm in beatissimo Patre nostro perfectissimam fuisse, tota eius vita loquitur. 39

D. Greg.

Iudic. 3.

Id. 10. 3. 1

Augu

39 ¶ Cæterum cum inter virtutes omnes, tres illæ, quæ Theologicæ dicuntur, principem locum teneant, quales hæc in beatissimo Patre nostro fuerint, expendamus. Harum autem prima est fides. Qualis autem illa viri sanctissimi fides extitit, quæ tot miracula patrabat? quæ dæmonibus imperabat? quæ morbos omnis generis sanabat? quæ toties alimenta esurientibus ministrabat? quæ peregrinis linguis eloquia Domini personabat? quæ defunctorum etiam corpora ad vitam reuocabat? Ex multis autem, ob temporis angustiam, pauca referam, & ea solum referam, quæ singulare aliquid in miraculorum operatione habent. Præerat vir sanctus monasterio sororum S. Sixti: de salute autem filiarum sollicitus, accessit ad locum, & è sorore Constantia Rotularia (sic enim vocant eam, quæ reddit responsa aduentantibus) sciscitatus 40 est, num rectè valerent sorores Theodora & Thedramia. Respondente Constantia febribus illas vexari, & Theodoram iam ex paroxismo decumbere; vir misericors ait ad eam; Abi, & dic eis, me iussisse ne deinceps febricitent. Fecit illa ut iussa erat, & mox omni morbo expeditæ sorores, incolumes extitere, alijs sororibus videntibus, & ad tantum miraculum stupentibus. Reuerfa ad virum Dei Constantia (expectabat enim eam) indicauit rem totam. Ille gratias agens Deo abscessit. Hoc exemplo animaduertere licet, quanta sit obedientiæ vis atque potentia. Ut enim cætera sileamus, hoc ab illo iustissimo virtutum remuneratore singulare præmium accipit, ut quoniam verus obediens Deo plenissime obtemperat, ipsæ quoque Dei creaturæ, quamuis sensus & rationis expertes, eius imperio obediens sint. Qualis enim virtus atque potentia est, ut mortalis homo morbis imperet, & obediant ei? 41 ¶ Quid verò pluias & imbres commemorem, quæ simili modo eius mandato parebant? Ipso namque cum socio iter faciente, magna que è cælo pluuia cadente, socij laborem miseratus, crucis signo aëri impresso, pluuia virum Dei ac eius socium reuerita, quocunque pergerent, locum ingredientibus dabat, neque eorum vestes attingere potuit. Hic ego non tam miraculi magnitudinem & nouitatem nusquam antea visam miror, sed multò magis singularem illam, quam vir sanctus de Domini benignitate conceperat fiduciam, quæ hanc tantam rem sibi de immensa eius bonitate pollicebatur, quam concipere nullo modo poterat, nisi eius erga se charitatem, & familiarem amicitiam mille argumentis cognitam & exploratam haberet. Quam quidem hoc exemplo Dominus non obscure declarauit, qui illud itineris propter se suscepti incommodum miseratus, hunc affectum in

viri ſancti mentem immiſit, vt ſigno crucis edito, à ſe, ſocioque caderet 42
templuiam arceret. Quis enim hunc affectum, quis hanc fiduciam,
niſi Deo inſpirante, habere potuiſſet?

Caterùm ſi ſancti Patris noſtri miracula omnia (quæ clariffimum
fidei eius teſtimonium ferunt) commemorare vellem, dies me antè
quàm ſermo deficeret. Vnum tamen ſilentio prætereire non poſſum,
cui vix ſimile aliud inter ſanctorum hominum miracula reperitur.
Cum enim inter miracula omnia præſtatiſſimum eſſe videatur, mor-
tuos vitæ reddere, hic vir diuinus non vnum aliquem, ſed quadragin-
ta mortuos vna ad Deum oratione fuſa ad vitam reuocauit. Quo-
modo autem hoc factum ſit, exponā. Viro chriſtianiffimo Comite Mon-
tiſfortis cum Cruce ſignatis obſidente Tolofam, venerunt peregrini
ex Anglia D. Iacobi limina viſitaturi. Ij, propter excommunicationē
aduerſus Tolofanos hæreticos latam, vitâtes Tolofam, in nauiculam 43
ſe contulerunt, vt fluuium tranſirent. Præ multitudine verò hominū,
qui erāt ferè quadraginta, depreſſa eſt nauiſ, & omnes ſubmerſi ſunt,
ita vt nec capita ab aquis extarent. Orabat tum in vicina Eccleſia S.
Dominicus, clamoreque pereuntium, & circumſtantis exercitus per-
motus, feſtinus eò accurrit; cernensque præſentiſſimum periculum,
commiſerationis affectu ſauciatus, toto corpore proſternitur, expan-
ſis in crucis formam manibus, ſensque acerbiffimè clamat ad Domi-
num, vt ſuos peregrinos ſeruet à morte. Paulò poſt ſurgens ab oratio-
ne, conuerſus ad fluuium, cum multa in Deum fiducia ita ait; Præci-
pio vobis vt omnes ad litus euadatis. Mira res, ſed ab illo facta, qui fa-
cit mirabilia magna ſolus. Confeſtim ad eam vocem omnes, qui tam
diu ſub aquis preſſi latuerant, cunctis cernentibus, qui ad illud triſte
ſpectaculum confluxerant, ſuper vndas emerſerunt. Mox vndique ac- 44
currentes, porrigentesque eis lanceas, & haſtas, vniuerſos è fluctibus
incolumes eduxerunt, clementiam Saluatoris, & almi eius confeſſoris
Dominici merita laude & prædicatione efferentes. Quis igitur hoc ar-
gumento viri ſanctiſſimi fidem, & miſerationis viſcera, à quibus hoc
tantum opus manauit, non agnoſcat? Quid verò maius ab homine
mortali potuit expectari? Hoc enim opus illius tantum eſſe videtur,
qui vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. Hic autem beatus
Pater obedientiæ præcepto impoſito, eos qui vitam amiſerant, ad vitā
reuocauit. Quia enim amicorum omnia ſunt cōmunia, fidiffimus ille
Sanctorū amicus Dñs, quod ſibi vni debebatur, in amicos etiā cōtulit.
Hæc de viri ſanctiſſimi fide dicta ſint. Fidem autem ſequitur Spes:
quæ tantò eſt firmior, quantò fides viuidior, & charitas ardentior eſt.

Pſal. 135.

Rom 4. 4.

- 45 Huius autem virtutis vir beatus non in vita solum, sed in morte quoque (ubi innocentissimi viri trepidare solent) clarissimum specimen dedit. Beatus pater Arsenius in hoc agone constitutus, tanto timore correptus fuit, ut discipuli (qui innocentiae, & sanctitatis eius testes erant) admirati, ad illum dicerent; Et tu quoque nunc pater trepidas? Quibus ille, Non est, inquit, o filij nouus hic meus timor, semper enim quamdiu vixi, hunc diem timui. Beatus autem Agathon, inter illos antiquos monachos insignis, cum simili modo, morti iam proximus, trepidaret, a discipulis rogatus, cur, qui innocentissimè vixerat, tanto perire in morte timeret? Quoniam, inquit, o filij alia sunt Dei, alia hominum iudicia. At beatus hic Pater in ipso mortis aditu positus, adeo de salute sua securus erat, ut alijs quoque salutem ope sua polliceretur. Filijs enim transitum eius, & solitudinem, atque orbitatem suam lamentantibus, Nolite, ait, timere filioli: in eo enim loco, ad quem pergo, vtilior vobis ero. Quid igitur hac spe firmius? quid mirabilius? Quam felix illa mors, quae hoc tantum spei solatium habebat! Quo nos eius filij tanto salutis pignore percepto, his quotidie vocibus datam ab eo fidem postulamus; O spe miram quam dedisti mortis hora te flentibus, &c.
- Superest virtutum omnium regina, Charitas. Quis autem hanc in viro sanctissimo pro meritis non dico amplificare, sed vel explicare valeat? Eius tamen mirabilem vim declarant ardentissima martyrij sitis, continuus praedicationis labor, distractio librorum, & rerum omnium quas habebat, ut esurientibus subueniret. Quibus omnibus diuenditis, cum nihil superesset quod erogare indigentibus posset, seipsum venalem exhibuit. Cum enim inops quaedam vidua auxilium ab eo peteret, ut captiuum ab hostibus filium redimeret, nec
- 47 pauper Christi aurum aut argentum haberet, tanto erga illam charitatis affectu eius viscera commota sunt, ut se ipsum venditioni exponere voluerit, quod eius pretio captiuum filium redimeret. Quod & fecisset, nisi illum Dominus ad maiora seruasset. Quid igitur hoc charitatis & miserationis affectu ardentius? Iam verò illa ignominiarum sitis, unde nisi ex eodem charitatis fonte prodibat? Cum enim Tolosana vrbe relicta, frequentius atque libentius apud Carcasonam agere vellet, cur id faceret rogatus, Quoniam, inquit, apud Tolosam magnus mihi honor ab omnibus exhibetur, apud Carcasonam autem magnis contumelijs & iniurijs afficior. Hic enim affectus non solum verae humilitatis, sed ardentissime etiam charitatis erat: quae ut variorum laborum auida est, ita etiam ignominiarum propter Dei gloriam magno desiderio flagrat. ¶ Constat autem perfecta charitatem

Ioan. 14.
Ibidem.

cum perfecta obedientia coniunctam esse. Idem enim velle, idemque 48
nolle, ea demum firma amicitia esse dicitur. Hinc Saluator alibi quidē
ait; Si quis diligit me, sermonem meum seruabit; alibi verò; Qui ha-
bet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. Quantum autem
vtrāque hæc virtus in beatissimo Patre enituerit, insigni quadam re-
uelatione Dominus beatissimæ Virgini Catharinæ Senensi (quæ sub
eius signis militabat, quæque singulari erga illum deuotione affecta
erat) demonstrare dignatus est, quā sancta Virgo confessorio suo fide-
li narratione declarauit. Asserebat igitur sancta virgo, se aliquādo ima-
ginaria visione aspicere, quemadmodum æternus Pater ex ore suo
coæternum sibi vnigenitum filium producebat, qui se illi in assumpta
natura tāquam verus homo repræsentabat. Deinde verò videbat bea-
tissimum patrem Dominicum splendidissima luce circumfusus non
ex ore, sed ex Patris pectore manantem: simulque Patris vocem audie 49
bat hæc verba dicentem; Ego, dilectissima filia, quemadmodum vidi-
sti, duos hos filios protuli; quorum alter natura, alter adoptionis gra-
tia filius meus est. Cumque sancta virgo huius comparisonis sublimi-
tatem miraretur, eiusdem Patris vocem, hanc comparisonem expli-
cantem, audiuit his verbis: Quemadmodum dilectissimus filius meus
in assumpta natura ad mortem vsque mihi obtēperauit; ita alter ado-
ptionis filius ab infantia sua ad extremum vsque vitæ diem voluntati
meæ perfectissima obediētia paruic: idemque eam corporis & animæ
puritatem, quam per baptismi gratiam percepit, illibata innocentia re-
tinuit, & conseruauit. Et quemadmodum qui mihi natura filius est,
palam loquutus est mundo, clarissimumque veritati testimoniū per-
hibuit, quam ego illi prædicandam commisi: sic alter adoptionis filius
contra catholicæ fidei hostes apertissima oratione prædicauit. Et quē 50
admodum prior ille filius discipulos suos ad prædicationis officium
misit: ita posterior hic fratres suos, qui tum cum ipso erant, quique
deinceps sub eius disciplina victuri essent, ad hoc idem munus desti-
nauit. Et quemadmodum naturalis filius meus vitam suam, & opera
sua omnia, & quicquid in hoc mundo siue factis expressit, seu verbis
docuit, ad animarum salutem instituit: sic alter adoptionis filius om-
ne studium suum, omnesque curas & cogitationes suas in hoc præci-
puè locauit, vt animas à diaboli laqueis ereptas, suo restitueret creato-
ri. Hic autem ardor, hoc fraternæ salutis desiderium eius mentem im-
pulsit, vt nouum ordinem in Ecclesia conderet, selectisque & fructuo-
sis illum plantis confereret, quæ fructum suum darēt in tempore suo.
Hæc igitur omnia sancta virgo Catharina ad beatissimi Patris sui
gloriam,

Psal. 1.

31 gloriam, & filiorum, qui sub eius disciplina militant, solatium fideliter narrauit.

Ex his ergo, quæ de beatissimi Patris nostri virtutibus, & prædicationis studio dicta sunt, apertè liquet, illum verè magnum esse in regno cælorum: vtpote qui salutari doctrina Christi Ecclesiam illustrauit, & ea quæ fideliter docuit, clarissimis virtutum exemplis confirmauit. Quocirca non dubium, quin ipsius Domini testimonio, magni titulum mereatur, dicentis; [*Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.*] Fuit enim magnus in corporis castigatione, magnus in orationis assiduitate, magnus in fide, magnus in spe, magnus autem & verè mirabilis in charitate: atque ideo in cunctis virtutum operibus magnus; quandoquidem omnes ex charitatis radice deriuantur, Apostolo testante, qui ait; Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, non gaudet autem veritatis: omnia credit, omnia sustinet, omnia sperat. Quicumque igitur in charitate magnus est, in his quoque virtutibus, quæ ab ea pullulant, magnus sine dubio est. O verè optanda & votis omnibus expetenda magnitudo! Si enim tanta mortales auditate in hoc mundo esse magni cupiunt (cuius magnitudo vitro fragilior, ventis instabilior, stipula vilior est; quæque exiguo temporis spatio definita, in vermes tandem & puluerem definit) quantò ardentioribus votis magnitudo illa expetenda erit, quæ vera, solida, stabilis, nullis incommodis agitata, nullis casibus obnoxia, nulloque sine circumscripta est? Quisquis igitur ad hanc veram & solidam magnitudinem aspirat, habet utique in beatissimo Patre nostro exemplum quod intueri, quodque imitari possit. Castiget corpus suum, & in seruitutem spiritus redigat; aures diuinas assiduè precibus pulsare non cesset; inconcussam retineat fidem; salutarique spe fultus, in omni calamitate ad opem Domini fidenter confugiat: charitate verò incensus, omnes homines materno pietatis sinu complectatur: nemini noceat, nemini detrahat, neminem oderit, nemini malè precetur, omnesque, quantum facultas permiserit, benignitatis officijs, si poterit, si non poterit, orationis saltem & miserationis affectu prosequatur. His enim virtutum meritis verè magnus erit in regno cælorum; ad quod nos perducere dignetur Christus Dominus, qui cum Patre, & Spiritu sancto regnat in secula seculorum. Amen.

I. Cor. 13.

I. Corin. 9.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI

Patris nostri Dominici Concio secunda, in qua verba
thematica explanantur.

THE. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, &c. Matth. 5.

Gen. 30.

Legimus in libro Geneseos, sanctum Iacob, qui Laban
soceri sui greges pascebat, hac conuentione se ad hoc
officium addixisse, ut quaecunque oves, varios & macu-
losos foetus parerent, in sortem suam cederent; quæ ve-
rò vnius essent coloris, siue albi, siue nigri, ad focerum
pertinerent. Iacob igitur, ut oves varia & maculosa parerent, subijcie-
bat in canalibus virgas populeas ex parte decorticatas, ut oves in ea-
rum contemplatione concipientes, varios quoque foetus parerent.
Hæc, & multa his similia, Spiritus sanctus, scripturarum sanctarum au-
tor, nequaquam sacris literis mandari voluisset, nisi vel mysterium ali-
quod insigne, vel salutarem aliquam doctrinam fidelibus profutu-
ram continerent. Hanc igitur historiam ab ouibus ad animas tradu-
centes, inuenimus, gregem hunc esse Ecclesiam; oves, fideles; pasto-
rem, prædicatorem Dei; foetus verò ouium, fructum esse bonorum
operum. Debet ergo prudens prædicator variorum virgas colorum,
hoc est, varias virtutes & exempla Sanctorum ante rationaliū ouium
conspectum ponere, ut mentis oculis in harum virtutum contempla-
tione defixis, & earum amore & admiratione perculsis, similia intra se
opera concipere, eademque tanquam pietatis & iustitiæ foetus parere
valeant. Hac enim de causa Dominus voluit Sanctorum dies festos in
Ecclesia celebrari, & clarissima eorum gesta fidelibus proponi, ut ha-
berent quos intueri, quos suspicere, quorum opera imitari, quorum
contemplatione fœcordiam atque negligentiam suam accusare, & ad
eorum imitationem incendi possent. ¶ Et quamuis Christus Domi-
nus absolutissimum virtutum omnium exemplar sit, propter imbecil-
litatem tamen nostram voluit nobis humiliora Sanctorum exempla
proponi, ut ea, tanquam fragilitati nostræ propiora, minori negotio
amplecti & imitari possemus. Cum enim Christus Dominus non mo-
dò verus homo, sed etiam verus Deus sit, potuisset utique infirmitas
nostra ab eius imitatione retardari, & excusationem propriæ fragilita-
tis obtinere: at in sanctis nihil est quod prætexere meritò possit,
cū

4 cū eadem sit vbiq̃ue natura, eadem, in qua omnes concepti fuimus, culpa, eademq̃ue (quæ nulli defutura est) diuina gr̃atia. Quare nihil est quod nos ab eorum imitatione deterreat, & multa sunt quę prouocent, & alliciant. Facile enim homines, quæ sunt sibi cognata atque vicina, arripere & ad se traducere possunt. Hinc D. Bernardus in Canticis de se ipso queritur, quod audiens aliquando præclara Sanctorum gesta atque virtutes, miro modo afficeretur & oblectaretur, & in la-chrymas etiam prorumperet: quod illi Saluatoris Domini gesta contemplanti non semper accideret. Hac ergo de causa, post perfectissimum illud totius sanctitatis exemplar, hæc nobis humiliora Sanctorum exempla necessaria fuerunt. ¶ Et quamuis vnus sancti viri vita ad imitationem nobis sufficeret, nihilominus tamen varias eorum virtutes & exempla nobis ob oculos Ecclesia ponit: quoniam licet omnes in omnium virtutum officijs enituerint, singuli tamen in quibusdam alios excelluerunt. Hoc ipsum enim de beatis illis mentibus confitemur, quod quamuis omnes omnia gratiarum & virtutum dona perceperint, alia tamen alijs largiùs tributa sunt. Hinc supremi illi & Deo coniunctissimi spiritus, quos Seraphinos appellamus, ceteros omnes charitate; Cherubini verò sapientiæ lumine antecellunt; & sic item alij alios. Ad hunc ergo modum quamuis sancti viri virtutibus cunctis fuerint ornati, singuli tamen in singulis virtutibus maximè claruerunt. Sic enim commendamus obedientiam Abrahamæ, patientiã Iob, castitatem Ioseph, mansuetudinem Moysis, deuotionem Dauidis, zelum Eliæ, fidem Petri, charitatem Pauli, virginitatem Ioannis, paupertatem Francisci, atque ita de alijs. Hanc igitur virtutum & exemplorum varietatem spiritualis Ecclesiæ pastor, spiritualibus quotidie ouibus ante oculos ponere debet, vt similes virtutum formas animo concipientes, similes bonorum operum fetus pariât. Hoc autem magnum illum Antonium monachum fecisse scribit in eius vita Athanasius, quod videlicet singulorum monachorum, ad quos discendi studio pergebat, virtutes hauriret: huius continentiam, illius alacritatem sectabatur: istius lenitate, illius vigilias; alterius legendi æmulabatur industriam; istum ieiunantem, illum humi quiescentem mirabatur. Quibus exēplis animatus, & ad sedē suam reuersus, omnia ibi secū animo voluens, omniū in se bona nitebatur exprimere. ¶ At si in qua potissimum virtute beatus pater noster Dominicus excelluerit, à me requiratis, audebo planè dicere, nō in vna aliqua virtute, sed in omnib⁹ ita excelluisse, vt discernere nequeas, quę cui anteferēda sit: ad eō in illo summa reperiūtur omnia. Quā rē facile animaduertet, quisquis

Bernard. in
Canti.

Athanas.

mihim

7
 fingulas eius virtutes fuerit contemplatus; nempe charitatem, humi-
 litatem, voluntariam paupertatem, fidei ardorem, laborum toleran-
 tiam, abftinentiam, facras vigilias, eleemofynas, orandi & prædican-
 di ftudium, carnis macerationem, fraternitatis amorem, martyrij fi-
 tim, cæterasque virtutes, quæ omnes in illo summæ fuerunt. Sed vt
 insignius aliquid ex tot virtutum floribus delibemus, charitatis ar-
 dor, & ex ea profluens animarum zelus, hoc eft, fraternæ falutis ve-
 hementiffimus ardor in eo potiffimum eluxit. Ideoque non immeri-
 to hodierna fancti Euangelij lectio in eius fefto legitur; quæ tota de
 virtutis huius officijs & muneribus differit. Effe enim fal terræ, lu-
 cem mundi, lucernam fuper candelabrum, & ciuitatem fupra mon-
 tem pofitam, ac demum facere, & docere, eorum fanè eft, qui zelo &
 ardore flagent falutis animarum. Hæc igitur omnia præfens fancti
 Euangelij lectio continet. Sed quia fingula hæc vnica concione per-
 fequi nimis operofum efferet; ideo quemadmodum in fuperiori con-
 cione de falis, ita in præfenti de luminis natura & officio differemus:
 de quo in propofitis verbis thematis mentio fit, cum dicitur: [*Sic lu-
 ceat lux veftra coram hominibus, vt videant opera veftra bona, &c.*] Sicut
 enim falis, ita lucis officium perfectiffimè huic beatiffimo Patri con-
 uenit. Primùm igitur, quàm multiplex hoc lumen fit, indicabimus:
 deinde, qua ratione hoc lumen potiffimum eluceat, aperiemus: ac po-
 ftremò, quo modo beatus Pater noster verum Ecclefie lumen fue-
 rit, explicabimus.

Diuifio.

§. I.

Ioan. 1.

¶ Principiò igitur sciendum eft, Chriftum Dominum; quem Ioannes
 lucem veram effe ait, quæ illuminat omnem hominem venientem in
 hunc mundum; triplici potiffimum ratione homines ad falutem ani-
 mæ confequendam illuminaffe. Primùm enim mirabili huius mundi
 fabrica, & rerum ordine, pulchritudine, varietate, vtilitate ad condi-
 toris omnipotentiam, fapientiam, & prouidentiam cognoscendam
 mortalium mentes mirabiliter illuminauit, dum omnia in numero,
 pondere, & menfura, hoc eft, exactiffimè & perfectiffimè fabricatus
 eft. Hinc Salomon breuiffimè paucis quidem, fed grauiffimis verbis
 hoc ipfum docet, cum ait: Non eft addere, vel minuere quicquã ope-
 ribus quæ fecit Deus vt timeatur. Eft hæc res profectò admiratione
 digniffima, quæ in tam multiplici rerum omnium varietate, quæ in ter-
 ra mariq; vifuntur, fiue in ftirpibus, fiue in animantibus, fiue in repti-
 libus, fiue in pifcibus, fiue in auib; nihil prorfus deprehendi poffit,
 quod ad vitam conferuandam vel defit, vel redundet. Quæ res, im-
 menfam

Ecclef. 3.

menfam

- 10 mensam diuinæ mentis solertiam, potentiam, atque providentiâ apertissimè declarat, humanaeque mentes sic ad diuini numinis cultum & venerationem excitat, vt Apostolus inexcusabiles gentium nationes dicat, quæ cum hac tam aperta creaturarum voce summum illum rerum omnium conditorem ignorare non potuerint, non tamen illum vt Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed diuinitatis gloriam ad lapides, & ligna transfulerunt. Atque hac de causa Theologi asserunt, in lege quoque naturæ implicitam de Christo fidem ad salutem fuisse necessariam: quoniam cum rerum conditarum conspectu facillè homines Dei providentiam, qua singulis quibusque rebus, quæ ad vitam & incolumitatem spectant, plenissimè prouidet, agnoscerent, nõ difficilè ad intelligendum erat, non defuturum hominibus ad salutem, qui cæteris rebus omnibus non defuisset, quæ propter vnius hominis obsequium conditæ essent. In qua quidem cognitione (infusa tamè) fides implicita de mediatore & seruatore nostro claudebatur, qui salutis humanæ parens, & vindex est. 3. Senten.

Sed maius tamen certiusque humanæ salutis lumè, diuinæ legis puritas, sanctitas, & maiestas est: de qua idè Propheta, exposita in eodem Psalmo prioris luminis ratione, quæ ex creaturarum contemplatione proficiscitur, protinus subdit; Lex Dñi immaculata conuertens animas, &c. Quæ enim orationis vis mirabilè diuinæ legis dignitatè, æquitatè, & elegantiam poterit explicare? Quàm videlicet magnificè ea de diuina maiestate sentiat? quàm sanctis legibus hominum vitam informet? quàm magna præmia virtuti proponat? quàm horrendis supplicijs homines à sceleribus deterreat? quanta æquitate, ea, quæ varijs personarum conditionibus debentur, persolvere iubeat? quantopere cum rationis lumine à Deo mentibus nostris impresso consentiat? quàm spiritualibus rebus amica? quàm carni, carnisque cupiditatibus aduersa, cum qua continenter irrecòciliabile bellum gerit; dum pro spirituali vita tuenda, omnes carnis delicias respuat, eaq; vigilijs, ieiunijs, pijsque laboribus spiritui non imperare vt dominam, sed seruire vt ancillam cogat? Hoc autem quid aliud est, quàm hominem exuta humanitatis corruptione, in Deum quodammodo transire? Quis autem non videat hanc tantam diuinæ legis puritatem & sanctitatem, non ab hominibus impuris, sed à solo puritatis autore manasse? Psal. 18.

¶ Est tñ adhuc tertiū longè clarius, pulchritus, & iucundius veritatis diuinæ lumè: nèpè eadè ipsa lex, non tabulis incisa, sed mentibus insculpta, purissimisq; atque candidissimis moribus expressa. Quemadmodum enim pretiosæ vestes venustatem & elegantiam suam, dum in artificis

domo vifuntur, oftendunt; elegantiores tamen apparent, cum decen-
 tiſſimo corpori applicantur (tunc enim finem ſuum quodammodo con-
 ſequuntur) ideoque duplici nomine delectant, ſuo videlicet, corpo-
 riſque decore; quorum alteru altero augetur: ita planè lex diuina pul-
 chra quidem apparet in libris cum legitur, pulchrior tamen in homi-
 nibus pijs: hoc eſt, pulchra quidem cum legitur, pulchrior autem cum
 opere exercetur. Cuius pulchritudinis viſ tanta fuit, vt initio naſcentis
 Eccleſiæ, cum religio, & innocentia puritas in chriſtianis maximè vi-
 geret, multiq; Gentilium ſacrilego furore perciti, omni ſupplicioru
 genere fideles perſequerentur, tamen lucis huius ſplendore illuſtrati,
 non poterant hanc tantam vitæ puritatem & candorem non vehemè-
 ter admirari, ac penè fateri, eam religionem eſſe diuinam, in qua ho-
 mines diuinam quodammodo vitam ducerent. Hoc autem Apoſto-
 lus Petrus inſinuauit, cum de infidelibus loquens ait; In quo admiran-
 tur, non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionē. Diuus
 verò Athanaſius eoſdem ipſos idolorum cultores, & nominis chriſtia-
 ni hoſtes puritatem virginum Deo dicatarum ita demiratos fuiſſe ait,
 vt vel inuiti fateri cogerentur, eas viuum Dei templum eſſe, ſoluq;
 apud noſtros verum Dei cultum ac religionem inueniri. Quò factum
 eſt, vt multi hoc diuino ſplendore illuminati, relicta idolorum ſacrile-
 ga ſuperſtitione ſe noſtræ religioni adiunxerint. His enim clariffimis
 virtutum exemplis Eccleſia creuit: & granum illud ſinapis, inter olera
 omnia minimum, in ingentem arborem euafit. Certè Iuſtinus, incli-
 tus Chriſti martyr, & philoſophus inſignis (vt ipſe in Apologia ad Im-
 peratorem Adrianum ſcribit) hoc argumento conuiſtus religionem
 noſtram & probauit, & coluit. Cum enim, vt ipſe ait, probatiſſimoru
 chriſtianorum vitam, ac præcipuè martyrum conſtantiam miraretur,
 qui alacri & inuiſto animo pro tuenda fide omnia tormentorum ge-
 nera ſubibant, intellexit vir ſapientiſſimus, conſtantiam illam & ala-
 critatem non ab hominis natura, quæ vt deliciarum, & voluptatum
 auida, ita mortis & cruciatus inimica eſt; ſed aliunde, hoc eſt, à Deo,
 totius virtutis & conſtantia autore, prodire: quare hanc vnam eſſe ve-
 ram religionem credidit, & ita credidit, vt glorioliſſimam pro ea mor-
 tem oppetierit. ¶ Aliud quoq; huius rei memorabile exēplū Rufinus
 ac Theodoretus referunt: nempe apud Iberos, qui magno ſtudio ido-
 lorum ſuperſtitioni ſeruiebant, fuiſſe captiuam quandam ſæminam
 in paruo tuguriolo habitantem, quæ tamen innocentiffimam & ſan-
 ctiſſimam vitam duceret. Hoc autem in cauſa fuit, vt qui eius vitam
 propiùs contemplabantur, vehementer hanc tantam puritatem admi-
 rati,

1. Petri. 4.

Athanaſ.

Mat. 13.

Iuſtinus

martyr.

Rufinus.

Theodore.

- 16 rati, inquirere cœperint, quam hæc mulier religionem profiteretur, aut quem Deum coleret, qui tales faceret cultores suos. Atque hæc res primum in ea regione abolendæ impiæ superstitionis, & veræ religionis colendæ initium fuit. Iam verò cõstat, D. Augustinum, audita beati Antonij vita, vitam suam commutasse, & exclamãdo verba illa protulisse; Surgunt indocti, & rapiunt nobis paradysum &c. Videtis ergo fratres, meritò quidem Dominum pios homines lucem mundi appellasse; vtpote quorum pietas & innocentia homines ad Dei patris gloriam prædicandam excitarent? Videtis, quantò sit splendidius atque potentius innocentis vitæ, quàm splendidæ doctrinæ lumen? Doctrina quidem velut lex mortua, vita verò inculcata ceu lex viua est, quæ sine verborum strepitu mentes hominum potenter excitat, atque afficit. ¶ Hoc est autem quod Apostolus ad Corinth. ait; Epistola nostra
2. Corin. 3.
- 17 vos estis, quæ scitur & legitur ab omnibus, manifestati quòd epistola estis Christi, ministrata à nobis & scripta non atramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Videtis hic duplicem legem Christi, alteram atramento in codicibus scriptam, alterã spiritu Dei viui in tabulis cordis exaratam: quarum disparitas faciliè ex ipsa collatione perspicitur. Hanc verò epistolam ait esse inculpatam fidelium vitam, quæ splendore & pulchritudine sua oculos in se omnium conuertit, & trahit: hoc est enim quod ait; Quæ scitur, & legitur ab omnibus. Scripta quippè lex in arca latet, possessori suo nota: at vitæ splendor, omnibus conspicuus, omnium perstringit oculos. Hoc ipsum etiam Apostolus sub alia similitudine insinuauit, cùm dixit, Christi bonus odor sumus Deo; alijs quidem odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortem. Quo boni odoris verbo christianæ vitæ suauitatem, lenitatem, & morum venustatem omnibus gratam & iucundam designauit, quæ suauissimi odoris sui fragrantia humana ad se corda allicit, atque ita illis vitæ causa existit. ¶ Idem autem absque vllis verborum inuolucris ad Timotheum discipulum
1. Tim. 4.
- 18 scribit his verbis; Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Titum quoque simili modo hortatur, vt se ipsum exemplum præbeat bonorum operum, vt is, inquit, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Hoc igitur vbique captat Paulus, vt fideles omnes, ac potissimum Ecclesiæ ministri, magis exemplo vitæ quàm ministerio doctrinæ, fidei veritatem astruant. Quod Pauli consilium quia fideles eo tempore sequuti sunt, christiana religio maxima cepit incrementa: modò autem cum in diuersum commutata res sit,
- Tit. 2.
- & Ecclesiæ

& Eccleſiæ miniſtri magis ſplendore doctrinæ quàm probitate vitæ 19
hoc negotium vrgeant, adeo nihil partis adiecimus, vt etiam quæ par
ta ſunt, ſeruare non potuerimus; cùm noſtro infeliciffimo ſeculo tam
magna orthodoxæ fidei ruina facta ſit. Cæteri verò fideles ita viuūt,
vt non modò bonorum operum exemplo Dei gloriam non illuſtrēt,
ſed eius etiam nomen per eos blaſphemetur in gentibus. Quid verò
cogitari indignius poteſt, quàm vt qui tanquā ſydera in firmamento
poſita, & lumen mundi alijs præluceſcere deberemus, in carbones reda-
cti, tenebras magis mortalium oculis offundamus. Notiffimo autem
exemplo, quod dixi, confirmabo. In indigenas Indiæ, qui in hoc No-
uo Orbe noſtra ferè ætate inuenti ſunt, ita à militibus ſauitum eſt,
tantaque in eos crudelitate bacchatum, vt illis (ſuprà quàm credi po-
teſt) chriſtianum nomen propter hanc facinorum atrocitatem inui-
ſum ſit. Vnde cùm ad eos Euangelij prædicandi gratia monachi ve-
niunt, ne ipſi ubi chriſtianum nomen eos exhorreant, & fugiant, ad-
monet eos familiaris quidam amicus, illos non eſſe chriſtianos, ſed Pa-
tres, qui ad eos fouendos, & in fide inſtituendos veniant. Qua re quid
cogitari luſtuoſius, aut indignius poteſt? Sicut igitur ſanctus Patriar-
cha Iacob grauiter querebatur, quòd filij, crudelitate ſua, inuiſum ſe
Chanaanæis reddidiſſent: ita modò Chriſtus Dominus queri meritò
poterit, quòd noſtra immanitate ac ſeritate odibilè eum hominibus
fecerimus. Siccine igitur gloriam Seruatoris noſtri illuſtramus? ſic
eius doctrinam bonis moribus exornamus? ſic hoc eius mandatum
implemus; [*Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra
bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.*]

¶ Sed hac tamen iuſtiſſima querela prætermiſſa, ſecundo loco qua-
rendum eſt, qua ratione lumen hoc, de quo nobis eſt ſermo, homini-
bus poſſimum eluceat. Hoc appoſitiſſimè adumbrat illuſtris illa vi-
ctoria, qua Gedeonis exercitus caſtra Madianitarum fugauit. Fra-
ctis enim lagenis incluſum intra eas lumen effuſit; quo territi hoſtes, præ-
cipites ſe in fugam dederunt. Sic igitur dum Sancti viri corpora ſua
varijs propter Chriſtum cruciatibus & laboribus obtulerunt, fidei &
virtutis eorum ita lumen effuſit, vt mundus, qui immanis anrea Chri-
ſti hoſtis erat, depoſita hoſtili inimicitia, eius ſe iugo ſubdidit.

¶ Quod ſi hac præcipuè ratione, cùm corp⁹ atteritur, virtutis ſplendor
elucet, quātū in Eccleſia beatus pater Dñicus effuſit, qui tā multis mo-
dis ſacri corporis ſui lagenā attriuit? Quis em̃ ei⁹ labores, quis ieiunia,
quis vigilias, quis orationū inſtitiā, quis lachrymarū flumina, quis tot
hæreti-

- 22 hæreticorum persecutiones & insidias, quis eorūdem probra & cōtūmelias verbis consequi possit? Quis non miretur virum innocentissimum, (qui cū beato Iob dicere poterat, Nec reprehendit me cor meū *Iob. 27.* in omni vita mea; quia nullius sibi lethalis criminis conscius erat) ter singulis noctibus catena quadam ferrea innocentissimū, nihilque cōmeritum corpus adeò acriter verberare, vt riui sanguinis ad terram vsque defluerent? Quid itinera nudis pedibus confecta memorē? qui tamen dum oppida ingrederetur, calceos induebat; vt facile appareat, illum non quidem apparere, sed esse sanctum voluisse? Quid lectum eius, quid parcissimum somnum referam, qui in orationibus pernoctans, vbi repugnantem somnus imminens oppressisset, fatigatū corpus sæpissimè super humum, vel nudam tabulam reclinabat? Itineris verò labore confectus, & ægrotare incipiens ea ægritudine, qua diem
- 23 clausit extremum, nullis precibus adduci potuit, vt vel carnibus vesceretur, vel ea nocte matutinis laudibus deesset: tanta erat eius in virtutis studio, & corporis castigatione constantia.

Si quis autem quærat, cur hic sanctissimus Pater, atque omnes itē Sancti adeò acres in corporum suorum castigatione fuerint; ad hoc respondemus, flagrantissimam in Deum charitatem huius tantæ seu ritatis causam exitisse. Hæ namque tres virtutes; amor Dei, peccati odium, & carnis maceratio; pari propè mensura se inuicem consequuntur. Ex Dei quippe amore exitiale aduersus peccatum odium nascitur. Quia verò caro nostra originis peccato infecta, omnium ferè peccatorum ministra atque seminarium est: ideo qui tanto contra peccatum odio inflammantur, pari propè odio carnem suam, quo peccatū, prosequuntur. Sicut igitur ex amore Dei, peccati odium, ita ex eodē

24 fonte maceratio carnis oritur. Tunc ergo pius homo maximè Deum diligere comprobatur, cū dilectissimam sibi atque germanam carnem proterit atque cōculcat, & hostili quodam odio infectatur. Summum enim amoris argumentum est, quas res charissimas habemus, propter maiorem in Deum charitatem contemnere, & pro nihilo ducere. Quod fecit omnium credentium pater Abraham, quando propter imperium Domini, dilectissimum filium manibus suis immolare paratus fuit. Cum ergo sua cuique caro dilectissima sit, quisquis eam propter Dei gloriam mactat, is utique velut suum Isaac in sacrificium Domino immolat. ¶ Est & alia macerationis huius causa maximè notanda, quæ ab eodē charitatis fonte dimanat. Cū enim varij in charitatis virtute gradus & merita sint, summus ille putatur, qui acerbissimos propter Dei gloriam dolores libenter sustinet: quem gradum in sanctis

Gene. 22.

72. do

Bernar.

sanctis Martyribus cernere licet. Quisquis igitur magno erga Deum 25
 amore flagrat, si illi subeundi martyrij facultas desit, ad hoc spirituale
 martyrij genus conuertatur, quo desiderij sui sitim expleat. Est enim
 hoc martyrij genus (vt D. Bernar. ait) passionis quidem acerbitate le-
 uius, sed temporis diuturnitate grauius. Hac ergo de causa beatissi-
 mus Pater noster, qui ardentissimo martyrij desiderio flagrabat,
 quiq̃ue aliquando barbam crescere sinebat, vt ad terras infidelium
 pergens, sitim hanc sanguine suo expleret, hac occasione sublata, ad
 hoc se carnis suæ spirituale martyrium conuertit, quam incredibili
 austeritate attriuit, spirituiq̃ue seruire coegit. Quæ res in eo quidem
 mirabilior quàm in sanctis illis Anachoritis extitit: quòd illi quidem
 in solitudine vni Deo vacabant, hic autem in media hominum turba
 constitutus, prædicationis & exhortationis officio sine intermissione
 incumbibat, multaq̃ue itinera nudis pedibus conficiebat: cuius rei 26
 gratia corpori suo parcere, atque illud paulò indulgentius fouere po-
 tuisset. Quem tamen naturalem affectum ingenti erga Deum charita-
 tis seruire superauit.

Quid nos ad hæc dicemus fratres, quorum omne ferè studium in
 oblectatione atque indulgentia carnis nostræ positum est? In hoc
 semper incumbimus, in hoc opes omnes exhaurimus, & ad hoc,
 quas non habemus, ardentè exquirimus, vt habeamus quo car-
 nem diuine mensa, molli lecto, & splendida veste ornare atque fo-
 uere possimus. Nec nos illud mouet, quòd cùm hoc facimus, ho-
 stem nostrum aduersum nos crudeliter armamus. Nec peccatorum
 nostrorum debita nos terrent: quæ quoniam carnis instigatione
 patrata sunt, eiusdem carnis maceratione expianda erant. Si enim 27
 beatissimus pater Dominicus, qui nullius sibi lethalis criminis con-
 scijs erat, tam multis modis innocentissimam carnem suam macera-
 bat, quomodo nos, qui peccauimus super numerum arenæ ma-
 ris, non modò nullam ei molestiam inferimus, sed omni studio
 eam oblectare atque recreare contendimus. Quòd si nos sancto-
 rum exempla minus mouent, moueat saltem miserandum illud di-
 uitis epulonis exemplum: qui quoniam delicijs corporis tota vita
 seruiebat, aquæ guttam inter tormentorum suorum incendia con-
 stitutus petijt, nec impetrauit. Sic enim eam petenti sanctus Patriar-
 cha respondit; Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Laza-
 rus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.
 Quis igitur hoc tanto fulmine non terreatur? Sed nos miseri sic viuimus,

Lucæ. 16.

215051

28 mus, vt hæc Euangelij fulmina, fabulas esse credamus. Erit tamen cum periculo suo improbi discant, verissimum esse quod à cœlesti magistro in sacra huius diei lectione dicitur; [Amen dico vobis, donec transeat cœlum & terra, iota vnum, aut vnius apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.] Qua oratione non inanes fabulas, sed certissima Dei oracula, ipsaque veritate veriora diuina eloquia esse pronunciauit: quæ & præstabunt quod promittunt, & quod minantur implebunt.

Sed vt ad institutum redeamus: Cum beatissimus Pater noster adeo fortiter corporis sui lagenam contriuerit, quo splendore vitæ mundum illuminasse credendus est! Nouerat enim vir sanctus, humanas mentes non tam verborum pondere, quam splendore vitæ commoueri. Hinc de eo legimus, quod cum cele-

19 bris disputatio cum hæreticis constituta esset, ad quam Episcopus loci cum multa pompa esset iturus, humilis Christi præco Dominicus Episcopo dixit; Non sic, mi Domine pater, non sic aduersus filios superbiæ est progrediendum; sed humilitatis, patientiæ, religionis, aliarumque virtutum exemplis reuincendi sunt hostes veritatis, non fastu elationis, & ostentatione gloriæ secularis. Armemur ergo deuotis precibus, & humilitatis insignia præ nobis ferentes, detractis calceis contra illos procedamus. Assensit Episcopus consilio pietatis, & omnes à se calceos amouerunt. Cumque de itinere essent incerti, obuium quendam hæreticum habuerunt, quem catholicum putabant. Is promisit quidem se illos rectè perducturum ad locum destinatum, sed perfidus in syluam quandam eos abduxit, vbi inter vepres & spinas pedes eorum 20 rum fauciabantur, & tibiæ sanguine conspergebantur. Tum vero beatus Dominicus cum omni patientia id ferens, & in iucundas Dei laudes erumpens, ad collaudandum Deum, & comiter ferendas molestias, illos omnes adhortabatur, ita dicens, Confidite in Domino charissimi, quia de cœlo manet nos triumphus & victoria: iam enim peccata nostra sanguine expiantur. Cernens autem veterator ille miram illorum & iucundam patientiam, optimis beati viri sermonibus compunctus, errorem suum professus, hæresim abiurauit.

Addam hic aliud, quod sancti viri in animarum salute procuranda singularem prudentiam declarat. Didicerat enim ab Apostolo, 1. Timot. 3. modis omnibus irreprehensibilem esse debere, qui aliorum vitia

reprehendere, & vitam instituere debet. Quod confilium idem Apo- 31
 stolus, qui Timotheum intruxerat, adeo caſtè integreque ſeruauit,
 1. Corint. 2. vt de ſe ad Corinthios ſcriberet; Et ego fratres in timore & tremore
 Theophi. multo fui apud vos, uidelicet (quemadmodum Theophilaſtus inter-
 pretatur) ſolicitus ne vllum Chriſti Euangelio offendiculum præbe-
 rem. Hoc igitur exemplo ſanctiſſimus Pater ne vel minima labecula
 officij ſui dignitatem aſpergeret, cùm fatigatus de via, & ſiti confe-
 ctus veniret, ſi fontem in itinere deprehendiſſet, ſitim priùs quàm ad
 menſam accumberet, in fonte ſedabat, ne plus ſolito bibens, hæc adeò
 paruam offenſionis materiam fratribus præberet. Quis igitur ſanctiſ-
 ſimam illam animam non amplecti & exoſculari cupiat, quæ tanta cu-
 ra ac prudentia ſtudebat, ne vel hac tantilla re eorum oculos offende-
 ret, quibus ſe in patrem & virtutis exemplum propoſitum eſſe ſciebat?
 Quanta quæſo cura maiora cauere, qui tanto ſtudio etiam minora 32
 curabat?

Nec hoc tamen officio contentus, altera manu tubam tenens, cla-
 riſſima prædicationis ſuæ voce caſtra Madianitarum, hoc eſt, hæreti-
 corum, cæterorumque diaboli ſatellitum conciliabula deiecit, &
 chriſtianum populum, ſub diaboli tyrannide ſeruientem, ab impieta-
 tis iugo liberauit. Nec ſola vocis ſuæ tuba contentus, ſocios quoque
 ſecum aſciuit, qui ſimili ſtudio & ardore tubis Euangelicis perſonan-
 tes, Dei nomen & gloriam longè lateque diſſunderent ¶ Quod vt
 non ſolum ætate ſua, ſed perpetuò in Eccleſia fieret, nouum Prædica-
 torum ordinem, nuſquam antea inſtitutum, creare ardentiffimis præ-
 cibus ac deſiderijs & à Chriſto Domino, & ab eius in terris Vicario 33
 impetrauit. Itaque deſiderium animæ eius tribuit ei, qui & ipſum con-
 tulit deſiderium: ordoque nouus Apoſtolica autoritate fundatus eſt.

Pſal. 20.

Iſai. 59.

In quo impletum videre licet in ſeruo, quod longè antè de vnigena
 Dei filio prænunciatum fuerat: Spiritus meus qui eſt in te, & verba
 mea quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis
 tui amodò & vſque in ſempiternum. Qui quidè Spiritus vſque adeò
 huic ordini cõiunctus eſt, vt non ad filios modò, ſed ad filias quoque
 peruſerit. Vna certè Catharina Senenſis ita ſanctiſſimi huius Patris
 ſpiritum hauit, vt (quod ex Eccleſiaſticis hiſtorijs conſtat) nulla ſan-
 ctarum ſceminarum adeò ſe totam fraternæ ſalutis ſtudio, quemad-
 modum illa, addixerit. Non enim verbis, & epistolis modò, ſed libris
 etiam ad poſteritatis memoriam editis, ac diuina, non humana doctri-
 na reſertis, hunc mentis ſuæ ardorem reſtata eſt.

¶ Quin etiam Apoſtoli Pauli (cuius illa eximio amore flagrabat)
 charitatem

34 charitatem & exemplum imitata, ardentissimis a Domino precibus postulauit, vt ipsa quoque fieret anathema pro fratribus, & gehennæ supplicijs torqueretur, vt ipsi ab illis immunes conseruarentur. Quis igitur hunc virginis animum non miretur? quis ardentissimam charitatis huius flammam non obstupescat? quis non vel hoc vno argumento salutis suæ negotium negotiorum omnium summum esse non videat? quod hodie (proh humanarum mentium stupor) in postremis habetur. Quis hic lethargiam & phrenesim mundi non agnoscat, quando quidem ibi mundus oritur & ridet, vbi qui diuino sensu præditi sunt, propter eius morbum acerbissimo luctu conficiuntur? Ab hoc igitur pestifero somno, fratres, excitemur, & Sanctorum charitas, salutem nostram ardentissimè sitientium, mortemque nostram acerbissimè lugentium, euigilare nos faciat, vt curam nostri gerentes, & male actæ vitæ crimina descentes, ad æternæ felicitatis gaudia per luctum & lachrymas peruenire mereamur: prestante Domino Iesu Christo, cui est honor, & imperium in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI Dominici Patris nostri Concio tertia, in qua post Euangelicæ lectionis explanationem, de eximia charitate, qua tum hic beatissimus Pater, tum ceteri quoque Sanctissimi & Apostolici vni flagrauerunt, agitur.

THE. Vos estis sal terra. Matth. 5.

Hodie, fratres charissimi, beatissimi Patris nostri festum diem celebramus, cui nos hoc ipsum debemus, quod eius filij fuimus (eius videlicet lacte nutriti, & institutis educati) vos verò, quod nostro ministerio ad salutem vestram perpetuò vtimini. Vtrique igitur debitores sumus, vtrique hodie pari deuotione ac pietate festum eius diem celebrare debemus. Cæterum cum hodie de virtutibus & laudibus sanctissimi huius Patris dicendum sit (neque vnus sermo innumeris eius virtutibus prædicandis sufficiat) solam eius charitatem, quæ virtutū reginā est, & flagrantissimum fraternæ salutis desiderium, quod in eo potissimum emicuit, explicare constitui. Vt autem hoc ad Dei nostri gloriam, & vestram salutem pro dignitate tractare possimus, celestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

c. mo 3

[*Vos estis sal terræ.*] Paulò ante verba hæc Dominus totius Euageliæ vitæ summam breuiter complexus fuerat; in qua paupertatem, luctum, persecutiones, opprobria, & maledicta propter iustitiam commendauerat. Sed quoniam vehementer mundus ab huiusmodi doctrina abhorrere videbatur, declarat protinus, qui, & quales esse deberent, qui hæc dura Euangelicæ philosophiæ dogmata hominibus persuaderent, dicens; [*Vos estis sal terræ.*] Apostolis enim loquebatur, quos sal terræ futuros esse dicebat. Est autem, vt scitis, salis propriū, primū quidem cibos condire; deinde etiam carnes à putredine, & corruptione seruare. Hoc autem sale maximè homines indigebant, qui carnis nomine in literis sanctis passim appellantur. Vnde est illud; Recordatus est, quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens. Caro autem, ne corrumpatur, salis condimento eget. Quid igitur? an non habet caro hæc spiritum, & rationalem animam, à qua vitam trahit? Habet planè; sed ipsa tamen rationalis anima, carni coniuncta, in ipsius quodammodo carnis naturam degenerauit. Sicut enim si pretiosum vinum aceto misceatur, in acetum vertitur; & suauissimum etiam vnguentum, si supra cœnum effundatur, eius quoque retrum odorem refert; ita rationalis anima, carni immersa atque coniuncta, sic in eius naturam transit, vt (nisi hoc sale condiatur) nihil aliud sapere, nihil cogitare, nihil cupere, aut agitare, nisi quæ carnis sunt, tanquàm ipsius effrenatæ carnis mancipium, sciat. Ad huius igitur carnis condimentum hic à Domino sal in Ecclesia positus est. ¶ Quisquis autem salis huius efficaciam nosse cupit, mundi faciem sibi ante huius Apostolici salis remedium contempletur. Et ne diu multumque in hoc laboret, caput primū Epistolæ ad Romanos perlegat, vbi hanc tetram & funestam mundi faciem suis (vt ita dicam) coloribus depingit Apostolus, ea ibi horrenda Gentilium vitia recensens, quæ pie aures vel audire nefas esse putent. In hoc autem malorum barathrum præcipitari eos necesse fuit, qui Dei gloriam ad ligna, & lapides, & serpentes, variaque reptilia transfulerunt. D. quoque Hieronymus illa Esaiæ verba explanans; Et pueris alienis adhæserunt, quo nefanda Idæorum scelera Propheta à Gentilibus mutuata commemorat, sic ait: In tantum autem Græci, & Romani hoc quondam vitio laborauerunt, vt & clarissimi Philosophorum Græciæ haberent publicè cubicinos; & Adrianus, Philosophiæ artibus eruditus, Antinoum consecrarit in Deum, templumque ei, ac victimas, & sacerdotes instituerit, & ex eo Aegypti ciuitas ac religio nomen acceperit. Inter scorta quoque

Psal. 77.

Simile.

Hieron. I.

Hierony.
Isaie. 2.

quoque in fornicibus spectaculorum pueri steterunt publicæ libidini expositi, donec sub Constantino Imperatore, Christi Evangelio coruscante, & infidelitas vniuersarum gentium, & turpitudine deleta est. Haftenus ille. Quodque magis miremini, addam aliquid horribilius. In vetustis historijs legimus, apud Gallos, ante salis huius remedium, hunc execrandum morem fuisse, ut masculi (perinde atque foeminae solent) publicè in matrimonium ducerentur, & eorum nuptiæ celebrarentur. Ex hoc autem cætera hominum vitia diuinare facile erit. Qualis ergo erat mundi facies, quæ tam tetræ atque horrendis vitiorum maculis deformata erat? At ubi Evangelico sale conditi cæpit orbis terræ, & Dei agnitio Apostolorum prædicatione inuenta est, ex brutis, & tanquam ratione carentibus animantibus, non homines, sed Angeli euasere. Neque enim solum ea carnis vitia, quæ naturæ limites transgrediuntur, abominari cæperunt, sed coniugij vsum, qui naturæ legibus ut res honesta conceditur, multa hominum millia virorum ac foeminarum contemnebant, propterea quod fruendæ cælesti philosophiæ impedimento esse videbatur. Deserta quoque loca, & solitudines, quæ vix feris erant peruiæ, hominibus repletæ fuerunt, qui ob hoc à cæterorum hominum cœtu disiungebantur, ut Evangelicis institutis commodius vacarent, & consuetudinem cum cælo tantum haberent. In omnibus item, quamuis barbaris regionibus, ubicunque Evangelica lux proferebatur, continuè crudelitas omnis, atque efferi mores, & vitia, quibus usque ad ea tempora fuerant assueti, reijciebantur. Qui iniuria alios afficere antea consueuerant, ipsi postea iniuriam inferentibus minimè succensebant. Qui aliena rapere consueuerant, sua libenter largiebantur: neque solum malum pro malo non reddebant, sed pro maleficio beneficium rependebant. Hæc igitur omnia salis huius, hoc est, Evangelicæ doctrinæ virtute facta constat.

Quæ cum ita sint, inquisitione dignissimum est, quid fieri possit, ut cum nos quoque vos quotidie hoc eodem sale condiamus; hoc est, cum eandem Evangelicam doctrinam (quæ semper integra & illibata seculis omnibus conseruata est) prædicemus, vix quicquid horum efficiamus. Vnde tanta in hominibus morum corruptio, cum tantum super eos salis quotidie effundatur? Si quis enim per totum Ecclesiæ corpus, perque omnes personarum ordines oculos circunducat, inueniet planè apud multos verum esse quod Propheta dicit; Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Vnde ergo tanto sale fuso,

Psal. 134.

tanta vitæ corruptio? Nolo, fratres, adeo grauis exactor esse, vt huius
 tanti mali in solos vos causam conijciam, sed inter vos tamen atque
 nos, hoc est, huius officij ministros partiri culpam volo. ¶ Nos igitur
 primùm in causa sumus, qui nō præstamus factis, quod verbis astrui-
 mus, qui non rectè factis, quæ dicimus, confirmamus. Homines nam
 quæ (vt Lactantius ait) malunt exempla quàm verba: quia loqui faci-
 le, præstare difficile. Vnde Dominus in præsentī lectione magnos in
 regno cœlorum futuros ait, qui & fecerint, & docuerint. Quorū eū
 fit vtrumque necessarium, plus tamen rectè facta quàm dicta mo-
 uent; quæ & verècundè faciendā docent, & possibilia esse quæ præci-
 piuntur, ostendunt, & ad imitandum stimulos atq; animum addunt.
 Nos igitur hac ratione in causa sumus, cur hoc sal Euangelicum fru-
 stra sæpe spargatur.

Vos quoque fratres non minus forsitan quàm nos huius tanti ma-
 li causa estis; qui nulla ferè animi præparatione, nullo deuotionis af-
 fectu, nullo proficiendi studio, sed languida mente, solaquæ audien-
 di consuetudine ducti ad conciones audiendas confluitis; quo factū
 est, vt hac diuturna audiendi consuetudine callos auribus ita obdu-
 xeritis, vt diuinorum verborum vim & acrimoniam minimè sentia-
 tis. Tales autem Apostolus, quasi iam desperatos, ac penè conclama-
 tos, deplorat: quos cauteriatam conscientiam habere ait: quo verbo
 obduratos improborum animos designauit. Quemadmodum enim
 ea pars corporis, cui cauterium impressum fuit, sentiendi vim amisit:
 ita qui cauteriatam conscientiam habent, eò perducti sunt, vt omnē
 penè spiritualem sensum amiserint: quibus illud Salomonis conue-
 nit; Peccator, cūm venerit in profundum malorum, contemnit. Quo
 circa nihil mirū, si tales verbi Dei sale minimè condiantur, quando
 etiam nec diuinis plagis, quotidianisque cladibus corripuntur. Ne
 verò me, dum hæc dico, somnia consecrari existimetis, rationē asig-
 nabo, qua summum hoc vitæ nostræ periculum euidenter ostendā.
 Constat Israëliticū populum ab Aegypto egressum, & per deserta
 vagantem, durissimæ ceruicis fuisse; quod non semel Moyse in Deu-
 teronomio significauit; utpote qui aduersus Dominum semper cō-
 tenderit: idemque Dominus ipse declarauit, cū dixit; Quadraginta
 annis proximus fui generationi huic, & dixi, semper hi errant in cor-
 de. & iterum; Scio enim quod durus es tu, & neruus ferreus ceruix
 tua, & transgressorem ex vtero vocauit te. Quo in loco duabus rebus
 durissimis, videlicet neruo, & ferro, maximam illius populi duritiem
 & rebellionem designauit. De hoc tamen populo, quamlibet duro,
 ac rebelli,

Lactant.

1. Tim. 4.

Simil.

Prover. 18.

Psal. 94.

Esaie. 48.

11 ac rebelli, scriptum legimus; Cum occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Hic enim ferè huius populi mos fuit (quemadmodum liber Iudicium passim ostendit) vt cum vehementer à finitimis Regibus premeretur, cladibus suis eruditus ad Dominum rediret: at nos miseri eò stuporis perducti sumus, vt nos tot ætatis nostræ plagæ, tot bella, tot hominum cædes, quas ætate nostra vidimus, tot hæreses (quibus maxima Christiani orbis pars hæreticorum veneno infecta est) nihil nos moueant, nihil solici tent. Itaque meritò hoc tempore Propheticum illud inclamare Dominus poterit; Magno labore sudatum est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem. Idem modò ambitionis & superbix tumor, eadem pecuniæ sitis, idem luxuriæ ardor, eadem odij & furoris rabies, idem inuidiæ liuor, eadem maledicendi, & obloquendi, & malè precandi virulentia, eadem iurandi & peierandi praua consuetudo, idem diuinarum legum contemptus, pauperumque neglectus, qui antea fuerat, dominatur. Vbi quæ meretrices, ubi quæ lenones reperire licet. Cum igitur hæc tanta hominum strages, tanta quæ diuini furoris significatio vix quicquam apud nos effecerit, an non satis constat, nos in profundum penè malorum decidisse, quando hæc ipsa contemnimus, & pro nihilo ducimus? Quid amplius, Domine, in posterum facturus sis, prorsus ignoro. Nihil enim intentatum reliquisti, nec tamen profuisti. Mordet fortasse vos hæc mea castigatio fratres, sed quid mirum si Euangelicus sal suo fungatur officio? Salis enim est mentis vlcera non quidem vngere, ac delinire, sed mordere, ac pun gere, nisi fuerit infatuatus.

Excc. 24.

13 ¶ Hæc de sale dicta sunt: sequuntur deinde alia nomina, quibus Ecclesiasticorum Doctorum dignitas & officium in hoc Euangelio de signatur. [Vos, inquit, estis lux mundi.] Nihil in mundo luce pulchrius ad videndum, nihil ad agendum efficacius. Sol enim, & Luna, cætera quæ inerrantia sydera lucis ministerio inferiora corpora alunt, atque gubernant. Idem ergo in mundo efficit Euangelicæ doctrinæ splendor, quæ errorum tenebras dispulit, & veritatis, atque doctrinæ lucem humanis mentibus prætulit, quæ viam, quæ ad immortalitatem ducit, apertè cognoscerent. ¶ Verùm si lucis nomine Euangelicam doctrinam accipimus, cur Dominus paulò inferius eosdem doctrinæ ministros lucernam vocat supra candelabrum positam, vt luceat omnibus qui in domo sunt? Videtur enim lucis, & lucernæ no-

- mine idem veritatis splendor significari. Sit ita sanè. Veruntamen
 illic Dominus doctrinæ lucem, hic verò vitæ fulgorem significare
 magis voluit. Quod quidem non obscure insinuat, cum sub-
 dit; [Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bo-
 na, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est.] Illic ergo de ver-
 bis, hic de rectè factis, & virtutum exemplis mentionem facit.
 Quamvis enim verba necessaria sint, superiori tamen loco bona
 opera habenda sunt, longèquæ magis cœlestem Patrem glorificant.
 Nostro verò seculo minor operum, maior verborum cura est. V-
 trumque autem præstandum erat, ut videlicet doctrinæ vocem
 operis testimonium confirmaret; ut ita demum verbis nostris fi-
 dem apud auditores faceremus. Hinc Paulus, De cætero, inquit,
 fratres, quæcunquæ sunt vera, quæcunquæ pudica, quæcunquæ iu-
 sta, quæcunquæ sancta, hæc cogitate: quæ & didicistis, & accepi-
 stis, & audistis, & vidistis in me. Videtis ergo quomodo Aposto-
 lus utrumque iunxit, cum ait, Audistis, & vidistis in me? Talem
 autem Doctorem agnouit, & commendavit Seneca, cum dixit; Il-
 le promissum suum implevit, quem cum audieris, & videris, idem
 est; in quo videlicet neque à doctrina vita, neque à vita doctrina
 discordat. Eleganter autem hoc Dominus olim in pontificali veste
 adumbravit, ex cuius extrema ora pendere tintinnabula malogra-
 natis admixta iussit, ita ut tintinnabulis intertexta malogranata es-
 sent. Quid autem per tintinnabula nisi prædicatoris vocem? quid
 per malogranata (ad quæ videnda Sponsus in Canticis inuitatur)
 nisi unitatem charitatis, & vitæ ordinem intelligimus? Vtrumque
 ergo Ecclesiæ minister habere debet, ut videlicet doctrinæ sonitu,
 & innocentis vitæ exemplo populum erudiat: aliter enim (ut Di-
 uus Hieronymus ait) delicatus magister erit, qui pleno ventre di-
 sputet de ieiunijs. ¶ His etiam adde, quod verbi Dei minister hoc
 tantum negotium non solum vitæ integritate, sed assiduis etiam
 precibus virgere debet. Hinc Divus Augustinus, Prædicator, in-
 quit, labore, ut intelligenter, ut libenter, ut obedienter audiat;
 & hoc se posse magis pietate orationum, quam oratoris facultate
 non dubitet; ut orando pro se, ac pro ijs, quos est allocuturus, sit
 prius orator antequam doctor: & ipsa hora accedens, priusquam
 exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam sitientem,
 ut ructet quod biberit, vel quod impleverit, effundat. Hactenus
 ille. Quò minus mirandum est, si beatus pater Dominicus perdi-
 tos homines ad veteris vitæ poenitentiam, & pietatis cultum, salu-
 anim

17 taris doctrinæ monitis traduceret; qui non solum summa vitæ innocentia, sed lachrymis etiam, & precationibus assiduè hoc tantum opus agebat. Quo modo autem diuina illa pietas, quæ fraternæ charitate tantopere delectatur, huic tantæ charitati negare poterat, quod per eam perebatur? At nos, qui tam longè ab hoc officio distamus, qui totum hoc opus magis volubilitate linguæ, quam integritate vitæ, & orationis suffragio fieri arbitramur, quem ex hoc studio fructum referre possumus?

¶ Haec de II. timonē cap. 10. sicut sibi totum
 ¶ Haec de Euangelica lectione: nunc ad beatissimum patrem Dominicum veniamus, qui etiam ipse verè sal terre fuit. Cum enim mater eius grauida esset, vidit in somnis se catulum in vtero gestare, accensam in ore faculam baiulantem. Diuersa quidem metapora, falis, & canis; sed idem tamen officium: vtriusque enim est mordere. Quod munus beatus hic Pater perfectissimè exercuit, qui zelo diuini honoris incensus, feruentissimus vitiorum obiurgator fuit. Sed quoniam charitas, zelus, ac sitis fraternæ salutis in eo inter ceteras eius laudes potissimum enituit, de hac ipsa charitate, qua tum sanctissimus hic Pater, tum etiam cæteri Sanctissimi & Apostolici viri flagrauerunt, dicendum nobis erit.

Constat autem (vt hinc dicendi initium faciamus) omnia quæ sunt, dilectionis vi non modò inter se deuinciri, sed etiam gubernari. Et quidem Deus ipse beatissimus suæ bonitatis atque electorum amore captus, hunc mundum condidit, cuius fructibus homines pascere, & ex mirabili eius fabrica ad conditoris sui cognitionem, & amorem excitarentur. Intelligentiæ quoque cælestium orbium motrices (vt Aristoteles ait), primi & summi motoris amore inducuntur, vt illi in officio suo obsequantur, atque illi similes, hoc est, Deiformes efficiantur, eorundem orbium motu inferiorem hunc mundum moderantur. Animantia verò cuncta, ac homines præcipuè, sui ipsorum amore ducti, ea quæ ad vitæ vsum & conseruationem pertinent, summo studio inquirunt. Vnde Stoici Philosophi vnumquemque hominum amoris sui, velut cuidam pædago atque tutori, à natura commissum esse testantur. Quid verò de filiorum procreatione dicam? An non constat, totam hanc sobolis educandæ & procreandæ curam ex ardentissimo parentum erga filios amore proficisci? Omnia igitur vt amoris federe colligantur, ita amore sustinètur. Quò minus mirandum est, si animarum quoque salus & procuratio ab eodem hoc dilectionis fonte proficiscatur.

Aristot.

Ex hoc enim summum quoddam diuinæ gloriæ studium, & 20
 fraternæ salutis amor in piorum cordibus excitatur. Quisquis enim
 ardentissimo amore Deum diligit, tantum ei obsequi & placere de-
 siderat, quantum diligit. Cum autem inter omnia obsequia no-
 stra, fraternæ salutis cura gratissimum illi sacrificium sit, huic po-
 tissimum operi, quanta potest diligentia, incumbit, quisquis ar-
 denter Deum diligit. Meminit enim ipsum Dominum per Oseam
 dixisse; Misericordiam volui, & non sacrificium. Nulla autem mise-
 ricordia maior, quàm hominem ab æterna miseria liberare. ¶ Dein
 de, quisquis Dei amore flagrat, eos etiam vehementer diligit, qui
 à dilecto suo diliguntur. Cum verò Christus Dominus tanto homi-
 nes amore dilexerit, vt pro eorum salute mori non dubitauerit, con-
 sequens etiam est, vt qui Christum eximie diligit, eximio etiam
 salutis hominum amore teneatur.

Osee. 6.

Atque vt ad beatissimum Patrem nostrum veniamus, quanta
 fuerit eius charitas, à qua salutis humanæ desiderium proficiscitur;
 vt alia prætermittamus argumenta, admiranda martyrij fitis maxi-
 mè declarat. Cum enim multi sint in charitate gradus (qui à sanctis
 Patribus describuntur) ille præcipuus esse videtur, qui eò pertin-
 git, vt vitam (qua nihil homini charius est) propter Dei gloriam
 profundere alacriter & sitienter appetat. Hoc enim Domini testi-
 monio comprobatur, qui ait; Maiorem hac dilectionem nemo ha-
 bet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. At verò tan-
 tus in hoc beatissimo Patre martyrij ardor & desiderium fuit, vt de
 eo dictum sit; Sitiebat seruus Christi martyrium, sicut sitit ceruus
 ad aquæ fluuium. Cumque hæretici mortem illi minitarentur, is
 multa cum fiducia respondebat; Non sum ego dignus martyrio; 22
 nondum merui mortem istam. Itaque transiens per loca ea, vbi
 structæ illi ferebantur insidiæ, cantans & alacer ingrediebatur. Ea
 re in admirationem adducti satellites Antichristi dicebant ei; An
 non mortis horrore tu afficeris? quid acturus eras si te comprehen-
 dissemus? Obsecralem, inquit, vos, ne me celeri morte absumere-
 tis, sed sensim omnes corporis mei artus membratim disseca-
 retis; deinde oculis meis videndos subijceretis, vt hoc gratissimo specta-
 culo animum meum oblectarem: post hæc verò eritis aut confos-
 sis oculis corpus truncum & mutilum in suo sanguine volutari sine-
 retis. O vocem omni laude & prædicatione dignissimam! ô admi-
 rabilem charitatis ardorem, à qua talis flamma prodibat! Non con-
 tentus enim vna morte, tot mortibus vitam volebat abrumpere,
 quot

Ioan. 15.

23 quot membra habebat in corpore: nec contentus simplici corporis martyrio, omnes corporis artus martyres effici cupiebat: & quando illi non dabatur nisi vna tantum morte occumbere, eam volebat longissimo spatio dilatari, vt hac ratione vna mors instar multarum esset. Quantum ergo in sacro illo pectore charitatis ignis æstuabat, ex quo hæc tam ingens desiderij flamma prodibat? ¶ Quia verò hanc tantam sanguinis fundendi sitim inter fideles agens explere non poterat, ad infidelium nationes transire destinabat, & ad hoc ali quo tempore barbam nutriuit, vt hac ratione vel Christi fidem inter infideles propagaret, vel certè desiderata martyrij corona frueretur: Dominus tamen, futurorum præcius, huic eius voto obstitit, quia eū ad Ecclesiæ suæ salutem destinauerat.

Ex hoc autem charitatis fonte, bone Deus, quàm multa cha-
24 ritatis officia manarunt! Hæc enim charitatis flamma in sacro illo pectore æstuans faciebat, vt cum tot in mundo flagitia, tot animas præcipites in gehennam ruere videret, arderet utique quasi facula zelo pereuntium. Hæc autem pijsima affectio sanctissimum eius pectus sibi totum vendicarat, vt animas proximorum lucraretur, & suo coniungeret creatori. Hoc lachrymis, & precibus à Domino contendebat, & feruentissimis concionibus ac miraculis per eum editis Dominus compleuit. Optabat cum Apostolo impendi, & superimpendi pro animarum salute; idque exemplo Saluatoris, qui se ipsum tradidit pro animabus nostris. ¶ Ex hoc eodem charitatis fonte maxima illa compassio prodibat, qua erga afflictos, & varijs calamitatibus oppressos afficiebatur. Hanc enim excellentissimam charitatis gratiam habebat à Deo; flendi scilicet pro peccatoribus, & miseris atque afflictis omnibus condolendi. Quia in re sanctissimi Iob miserationem imitabatur, qui inter cætera virtutum suarum insignia hoc etiam de se ipso ait; Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiabatur anima mea pauperi. Quod quidem misericordiæ opus non solum diuitibus, sed pauperibus etiam in promptu est; quibus, quamuis desit census, non deerit tamen (si modò viscera charitatis adsint) miserationis affectus.

¶ Ex hoc eodem charitatis fonte prudentissima illa temporis participatio proficiscatur, qua sic animarum saluti operam dabat, ne salutis propriæ curam negligeret. Memor quippè illius consilij erat, quo Apostolus Timotheum instruit, cum ait; Attende tibi & do-

2. Cor. 12.

II. V

Iob. 30.

III.

1. Timo. 4.

Eccl. 29. Stringe: hoc enim modo & te ipsum saluum facies, & eos qui te au- 26
diunt. & illud item Ecclesiastici: Recupera proximum secundum
virtutem tuam, & attende tibi ne incidas. Horum consiliorum
vir Dei memor, sic temporum spatia disponebat, ut nocte quidem
sacris vigilijs, & pijs precibus destinata, totum diem saluti impen-
deret animarum. ¶ Ex hoc item fonte tot itinera prodibant, quæ nu-
dis pedibus conficiebat; quibus ab Hispania in Galliam, ex Gal-
lia in Italiam, ex Italia rursus in Hispaniam contendebat. In qui-
bus non seculi dignitates, non claritatem nominis, non terrenos
thesauros, sed solam Dei gloriam cum animarum salute coniun-
ctam studiosissimè quærebat. ¶ Ex hoc etiam charitatis igne, ignea
illa verba emicabant, quæ in admirationem, & amorem in Deum
mentes hominum rapiebant. A quibus aliquando rogatus; Vbi nam
mira illa, quæ populis prædicabat, didicisset? In libello, inquit, 27
charitatis. Hæc enim virtus mirabiliter prædicatoris linguam & eru-
dit, & incendit. Ad alia quidem docenda, verborum & rerum
scientia plurimum valet; ad diuina tamen eloquia pro dignitate tra-
ctanda, & languentia hominum corda inflammanda, charitatis
ignis mirè facit. Adde, quòd hæc eadem charitas non modò dicen-
tem incendit, sed mirabilem quoque persuadenti vim tribuit, dum
aptissimas rationes excogitat, quibus eos sanet, quos ardentissimè
seruare cupit. ¶ Nec verbis solum, sed multò magis precibus, & exemplis hoc
negotium beatus Pater agebat. Vnde singulis noctibus catena fer-
rea corpusculum, vigilijs & inedia confectum, propter scelerato-
rum hominum crimina verberabat. ¶ Hinc etiam factum est, ut
cùm mulieres, apud quas hospitabatur, ab hæreticis deceptas of- 28
fendisset, tanto salutis earum desiderio flagrauerit, ut integram
Quadragesimam solo pane & aqua victitaret, humique super nu-
dam tabulam cubitaret: idque cùm totos dies in docendi atque
prædicandi labore consumeret, ad quod laterum firmitate, & vo-
cis robore opus erat: quæ duo, nisi salutari cibo & somno para-
ri nequeunt. Quo tam insigni sanctitatis exemplo effecit, quod
nullis fortasse persuasionibus obtinere potuisset: nempe, ut mu-
lieres illæ, hæretica prauitate repudiata, ad sanctæ matris Ecclesiæ
gremium humili erroris sui confessione redierint. ¶ Quid verò il-
lud? quibus laudibus & prædicatione commemorandum? Cùm
enim quidam nobilis, paupertate pressus, ad hæreticos, (qui
perfida pietate inopiam eius leuabant) defecisset, tanto ex hac re
doloris

29 doloris affectu pectus illud pijsimum fauciaturum fuit, vt cum opibus pauper Christi destitueretur, seipsum incredibili pietatis ardore vendendum obtulerit, vt ille venditionis pretio inopiam suam leuaret, ne eius occasione à fidei synceritate deficeret. Quis igitur sacrum hoc pectus non exosculetur? quis non apertè videat, illum in eo sedem sibi delegisse, qui seipsum propter mundi salutem proditori discipulo venalem exhibuit? ¶ Atque vt vno tantum argumento rem omnem absoluaui; ex hoc eodem fonte in Ecclesia Dei celebris Prædicatorum Ordo manauit. Cum enim vir sanctus totum se ad animarum studium contulisset, & sitis hæc in eius pectore incredibili ardore flagraret, priuato labore atque opera sua minimè contentus, socios, vndecunq̃e potuit, asciuit, qui eodem spiritu acti, se in hoc pietatis opere exercerent. Cumque res illi feliciter cederet, diuinæ opis fiducia fretus, ad maiora animum extulit; nempè vt in Ecclesia Prædicatorum Ordinem (nusquam antea institutum) excogitaret; cuius hoc esset munus, hoc præcipuum studium, exemplo vitæ, & assiduæ doctrinæ officio animarum salutem curare: vt quemadmodum olim ante conuersionem suam Saulus, dum protomartyr Stephanus lapidaretur, lapidantium vestes seruabat, vt eum manibus omnium lapidaret; ita contrà beatus Pater amore salutis humanæ incensus, hunc Prædicatorum Ordinem instituit, vt animarum salutem, & Christi gloriam non solus ipse, sed cum multis alijs; nec seculo suo tantum, sed omnibus etiam seculis per tot filiorum suorum ora, quot hæcenus fuere, quotq̃e in posterum futuri sunt, quaereret.

Matth. 26;

IX.

Acto. 7

34 §. IIII.

¶ Hæc igitur officia fratres, hi labores atque certamina (vt antè diximus) ex flagrantissima in Deum charitate profecta sunt. Quæ quidem charitas simili ardore, similiq̃e fraternæ salutis, & diuinæ gloriæ studio in sanctissimis quibusq̃e viris flagrauit. Hinc illæ Prophetæ voces; Zelus domus tuæ comedit me, Et, Vidi præuaricâtes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt. Et, Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitī sunt verba tua inimici mei. His autem comedendi & tabescendi verbis Vates sanctus satis indicat, adedò vehementer omnia interiora sua cruciari, & exedi, vt ex vi & impetu interni cruciatus macies, & pallor, & tabes in corpore

Psal. 68:

Psal. 118:

Ibidem.

seque-

- sequerentur. Simili etiam affectu, atque aded acriori Aposto- 32
 2. Cor. 11. lusangebatur, cum diceret; Quis infirmatur, & ego non infirmor?
 quis scandalizatur, & ego non vror? Elię verò Prophetę pro
 Dei gloria flagrantissimum zelum quis non miretur? Sic enim ad-
 uersus hominum scelera incanduit, vt oratione sua trium anno-
 rum & sex mensium sæuissimam famem à Domino impetrauerit.
 3. Reg. 17. Vnde ad Achab perfidum Regem, præcipuumque perfidię po-
 pularis autorem diuino Spiritu concitatus ait; Viuit Dominus
 Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros & pluuia,
 nisi iuxta oris mei verbum. Ex his autem verbis colligere licet, vi-
 rum sanctum hoc modo orasse: Domine Deus meus, tu, qui nula
 re indigens omnia propter temetipsum, hoc est, propter no-
 minis tui gloriam condidisti (tu enim es α & ω, hoc est, princi-
 pium & finis rerum: sicut enim nullum aliud esse rerum princi- 33
 pium potuit nisi tu: ita nullus alius finis, cui omnia deseruirent,
 præter te) sic tamen omnia in sapientia tua disposuisti, vt cœli
 quidem, terrę, ac maria, & omnia quę cœli complexu continen-
 tur, humanę vitę vsibus deseruirent: homo autem, harum rerum
 dominus, te vnum suspiceret, te coleret, tibi omnia accepta refer-
 ret, tibi pro tantis beneficijs gratias ageret, tibi que inseparabili a-
 moris vinculo copularetur. Hoc nisi fiat, quis huius mundi, quis
 rerum omnium in hoc inferiori mundo conditarum vsus dignus
 erit? At miserandi homines ed cæcitatibus atque vesanias, Satana de-
 mentante, peruenerunt, vt nihil minus cogitent, nihil minus cu-
 rent, nihil minus faciant, quàm id ad quod facti & conditi sunt:
 imo verò gloriam tibi vni tot nominibus debitam, ad lapides, &
 ligna impię atque nefarię transfulerunt. Quę cum ita sint, non 34
 video in quem vsus tales homines in mundo agere, vel cur su-
 perstitos esse, vel cur cæterę illis creaturę obsequi & seruire de-
 beant, cum ipsi communi omnium Domino minimè obsequan-
 tur. Fac ergo, Domine, ne cœli desuper pluuiam in terram demit-
 tant. Vim cœlorum, imbrium, nubium, ventorum, maris, & fon-
 tium contine: vt neque cœli rorem, nec terra germen illis præbeat,
 quod acerbissima fame præuaricatores cõficiantur, & intereant, atque
 meritis scelerũ suorũ pœnas pendant. Ad has ergo preces, nõ vnus
 anni, sed triũ annorũ & sex mensiũ sterilitas sequuta est. Quo quidẽ
 tempore, cum vir diuinus tantã illã cladem cerneret, cum hic pueros
 clamantes, & lamentabili voce panem postulantes, alibi cadentes, &
 animam præ famis magnitudine efflantes, alios rapientes, & vim alijs
 (si quid

- 35 (Si quid fortè panis alicubi repositum esse intelligerent) inferentes, alios verò lurida facie, & pallore oris famem & maciem ostentantes, & omnia denique luctu, lachrymis, & morte plena cerneret; nūquam tamen vir sanctissimus hoc tam diuturno & miserabili spectaculo ad misericordiam flexus est, vt vel guttam aquæ impetraret his, quos vita indignissimos iudicabat. Nec hoc tandem in animum induxit, donec de sceleris autoribus, nempe sacerdotibus Baal, supplicium sumpsit. Vbi enim insigni edito miraculo populum ad Dei cultum traduxisset, & quadringentos prophetas Baal vno die super vno lapide iugulasset, corporaque eorum inhumata in torrentem præcipitari iussisset, tunc demum impiorum cruore atque vindicta exatiatus, pluuiam à Domino petijt, & impetrauit. ¶ Quid verò Moyses? quo diuini ardoris zelo incanduit, vir alioqui super omnes qui morabantur in terra mitissimus? Is enim qui regi apum exemit aculeum, huic, populi sui principi, omnem iræ impetum ademit. Quantò verò is diuinæ gloriæ zelo exarsit, cū de monte descendens populum ante vitulum, quem sacrilega perfidia pro Deo fabricauerat, ludentem inuenit? Tāto enim furore ac dolore exagitatus fuit, vt sacratissimas illas tabulas, ipsius digito Dei mirabiliter inscriptas, & quadraginta dierum ieiunio impetratas, ad saxa montis illiserit: ac deinde in castra veniens, conuenientibus ad se Leuitis præcepit, vt per medium castrorum districtis gladijs irrumpentes, amicos, fratres, filios, ac ipsos denique parentes ferro trucidarent, nullique vel sexui, vel ætati, vel sanguinis communioni parcerent. Quod ubi animosè factum est, Consecraſtis, ait, hodiè manus vestras Domino vnusquisque in filio & in fratre suo. ¶ Et animaduertite, quaeso, mirabilem viri sanctissimi pietatem. Is, qui ita aduersus infidelem populum defæuierat, tanto erga illum compassio-
nis affectu commotus est, vt rursus quadraginta dierum ieiunio indignantis Domini iram tanto studio lenire curauerit, vt dicere non dubitauerit; Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro, in quo scripsisti me. Animaduertite quaeso fratres, quanta hic lenitas, quanta
illie seueritas: quanta illie indignatio, quanta hic compassio: quantus denique illie furor, quantus verò hic amor! His enim verbis hoc dicere videbatur; Tanto, Domine, huic populo, quem mihi seruandum tradidisti, amore conglutinator sum, vt nullo modo me ab illo secer-
nere valeam: sed quæ illius fors futura sit, eadem mihi cum illo communis sit: neque enim illo pereunte, salus mea esse mihi grata poterit. Quare aut vtrosque seruare, aut vtrosque damnare debes: ideoque
precor, vt vel dimittas eis hanc noxam, vel de libro, in quo me scripsisti, deleas.

3. Reg. 18.

Num. 12.

Simil.

Exod. 32.

Exod. 32.

Exod. 32.

Rom. 9.

2. Cor. 12.

fti, deleaf. Quis igitur hanc tantam veræ charitatis flammam non miretur? non obftupefcat? non meritis in cœlum laudibus tollat? ¶ Quid verò illud? quàm ftupendum, quòd Paulus anathema fieri pro hominum falute optauit? Vnde, quæfo te Paule, tantus hic frater næ falutis amor? vnde hæc ingens charitatis flamma? vnde tantus dolor propter eos, quos à cœlefti hereditate excidere videbas? Refpondere utique is poterat; Nimirum, quia quæ bona ifti amittant, & in quas fele miferias conijciant, non folùm fide teneo, fed oculis etiam contemplatus fum. Cùm enim in paradifum delatus fui, ac illius immenſæ pulchritudinis ſpeciem contemplatus fum, vidi quæ pios felicitas, quæ improbos maneat infelicitas, qui hoc tanto bono priuandi ſunt. Quæ res animum fraternæ charitate flagrantem tam acerbo dolore cruciat, vt bene mecum agi putarem, ſi illis hac tanta felicitate fruuentibus, ab ea ego exciderem.

Nunc ad vos fratres: diligenter quæſo hoc negotium expendamus. Si tantum illud bonum eſt, quod pijs in cœlo repositum eſt, & quo reprobi omnes priuandi ſunt, vt tanto ſe Paulus discrimini obijceret, quo nullum excogitari maius poteſt, ne homines tantam felicitatem amitterent, (cùm eorum tamen falus ad ſe nihil pertineret) quis hanc tantam cæcitatem & amentiam hominum ferre poterit, qui propter ſuam ipſorum ſalutem ne leuiſſimæ quidem diuinæ legis ſarcinæ humeros ſupponere velint, cùm Apollolus tanto ſe oneri non propter ſuam, ſed propter aliorum ſalutem verè & ex animo ſubiecerit? Quis non obſtupefcat? cuius viſcera non diſrumpantur? quis non etiam clamores in cœlum tollat? Quis hoc argumento Dæmonum potentiam, & hominum dementiam & ſtuporem non videat? Quid hîc ratio, quid conſilium, quid cœleftis doctrina in peſtore chriſtiano facit? quo modo aduerſus eos, qui eam in iniuſtitia detinent, non inſclamat?

Quid ergo nunc ſupereſt fratres, niſi deprecari vos atque obteſtari, vt tot propoſitis argumentis & exemplis intelligatis tandem, qua ſolicitudine & ſtudio ſalutis veſtræ negotium curare debeatis: quândo quidem tam multa propter illud ſanctiſſimi quiſque viri & fecerunt, & pertulerunt. Ferreus enim ſit oportet, quiſque tam magnis propoſitis argumentis, & exemplis, ad pietatem non emolliuitur.

Quod à nobis auertat Chriſtus Ieſus, qui cum Patre, & ſancto Spiritu viuunt & regnant in ſecula ſeculorum Amen.

I N E O D E M F E S T O B E A T I S S I -
mi Dominici Patris nostri Concio quarta; quę, post breuem E-
uangelicę lectionis explanationem, clarissima eiusdem Pa-
tris miracula, ab eius incomparabili fide &
charitate manantia, per-
censet.

T H E. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur
in regno celorum. Matth. 5.

Omnia (inquit Ecclesiasticus) duplicia: vnum contra
vnum, & non fecit quidquam deesse. His verbis, fra-
tres charissimi, diuinę prouidentię solertia declara-
tur, quę videlicet nunquam deficit in necessarijs, quę
que rebus noxijs salutare atque contrarias adiunxit,
quę illarum vim & nocumenta repellerent. Sunt quidem lupi gre-
gibus insidiantes, sed sunt contra canes, gregem aduersus eorum
rabiem tuentes. Sunt viperę hominibus infestę, est & tiriaca præ-
sentissimum contra vipers remedium. Sunt herbę noxię, morbos
inferentes, sunt rursus salutare, morbos auercentes. Apud Orien-
tales Indos, ac in ea præcipuę Insula, quę Ceilam appellatur, capilla-
res colubri sunt, qui venenato morsu celeri morte interimunt: at di-
uina prouidentia, vt huic præsentī periculo succurreret, eam regio-
nem feracissimam esse quarundam arborum voluit, quarum vel odo-
re, vel gustu ab hoc periculo homines liberantur. Pomponius Cos-
mographus in quadam ex Fortunatis insulis duos fontes verę mi-
randę & occultę naturę esse ait, ex quorum altero si quis biberit,
risu soluitur: cuius mali remedium est, ex altero bibere. ¶ Sed dicet
aliquis forsitan; An non satius fuisset, si diuina prouidentia a noci-
turis creandis abstinuisset, quàm si cum nocituris etiam profutura
creasset? Minime quidem: hac enim ratione non ita admirabilis diui-
nę prouidentię cura eluceret, quę modò manifesta est, dum tam va-
ria & exquisita remedia aduersus tam multa incommoda excogi-
tauit. Hac enim ratione, qualem nostri curam gerat, multis ac maxi-
mis argumentis declarauit. ¶ Quorsum hac? Nempę vt in operibus
etiam gratię, diuinę prouidentię solertiam agnoscamus. Cum enim
humana natura, ppter cõmune originis peccatũ, multis modis læsa &

sauciata

Ecc. 4m

Pomponi

simi

sauciata fuerit, multis quoque medicamentis & remedijs indiget. Inter omnia autem vitiatæ naturæ mala, quatuor præcipue numerantur; nempe; cæcitas in intellectu, languor in voluntate, in libero arbitrio infirmitas, & in sentiendi appetitu variarum prurigo cupiditatû. Aduersus autem quatuor hæc mala, post sacramentorum medicamentâ, diuini verbi ministerium cœlestis medicus opposuit, quod præsentissimum malorum omnium remedium & medicamentum est. Sic enim de eo in libro Sapientiæ legimus; Non herba, aut malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine qui sanat omnia. Hoc igitur medicamento quatuor illa animæ nostræ vulnera sanantur: ideoque quatuor nominibus verbi huius ministri in hodierna sancti Euangelij lectione designantur. Primum enim, vt ab hoc incipiamus, sal terræ appellantur; quoniam appetitus & cordis nostri pruriginem, diuini verbi mordacitate & acrimonia à peccati corruptela præseruant. Deinde mundi lumen, & veluti spiritualem Solem eos vocat, qui eiusdem diuini verbi luce prauarum opinionum atque errorum tenebras à mentibus nostris discutiunt. Exinde verò illos ciuitatem supra montem positam esse ait: quoniam ipsi cœlestis doctrinæ virtute, nutantia infirmorum hominû corda, cum eos humani generis hostes adoriuntur, confirmant; quod planè faciebat ille, de quo scriptum est; Nutantes confirmauerunt sermones tui, & genua debilia roborasti. Postremo, lucernam ardentem eosdem nominat: quoniam algentia hominum pectora diuini amoris igne inflammant. Videtis ergo fratres, verum esse, quod Ecclesiasticus ait; Omnia duplicia, vnum contra vnum à diuina prouidentia conuenientissimè instituta fuisse.

Ceterum, quanta sit eorum dignitas, qui hoc diuini verbi ministerio in Ecclesia funguntur, in sacre huius lectionis fine Dominus ostendit, cum ait; [Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.] Quæ quidem verba summam Dei nostri bonitatem, summamque erga genus hominum charitatem maximè declarant: quando quidem adeo magnum præmium, alienæ salutis autoribus proponit, vt inter principes & magnos viros in eo regno numerentur, in quo magnum esse summam dignitatem & gloriam est. Hac enim tanta gloria prædicatoribus constituta, non obscure declarauit, quanto salutis nostræ amore teneatur. Sicut enim Rex, qui multa aureorum millia pollicetur ei, qui homicidam aliquem prodiderit, hoc ipso quàm sit iustitiæ cultor & amator ostendit: sic, cum Dominus tam magnifica præmia ijs, qui aliorum saluti student, proposuerit, satis declarat, quantopere hominum salutem sitiat. Idem etiam non mi-

Sap. 16.

Sap. 16.

Ps. 108.

Eccl. 4. 1.

Matt. 5.

Simil.

- 7 nus aperte ostendit, cum ad inferenda Sodoma supplicia pergens, ait ad Abraham; Nunquid celare potero Abraham quæ facturum sum, *Gen. 18.* cum futurus sit in gentem magnam? Amicorum maximè proprium est, arcanorum communio, quemadmodum Saluator ait; Jam non timeam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicis: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Ad hanc ergo tantam dignitatem sanctus ille Patriarcha euectus fuit, vt amicus Dei nominaretur, & esset: ideoque contra leges, & sanctissima amicitia iura se facturum Dominus insinuat, si consilia & arcana sua ab eo absconderet: vnde ait; Num celare potero, &c. Vnde verò hæc tanta dignitas? vnde tanta gloria? Subdit causam: Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, vt timeant Dominum. Hanc velut præcipuam huius amicitia causam affert, quæ non modò in Episcopos, & Ecclesiæ Doctores, sed etiam in bonos patres familias (quæ ille erat) cadere potest: vt hinc intelligatis, qui seruorum, aut filiorum greges habetis, quam lata vobis ad amicitiam Dei promerendam via pateat. ¶ Nec verò merces illa, quam Iacobus Apostolus præscribit, partiufacienda est: sic enim ait; Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Cur hoc præmium, quod veræ pœnitentiæ proprium est, officio docendi tribuit? Nimirum, quia sicut is, qui prauis consilijs alium inducit ad flagitia, flagitiorum eius particeps efficitur: ita qui alium reuocat ab illis, hanc à superno iudice mercedem percipit, vt ipse à suis quoque sceleribus liberetur. His igitur tantis præmijs propositis, fratres, hoc agamus, hoc diligētissimè curemus, vt partim verbo, partim exemplo, partim pijs admonitionibus, partim etiam præcationibus alios ad saniorē mētē perducere studeamus. Cum enim alienæ salutis negotium gerimus, nostram planè causam agimus, sicut scriptum est; Anima quæ benedicit, impinguabitur; & quæ inebriat, ipsa quoque inebriabitur. Hac autem ratione beatissimi Patris Domini ingentes gratiarum opes & virtutes colligere licebit. Si enim qui fecerit, & docuerit, magnus est habendus in regno cœlorum (hoc est, in Ecclesia, quæ nunc contra hostes militat, & in ea, quæ gloriosa de triumphato hoste trophæa reportat) quàm magnus vtrobique erit, qui tot animarum millia, vitæ atque doctrinæ suæ ministerio tum per se, tum per ordinis à se instituti ministros, Christo lucrificet?

*Gen. 18.**Ioan. 15.**Iacob. 5.**Pro. 11.*

§. I.

¶ Hanc autem singularem beatissimi Patris nostri magnitudinem de-
clarat non solum eius vitæ sanctissimè acta, sed etiam miraculorum

magnitudo, quæ eiusdem fanctitatis locupletiffimis testis eſt. De his
ergo fratres in præſenti concione dicere inſtituiſed ita tamen oratio
nem meam temperabo, vt non ſolùm tantarum rerum admiratione,
ſed multò magis imitationis cupiditatem animis veſtris iniiciã. Quid
enim noſtra reſert præclara ſanctorum geſta virtuteſque mirari, ſi vi-
ta noſtra à ſanctiſſimis eorum moribus inſtitutiſque abhorreat?

Principiò igitur ſatis conſtat, tam multas eſſe cauſas, propter quas
ſalutis, & vitæ noſtræ autorem Deum diligere, & colere debeamus,
vt ſi omnes Angelicæ mentes in linguas verterentur, non modò pro
dignitate explicare, ſed nec percenſere quidem eas & enumerare
poſſent. Quia tamen varia ſunt hominum ingenia, varijque mores &
affectus, aliæ cauſæ alios mouere magis ſolent. Quosdam enim cœle-
ſtis præmij ſpes & amor vehementeſcit: quo affectu ſanctus ille
Rex aiebat: Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in
æternum propter retributionem. pro quo Hieronymus ex Hebræo
vertit, propter æternam retributionem. ¶ Sunt rurfus alij, quos gehennæ
metus vehementeſcit, & ad officium inducit. Quod qui-

Pſal. 118.
Hierony.

Hieron. ad
Euſtoch.

Matt. 25.

dem de ſe D. Hieron. in Epiſto. ad Euſtochium de virginitate ſeruan-
da fatetur: in qua, vbi ſolitudinis & inediæ ſuæ labores, quos in deſer-
to pertulerat, enumerafſet (in quo cibus illi crudæ herbę, potus aqua,
ſocij fere & ſcorpiones erant) tandem ait; Ego ipſe, qui gehennæ me-
tu tali me carcere damnaueram, ſcorpionum tantum ſocius & ſera-
rum &c. ¶ Sunt autem alij, quos extremi iudicij metus, & horrendus
ille tubæ ſonus, quo ſepulta omnium corpora excitabuntur, & ad præ-
teritæ vitæ iudicium vocabuntur, illudque diuinæ ſententiæ fulmen;

Ite maledicti in ignem æternum; magnopere perterrefaciunt, & à pec-
cando cohibent, ne hoc adeò tremendo fulmine feriuntur. ¶ Alios
verò quotidianæ mortis conſpectus, & incerta mortis hora, & ſepul-
tura, atque deſuncti cadaueris horror, & ratio in morte reddenda, &

incertæ fortis metus plurimùm mouet, & ad mundi contemptum in-
ducit. ¶ Sunt alij, quos non tam harum rerum ſpes, aut metus, quàm
diuinorum beneficiorum, ac præcipuè Dominicæ paſſionis & redem-
ptionis conſideratio allicit; cùm animaduertunt ſe totos debere illi, à

1. Petri. 1.

Hebræ. 12.

quo, cùm non eſſent, cõditi, & cùm perſiſſent, nõ corruptibilibus
auro & argento, ſed pretioſo eius ſanguine redẽpti ſunt. Huius enim
beneficij merito Apoſtolus fideles ad pietatis labores & certamina
prouocat his verbis; Recogitate eum, qui talem ſuſtinuit à peccatori-
bus cõtradictione, vt nõ fatigemini animis veſtris deſiciẽtes. Nondũ
enim, vſq; ad ſanguinem reſtitiftis, aduerſus peccatum repugnantes.

ingram

H

q. mo T

Hæc

12. Hæc igitur, quæ diximus omnia, haud dubium quin ingentes homini aculeos ad pietatem admoveant, cum satis ad hoc vel singula esse deberent. Sed inter has tamen causas potentissima est Dei erga pios omnes amicitia, & charitas, quæ ab inexhausto bonitatis eius fonte dimanat. Amor enim beneficiorum omnium & primum, & maximum, & aliorum omnium causa existit. Quisquis enim verè amat, seipsum primò, deinde (quod est consequens) quæ sua sunt, ei elargitur. Quod quidem intelligens Ioannes Euangelista, cum se Apostolum, Prophetam, Euangelistam, & Virginem, Virginisquæ matris adoptionis filiū appellare potuisset, his magnificentissimis titulis silentio premissis, ubique se discipulum, quē diligebat Iesus, appellat: ut qui probè nosset, omnia alia dignitatis insignia hac vna dignitate contineri.
13. Qua autem dilectione pios Dominus prosequatur, neque vlla ratione prædicari, neque vllius amoris comparatione comprehendere potest. Quamvis enim sponsi erga amantissimam sponfam, & parvum erga filios amor maximus sit (quod Davidis erga patricidam filium amor ostendit) & quicumque alij sint his etiam vehementiores, argenti tamen, si cum Dei erga amicos suos dilectione conferantur.
14. Cæterum ex immensa diuinæ bonitatis magnitudine huius summae dilectionis coniecturam facere possumus. Cum enim eximie bonitatis proprium sit, bonos diligere, quoque bonitas maior est, hoc sit vehementior hæc dilectio: qua, quæso, dilectione bonos diligit, cuius ineffabilis, incomprehensa, & infinita bonitas est? Veruntamen ex donis, atque magnificentissimis beneficijs, quibus Dominus amicos suos honorat, huius dilectionis coniecturam facere licet: cum dona hæc velut scintillæ quædam sint, quæ ex huius dilectionis fornace emicant.
15. Cuius rei cum tot nobis exempla suppetant, quot sancti ab origine mundi ad hanc usque ætatem extiterunt (in quos Dominus magnificentissima dona & beneficia contulit) vnum tamen beatissimi Patris Dominici in medium proferā; cuius clarissima signa & miracula in cōparabilem Dei nostri erga suos amicitia apertissime declarant. Quid enim illi diuina charitas, & benignitas contulit? quid verò quid nō contulit? Is namque & dæmonibus potenter imperabat, & omnis generis morbos sanabat, pluuijs & imbribus imperabat, peregrinis linguis eloquia Domini prædicabat: futura multa prophetico spiritu prædixit, obdurata hominum corda potenti virtute, ac precibus flexit, & emolliuit. Sed quoniam hæc generatim dicta minus fortasse moueāt animos, ad singularia miraculorum eius opera descendamus; quibus aperte intelligemus, quo honore amicos suos Dominus prosequatur.

I. Reg. 2.

quamque verè ab eodem Domino dictum sit; Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum. O si quicumque seculi honores ardentè exquiritis, huius honoris ambitione flagraretis!

§. II.
¶ Mitto igitur communia hæc miracula, quibus sanitates ægris redditæ fuerunt, ad mortuos, quos vir sanctus ad vitam reuocauit, orationem conuertamus; à minoribus ad maiora transitum facientes. Quodam in loco fratribus in structura laborantibus, architectum quandam conductitum in crypta moles supernè dissoluta contriuit, & sub tanto pondere diu iacentem penitus extinxit. Concurrent fratres ad miserabile spectaculum, summo dolore affecti. At pius Pater Dominicus, & inopinatæ mortis casum vehementer miserans, & filiorum morientium afflictionem non ferens, extinctum cadauer è cauerna ad se iussit deportari, fufisque precibus mox illum & viuum, & incolumè restituit, & tristes filios gaudio & consolatione affecit. Qualis ergo fides illa atque fiducia de diuina benignitate fuit, quæ mortuum hominem, atque ruina ipsa attritum, tam facile potuerit vitæ integrum reddere? ¶ Addam aliud simile, nec minus tamen mirandum. Erat Romæ matrona quædam vidua, quæ mira erga beatum Dominicum deuotione ferebatur. Habebat autem filium vnum paruulum, mala affectum valetudine. Cumque vir Dei in Ecclesia concionem habiturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore eius, relicto filio, venit ad concionem. Ea finita, domum reuertens, filium exanimem inuenit: sed immodicum dolorem ex eius morte conceptum silentio premens, & tum de Dei virtute, tum de beati Dominici moritis fiduciam concipiens, assumptis ancillis suis tulit filium ad Ecclesiam sancti Sixti, vbi tum vir sanctus cum fratribus morabatur. Inuenit autem virum Dei stantem ad fores domus, quam Capitulari vocant, tanquam ibi aliquem exspectaret. Vt verò illum vidit, misit filium defunctum ad pedes eius, & prostrata corâ illo cum lacrymis orabat, vt sibi filium restitueret. Dolens ergo ex animo vicem eius vir misericors, secessit paululum ab ea, humique se abiciens, breues Deo preces obtulit. Mox surgens accessit ad mortuum, crucis in eum signum expressit, manuque eius apprehensa, sanum & incolumè erexit, reddiditque matri eius, præciens ne hoc ad vllijs notitiam perferret. Illa verò cum ingenti gaudio discedens, beneficium Dei, quod in suscitato filio acceperat, iucunda & glorians in Domino alijs indicavit, sic vt etiam ad Pontificis aures perueniret. Qui sanè exultans, & donis Dei gratulans, quæ ipsius tempore extitissent, decreuit, vt omni

39 vt omni populo id pro concione exponeretur. Sed verus humilitatis cultor Dominicus obstitit, protestans, si id fieret, se mare transmissurum, nec vnquam deinceps in hisce regionibus moraturum. Remisit igitur summus Pontifex decretum suum. At quantò vir Dei profundius sese abijcere nitebatur, tantò præpotens Deus eum sublimius erigere pergebat.

20 Quo exemplo, fratres, non solum miram fidei virtutem, quæ in beatissimo Patre fulsit, sed etiam humanæ gloriæ periculum intelligere licet: cum eam vir sanctissimus, & supra firmam Euangelij petram stabilitus vsque adeò exhorruerit, vt mare transire, & in vltimas terrarum oras fugere decreuerit, ne opus illud, (quod tantam ei gloriam allaturum fuisset) euulgaretur. O quàm dissimilia sunt carnalium & spiritualium hominū studia! Nos inanem gloriam per tela, per ignes, terra marique conquirimus; hic autem vir diuinus solidam gloriam, ceu pestem quandam, terra marique fugere destinabat.

Sed quantò magis ille gloriam propter humilitatis custodiam fugebat, tanto maiore illum Dominus honore prosequabatur. Oblata est igitur illi occasio, qua magnificentissimū aliud miraculum occultari non potuit. Contigit enim virum Dei apud sanctum Sixtum cum tribus illustrissimis Cardinalibus, eiusdemque domus Abbatissa, & cunctis monialibus de earundem institutione tractare. Ecce autem his omnibus cum sancto viro astantibus (vt ea res diuinitus gesta eui denti miraculo declararetur) vir quidam ciulans, & comam vellens voce horribili exclamat; Eheu, eheu. Cunctis exterritis, & sciscitantibus quid haberet; respondit: Nepos Stephani Cardinalis ab equo cadens mortuus est. Dicebatur is Neapoleon. Ea re prorsus inopinata & 21 miserabili Stephanus Cardinalis patruus eius attonitus atque perculsus in beatum Dominicum caput reclinauit: alij verò excipientes sustulerunt eum. At sanctus Pater surgens, aquam benedictam in Christi nomine ei asperfit. Porro frater Tancredus dixit ad virum Dei: Vbi est pietas tua pater? vbi nunc fides in Dominum? Cur pro salute adolescentis non oras Deum? Tum vir Dei egressus ibat ad cadauer, miseranda concussione, & immodica dissipatione horribiliter deturpatum. Iussit autem illud in quasdam ædes inferri: porro F. Tancredus, & alij, qui cum ipso erant, dixit vt pro sacrificio offerendo altare sibi præpararent. Ibant ergo Cardinales cum suis, & Abbatissa cum sanctimonialibus ad locum vbi vir beatus erat hostiam salutarem immolaturus. Cum autem iam astaret ad aram cum summa, vt solebat, reuerentia, immenso perfusus est lachrymarum imbri, Spiritu

sancto flante: cūq̃ue corpus Christi purissimis manibus in altum 22
 eleuaret, cunctis, qui aderant, spectantibus, & stupentibus, ipse pari-
 ter cubiti vnus altitudine à terra eleuatus est, corpus terrenum &
 graue animi deuotione & spiritu gratiæ fursum attollente. Obla-
 tionis inde ministerio pijsimè peracto, vir beatissimus ad corpus de-
 functi, Domini misericordiam imploraturus, accessit. Sequebantur
 eum Cardinales cum famulis suis, item Abbatisa cum sororibus suis,
 cum mœrore & fiducia, quid in sui nominis gloriam Dominus factū
 cum esset ignorantes. Stans autem vir pijsimus ad corpus extinctum,
 caput, & cætera membra conuassata, ipsosq̃ue pedes manu sua con-
 trectauit, suis locis accuratè & commodè omnia componendo. Dein-
 de ad preces iuxta feretrum se contulit. Cumq̃ue hunc in modum
 secundò & tertio fecisset, surgens ab oratione, signo crucis eum con-
 signauit: stansq̃ue ad caput defuncti, sublati in cœlum manibus, di- 23
 uina virtute ipse plus quàm cubito vno suspensus in aëre, magna vo-
 ce clamauit, Adolescens Neapoleon, in nomine Domini nostri Iesu
 Christi tibi dico, surge. Confestim videntibus cunctis, qui ad tam
 grande spectaculum confluxerant, sanus & incolumis surrexit, di-
 xitq̃ue ad virum Dei: Pater, da mihi quod edam. Moxq̃ue vir pius
 dedit ei cibum & potum, sanumq̃ue & hilarem, nec vllum contriti
 corporis vestigium habentem reddidit venerabili viro Stephano
 Cardinali. Iacuerat exanimis à mane vsque ad horam nonam. Quàm
 multa sunt fratres, quæ in hoc diuino opere mirari possumus? Et
 quidem, ne cui de hoc tanto ac tam insolito miraculo vlla dubitatio
 subrepat, meminerit illud non in angulo, aut intra priuatos parietes,
 sed in frequentia ac luce populi Romani gestum fuisse. Nam & de
 casu ac morte adeò nobilis adolescentis rumor per totam urbem per- 24
 latus est. Excitationi autem eius tres Cardinales, totidemq̃ue eorun-
 dem familiæ, & magnus ille virginum cum Abbatisa sua chorus in-
 terfuerunt. Quis igitur adeò impudens esset, qui ea tempestare hoc
 miraculum fingere potuisset, cuius testimonio tot testes, tam multi,
 tamq̃ue idonei refragari potuissent? De hoc igitur opere, quamuis
 adeò stupendo atque mirabili, nulli sanæ mentis homini dubitare
 licet. In quo quidem cum multa sint admiratione dignissima, illud
 ego cum primis admirandum iudico, potuisse virum sanctum in
 tanta spectantium frequentia sic à sensibus abstrahi, & in Deum ele-
 uari, vt corpus etiam simul cum spiritu à terra sublatum in aëre
 penderet. Si hoc enim illi aut in solitudine, aut in abditissimo loco
 degenti contigisset, vbi nihil esset quod orantis mentem intertur-
 baret,

25 baret, non adeò mirum esset; sed quòd in media populi turba posito, hoc illi contigerit, id verò maximè mirabile est. Si enim magnus ille Antonius orientem Solem accusabat, quòd eius luce oculi corporum rerum obiectu intentionem animi eius aliquatenus impedirent; cùm is tamen in deserto vitam ageret: si beatus item Sylvanus, dum hortulum foderet, oculos ita contegebat, vt terram solum aspiceret, ne per alia diffuientes oculi animi eius intentionem à Deo auocarent; cuius admirationis est, beatum Dominicum tanta spectatorum multitudine astante, & rei exitum expectante, potuisse sic mentem suam colligere, & omnes animæ suæ vires sic ad interiora reuocare, vt ipsum etiam graue ac ponderosum corpus à terra eleuaretur: hoc mihi planè non minus mirum, quàm defuncti corporis suscitatio videtur. Et quidem apparet, virum sanctum diuina reuelatione præuidisse, mortuum illum esse in omnium conspectu ad vitam reuocandum: quo miraculo omnipotens Deus vellet & multorum fidem confirmare, & ordinis à se instituti gloriam illustrare, & seruum suum magnificentissimo illo opere honorare. Qua quidem diuina bonitatis dignatione vir sanctus vsque adeò in conditoris sui amorem exarsit, vt graue corpus spiritum ad supera in amplexus cœlestis Sponsi tendentem sequeretur. Cur enim ardentissimo amore non flagraret, qui se Dei filio, Lazarum à mortuis excitanti, similem quodammodo fieri cerneret? Si enim idem filius Lazarum ad vitam reuocaturus, ob insigne illud miraculum, quo erat eius gloria illustranda, eleuata voce gratias egit cœlesti Patri dicens, Pater gratias ago tibi, quia semper me exaudis: quo mentis ardore beatus Dominicus eidem Patri gratias egit, cùm se

26 in hoc opere Dei filio, & vniuersorum hæredi similem quodammodo fieri vidit. Hoc etiam exemplo diuinæ providentiæ curam atque solertiam animaduertere licet, cuius est attingere à fine vsque ad finem fortiter, & disponere omnia suauiter. Volebat enim humana salutis amator Dominus in Ecclesia sua nouum ordinem institui, cuius professores studium suum ad animarum salutem conferrent: ideoque eius ordinis autorem & parentem hac tanta signorum claritate voluit apud homines illustrare, vt parentis gloria in ordinis à se instituti gloriam & firmamentum cederet. Olim quidem Dominus duci Iosue, quem ipse populo suo præfecerat, Iordanis aquas ad eius imperium fursum reflecti voluit, quòd populus per arentem alueum transiret; vt hoc nouo miraculo eius populi fidem atque obedientiam erga illum stabiliret.

Ioan. 11.

Sapient. 8.

Iosue. 3.

biliret: itaque ad illum ait; Hodie incipiam exaltare te coram omni 28
 Israel, ut sciant, quod sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim. Cum igitur
 beatissimus Pater intelligeret, voluisse Dominum hoc notio &
 insigni miraculo & seruum suum, & ordinis à se instituti gloriam
 illustrare, tanto erga illum amore exarsit, ut eius mens hanc adeo mi-
 rabilem in omnium conspectu ecclasi pateretur. Hac enim ratione
 præclara Sanctorum cæpta felices exitus sortiuntur. Deinde illud
 etiam considerandum est, quia se religione vir sanctus ad hoc opus
 4. Reg. 3. antè parauerit. Eliseus Propheta psalter ad se adduci præcepit, ut
 suauis illa modulatione mens eius in Deum sublata, diuina acciperet
 responsa. At beatus Pater Dominicus ad fontem gratiæ, hoc est, ad
 Eucharistiæ sacramentum accessit: in cuius celebratione, lachryma-
 rum flumina ex charitatis ardore emanantia ab eius oculis frequen-
 tissimè erumpebant: & ad illud omnes, qui varijs calamitatibus 29
 premerentur, confugere docuit. In quo opere illud etiam mira-
 bile est, quod vir sanctus flagrantissimo miserationis affectu hu-
 manæ gloriæ metum superauit. Qui enim paulò antea, cum pue-
 rum infantem à morte excitasset, & Pontifex Maximus ingens illud
 miraculum ad fidei confirmationem promulgari voluisset, & vir
 sanctus adeo ægrè hoc tulisset, ut se maria transmissurum mina-
 tus fuerit si miraculum illud in publicum proderetur; modò in-
 genti miserationis affectu superatus, periculum illud, diuina ope
 fretus, contempsit: nec spe sua fraudatus est, qui tam mirabili ac
 stupendo opere in media vrbe Roma spectantibus Cardinalibus
 edito, nullo humanæ gloriæ affectu eius mens aspersa fuit. Quis
 igitur non hic apertè videat, virum sanctum in mundo agentem,
 mundo penitus mortuum soli Deo viuere? Felices vos fratres, qui 30
 talem parentem habetis, sub cuius institutis & disciplina militatis:
 felices, qui talem apud Deum aduocatum atque patronum nacti
 estis: felices, qui hoc tantum fidei atque virtutum omnium exem-
 plar ante oculos positum habetis; si tamen vitam vestram huic
 exemplari conformare studeatis; ne illos imitemini, qui cum de Abra-
 hamo patre gloriarentur, Abrahæ opera sectari detractabant. Hæc
 autem sancti viri humilitas eò mirabilior extitit, quod ex eo tempo-
 re tantæ venerationi hominibus fuit, ut quocunque pergeret, certa-
 tim ad eum omnes currebant, vestiumque oras ita discinderent, ut
 vix illius genua vestis tegeret. Cumque socij eos, qui hoc facere ten-
 tabant, à viro sancto repellerent, ille ad socios conuersus, Sinite, inquit,
 illos fidei suæ satisfacere.

Ioan. 8.

Quamuis

32 Quamuis autem opus hoc admirationem omnem superare videatur, dubius tamen animi sum, an, quod modo subijciam, sit mirabilius. Cuidam enim religioso patri, illiusque familiari amico secreto reuelauit, se nihil vnquam à Dei benignitate petiuisse, quod assequutus non fuerit. Hoc autem quid aliud est, quam hominem quodammodo omnipotentem fieri? Quis igitur hoc exemplo non aperte videat, verum esse quod Propheta dicit; Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum: & quod idem Dominus per *Psal. 33.* Isaiam pollicetur, cum ait; Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: *Isai. 58.* clamabit, & dicet, Ecce adsum. Quàm promptam vir sanctus obedientiam Domino exhibebat, qui tam promptam erga se Domini misericordiam experiebatur? Hoc enim ideo miraculis ceteris mirabilius esse dixi, quòd hoc non semel atque iterum, sicut cetera miracula, sed frequenter ipsi contigerit.

§. III.

¶ Sunt autem alia minora, quæ tamen diuinæ erga illum charitatis, & paternæ prouidentie clarissima indicia sunt. Quò enim minora erant, quorum summa illa maiestas curam gerebat, hoc maiorem erga illum dilectionis vim ostendebat. Cum vir sanctus prædicando discurreret, crebrò fluuiolum Aregiam pedibus transibat. Accidit autem, vt libri, quos in sinu ferebat, dum se succingeret, in medias aquas laberentur. Tum ille benedicens Deum cuidam religiosæ matronæ id indicauit. Tertio die piscator, capiendis illic piscibus intentus, cum se speraret grandem piscem hamo extracturum, libros extraxit vsque adeò inuiolatos, ac si in bibliotheca asseruati fuissent.

33 Quod miraculum ea res mirifice amplificat, quòd nec pannum, nec quicquam munimenti habebant codices, præter beati viri merita. Eos matrona cum ingenti gaudio Tolosam misit seruo Dei. ¶ Addâ aliud huic non dissimile miraculum. Traiecit quandoque cum multis alijs vir sanctus quendam fluuium. Is autem qui eos transuexerat, importunè denarium ab illo pro naulo exigebat. Respondit ei vir sanctus; Seruus Dei sum, & discipulus Iesu Christi. Argentum & aurum non est mihi: mercedem regni cælorum tibi promitto. Quod miser ille vilipendens, institit acrius, & sanctum vi per cucullam trahens, Aut cucullam, inquit, hic relinques, aut denarium persolues. Tum ille sublati ad cælum oculis parumper intra se orauit: moxque in terram aspiciens, denarium diuino nutu illic iacentem vidit, aitque homini, Ecce frater, tolle quod petis, & me liberum in pace dimitte.

Seneca.

His exemplis, fratres, animaduertere licet, qualem superna illa ma- 34
iestas filiorum suorum curam & prouidentiam gerat: quippè quæ
non ad maiora solum, sed ad minima etiam eorum negotia curanda
sefe demittere non dedignetur. Quæ mihi non tam prouidentia,
quàm materna quædam suauitas & indulgentia esse videtur. Seneca,
accerrimus alioqui inter Stoicos prouidentia defensor, nequaquam
tamen eam ad minutissima quæque prouidenda descendere arbi-
tratur: itaque ait; Nunquid à Deo sperandum est, vt bonorum viro-
rum sarcinas seruet? At diuersum planè his exemplis animaduerti-
mus: cùm Dominus serui sui res minimas, hoc est, amissos libellos,
quos sinu gestabat, duplici miraculo, & à piscatore inuentos, & ab
aquarum humore intactos illi restituendos curauerit; & naulum
etiam, vt exactori flagitanti satisfacere, cœlitus prouiderit. Caterum
quo vir sanctus charitatis ardore æstuauerit, quo spiritus gaudio 35
exultauerit, cùm his argumentis talem erga se omnipotentis Dei
curam & prouidentiam contemplatus est, non est facultatis nostræ
hoc verbis consequi. Nec minus tamen sancti Patris spes quàm cha-
ritas his miraculis aucta est. Quid enim à Deo non speraret, qui tan-
tam hanc eius erga se benignitatem & indulgentiam experiebatur?
Quo enim studio curaret maiora, qui in his etiam minimis sic fide-
li seruo suo prospiciebat?

a. Corin. 5.

Quid igitur ex his, quæ hætenus dicta sunt, colligere licet fra-
tres? Multa sanè, si in his Domini operibus philosophari rectè scia-
mus. Constat planè salutis nostræ fundamentum & initium in diui-
næ bonitatis cognitione positum esse. Eius enim consideratio ad
ipsius amorem (in quo christianæ vitæ summa constituta est) nos
vehementer accendit. Hanc autem bonitatem, dum in hac vita su- 36
mus, & per fidem, non per speciem ambulamus, per maxima illa be-
neficia, quæ in bonos confert, præcipuè cognoscimus. Quanta enim
illa bonitas est, quæ bonos viros tanto amore prosequitur, quæ tam
solicitam eorum non in magnis solum, sed in minimis etiam curam
gerit, quæ sic dæmones, sic omnis generis morbos, sic insuperabilem
mortem, sic postremò elementa omnia, & naturæ leges, quæ solius
Dei imperio parèt, eorum imperio & voluntati subiecit? Si enim amo-
ris magnitudo magnificis operibus & beneficijs agnoscitur, quo
pios Dominus amore complectitur, quando quæ sibi vni refer-
uauit, in illos confert; vt hac ratione apertè doceat, amicis suis
bona quoque sua esse communia? Ad Regum filios pertinet, vt
in paterna domo famuli omnes filiorum imperio perinde atque
parentis

Simil.

- 37 parentis obtemperent. Hunc autem honoris principatum Dominus amicis suis confert, ut in amplissima huius mundi domo, quam Deus inhabitat, cuius famuli omnes creaturæ sunt, sic ex omnes amicorum Dei præceptis, atque ipsius conditoris imperio pareant. Quid igitur hoc esse dicam, nisi homines ipsos, hoc est, exiguos vermiculos ad supernæ diuinitatis consortium euehere? Quia enim illi se totos conditoris sui obsequio tradiderunt, ipse vicissim se illis totum tradidit: quia illi se fideles erga illum seruos præstiterunt, ipse fidelem se illis Dominum exhibet: quia illi filiorum affectu Deum ut parentem dilexerunt, ipse illos ut charissimos filios paterno prosequitur affectu: quia ipsi sanctissimam eius voluntatem plenissimè impleuerunt, ipse contra erga eos implet, quod per Prophetam pollicitus est, cum ait; Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Denique, quia ipsi nihil eius amorì præstulerunt, non opes, non honores, non voluptates, non patrem, aut matrem, aut filios, non postremò vitam ipsam; ita is nullam inferioris huius mundi creaturam ab eorum obsequio exemptam esse voluit. Quis igitur tam ferreus esset, tamque sui ipsius inimicus, ut hanc tantam Dei erga se amicitiam non tota animi contentione atque ardore expetat? Quis hanc tantam summi Dei bonitatem & fidem erga suos non tota mente, totisque viribus diligat? Quis in tantæ huius pulchritudinis amorem, si quidem id fieri posset, non se totum conuertere studeat? O mortalium auaritia, quæ tantum perituris & caducis rebus inhias! O ambitio, quæ tanto ardore futes honores, & variantis fortunæ ludibria conquirit; cum tamè has tãtas diuinæ bonitatis & magnificentiæ opes fastidias! Quid
- 39 hoc aliud est, quàm iumentorū more inanes paleas & scenum auro & margaritis anteferre? Sed dicetis forsitan; Hæc tã magnifica priuilegia, quæ hæcenus percensuisti, non omniū, sed paucorū, hoc est, sanctissimorū virorū sunt. Sit ita sanè: sed ea tamè, quanta sit illa bonitas, quanta erga pios charitas, quæ totū nostrū amorē suo sibi iure vendicat, aperitissimè declarant. Non excitabis mortuos, sed tamen ille te in peccatis mortuū, sempiternæ morti addictum, si ad illū cōuersus fueris, suscitabit: nō sanabis ægrotatiū corpora, sed is tamè lethalia animæ tuæ vulnera sanabit: non fugabis à corporibus obsessis dæmones, sed (quod est multò salutaris) ab anima tua eos pellet. Quauis igitur ad aliorū salutē miracula patrare tibi minimè cōcedatur, hæc tamè paterna Dei cura & prouidentia, quæ ad tuā ipsius salutē maximè pertinet, tibi parata & promissa est. Nec ad hoc in longinquas oras proficisci, aut maria transmittere,

transmittere, aut ingentes opes insumere necesse est. Hoc enim tantū opus in tua modò voluntate situm est, si vitij repulsam dare velis, si diuinis legibus obedire constituas, si non peccata modò, sed omnes etiam peccandi causas fugias, si assiduis precibus misericordiam Domini depreceris, si ad sacramentorum, hoc est, cœlestium medicamentorum opem & medelam confugas, si panem tuum esurienti tribuas, si prauas dæmonis suggestiones in ipso primo aditu atque congressu celeriter abs te abigas. His enim rebus in gratiam & amicitiam Domini recipieris, & in ea stabiliaris, ac sic tandem ad sempiternæ hereditatis gloriam, quæ fidelibus Dei seruis in cœlo parata est, feliciter peruenies.

¶ IN FESTO B. LAURENTII

Concio prima; in qua, post Euangelicæ lectionis explanationem, laborum tolerantiam atque patientiam ad virtutem, & sempiternæ gloriæ coronam obtinendam esse necessariam, multis rationibus, & præcipuè beatissimi Laurentij Martyris exemplo comprobatur.

T H E. *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Ioan. 12.*

Odierna sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, Dominicæ passionis fructum, simul & exemplum, quod imitari debeamus, breuiter exponit. Huic autem doctrinæ tradendæ Gentiles quidam (qui ascenderunt vt Dominum in Ierusalem adorarent) occasionem Domino præbuerunt. Hi namque audita mirabilium operum eius fama, eiusque videndi desiderio incensi, Philippum adiere, hoc illi desiderium suum declarantes. Philippus autem hoc ipsum Andreæ significauit, & vterque Domino. At Dominus, qui altissima semper mysteria animo versabat, hac occasione, hoc est, pio Gentilium desiderio commotus, de gentium conuersione, quæ sacratissimæ passionis suæ merito & sacrificio iam iam perficienda erat, disserere cœpit his verbis.

[Amen,

3. [Amen, dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.] Appositissima comparatione seipsum frumenti grano in terram iacto similem facit. Vt enim huiusmodi granum, nisi moriatur, ipsum quidem integrum manet, nullum tamen alium fructum profert: at si gremio & humore terræ confotum intereat, & radices altius iaciat, calamis & culmo erigitur, & vberem ex se messem profert: ita si granum illud, quod ex cœlesti horreo in terram decidit, integrum, hoc est, à morte & crucis supplicio liberum permanisset, ipsum solum inter homines æterna salute potiretur; at si per passionis & mortis suæ sacrificium scelera nostra expiauerit (quæ aditum nobis in cœlestes illas sedes intercludebant) innumerabiles secum homines felicitatis & gloriæ suæ confortes, passionis suæ merito, effecerit. Non enim pecudum strage (quæ ex natura sua nullius apud Deum meriti est) sed pretiosi corporis & sanguinis sui oblatione litauit: in qua (præter infinitam offerentis personæ dignitatem) perfectissima obedientia, altissima humilitas, flagrantissima erga Deum & homines charitas, insuperabilis & inuicta patientia, & plenissima erga miseros misericordia mirabiliter eluxerunt. Quæ quidem virtutes gratissimæ cœlesti Patri fuerunt; qui solo virtutum & sanctitatis suauissimo odore mirifice pascitur, & oblectatur. Huius igitur tanti sacrificij merito, hominibus (quibus primi parentis vitio insensu fuerat) placatus, propitius iam & amicus effectus, amici in illos officia exercere cepit, dum omnes in eos gratiarum & donorum suorum opes atque thesauros copiosissime effudit. Vnde factum est, vt barbaræ immanesque nationes, feris moribus, & dijs commentitijs repudiatis, se Christi seruatoris sui imperio adiungerent, & pietatis, ac veræ religionis cultu, meritisque virtutum sempiternam sibi salutem compararent; & illius gloriæ participes efficere tur, cuius meritis, & sanguine à Diaboli seruitute, & peccati iugo redemptæ fuerant. Hic est igitur copiosus ille electorum omnium fructus, qui ex cœlestis huius grani morte cōsequutus est: qui omnes hoc tantum salutis suæ beneficium vni illi acceptum referentes, in Apocalypsi Ioannis magna voce clamant; Redemisti nos Domine in sanguine tuo ex omni lingua & populo, & natione: & fecisti nos, Deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram.

Subdit autem illico Dominus, [Qui amat animam suam, perdet eam: et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.] Quorsum hæc? Opportune admodum, ad multorum videlicet errorem eliminandum; qui existimant, ita salutem suam à Christi Domini passionis

Galat. 3.

passionis merito constitutam fuisse, vt sine vilo suo labore & pietatis cultu se illam adepturos arbitrentur. Hos ergo admonet, illis quoque exemplo suo laborandum, & quatenus cuique licuerit, carnem suam cum vitijs & concupiscentijs esse crucifigendam, & salutari odio prosequendam. Hoc enim mentibus vestris altissimè infixum esse velle fratres, tria potissimùm in Christi Domini passione esse diligenter cōsideranda, & quid vnumquodque eorum à nobis exigit, ponderandum: nempe sacrificium, beneficium, & exemplum. Et quidem sacrificio, Dei Filius Patrem placuit: beneficio autē homines ad sui amorem pellexit: exemplo autem suo ad virtutum suarum imitationem compulit. Sacrificio igitur spes nostra roboratur: beneficio charitas accenditur: exemplo autem patiētiae eius ad imitationem inuitamur. Ad hoc verò postremum nos hortatur, cum subdit, [*Qui mihi ministrat, me sequatur.*] Sequimur autem Dominum non gressibus corporis, sed passibus mentis; hoc est, imitatione laborum atque virtutum: vt videlicet quemadmodum ipse amplexatus est crucem, vt obediētiā Patris impleret, ita nos crucis mortificationē in corpore nostro circumferamus, vt diuinæ legis præcepta fideliter exequamur. Huius igitur doctrinæ summa est, vt quoniam christianæ vitæ finis in charitate positus est; nihil autem, post lethale peccatum, charitati magis quàm immodicus sui amor obfistit; aduersus hunc amorem sic arma capiamus, vt pro hoc amore sanctum nostri odium mentibus nostris infigamus. Hoc enim dominante, perfectus Dei amor locum in nobis habere non potest. Quod quidem euidenter fiet, si vtriusque amoris collatione facta, quantum inter vtrumque inter sit, inspiciamus. Primum enim Dei amor omnes vitæ actiones in Deum, tanquam in vltimum vitæ finem, refert: amor autem sui, quæ agit omnia, ad seipsum dirigit, seque vltimum vitæ suæ finem statuit. Ille solam Dei gloriam, cum sua etiam ignominia, captat: hic nullam diuini honoris, sed sui tantum curam gerit. Ille prius vitam, & omnia vitæ commoda quàm charitatem amittere paratus est: hic cuiusuis vtilitatis gratia diuinas

1. Corin. 9.

leges violare non veretur. Ille castigat corpus suum, & in seruitutem spiritus redigit: hic totus in oblectanda carne molliterque tractanda semper intentus est. Ille soli Deo; iste soli carni & seculo placere & obsequi cupit. Ille diuinis eloquijs, sacrisque lectionibus, & precibus pascitur: huic omnia diuina eloquia, omnisque spiritualium rerum commentatio rædio & fastidio est. Ille suauiter & iucundè cum Deo, tanquam cum amico dilectissimo, loquitur & conuersatur: hic ab omni hac suauitate & consuetudine alienus est. Ille grauib. & serijs rebus;

amor dei
amor sui
vnde,

rebus; hic iocis & lusibus semper intentus est. Ille cœlestia atque diuina; hic terrena solum cogitat. Ille silentio; iste loquacitate gaudet. Ille publicum fugit, & solitudinem amat, vt solus soli Deo vacare possit; iste frequentiam diligit, vt inter homines humana solum atque terrena tractet. Hinc in sanctissimis quibusque viris tantus ardor ab hominibus secedendi, & deserta loca penetrandi extitit, vt diu notuque diuinæ pulchritudinis contemplationi sine vlllo impedimento vacarent. Cuius rei memorabile, inter alia, extat beati Arsenij exemplum: à quo cum Theophilus Alexandrinæ vrbis Episcopus, eiusque socij sermonem aliquem spiritualis doctrinæ postulassent, ille facturum se respondit, si sibi, quod ab eis peteret, concederetur. Illis annuentibus ait, Hoc à vobis flagito, vt vbiunque Arsenium esse audieritis, eò nunquam accedatis. Cumque iterum idem Theophilus facultate in illius adeundi per nuntium petiisset, ille respondit; Quod postulas concedam, sed hoc tamen loco cedam. Cur autem vir sanctus se ab hominibus adiri adeò ægrè pateretur, breui responso declarauit. A quodam enim Abbate interrogatus cur id faceret; se cum Deo & hominibus simul omnino esse non posse respondit: vsque adeò vel modica alicuius interpellatione se à diuinæ contemplationis dulcedine auocari indignè ferebat.

Liquet igitur ex hac tam longa collatione, quantum inter Dei, sui que ipsius amorem intersit. Atque vt paucis rem omnem absoluiam, Dei amor virtutes omnes; sui autem immodicus amor omnia vitia parit. Verissimè enim à Diuo Augustino dictum est; Radix bonorum omnium charitas: radix verò malorum omnium, cupiditas. Vnde consequens est, vt nulla ratione vterque amor in eadem simul mente cohabitare possit: ideoque alter pellendus est, vt alteri locus sit. Expelli autem amor nostri non potest, nisi spiritualem crucem & mortem mentibus nostris affigamus: tunc enim animus noster verè Deo viuut; cuius vita in charitate est; cum sibi fuerit mortuus. Quisquis enim Deum diligit, viuut: qui non diligit, mortuus est. Quocirca rectissimè cœlestis magister ait; [*Qui amat animam suam, perdet eam.*] hoc est, qui immoderato amore corporis vitam diligit, seque totum illius obsequio & voluptati tradidit, is planè non vitam animæ solum, sed corporis simul cum anima vitam sempiternæ morti addicit. [*Qui verò odit animam suam;*] hoc est, qui salutari sanctoque odio carnem suam prosequitur, qui eius semper cupiditatibus obstitit, qui turbidos illius motus & impetus frangit, qui eam ieiunijs & inedia subigit, & macerat;

August.

1. Timo. 6.

1. Ioan. 3. 1

Bernar.

macerat; ne aduersus spiritum insolescat, & sessorem excutiat; hic planè carnem simul cum spiritu ad sempiternam vitam seruat. Hinc D. Bern. quibusdam seculi hominibus, qui monachorum eius abstinentiam, & asperrium vitæ cultum accusabant, quoddam videlicet seipsos odio habere viderentur (quippe qui hostili odio corpora sua prosequi viderentur) prudētissimè respondit, Vos, inquit, estis qui corpora vestra odio habetis: quandoquidem propter temporariam & exiguam voluptatis illecebram ad acerbissimam ea mortem nullo vnquam tempore finiendam damnatis. Sic igitur perditii homines cum seipsos nimium diligunt, oderunt: contrā verò pii cum seipsos salutari odio prosequuntur, verissimè diligunt. An verò seipsum D. Hieron. odio habebat, cum se, vt ipse ait, gehennæ metu, asperrius vitæ cultu quasi ad carcerem damnauerat? Imo verò tunc se maximè diligebat, cum temporaria pœna æternam euadere curabat. Hoc item modo se ipsos (vt

Hiero.

Apoc. 12.

Ioannes in Apocalypsi ait) sancti Martyres odio habuerunt; qui non dilexerunt animas suas vsque ad mortem; hoc est, qui corporis vitam propter fidei confessionem perdiderunt: ideoque sempiternam vitam pro temporaria percipere meruerunt. Quod plenissimè beatissimus Laurentius præstiterit, qui non vno mortis genere, sed multis hanc vitam mercatus est.

August.

Quia verò sic se odisse, propter vehementem amoris proprii vim, difficile admodum est, maximum illico Dominus huius odij præmiū proponit, vt quos operis difficultas terret, mercedis magnitudo ad laborem inuitet. Vbi enim dixisset, [Qui mihi ministrat, me sequatur.] subdit protinus, [Et ubi sum ego, illic & minister meus erit.] Magna sanè felicitas, & qua nulla maior esse potest, vt (quemadmodum D. Aug. ait) ibi sit adoptatus, vbi est vnicus. Additque deinde, [Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.] Cur hoc honorandi hominis officium præcipuè exhibuit Patri, cum ipse quoque hoc etiam præstare queat? Certè quia nihil aliud vnigenitus Patris Filius in vita, quàm Patris honorem & gloriam quæsiuit, sicut ipse ait, Pater manifestauit nomen tuum; hoc est, nominis tui gloriam hominibus. Et iterum; Ego te clarificauit super terram. In huius ergo fidelissimi obsequij præmiū, hoc suscipit Pater, vt qui Filio suo fuerint obsequentes, illique (vt ipse ait) fideliter ministrauerint, sempiternis atque diuinis honoribus ab ipso afficiantur. A quo honore perfecta laus, plenissima felicitas, & summa gloria est. Hactenus de Euangelica lectione: nunc sententiam verbis thematis comprehensam tractare incipiamus.

Ioan. 17.

Ibidem.

35 *Incip. de* TRACTATIO THEMATIS. *Incip. de*
 Inter varios multorum hominum errores, quibus miserè implicati
 sunt, non postremus is est, quem in hodierna sancti Evangelij lectio
 ne cœlestis magister eliminare præcipuè voluit. Sunt enim multi, qui
 passionis eius merito fidentes, sine vilo suo labore aut contentione
 cœlestis regni præmium sibi pollicentur. Tales igitur ab hoc errore
 vindicare Dominus volens, [*Qui amat, inquit, animam suam, perdet eam:
 & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.*] Et
 iterum, [*Qui mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister
 meus erit.*] Cum ergo fideles omnes avidissimè cum Christo regnare
 cupiant, cum Christo tamen pati, & calicis eius participes fieri recu-
 sant. Regnum quidem cœlorum desiderant; iter tamen, quo ad hoc
 regnum pervenitur, omniratione fugiunt. Volunt sine certamine
 16 vincere, & sine victoria coronari. Sanctorum gloriam appetunt, sed
 Sanctorum vitam imitari detrectant. Portum quidem felicitatis avi-
 dissimè concupiscunt, navigationis tamen laborem, quæ ad illum per-
 ducit, vehementer exhorrent. Nolunt in lachrymis seminare, & vo-
 lunt tamen cum exultatione metere. Divinam quidem gloriam & fe-
 licitatem desiderant, sed divinos mores induere nolunt. In utroque
 igitur seculo felices, in utroque beati esse cupiunt: quod tamen fieri
 nulla ratione potest. Impossibile quippè est, ut homo ex delicijs tra-
 feat ad delicias; ut hinc ventrem expleat, illic mentem; & in utroque
 seculo primus, in utroque felix habeatur.
 Aduersus hunc autem communem multorum errorem & præ-
 sens sancti Evangelij lectio, & omnia sanctarum scripturarum vo-
 lumina apertè militant. Quia verò homo rationis est particeps, &
 17 rationibus magis quam testimoniorum auctoritate gaudet, rationes
 hodiè afferam, quibus hunc errorem apertissimè refellam.
 Principiò igitur constat, cœlestem gloriam, quæ in aperta diuinæ
 pulchritudinis visione consistit, supernaturale Dei donum esse. Nulli
 enim creaturæ, non dico humanæ, sed ne Angelicæ quidem, hoc na-
 turæ lege, ne per diuinam quidem potentiam, cōuenire potest. Cum
 igitur finis, ad quem tendimus, talis sit, ea quoque quæ nos ad illum
 ducunt, eiusdem ordinis & dignitatis esse debent. Vnde consequeris
 est, ut vitæ, quæ nos ad hunc finem ducit, talis esse debeat, ut non hu-
 mana, sed diuina, non communi aliorum hominum more, sed sin-
 gulari quadam & supernaturali virtute instructa esse videatur. Quam
 rem non obscurè illa Ioannis verba indicant, qui de huiusmodi ho-
 minibus loquens, ait, Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate

beni.
 Ioh. 1.

Psal. 125.

Psal. 125.

Ioh. 1.

carnis,

Tom. ij.

I

carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt: hoc est, qui re- 18
 pudiat prioris natiuitatis ingenio, & affectibus carnis conculcatis
 atque compressis, non vt ceteri filij hominum, sed vt filij Dei vitam
 longè diuersam agunt. ¶ His etiam adde, quòd quemadmodum fi-
 nis, ad quem tendimus, supra hominis naturam positus est; ita gratia,
 quæ nos ad illum dirigit, supernaturalis quædam forma mentibus no-
 stris indita & impressa est. Cumque iuxta Philosophorum traditio-
 nem, actiones omnes formæ naturam & conditionem sequantur, ef-
 ficitur, vt quoniam forma gratiæ, quæ nos diuini esse, diuinæque na-
 turæ (vt Petrus Apostolus ait) participes efficit, diuina quoque in no-
 bis & spiritualia opera molitur. Nemo autem hæc opera moliri, &
 hanc spiritualementem vitam degere sine labore, studio, &
 contentione poterit. Cum enim tantum inter carnalem & spiritua-
 lem vitam discrimen sit, fieri nullo modo potest, vt homo spiritua- 19
 lem vitam, nisi carnali extincta & eliminata, degat. Vt enim nemo in
 stabulo regium palatium extruere potest, nisi stabulo prius diruto:
 ita qui pectus suum immanium ferarum, hoc est, variarum cupidita-
 rum stabulum fecerat, nequaquam illud in Dei templum erigere po-
 terit, nisi stabulo prius deiecto, ferisque omnibus ab eo exturbatis:
 quod sine labore & contentione fieri nullo modo poterit. Expugna-
 dus enim est immodericus amor sui, qui imis visceribus est infixus. Ex-
 pugnandi quoque ceteri affectus, qui ab hoc eodem amoris fonte
 procedunt. Astringendum & extenuandum corpus, ne aduersus spiri-
 tum ferociat, atque à sede sua deijciat. Sensuum oblectamenta repu-
 dianda: linguæ frænum iniiciendum: oculorum lasciuia comprimenda:
 cordi custodia adhibenda: peccatorum occasiones vitandæ: pra-
 uorum hominum consortia fugienda: oratio quoque frequentanda. 20
 est; qua diuinæ gratiæ opem aduersus naturæ lapsæ incentiua assidue
 postulemus. Iam verò si antea vitæ vitia diuturna consuetudine
 armata sunt, acrior nobis contentio & pugna capeienda est, & con-
 tra duplicem hostem dimicandum. Videtis ergo fratres neminem
 hanc celestem & supernaturalem vitam sine labore & certamine
 tueri posse; cum tota vis naturæ lapsæ, atque inueteratæ consuetudi-
 nis superanda, & peccati regnū excindendum sit. Vt enim supra natu-
 ram assurgamus, natura prius subiicienda & calcanda est; cuius vires
 potentissime sunt. Hæc igitur prima laboris & certaminis nostri cau-
 sa est, si supernaturalem & celestem beatitudinem volumus adipi-
 sci. Hoc enim modo illam Apostoli sequuti sunt, quibus à Domino
 dictum est, In patientia vestra possidebitis animas vestras: hoc est,
 sempi-

2. Pet. 1.

Simil.

Luc. 21.

21. sempiternam animarum vestrarum salutem, passionum & laborum meritis obtinere debetis. Ad hoc ipsum autē nos Apostolus inuitat, cum ait; Ne segnes efficiamur, sed imitatores eorum, qui fide & patientia hereditabunt promissiones. Vtrumque Apostolus necessarium esse dixit, fidem videlicet, & patientiam. Fides enim initium, patientia verò virtutum omnium adiumentum, & complementum est.

¶ Altera verò laboris & patientiæ causa, variæ hostium nostrorum, infidiæ atque certamina sunt. Vt enim cum Dei templum, & sanctæ ciuitatis mœnia, post Babylonie captiuitatem, ædificabantur, pars hominum operi instabat, pars verò armata hostium impetus, opus ipsum impedire volentium, sustinebat: ita, quoniam nos quoque cum spirituale Dei templum (quod non lapidum serie, sed virtutum structura fundatur) ædificare volumus, ab hostibus circumsedemur, duplici cura & labore indigemus; nempe vt virtutes, quibus illud extruitur, assequamur, & hostium vim, qui nos ab hoc opere reuocare volunt, repulsemus. Est enim truculentissimus hostis Dæmon, qui tanquam leo rugiens circuit quærēns quem deuoret: aduersus quem nos arma capere ac decertare monet Ecclesia, cum ait; Estote fortes in bello, & pugnate cum antiquo serpente, & accipietis regnum æternum. ¶ Est & caro nostra familiaris & domesticus hostis, quem & nutrire, & nobiscum circumferre necesse est: qui tamen commoditatibus suis intentus, perniciem germano spiritui perpetuò machinatur; à quo tamen eximio amore diligitur, ideoque infensior & periculosior hostis habetur. Hæc est enim velut altera Dalila, quæ virum suū

22. delictis emollitum in potestatem tradidit hostium suorum: ea verò sub vnico carnis nomine non vnum, sed plures secum hostes affert: hinc Propheta, Miserere, inquit, mei Domine, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. Conculcauerunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes aduersum me. Qui nā istis Omnes animi nostri affectus, omnes carnis nostræ sensus: qui, quoniam carnales sunt, spiritualia fastidiunt, & ad carnalia (quemadmodum caro ipsa, à qua proficiuntur) semper aspirāt. Caro enim legi Dei subiecta nō est; nec enim potest hoc est, ex natura sua (nisi aliunde regatur) nō habet vnde alia, quàm quæ sibi sunt cognata & similia, videlicet carnalia, concupiscat. Qua quidē concupiscentia vehementer germanum spiritum ad intemperantiæ suæ consensum trahit.

23. Est tertius quoque hostis, mundus, hoc est perditorum hominū societates; inter quos, nisi in desertā loca secesseris, vitā agere necesse est.

- Inter tot autem malos bonum esse, inter tot scorpiones vitam agere, nec ledi; super prunas ardentes ingredi, nec comburi; inter tot laqueos incedere; nec irretiri; inter tot postremo prauorum hominum exempla & iniurias vitam agere, nec innocentiam amittere; diuinæ virtutis & gratiæ opus & beneficium est. Non enim frustra Saluator ait;
- Matth. 24.** Quia abundabit iniquitas, refrigescet multorum charitas. Nec sine
- Psal. 11.** causa regius Propheta ad Dominum clamabat; Saluum me fac Deus, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum; nisi quod intelligeret, quantum iustitiæ atque innocentie periculum perditorum hominum contubernio & quotidiano conuictu immineret.
- Cum igitur tot hostibus vndique circumsedeamur, totque modis imperamur, an non necesse est aduersus illos spiritualia arma capere, & pro vallo murisque excubare, & in acie semper armis illis instructum esse, quæ nobis strenuus ille huius militiæ dux capere suadet; hoc est, firmam in Deo spem, insuperabilem fidem, lorricam iustitiæ, orationis præsidium; quibus a dextris & sinistris, hoc est, in secundis & aduersis rebus muniti incedamus; ne aut illis efferaur, aut istis animo concidamus? Quis autem aduersus tot hostes dimicare sine labore & contentione poterit? Nec enim stertendo, aut dormiendo, vitamque omnem in ludo & otio insumendo, & vigilem sensibus & cogitationibus nostris custodiam adhibendo, turbidosque luxuriantis animi nostri motus comprimendo hæc victoria paratur. His enim virtutibus Sancti omnes instructi, his muniti præsidijs pericula se omnia propulsarunt, de atrocissimis his hostibus triumpharunt; his armis innocentiam tutati sunt. In cuius rei argumentum
- Apoc. 7.** Ioannes in Apocal. se illos ante Dei thronum vidisse ait, candidis vestibus amictos, palmasque in manibus gestantes. Candore autem vestium, eorum innocentiam; palmarum autem gestatione (quod partæ iam victoriæ insigne est) gloriosos eorum triumphos & victorias designauit. Igitur nunc quidem certandi atque laborandi, tunc regnandi, triumphandi, & partæ iam victoriæ spolia colligendi tempus erit. Tunc enim oraculum illud, quod vox de cælo demissa ad eundem
- Apoc. 14.** Ioannem detulit, fideliter implebitur, Audiui, inquit, vocem de cælo dicentem mihi, Scribe hoc est, oraculum quod tibi nunc denuntio; dignissimum est quod non voce tenus, sed congruentibus etiam literis ad posteritatis memoriam, & piorum hominum, in curriculo pietatis laborantium, solatium consignetur. Arripe igitur calamus Ioannes, & scribe. Quid igitur scribam? Beati, inquit, mortui qui in Domi-
- Ibidem.**

27 no moriuntur. A modò enim iam dicit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. Hæc igitur vox, fratres, ad laborantes eccelo demissa est; hos Dominus appellat, his requiem post laborem promittit. Qui igitur vitam omnem sine vllò pietatis, aut laboris fructu consumunt; qui supra Christi dorsum salutis suæ spem fabricantes vitam omnem in luxu, in somno, in socordia, in voluptatibus carnis, & in omni vitiorum intemperantia consumunt, ad hanc requiem minimè vocantur. Hæc igitur secunda piorum laborum causa est fratres, quæ ex hostium nostrorum impugnatione colligitur.

Est & tertia, quæ ex Dominicæ passionis exemplo sumitur, quâ in sacra huius diei lectione cœlestis magister assignauit: qui vbi mortis suæ & salutaris fructus, qui ex ea sequuturus erat, mentionem fecisset, protinus ad eiusdem mortis imitationem spe cœlestis mercedis inuitat, cum subdit; *[Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo (quod ego in passione mea vitam morti exponendo feci) in vitam eternam custodit eam.]* Ergo Dominicæ passionis sacrificiū non desides & inertes manet, sed eos, qui & grata voluntate beneficiū accipiunt, & quatenus licet, redemptoris sui passionibus configurari, hoc est, similes fieri nituntur. Vnde mysticus ille agnus, cuius immolatione Israeliticus populus ab Ægyptiaca seruitute erat liberandus (qui veri agni Christi in cruce pro nobis immolati imaginem præferebat) cum lactucis agrestibus manducari præcipiebatur: vt intelligeremus, passionis Dominicæ fructum non ad homines voluptuosos, & Epicureos, sed ad eos, qui eiusdem passionis amaritudinem, compassionis affectu, & asperioris vitæ amaritudine sectari conantur.

Num. 9.

§. III.

¶ Quisquis igitur virtutis amore captus est, fortitudinis & constantiæ virtutem sibi tanquam sponsam indissolubili vinculo copulare debet, sequæ totum illius studio atque amoris addicere. Aiunt Venetiarum Ducæ quotannis cum mari sponsalia solenniter celebrare, atque in huius fœderis signum anulum illi porrigere. Quo symbolo innuere vult, præcipuum studium suum in classibus instruendis versari debere: quod maximum eius ditionis munimentum in hoc præsidij genere constitutum sit. Ad hunc ergo modum virtutis cultor laborum patientiam in sponsam sibi dilectissimam assumere debet, sequæ totum illius studio adiungere. Hac enim vna re faciliè virtutum omnium compos effici poterit. Nihil enim homines ab hoc studio deter-

Simili.

inde

ret, nifi difficultas, & labor, qui virtutibus implicatus eft. Qui autem sic Dei amore fuerit incensus, vt quò illum pleniùs demereatur, non modò laborem non recuset, fed etiam auidè concupifcat, nihil habebit quod ipfum à virtutis ftudio remoretur: cùm virtus natura fua vt nobiliffima, ita iucundiffima atque gratiffima fit. Contra verò qui fic corporis delicijs atque voluptatibus deditus eft, vt laborem omnem fugiat, atque detrectet, hunc necelfe eft virtutum omnium expertem, atque adeò hoftem effe; & ne vllum laborem excipiat, omnem à fe virtutem excutiet. Quid igitur hoc homine in felici, qui adeò fe impotētē ad omnē honeftatis elegantiā fecit? Quid verò illo felicius, qui folius patiētiae beneficio viā fibi facilem ad omnia virtutū officia munivit? Quibus igitur laudibus hęc patientiae virtus prædicanda eft, quę tantam homini dignitatem & gloriā præbet?

At inquires; Difficile admodum eft, vt homo, qui in fui ipfius amore adeò propenfus eft, adeò quę fuauitatis amicus, laborem, quem natura ipfa refugit, auidè concupifcat. Non abnuo difficile hoc effe, fed ampliffimus tamen vtilitatis fructus nos ad hanc moleftiam deuorandam impellere debet. Virum quę autem Salomōn fub ftrenuę mulieris imagine nos docuit, cū ait, Mulierem fortem quis inueniet? procul & de vltimis finibus pretium eius. En virtutis huius difficultas fimul & raritas. Cæterum eius deinceps mirabiles fructus toto hoc capite percenſet. Sequitur enim; Confidit in ea cor viri fui, & ſpolijs non indigebit. Reddet ei bonum & non malū omnibus diebus vitę fuę. Cæteræ deinde virtutum & officiorum laudes, quas idem Salomōn enumerat, ab hoc vno fortitudinis fonte manare docet. Quo vno argumento quàm latè fortitudinis huius fructus & laudes pateant, intelligere licet. Si igitur fortitudo hęc omnia bona parit, & à malis omnibus immunem hominem conſeruat, quāto illam ftudio atque amore complecti par eſt?

Quid verò ſempiterna illa merces, quę virtutum laboribus in cælo repofita eſt? An non hæc etiam animos noſtros ad omnem virtutis laborem per fe ſola excitare poterit? Si nemo athleta ſine labore coronatur, quomodo illam ſempiternā glorię coronam ſine vllò labore adepturos ſperamus? Conſiderate quęſo diligēter fratres, ſic ab autore Deo res oēs inſtitutas, vt nihil magnū ſine labore mortalibus cōtingere voluerit: quod multarū rerū exemplis intelligere licet. Ne mo ſerè patrimoniū ſuū augere & cumulare ſine magnis laboribus terra mariq; exantlati poteſt. Nemo ad virtutis & perfectionis culmē ſine diligēti ſtudio & labore peruenit. Nemo ſapiētiā, variarum

Proh. 31.

Ibidem.

Simil.

q; rerū

- 33 q; ferū scientiā, nisi magno studio, magnisq; vigilijs vnquā adept⁹ est. Quā rē disertissimus Demosthenes declarauit: qui interrogatus, quā ratione singularē illā dicēdi facultatē adeptus esset, Plus, inquit, olei quā vini cōsumēdo. Quid verō duces & imperatores? quis horum victoriā sine sudore & sanguine obtinuit? Quid hi, qui nominis gloriā immortalitati cōsecrarūt? An nō hi per tela, per ignes id quod quērebant assequuti sunt? Quid dulces natū quā acerbis parentis doloribus in lucē eduntur? quā multis laboribus educantur? Postremō quid ipsa pretiosa metalla, argentū & aurū, referam? An non ea naturæ conditor in imis terrę visceribus latere voluit, vt nisi summo labore & periculo erui inde non possent? Si ergo nihil pretiosum aut mag. nū sine maximis laboribus homini contingere mūdi opifex & moderator voluit, quis adeō demēs erit, qui summū illud & infinitum bonū (cui cætera omnia seruiūt) sine villo virtutis studio atq; labore parari posse credat? Quale enim illud bonū est, in quo bonis omnibus, quæ humana mens cogitatione cōprehendere potest, beati omnes perfruētur? Quale illud bonū est, à quo omnis amaritudo, omnis languor, omnis timor, omnis cura & sollicitudo, ac omne deniq; malū lōgissime abest? Quale erit inter sanctorū Angelorū & Archangelorū choros sedē habere, ad opulētissimā illā Dei mensam cū Apostolis accūbere, immensæ illius pulchritudinis cōtēplatione pasci, incircūscriptū lumē videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Quale postremō erit diuinę felicitatis & glorię participē fieri, & in ipsum Dñi sui gaudiū, fidelibus seruis promissum, nūquā inde amplius exiturū intrare? An nō igitur dignū erit pro hoc tāto bono adipiscēdo vel omniū etiā Martyrū tormēta tolerare, ne dū exiguū virtutis laborē perferre? Si enim tā multa seculi homines propter exigua illa & infima bona, quæ paulō antē commemorauimus, patiūtur, quis quēso stupor, quē cęcitas, quē infania est, pro cœlesti illa corona (cui oīa quę cœli ambitu cōtinētur cōparata exigui pulueris instar sunt) minimū virtutis & iustitię laborē perferre nolle? vnde, quēso, hęc tā dēsa humanarū mentiū caligo? vnde hęc tā detestabilis & execrāda vēcordia? Certē hoc vno exemplo aduertere licet quā sit apud multos extincta & emortua charitas, quā infirma fides, quā languida & emortua spes, vtpōte quæ nullum in mentibus nostris summi illius boni desiderium, nullam amoris scintillam excitat. Sic enim credimus, quasi prorsus non crederemus: sic speramus, vt nulla promissi & sperati boni cura & cupiditate tangamur; quando nullum prorsus pro eo adipiscēdo ne leuissimum quidem

Demosthe.

Iunio

bonaguide
singi?

laborem perferre dignamur. O deplorandam hominū cecitatem! lo 36
 incredibilem humanarum mentium stuporem!

§. IIII.

Simil.

¶ Quando aliter Christi Martyres se gesserunt; qui nullos cruciatus,
 nulla tormentorum genera pro hoc tanto bono adipiscendo recusa-
 runt. Vt prudentissimi enim mercatores terrena contempserunt; vt
 inuenirent celestia: temporaria reliquerunt, vt possiderent æternas:
 vitam corporis ad horam neglexerunt, vt animæ simul & corporis vi-
 tam, & sempiternam gloriam mercarentur. Mitto nunc alios, vnus
 nobis Laurentius satis erit, qui tam multis atque horrendis cruciati-
 bus hoc tantum bonum mercatus est. Primum enim cum beatum Pa-
 pam Sixtum ad carcerem trahi videret; vnde ad martyrij palmam pro-
 cessurus erat; tanto fuit simul patiendi desiderio incensus, vt sanctum 37
 Pontificem his vocibus compellaret; Quò progredieris sine filio; pa-
 ter? quò sacerdos sancte sine ministro properas? nunquid degenerem
 me probasti? Experire certè vtrum idoneum ministrum elegeris, cui
 commisisti Dominici sanguinis dispensationem. At sanctus Ponti-
 fex bono illum animo esse iubet, fore pollicens vt nequaquam deside-
 rata martyrij corona fraudandus esset. Interim tamen Ecclesiæ the-
 sauros eius fidei commissos pauperibus distribui iussit, ne in sacrile-
 gas Tyrannorum manus deuenirent. Quod ille officium mira de-
 uotione, & alacritate obiuit. No. Qu enim fidelium indigentium late-
 bras exquirens, primùm quidem eorum pedes summa animi & cor-
 poris demissione & charitate abluebat, fusisq; multis super eos la-
 chrymis deuotissimè osculabatur, ac postremò larga illis manu subue-
 niebat. Quod vbi factum est, iterum patiendi desiderio inflammatus, 38
 letus ad patrem redijt, Noli, inquit, me derelinquere pater sancte:
 quia iam thesauros tuos expendi, quos tradidisti mihi. At ille, Non,
 inquit, ego te defero fili, neque derelinquo: sed maiora tibi debentur
 pro fide Christi certamina. Nos quasi senes leuioris pugne cur-
 sum suscepimus; te autem quasi iuuenem manet gloriosior de Tyran-
 no triumphus. Post triduum me sequeris Sacerdotem Leuita. Hac
 voce commoti carnifices Laurentium apud Imperatorem deferunt,
 Christianum illum, & thesaurorum Ecclesiæ custodem esse procla-
 mantes. At Tyrannus, fidei nostre odio incensus, & auaritiæ faci-
 bus inflammatus, Dijs sacrificare, & thesauros prodere Laurentium
 iubet, ni mallet omnia tormentorum genera experiri. Quid hic san-
 ctus adolescens? Num ad imperatoris maiestatis presentiam expa-
 uuit?

39 uit: num tormentorum immanitate ante oculos posita aut metu cō-
cidit, aut aliquantulum titubauit, aut demissa voce verbum aliquod
fide sua indignum protulit? Minimè verò: sed incredibili constan-
tia, Deo plenius, quasi ante sordidum quendam hominem astitisset,
vocem illam emisit, quam mundus expauit, Dæmones exhorruerūt,
& Angeli in cœlo demirati sunt, Infelix, inquit, Imperator, qui me
istis machinis terrendum putas: ista mihi non arma, sed ludus; non
tormenta, sed virtutis excitamenta; non gladij, sed ludicra puerorum
terramenta sunt: ista metu miser formidare putas? Has epulas ego
semper optaui, tantum abest vt illas formidare debeam. Cumque Ty-
rannus respondisset; Dic ergo vbi tui similes sunt, vt simul epulemi-
ni: ille contrā, admiranda diuini Spiritus vi confirmatus, non minus
generosè quàm antea, Non es, inquit, dignus eorum aspectibus præ-
sentari. O inuicta fides! ô flagrantissima charitas! ô certa futurorum
40 spes, quanta est potentia tua! Quo enim maiori conuicio potuit ille
orbis Monarcha dehonestari, quàm cum audiuit indignum se eorū
aspectu esse, quos omnium mortalium vilissimos iudicabat? Iam
mihi videtur Laurentius non in terra, sed in cœlo quodammodo esse,
vnde iam Deo plenus, & in sublimi loco positus, ac de felicitate
sua securus, talia in illum orbis Monarcham conuicia iactare non ti-
mebat. Mundo enim excelsior factus, quid mundus aduersus eum
moliri posset, non agnoscebat.

Quid Tyrannus? Hac tanta (vt ille putabat) contumelia irritatus,
totusque furijs Dæmonum inuectus, & in furorem rabiemque con-
uersus, scorpionibus immanissimè Martyrem cædi iussit: vt hoc
tormentorum genere quam aduersus illum conceperat rabiem ex-
41 pleret. Nec sic tamen exatiatus, quasi parum esset totum Marty-
ris corpus, scorpionibus lacerum, & cruentatum, sanguinisque ri-
uox ex eo vndique fluentes cernere, aliud flagellorum genus, nem-
pè virgarum adhiberi iussit: quò verbera verberibus, & vulnera vul-
neribus addita, Martyris constantiam frangerent. Qui tamen quò
vehementius cædebatur, eò fortior atque constantior reddebatur.
Sed nec sic tamen Tyranni rabies & furor conquieuit. Tertium e-
nim flagellorum genus, multò diutius, hoc est, plumbata proferri
iussit: quò videlicet sauciatum & lacerum scorpionibus, & Virgit
corpus plumbata contunderent, & ossa confringerent. Sic factum
est, vt in toto Martyris corpore nulla pars vulnere & sanguine va-
caret. At crudelis Tyrannus ne hoc quidem cruore exatiatus, Sa-
cristica, inquit, Dijs: sin minus, nox ista in tuis expendetur suppli-

cijs. Cumque sanctus Martyr hoc sacrilegum facinus, & facinoris
 auctorem libera & constanti voce detestaretur, ignis, & craticula, &
 furcæ ferreæ parantur, sanctissimumque corpus ferreis nexibus con-
 strictum, in craticula, supposito igne, ponitur, & furcis ferreis com-
 primitur. Ibidemque iam tostus atque combustus ad impiissimum
 Tyrannum lætissimo vultu dixit: Assatum est iam, versa, & manduca,
 quia iam video quod diu desideravi: & clarissima voce inuictum
 spiritum per manus Angelorum in cælestes mansiones deportandū
 tradidit. Quis, quæso fratres, ad hanc Martyris vocem attonitus non
 miretur & obstupescat? Alij cum vruntur, præ acerbissimi doloris
 magnitudine contineri nequeunt, quin voces & clamores in cælum
 tollāt: at hic nouus homo inter craticulam ignis & mortem positus
 adeò non clamat, vt dicerijs etiam & facetijs ludat, & astantem Im-
 peratorem irrideat. Vnde hæc tam noua & inaudita virtus? vnde hæc
 adeò miranda fortitudo, atque constantia? Non utique à fragili natu-
 ra carnis & sanguinis (quæ doloris magnitudine victa succumbit) sed
 à vulneribus & meritis Saluatoris. Gratias tibi Christe Redemptor
 tuæ agimus creaturæ, qui infirmitate tua imbecillitatem nostram ro-
 borasti, & supplicij atque doloribus tuis infractos Martyres ad
 omnia suppliciorum genera fecisti. Miratur antiquitas, vnum illum
 Scæuolam Romanum potuisse subiectæ faci immotum brachium
 sustinere: nos Laurentium, nos Vincentium, nos innumerabiles
 Martyres, nos etiam teneras Virgines & puellas dabimus, quæ toto
 corpore ignes, cruces, craticulas, & equaleos infracto animo, Christi
 virtute confirmate, sustinuerunt.

Sed ad Laurentium rediens, paucis cum illo agere volo. Quid,
 quæso, nunc beate Martyr agis? quæ cogitationes versantur in ani-
 mo tuo? Mille iam anni à passionē tua fluxerunt, in quibus vnus
 tantum diei & noctis laboribus cum inestimabili gloria frueris:
 hunc autem infinita annorum spatia supersunt, in quibus eadem
 gloria fruiturus es. Quas ergo gratias tantæ felicitatis auctori ages,
 qui & in tormentis salutarī gratiæ suæ ope, & Angelico ministerio,
 & miraculorum gloria confirmauit, ac diuinis armis sepsit, & modò
 te claritatis & gloriæ suæ in omni sæculorum æternitate consortem
 facit? O quàm felices nunc illos tuos agones & certamina iudicabis,
 felices craticulas, felicia vulnera & verbera, quæ momento tempo-
 ris exacta, sempiternam tibi gloriā, sempiternam requiem & lau-
 dem pepererunt! Quàm velles (si id quidem fieri posset) mille ite-
 rum craticulis propter tantæ felicitatis auctorem aduri, qui te non in
 cælis

45 cœlis modò, sed in terra quoque adeò gloriosum fecit? Quem enim ex sanctis Martyribus tanta solennitate per totum orbem terrarum Ecclesia celebrat? Pasionis tuę diem solennem & festum esse voluit: hunc verò diem indictò omnibus ieiunio præueniri voluit: septem exinde diebus laudes tuas prædicat: varia ubique terrarum altaria tibi & templa dicauit; craticulæ tuæ Sole ipso splendidiùs fulgent. Tēplum magnificentissimum, ac toto terrarum orbe celeberrimum, craticulis tuis per omnes angulos insignitum, inuictissimus Hispaniarum Rex Philippus nomini tuo consecrauit: quo die clarissimam illi victoriam tribuisti. Vbiq̃ue gloriosus, ubiq̃ue & in cœlis, & in terra fulges, vniūsq̃; dei tormētis omnium seculorum felicitatem promeruisti. Hoc igitur exemplo discimus fratres, exiguum & breuem virtutis laborem non horrere, quòd sempiternam nobis ex eo felicitatem partam iri certò confidamus. Flāget saltem in nobis Christi charitas, & facile erit omne difficile. Nihil enim charitate potentius, nihil ad ferendos labores fortius. Quid, quæso, non tolerat charitas parentum ob educationem filiorum? Hanc igitur assiduis precibus à Domino postulemus: sic enim fiet, vt oratio charitatem impetret, charitas laborem toleret, labor perfectam in nobis virtutem pariat, virtus sempiternam nobis gloriam & felicitatem largiatur.

IN FESTO BEATISSIMI LAURENTII Martyris Concio secunda; in qua, post Euangelicę lectionis enarrationem, ad dolorum atque miseriarum, quibus hæc vita referta est, tolerantiam adhortamur; ad quod nos beatissimi Laurentii inuicta fortitudo & patientia inducit.

T H E. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eam. Ioan. 12.

TRia ad hanc vitam rectè degendam maximè esse necessaria Sapiens quidam docet, nempe prudentiam, amicitiam, atque patientiam: quæ quidem ille breuiter his memorabilibus verbis expressit; Oculus vitæ, prudentia: sal vitæ, amicitia: baculus vitæ, patientia. Ex his porrò tribus vitæ nostrę fulcimentis, tertium hoc, quod patientiæ virtutem commendat, in præsentī concione tractare constitui: q̃ hoc

nec

nec ab Evangelica lectione, neq; à beatissimi Laurentij, die festo ab-
 horrere videatur. Cum enim inter Martyrum laudes (quos nobis ad
 imitandum Ecclesia proponit) patientia præcipuè cōmendetur, alie-
 nū vtiq; non est de laborum atq; dolorum tolerantia in eorum fe-
 stis differere. Quam sit autem hic patientiæ baculus ad innumeras
 huius vitæ molestias leniter sustinendas necessarius, res ipsa, & quoti-
 diana, quibus infestamur mala satis indicant. De hac igitur adeo ne-
 cessaria virtute dicturi, & solatia nonnulla his, qui cum assiduis mise-
 rijs conflictantur, præbituri, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis
 interuentu, suppliciter imploremus.

...omniq; m... A V E N I M A R I A

Simil.

¶ Quemadmodum nobilissima inter creaturas, Sol, splendorem suū
 liberalissimè ita ubiq; diffundit, vt nihil neq; in cœlo, neq; in terra
 sit, quod lucis & splendoris illius expers sit: sic ea bonitatis natura est,
 vt se ubiq; diffundat, & opes atq; diuitias suas liberalissimè in om-
 nes elargiatur. Hinc fit, vt summa illa & immensa Dei bonitas, omni-
 bus bene facere, omnes ad se allicere, de omnibus benè mereri, in om-
 nes opes suas effundere, mortalesq; omnes ad felicitatis & gloriæ
 suæ communionem (cuius eos capaces condidit) inducere nunquam
 cesset. Nihil enim odit eorum quæ fecit: quin & omnes homines (vt
 Apostolus ait) vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

Sap. 10.

1. Tim. 2.

¶ Huius autem rei gratia non vnā aliquam parandæ salutis ratio-
 nem, sed multas esse voluit: vt qui minus vna poterant incedere, alia
 ingrederentur via. Omnes tamen ad duas præcipuè referuntur; qua-
 rum altera mandatorum, altera consiliorum; hoc est, altera imperfe-
 ctorum, altera perfectorum est. Vtramq; enim cœlestis magister
 pio cuidam adolescenti proposuit: quem primum quidem mandata
 seruare, deinde rebus omnibus renuntiare, easq; pauperibus ero-
 gare monuit. In sacra autem huius Euangelij, lectione omnes qui-
 dem, sed eos potissimum instituit, qui mortis & crucis suæ exem-
 plo, mortificationis crucem in omni vita portare decreuerunt, per
 quam, viam sibi ad cœleste regnum munierunt. Sic igitur ait.

Matth. 19.

[Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mor-
 tuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum
 fructum affert.] Hac eleganti comparatione Dominus (qua se fru-
 menti grano in terram iacto similem facit), & passionis suæ ig-
 nominiam, & eiusdem passionis incomparabilem fructum breui-
 ter ostendit. Neque enim diuinæ sapientiæ est, rem, omnium maxime

mirabilem, exiguae alienius utilitatis gratia moliri. Quid autem maius, aut mirabilius, quam summi rerum, omnium Domini mors atque supplicium? Finis enim, & ea quae ad finem instituta sunt, eiusdem ordinis & dignitatis esse debent. Magnus igitur fructus ex hoc tam magno & stupendo opere sequendus erat.

Si quis autem querat, quisnam coelestis huius grani fructus exiit, ait, Ioannem in Apoc. audiat, qui postquam centum quadraginta quatuor millia electorum ex tribubus Israelis enumerasset, vidisse se ait turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis, & linguis, qui stabant ante diuinae maiestatis thronum, amicti stolis albis, victricesque in manibus palmas gestantes. Totus igitur hic electorum numerus ex hoc fecundissimo grano productus est. Ex hoc enim innumerabilis Martyrum exercitus prodijt; ex hoc myriades Sanctorum Pontificum & Confessorum; ex hoc purissimus sanctorum Virginum chorus; ex hoc item clarissima Monachorum & Anachoritarum examina; ex hoc denique quidquid electorum in libro vitae scriptum est. Omnes enim isti in ducem suum, in edito crucis loco positum, oculos consicientes, & mirabilem eius charitatem, patientiam, constantiam, obedientiam, fortitudinem, & humilitatem, reliquasque eius virtutes considerantes, ab eo spiritum & virtutem traxerunt, quibus & mundum, mundi que delicias, & populos contemnerent, & per varios labores atque certamina suum ducem sequerentur. Quid vero mirum si Saluator proposito sibi huius tam multiplicis fructus gaudio, libenter mori voluerit, ut tam copiosus fructus ex huius grani morte prodiret?

Quia vero Saluator noster non ob hoc solum passus est, ut nos mortis suae merito & sacrificio redimeret, sed etiam ut exemplo suo nos ad sui imitationem, hoc est, ad laborum patientiam atque tolerantiam induceret, subdit protinus, [Qui amat animam suam, perdet eam: qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam.] hoc est, Quisquis carnis suae affectus, variasque cupiditates, & procliuatam ad malum ex originalis peccati morbo contractam considerat, & quantum eius nos ingenium atque natura a coelestium & spiritualium rerum commentatione abducit, & ad terrena atque carnalia bona (quae sibi cognata atque germana sunt) pertrahere nitatur, animaduertit, atque hac de causa totum studium suum in ea frenanda & conterenda, eiusque vitij & cupiditatibus crucifigendis atque mortificandis ponit, is plane hac spirituali morte, & salutari odio non quidem eam extinguit, sed in vitam aeternam custodit. Ita que dum carnem

nem suam odit, amat; dum amat, odit; dum illam molliter nutrit, perdit; dum verò illi necem infert, in vitam æternam seruat. Quantum autem nos hoc salutare carnis nostræ odium ad amorem erga Deum consequendum adiuuet, paucis indicabo.

§. 15. *De amicitia & inimicitia*

7. 309A

¶ Est igitur sciendum, perfectæ amicitie proprium esse, ut qui verè amat, & amicorum eius, quem amat, amicus, & inimicorum inimicus existat. Talis enim amicitie affectus non solum in eum qui diligitur, sed in alios etiam trahit. Quocirca necesse est, ut qui hoc amore Deum diligit, & amicos eius eximio amore, & inimicos capitali odio prosequatur. Vtrumque autem se præstitisse regius Propheta confitetur: illud quidem cum ait; Sanctis qui sunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis (pro quo alij verterunt; Erga sanctos qui sunt in terra eius, & præclaros, omnis voluntas mea in eis) hoc autem posterius, cum alibi ait; Nonne qui oderunt te Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Qui sunt autem iuratissimi Dei inimici, nisi qui etiam animæ nostræ hostes sunt? Quia enim animæ nostræ salus cum Dei cultu & religione copulata est, efficitur planè, ut quicquid animæ nostræ inimici sunt, iidem etiam Dei hostes necessariò existant.

Psal. 15.

Psal. 138.

¶ Cæterum cum inter tres animæ nostræ hostes, caro, præcipua numeretur (utpote: quæ familiaris ac domesticus hostis sit, idemque naturali & vehementissimo amore cum anima nostra copulatus) efficitur planè, ut possit lethale peccatum, nullus capitalior Dei & veræ religionis hostis quam caro nostra sit. Parum enim aut mundus, aut Daemon nobis obesse possent, nisi intra nos satellitem hunc haberet, qui illis aditum præbet, & tacitas eorum suggestiones ad animæ nostræ aures non solum defert, sed etiam acuit, & incendit. Ut enim antiquus olim serpens, primum illum generis nostri principem dilectissimæ uxoris suafu atque opera in peccatum impulit: ita nunc idem carne nostra (quam ipse venenato sibilo suo infecit, & in qua aliquid, quod a se manauit, agnoscit) quasi ministro utitur ad spiritus nostri constantiam tentandam atque labefactandam. Si igitur (ut ad propositum redeamus) perfectæ charitatis est, eius quem diligis inimicos odio habere, consequens est, ut post peccatum (quod summo odio detestandum est) carnem nostram, peccati labe infectam, hoc salutare odio prosequamur: quæ & amoris proprii, & peccati, & malorum omnium fons & origo est. Hoc autem odio constituto, & nostri ipsorum amore (qui præcipuum diuini amoris impedimentum est)

11 vi eius ab anima nostra pulso, charitas protinus erga Deum in spiritu nostro efflorescet. Vt enim si lapidi, in edito ædificij loco posito, fulcra quibus sustentatur, abstuleris, sponte sua illico ad inferiora loca relabitur: ita si spiritui nostro affectionum & cupiditarum vincula (quibus ad terram deprimitur, & à spiritualium rerum contemplatione & amore deducitur) sustuleris, ad spiritualia protinus (quæ naturæ suæ cognata & finitima sunt) atq; aded ad supremum illum Spiritum (cui fruendo conditus est) protinus rapietur.

Simil.

Hinc præcipuum Sanctorum omnium (qui ad hunc diuinum amorem aspirabant) studium extitit, sempiternas cum carne sua inimicitias exercere, & aduersus omnes eius cupiditates continenter bellum gerere. Quod enim magis in hoc sancto sui odio proficiebāt, eò magis in Dei amore crescebant. Sunt enim amor Dei, atque sui, 12 velut bilances: in quibus quò magis altera deprimitur, hœc magis altera attollitur. Sui enim amore decrecente, Dei amor crescit: contra verò ubi sui amor augetur, Dei protinus amor frigit.

Simil.

Sed obijciat aliquis; An non satis erit huic immodico sui amoris obistere, & quæ iniuste appetit, denegare, ne nos in peccati foueam præcipitet; vt necesse non sit seipsum hoc odio prosequi? Est hoc planè satis ad communem fidelium vitam: viris tamen studio perfectionis incensis hoc satis non erit. Quemadmodum enim qui luctatur cum hoste, non hoc solum curat, ne ab eo prosternatur; sed illum etiam prosterne nititur, quò longius à periculo ruinæ absit: sic Sancti viri non satis sibi esse putabant, si amoris proprii non succuberent, sed illud etiā curabāt, vt quatenus fieri posset, illū etiam extinguerent, sanctumq; sui odiū pro illo substitueret: vt hac arte ab amoris sui periculo quàm lōgissimè abessent.

Simil.

13 Sed quæret rursus alius; Quæ ratione hunc in animo affectum potero generare, cui tota carnis militia repugnat? Non alia certè, quàm illa ipsa, quæ alijs virtutum habitus frequentis vsu generantur & perficiuntur: Vt enim abstinentiæ virtus, assidua inedia atque ieiunio acquiritur; & patientia, frequentis iræ cohibitio, & iniuriarum atque laborum tolerantia gignitur, & altas in anima nostra radices agit: ita sui ipsius odium, hostilibus operibus quibus carnem nostram affligimus, & blanda & voluptaria illi cuncta subtrahentes, molestaque ingredientes, omnesque eius libidines & voluptates resedcantes, ad postremò hostili animo omnes eius cupiditates expugnantes, ipsius odium atque contemptum paulatim acquirimus. Qui verò contra faciunt, & pro disci-

ciplinæ

Prov. 29. 2

ciplinâ securitate, molli indulgentia corpus suum nutriunt; illud, faciliè experiuntur, quod est à Salomone dictum; Qui delicate à pueritia nutriti seruum suum, postea inueniet eum contumacem.

Ephes. 5.

Sed rursus dicet aliquis; Quis adeò inhumanus, & à communi sensu alienus erit, qui hostili animo aduersus carnem suam, concitetur, cum præsertim Apostolus dicat, Nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, ac fouet eam? Quis inquit? Ille certè, qui diligenter confiderauerit, eam malorum omnium seminarium; & capitalem animæ nostræ, atque Dei hostem esse; adeò vt ne tota quidem Inferorum potentia acrius contra animæ nostræ salutem, ac Dei gloriâ pugnare, maiusque aduersus diuinitatem bellum gerere queat. Quisquis igitur Deum super omnia diligit, quomodo aduersus hunc atrocissimum Dei hostem non animo commouebitur? non eius odio exarde scet? non dies noctesque de illius perniciè & interitû cogitabit? Quod si magna præmia ad magnos labores excitare homines solent, quod maius huic salutari odio præmium proponi potest, quàm vera sapientia, & flagrantissima in Deum charitas, quæ hoc odio comparatur? His adde sempiternam animæ salutem; adde vnigeniti Filij Dei societatem, & contubernium: adde postremò singularem celestis Patris honorem. Hæc enim adeò magnifica præmia nobis, præsens sancti Euangelij lectio proponit; cum ait; *[Qui odit animam suam, et hoc mundo, in uitam æternam custodit eam.]* En salus animæ sempiterna: Deinde verò addit; *[Qui mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego, illic et minister meus erit.]* En Christi societas, & felicissimum contubernium: Postremò autem addit; *[Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.]* En summi Parentis honor: à quo honorari, summus honor, & vera gloria est. His igitur tam magnificis præmijs propòsitis, non adeò difficile erit supra naturam, per gratiam, assurgere, & hanc aduersus carnem suam pugnam capeßtere.

Non sum tamen, fratres, adeò communis fragilitatis ignatus, vt tam acriter aduersus vos ipsos pugnare moneam: hoc enim eorum est, qui ad perfectioris vitæ studium aspirant: ad quos huius Euangelij doctrinam pertinere initio diximus. Satis mihi erit, primum quidè, vt contra affectus & cupiditates vestras (ubi gum dibine legis præceptis pugnaverint) strenuè atque viriliter decertetis, maiorisque Deo interdite arboris fructum prohibenti, quàm serpenti decipienti, aut Eux, hoc est, carni vestræ blandienti, & lethale venenum propinanti, obtemperare. Deinde, quoniam (vt D. Gregorius ille maxime ab illicitis abstinet, qui ea, quæ communi lege licenti, à se interdum abdicat; illud

17 cat; illud etiam à vobis requiro, vt si non semper, sàpe tamen com-
muni more concessis (ob illius gratiam, qui nulla sua necessitate, sed
sola vestri charitate ductus, mortem, cuius debitor non erat, ample-
xatus est) vobis interdicitis. Itaque aliquando sitim; aliquando fa-
mem ob illius amorem ferte: sàpe etiam iocis, ludis, & festiuis amico-
rum colloquijs abstinete: sàpe item linguam; sàpe oculos ab earum
rerum intuitu, quæ grata vobis esse potuissent, comprimate. His enim
veluti rudimentis virtutum eruditi, & affueti, facile hoc sanctum ac
salutare odium, imò verò clarissimum supra vos imperium; quouis
alio præstatius, obtinebitis. Rectè enim Salomon, Melior est, inquit, Pro. 16.
patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbiũ.
Hactenus de Euangelica lectione.

18 Nunc ad vos breuiter sermonem conuerto fratres. Scitis hanc ef-
se arctam illam viam salutis, qua Sancti omnes ingredientiẽs tantam
gloriam & honorem à Christo Domino propositum, per carnis suæ
crucem adepti sunt. Quid igitur hi dicent, aut quid sibi polliceri po-
tunt; qui omnes opes & facultates suas, omnes curas & cogitationes
suas in carne sua molliter tractanda & oblectanda infumunt; qui
omnem pietatis, honestatis, & penitentiaẽ laborem nõ minus quàm
tactum aspidis refugiunt; qui nullam crucis Christi, nullam cultus a-
nimæ suæ, nullam incerta mortis, nullam reddendæ rationis, nullam
æterni supplicij curam habet; qui ita viuunt, vt quamuis aliud fide te-
neant, re tamen ipsa atque vitæ institutione illud dicere videantur,
quod homines Epicurei in libro Sapientiaẽ dicunt; Exiguum, & cum Sap. 2.
tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis,
& nõ est, qui agnitus sit reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus;
& post hoc erimus tanquam si non fuerimus. Venite ergo & fruamur
bonis, quæ sunt, & vtamur creatura, tanquam in iuuentute ecleriter.
Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos
flos temporis. Coronemus nos rosis, antequàm marcescant: nullum
pratium sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Horum autem mi-
serabilem sortem & exitum Apostolus lamentatur, cum ait, Multam
bulant, quos sàpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimi-
cos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est.
Quid igitur infelicius quàm talem Deum colere, talem quæ finem &
vitæ exitum expectare? Qui igitur talem Deum colunt, qui tota vita
ventri seruiunt, nonne magis inter bruta animalia, quæ natura pro-
na, atque ventri obedientia finxit, quàm inter homines connumerân-
di sunt? Quo pacto igitur talem sedem sibi in cælo petent, qui in

terris pofiti pecudum more viuunt? Et quidem nos omnes, dum falu
tis noſtre facrificium immolatur, poſtulamus vt inter Angelos & Ar
changelos, inter Thronos & Dominationes, atque adeo inter Sera
phicos illos ſpiritus ſocia exultatione & communi voce communem
Dominum laudemus dicentes, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus
Deus Sabaoth. Qua ergo fronte inter hos choros locum & vocem à
Deo petunt, qui in terra pecudum more vitam ducunt? Quid autem
talibus, cum hoc poſcunt, reſponderi poterit, niſi quod ſanctus ille
Patriarcha voluptuario illi diuiti reſpondit; Fili, recordare quia rece
piſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala nunc autem hic con
ſolatur, tu verò cruciaris? In quanto autem iſti ſalutis ſuæ diſcrimine
verſentur, aperte Saluator oſtendit, cum ait; Væ vobis diuitibus qui
habetis hic conſolationem veſtram. Væ vobis qui ſaturati eſtis, quia
eſurietis. Væ qui ridetis nunc, quia flebitis. Quis igitur adeo ferreus
erit, qui hæc iudicis noſtri non tam verba, quàm fulmina non perti
meſcat? Sed hæc aliàs. Nunç ad baculum patientiæ, quem initio pro
poſuimus, quiſque ad infirmitatem noſtram ſuſtentandam maximè
neceſſarius eſt, reuertamur.

Luc. 16.

Luc. 6.

Rom. 15.

Genef. 3.

Ibidem.

Iob. 14.

Gregor.

¶ Cum multi ſc maximè diuinorum eloquiorum fructus & vtilitates
ſint, tum ille maximus, maximèq; ad huius ærumnoſæ vitæ miſerias
perferendas neceſſarius eſt, quem Apoſtolus expreſſit, cum ait; Om
nia quę ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt per patien
tiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus. Sciebat enim
vir diuinus non defuturos vnquam labores & calamitates, quamdiu
in turbido & procelloſo huius vitæ pelago nauigamus, Hoc autem ip
ſa miſerandæ vitæ noſtræ conditio, quæ ad exilium, ad lachrymas, &
labores damnata eſt, facile declarat. Cum enim duo ſint totius gene
ſis humani parentes, aſſerit dictum eſt; Maledicta terra, in opere tuo.
Er, Multiplicabo ærumnaſtuas, & conceptus tuos: in dolore paries
filios. Quid ergo genus hominum ex tali propagatum radice ſibi ſau
ſtum & felix in hac vita polliceri poterit? Quid, niſi illud, quod in li
bro Iob ſcriptum eſt; Homo natus de muliere, breui viuēs tempore
repletur multis miſerijs: qui quaſi flos egreditur & conteritur, &c. In
ter has autem hominum miſerias, capſimo loco numeratur, quòd ex
tam fragili principio, nempe ex muliere ortum duxerit. Vt enim D.
Gregor. ait, Quid habere poteſt fortitudinis, qui natus eſt ex infirmi
tate? Quòd ſi (ut Phyſici definiunt) maximam humano corpori mate
ria partem feminina miniſtrat: quale id erit quod ex tam vili & fragi
li ma

- 23 li materia procreatum emerſu? quanta erit corporis infirmitate preſum? quot miſerijs implicatū? quot egritudinibus circūolutū? quot ærumnarū generibus expoſitum? Deniq; idem ſanctus Iob vitā noſtrā perpetuā quandā militiā eſſe ait, dieſq; noſtros mercenarij diebus cōparari. Quo in loco D. Gregor. Ipſa, inquit, vita noſtra militia eſſe dicitur: quia hoc iā eſt facta quod tolerat: adeo pœna ipſa in naturā quodāmodo verſa eſt. Quod vero dies hominū, mercenarij diebus cōparat, hoc ſignificare voluit, q̄ ſicut mercenarij ſeruus, inopia cogente, in cōtinuo labore vitā ducit (quo enim die non laborat, vix habet quo ſuſtētare vitā poſſit) ita omnis homo, quantū ad laboris cōditionē attinet, verē mercenarij eſt; quia quāvis multi à corporis labore immunes ſint, nemo tamen à laboribus animi, & curarū fluctibus liber eſt. Pro varietate namq; tū delictorū, tū perſonarum,
- 24 æquiſſimus ille mundi arbiter varia laborū genera ſingulis quibuſq; diſtribuit; vt quemadmodum nemo à culpā immunis, ita nemo pœnæ laborisq; expers ſit. Hinc apud eūdē Iob gigantes gemere dicuntur ſub aquis: vt intelligamus, quod quamvis multorū fortuna ſublimis ſit, & à cōmunibus miſerorum laboribus aliena, habet tamen diuina prouidentia atque iuſtitia profundiores variarum calamitatum aquas, quibus hos mergat, ſub quibus ipſi quoq; alta ſuſpiria & gemitus edant; quāvis dignitatis magnitudine excelſi & ſublimes. admodum ſint. Hos autem humanæ vitæ turbines & procellas, quibus diuina prouidentia homines iactari patitur, regius Prophetā expreſſit, eūm ait; Abyſſus abyſſum inuocat in voce cataſtractum tuarū; hoc eſt, tribulatio tribulationem vrget, & calamitas calamitatem cumulat, & varia vndiq; pericula circūſtant; cū tu Domine peccātis noſtris exigentibus, turbines atq; procellas calamitatum in huius vitæ pelagus tam frequenter immittis.
- Ceterū ne pij homines hac laborum commemoratione perterreſcant, latum diſcrimen inter piorum improborumq; labores hoc in loco referendū putauī. Cū enim hæc laborū atq; pœnarum lex ad omnes vniuerſe ſiue pios ſiue improbos ſpectet; cū oēs in eodē freto nauigēt, atq; adeo eadē naui vehantur; hæc tñ inter vtroſq; diſſerētia eſt, q̄ improbos quidē Dñs laboribus vexādos atq; agnādos, p eo atq; eorū ſcelera exigunt, permittit, vt in illis impleatur quod per Prophetā dicitur; Dereliquiſtis Dominū, vt dereliqueret vos. Et illud Oſea; Oblita eſ legis Dei tui: obliuiſcar & ego filiorum tuorum. Pij verō, quoniam tota mente illi, tanquam amantiſſimo parenti obſequi & placere cupiunt, ipſe quoq; paternæ cura & prouidentia ſic

Gregor. in moral.

Iob. 26.

Pſal. 41.

2. Para. 24. Oſee. 4.

Psal. 36. tia sic laborantibus & periclitantibus adest, ut cum ceciderint, non
 Psal. 40. collidantur, quia ipse supponit manum suam. Hinc illud Prophete;
 Salus autem iustorum a Domino, & protector eorum in tempore
 tribulationis: & adiuvabit eos Dominus, & liberabit eos, & eruet eos
 à peccatoribus, & saluabit eos: quia sperauerunt in eo. Hoc ipsum di-
 Cyprian. scrimen D. Cyprianus contra Demetrianum assignat his verbis. Pos-
 cōtra De- nam de aduersis mundi ille sentit, cui & læticia, & gloria omnis in
 metrianū. mundo est. Ille mœret & deflet, si sibi malè sit in seculo, cui benè nō
 potest esse post seculum: cuius viuendi fructus omnis hīc capitur:
 cuius hīc solatium omne finitur. Ceterum nullus dolor est de in-
 cursione malorum præsentium, quibus fiducia est futurorum bono-
 rum. Denique nec consternamur aduersis, nec frangimur, nec dole-
 mus, neque in vlla aut rerum clade, aut corporum valetudine musi-
 ramus, spiritu magis quàm carne viuentes, firmitate animi infirmita-
 tem corporis vincimus. Per ipsa quæ nos cruciant & fatigant, proba-
 ri & corroborari nos scimus, & confidimus. Putatis nos aduersa vo-
 biscum æqualiter perpeti, cum eadem aduersa videatis à nobis & vo-
 bis non æqualiter sustineri? Quam diu enim corpus hīc permanet,
 commune cum cæteris sit necesse est. Intra vnā domum boni &
 mali interim continemur. Quicquid intra domum euenerit, pati sor-
 te patimur, donec aut temporalis sine completo ad æternæ vel mor-
 tis, vel immortalitatis hospitia diuidamur. Non ergo idcirco compa-
 res vobis & æquales sumus, qui in isto adhuc mundo & carne consti-
 tuti, mundi & carnis incommoda vobiscum pariter incurrimus. Nā
 cum in sensu doloris sit omne quod punit, manifestum est eum non
 esse participem pœnæ tuæ, quem videas tecum æqualiter non dole-
 re. Hactenus Cyprianus. Videtis ergo fratres, cum boni ac mali varijs
 huius vitæ laboribus exagitentur, quantum inter vtrosque discrimi-
 nis sit? Si enim diligenter vtrorumque sortem consideres, intelliges,
 illos quidem sub ardentissimo Solis æstu sine vmbraulo aduri, istos
 verò diuinarum alarum vmbra protectos à Solis ardore defendi. Illi,
 velut in media acie, nudi & inermes telis patent hostium suorum (illa
 Genes. 4. Cain verba vsurpates, Omnis qui inuenerit me, occidet me) isti verò,
 diuina custodia armati, clypeoque diuinæ protectionis muniti, inter
 medios hostiū cuneos tuti & impenetrabiles incedunt. Illi per huius
 seculi vndas in nauī, clauo maloq; destituta, ventorum atque fluctuū
 incursionibus variè iactantur: isti verò in nauicula Christo guberna-
 tore maria fulcantenauiant, qui imperat ventis & mari, & sit tran-
 quillitas magna: hoc est, qui & mund irabiem ac tempestatem sedat,
 & men-

29 & mentes nostras inuictis viribus sepius ne nos procella mundi submergat.

§. III.

¶ Hoc ipsum autem (vt cætera Sanctorum exempla taceam) vel vnus beatissimi Laurentij Martyris exemplo comprobare licet; cui Dominus & patiendi materiam, & robur inuictum, & propensam ad patiendum voluntatem, & alacritatem contulit. Primum enim scorpionibus; iubente Imperatore (cuius animus Dæmonum furijs agitabatur) immanissimè toto corpore cæditur & laceratur. Deinde nouo alio flagellorum genere, iisdem temporibus vsitato, hoc est, crudelibus virgis sæuissimè cæditur. Cum autem gloriosus Christi Martyr, corpore quidem lacero, sed animo tamè integro, quod magis torquebatur, eò fortior atque constantior in eius confessione persisteret, crudelis tyrannus contemni se putans, & se frustra hæc tentasse indignè ferens, aliud flagellorum genus, multò dirius, nempe plumbata afferri iussit; vt quoniam nullus iam erat vulneribus in lacero corpore locus, plumbata corpus lacerum contunderent, & ossa confringerent. Cum ergo sanctus Martyr mortem sibi iam imminere credidisset, sublati in cælum oculis, coelestem imperatorem his verbis appellat; Domine Iesu suscipe spiritum meum. Quid ad hæc Dominus Iesus? O miranda diuinæ sapientiæ consilia! Ad hanc Martyris petitionem clarissima è cælo vox delapsa est, quam ipse etiam crudelis Tyrannus audiuit; Adhuc multa tibi desunt certamina. Clemētissime Domine, liceat mihi tecū paululum ratiocinari. Iustus quidē, Ieremias ait, es tu Domine, si disputem tecum: verumtamen, iusta loquar ad te. Cur, quæso mi Domine, sanctum Martyrem tuum diutius atque immanius torqueri vis, cum tam strenuè hactenus diu pro tui nominis gloria decertauerit? Per iam Martyr effectus est, qui tot verberibus, tot plagis laceratus & contusus, nullum habet in corpore membrum, quod tibi non obtulerit in holocaustum. Adde incomparabilem animi constantiam, qua Tyranno minitanti respondit; adde Ecclesię thesauros tanta fide & deuotione distributos: adde vitam innocentissimè actam, quam edita miracula probant; adde illam inexplebilem Martyrij sitim, quæ apud iustitiam & æquitatem tuam Martyrij instar est. Num igitur doloribus & cruciatibus hominum pasceris, qui ad alia grauiora certamina Martyrem vocas? At hoc vsque aded ab immensa bonitate & charitate tua alienum est, vt ne nos vulneremur, vulnera nostra excipere; ne nos

Ierem. 12.

ad mortem duceremur, tu mortis supplicium subire volueris. **Quin** 34
Ierem. 52. & sanguinarios illos parentes odisti, qui liberos suos in falforum
 Deorum honorem iugulabant: quod execrandum sacrificij genus
 tu maximè auerſaris. Cur ergo nunc tormenta Martyris, iam penè
 consumpti, diutius augenda, & protelanda cœlesti voce denuntias?
Rom. II. An non periculum est, ne fideles tui, tantorum tormentorum metu
 perterrefacti, concidant, & à fide deficiant? O altitudo diuitiarum ſci-
 pientiae & ſcientiae Deilò admiranda ratio diuinorum conſiliorum!
Pſal. 67. Hæc sanè diceret hoc in loco prudentia carnis. At prudentia ſpiri-
 tus miras in hoc diuino conſilio rationes deprehendit. Hæc enim
 paſſionum acerbitate Dominus & Martyrem mirabiliter illustrabat,
 & nominis ſui gloriam, & gratiae ſuae potentiam, & prouidentiae ſuae
 curam atque ſolertiam apertiffimè declarabat, & Eccleſiae ſuae fi-
 dei prudentiffimè conſulebat: ac poſtremò, quàm ſit is in Sanctis ſuis 35
 mirabilis, oſtendebat.

Quid enim mirabilius (vt ab hoc primùm incipiamus) quàm hanc
 tantam, tamque inſuperabilem animi conſtantiam & fortitudinem
 in homine fragili carne ſepto (qui vix culicis morſum patienter fer-
 re poteſt) deprehendi? Potuit ne Deo, Angelis, & hominibus ſpe-
I. Cor. 4. ctaculum gratius mirabiliusque proponi, quàm Laurentius, cū ſcor-
 pionibus, cum ignibus, cum craticula, cum furcis ferreis, & cum
 ipſo orbis Monarcha adeò fortiter & animoſè decertans? Amplifi-
Seneca. cat Catonis fortitudinem Seneca cum mala fortuna dimicantem,
 his verbis; Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna com-
 poſitus, utique ſi & prouocauit. Non video, inquam, quid habeat in-
 tetris Iuppiter pulchrius, ſi conuertere animum velit, quàm vt ſpe-
Seneca. ctet Catonè ià partibus non ſemel fractis, ſtante nihilominus inter 34
 ruinas publicas erectū. Haecenus Seneca. Si hoc igitur ſpectaculū tā
 gratum Deo fuiſſe vir hic diſertiffimus & iuſtiſſimus virtutū æſtima-
 tor credidit, Catonem videlicet inter illos fracti exercitus reliquias
 animo infracto extitiſſe, neque Cæſaris arma & potentiam extimuiſ-
 ſe, quale quæſo ſpectaculum fuit, adoleſcentem nudum & inermem,
 omniſque humana ope deſtitutum, aduerſus totam mundi atque in-
 ferorum potentiam dimicaſſe, viciffe, atque triumphaſſe? Domuerūt
 Romani Imperatores mundum, & ſub iugum atque ditionem ſuam
 redegerunt: At hic Romanus Imperator atque orbis domitor, idem-
 que omnibus Dæmonum furijs exagitatus, adhibitis omnibus tor-
 mentorum machinis (quas vel crudelitas hominum, vel furor Dæmo-
 num, vel Imperatoris potentia potuit excogitare) adoleſcentem hūc

35. adeò non vicit, neque à fidei suæ constantia (quod vnum ille captabat) reuocare potuit, vt is in medijs ignibus & craticula constitutus, & furcis ferreis compressus, adeò non cesserit doloribus, vt ad teterimum Tyrannum victor ignium diceret, Agnosce miser, & re ipsa doctus intellige, me istis tuis ignibus adeò non terreri, vt ij mihi magno etiam refrigerio sint. Agnosce ergo te victum, agnosce te mea fide & constantia superatum, & conatus tuos omnes irritos & inanes fuisse; agnosce totam imperij Romani potentiam ab vno adolescente te deiectam: agnosce me torqueri quidem & mori, vinci tamen minime potuisse: agnosce cruciatus tuos corpus tantum meum impetere valuisse, sed animi robur & constantiam non fregisse, nec ab eo (quod tot artibus, tot machinis extorquere cupiebas) impetrare potuisse. Agnosce ergo, miser, Romanum Imperatorem non modò
36. ab vno adolescente superatum, sed etiam irrisum atque contemptum. Itaque assasti vnā partem, gyra aliam & manduca. Videtis fratres quantum ex hac passionis acerbitate Martyris gloria creuerit?

Quid verò diuini nominis gloria? quantum hac passione illustrata est? Vnicum Sanctorum omnium studium fuit, modis omnibus Dei gloriam magnificis laudibus & operibus celebrare. Itaque alij canticis & hymnis, alij varijs sacrificiorum generibus, alij puritate & innocentia vitæ, & plenissima mandatorum obedientia eius imperium & gloriam magnificauerunt. Nulla tamen diuini nominis magnificandi ratio dignior & illustrior, quàm quæ Martyrum sanguine & morte declaratur. Hinc Ioannes in Euangelio de Petri morte à Domino prænuntiata loquens, ait, Hoc au-

37. tem dicebat, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Dei enim gloria fide & obsequio seruorum eius maximè declaratur. Quod autem maius obsequium vel à Deo requiri, vel ab homine impendi potest, quàm illatam mortem, & acerbissima tormenta prius perpeti, quàm illius numen violare, fidem prodere, maiestatem offendere, & ab obedientia & reuerentia illi debita deciscere? Non est enim in tota humanæ naturæ facultate, diuino etiam præsidio munita, quò vltèrius in Dei fide, amore, & obedientia progredi valeat. Quod cùm ita sit, quantum quæso beatissimus Laurentius Dei gloriam illustrauit, cuius tantam maiestatem, tantam gloriam, tantum imperium esse credidit, vt pro ludo habuerit omnes tormentorum machinas, omnem Impe-

Ioan. 21.

ratorum potentiam, ne cœlestem Imperatorem suum aliqua infirmi-
tatis nota offenderet? Tota enim mundi potentia à fide & charitate,
huic maiestati debita, ne ad momentum quidem illum potuit auoca-
re. An non igitur hæc tanta passionum acerbitas Dei gloriam (cui
omnia seruire debent) maximè extulit?

Ceterum vt fidelis famulus in Dominum, ita fidissimus Domi-
nus extitit in seruum: qui tanto illum spiritus robore donauit, totq;
miraculis eius fidem confirmauit, & certissimam illi spem salutis &
glorię mox futurę ostendit. Nam cum in carcere esset, signo crucis
lubritam & insperatam videndi facultatem cæcis contulit, & his mira-
culis Hyppolitum, carceris custodem, eiusque familiam ad Christi
fidem ita conuertit, vt martyrij participem effecerit. Cœlesti quoq;
voce, qua Dominus & præsentiam suam, & voluntatem declarauit,
& ad futura certamina erexit, ipsumque armauit & corroborauit.
Quin & pulcherrimum è cœlis Angelum misit, qui Martyris sui san-
guinem, ex vulneribus defluentem, linteo abstergeret. Quo miracu-
lo Romanus miles, qui tum aderat, stupefactus, & ad Laurentium
conuersus, Video, ait, ante te iuuenem pulcherrimum linteo vulnera
tua tergentem: & ideo adiuro te per Deum, qui suum ad te Angelum
demisit, ne me derelinquas. Opportunitate verò accepta, à B. Lauré-
tio baptizatus, clamare cœpit se Christianum esse. Ideoque Impera-
toris iussu, capite truncatus, Christi martyr effectus est. His igitur ex-
ternis fidei & spei adiumentis, & internę gratiæ præsidij fidelem
seruum fidelior Dñs ad certamen illud clarissimum adiuuabat.
Hoc ergo modo fidissimus cum fidei seruo Dominus certare quo-
dammodo videbatur. Quò enim Martyr grauiora tormenta patieba-
tur, hóc maiora illi Dominus ad patiendum præsidia & adiumenta
conferebat.

Iam verò ad Catholicę fidei exemplum & firmamentum quan-
tum roboris hæc Laurentij tormenta præbuerunt? Quò enim im-
maniora supplicia, ne à fidei sinceritate deficeret, passus est, hóc cla-
rius & firmitus sanguine suo catholicę veritatis & fidei testimonium
tulit.

Quid verò de Martyris gloria & cōrona hac tam dira passione
aucta dicam? Vnus Martyrij dies totam eternitatis gloriam illi con-
tulit: tantoque maiorem, quanto passionis certamen acius fuit. Quo
quidem fructu sanctus Martyr fraudatus fuisset, si postremum hoc
craticulę supplicium illi defuisset. Eius igitur glorię & felicitati Do-
minus consulebat, cum maiora illi certamina superare cœlesti voce
denuntia-

41 denuntiabat. Non vulgari beneficio diuitem mercatorem afficit, *Simil.*
 quisquis opportunitatem mercium materiam illi subministrat, qua in
 arca repositam & otiosam pecuniam locupletare mercimonijs exer-
 cendis valeat. At beatus Laurentius diuinæ gratiæ opibus ditissimus
 erat: cuius virtute tormenta illa, & multo etiam atrociora sustinere
 poterat. Quocirca magnum diuinæ providentiæ beneficium extitit,
 huic tantæ gratiæ, quæ in sancti Martyris mente latebat, hanc tantæ
 fortitudinis & constantiæ segetem & materiam præbere: cuius fru-
 ctus & in Ecclesia ad piorum exemplum, & in cælo ad Martyris glo-
 riam sempiterno æuo permaneret.

Quid ex his, quæ hæcenus diximus, colligere licet fratres? Multa
 sanè: sed illud in primis, quantum à veritatis scopo aberrant, qui me-
 tu laboris, quem in diuinæ legis obseruatione esse putant, ab ea deter-
 rentur. Non enim diuinæ gratiæ virtutem (quam fortasse nunquam
 experti sunt) agnoscunt: cuius tanta vis est, ut non modò legis diuinæ
 suauē iugum, & onus leue, sed ferrum etiam, & ignes, & scorpionum
 verbera, & crates ferreas alacriter ferre possit. Quæ quidem gratia
 omnibus qui se ad eam parare student, in promptu est; cum ipsius
 gratiæ autor personarum acceptor non sit, sed omnibus ad se redire
 volentibus misericordiæ suæ opes explicare & impartiri soleat. Vn-
 de meritò D. Bernar. Magis, ait, diuinam gratiam queri posse, quòd
 homines illi desint, quàm quòd ipsa desit hominibus. Quam ergo ig-
 nauia nostræ excusationem in extremo illo examine prætexere po-
 rimus, cum gratiæ collator expansas semper manus in cruce habeat,
 ut sua in nos munera largiatur?

43 Hinc etiam colligere licet, quanta sit illa supernæ patriæ felici-
 tas, quam omnes sancti Martyres dignam putauerunt: propter quam
 omnia tormentorum genera perpeti decreuerunt: cum tamen cer-
 tum sit, ne omnes quidem passionibus simul congestas vel vnum felici-
 tatis huius diem equare posse, nisi diuinæ gratiæ virtus eas hac felici-
 tate dignas efficeret. Quanta ergo dementia, quanta cæcitas est,
 nolle solo diuinæ legis suauissimo iugo sine vulnere & sanguine mer-
 cari, quod Martyres omnes membrorum omnium dilaceratione si-
 bi compararunt? Quid hi quæso facient, cum videant se ab hac tanta
 gloria excidisse, quam tam leui diuinæ legis sarcina sine ferro &
 vinculis promereri potuissent? O qualis tunc erit luctus, quantus
 furor, cum hanc tantam fœcundiam & amentiam suam ad men-
 tem reuocauerint! Ut igitur hunc tantum fletum euadere merea-
 mur fratres, hac saltem ratione Martyrum exempla sectari contem-
 damus;

damus; vt quando mori propter Christi confessionem non da-
tur, membra saltem nostra (vt Apostolus ait) mortificare studea-
mus super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, con-
cupiscentiam malam, & auaritiam (quæ est simulachrorum serui-
tus) propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatis; vt his pesti-
bus liberati, ad gloriosa Martyrum contubernia peruenire merea-
mur: præstante Domino Iesu Christo, cui est gloria & imperium
per infinita seculorum seculorum Amen.

IN FESTO ASSUMPTIONIS BEATISSIMAE

Virginis Mariæ Concio prima; in qua lectio Euangelica & lite-
rali, & mystica expositione enarratur; ac deinde sacræ
Virginis laudibus, & Assumptionis eius festo
accommodatur.

T. H. E. *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga
plurima. Porro vnum est necessarium. Maria opti-
mam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Luc. 10.*

Consentaneum erat, fratres dilectissimi, vt dignitati
festorum, quæ statis diebus celebranda nobis propo-
nit Ecclesia, pietas quoque & deuotio nostra ita re-
sponderet, vt festorum magnitudinem religionis &
pietatis nostræ deuotio æquaret. Constat autem inter
omnes Sanctorum dies festos, beatissimæ Virginis festa principa-
tum tenere; quando & ipsa inter omnes sanctorum ordines prin-
cipem locum tenet. Inter omnia verò eius festa, id, quod ho-
diè de gloriosa eius in cælum assumptione celebramus, esse præ-
cipuum, Ecclesia initio statim solennitatis huius prædicat his ver-
bis; Hæc est illa præclara festiuitas omnium sanctorum festiuitati-
bus incomparabilis: in qua gloriosa, & felix, mirantibus cœlestis
curiæ ordinibus, ad æthereum peruenit thalamum. De hac igitur
tam gloriosa solennitate sermo nobis hodiè habendus est. Tem-
pus enim (ait Bernardus) loquendi est omni carni, cum assumi-
tur incarnati Verbi mater in cælum: nec cessare debet à laudibus
humana mortalitas, cum hominis sola natura super immortales
spiritus exaltatur in Virgine. Sed quid nos rudes & imperiti de tanta
Virginis

Virginis gloria dignum dicere valeamus. Fateor (ait idem) imperitiam meam; pusillanimitatem propriam non abscondo. Non est equidem quod me magis delectet, sed nec est quod terreat magis; quam de gloria Virginis Mariæ habere sermonem: quia licet de ea loqui gestiant omnes, tamen quidquid dicitur de indicibili, eò ipso quod dici potuit, minus placet. ¶ Hoc autem festum sancti Apostoli primi omnium dignissime hodierna die celebrarunt. Qua de re D. Dionysius cum de laudibus Hierothei magistri sui dissereret, sic ait: Cum nos, & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuedu corpus illud, quod autorem vitæ Deumque ceperat, conuenissemus, (aderat autem & frater Domini Iacobus, & Petrus, supremum decus & antiquissimum Theologorum columen) ubi post contuitum placuit ut infinite potentem bonitatem Pontifices laudarent omnes, quisque pro capto suo: ille (scilicet Hierotheus) post Apostolos, omnibus alijs laudatoribus superior erat: totus excedens, totus se deferens, eorumque laudabat consortium patiens. Ab omnibus denique, à quibus audiebatur, videbatur, & agnoscebatur, & non agnoscebatur, afflatus Deo, diuinusque laudator iudicatus est. Hactenus ille. Hic certe vir diuinus pro dignitate huius diei festum celebravit. Hoc nos hodie spiritu & affectu dicere, hoc vos audire oportebat fratres, ut aliqua saltem ex parte huius diei solennitati satisfacere possemus. Sed quoniam hoc celeste donum est, descendens à Patre luminum, eius opem, sacratissimæ Virginis interuentu, (cuius hodie festum celebramus) suppliciter imploremus.

Dionys.
de diu. nom.
mini. c. 30.

Iacob. i.

A V E M A R I A.

¶ Lectio sancti Evangelij, fratres charissimi, si nudam solum rei gestæ historiam, quæ in ea describitur, spectare velitis, nihil ad presentem solennitatem facere videbitur: si verò rei gestæ mysterium attendatis, nihil ad eam commodius afferri potuit. In ea verò narratur, duas illas sorores, Martham, & Mariam, Dominum Iesum, ubi castellum quoddam ingressus esset, intra domum suam excepisse, & omnia illi hospitalitatis & humanitatis obsequia deuotissime exhibuisse. Prudentissime enim piæ sorores hospitis sui mores & ingenium agnoscentes, sic inter se officia partitæ sunt, ut altera sacri corporis eius, altera animæ pascendæ officium sibi fumeret: & altera quidem illum in domo sua, altera in mente reciperet. Martha enim satagens circa frequens ministerium, mensam, qua corpus Domini reficeretur, apparabat: Maria verò deuotione, & amore, atque cælestis verbi auditione prædicantis Domini animam, dum pasceretur, ipsa pascebatur. Nouerat enim ipsum ubi Samaritanam mulierem docuisset, & ad

Ioh. 4.

& ad fidem conuertisset, discipulis cibum offerentibus dixisse; Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Cumque illi de hoc cibo quæssissent, Meus (inquit ille) cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me, & perficiam opus eius. Cum ergo hoc probè teneret Maria, simili obsequio Dominum reficere curauit, ad illius pedes sedens, & verbum eius deuotissime audiens, illumque hoc modo non solum reficiens, sed etiam intra animæ suæ hospitium excipiens.

Ioh. 4.

Ioh. 4.

Ioh. 4.

Cum ergo Martha satageret circa frequens ministerium, foremque ad pedes Domini assidentem sine vlla solitudine cerne-
ret, studio magis hospitalitatis quàm indignatione commota ad
Dominum ait; Domine, non est tibi cura quod soror mea reliquit me so-
lam ministrare? dic ergo illi ut me adiuet. Et respondens ait illi Dominus;
Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima. Porro vnum est ne-
cessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Multa
sunt, fratres, quæ tum in hac Marthæ querela, tum in Dominica re-
sponsione commentari possemus: sed illud præcipuè hoc in loco ob-
seruandum est, quod sancti Patres annotarunt, nempe per has duas
sorores, duo viuendi genera, quibus in Ecclesia pij omnes exercen-
tur, commodissime designari. Martha enim, quæ in hospitalitatis &
misericordiæ opere desudabat, actiuam vitam representat: Maria ve-
rò, quæ ad pedes Domini sedens audit verbum illius, contemplati-
uam designat. Est enim actiua vita, quæ in ijs operibus versatur, pro-
pter quæ Dominus in extremo iudicij die cæleste regnum ouibus
suis se esse largiturum promittit cum ait; Esuriui, & dedistis mihi mā-
ducare: sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me:
nudus, & operuistis me. Contemplatiua verò vita est ab his quidem
operibus (cum necessitas charitatis non vrget) seriatim vacare, & gu-
stare quoniam suauis est Dominus; hoc est diuinarum rerum con-
templationi toto pectore incumbere, diuinis amplexibus inhere-
re, diuinæ pulchritudinis speciem puris animæ oculis contueri, solius-
que conditoris amore ac desiderio inardescere, ac postremo cælestē
in terra vitam meditari. Hoc est igitur contemplatiuæ vitæ officium,
quod sancti illi Anachoritæ in desertis vitam agentes profitebantur:
qui ab omnibus huius vitæ curis & negotijs secedentes in hoc vno
studio dies noctesque intentierant, corpus atterentes, ut animā cele-
stibus dapibus saginarent, terrena bona contemnentes, ut mentem
spiritualibus opibus locupletarent. Horum igitur præcipuū & singula-
re studium erat, illa Prophetæ verba in corde & in ore semper habe-
re; Di-

8 re; Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, *Psal. 17.*
& refugium meum, & liberator meus: Et, Sicut cervus desiderat ad
fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sicut anima *Psal. 41.*
mea ad Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante fa-
ciem Dei mei?

Quæri autem solet: ex hac duplici vita; cum vtraq; sanctissima, Deo
q; gratissima sit; vtra sit illi gratior, atq; præstantior. Cui quidē quæ-
stioni cœlestis magister in euangelica huius diei lectione respondere
videtur, cum Marthe quærenti ait; [*Maria optimam partem elegit, quæ
non auferatur ab ea.*] Sed quoniā (vt Philosophi tradunt) scire, est rem
ex causis cognoscere, non erit alienum, quod Dominicæ vocis te-
stimonio verum esse cognoscimus, causis etiam redditis comproba-
re; ijs præsertim, quæ nos ad huius vitæ amorem & studium excitare
possint. Illud igitur hanc vitam maximè cōmendat, quod in ea actio
ne versatur, ad quam præcipuè homo à Deo conditus est. Quam rem
hac distributione atque ordine Seneca declarat: Externa siquidē om-
nia, atque aded totum hunc mundum, quem oculis vsurpamus, ad
humani corporis obsequiū pertinere ait; corpus verò propter sensus
datum esse definit, vt per eos magnifica Dei opera contueri & senti-
re possimus. Sensus verò menti atque intellectui deseruire ait, dum
varias ei rerum differentias repræsentant, in quibus ipse philosopha-
ri queat. Porro autem mentem ipsam, in qua intellectus inest, atque
voluntas, ad hoc nobis esse concessam, vt ex ijs, quæ sensuum mini-
sterio deprehenderit, in conditoris sui cognitionem & amorem as-
furgat. Ad quod officium hominem conditum esse Seneca testatur.
Constat enim quæ inferiora sunt, superioribus deseruire; non con-
10 traria. Non est enim Dominus propter seruum, sed seruus propter Do-
minum: neq; eques propter equum, sed propter equitem atque ses-
sorem equus. Non igitur mens nostra inferioribus seruire, sed infe-
riora menti seruire natura ipsa debent. Rectè ergo Seneca, externa
omnia propter corpus; corpus verò propter sensus; sensus autem pro-
pter mentem; mentem verò propter diuinæ pulchritudinis speciem
contemplandam & amandam conditam esse docet. Quod cum ita
sit, consequens est, vt præstantissimum illud opus esse fateamur, ad
quod & totus hic mundus, & homo ipse præcipuè cōditus est: quod
quidem est contemplatiuæ vitæ proprium.
Adde etiam, quod quicunq; rectè philosophati sunt, in hac ipsa
contemplatiuæ vitæ actione humanam felicitatem, & summum ho-
minis bonum posuerunt; quamuis neque supernaturalem eius beati-
tudinem,

*Theologus
in Apola-*

*Seneca in
Epistol.*

Seneca in

Idem.

Seneca in

tudinem, neque supernaturalia Spiritus sancti dona naturali rationis
 lumine agnoscere potuerunt: Nos autem supernaturalia Spiritus san-
 cti dona adiungimus, quibus & intellectus nostri aciem dono sa-
 pientiae illustramus, & voluntatem charitatis ardore incendimus,
 quibus hę duę supremę animę nostrę vires perficiuntur, & nobili-
 tantur, ut his vesuti alis subleuata ad diuinę pulchritudinis speciem
 contemplandam attollantur. Ex his autem quę diximus, huius vitę
 dignitas apertę colligitur. Inter omnia quippe Spiritus sancti dona
 principem locum obtinet sapientia. Proprium autem sapientię opus
 est, diuina contemplari. Necesse est autem pręstātissimum esse, quod
 a pręstantissimo Spiritus sancti dono proficiscitur. Constat item, in
 ter omnes virtutes atque habitus, cęlitus menti nostrę inditos, prin-
 cipatum tenere charitatem. Erit ergo nobilissimus actus, qui a nobi-
 lissimo habitu procedit: hic autem quis alius est, quàm summum bo-
 num diligere? Quid verò aliud huius vitę sectatores agunt, quàm di-
 uinis amplexibus, diuinęque dilectioni vacare? Ut enim D. Grego-
 rius ait, Tales amant, & ardent, & in ipso suo amore requiescunt:
 quia nihil hoc amore superius est, ad quod illum referre & ordinare
 debeant: ideoque in eo, tanquam in fine, plenissimę requiescunt. Qua
 quidem ex re huius vitę dignitas apertę colligitur, quando id agit
 in terra, quod beatę mentes in cęlo semper exercent. Vnde alia etiā
 eius dignitas intelligitur; nempe, quod cum multarum virtutum officia si-
 mul cum vita finiantur, hoc tamen munus & officium tunc perfe-
 ctius incipitur, cum in hac vita finitur. Ut enim Apostolus ait, Chari-
 tas nunquā excidit: siue prophetię euacuabuntur, siue linguę ces-
 sabunt, siue scientia destruetur: ex parte enim cognoscimus, & ex par-
 te prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, euacuabi-
 tur quod ex parte est. Quibus verbis Apostolus designare voluit,
 charitatis munus & officium manere in patria, cum tamen alia Spiritus
 sancti dona, & benignitatis officia ibidem locum habere nō pos-
 sint, ubi miseria nulla, nulla imperfectio est. Quam quidem rem a-
 pertę Saluator exposuit, cum Marię partem nunquā ab ea ause-
 rendam esse dixit. Fides enim & spes non erunt in patria, chari-
 tas verō, & diuinę pulchritudinis contemplatio perpetuō in ea ma-
 nebunt. Ex his autem illud etiam colligitur; nempe, hac familiari &
 assidua cum Deo, rebusque diuinis consuetudine paulatim hominē
 humana omnia dediscere, & in spiritualem, atque diuinum homi-
 nem euadere, Apostolo testante, qui ait, Qui adharet Domino, vnus
 spiritus est.

- 14 Hæc igitur omnia, fratres, satis indicant contemplatiuæ vitæ dignitatem. Vnde quisquis huic studio addictus fuerit, gloriari verè cum Propheta poterit, dicens; Funes ceciderunt mihi in præclaris. Verè enim felicissimus esse putandus est, cui diuino beneficio hæc tam præclara fors contigit, vt vitam omnem in hoc pijsimo studio infumat. Quam rem D. Greg. Theologus eleganti descriptione testatur: qui cum Episcopatus sarcinâ fuga & latebris declinasset, hoc nomine aduersus accusatores suos fugam suam tueretur, quod contemplatiuæ vitæ amore, cui semper fuerat addictus, pastorem curam re fugisset: sic enim ait; Nihil mihi fortunatius eo homine esse videbatur, qui clausis compressisque corporis sensibus, atque extra carnem mundumque positus, in seque collectus, nec (nisi summa necessitate impellente) quicquam humanarum rerum attingens, & secum, in se, & cum Deo colloquens, superiorem rebus in aspectum cadentibus vitam agit, diuinæque species & imagines puras semper, nec vllis terrenis & errabundis formis permixtas in se ipso circumfert, ac Dei, rerumque diuinarum purum omnino speculum efficitur, lucique lucem, obscuriori videlicet clariorem adiungit; ac iam futuri æui bono fruitur, & cum Angelis versatur; & adhuc in terris agens, terram deserit, atque à spiritu in cælo collocatur. Si quis vestrum hoc amore correptus teneatur, quid dicam, intelligit, atque affectui ei, in quem tum incidi, facile ignoscet. Hactenus ille. Ex cuius verbis liquet, quanta sit huius vitæ dignitas, quantumque à veritate aberrant, qui eam vt vacantem & otiosam contemnunt; vtpotè quod per eam homines sibi ipsis tantum, non etiam publicæ saluti & utilitati prospiciant. Aduersus hos autem D. Bernar. ait; Otiosum non est vacare Deo, sed negotium negotiorum omnium. Quod quicumque in cella non agit fideliter & feruenter, quidquid aliud agit, quod non propter hoc agit (scilicet vt Deo seruiatur) in eo quod agit, otitur. Felix igitur ille est fratres, qui se totum à mundo abdicauit, totumque huic studio addixit: qui videlicet curas omnes in hanc vnam curam, negotia omnia in hoc vnum negotium, desideria cuncta in hoc vnum desiderium, amores omnes in hunc vnum amorem, & gaudia omnia in hoc vnum gaudium, studia omnia in hoc vnum studium commutauit. Quisquis enim ob amorem Christi omnia reliquit, eadem centuplum aucta, non in altera solum vita, sed etiam in præsentī percipiet.
- 15 Erunt fortasse nonnulli inter vos, qui his auditis, ad huius pulcherri-
mæ vitæ amorem excitentur, & ad eam capeendam aspirare incipiant.
- 16 Hos

Psalm. 118.

Theologus
in Apologia.

Bernar.

Simil.

aug. l. 1. c. 1. q. 1.

aug. l. 1. c. 1. q. 1.

aug. l. 1. c. 1. q. 1.

aug. l. 1. c. 1. q. 1.

Sap. 1.

Cant. 1.

aug. l. 1. c. 1. q. 1.

Matt. 25.

Ibidem.

Hos igitur monitos volo, duobus primùm gradibus ad hanc vitam
 esse ascendendum. Ut enim in Ecclesia nefas esse ducitur ad sacros
 ordines promoueri per saltum, ut aiunt: ita præposterum est, hoc vi-
 tæ genus profiteri, nisi duo isti gradus, vel saltem vnus eorum antè
 præcesserit. Sicut enim prius Lia fecunda, quàm formosa Rachel in
 matrimonium ducitur; sic actiua vita contemplatiuam antecedere
 debet. Verùm dicit aliquis; Huic vitæ mihi vacare non licet; vel
 quia opes mihi desunt, quibus alijs subueniam; vel facultas in publi-
 cum prodeundi deest; quoniam domi inclusus maneo, ideoque libe-
 rum mihi non est, quæ aliena sunt, curare. Si hoc tibi non licet, est ta-
 men gradus alter necessariò subeundus, nempe vt cupiditates om-
 nes, earumque radicem, hoc est, immoderatum tui amorem supera-
 re contendas; quò diuinę dilectioni in mente tua locum præpares.
 Amor quippe immodicus sui, & amor Dei non minus quàm vterq; 17
 mundi polus sibi mutuo aduersantur. Amor quippe Dei omnia ad
 Deum, tanquam ad vltimum finem, dirigi & ordinari postulat: con-
 trà verò immodicus amor sui & Deum ipsum, & cetera omnia ad se,
 suamque vtilitatem destinari vult: atque ita se ipsum tanquam vlti-
 mum finem statuit. Quisquis igitur ad hanc felicem vitam ascende-
 re parat, conscientię puritati, atque cupiditatum omnium cohibi-
 tioni diu multumque insudare debet. In maleuolam quippè ani-
 mam non introibit sapientia, neque habitabit in corpore subdito
 peccatis. Vnde Sponsa in Cantic. cum Sponsum ad lectum inuitat
 (hoc est, ad internæ quietis, & spiritualium deliciarum locum) flori-
 bus illum respersum esse ait; hoc est, non prauis cupiditatibus, sed
 pijs affectibus, & sanctis desiderijs plenum. Libenter enim sponsus
 ad huiusmodi loca declinat. 18
 ¶ Ceterùm, quamuis has tantas laudes contemplatiua vita merea-
 tur, actiua tamen vita tantum meriti atque laudis habet, vt in extre-
 mo iudicij die cœleste regnum misericordiæ operibus (quæ ad hanc
 vitam pertinent) tribuendum esse iudex ipse dicat. Electis enim
 ad dexteram suam constitutis dicet; Venite benedicti Patris mei,
 percipite regnũ, quod vobis paratum est ab origine mun-
 di. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis
 mihi bibere; hospes eram, & collegistis me: nudus, & operui-
 stis me, &c. Quærentibus autem pijs quando hæc in Dominum
 benignitatis officia contulerint, respondebit iudex; Amẽ dico vobis
 quamdiu

20 quamdiu vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. Hoc satis erat ad laudem & commendationem huius vitæ, quod eum cæteris quoque pijs operibus æterna merces parata sit, de his solum in illo die se mentionem facturum esse Dominus testatur. Adde etiam quod interdum ad hæc misericordiæ opera sic astringimur, vt altissima etiam cõtemplatio propter illam deferenda sit; quando laborantis proximi necessitas hoc à nobis requirit. Vnde est illud Augustini; Orium sanctum quærit charitas, negotium sanctum exigit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponat, contemplandæ veritati vacandum est. Ipsa quoque in Deum charitas quod magis amorem nostrum excitat in eum, eò magis ad diligendos homines instigat propter Deum: quoniam (vt D. Gregor. ait) Quanto ea valentiùs attollitur ad summa, tantò potentiùs recurrit ad ima. Hoc autem nobis innuit flagrantissima illa Pauli in Deum charitas, ex qua tantus dilectionis ardor in homines effluxit, vt posteaquam totam spiritus sui vim in exhortandis Corinthijs effudisset, eosque multis maximisque salutaris doctrinæ monitis imbuisset, neque tam longa & mirabili exhortatione calor ille dicendi deferbuisset, tandem ait; Os nostrum patet ad vos ô Corinthij; cor nostrum dilatatum est: non angustiamini in nobis. Quid est quod ait; Os nostrum patet ad vos ô Corinthij? Metaphora sumpta esse videtur ab ijs, qui nimio calore æstuant, hiant ore auram captare non cessant, qua caloris incendium refrigerare queant: sic diuinus hic vir salutis humanæ ardore incensus erat, vt neque continuum monendi homines officium, neque labores ob hanc causam suscepti, non pericula, non vincula, non verbera ignem illum ita refrigerare aut extinguere possent, vt non aperto ore alia atque alia periculorum & laborum genera propter eos fireret, ideoque ait; Os nostrum patet ad vos ô Corinthij. ¶ Quem verò ipse ignem in pectore gestabat, in discipulorum mentibus accendere nitebatur, cum post hæc verba protinus subdit; Eandem autem habentes remunerationem, tanquam filijs dico, dilatamini & vos: hoc est, eadem charitatis & misericordiæ viscera non erga me solum, sed quam latissime erga omne genus hominum gestate. Quod initio nascentis Ecclesiæ fideles faciebant; qui non minore charitatis affectu idolorum cultoribus in calamitate positis, quam domesticis fidei succurrebant. Hinc D. Cypria. atrocissima peste Cathagini grassante fideles sibi subditos ad hæc pietatis & misericordiæ officia infidelibus exhibenda sedulo hortabatur. Intelligebat enim vir sanctus, quam summo illi misericordiarum parenti grata esset in homines, quos ipse ad imaginem suam

August.

Grego.

2. Corin. 6.

Ibidem.

Cypria.

fingit, misericordia. Quod si huius rei causam quæras, illa inter ceteras 23
 non postrema est, quod viri misericordes cooperatores Dei in homi-
 num salutem conservanda sint. Cum enim is mundi huius gubernationi
 perpetuo intentus sit, & inferiorum causarum ministerio, animantibus,
 ac præcipue hominum (propter quos cetera condita sunt) vitæ tuea-
 tur, & necessaria illis ad vitæ cultum suppeditet: quisquis indigenti pro-
 ximo ac de salute periclitanti manum porrigit, an non is Domino ad
 salutem hominum cooperatur, & quodammodo parvus quidam Deus
 cum illo efficitur? Hoc enim à Deo viri misericordes distat in hoc offi-
 cio; quod Deus quidem (cuius immensa bonitas & potentia est) om-
 nibus providet; ipse vero (cuius tenues opes sunt) non omnibus, sed
 paucis hominibus consulit. Quam rem breviter Ecclesiasticus signifi-
 cavit, cum ait, Misericordia hominis ad proximum suum: misericor-
 dia autem Dei ad omnem carnem. Quod cum ita sit, quomodo Deus 24
 non ex initio illum amore prosequatur, quem secum cernit cooperan-
 tem, & adiutrices manus ad opus, quod ipse in defessa cura molitur,
 porrigentem? Si enim qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ,
 mercedem accipit Prophetæ (quod hac ratione ad idem munus coo-
 peretur, atque ita Prophetam cum illo effici quodammodo videatur)
 quid de illo sentiendum est, qui ipsum Domini opus vrget, & eadem
 salutis humanæ tuendæ curam suscipit? Nemo igitur Mariæ partem,
 quam Dominus optimam prædicauit, sic attollat, ut Marthæ munus
 & officium deprimat, quæ hominem, Dei imitorem, & germanum
 filium, ac penè divinum efficit. Hoc enim munus electorum, & Deo
 charissimorum esse Paulus definit, cum ait; Induite vos sicut electi &
 dilecti Dei viscera misericordiæ. Sicut electi, inquit, & dilecti: videtis
 electorum, & eorum quos Deus diligit, proprium esse, misericordiæ 25
 viscera gestare. Itaque non contentus quacunque arida & ieiuna mi-
 sericordia, viscera misericordiæ a nobis exigit, quod est multò maius:
 nec hoc contentus, non gestare tantum, sed induere ea voluit: quod
 significavit, totum hominem, hoc est, omnia eius facta, dicta, cogita-
 ta, misericordiam præferre, misericordiam spirare, & omnia tandem
 benignitatis & lenitatis speciem exhibere, qua miseros omnes & cala-
 mitosos, non modò à se non abigant, sed modis omnibus ad se tra-
 hant, & alliciant.

Verum hoc in loco illud, nō segnitè advertendū est, hoc genus vi-
 tæ, quod in proximorū miseris levandis cōsumitur, nō prorsus cōtem-
 platiuè vitæ expers esse debere: hoc est, aliquo studio sanctarum ora-
 tionum & meditationum oportere iuvari, ne videlicet homo externis

26 semper operibus vacas, & cū hominibus seculi assidue versans, rubiginis aliquid ex humana vitæ cōsuetudine cōtrahat, si internis omnino deuotionis officijs vacuus sit. Vehementer enim timendum est, ne interius euacuetur, si totus ad externa dilabatur. Quā rē illa Marthæ verba innuere videtur, quibus sororis auxiliū postulat. Verē enim mystica Martha à Maria petit adiuuari, quoniā actiua à cōtēplatiua vita vigorem mutuatur. Ideo nāque hæc duæ mulieres, quæ in hodierna sancti Euāgelij lectione referuntur (quæ videlicet vtriusq; vitæ huius imāginē referunt) sororēs fuisse perhibetur: quarum est, se mutuo germana charitate iuuare. Certē actiua sine aliqua cōtēplationis particula diu subsistere vix poterit. Quā rē cautē atq; prudēter D. Aug. admonuit, qui, quāuis vbi proximus opera nostra indiget, nos à veritatis cōtēplatione auocet, & in opus mittat, subiūgit tū deinde, Nō est omnino de
27 ferenda veritatis suauitas, ne si desit suauitas, opprimat charitatis necessitas. Verū de his hæcenus iam enī tēpus est vt ad sacræ Virginis festū veniamus, quāuis ea quæ hæcenus dicta sunt, nō omnino ab eius laudibus abhorreant. Dum enim mystica Marthæ atq; Mariæ officia explicauimus, sacræ Virginis laudibus viā muniuimus, quæ vtriusque sororis officiū in hac mortali vita plenissimē exequuta est. Quo argumēto intelligere licebit, quā hodiē gloriā, quodq; præmiū à filio receperit, quæ illi vtriusq; sororis huius officio perfectissimē famulata est. Ne me verō hoc fingere existimetis, D. Anselmum, sacræ huius Virginis studiosissimū, in mediū proferā, hæc ipsa quæ diximus prædicantem. Videamus, inquit ille, quid alij, qui Marthæ officio funguntur, operentur, & quid sacra Virgo operata sit. Alij quēlibet hospitē in domo
28 suscipiūt; hæc nō quēlibet, sed propriū Dei filiū (qui nō habet vbi caput reclinet) nō in domo, sed in vtero suscipit. Alij nudū quēlibet veste mutabili atque corruptibili operiūt; hæc verbū Dei virgineæ carne operuit, quæ sine fine incōmutabilis atq; incorruptibilis permanebit. Alij quēlibet esuriētē & sitientē cibo & potu exteriori reficiunt; hæc Deū hominū humanitus indigentē nō solum exterioribus cibis pauit, verū etiam vteri sui lacte aluit: & vt breuiter sex illa misericordiæ opera percurramus; quæ cum vni ex minimis eius sunt, Deus sibi facta cōfigetur; hæc nō quemlibet ex minimis, sed summum Dei filium hospitem suscipit, nudum pannis operuit, esuriētem pauit, sitientem lacte potauit, infirmū per infantiā & ætatē nō solum visitauit, sed etiam fouendo, leniendo, gestando frequentauit, vt meritō de ea dicatur; Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Cōprehensio,

Ioan. 19. & crucifixus, quasi in carcere posito, adfuit, sicut scriptum est; Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius. Inter hæc autem turbabatur, & sollicita erat cum fugeret in Ægyptum à facie Herodis, qui eius filium adeo persequabatur, ut multos suspectæ ætatis pueros occideret. Turbatur etiam cum Iudæos insidiantes, & mortem ei inferre molientes cognoscebat.

Luc. 2. Ad ultimum turbata est valde, & iuxta Simeonis vocem; ipseus animam pertransiuit gladius; cum videret filium suum comprehendere, ligari, flagellari, conspui, spinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, sepeliri. Vnde bene ei congruit quod dicitur; Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Hactenus Anselmus. Sed quonam modo Maria nostra, alterius Mariæ ad pedes Domini sedentis officium exequuta sit, quæ verbum eius deuotissime audiens, hospitium illi in anima sua parabat, quis pro dignitate poterit explicare? De ipsa **Augu.** namque D. August. ait; Maternam propinquitatem nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset.

Sed expendamus, quæ nam sint præcipue illæ virtutes, quæ hospitium in corde nostro Deo præparant. Harum prima, fides est: fides, inquam, quæ per dilectionem operatur, quæque tantum diligit, quantum credit: de hac enim Apostolus ait, Christum per fidem habitare in cordibus nostris. Quæ autem fides illustrior, quam eius, cui dictum est; Beata quæ credidisti, quoniam perficientur in te ea quæ tibi dicta sunt à Domino? ¶ Virginitas quoque habitaculum Deo parat, sicut beata Lucia dixit, castè viuens templum esse Spiritus sancti. Quæ autem virginitas sublimior, quam eius quæ prima inter omnes scæminas virginitatis votum emilit, & hoc pulcherrimum inuentum, exco-

Esaï. 66. gitauit. Propter quod merito virgo virginum appellatur. ¶ Humilitas quoque Dei templum efficit, ipso dicente; Super quem requiescet spiritus meus nisi super humilem & mansuetum &c? Quæ verò humilitas maior, quam eius quæ non minus humilitate, quam virginitate Deo placuit? ¶ Sed inter hæc, charitas maximè hospitium Deo parat.

I. Ioan. 4. Vt enim Ioannes ait, Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Quæ verò charitas maior, quam eius quæ plena gratia fuit, quæ videlicet Deum non modò dilexit ut Deum, sed etiam ut vnigenitum & amantissimum filium: ubi cum amore gratiæ, amor quoque naturæ interfuit. Postremo, puritas, & sanctitas præcipue locum Deo parant. Domum enim Dei decet sanctitudo in longitudine dierum. Quæ autem puritas & sanctitas maior quam huius sacratissimæ Virginis, quæ (quod nulli Sanctorum contrigit) ab omni

- 32 etiam venialis peccati labe perpetuò immunis fuit? Hinc D. Aug. O Aug.
 mater Domini, sicut in prima foemina abundauit delictum, sic in te su-
 perabundauit omnis plenitudo gratiæ; & ideo super omnes ignara de-
 liceti. Idemque rursus: Charitas fecisti, vt non solum Maria non pecca- Idem.
 ret, sed nec peccatum quidem cogitare potuerit. Quid verò mirabi-
 lius quàm in tota vita ne semel quidem in veniale peccatū incidisse?
 Clamat S. Euangelista, Si dixerimus quia peccatum nō habemus, ipsi I. Ioan. I.
 nos seducimus, & veritas in nobis non est. Denique Apostolos Domi-
 nus orare docuit; Dimitte nobis debita nostra: quoniam ipsi quoque; Matt. 6.
 quamuis Spiritu sancto pleni, & in gratia confirmati; non tamen om-
 nino à venialibus peccatis immunes extiterūt. An non ergo mirabile
 est, cū septies in die cadat iustus, foeminam similem nobis passibilē,
 sexaginta & eò ampliùs annis, quibus in hoc mundo cum immundis
 33 hominibus versata est, nūquam neque verbo, neque opere, neque co-
 gitatione in peccatum vllum veniale incidisse? Hoc planè non huma-
 næ, sed angelicæ puritatis est. Quid verò mirū angelica puritate efful-
 sisse, quæ Angelorum Dominum, & gratiarum omnium fontem no-
 uē mēsis in vtero gestauit? Benedixit olim Dominus domui Obe- 2. Reg. 6.
 dedom; quoniam eius arca tribus apud illum mensibus mansit. Qua
 ergo is benedictione, quibus opibus Virginem locupletauit, in cuius
 Virgineo vtero non ymbratilis arca illa, sed idem ipse Dominus nouē
 mensibus habitauit, & in cuius mente, tanquam in regali palatio cun-
 ctis virtutum gemmis adornato, perpetuò mansit?
- Quæ igitur sic Marthæ atque Mariæ officium non vno aliquo die,
 sed per omnem ætatem adeò perfectè exequuta est, quam hodiè mer-
 cedem, quam gloriæ coronam pro tot tantisque meritis à filio reci-
 34 piet? Quis ascendenti ei locus in cælo parabitur, quæ descendenti in
 hunc mundum Dei filio tale parauit hospitium? Rectè enim D. Bernar. Bernar.
 Neque in terris locus vllus dignior virginalis vteri tēplo, in quo Dei
 filium Maria suscepit; neque in cælis regali folio, in quo Mariam ho-
 diè filius sublimauit. Felix nimium vtræque susceptio; ineffabilis vtra-
 que; quia vtræque inexcogitabilis est.
- 35 Sed inter hæc omnia danda nobis opera est fratres, vt paulisper
 oculos ab externa Virginis gloria deflectentes ad internam mentis
 eius lætitiā contemplandam (quatenus ruditati & ignoratiæ nostræ
 conceditur) penetrare valeamus. Ad hoc igitur sciendum est, familiare
 viris sanctissimis semper fuisse, cū ab infimo ad summum dignitatis
 gradū euecti essent, aut magnis opibus locupletati, vix vnquā ab illa
 infima sorte & conditione, in qua fuerunt, oculos dimouere, quod vo-

cantis Domini gratiam pristinae vilitatis comparatione apertius agno-
 scerent: atque ita in se quidem humiles, Deo autem grati atque deo
 ti permanerent. Sic Paulus pristini erroris sui memor, se ipsum contu-
 meliosum, blasphemum & persecutorem appellat. Sic David ad re-
 gni solium euectus, prioris fortunae memoriam non deposuit, sicut
 ipse ait; Et elegit David seruum suum, & sustulit eum de gregibus ouium,
 deposuit foetantes accepit eum, pascere Iacob seruum suum, & Israël
 hereditatem suam. His exemplis, fratres, collatione facta, beatæ Vir-
 ginis mentem atque animum utcumque conijcere poterimus. Cum
 ipsa enim ex altera quidem parte recoleret, se olim euidam humili fa-
 bro (qui securi, & ferra, quotidianoque labore sibi victum parabat)
 fuisse desponsatam, illique in domesticis curis extitisse subditam &
 obsequentem; ac deinde ad eam doloris & calamitatis magnitudinem
 peruenisse, ut vnigenitum filium tanquam facinorosum & seductorem
 inter latrones appensum in cruce vidisset, seque à perfido populo faci-
 norosi & seductoris matrem aestimatam & appellatam fuisse: ex altera
 autem animaduerneret, se à Deo in matrem electam, & super omnes
 sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, cæterorumque;
 Sanctorum ordines, atque supra Cherubin & Seraphin exaltatam, &
 iuxta filij solium, ut veram eius matrem collocatam, ut supra se nihil
 nisi conditorem suam, infra se verò quicquid à Deo conditum est, cer-
 neret: cum hæc, inquam, omnia prudentissima & sanctissima Virgo
 cum animo suo cogitaret, qua quæso mente, quo animo erga tanto-
 rum bonorum largitorem esset? quo illum amore diligeret? quas illi
 gratias ageret? quibus laudibus eius immensam bonitatem prædicaret?
 Hoc utcumque conijci potest, verbis autem explicari non potest. Quid
 verò cum se à cunctis beatarum mentium agminibus in tanto præio
 & honore haberi vidit? Quemadmodum enim cum Deus Pater pri-
 mogenitum in orbem terrarum introduxit, Angelis præcepit, ut hominem
 illum tanquam verum Deum adoraret: ita cum eiusdem filij matrem
 hodierno die in cælum intulit, & in solio sibi debito collocavit, ipsæ
 Angelis præcepit, ut illam tanquam Domini sui matrem, & cælorum
 atque Angelorum Dominam & Reginam agnoscerent, suspicerent, &
 humili obsequio & reuerentia honorarent. Quis igitur animus, quis
 sensus beatissimæ Virginis erat, cum ita se ab omnibus cælestis curiæ
 ordinibus suspici & honorari cerneret? Cum Davidi Dominus per
 Nathan Prophetam æternam regni sedem promississet, seque ex tam
 infima conditione ad tam amplam dignitatem extulisset, tanto amoris
 ac deuotionis affectu incensus fuit, ut tunc vel maxime cor suum se
 inuenisse

Simil.

Hebræ. i.

- 38 inuenisse diceret, quo ardentissimo affectu Dominū oraret, eiusque magnificentiā prädicaret, quod se vnum ex cunctis hominibus ad regni solium elegisset, dignumque fecisset in quē tam magnificā dona conferret. Quod si Davidis animus sic affectus fuit, qualem beatissimæ Virginis animum hodierno die fuisse putandum est, quæ se nō solum inter omnes homines, sed inter omnes etiam creaturas, quæ sunt, erunt, & fuerunt, exaltatā vidit: quæ tamē se in hoc seculo pauperis & humilis fabri sponsam fuisse recolebat, extremamque crucis & mortis filij ignominiam pertulerat? Quid verò cū hanc aded stupendam dignitatem diuinæ largitatis & gratiæ munus esse clarissima luce cognouit? Hoc est enim quod illa in Cantico suo apertē cecinit, cū ait; Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quibus verbis ostendit, hanc tantam maternæ dignitatis gloriam supra omne meritū esse, soloque diuinæ gratiæ beneficio sibi contigisse: hoc enim est quod ait; Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Quo in loco, humilitatis nomine, non humilitatis virtutem, sed conditionis suæ vilitatem significauit: ideoque gratuitum diuinæ mentis respectum huius tantæ dignitatis causam fuisse testatur. ¶ Quid verò cū post hanc tantam gloriam amantissimum & desideratissimum filium vidit: non iam in humili gremio matris, sed in sinu omnipotentis Dei Patris; non ybera sugentem, sed sanctorum animas beantem; non interlationes pendentem, sed inter cœlestes spiritus regnantem; quo tunc affectu illa Sponsæ verba in Cant. dicere potuit; Inueni quem diligit anima mea, teneo, nec dimittam.

Luce. 1.

Cant. 3.

- Ad hanc tātā gloriam, fratres, post tot labores beatissima Virgo hodiē euecta est: ad hanc nos à Deo conditi, atque in sacro baptismatis fonte hæredes eius instituti sumus: hæc nos tanta felicitas manet, hanc nobis Christus Dominus sanguinis sui pretio emit. Ad hanc igitur toto studio contēdamus, nihilque eorum, quæ oculis usurpamus, eius amorī anteferamus. Vita brevis, modicus labor; optatissima verò & sempiterna merces. Nihil ergo nos ab hoc itinere remoretur, nihil detineat, nō carnis illecebre, nō terrenæ opes, nō mūdi gloria, nō vita, nō mors, non denique quidquid in hoc seculo vel optamus, vel timeamus: hæc omnia post se relinquat sempiternæ felicitatis amor. Ibi & beatissimæ matris & filij gloria perfruemur; ibi diuinæ pulchritudinis cōtēplatione satiabimur: ibi electorū omniū gaudia nobis quinq; cū illis mutua dilectionis iure cōmunia erūt: quæ nobis Christus Dominus concedere dignetur, qui est benedictus in secula seculorū. Amen.

IN ASSUMPTIONE BEATISSIMAE
 Virginis Mariae Concio secunda; in qua primum de magnitudi-
 ne meritorum atque laborum Virginis, ac de magnitudine
 item gloriæ, ad quam hodiè assumpta est, agitur. Secundo
 verò loco, quid nobis facto opus sit ut ad eius gloriæ
 consortium veniamus, differitur.

*T H E. Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non
 auferetur ab ea. Lucæ. 10.*

Odiè, fratres charissimi, beatissima Virgo Maria ex
 hac lachrymarum valle cum summa totius curiæ cele-
 stis lætitia in superas illas sedes in æternum regnatura
 migravit. Hodie exilium in patriam, mortem in vitam,
 mœrorem in gaudium, laborem & lachrymas felici cõ-

mercio in æternam lætitiã commutavit. Hodie sanctarum animarũ
 septa agminibus, & Angelorum vallata choris, ad æthereum thalamũ,
 sibi ab æterno destinatum, cũ clamore & iubilo deducta fuit. Si enim
 beati Martini, multorumque aliorum Sanctorum corpora hymnis ca-
 nãrũ celestibus turba ad tumulum vsque prosequuta est; quid de san-
 ctissima Virgine pietas Christiana credere debet, quæ tanto maiori
 gloria digna fuit? In libro Regum legimus, Davidem olim arcam Dei
 cum hymnis & canticis, cum clamore & iubilo, maximãque totius po-
 puli frequentia ad locum, quem ei parauerat, adduxisse. Quæ ergo ho-
 diè lætitia, quibus celestium virtutum laudibus & canticis, non um-
 bratilis, sed vera arca, in qua Dei filius novem mensibus requieuit, ab
 eodem filio in cœlum deducta est? Quæ igitur dum in hac vita mane-
 ret, dignum Dei filio & in corpore, & in anima sua paravit hospitium,
 qualem hodiè ab eodem filio hospitalitatis huius mercedem accepisse
 credenda est? Hac enim de causa lectio sancti Evangelij, quæ hospitium
 describit, quo Martha & Maria Magdalena Dominum exceperunt,
 (quarum altera corpus Domini necessaria ministrando pascebat; alte-
 ra eius verba audiendo, ipsius animum reficiebat) in hac sacra solenni-
 tate legitur; ut in hoc piæ hospitalitatis officio beatissimæ Virginis
 officium, quod erga Dei filium exercuit, intelligamus: quæ; præter-
 quam quod illum in visceribus suis excepit, & humanitatis nostræ ve-
 ste induit; non semel aut iterum, sed toto vitæ eius tempore ad crucẽ
 vsque illi ministravit. Ex huius autem hospitalitatis & officij digni-
 tate,

4 tate, mercedis magnitudinem, quam hodiè mater à filio recepit, poterimus utcumque conijcere. De hac igitur hodiè dicturi, cœlestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Duo à nobis præsentis solennitatis ratio exigere videtur: alterum, *Partitio.* ut dignitatis & gloriæ magnitudinem, ad quam hodiè beatissima Virgo euecta est, explicemus: alterum, ut qua via nobis eò eundum sit, quò illa hodiè gloriosa processit, exponamus. Illud enim ad eius gloriam; hoc ad nostram pertinet salutem: frustra enim eius gloriæ magnitudinem prædicamus, si ab eiusdem gloriæ consortio, vitio nostro, secludimur.

¶ Ut autem gloriæ magnitudinem, quam hodiè beatissima Virgo à filio suo percepit, intelligamus, meritum eius magnitudo expendenda prius est; quandoquidem vitæ meritis, retributionis merces respondet in cœlis. Constat autem ex communi Patrum sententia, cœleste præmium charitati ita respondere, ut quò maior fuerit charitas, hoc & præmium sit magnificentius. Quæ quidem res pauperibus & illiteratis hominibus maximo solatio esse debet: quia quamvis opibus, & doctrina destituti, nihil egregium in Ecclesiæ luce moliantur, si tamen in angulo suo constituti, diuinæ pulchritudinis contemplationi & amori vacantes, in eo ipso amore proficiant, & quotidie amando maiora diuini amoris incrementa capiant, maiorem in cœlo gloriam percipient, quàm qui multa egregia pietatis opera patrauerint, si minore charitate præditi ex hac vita decesserint. Quæ res hodierna quoque sancti Euangelij lectione comprobatur; in qua Dominus collatione Marthæ atque Mariæ facta (quarum altera Christo Domino ac discipulis eius ministrabat; altera ab hoc officio feriatâ, ex docentis ore pendeat, tota quæ in eius amore suspensa erat) Mariæ quiescentis officium operoso Marthæ officio prætulit dicens; [*Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.*] ¶ Apostolus verò non modò charitatis, sed etiam piorum laborum in cœlesti retributione habendam esse rationem docet, cum ait; Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Hinc martyrum Christi gloriam meritò insignem esse confitemur, quòd summos labores propter Christum perpessi fuerint. Cum ergo cœlestis præmij magnitudo primùm quidem Sanctorum charitati, deinde

verò labori respondeat, hæc iam duo in sacra Virgine expendere incipiamus. 7

Quòd verò ad charitatem eius attinet, quæ vis orationis non hominum modò, sed etiam Angelorum pro dignitate illam explicare queat? Ut enim riuus fonti, à quo scaturit; ita charitas gratiæ magnitudini, à qua profluit, responderet. At sanctissima Virgo priusquam nasceretur, fuit plena gratiæ; & cum ab Angelo salutata fuit, plena etiam gratia prædicatur; & ubi Dei filium concepit, superueniente Spiritu sancto, copiosior in eam effusa est plenitudo gratiæ. In die verò Pentecostes cum Apostolis orans longè maiorem quàm illi gratiæ plenitudinem adeptæ est. Sed quid ego hæc singularia persequor, cum certissimè constet, sanctissimam Virginem nihil vnquam in tam longæ vitæ spatio aut egisse, aut dixisse, aut animo agitasse, quo non incrementum perceptæ gratiæ mereretur. Qualis ergo charitas ab hoc in exhausto & perenni gratiæ fonte permanasse credenda est? Adde etiam totius vitæ consuetudinem in amantissimi filij contubernio atque conspectu transactam; quem nunquam aspexit, quin ardentissimi amoris facibus inflammaretur. Charitatem verò suis actibus magis quàm aliarum virtutum actionibus intendi constat; præsertim cum intensiores vehementioresque sunt. Hæc de Virginis charitate breuiter, nunc eius labores enumerare incipiamus. 8

- Lucæ. 2.** Primus eius labor & cruciatus extitit Simeonis vaticinium: qui ad Virginem de filio loquens ait; Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius. Ex hoc igitur tempore doloris gladius in purissimo & amantissimo eius corde ferè semper infixus hæsit. Cum enim amoris magnitudinem doloris magnitudo consequatur, quæ tam ardenti charitate diligebat filium, quo dolore sauciata est, cum futuros filij cruciatus & dolores Simeone prophetante cognouit? ¶ Alius post hunc labor, fuga in Ægyptum, extitit; habitans apud eos, qui animam Virginis iniquis operibus cruciabant. Si enim Pauli spiritus, dum Athenis ageret, incitabatur in seipso, videns idololatriæ deditam ciuitatem; quo dolore intemerata Virginis pectus cruciaretur, cum homines ad imaginem Dei conditos, omne genus reptilium & inuscarum pro vero Deo colere videret? ¶ Alius, & incomparabilis labor fuit, cum stans ante crucem pijs oculis lacerum amantissimi filij corpus, luxata membra, disrupta verberibus terga, spinis oblitum caput; transfixos ferro pedes, & manus, depressum pondere suo corpus, confossum latus contemplata est. Quo qui-

dem

- 10 dem tempore haud dubium quin pijsimum illius cor cum filio ita cruci affixum fuerit, vt quidquid ille in corpore passus est, illa fuerit in corde perpeffa. Cum illo ergo vinculis ligata, alapis caesa, opprobrijs saturata, verberibus attrita, spinis coronata, cruci affixa, felle & aceto potata fuit. Huius autem doloris vim & acerbitem quævis orationis explicare, quæ mens cogitatione consequi possit?
- ¶ Quia in re nunquam satis in hac parte mirari queo diuinæ sapientiæ consilium. Cum enim facile Christus Dominus potuisset, vel inscia, vel absente matre, acerbissimum passionis suæ calicem haurire, voluerit eam & præsentem adesse, & tantorum dolorum atque tormentorum testem atque sociam fieri. Cum quidam vir *Simil.*
- 11 nobilis ex medicorum consilio pluribus cauterijs vlceri (quo grauissimè laborabat) impressis, mederi decreuisset, omni ratione curauit, vt inscia vxore (quam vnice charam habebat) hæc carnificina perficeretur, ne dilectæ vxoris animus hoc tam diro spectaculo cruciaretur. Si igitur tu, Domine Iesu, sanctissimam matrem tuam ita diligis, vt post æternum Patrem nihil nec in cælo, nec in terra charius habeas, cur dedita opera huius tanti doloris consciam, & testem, & participem esse voluisti? Quis autem adeo diuinæ rerum imperitus erit, qui hoc casu magis quàm summo diuinæ sapientiæ consilio factum esse credat? Consilium autem fuit, vt perfectissima inter omnes sanctos hac summa charitatis & patientiæ laude (quæ Deo supra cuncta alia obsequia gratissima est) minimè destitueretur. Quod si rursus quæras, cur amator hominum Deus tantopere ipsorum lachrymis & mœrore delectetur? Ad hoc facile respondemus, nequaquam illum doloribus nostris oblectari; oblectari tamen nostra in illum fide, charitate, & patientia: quæ virtutes nullibi magis quàm in rebus arduis ac difficillimis probantur, & perficiuntur. Hac igitur de causa quos Deus charissimos habet, maximis in hac vita laboribus exercet, ac perficit. Nullum quippè aliud probatæ atque perfectæ virtutis certius argumentum est. Quod minus mirandum erit, si Dei filius, qui miro charitatis affectu piam matrem prosequabatur, noluerit eam hac tanta laude priuari; cuius meritum & gloria erat in æternum permanfura.
- 12 Postremus autem Virginis labor fuit, tamdiu in hoc mûdo post filij ascensum in cælum permansisse. Quantus autè hic cruciatus fuerit, quis pro dignitate poterit explicare? Si enim Tobix mater filij peregrinè profecti absentiam continuis lachrymis deflebat: si Apostolus Paulus

Tobi. 10.

Phil. 1.
Psal. 41.

Paulus ob eximiam in Christum charitatem tanto eius videndi desiderio flagrabat, vt dissolui cuperet, vt eius præsentia frueretur: si Dauidi regi dicere licuit; Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: quale beatissimæ Virginis videndi filij desiderium fuisse putandum est, quæ tanto maiore charitatis ardore flagrabat? Si de Sanctis omnibus verè dictum est, quòd mortem habeant in desiderio, & vitam in patientia; quid de hac sanctissima Virgine credendum est? Quidam verò magnus Christi amator tam ardenti desiderio mortem sitiebat, quòd desideratam illius faciem cerneret, vt frequenter ad mortuorum funera visenda properaret, vt mortis conspectu lataretur, quod ea optanti sibi obuenire aliquando deberet. Beata verò Catharina Senensis tanto videndi sponsi sui ardore æstuabat, vt hanc ad illum orationem, non sine multis lachrymis, & amarissimo corde, effunderet: Mi dulcissime, & super omnia dilectissi-
me Domine, cur quæso me tãdiu à tuo suauissimo complexu diuelli
finis? Iam Domine nulla me huius vitæ delectatio tenet; nihil aliud
cupio, nihil quæro nisi te, nihilque aliud diligo nisi te. Cur ergo vilissi-
mi huius corporis gratia ab hac tanta excludor felicitate? O clemen-
tissime omnium dominantium Domine, educ quæso de carcere ani-
mam meam, & de corpore mortis huius libera me. Huic autem peti-
tioni Dominus ita respondit; Ego quidem amantissima filia quam-
diu inter homines versatus sum, nunquam voluntatem meam, sed
eius qui misit me, semper impleui. Vnde quamuis ego magno vrge-
rer desiderio Pascha cum discipulis meis celebrandi, & salutis huma-
næ opus perficiendi, tempus tamen à Patre meo definitum humiliter
expectaui. Idem ergo te facere conuenit, vt videlicet patienter tem-
pus tui transitus expectes, quod à me constitutum est. Tum illa, Fiat,
inquit, amantissime Domine in me tua voluntas; sed interim tamen
ego petitiunculam quandam abs te peto, ne confundas faciem meam.
Peto igitur atque obsecro, vt quando per te mihi modò præsentie tuæ
delicijs frui non licet, fruam tamen acerbissimis doloribus tuis: vt quã-
do gaudiorum tuorum in cælis particeps esse non possum, dolorum
saltem tuorum in terris particeps efficiar. Hæc beata Catharina. His
igitur exemplis, fratres, ceu gradibus quibusdam ad beatissimæ Vir-
ginis desiderium intelligendum utcūq; assurgere poteritis. Si enim quò ma-
ior est dilectio, hòc ardentior dilecti videndi, & eius præsentia fruendi
cupido est; quæ tãtū in charitatis virtute ceteros oēs sanctos anteibat,
quãto maiore videndi amantissimi filij desiderio flagrabat? Hoc planè
nulla mēs, nulla cogitatio nra assequi potest. ¶ Adde, qd prudētissima
Virgo

Lucæ. 22.

- 16 Virgo (quæ diuinis quotidie illuminationibus erudiebatur) non erat suæ dignitatis ignara. Ab ore enim Angeli, diuinæ veritatis interpretæ, audierat, se inter omnes fœminas benedictam. Ipsa quoque multò antè Spiritu Dei acta dignitatem suam prædicauerat, dicens, Quia fecit mihi magna, qui potens est. Et, Beatam me dicent omnes generationes. Sciebat vtique se matrem Dei, ac proinde tantò præstantiorè in cœlis locum super omnes beatarum mentium ordines habituram, quantò maior gloria Regis matrem, quàm Regis seruos & ministros decet. Quæ igitur hæc omnia probè tenebat, quo animo fuisse putanda est, cum hoc ad eò ingens & ineffabile bonum tam longo temporis spatio differretur? Verè enim à Sapiente dictum est; Spes quæ differtur, affligit animam. Luce. 1.
Luce. 1.
- Verum huic dolori perfectissima eius obedientia occurrebat, quæ
- 17 in cœrorem leniret, quæ quæ illam diuinæ voluntati plenissimè subijceret. Semper enim voluntas illa ad eò diuinæ voluntati consentiens & subdita erat, vt quemadmodum cœlorum orbis motoribus suis sine vlla mora subduntur ad motum (quoniam nihil in se habent, quod huic motui repugnet) sic beatæ Virginis voluntas ita Deo subdita erat, vt nihil penitus in ea esset, quod diuinæ voluntati vlla ex parte contraireret. Itaque cum in oratione Dominica dicebat, Adueniat regnum tuum; magnum in ea videndi eius regni desiderium excitabatur. Cum verò protinus adijciebat; Fiat voluntas tua; statim hoc ipsum desiderium diuinæ voluntati plenissimè subdebatur. ¶ Hanc autem virtutem alij obedientiam, alij sui ipsius abnegationem, alij resignationem, quidam verò, vt hanc obtemperandi propensionem magis amplificent, propriæ voluntatis annihilationem nuncuparunt; hoc videlicet insinuant, vt quidquid in nobis proprium, quidquid à diuina voluntate dissidans & alienum esset, non solum eraderetur, sed etiam (si id fieri posset) ad nihilum redigeretur. Qui autem hoc dixerunt, non quid fieri ab hominibus soleat, sed quò potissimum eniti debeant, admonere voluerunt. Hoc autem quod in sanctis alijs minus inuenitur, in hac sacra Virgine perfectissimè atque plenissimè deprehensum fuit. Ideo nihil in illa erat, quod illam à diuinæ voluntatis amplexu retraheret. Quò factum est, vt Virginis voluntas sic in diuinam voluntatem translata esset, vt ex duabus voluntatibus vna quodammodo effecta, & quasi conflata videretur. Itaque ad eò libenter vitæ huius exilium sustinebat, vt si diuinæ voluntatis esse intelligeret, vsque ad extremum iudicii diem in eodem permanere, minimè recusasset. Sed hæc tamen obedientiæ alacritas & facilitas nihil impediebat,

bat, quo minus huius tam diuturni exilij labor magni apud Deum me-
riti esset. Alacritas enim & promptitudo voluntatis minuit quidem la-
boris acerbiter, sed præmij magnitudinem ad eò non minuit, vt
2. Corin. 9. etiam cum ulet: hilarem enim datorem diligit Deus.

¶ Expendimus utcumque Virginis merita; nunc meritorum præmia
videamus. Si igitur præmij magnitudo charitatis magnitudini respon-
det (vt antè diximus) qualis, quæso, præmium tantæ charitati constitu-
tum erit, quæ tam longo intervallo Sanctorum omnium charitatem
superauit? Nam, vt breuiter hanc partem absoluiam, omnes illi Deum
tanquam Dominum, nemo verò tanquam filium, sicut ipsa, dilexit.

1. Corin. 3. ¶ Præterea, si (vt Apostolus ait) vnusquisque propriam mercedem ac-
cipiet secundum suum laborem, qualem hodiè mercedem percipiet,
quæ tot labores cum Christo, & propter Christum passa est? Ait ad di-
scipulos suos Dominus, Vos estis qui permanistis mecum in tētatio-
nibus meis: & ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus re-
gnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. At hi
paruo tempore Christum sequuti sunt, quem tandem passionis tēpo-
re (quod minimè decebat) deferuerunt. Quod igitur regnum illi para-
tum erit, quæ ab infantia ad crucem vsque filium sequuta est, & quæ

Lucæ 22. 12. iuxta crucem stetit, vbi & amantissimi filij vocem loquētis audiuit, &
sanguinis riuos ab eius vulneribus defluentes pijs oculis vidit, & igno-
miniarum filij, tanquam vera eius mater, particeps effecta est? Si verò
martyribus tam copiosa in cælo merces constituta est; quod marty-
rium cum hoc Virginis martyrio comparari potest? Nullus enim mar-
tyrum tam charam corporis sui vitam habuit, quam Virgo filij: vnde
consequens est, vt maiorem dilectionem maior cruciatus consequere-
tur. ¶ Præterea, si rectè à Salomone dictum est; Desideriū si complea-

Prou. 13. tur, oblectat animam: Et, Lignum vitæ desiderium veniens; si sacra
Ibidem. Virgo tanto videndi filij desiderio estuabat, quo nunc gaudio repleta
fuit, cum amantissimi filij faciem videre, brachijs stringere, oscula fi-
gere, & amantissima eius præsentia frui datum est? Ad hæc, si gratia &
gloria ita sibi inuicem respondet, vt magnitudini gratiæ sublimitas re-
spondeat gloriæ, qualis eius erit gloria, in quam tota se infudit pleni-
tudo gratiarum? Rectè enim Bernardus, quantum, inquit, gratiæ in
Bernar. terris adepta est præ cæteris, tantum in cælis obtinet gloriæ singularis.

1. Corin. 2. Quod si oculus nō vidit, neq; auris audiuit, neq; in cor hominis ascē-
dit, quæ preparauit Deus diligentibus se, quid preparauit gignenti se?
Bernar. Quæ cum ita sint, quis (vt idem Bern.) cogitare sufficiat, quàm glo-
riosa

12. *noſa hodiè mūdi Regina proceſſerit? & quāto deuotionis affectu tota
 in eius occurſum cœleſtium legionū prodierit multitudo? & quibus
 gaudijs redundauerit, cum Regis ac Domini ſui matrē in cœlos aſcē-
 dentem viderit? Quā læticia ſanctarum Virginum chori perſultarunt,
 cum virginum reginam venientem viderunt? Quid ſancti Confeſſo-
 res, cum eius gloriam contemplati ſunt, quā ipſi dum viuerent, hu-
 militatis, puritatis, charitatis, omniumque virtutum ſibi exemplar pro-
 poſuerunt? Quid triumphalis Martyrum exercitus, cum dolorū ſuo-
 rum ſociam, & plus quā martyrem in paſſione filij, gratulabundi &
 lætantes exceperunt? Quid Prophetæ, qui Spiritu ſancto pleni, tam
 multa de ea olim vaticinati ſunt? Quid ſancti Patriarchæ, cum filiam
 ſuam in tanta gloria & felicitate cœleſtes ſedes petentem admiratæ
 ſunt? Longè tamen maior beatarum mentium admiratio extitit, cum
 13. mortalem naturam ſupra immortales ſubſtantias euectam, & ſœmi-
 nam carnis pondere circumdatam, ſpiritibus ipſis, qui ab omni corpo-
 rea mole ſecreti ſunt, puriorem & ſanctiorem viderunt. Hinc admi-
 rantes dicere cœperunt; quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, delicijs
 affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut
 virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pi-
 gmentarij? quæ eſt iſta quæ aſcendit quaſi aurora conſurgens, pulchra
 vt Luna, electa vt Sol, vt pote quæ Sole amicta, luci illi inacceſſibili vi-
 detur immerſa? quā familiaris huic Soli facta eſt o Domina, quā
 proxima, quā intima! quātā inueniſti gratiā apud eū? In te manet, &
 tu in eo; veſtis eū, & veſtiris ab eo. Veſtis eū ſubſtātia carnis, & veſtit
 te ille ſuæ gloria maiestatis. Veſtis nube Solem, & Sole ipſo veſtiris.*

Verum hæc admirantes Angeli dicunt: Quid ipſe digniſſimæ & ſan-
 14. tiſſimæ matris filius? quā læto vultu, quā ſerena facie, quā diui-
 nis amplexibus hodiè ab eo ſuſcepta, & ſuper omnē eſt exaltata crea-
 turam, cum eo honore, quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria,
 quæ tantum decuit filium! Felicia prorsus oſcula labijs impreſſa læten-
 tis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Sed quāto nūc felicior
 cœſebimus, quæ ab ore ſedētis in dextera patris hodiè in beata ſaluta-
 tione ſuſcepit. ¶ Verum ad quē putatis locū, ad quā ſedē ſublata eſt?
 Cum Beſabee poſt Dauidis mortem ad Salomonem filium in aulam
 regiam ingreſſa fuiſſet, filius in occurſum matris progrediens, iuxta
 thronum ſuum matri thronum apponi iuſſit. Si hæc igitur gloria Salo-
 mon adulteram matrem honorauit, quā gloria Virginis filius virginē
 matrē hodiè decorauit? Super omnes igitur Sanctorū ordines, ſuper
 omnes Angelorum choros exaltata, ad dexteram filij glorioſa hodiè
 conſedit,

Cant. 1.

Orig. in Le
aut.

8. 1. 1. 1. 1.

L. P. 1. 1.

Cant. 8.

Cant. 3.

Cant. 6.

Hebr. 3.

Zach. 4.

3. Reg. 1.

Exod. 1.

1. 1. 1. 1. 1.

Tom. 1.

Cant. 3. confedit, vocem illam ex Cant. libro repetens; Inueni quem diligit anima mea: tenui, nec dimittam. 25

§. III.

Gene. 28. ¶ Sed quid nostra refert, fratres, quod Virginis gloriam prædicamus, si ab eiusdem gloriæ communione ignauia nostra secludimur? Itaque iam dudum desiderare vos credo, ut quibus potissimum gradibus ad huius tantæ gloriæ consortium perueniatur, exponamus. Multi sunt planè; quos mystica illa scala Iacob adumbrabat. Vnus tamen est, qui omnia præstat, nempe non vulgare & languidum, sed ardens & incitatum eius gloriæ consequendæ desiderium: hoc enim omnia quæ ad eam obtinendam necessaria sunt, simili ardore concupiscere facit.

Sed dicetis forsitan; Rectè sanè, bene habet: in tuto iam salus nostra sita est, quando nemo est, qui non ad felicitatem istam aspiret, qui non vehementer eius desiderio flagret. Imò verò fratres longè aliter se res habet: atque utinam ego in hac re pseudopropheta essem. Arbitror enim minimam hominum partem hoc desiderio teneri. Ad quod non leui coniectura ducor: ait enim D. August. Ille cœlestem hæreditatem verè & ex animo desiderat, qui eam ijs, quæ in terra præstantissima habentur, facile anteponit: hoc est, qui cum aut terrestris patrimonij, aut alicuius insignis vtilitatis iactura facienda sit, terrena omnia perire mauult, quàm ab illa spe cœlestium bonorum excidere, talis sempiternam illam felicitatem verè desiderat. A quo tamen affectu aded longè vulgus hominum abest, ut non modò quæ pretiosissima in vita habentur, sed etiam quæ vilissima & abiectissima sunt, illi felicitati præferat. Si enim quoties in lethale crimen incidimus, summum illud bonum amittimus; nos autem pro rebus nihili huiusmodi crimina committimus; an non vilissima quæque huius mundi, regno illi anteferimus? Quod cum facimus, quo nam modo nos eius boni desiderio flagrare dicimus? 26

Quia verò peruersio hæc ex immodico terrenarum rerum amore nascitur, hunc à se primùm ablegare debet, quisquis in cœlum contendere parat. Hic enim mentem nostram à cœlestibus ad terrena aded potenter atque, ut qui eo victus est, vix aliud cupere, aut cogitare, vix aliud querere, aut sapere, nisi carnalia & terrena sciat. Vbi enim est thesaurus eius, ibi & cor, & omnis cura & cogitatio eius. ¶ Hunc igitur immoderatum terrenarum rerum amorem, ab anima sua primùm pellere debet, quisquis per illam scalam Iacob (cuius modò mentionem fecimus) in cœlum ascendere cupit. Cuius cum multi sint gradus, primus tamen omnium à terra eleuatur: quo intelligimus, terram primùm

**Augusti. in
Confess.**

Matt. 6.

- 28 primùm esse deferendam ei qui in cœlum ascendere desiderat. Quæ quidem res non modò verè sanctitatis initium, sed magna etiam sanctitatis portio est. Hinc Origenes, sanctitatis nomen (quod frequenter in literis sanctis reperitur) definiens, ad græci nominis etymologiam recurrit, quod est, *ἀγιος*, quod ab, α, & γ, compositum, hominem sine terra significat: hoc est, qui terrenarum rerù studio & amore sublato, se totum diuinarum rerum studio & amorì tradidit. Quæ admodum, ait ille, quæ Deo sanctificata sunt, (vt sacra vasa, cæteraq; similia) à profanis vñbus secernuntur: ita qui verè sanctitatis amator exsistunt, terrenis curis & negotijs minimè implicari debêt. ¶ Hoc est autem quod Petrus Apostolus obnixè à nobis exigit, cùm ait; Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animã. In quibus verbis vult nos Apostolus non tanquam ciues, sed tãquam aduenas & peregrinos in hoc mundo versari: ideoq; vetat, ne altas carnalium desideriorum radices in eo iaciamus, quibus terræ affixi, peregrinationis nostræ memoriam deponamus. Proprium enim peregrini est, ad patriam tendere, eò cursum dirigere, in ea mente, studio, & cogitatione versari, nullibi radices figere, & loca omnia, ad quæ declinat, non tanquam patrias sedes, sed tanquam hospitia, quæ protinus deferenda sunt, existimare. Idem autem facit, qui patriam in cœlis quærit; qui in hoc mundo se tanquam aduenam & peregrinum gerit; vt qui sciat cum Apostolo non habere se hîc ciuitatem manentem, sed futurã inquirere. Quàm sit autem spiritalis peregrinatio nobis necessaria, mira figura Zacharias Propheta designauit: qui posteaquam aquas viuas è Hierusalem ad mare orientale, & ad mare nouissimum dimanaturas esse prænu-
ciauit (per quas Euangelij gratiam, quæ aquarù nomine significatur, per vniuersum mundum dilatandam intelligit) paulò post subiungit; Et omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus, ascendent vt adorent Dominum Regem exercituum, & celebrent festiuitatem Tabernaculorum. Et erit, qui non ascenderint de familijs terræ ad Hierusalem, vt adorent regem Dominum exercituum, non erit super eos imber. Mira planè lex, nec minus miranda comminatio. Cur enim Dominus veteris legis festa & ceremonias, aduentu Christi antiquatas, modò renouat? Cur item ex tam multis veteris legis solennitatibus, hanc vniã Tabernaculorum potissimùm elegit, quam inuiolatam esse voluit? Hoc certè argumento apertè liquet, Zachariam Prophetam ab occidente litera ad viuificantem spiritum traducere nos voluisse. Festum autem Tabernaculorum ad hoc lege institutum fuerat,

Orig. in Leuitic.

1. Petri. 2.

Hebr. 13.

Zacha. 14.

Exod. 23.

Deut. 16.

Exod. 16.

vt in eo filij Israel antiquam illam quadraginta annorum peregrinationem, quibus ab Ægypto egressi, per desertum vagantes, non in domibus, sed in tabernaculis (tanquam peregrini, qui sedes patrias inquirunt) morabantur, ad memoriam reuocarent. Hoc autem festum, quod iuxta historiarum seriem iamdudum cum cæteris veteris legis ceremonijs antiquatum est, iuxta spiritualem intelligentiam vult Dominus à fidelibus perpetuo celebrari, vt sicut illi quadraginta annorum spatio se tanquam peregrinos, qui patriam inquirebant, gesserunt; ita nos quamdiu in hoc corpore militamus, peregrinos in hoc seculo nos esse credamus, qui ad cælestem patriam (quæ nobis ab origine mundi parata est) indefesso cursu contendamus: ad nihil videlicet aliud nos conditos, & in hanc lucem editos intelligentes, quàm vt hoc brevis æui spatio pietatem colentes, & autorem tantæ felicitatis Deum debitis obsequijs promerentes, sempiternæ quietis & felicitatis sedem percipere mereamur. Ad hanc enim curam & studium nati sumus, ad hoc à Deo alimur & sustentamur, ad hoc misericorditer & patienter ab eodem expectamur, ad hoc tot internis & externis Dei & Ecclesiæ vocibus quotidie inuitamur, ad hoc nobis cælum, terra, mare, Sol, Luna, cæteraque cœli astra & elementa famulantur, vt nos eorum auctori debitum famulatus obsequium exhibeamus. Super eos verò qui aliter se gerunt, qui hoc Tabernaculorum festum in spiritu non celebrant, qui videlicet omnes curas & cogitationes suas ad terrenas cupiditates, non tanquam peregrini, sed tanquam mundi ciues abiecerunt, minatur Dominus cælestem imbrem, hoc est, cælestem gratiam defuturam; quæ sola mentem reficit, sola sitim eius sedat, sola terram cordis nostri fecundat, & æternæ vitæ fructus germinare facit. Nulla autem grauior poena legis huius transgressoribus apponi potuit. Hoc enim spirituali umbre sublato, cor nostrum protinus velut terra desertæ & inculta manet, quæ nihil aliud quàm tribulos & spinas in ignem coniiciendas profert. Hunc autem peregrini hominis affectum atque animum ideo tantopere nobis Dominus commendat, quòd intelligat, omnium malorum nostrorum causam esse, quòd in hoc mundo non tanquam incolæ & peregrini, sed tanquam ciues atque domestici nos gerimus. Sic enim vitam nostram instituimus, sic terrenis rebus affixi sumus, quasi ad hanc solum vitam nati essemus, & nihil à morte expectaremus; neque post eam vllum iudicium, aut vllum siue premium, siue supplicium superesse crederemus. Hi sunt autem quos Propheta in terra obliuionis degere significauit, cum ait; Nunquid cognoscantur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis?

Psal. 87.

- 34 uionis? Quid terram obliuionis appellas? Finxerunt Poëtæ ante in- *Fabula.*
ferorum aditum esse Lethæas quasdam aquas, è quibus defuncto-
rum animæ bibentes, omnium, quæ in hoc nostro orbe geruntur,
obliuiscerentur. hoc planè fabulam esse constat. At generis humani
hostis alias similes his aquas habet, quas seculi hominibus propinasse
videtur, quæ illos sic de mente deducunt, vt sui ipsorum, hoc est,
vt finis, cuius gratia conditi à Deo sunt, & eorum quæ ad hunc finem
consequendum necessaria sunt, penitus obliuiscantur. Hi sunt igitur
qui in hac terra obliuionis habitare dicuntur. Tu igitur, qui
tota ferè vita nunquam seriò de Deo, de anima tua, de quæ salute
tua cogitasti, qui nunquam ad te ingressus, intra te rationem inire
atque dicere cœpisti, Quis me condidit? ad quid condidit? ad quid
in hanc lucem processi? quis autor, & quis finis vitæ meæ? quid
35 hætenus designauit? in quo vitam & annos expendi? quis me manet
exitus? quæ post hanc vitam fors? quisquis, inquam, hæc nunquam
seriò cogitasti, in hac utique terra obliuionis habitas: in qua neque
mirabilia Dei, neque iustitia mandatorum eius agnoscitur, aut co-
gitatur. Cuius illa pœna est, quam is per Prophetam comminatur,
cum ait; Oblita es legis Dei tui, obliuiscar & ego filiorum tuorum. *Osca. 4.*
Et illa item; Ignorans, ignorabitur. Non agnoscis Deum, non agno- *1. Cor. 14.*
sceris ab eo: & ita cum fores cœli pulsaueris, audies funestam illam
Domini vocem; Amen dico vobis, nescio vos. Quicunque igitur hoc *Matt. 25.*
modo in terra obliuionis habitant, hoc Tabernaculorum festum nō
celebrant, vtpote qui non tanquam peregrini & incolæ, sed tanquam
huius mundi ciues se in eo gerant: ideoque futurorum obliti, sola præ-
sentia captant, sola cogitant, sola sectantur.
- 36 Sed dicet fortasse aliquis; Quæ fieri potest, vt amorem à rebus vi-
sibilibus ad inuisibilia transferam, cum has coram videam, harum
specie delecter, & fructu viuam, & contubernio fruar; spiritualia au-
tem neque oculis cernere, neque manibus contrectare, neque aliquo
externo sensu percipere queam? Quamuis enim spiritualia quæ non
videntur, longo interuallo ijs quæ videntur præstantiora atque diui-
niora sint, vehementer tamen amorem erga illa impedit, quod earum
species nullo sensu percipi potest.
- Ad hoc igitur primùm illud respondemus, nos quidem nō nostra, *Responso.*
sed diuinæ gratiæ virtute (quæ pijs mētibus per Christū donatur) hoc *prima.*
præstare posse. Quid em̃ aliud significat, q̃ pecunia illa, quæ Dñici san- *Matt. 27.*
guinis pretiū extitit, sepultura in agro figuli empta est, in qua peregrini
tumularentur? Quid autē sepultura, nisi quietis & mortis locus est?

At sanguinis huius pretio atque merito hæc sepultura comparata est, 37
 in qua spirituales isti peregrini quiescant, & in qua mundo mortui
 atque sepulti, soli Deo uiuant. Hoc autem modo mūdo mortui sunt,
 qui neque secundis rebus efferuntur, neque aduersis contrahuntur,
 neque honoribus tument, neque iniurijs commouentur; sed in qua-
 uis fortuna eundem animi statum retinere conantur. Ex hac autem
 spirituali morte placidissima quies animi oritur, quam nec prospera
 mundi, nec aduersa inturbare possunt. Quisquis enim terrenarum
 à se rerum amorem abdicauit, nō habet cur vel earum prouentu gau-
 deat, vel earum iactura torqueatur. Qui autem hoc animo est, verus
 in hoc mundo peregrinus est, & in hac peregrinorū sepultura requie-
 scit, quæ illi sanguinis Christi pretio empta est. Hoc igitur primū est,
 quo vnigenitus Dei filius adiuuat peregrinationem nostram.

Bernar.

Adiuat etiam beatissima eius mater, assidua intercessione, quæ 38
 (vt D. Bernar. ait) mediatrix pro nobis ante filium est, sicut filius ante
 Patrem. Cū enim recolit peccatorum occasione Verbum Dei car-
 nem nostram induisse; (vnde ipsa ad tantam dignitatis celsitudinem
 euecta sit) quomodo non maximam eorum curam geret, qui huius
 tantæ gloriæ occasionem illi præbuerunt? Præterea cū Virginis in
 Deum charitas tanta sit, quantam paulò antè explicauimus, fieri non
 potest, quin ea quæ tanto in Deum amore flagrat, non maximo etiam
 amore homines ad imaginem Dei conditos prosequatur. Quò enim
 ardentius charitas fertur in Deum, eò etiam vehementius in eos rapi-
 tur, quos tanquam diuinum aliquid diligit propter Deum. Quod my-
 sticè thalamus ille significat, quem iuxta Orientalis portæ introitum

Ezech. 40.

Ezechiel Propheta in illius admirandi ac mystici templi fabrica de-
 scripsit: cuius parem longitudinis & latitudinis mensuram esse ait. 39

Gregor.

Thalami autem nomine D. Gregorius hoc in loco charitatem intelli-
 git, in qua, velut in spirituali quodam thalamo cœlestis sponsus re-
 quiescit. Deus enim charitas est, & qui manet in charitate, in Deo ma-
 net, & Deus in eo. Hic ergo charitatis thalamus parem longitudinis &
 latitudinis mensuram habet: quoniam charitas quantum se versùs
 Deum in altum effert, tantum se per fraternæ salutis amorem in latū
 porrigit. Quæ cū ita sint, qua quæso Virgo beata dilectione natu-
 ræ suæ consortes diligere credenda est, quæ tantopere Deum dili-
 git? Quid verò ad se piè & suppliciter confugientibus non impetra-
 bit, quæ simul & mater misericordiæ est, & iudicis mater? Vt enim
 misericordiæ mater, pro nobis orabit: vt verò iudicis mater, quod
 petierit, impetrabit. Quod quidem eius auxilium vt iustius prome-
 reamur,

1. Ioan. 4.

40 reamur, erit sanè operæ pretium vt eiusdem Virginis Psalteriũ (quod omnem filij matrisque vitam continet) illi quotidie quanta poterimus deuotione offeramus. Hoc enim officio vtriq̃ue, hoc est, matri simul & filio poterimus gratificari. Constat enim inter omnes precãdi formas, & spiritualia exercitia, nullum esse cui tot gratiæ à Romanis Pontificibus concessæ sint, quas ætate nostra Pius V. Pontifex Maximus non modò confirmauit, sed etiam auxit & locupletauit. Constat etiam nullum esse studium quo facilius mens postea ad diuinitatis cognitionem & amorem assurgere valeat. Cũ enim quamdiu hac corporis mole septi sumus, Deum nisi per opera & beneficia sua cognoscere nequeamus, certum est, omnium siue operum, siue beneficiorum diuinorum Christi incarnationem & passionem maximum extitisse: quam in hoc Virginis Psalterio recolunt, quicunque
41 illud piè ac religiose meditantur. Qui autem hoc agunt, Mariæ vtiq̃ue officium exercent, quæ sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius; cœlestiaque mysteria, quæ ab ore narrantis excipiebat, intra pectus suum deuotissimè condebat. Quod quidem officium Saluator ipse pio sororis officio (quamuis maximè laudabili) prætulit, cùm ait; *[Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.]* Quam quidem partem D. Bernardus his verbis commendat: Mariæ quidem vita eligenda, Marthæ verò toleranda est. Ea enim vita, quæ semper cum Deo versatur, semper Deum intuetur, planè optanda: sed altera tamè ob parendi necessitatem, & humanæ vitæ necessitatem patienter est toleranda. Ad illam pertinet gaudium & lætitia, huius verò propria est patientia.

Bernar.

Sed ais forsitan; Vita hæc ad eos magis pertinet, qui monasterijs
42 inclusi, & à molestissimis huius seculi curis & negotijs feriat se totos diuinarum rerum contemplationi tradere possunt. Sit ita sanè: nō tamen desunt alij in seculo, qui diuini Spiritus fauore adiuti, sint etiam cœlestis huius vitæ sectatores: qualis sancta illa fœmina extitit, quam D. Hiero. ait in vrbe turbida eremum inuenisse monachorum. Adde etiam, quòd quicunque negotijs familiaribus implicati sunt, quæ vel imperat charitas, vel domestica exigit necessitas, non omnino diuinæ contemplationis expertes esse debent. Oratio enim contemplationis particula quædam est; quæ piè in Christo viuere volentibus familiaris admodum esse debet: alioqui, quis sine eius ope inter seculi homines versans, inter tot laqueos & pericula, inter tot hostium tentationes, & insidias tutus incedere poterit? Monachos igitur status sui professio, seculi autem homines periculi sui magnitudo

Hierony. in
Epist.

ad orandi studium adigit: illi, vt indies sanctiores euadant; hi, ne præsentibus malorum periculis deteriores fiant. Illi, vt Monasticæ vitæ perfectionem assequantur; isti, ne christianæ vitæ innocentiam amittant. Qua quidem exre intelligere licet, egere Martham auxilio & societate Mariæ. Quod planè eadem ipsa confitetur, cùm se ab ea postulat adiuuari. Actioni enim nõ omnino deesse debet oratio: neque rursus contemplationi (vbi id fraterna charitas, aut necessitas vrget) piæ actionis operatio; sed altera alteram tanquam fidelis & germana soror adiuuet, & ab altera iuuetur: ne vel oratio sterilis & ieiuna, vel operatio arida sit atque molesta, si fuerit orationis pinguedine & solatio destituta. His igitur duabus alis suffulti fratres, facili in sublimia feremur, atque ad cœlestem patriam euolabimus: in qua præter innumera alia gaudia, fidelibus operarijs proposita, beatissimæ Virginis Mariæ (quæ in cœlestem illam Hierusalem hodiè assumpta est) felici contubernio in omni æternitate perfruemur: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO ASSUMPTIO-

nis B. Virginis Mariæ Concio tertia; in qua primo loco Evangelica lectio, ac præcipuè verba Thematis explanantur; deinde de huius diei festi gloria, & communi Virginis, ac cœlestis curiæ lætitia agitur.

T H E. Vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Lucæ. 10.

Nter omnes dies festos, quos Ecclesia in sacratissimæ Virginis laudem & honorè celebrat, non dubiũ quin hodiernus dies principem sibi locum vèdicet. Cæteris enim diebus ea mysteria recolit, quæ in hoc mundo celebrata sunt; hoc est, in hoc mari magno, in quo nunquam tēpestates & procellæ, nunquā turbidi fluctus & nubila defunt: ideoq; vix aliquid aded fauultũ & felix euenire in eo potest, quod nõ aliqua tristitiæ nebula respersum sit. Magna fuit ea lætitia qua beatissima Virgo mudi Saluatorè enixa est, quā Angeli cœlestibus cāticis & diuinis laudibus illustrarūt: sed hanc tamē lætitiā stabuli horror, præsepj duritia, pauperes panni, & infantis vagitus, & lachrymæ temperarunt. Magna fuit Virginis lætitia, cùm octauo à natiuitate Domini die

Lucæ. 11.

Ibidem.

- 2 die gloriosum & salutare Iesu nomen (quod est super omne nomen) puero impositum fuit: sed ea tamen cum pretiosi sanguinis profusione, & filij lachrymis atque dolore coniuncta fuit. Magna item lætitia paulò post cōsecuta est ex Simeonis & Annæ viduæ testimonio, cum infans in templo Domino offerretur; vbi pater & mater mirabantur super his quæ dicebantur de illo: sed qualis mœror hanc lætitiā consecutus est, cum senex inter varia laudū præconiā, agones, & certamina filij, & matris dolorem, & gladium, eius animā sauciantē, vaticinatus est? Iam verò resurrectionis faustissimum gaudium, quod intemperate Virginis animam miro modo lætificauit, non ita lætificauit, vt recentis sanguinis, & acerbissimæ passionis imaginem ab eius mente penitus aboleret. Vulnere quippè illa Virginis animo, quamdiu vixit, altissimè semper impressa fuerunt. Iam verò Ascensionis Dominicæ gloria atque lætitia quàm magna & miranda fuit? Quid enim mirabilius, atque homine Deo dignius, quàm vt in cælum, cælorum conditor ac Dominus, per mediam aeris regionem propria virtute conscenderit? At hæc tanta Virginis lætitia non omnino doloris expers fuit cum se ab amantissimo filio diuelli, & illo discedente, in valle miserrum relinqui vidit. Si vacca illæ arcam Domini è regione Philisthino 2. reg. 6. rum in terram Israel ferentes, acres mugitus edebant, quòd à vitulis suis separarentur; quid de hac matris & filij separatione sentiendum erit? Videtis ergo fratres, omnia beatæ Virginis festiua gaudia, quæ in hac vita percepit, doloribus semper admixta fuisse. At verò in huius diei gaudio nullus miscetur extraneus, nulla interuenit vel exigua mœroris nubecula, quæ huius diei serenitatem inficiat: sed contrà potius omnia læta & iucunda, omnia fausta atque felicia. Hæc enim dies 4 terminus laborum, finis lachrymarū, & placidus atque tutus longissimæ nauigationis portus extitit. De huius ergo diei lætitia hodiè dicturi, cœlestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Primo loco lectionem sancti Euangelij, ac præcipuè Thematis *Partitio.* verba (quæ singularem quandam philosophiam continent) explanabimus; ac deinde ad sacratissimæ Virginis laudes, & festum eius diem veniemus. Ait ergo sanctus Euangelista intrasse Dominum in quoddam castellum, ibique à muliere quadam hospitio exceptum: [cuius erat soror nomine Maria: quæ sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium.] Cumque Martha sororis auxilium à Domino postulasset

M 4 dicens:

dicens: [Domine, non est tibi cura quod soror mea reliquit me solam ministrare:] ille Mariæ causam & patrocinium suscipiens, expostulanti sorori ait; [Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.] Magna hoc in loco inter Doctores quæstio est; quid sit hoc vnum, quod necessarium esse Saluator ait? Non defuerunt enim qui literæ nimium adhærentes dicerent, hac oratione Dominum non multa ad prandium fercula, sed vnum tantum esse necessarium ac sufficiens voluisse significare. Verùm hac opinione, cæterisquæ prætermisissis, si rem ipsam, de qua agebatur, attentius inspiciamus, inueniemus planè, vnum illud esse necessarium, quod Maria agebat; nempe, Deo per cognitionem & amorem indissolubili charitatis vinculo adhærere.

Sed dicit aliquis forsan, quo nam modo vnum hoc tantummodo necessarium esse dicatur, cum multa alia ad corporis salutem necessaria esse videamus. An non edere, bibere, cæteraque, sine quibus hæc vita non transigitur, necessaria quoque esse perhibentur? Sunt fateor ista quoque necessaria: sed quemadmodum stellæ (quarum splendor à cœlis ad terram vsque, hoc est, ad remotissima loca pertingit) vbi in lucem Solis incurrerint, splendorem suum amittunt: sic planè diuinitatis cognitio atque amor ad veram salutem nobis necessarius est, vt

terrena omnia, huius necessitati comparata, minimè necessaria esse dicantur. Vt enim quæcunque inter creaturas, bona & pulchra sunt, diuinæ bonitati & pulchritudini collata, nec bona, nec pulchra sunt, nec omnino sunt ita omnia alia quæ ab hominibus necessaria esse putantur, si cum pietatis & iustitiæ necessitate comparentur, necessitatis nomen amittunt. ¶ Adde etiam, quod seclusa hac ipsa comparatione, verissimè à Domino dictum est, hoc vnum esse necessarium: quia si quis hoc vnum fideliter præstiterit, omnium aliarum rerum, quæ ad tuendam vitam dicuntur esse necessaria, compos erit. An non hoc apertè Saluator declarauit cum ait: *Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis?* An non idem etiam illa Psalmographi verba pollicentur; *Timete Dominum omnes Sancti eius: quoniam nihil deest timentibus eum: Diuites eguerunt, & esurierunt, inquirentes autem Dominum non deficient omni bono?* Liqueat igitur, siue hac ratione, siue ea quam antè commemorauimus, verissimum esse quod veritas dixit, vnum esse tantummodò necessarium, cætera verò huius comparatione velut otiosa & superuacanea esse.

М. А. Хоменко

Simil.

Simil.

Math. 6.

Pfal. 33.

8 ¶ Hoc ita constituto, libet nunc, fratres, rem omnium maximè mirabilem inter omnia, quæ hæcenus in mundo contigerunt, quæque in posterum futuris seculis contingent, paulò fusiùs explicare. Permittite autem mihi septem illa mundi miracula, quæ à scriptoribus gentium referuntur, breuiter enumerare. Inter quæ primùm Babylonis muri numerantur; qui (vt Plinius ait) sexaginta millibus passuum protendebantur: eaque latitudine erant, vt sex per eos currus ingredi sine offensione possent. Referuntur & Pyramides Ægypti, miræ magnitudinis & artificij: & Rhodi Colossus in Solis honorem formatus, qui sexaginta cubitis in altum attollebatur: & Mausolæum Artimisiæ Reginæ; hoc est, insigne sepulchrum quod hæc scæmina viro suo Mausolo ad sempiternam eius memoriam ædificauit: templum quoque Dianæ, quod Ephesi bis centum annis miro opere extructum fuit: quod tamen quo die Alexander Magnus natus est, arsisse dicitur. Hæc, & quædam alia his similia, sunt quæ homines inter maxima mundi mirabilia numerant. Ego autem hac Domini sententia conuictus, rem aded mirabilem vobis modò ante oculos ponam, vt hæc ipsa quæ commemorauimus, & quæcunque alia humano ingenio fingi possunt, huic collata, neque mirabilia sint, nec omnino aliquid sint. Si enim ex his, quæ diximus, apertè constat, vnum tantum esse in hac vita necessarium (quod superius exposuimus) cætera verò omnia huic vni collata velut otiosa & superuacanea, ac omnino nihil esse; quid, quæso, mirabiliùs quàm fidelem hominem, qui hæc ipsa, certa & indubitata fide tenet, omnia alia studiosissimè curare, & illud solum negligere, quod solum spretis omnibus, vtpote solum necessarium, captandum erat? Hæc res, quam quotidie oculis cerno

10 (imo vix aliud in vita hominum cerno) tanta me admiratione afficit, vt vix vllo tempore hunc ab animo affectum excutere possim. Quia verò iustissimum est vt hoc eodem admirationis affectu vos quoque fratres concutiamini, quò omnem diuini numinis offensionem vehementiùs vitare possitis, rem totam & causam eius, à prima repeteas origine, vobis ante oculos ponam. Expendamus igitur, quis hunc mundum condiderit; & cui potissimùm; & in quem vsum condiderit.

¶ Deum autem esse huius tantæ molis architectum & conditorem non modò catholica fides, sed ipsa quoque ratio & humana Philosophia confitetur. Cum autem vel ex ipsius Aristotelis sententia cõstet hominum gratia hunc mūdum esse conditū (Sumus enim nos, inquit ille, quodammodo finis omnium) quærendum protinus est, cuius rei

M 5 gratia

Plinius.

Aristo.

gratia homo ipse conditus sit, propter quem cætera facta sunt. Nun-
 quid enim hic tantus artifex tam nobilem creaturam frustra cōdidit?
Psal. 88. Nunquid, ait Propheta, vanè constituisti omnes filios hominum?
 Quis hoc nisi mente captus affirmare audeat? Frustra enim cætera
 condidisset, si frustra esset homo, cuius gratia cætera condita sunt.
 Quod si propter aliquem finem condidit, nunquid in hoc condidit,
 ut vel congerendis opibus, vel vanis honoribus captandis, vel ut Sar-
 danapali more omnibus se delicijs & turpissimis voluptatibus dede-
 ret, atque ita in porcorum naturam, qui in cæno volutantur, degene-
 raret? Quis mentis compos credere possit, perennem illum sanctita-
 tis & bonitatis fontem in hunc finem tam nobilem creaturam desti-
 nasse? Fides igitur catholica atque ratio ipsa nos docet, optimum con-
 ditorem in optimum finem hanc adeo nobilem creaturam condidisse.
 Nullus autem præstantior finis, quàm ut autorem, & mundi princi-
 pem atque parentem, eundemque summum bonum (sicut Augu. ait)
Augu. 12 intelligeret, intelligendo amaret, amando frueretur, atque ita demum
 diuinitatis eius consors & particeps fieret. Ad hoc igitur munus &
 officium homo conditus est, ad hoc ipsum illi mundus seruit, dum &
 com meatum suppeditat, quo vitam corporis tueri & conseruare
 possit, & diuinæ bonitatis & sapientiæ argumenta præbet, quibus ad
 illius cognitionem & amorem assurgere valeat. ¶ Hæc igitur vna cau-
 sa extitit, cur naturam conditor & hominem, & amplissimum hoc re-
 rum omnium theatrum creauerit. Vnde factum est, ut cum ante dilu-
 uij tempus homines vix vllam diuini honoris & religionis curam ha-
 buissent, neque id præstaret, cuius gratia conditi erant (omnis quip-
 pè caro corruperat viam suam) nullam diuina mens causam esse puta-
 uit, cur diutius mundum hunc inferiorem esse pateretur. Itaque illū
Gen. 6. 13 funditus deleuit, & alluione obrutum sepeliuit.

Hæc igitur prima causa est, cur homines pietatem colere debeant;
 quando in hunc præcipuè vsum à Deo ficti atque formati sunt; fru-
 stra quidem victuri (quicquid aliàs moliantur) nisi huic officio sa-
 tisfaciant. ¶ His adde diuinæ maiestatis amplitudinem, infinitasque
 eius laudes, propter quas (vt nihil ab eo vel antea perceptum, vel in fu-
 turo tempore sperandum esset) iustissimum erat, ut si mille mortes
 ob eius gloriam quotidie nobis obeundæ essent, libentissimo animo
 eas appeteremus, & ne hac quidem re illum pro dignitate venerari
 possemus. Omnes enim rationes & causæ quæ nos ad insignium per-
 sonarum obseruantiam adigunt, in vno illo cum infinita accessione
 plenissimè inueniuntur. Itaque si nos regia dignitas, si consanguini-
 tatis

- 14 tatis necessitudo, si amicitiae ratio, si nobilitas, si bonitatis & sanctitatis splendor, si opes & potentia, si insignis sapientia, si veneranda canities, si percepta beneficia, si ingentis utilitatis spes, & quidquid aliud esse potest, quod nos in amorem, & obseruantiam, & venerationem aliorum hominum rapiat, an non hæc omnia in summo illo bono infinitis partibus aucta reperiuntur? an non hæc omnia ante illius splendorem sic sunt, quasi non essent? an non velut momentum statera, *Sapient. II.* sic est ante illum orbis terrarum; & quasi gutta roris antelucani, qui descendit in terram? Omnes enim homines, inquit *Isaias*, sic sunt coram eo, quasi non sint, & quasi nihilum & inane reputati sunt ei. Quod fit, vt omnis obseruantia, quæ omnis generis hominibus, quamlibet eximijs, aliquo iure debita est, cum ea quæ vni illi rerum omnium principi atque parenti debetur collata, nulla sit, sicut personæ ipsæ, quamlibet excelsæ, illi comparatæ nihil sunt. *Isai. 40.*

§. I I.

- ¶ His etiam adde, quod nos omnes ita ab vno illo pendemus, vt eius virtute ac potestate & viuamus, & moueamur, & limus: ita vt nec respirare, nec pedem, aut manum mouere sine illius ductu & imperio valeamus: sine quo omnia quæcunque fiunt, in nihilum reciderent, ex quo facta sunt. Neque in præsentis modò, sed etiam in futuro seculo, ac postremò omnibus in rebus quæ ad vsum vitæ pertinent, sic ab illius voluntate & potestate pendemus, vt nihil nobis sine eius prouidentia siue lætû, siue triste euenire valeat. Ipse enim paupertatis atque diuitiarum, egritudinis & salutis, mortis ac vitæ, gehennæ & celestis gloriæ clauis habet in manu sua. Vnde apparet, quanto illum studio colere debeamus, qui omnibus in rebus sic ab illo pendemus. ¶ Quid si his omnibus titulis Dominicæ passionis & mortis beneficiû omni obsequio & honore dignissimum adiecero? oleû vtique flammæ adiecerim, quæ ad cælum vsque pertingat. ¶ Constat igitur ex his quæ dicta sunt, nihil esse in hominum vita nec iustius, nec dignius, nec honorificentius, nec magis debitum, nec pluribus titulis commendatû, nec magis humanæ naturæ propriû, nec maiori contentione, maioribusq; tum minis, tum promissis à nobis requisitum, nec quod maiorem nobis commoditatē afferat seruatum, nec maiora detrimenta neglectû. Quid ergo indignius, quàm hoc solum negligere, cætera verò curare? Cum ergo tot tantisque nominibus conditori, conseruatori, & salutis nostræ auctori obnoxij simus, cum omnia vitæ momenta vni illi debeamus, cum omnia, quæ siue in cælo, siue in terra oculis vsurpamus, illius beneficia sint; cum illius sit omnis sanctitas, omnis dignitas,

dignitas, omne decus & gloria, illiq; proinde omnis timor & amor, 17
 & omnis reuerentia & obedientia debeatur; quæ vis orationis expli-
 care queat, quanta sit hominum dementia, quanta cæcitas & stupor
 is immanitas, nullam eius rationem habere, nullo eius amore & re-
 uerentia tangi, nihil illi ex tot beneficijs acceptum ferre, nullas pro
 tantis muneribus gratias agere, nihili eius leges & præcepta facere,
 nec illius auctoritatem vereri, nec maiestatem honorare, nec boni-
 tatem diligere? Cumque omnia præ illius recordatione nobis exci-
 dere deberent, aliorum omnium meminisse, ipsum verò è memoria
 nostra penitus eliminare: cum cætera omnia præ illius amore debe-
 remus fastidire, omnia propter vnum illum amare: cum hoc solum
 studium (vt antè diximus) necessarium, cætera verò superuacanea
 sint, hoc solum negligere, cætera verò studiosissimè curare? O rem
 omnium maximè deplorandam! ò insaniam detestandam! ò stupor 18
 rem horrendum! ò plus quàm ferrea hominum præcordia! Obstu-
 pescite cœli super hoc (ait Dominus) & portæ eius desolamini ve-
 hementer. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt
 fontem aquæ viuæ, & fecerunt sibi cisternas dissipatas, quæ conti-
 nere non valent aquas. An non contra hos illa etiam Moysis ver-
 ba vsurpare meritò possumus; Generatio praua atque peruersa,
 hæccine reddis Domino popule stulte & insipiens? Nunquid non
 ipse est Pater tuus, qui possedit, & fecit, & creauit te? An non igitur
 hæc tanta hominum rebellio & peruicacia, supera & infera om-
 nia stupefaciat? an non vel terra contremiscere, vel cautes etiam
 & rupes huius tantæ rei indignitate commoueri atque disrumpi
 meritò debeant? ¶ Si esset aliqua in mundo gens, adeò immanis &
 fera, vt nullum in ea inter patres & filios socius, nulla amicitia 19
 esset; sed parentes filiorum, filij verò parentum carnibus yescerentur,
 & vtrique se mutuo vili pretio exteris nationibus diuenderent;
 quis non attonitus hanc tantam immanitatem obstupesceret,
 cum maxima & arctissima naturæ iura (quæ nec feræ, nec serpen-
 tes violant) sic deleta & obliterata cerneret? At quanto, quæ-
 so, maiori necessitudinis vinculo rerum omnium parenti Deo astri-
 cti sumus, à quo non corpus modò, sed animam quoque, &
 omnia quæ ad vtriusque vitæ cultum requiruntur, trahimus? Quid
 ergò mirabilius, quàm non modò nullo amore erga hunc paren-
 tem affici, sed etiam rebus vilissimis & indignissimis eius amorem
 & gratiam commutare? An non igitur miraculum hoc (si ita lo-
 qui fas est) septem illa mundi mirabilia, quæ ante commemorauimus,

20 mus, longissimo interuallo superat? & tamen illa mundus in summa admiratione habuit; hoc nemo miratur; quod planè cunctis miraculis mirabilius est.

Video fratres vos huius tantæ rei indignitate stupefactos tacitè quærere, vnde hic tantus stupor in mores hominum inuectus sit. Cum enim videamus, animantia sic à naturæ conditore Deo informata esse, vt nihil eorum prætermittant, quæ ad naturam & vitam suam conseruandam requiruntur; quo nam modo solus homo (cuius gratia cætera condita sunt) sic inuersus est, vt non modò in parentem suum Deum rebellis, & contumeliosus, sed suæ etiã salutis proditor sit? Hæc quæstio, fratres, adeò grauis atque difficilis est, vt multorum ingenia torserit, & multis item magnarum ruinarum occasio fuerit. Certè sanctissimus ille Iob sic cum Domino agit; Quare me, inquit, 1ob.7.
21 posuisti contrarium tibi, & factus sum mihi metipsi grauis? Magna certè querela, multo quæ maior miseria. Cum enim summa humanæ vitæ perfectio sic in imitatione diuinæ perfectionis & bonitatis posita sit, vt quò creatura fuerit illi similior, eò sit & perfectior; quæ maior miseria fingi potest, quàm non modò illi non esse similem, sed esse etiã contrarium? quando quod ille vult, ego nolo: quod ille diligit, ego detestor; quod ille odit, ego amplector; quod illum oblectat, me infelicem cruciat. Ex quo planè sequitur, vt cum salus & felicitas mea cum diuino cultu & pietate coniuncta sit, qui aduersus Deum rebellis & iniurius sum, necesse esse vt mihi ipsi grauis, hoc est, molestus, onerosus, imo infestus & exitiosus sim.

Hæc igitur humanæ mentis absurditas multorum (vt dixi) errorū seminarium fuit. Cum enim huius seculi sapientes animaduernerent, 22 quàm esset indignum, rerum omnium parentem ac Dominum non modò non diligere & venerari, sed etiã obliuisci atque contènere, eò perducti sunt, vt alij Deum res humanas minimè curare dicerent, alij res, quæ apud nos gerantur, ignorare; alij verò ipsum neque hominis, nec rerum visibilium conditorem esse. Vnde Manichæorū error manauit, qui duo principia posuerunt: alterum visibilium, alterū inuisibilium: alterum bonorum, alterum verò malorū autorē; atque hunc ipsum hominis opificē & architectū fuisse dixerunt. Neque enim per suadere sibi poterāt, bonū Deū rem adeò detestabilē atq; deformem, qualis sceleratus homo est, cōdere potuisse; cum optimi & perfectissimi artificis opera omnia perfecta, & numeris omnibus absoluta sint. Quæ quidē hæresis non modò Arriana antiquior, sed etiã diuturnior extitit. Ad tēpora enim beati Petri martyris vsque peruenit, cuius parentes

August.

rentes hoc errore fuisse infectos in eius vita legimus. In quo etiā erro-
re D. August. ad trigessimū vsque annum perseverauit: isque in Con-
fessionum suarum libris longa oratione commemorat, quantū se hæc
quæstio; de origine videlicet & causa mali; torserit. Hæ igitur hæreses
utcūque declarant quā detestabile atque execrandum Philosophis
etiam visum fuerit id quod in multorum moribus passim videmus;
nempe diuinæ maiestatis, diuinarumque legum neglectum atque cō-
temptum; hoc est, vnum illud necessarium, quod antè diximus, præter
mittere, & cætera omnia, quæ sine illo sunt, otiosa & superuacanea, &
sape etiam perniciosa, auidissimè consecrari.

Ex ijs autem quæ diximus, tria quidem scitu dignissima colligere
licet. Primum quidem, esse originale peccatum. Homo enim qui re-
ctus à Deo conditus est, utpote in optimo statu ab optimo opifice
creatus, vitio suo à conditionis suæ dignitate degenerauit: quod fa-
ctum est, ut à corrupta & læsa natura, corrupta quoque opera prodi-
rent. Deinde illud etiam sequitur, esse persecutores hominum dæmo-
nes, hoc est, principes tenebrarum: qui ideo hoc nomine appellantur,
quod eorum perpetuum studium sit, tenebris & caligine mentes ho-
minum excæcare, ut conditorem suum ignorantes in eam peruersita-
tem & impietatem, quam audistis, incidant. Postremò, inter peccati
supplicia, quæ in hac vita perditis hominibus inferuntur, extremum,
maximeque formidandum esse, mentis obdurationem & cæcitatem:
ad quam ubi miserandus homo peruenit, hoc tam tetrū facinus mo-
litur, ut salutis suæ autore atque parente neglecto, res inanes & ludi-
cras amplectatur. Nimum in hoc loco immorati sumus fratres, quod
huius tantæ rei indignitas (vnde omnia mala oriuntur) nō potuit bre-
ui orationis cōpendio explicari. Quocirca ab hoc loco digressi, quod
reliquum est concionis in laudibus Virginis infumamus.

§. III.

In cuius festo sacra præsentis Euangelij historia legitur, ut per eam
primum quidem Virginis officium, & meritum, ac deinde præmium
quod hodie percipit, aliqua saltem ratione intelligamus. Ipsa enim
est, quæ Dei filium in huius mundi castellum venientem, virginalis
vteri hospitio recepit: ipsa, quæ perfectissimæ Marthæ atque Mariæ
officijs functa est; quæ longè perfectiùs quàm Martha illi non vno
die, sed tota vita ministravit, ac longè deuotiùs & attentiùs quàm Mar-
thæ soror, verba eius semper audiuit, & eius dilectione flagrauit. Hu-
ius autem hospitalitatis, cæterorumque laborum ac meritum cum u-
latissimum præmium hodierna die cum summa totius cœlestis curiæ
gratulatione

26 gratulatione atque ineffabili gaudio percipere meruit. Cui nos quoque pro eo ac debemus, quamvis exigui homunciones, pro modulo nostro congaudemus simul & gratulamur. In qua quidem sollemnitate cum multa sint, ac penè innumera, commemoratione dignissima, illud solum attingam, quod huius dici maximè proprium esse videtur: hoc est, qua celebritate ac lætitia hodierna die sacratissima Virgo à supernis ciuibus excepta sit.

Principiò igitur constat, inter alia Angelorum ministeria hoc in primis numerari, quòd sint animarum nostrarum (si piè vixerimus) in cælum portitores. Sic enim mendicus ille Lazarus ex Euangelio, *Luc. 19.* ipso Domino referente, ab Angelis in sinum Abraham portatur. Sic etiam beati Patris nostri Dominici animæ in cælum ascendenti Angelorum chori plaudentes occurrerunt, ipsumque ad cœleste regnū *Gregor.* ouantes adduxerunt. D. quoque Gregor. in lib. Dialog. memorat, Angelos cum supernis ciuibus virginem quādam sanctissimam, vita functam, cum laudibus & canticis in cælum fuisse profecutos, eorumque voces in terris auditas; & quò illi altiùs ascendebant, paulatim defecisse. Quòd si ex vngue leonem (quod aiunt) æstimare licet, iam tum conijcere poterimus, qua celebritate & pompa, quibus hymnis & canticis, & qua celestis illius Senatus lætitia mater Regis æterni hodiè excepta sit. In terrenis quippè regnis hoc videmus, quòd cum noui Regis nuptiæ celebrantur, aut filius regni hæres nascitur, aut etiam Rex *Simil.* ad Imperatoris dignitatem euhitur, & imperatoria corona redimitur, regni Proceres, quò quisque Regi charior, & in eius regno præstātior est, eò sumptus maiores in Principis sui gratiam facere, maiorēque lætitiæ significationem dare. Cum igitur hoc die Regis æterni mater in cælum conscenderit, vt regiam coronam, dignitati & meritis eius debitam, perciperet, superni illi ciues, qui tanto charitatis ardore communē Dominū & Regem suū prosequuntur, qua hodiè lætitia persultarunt; qua frequētia ad hūc diē celebrādū cōuenerunt; quibus hymnis & canticis matris Dñi sui laudes prædicarunt; cum omnes intelligerēt, gloriā matri Dei exhibitam, in Regis sui gloriam redundare. Quale autem hoc genus obsequij fuerit, nemo poterit mente cōplecti, nisi qui charitatis magnitudinē, qua cōmunem Dominū Sancti diligunt, potuerit pro dignitate æstimare; quę solis ipsis, ac Deo cognita est.

Accessit & alia causa, quæ cū superni ciues felicitatis suę gloriā, & oīa gratiarū genera, quib⁹ ad illā peruenerūt, humanitati Chrī debeāt, hoc est, innocētissimo illi agnō, qui occisus est ab origine mūdi, cui oēs salutē suā in Apoc. magnis vocibus acceptā ferāt: cum igitur tātū hono- *Apoc. 13.* ris &

ris & gloriæ huic sacræ humanitati & sanguini debeant, consequens 29
erat, vt proximo loco beatissimæ Virginis se debitores profiterentur,
ex cuius intemeratis visceribus illa caro, ille sanguis, illa humanitas
delibata est. Illam igitur post filium, tanquam mediatricem salutis, ma-
trem gratiæ, ministram gloriæ, cœli fenestram, & vitæ ianuam agno-
scunt, diligunt, amplectuntur, & toto affectu reuerentur. Itaque ho-
dierna die non solum in gratiam filij, sed etiam ob grati animi officiū
erga beatissimam matrem omnes è solijs suis surrexerunt, omnes Vir-
gini occurrerunt, omnes sacris eius pedibus prouoluti sunt, omnes
eius laudes & gloriam cecinerunt, illique post filium salutis & felicitatis
suæ beneficium acceptum retulerunt. ¶ Vbi Iudith vidua abscisso
principis Assyriorum capite, Iudæorum populum ab imminente exi-
tio liberauit, seniores populi & sacerdotes magnificis eam titulis ornā-
tes; Tu (aiebant) lætitia Israel, tu gloria Hierusalem, tu honorificentia 30
populi nostri. Benedicta filia tu à Domino, quia per te fructum vitæ
communicauimus. Quantò igitur iustius hæ voces & laudes beatissi-
mæ Virginis conueniunt, quæ non principis Assyriorum, sed serpen-
tis antiqui capite contrito, nos à diaboli seruitute, à morte peccati, &
gehennæ incendio liberatos, cœlestis regni ciues effecit? Illam igitur
meritis laudibus ornant, illius gloriam prædicant, illam magnificis ti-
tulis nuncupant. Tu (inquiunt) genitrix gratiæ, inuentrix vitæ, mater
salutis. Tu stella illa orta ex Iacob, ex qua radius processit, qui vniuer-
sum mundum illuminauit. Tu viuum & animatum templum Dei, in
quo salus mundi nouem mensibus habitauit. Tu arca illa mystica te-
stamenti, quæ cœleste manna, hoc est, Angelorum & hominū panem
continuisti. Tu aureum illud propitiatorium, per quod infensum sce-
leribus nostris diuinum numen placatur. Tu verī Salomonis thro-
nus; tu aula regia; tu thalamus in quo cœlorum rex & Dominus re-
quieuit. Tu hortus conclusus, & fons signatus, qui nulli vnquam, nisi
cœlesti spōso, patuit. His igitur titulis, his vocibus Sanctorum Patriar-
charum & Prophetarum, caterorumque Sanctorum chori Virginis
beatæ gloriam prædicabant. Ibi sanctus Iacob mysticam illam sca-
lam, quam is in somnis fuerat cōtemplatus, vidit, per quam salus mun-
di ad homines descendit. Ibi sanctus Dauid virgam illam ex radice
Iesse ortam intuitus est: ex qua pulcherrimus ille flos ortus est, supra
quem requieuit Spiritus sanctus. Ibi Isaias intemeratā illam Virginem
contemplatus est, quam is prædixerat Deum & hominem pariturā.
Ibi Hieremias scēminam illam vidit, quæ nouo miraculo virum erat
circundatura. Ibi Ezechiel Propheta orientalem illam portam de-
miratus

Gene. 28.

Esai. II.

Jerem. 31.

Ezech. 44

32 miratus est, quæ cæteris clausa, soli cælorum Principi patefacta fuit. Ibi primus ille generis humani parens mulierem illam vidit, quæ antiqui serpentis (cuius fallacia mundus interierat) caput erat contritura; hoc est, eius potentiam & peccati regnum euerfura.

Quæ autem vis orationis explicare valeat, quæ lætitia simul & admiratione beatæ illæ mentes completæ fuerunt, cum incomparabilem Virginis puritatem, & pulchritudinem, & clarissima virtutum eius odoremata perceperunt? Eorum quippe nomine hodiè canit Ecclesia: Vidi speciosam, sicut columbam, ascendentem de super riuos aquarum, cuius inæstimabilis odor erat nimis in vestimentis eius, & tanquam dies verni circundabant eam flores rosarum, & lilia conuallium.

33 Sed inter has tamen Sanctorum laudes & voces multò dulcius Virginis auribus dilectissimi filij vox insonabat, qui placidissimo vultu matri occurrens his vocibus eam compellabat: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transijt, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Veni sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis. Ad electos Saluator in extremo iudicij die se dicturum esse ait: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me. Quando ergò iustius hæc eadem verba ad matrem filius inelamabit? Veni, inquit, benedicta Patris mei, & accipe thalamum tibi ante mundi constitutionem præparatum: quæ me esurientem paviisti, sitiientem potastis, nudum carne vestisti, & hospitem ac peregrinum in terra intra pudicum pectoris tui hospitium excepisti, lactastis, & omni pietatis obsequio fouisti.

Hoc igitur splendidissimo comitatu, hac communi supernorum ciuium lætitia, hodierna die ad thronum sibi à Deo paratum beatissima Virgo deducta est. Hæc, fratres, solennitas, quæ nobis anniuersaria, illis continua est: quia & huius diei gaudia, & cætera eorum gaudia quamuis vetustissima & antiqua sint, illis tamen noua semper & recentia in illa immarcescibili gloria videntur. Ad hanc autem gloriam nos quoque conditi sumus, ad hanc Christi sanguine redempti, ad hanc in sacro baptismatis fonte purgati, vocati, & Sanctorum ciues atque Dei hæredes effecti. Quid ergo agimus? quid cessamus? quid moramur tantorum bonorum participes fieri? Quid nos detinet quò minus ad hanc tantam felicitatem remis velisque propere

- Psal. 4.** mus? Filij hominum vsque quod graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quaritis mendacium? Vt quid pro rebus caducis, fluxis, & interituris gaudia amittitis sempiterna? Cur, cum ingentes in cœlo thesauros modico nunc labore recondere positis, otio magis atque defidia marcescere vultis? Quæ dementia esset, si militibus post victoriam, opulentissimam aliquam urbem diripiētibus, & alijs spolia ampla colligentibus, alijs thesaurorum apothecas perfodientibus, alijs onustos auro sinus deferentibus, & huc atque illuc prædandi studio circuncursantibus, vnus aliquis eorum cum pueris in platea luderet, & occasionem illam dutescendi, languore animi atque defidia impeditus, prætermitteret? Tales igitur nos sumus, qui cum multos seruatorum Dei videamus omnibus rebus mundi spretis atque contemptis hoc vnum studiosissimè agere, hoc moliri, hoc votis omnibus capta re, vt virtutum meritis atque laboribus opes sibi sempiternas, & coronas in æternum manfuras comparent, nos puerili mente pueriliū bonorum amore capti, ludicra bona veris, caduca sempiternis, fluxa manfuris, inania solidis, immunda puris, & mortalia immortalibus anteferimus. Opportunè ergo mihi nunc in mentem venit cum Salomone clamare; Vsque quod paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sunt sibi noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam? Quid hic appellas scientiam? Non aliam certè, quàm Christi philosophiam: quæ alio nomine vera sapientia nuncupatur: quam nemo, nisi qui piè Deum colit, ipsumque magistrū habet, assequi potest. Hoc est enim quod tam multis modis epistolæ hodiernæ verba significant, quibus sapientia ipsa ex imperio Domini hoc modo loquens inducitur: Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israel hæreditare, & in electis meis mitte radices. Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui &c. Animaduertite quæso, quàm multis verbis, eodem tenentibus, hoc vnum designare voluit, perfectam veramque sapientiam nisi in pijs hominibus nullo modo inueniri posse. Cur ita? Quia re vera omnis scientia, quæ à Dei timore seiuncta est, multis sæpe erroribus, & interdum etiam superbiz obnoxia est. Hinc Propheta, Disce, inquit, vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intellectus, vt scias simul vbi sit diuturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen oculorum & pax. Hæc enim vera & summa sapientia est, vt homo inanibus huius vitæ curis spretis atque contemptis, Dei gratiam & amicitiam, animæ suæ salutem, & sempiternam felicitatem omniconfessionem & studio confectetur. Hac vna re felix & beatus erit.

Prov. 1.

Eccl. 24.

Bar. 4.

sum

N

amo

vt

38 vt nihil aliud possideat: ea verò destitutus, stultus erit & miser, etiam si cæterorum bonorum omnium compos fuerit. Quam quidem mentem & sensum Christus Dominus, qui est vera Patris sapientia, & lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, nobis largiri dignetur; qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Ioan. I.

IN FESTO BEATI BARTHO-
lomæi Apostoli Concio prima, secundum vsum Romanæ curiæ: in qua lectio Euangelica explanatur, ac deinceps beati Apostoli martyrium exponitur.

T H E. *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus esset, vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit. Luc. 6.*

Non omnes idoneos esse diuini verbi auditores declarata illa toties in Apocalypsi repetita sententia; Qui habet aures audiendi, audiat. Multos enim aure corporis non cordis verbum Dei quotidie in Ecclesijs audire cernimus; qui tot concionibus auditis nihilo meliores euadunt. Apoc. 2.

Ceterum ad salutarem Euangelicæ historiæ fructum percipiendum non satis est idoneas habere aures, quibus Christi Domini doctrinam vtiliter audiamus, sed perspicaces etiâ oculos habere conuenit, vt clarissima virtutum exempla notare atq; imitari valeamus. Vtriusque autem rei gratia Esaias ait; Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum: & aures tuæ audient vocem post terga monentis. Hæc est via, ambulate in ea. Quod perinde est ac si diceret; Videbunt oculi tui virtutum exempla quæ imiteris, & aures audient doctrinam quam amplectaris; quorum altero intellectus erudiatur, altero affectus ad imitationis studium accendatur. Verè enim non minus nos Christus Dñs exemplis, quàm verbis edocet. Quod in hodierna sancti Euangelij lectione animaduertere licet: in qua Dñs exemplo suo, sine vilo verborum strepitu, perfectissimam nobis orandi formam regulamq; demonstrat. Dum enim ad uesperascente die in montem ascendit, & in oratione pernoctat, ac deinde facto mane ex discipulis Apostolos eligit, ostendit planè & quo loco, & quo tempore, & qua Esai. 30. 19

perseuerantia, & quibus potissimum in rebus orandum sit. Electus enim Apostolos duodecim, qui fidei fundamenta iacerent, Euangelijque doctrinam ubique terrarum disseminarent, hanc orationem præmisit, ut nos exemplo suo doceret, nihil magnum & arduum sine præuia & longa oratione quenquam moliri debere. Quæ ex reliquet, quod initio diximus, non aures modò, sed oculos etiam ad Euangelicæ historiæ fructum percipiendum adhibendos esse. Vtrumque autem habere, diuinæ benignitatis donum esse Salomon aperte docet, cum ait; Oculum videntem, & aurem audientem, Dominus fecit utrunque. Ut igitur hos oculos & aures Euangelicæ doctrinæ accommodare valeamus, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

Prov. 20.

A V E M A R I A .

Prov. 6.

Deut. 32.

¶ Quemadmodum nulla in hoc mundo creatura adeò vilis & abiecta est, quam diuina potentia non condiderit: ita nulla est, cuius non singularem curam & providentiam habeat. Quid formica vilius? & tamen in illo paruo corpusculo tantum providentiæ conditor posuit, ut miris modis eius vitæ cōsulat atque prospiciat. Primum enim gregatim formicæ coeuntes, mutuamque sibi operam præstantes, communi labore tritici acervum inuadunt, granariumque egesta terra faciunt, ibique opportuno tempore alimenta condunt, quibus hyeme vescantur. Ne verò alimenta humi recondita putrescant, sere non tempore foras ea protrudunt; & ne humore confota nascantur, extremam granorum partem, qua pullulare deberent, ore delibant atque corrodunt. Quis igitur non hîc aperte diuinæ providentiæ solertiam videat, quæ in tam exiguo corpore tantum prudentiæ collocavit? Quò minus mirandum est, si inertem hominem Salomon formicarum exemplo corripere atque erudire velit, cum ait; Vade ad formicam ô piger, & considera semitas eius, & disce sapientiam: quæ cum non habeat ducem ac præceptorem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. O utinam hanc vnam nobis Dominus prudentiam immitteret, ut mentis nostræ aciem non ad præsentia solum, sed ad futura etiam protenderemus. Hoc est enim quod magnus ille Propheta ciuibus suis desiderabat, cum diceret; Utinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent: Nouissimum autem omnium, vitæ nostræ finis est. Cur autem ab hoc fine oculos mentis auertimus? cur in hac providentia à formicis homines superamur? Formica in æstate, ad futuram hyemis sterilitatem præcauendam, opportuno tempore alimenta congerit. Sic enim quodammodo

6 modo ratiocinari videtur; Æstas fecunda est, & alimentorum copia
 suppetat, quam sterilis hyems nequaquam præstat. In æstate igitur
 reponamus, quod in hyeme vescamur, ne fame intereamus. Si igitur
 ad hunc modum formica sibi consulit, cur qui ratione præditi su-
 mus, non eodem modo nobis consulemus? Quod enim formicis
 æstas, hoc nobis præsens hæc vita est: in qua magnam meritorum co-
 piam parare nobis licet. Quod illis sterilis hyems, id nobis futura vi-
 ta est: in qua non satisfaciendi aut merendi, sed recipiendi, & partis
 fruendi tempus est. Cur ergo in huius vitæ æstate non colligimus,
 quo in alterius hyeme vescamur? Cur hanc temporis opportunita-
 tem vacuam abire sinimus, nunquam iterum redituram? Nonne hoc
 est quod nos opportunè Salomon admonet, cum ait; Quodcunque
 potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sa-
 7 pientia, nec scientia est apud inferos, quod tu properas? Quid autè
 ex hac negligentia consequi necesse est, nisi quod idem Salomō ait;
 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non da-
 bitur ei. Sic enim fatuæ illæ virgines mendicarunt, dicentes, Domi-
 ne, Domine, aperi nobis: quibus responsum est; Amen dico vobis, ne
 scio vos. Hæc obiter à nobis, fratres, formicarum occasione dicta sunt:
 nunc ad id quod institueramus, recurram oratio.

SI. 38.1

Eccl. 9. 1

Prov. 20.

Matth. 25.

Sit tam latè diuinæ providentiæ cura atque solertia patet, vt ea
 etiam quæ minima & abiectissima sunt non negligat, quid de homi-
 ne existimandum est, quem inferioris huius mundi principem con-
 stituit, & cuius gratia hæc omnia condita sunt? Certè quod eius digni-
 tas inter omnia magis eminet, hoc maiori cura illi diuina providen-
 tia consulit, dum nihil, quod ad eius salutem, & incolumitatem spe-
 8 ctet, prætermittit. Quam rem nõ modò Christiana, sed etiam ethni-
 corum Philosophia apertè proficitur: sic enim Cicero, Commoda;
 inquit, quibus vtimur, lucem qua fruimur, spiritum quem ducimus, à
 Deo nobis dari & impartiri videmus. Verumtamen alia providentiæ
 ratio ad hominem, alia ad cætera animantia pertinet. Animantibus
 enim, quæ neque in officio delinquere, neque officium præstare pos-
 sunt, salutaria semper, & vitæ necessaria providet: hominibus au-
 tem, qui vtrunque possunt, pro varia meritorum ratione modò
 secunda, modò aduersa immittit. Hinc in Ecclesiastico legimus;
 Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. I-
 demque Dominus per Prophetam; Ego Dominus formans lucem,
 & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum; ego Dominus fa-
 ciens omnia hæc.

Cicero.

Eccl. 11.

Esaï. 45.

Luc. 12.

Denique, vt paucis multa complectar, tam latè hæc diuinæ providentiæ cura patet, vt Saluator in Euangelio dicat; Nonne quinque passeret vaneunt dipondio: & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo? sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus plures estis. Non poterat vllis verbis hæc diuinæ providentiæ cura magis amplificari, quàm cum capillorum nostrorum numerum Deo notum esse dixerit, quorū nec vnus quidem sit periturus.

Ioan. 15.

Cæterum quod ad gratiæ dona attinet, quibus mentes hominum purgantur, & sanctificantur, atque in Dei filios, & regni eius hæredes cooptantur, apertè liquet ea non à terra, sed à cælo prodire: cum Saluator dicat; Sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis: quia sine me nihil potestis facere. Persuasum igitur nobis esse debet fratres, omnia siue naturæ, siue gratiæ beneficia, siue quæ ad corporum salutem & incolumitatem, siue quæ ad animarum sanctitatem & innocentiam pertinent, non à terra, sed à cælo, hoc est, à diuina benignitate descendere. Vnde quemadmodum hic inferior mundus omnibus in rebus à superiori, hoc est, à cælesti regione pendet (illius enim vi omnia gignuntur, aluntur, conseruantur, & ad iustam maturitatem perueniunt) sic vita, salus, dignitas, sanctitas, atque felicitas nostra ab illo inexhausto bonorum omnium fonte dimanat. Quod planè Iacobus Apostolus confitetur, cum ait; Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.

Iacob. 1.

Quorsum hæc fratres? Certè vt hac ratione vos ad imitandam illā Domini Saluatoris in orationis studio perseuerantiam, quam in sacra huius diei lectione vidistis, excitarem. Video enim vos omnes, vt veros Christi fideles, verissima esse quæ à me hoc in loco sanctarum scripturarum testimonijs comprobata sunt, credere: nempe, siue bona, siue mala, siue secunda, siue aduersa, quæ hominibus in vita contingunt, Deo dispensante vel permittente prouenire. Video etiam omnes homines, quæ secunda sunt, sitienter appetere, & quæ aduersa, vehementer auersari. Ad hoc enim vnumquemque nostrum amoris proprii vis (quæ cunctarum affectionum nostrarum potentissima est) acriter impellit. Si ergo tantopere quæ nobis profutura sunt exquirimus, & nocitura refugimus, vtræque autem in manu Dei sita esse inconcussa fide credimus, quid quæso aliud agere, quid moliri, quo in studio atque exercitatione continenter

12 continenter versari debemus, quàm ut mentis nostræ aciem in cœlum semper intentam habeamus, ut omnes curas & cogitationes nostras ad Deum referamus, ut vni illi obsequi, vni placere, vni obtemperare studeamus, ut salutarem eius opem & misericordiam assiduis vocibus imploremus, & cum Propheta dicamus; Ad te leuavi oculos meos qui habitas in cœlis? Et, Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos? Et illud Iosaphat Regis; Cùm ignoremus quid facere debeamus, hoc solum habemus, ut oculos nostros dirigamus ad te. Rectissimè quidam dixerunt, hominem esse arborem inuersam, quæ radices fixas habeat in cœlo, ramos verò expansos protendat in terram, qui radicum virtute aluntur, & fructus ferunt. Ut igitur pomariorum cultores omnem operam & studium

Psal. 122.

Psal. 24.

2. Par. 20.

Simil.

13 in excolendis arborum radicibus ponunt (hac enim vna cura vberes sibi arborum fructus pollicentur) ita nos studium omne radicibus in cœlo fixis excolendis impendere debemus, si copiosum cœlestium donorum fructum in terra colligere volumus. Radices autem excolimus, cùm mentem ad Deum attollimus, & omnes curas & cogitationes nostras in cœlo fixas habemus. Hoc enim faciebat ille qui dicebat; Leuavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino qui fecit cœlum & terrâ. Et ne frustra illum putes ad hoc se asylum contulisse, subdit protinus; Non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit &c. Per diem Sol non vret te, neque Luna per noctem. Videtis ergo quàm firmum in Domino pij homines ad omnia præsidium habeant.

Psal. 120.

14 Hoc est igitur, fratres, proprium atque præstantissimū vitæ Christianæ munus, à Deo pendere, ab ipso omnia expectare, in illo felicitatem & spem omnem dignitatis & salutis collocare, & omnia quibus indigueris, suppliciter ab eo postulare. Hoc ipsum autem olim Dominus in Israelitico populo insigni quadam legatione declarauit. Tercio enim mense ab egressu Ægypti cùm in montem Sina ventum esset, populusq; è regione montis itaret, Moyses solus ascendit in montem ad Deum, Vocauitque eum Dñs de monte, & ait, Hec dicet domui Iacob, & annuntiabis filiis Israël. Vos ipsi vidistis quæ fecerim Ægyptijs; quomodo portauerim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis (mea est enim ois terra) & vos eritis mihi in regnū sacerdotale, & gens sancta.

Exod. 19.

18 plūm eminet: quem ferunt centies in die, & centies in nocte orare solitum. Et is tamen Spiritu sancto cum cæteris Apostolis repletus, & in gratia confirmatus erat: quin & cœlestis regni promissionem cum eisdem Apostolis à Domino perceperat, cum ad eos dixit: Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis: qui tot tantisque diuinæ gratiæ priuilegijs insignitus, dies noctesque in orationis studio infumebat, eiuidem gratiæ, quam plenissimam acceperat, incrementum per singula penè momenta petens. Si hoc igitur tantus hic Apostolus faciebat, quid de illis sperandum est, qui in medio laqueorum positi, & impura carne circumdati, & variarum cupiditatum stimulis agitati, in hoc mundo inter scorpiones atque serpentes habitantes, vix oculos in cœlum tollunt, vix vnquam ad tot pericula depellenda opem Domini implorant? O miserandam hominum cæcitatem! O detestabilem mentium tarditatem! Quid enim ex hac tanta cæcitate consequi necesse est, nisi vt qui diuinam gratiam non postulamus, eius auxilio destituti simus, atque ita in omnes Diaboli laqueos, & peccatorum præcipitia incidamus? Hos autem non video quâ ratione pudefacere valeam, quàm ethnicorum hominum exemplo, quorum multos legimus nequaquam opus aliquod egregium audere solitos, nisi prius commentitios illos suos Deos solennibus sacrificijs & orationibus placassent. Certè clarissimum illum ducem Scipionem Africanum legimus nunquam arduum aliquod opus moliri voluisse, quin prius à suo illo Ioue auxilium & consilium postularet, quod res illi benè verteret. Qua de causa multi illum Iouis filium crediderunt. Quantus ergo pudor fratres, 20 quantum Christiani nominis dedecus est ab Ethnicis & cæcis hominibus in religionis officio superari? Quanta cæcitas & amentia nostra est, quòd à vero Deo, nos ad se vocante, & secunda omnia pollicente, non confugimus; cum illi non vocati ad falsa numina nihil opis & auxilij pollicentia, adeò se studiosè conuerterent? Miseri profectò & amentes, qui quam habemus fidem, frustra habere videmur. Sed ad Euangelicæ lectionis institutum redeamus.

Potuissem quidem, fratres, multas alias afferre commoditates, quibus vos ad hoc orandi studium adhortarer, sed eam potissimum commemorare volui, quæ præsentis Euangelij instituto maximè quadrat: in quo Dominus bona omnia nostra à cœlesti Patre pendere oratione sua testatus est, cum Apostolos, hoc

est, Ecclesiæ suæ principes electurus longam orationem præmisit; ut electio illa cœlestis Patris beneficio felix & fausta esset.

Nec solam orandi necessitatem nos exemplo suo docet, sed etiam orandi modum atque leges præscribit. Oraturus quippè secedit à turbis, & secretum locum petit. Nam & locum, & tempus ad orandum, & orationis materiam, & eiusdem perseverantiam, & orandi causam nos exemplo suo docet. Locum enim orandi designavit, cum relictis turbis in secretum locum secessit: quod nos exemplo suo, cum orare volumus, idem facere moneret. Cum superna enim illa & immensa maiestate loquuturi, ab hominum frequentia (nisi cum in templis oramus) secedere debemus; ut nihil extraneum, quod animi nostri intentionem aliò deflectere valeat. Nec satis est corpore secedere, nisi animo etiam secedamus. Fieri enim potest, ut aliquis in frequentia hominum solus sit, & in solitudine non solus, si in ea cogitationum strepitum atque tumultum patiatur. Hoc est enim quod nobis Dominus innuere voluit, cum oraturus montem conscendit, qui in valle poterat orare. Hinc D. Ambrosius.

Ambrosius. Qui bene, inquit, orat, à terrenis ad superiora progrediens, verticem curiæ sublimioris ascendit. At ille in montem non ascendit, qui de seculi diuitijs & honore sollicitus est: non ascendit in montem, qui fundi ius operat alieni. Ascendit ille, qui Deum quærit: ascendit ille, qui ad vitæ suæ cursum Dominica adiumenta deposcit. Quem

Genes. 22. admodum igitur S. Abraham filium in monte immolaturus, servos & asinum ad radicem montis expectare præcepit: ita nos servilia opera atque terrena omnia à tergo relinquere debemus, quoties hunc montem ascendere paramus. Itaque (ut D. Bernardus ait) cogitationibus nostris dicere debemus, Expectate hîc cum asino corpore, & postquam adoraverimus, revertemur ad vos, & huiusmodi revertemur.

Bernardus. Deinde verò quod nocturnum tempus Saluator ad orandum elegit, esse tempus hoc ad orandum aptissimum declaravit, in quo à diurnis curis & negotijs feriat, tenebris & silentio, atque solitudine noctis iunamur: quo tempore neque oculi rerum imaginibus, neque aures alienis vocibus mentem turbant, neque negotia eandem rerum cœlestium intuitu & contemplatione auocant. Hanc porro temporis opportunitatem nos captare Propheta monet, cum ait; Consurge in nocte in principio vigiliarum, & effunde sicut aquam cor tuum in Dominum. Effunde, ait, cor tuum; hoc est, quicquid animum tuum angit atque sollicitum reddit, quicquid lacerat & pungit, ante cœ-

Thren. 2.

24 stis medici conspectum propone, & salutaria ab eo. medicamenta cū
 etis vulneribus tuis pete. Ad hoc ipsum pios omnes regius Prophe-
 ta inuitat, cū ait; In noctibus extollite manus vestras in sancta, & Psal. 133.
 benedicite Dominum. Nec minore cura ipse præstabat, quod alios
 facere adhortabatur. Media, inquit, nocte surgebam ad confitendū Psal. 118.
 tibi. Et, Memor fui nocte nominis tui Domine. Idem quoque Isaias
 Propheta de se ipso profitetur, cū ad Dominum ait: Anima mea de
 siderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordijs meis de manē
 vigilabo ad te. Magnus verò ille Antonius tenebris & silentio no-
 ctis gaudebat, luce verò offendebar: quòd non nihil mentis suæ in-
 tentionem rerum conspectu inturbaret. Beatissimus verò pater
 Dominicus Saluatoris sui exemplū sequutus, diem saluti animarum,
 noctem Deo impendebat. Denique Sancti omnes vsq; adeò noctur-
 25 num hoc tempus diuinis laudibus & precibus destinant, vt beatif-
 simus pater Franciscus (qui vigilans cū Deo noctes transigebat) ap-
 positissimo nomine verum monachum, Cicadam noctis, appellari:
 quòd cicada sine vlla intermissione Sole vigente canat. ¶ Quin & Plinius
 Plinius Iunior Traiano principi scripsit, nulla in Christianis eius æta-
 tis crimina reperiri, nisi quòd antelucanos hymnos in cuiusdam ho-
 minis laudem, qui in Palestina crucifixus erat, decantarent. Quibus
 exēplis intelligere licet fratres, quàm fuerit apud sanctissimos quos-
 que viros vsitatum, nocturni temporis silentia diuinis laudibus &
 precibus consecrare. Quam rem hoc in loco nos Dominus exem-
 plo suo docet, cū [pernoctat in oratione Dei.] O vtinam his exemplis
 permoti fratres, salutare hoc institutum amplecti vellemus, vt aliquā
 saltem noctis partem huic verè Christiano studio impenderemus;
 26 non dubium quin miro hac exercitatione fructus consequeremur,
 quibus felicissimam vitam degeremus.

Cæterū quāuis orādi virtus assidua & familiaris homini Chriano
 esse debeat, tū tñ instāti? atq; deuotius orādū est, cū egregiū aliquòd
 opus moliri decernim?; quòd diuina pietas cœptis nostris aspi-ret. Quā-
 re Dñs nōs quoq; exēplo suo in præsentī lectione docet, qui duodecī
 Apostolos electurus, lōga prius oratione Patrē exorauit. Si ergo vñ
 genit? Dei Filius, & vniuersorū hæres ac Dñs, nequaquā sine præuia
 oratione hoc opus ordiri voluit, qua fronte nos, qui toties in cōsilijs
 & electionib? nris hallucinamur, sine orationis suffragio aliqd graue
 & operosū moliri audem?; pferim tū verissimū illud sit, quod in lib.
 Sapiētiae scribit; Cogitationes mortalium timide, & incertæ oēs propi-
 dentia nostræ. Illud enim homini Christiano persuasum esse debet
 fratres,

fratres, ea omnia, quæ diuinis auspicijs atque ductu gerimus, fa-
 ciles semper exitus habitura: contra verò quæ consilijs nostris freti
 inconsulto Deo gerimus, infâusta atque perniciofa sæpe futura.
 Quam rem quotidianis ferimè exemplis comprobare licet. Quoties
 enim filiorum atque filiarum nuptias, quoties nauigationes, merci-
 monia, & lites, quas intendimus, cæteraque negotia, quæ salutaria
 nobis futura speramus, adeò votis & consilijs nostris minimè respon-
 dent, vt in diuersum etiam cedant, & vehementer noceant, quæ pro
 futura credebantur: in quibus pro pace bellum, pro otio negotium,
 pro tranquillitate contentiones, pro honore ignominiam, ac deniq;
 pro diuitijs paupertatem & inopiam inuenimus. Cur hoc, nisi quia
 nimium ingenio atque prudentiæ nostræ tribuentes, Deum res hu-
 manas negligere re ipsa profitemur; quando illum consiliorum no-
 strorum autorem atque participem efficere nolimus? Sic sanctus Io-
 sue, cæteri que Israëlitiçi populi principes in petitione Gabonitarū
 lapsi fuere, quoniam os Domini minimè interrogasse perhibentur:
 ideoque illos Dñs labi atque errare permisit. Sic etiam apud Esaiam
 filios Israël Dominus accusat, quòd se inconsulto atque relicto suis
 consilijs atque humanis præsidijs niterentur. Væ, inquit, filij deserto
 res, vt faceretis consilium, & non ex me: ordiremini telam, & nō per
 Spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum: qui ambula-
 tis vt descendatis in Ægyptum, & os meum non interrogastis, spera-
 tes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vm-
 bra Ægypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fi-
 ducia vmbræ Ægypti in ignominiam. Et paulò post humanæ fiduciæ
 præsidium deprimens, Ægyptus, inquit, homo & non Deus; & equi
 eorum caro & non spiritus. Et Dominus inclinabit manum suam, &
 corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium. Hac autè de cau-
 sa cum idem populus iniussu Dei cum hostibus in deserto configere
 vellet, Moyses diuinorum arcanorum interpretes eos ab hoc temera-
 rio usu reuocare volens, aiebat; Nolite ascendere: non enim est Do-
 minus vobiscum, ne corruatis coram inimicis vestris. Amalecites &
 Chananeus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eò quòd nolue-
 ritis obedire Dño, nec erit Dñs vobiscū. Quid illi interim ad hæc? san-
 ctissimi viri voces aspernati, ad pugnam se parant. Sed cum primum ap-
 propinquantes hostes conspicati sunt, terga verterunt, eorumque
 gladijs foedè concissi perierunt. Sic igitur quænit, vt qui claram & in-
 signem sibi victoriam peperissent, si pugnare voluissent eò tempo-
 re quo fuerant ad pugnam Dei imperio conuocati, cum Dei in-
 iussu

30 iussu manus cum hoste conferere voluerunt, confestim fusi fugatiq;
 sint, & magna eorum pars ferro & vastitate consumpta. Quicunque
 igitur sapienter vitam instituunt, nihil audent nisi de summi Dei sen-
 tentia decernere, nihilque omnino nisi ex illius imperio, consilio, &
 præscriptione moliri. Itaq; semper se ipsos excitant ad Dei verbum
 mente concipiendum, nec aliud in vita meditantur, quam vt ductû
 & imperium summi illius ducis & moderatoris alacres & expediti so-
 quantur: vsque adeo, vt ne licita quidem & communi more atque le-
 ge concessa aggredi velint, qui summa fide ornati sunt, nisi prius in
 Dei numen inspiciant, ipsumque autorem & monitorem habeant:
 absque ductu enim illius se loco mouere minimè tutum arbitrantur.
 Vnde vox illa Moysis, qua veniam atque pacem exposcit, Deumque
 pro salute populi sibi commisi veneratur, Si tu ipse, inquit, non præ-
 31 cedas, non educas nos de loco isto. Intelligebat enim vir excelsus, to-
 lerabilius multò fuisse in vasta illa solitudine incommodis omnibus
 vexari, atque senio sædisque morbis intabescere, quam viam aliquâ,
 in qua Deus non esset ductor, inire. Illo enim duce non ad incertum
 euentum omnis vitæ labor impenditur, sed ad certissimam vitæ felici-
 tatem omne studium destinatur.

§. II.

¶ Vt igitur hanc verè Christianam Philosophiam nos cœlestis ma-
 gister doceret, Apostolos electurus pernoctat in oratione Dei: in
 qua Patrem orabat, vt cœlesti Spiritu atque virtute ex alto hos Euan-
 gelij ministros ita corroboraret, vt nullis laboribus, aut difficultati-
 bus ab hoc ministerio deterrerentur. Quæ quidem oratio adeo effi-
 32 cax fuit, vt per eam cœlestis Pater spiritus sui plenitudinem in Apo-
 stolorum pectora demiserit. Qua sic instructi & armati fuerunt, vt
 vniuersum terrarum orbem peragrantes, Euangelium Christi longè
 latèque disseminarent. Non illos ab hoc officio locorum interstitia,
 non itineris labor, non Imperatorum minæ, non cruciatuum imma-
 nitas, non ferrum & ignis, non Dæmonum, quorum altaria & tem-
 pla euertebant, furor & rabies, non denique omnes reges terræ &
 principes, qui frementes conuenerunt in vnum aduersus Dominum
 & aduersus Christum eius, deterrere potuerunt. Duodecim ergo pi-
 scatores hoc cœlesti spiritu instructi omnem mundi atq; inferorum
 potentiam debellarunt. Denique tanta animi fortitudine hoc opus
 aggressi sunt, vt quamuis, quod ad naturæ indolem attinet, rudis at-
 que vilis ingenij, & piscatores essent, omnes tamen prius vitam amitte-
 re,

Psal. 2.

tere, & omnes cruciatus perferre, quàm commissum sibi officium de-
serere maluerint. Vnde alij, instar magistri sui, patibulo affixi; alij ca-
pite truncati; alij lapidibus obruti; alij lanceis confossi; alij candentis
ferri laminis adusti; alij detracta pelle excoreati (quod beatissimo A-
postolo Bartholomæo contigit) clarissimum constantiæ atque fidei
sue exemplum posteris reliquerunt. Solus Ioannes Euangelista in
pace occubuit: qui tamen in Actis Apostolorum cum alijs Aposto-
lis cæsus, deinde in feruentis olei dolium missus, & in Pathmos in-
sulam exilio relegatus, postea in pace quieuit. Martyrij namque in-
star fuit, quoddam dilectissimi magistri in cruce morientis comes asti-
tit indiuiduus.

Act. 16.

Apoc. 1.

Gen. 35.

2. Par. 4.

Exod. 15.

Exod. 39.

2. Cor. 8.

Apoc. 12.

Apoc. 21.

Ibidem.

Ambros.

Hunc autem duodecim Apostolorum numerum multis modis
voluit Dominus & in veteri, & in nouo testamento figuris clarissi-
mis adumbrari atque honorari. Hos enim duodecim Patriarchæ fi-
lij Iacob designarunt: quia vt illi carnalis populi, ita isti spiritualis pa-
tres exiterunt. Hos etiam duodecim illi boues adumbrarunt, supra
quos impositum illud æneum mare erat, in quo sacerdotes lauaban-
tur. Sic enim isti baptismatis mare per totum mundum detulerunt,
quo peccatorum omnium sordes abluuntur. Hos item duodecim
illi fontes Elim figurarunt: quia ex horum fontibus salutaris sapien-
tiæ aquam populi omnes hauserunt. Hi sunt etiam duodecim illæ gē-
mæ in summi sacerdotis Christi ornamento collocatæ: quos Paulus
Ecclesiarum Apostolos, & Christi gloriam appellat. Hi sunt etiam
duodecim illæ stellæ in corona Sponsæ miro doctrinæ splendore ful-
gentes: hi duodecim nouæ ciuitatis fundamenta, duodecimque por-
tæ, quæ ex singulis margaritis constant: quoniam hi primùm fidei
fundamenta in mundo iecerunt, & per eos nobis aditus in cœlestes
illas sedes patefactus est.

Hos igitur duodecim ex discipulorum numero Dominus voca-
uit, quos (vt ait Ambrosius) ad propagandum auxilium salutis huma-
næ per terrarum orbem satores fidei destinaret. Simul aduerte coele-
ste consilium, non sapientes aliquos, non diuites, non nobiles, sed
piscatores, & publicanos, quos dirigeret, elegit; ne traduxisse pruden-
tia, ne redemisse diuitijs, ne potentia nobilitatisque autoritate tra-
xisse aliquos ad suam gratiam videretur; vt veritatis ratio, non dispu-
tationis gratia prævaleret. Hactenus Ambrosius.

Hoc etiam in loco flagrantissima Christi erga nos charitas ap-
paret, qui tam longa oratione Patrem exorauit, vt nascentis nouæ
Ecclesiæ idoneos ministros & duces sibi designaret, qui perditos ho-
mines

36 mines in viam salutis & sempiternæ felicitatis dirigerent. Si autem nostra salus tam fuit cordi Christo, quàm eadem nobis chara esse debet? Quid enim (vt idem Ambros. ait) te pro salute tua facere oportet, quando pro te Christus in oratione pernoctat? Sed quid mirum si pro salute tua orat, qui pro eadem & in mundum venire, & innumeros labores, ac postremò acerbissimum crucis supplicium perpeti dignatus est? Quid agis Domine Iesu? quæ te vis amoris tot pericula, tot adire labores impulit, vt non dies solum, sed noctes etiam in salute nostra promouenda expenderes: nec virilem modò ætatem, sed ipsam quoque infantiam, paupertatem, nuditatem, exilio, hostiliq; Herodis odio conficeres? Num vt gratiæ tuæ, aut gloriæ opibus aliquid adjiceres, quod antea aut nō haberes, aut promeritus non esses? Minimè verò. Quid igitur est, quod te, cuius

37 sanctitati & gloriæ nihil addi, nihil detrahi potest, in hoc tantum laborum atque dolorum pelagus immisit; cū nos præsertim, quorum causa vigiles in oratione noctes transigis, totas noctes dormiamus, aut in chartarum & alearum ludo infumamus, aut in stratis nostris lasciuimus, aut certè hoc ipso tempore alienæ pudicitie insidias tendamus? Cur igitur aliena salus te tantopere sollicitat, cū nos nulla eiusdem cura tangat? In causa certè immensa charitas, & sapientia tua est. Tu enim solus laborem & dolorem consideras: tu solus humanæ salutis pondus, atque dignitatem intelligis: tu cœlestis gloriæ magnitudinem; tu poenarum gehennæ acerbissimam, quæ hominibus constituta sunt, plenissimè perspicis: ideoque eximia charitas tua facit, vt nos omni ratione à tantis malis ereptos ad sempiternæ felicitatis gloriam perducas. Quemadmo-

38 dum ergo pius pater pro phrenetici filij salute anxius atque sollicitus varia vñdecunq; medicamenta conquirat, & quod magis filius ridet atque delirat, alijsq; delirijs suis, risum incutit, hoc maiori cura atque dolore pius pater conficitur: ita Christus Dominus sese erga nos gerit, qui phreneticorum more malorum nostrorum ignari, tota vita stertimus atque ridemus, cū tamen pius hic pater pro salute nostra sollicitus, nulli labori parcat, & nec dies, nec noctes à salute nostra procuranda desistat. Quò vno argumento quantum sit salutis nostræ negotium perspicere licet; quòd omnipotentem Dei Filium sub hoc onere sudare, ac tot labores perpeti coegerit, quod nos tamen phreneticorum more tantopere negligimus.

Idem.

Idem.

Matth. 2.

Psalm. 9.

Simil.

- Theophil.** ¶ Sed iam dudum inquirere vos puto fratres, cur Dominus inter hos duodecim Ecclesiæ suæ duces Iudam etiam elegerit, quem proditorum futurum sciebat. Huic quæstioni Theophylactus respondet, eo tempore Iudam non indignum ea electione fuisse, qui tamen postea tantopere ab hac Apostolica dignitate degenerauit. Nec enim nouum aut inusitatum est, quos Dominus in excelso dignitatis gradu collocauerit, ab ea dignitate decidere. Sic enim Saul à Domino in populi sui principem electus, scdissimè atque miserrimè postea lapsus, innoxios Domini sacerdotes trucidauit, & sibi ipsi acerbissimam mortem intulit. Sic Salomon, qui amabilis Domino vocatus est; eò quod ab eo fuerit dilectus, & in sede regia collocatus, mirisque beneficijs auctus & cumulatus; tamen postea aras & templa vxorum suarum Dijs erexit. Sic Nicolaus inter septem diaconos Spiritu sancto ple-
- 1. Reg. 11.** nos ab Apostolis electus, à fide postea deficiens, heresum seminator effectus est. Quò fit, vt nemo electioni & vocationi diuinæ nimium fidens securitatem sibi polliceatur; cum felicibus initijs infaustos nonnunquam fines succedere contingat: còtrà verò felicissimi fines post dānanda initia interim cōsequātur. Hinc D. Hierony. Nō laudātur, inquit, in Christianis initia, sed fines. Paulus malè cœpit; sed benè finit. Iudæ laudantur exordia, sed finis proditione dāmnatur. Quā in re stupēda Domini opera atque iudicia animaduertere licet; cū
- 1. Reg. 22.** Iudas præuia oratione à Christo Domino electus, ex Apostolatus culmine in proditionis barathrum ceciderit: Paulus autem ex truculentissimo Ecclesiæ persecutore ad eandem Apostolatus dignitatem fuerit euectus. Ille ex agno lupus, ex amico hostis, ex discipulo magistri proditor: còtrà verò hic ex lupo agnus, ex persecutore defensor, ex Ecclesiæ hoste, eiusdem Ecclesiæ propagator effectus est. Quis igitur in hac tam miranda rerum commutatione nō obstupescat? non etiam diuinorum iudiciorum metu paueat? Pauebat certè sanctus ille Rex, quamuis innocentia suæ sibi conscius esset, cū diceret; Confige timore tuo Domine carnes meas: à iudijs enim tuis timui. Pauebat etiam, quamuis innocentissimus, sanctus ille Iob, cū diceret; Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Quid verò Hieremias, ex vtero matris sanctus? an non is quoque hoc metu perterrefactus aiebat; Sedebam Domine solus: quia comminatione replesti me? Et ne quis inanem formidinem hanc existimaret, ipsum Dominum eius autorem facit, cū de ipso ait; Quia comminatione replesti me. Nouerāt enim
- 3. Reg. 12.**
- 3. Reg. 11.**
- Act. 6.**
- Apoc. 2.**
- Hierony.**
- Luc. 22.**
- Act. 9.**
- Psal. 118.**
- Iob. 31.**
- Hiere. 15.**

42 enim omnes isti verissimum esse quod est à Propheta dictum; Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia tua abyssus multa; hoc est, iudicia tua Domine altissima & impermeabilis abyssus. Quis enim comprehendere valeat, cur multi, qui diutissime piè & innocenter vixerunt, extremo vitæ tempore (quod Salomoni contigit) scedissime corruerunt? Itaq; hoc illis euénisse videtur, qui cum ab orientis Solis regionibus ad nos vsque felici cursu nauigarunt, in ipsi portus faucibus naufragium fecerunt. Quis etiam ingenio consequi poterit, cur ex duobus latronibus in cruce pendentibus, atque initio Dominum blasphemantibus, alter eligitur ad paradysum, alter relinquitur ad supplicium? Cur ex duobus fratribus, ex eodem patre atque matre natis, eodemque partu in lucem editis, Jacob videlicet & Esau, alter à Domino diligitur, alter reprobat? Quisquis igitur hæc diuina iudicia, occulta quidem illa, sed non iniusta, prudenter considerauerit, intelliget planè sibi cum Propheta clamandum; Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Quibus verbis vir sanctus tantâ salutaris huius timoris vim à Deo postulat, vt non mens tantum, sed ipsum etiam corpus hoc timoris aculeo configatur. Vsq; adeò enim mentem suam hoc timore occupari atque repleti cupiebat, vt eius vis ac plenitudo in corpus etiam redundaret, ipsumque tremefaceret. Hoc enim timore securitatem parari intelligebat; cum probè nosset, Spiritum Domini in illorum præcipuè mentibus sedem sibi deligere, qui tremunt ad verbum eius.

Sed inter hæc occulta Domini iudicia, non postremum est id, cuius paulò antè meminimus, Pauli videlicet persecutoris electio, & Iudæ Apostoli reprobatio. Quis enim diffinire poterit, cur Paulus ex iuratisimo hoste, Apostolus; Iudas autem ex Apostolo proditor factus, laqueo sibi vitam eripuit: siquidem horrendi facinoris pœnitentia ductus, proiectis in templo argenteis, seque peccasse confitens, laqueo se suspendit? Ex cuius pœnitentia colligere licet, quòd quemadmodum prædestinatis omnia cedunt in bonum, etià ipsa peccata; quæ eos humiliores & cautiore reddunt: ita contrà reprobis bona quoque ipsa in malum cedunt. Quod Iudæ exemplo intelligimus, qui ex Saluatoris doctrina, quæ maxima ex parte in peccati odio atq; detestatione versabatur, tanto animi dolore sauciatus atq; consternatus fuit, tantumq; sibi displicuit, vt quò acerbissimum illum doloris aculeum euaderet, vitam sibi eriperit. Hoc enim consilio perdit ac desperati homines ad laqueum cõfugere solent. Quia enim acerrimo alicuius rei dolore punguntur, neq; vllam doloris eius

leniendi rationem inueniunt, consiliū de morte obeunda suscipiunt; 43
 vt hac saltem ratione acerbissimum illum doloris sensum euadant.
 Hic igitur tantus doloris aculeus, qui Iudam corripuit, ex cœlestis
 magistri doctrina perperam intellecta originem duxisse existimādu
 est. Cuius tamen miseranda ruina Dñs p̃sionis suę acerbitem au-
 geri, & solatium pijs hominibus (cū ab amicis produntur) parari vo-
 luit. Vnde est illud D. Cypriani; Nec nobis ignominia est pati à fra-
 tribus, quod passus est Christus; nec illis gloria facere, quod fecit
 Iudas.

Hic, quæso fratres, diligenter mecum aduertite, quantum mali in
 auaritia positum sit (quæ immodicus pecunię amor est) quandoquē
 dem hæc pestis infelicissimum discipulum ad tam dirum facinus im-
 pulit, vt innocentissimū magistrum pecunia teterrimis hostibus pro-
 deret; nec illum tot miracula quę viderat, quęque ipse patrauerat, nō 46
 Apostolatus dignitas, non mansuetissimi agni innocentia ab hoc sa-
 crilego opere reuocauit: vsque adeo hæc auri cupiditas mentem ex-
 cæcat, & ad quæuis tetra flagitia impellit. Quod si ita est, quantus hic
 lugendi atque lamentandi campus nobis aperitur, cū tot penē Iu-
 das, quot auaros in mundo videamus; qui si tunc extitissent, fortasse
 Dominum simili pretio vendidissent! Quis enim inter mortales non
 pecunię studio flagrat? non pestis huius exitiali morbo laborat? Ita-
 que modò etiam videre licet hoc ipsum quod Dominus apud Iere-
 miam queritur, qui cunctos homines, à minore vsque ad maiorem,
 auaritię studere ait. Et apud Amos, Auaritia, inquit, Dominus, in ca-
 pite, omnium. Quibus verbis, quàm latè pestis hæc pateat, apertissi-
 mē declarauit: cuius merito urbem, & templum euertendum esse de-
 signauit, cū Propheta in eodem templo Dominum videnti ait, 47
 Percute cardinem, & commouebuntur superliminaria. Quibus ver-
 bis templi euerfionem vaticinatus est, causamque euerfionis huius
 subiecit, Quoniam, inquit, auaritia in capite omnium. Quis igitur la-
 chrymas continere queat, cū hanc tam diram pestem tam latè in
 mundo dominari cernat; à cuius contagione vix quisquam expers
 sit? Beatus certè vir, qui post aurum non abiit, neque sperauit in pe-
 cunię thesauris. Verumtamen quis est hic, & laudabimus eum? Fecit
 enim mirabilia in vita sua. Sed hanc acerbissimi luctus materiam in
 aliud tempus differentes, ad beatissimi Apostoli Bartholomæi mar-
 tyrium veniamus.

§. III.

¶ Cū autem multa eius exemplo colligere valeamus, tum illud
 præ-

48 præcipuum est, vt nullum laborem recusemus, quæ eius gloriæ cõfor-
tes fieri valeamus. Quis enim sola diuinorum mandatorum obedien-
tia cœlestis regni hereditatem mercari detrectet, quæ sanctus Bartho-
lomæus detracta corporis pelle mercatus est? Qui enim pellem dedit,
omnia corporis mēbra dedit: atq; tot mortes acerbissimas pertulit,
quot mēbra carnifici exorianda tradidit. Nouū supplicij genus, non
tā ab hominibus, quàm ab illo sanguinario hoste excogitatū, qui ho-
micida erat ab initio. Cum enim S. Bartholomæus idōlum, quod A-
styages Rex vt Deum colebat, confregisset, & in frustra cõminuisset,
tāto crudelis tyrannus, aduersus Christi Apostolum furore incāduit,
vt non contentus illū fustibus crudelissimè cecidisse, atrocissimū
hoc supplicij genus, nusquā antea visum, Satana instigante excogita-
ret, quod & acerbitate sua, & nouitate, & diuturnitate, Christi Apo-
49 stolum immanissimè cruciaret. Nudatur ergo à carnificibus vir diui-
nus, stipitiq; ne se cõ mouere posset, alligatur: accedunt crudelitatis
ministri nouaculis acutissimis armati, detractisq; vestibus, vt expedi-
tiores ad opus illud nefarium essent, sulcare & scindere hinc & inde
sanctissimū illud corpus incipiunt, & inter cutem carnemq; vias fer-
ro aperire, rimari secreta viscerum, & altera quidem manu pellem ad
se trahere, altera ferrum stringere, & cutē à cætera carne separare. At
q; hac immanitate diuini viri & terga, & pectora, & brachia, & femo-
ra, & crura conscindunt, lacerant, atque discerpunt. Fluebat sanguis,
qui ex omnibus corporis mēbris scaturiebat, terramq; latè irrigabat.
Diuius autem Apostolus sanguinolentum corpus vt regalem pur-
purā intuebatur: carnifices autem illos, coronarū ministros atq; fabri-
catores reputabat: corpus verò lacerum, holocaustū & hostiā viuam
50 Deo placentē existimabat: & mentis oculis in crucifixi Dñi sui ima-
gine defixis, incredibili mentis alacritate triūphabat, q̃ se illi per mor-
tis supplicium similem fieri videbat, & sanguini, quo redemptus fue-
rat, vicem sanguine suo rependebat. Quin & totus spei plenus, & se
iam iam breuissima illa mora transacta inter Angelorum & Aposto-
lorum choros perpetuò regnaturum sperans, & in cœlesti illa men-
sa (quam illi magister suus promiserat) cum illo se epulaturum sciens,
infracto & alacri pectore cruorem suum spectabat, membraq;ue
dilaniata cernebat, quæ sempiternum sibi decus & gloriam essent
præbitura.

Luc. 22.

Quid nos ad hæc dicemus fratres? En Apostolus omnium mem-
brorum dilaceratione cœleste regnum emere non dubitauit; nec se
in hoc mercimonij genere fraudatum existimauit, cum se paucarum
horarum

horarum labore, totius æternitatis felicitatem & gloriam mercari intelligeret. At nos miseri & amentes tam densis tenebris & caligine circumfusi sumus, ut ne sola quidem diuinorum mandatorum obedientia, & suauis Christi iugo ceruicibus imposito, hoc tantum bonum emere velimus, quod Apostolorum & prophetarum chorus, quod innumerabiles Christi martyres omnium membrorum excarnificatione mercati sunt.

Cæterum si nos tantæ gloriæ felicitas minus mouet, moueat saltem horrenda illa pœnarum æternitas & acerbitas, quæ rebellibus, & diuinarum legum cōtemptoribus parata est. Ferrea enim præcordia gestat, quem tam atrox & immane supplicium sempiternis seculorum ætatibus duraturum, ad leue illud Christi onus, & piam diuinæ legis sarcinam ferendam non inducit. Quid autem supplicij huius consideratio efficere debeat, hoc exemplo iudicandum curabo.

Eusebius. Refert in Ecclesiastica historia Eusebius, quendam Christi Confessorem, Natalem nomine, qui multas à Tyrannis plagas ob fidei confessionem acceperat, quorundam hereticorum (qui sectam suam illius autoritate populo commendare volebant) prece & pretio non vulgari inductum, se eorum Episcopum & fauorem appellari passum fuisse: tantum ambitionis & auaritiæ virus apud illum potuit. Quem enim equilei tormenta non fregerant, auaritia & dominandi libido ad tam immane nefas impulerunt. Pius autem Dominus plagarum eius & fidei prioris memor, nocturnis visis & monitis ad pœnitentiā eum inuitabat, sed frustra. Illum namque hæc duæ pestes, quas memorauimus, vinctum atque captiuum tenebant. At misericors Dominus nec hac rebellionelacesitus, acerbiori illum medicamento curare aggressus est. Duos enim Angelos misit, qui tota fermè nocte illum flagris ob commissum scelus acerbissimè verberarunt. At ille diuini furoris metu percussus, orta luce, sacco indutus, & cinere capite consperso, lachrymabundus & gemens ad Zeferini Pontificis pedes, multis coram astantibus se abiicit, erroris sui veniam postulans, & accepta propter Christum vulnera ostentans, tanto lachrymarum imbri effuso, ut astantes omnes ad lachrymas prouocaret. Quæ igitur, fratres, huius tam acerbæ pœnitentiæ causa extitit? Non dubium, quia noctis vnius plagæ atque verbera. Si igitur nox vna in tormentis transacta tantum apud illum potuit, ut & Episcopatus dignitatem, & reditus dignitati pares repudiaret, & tam acerbo se luctu in omnium conspectu conficeret, qualis eorum cæcitas, qualis stupor, & caligo mentis est, apud quos æterna illa nox, quam nulla lux illustratura est, æterna supplicia, æternus

34 æternus & immortalis vermis, æterna Demonũ & laruarum teterri-
marum societas, æternum incendium, æternũ patrię cœlestis exiliũ,
æterna fames & sitis, æternus fœtor & horror, æternus luctus & ge-
mitus non agit, quod apud hunc vnus noctis verbera egerunt. O a-
mentiam! ô stuporem! ô cæcitatẽ! ô magnã Dæmonis potentiã, quæ
sic miseros homines dementare potest! Euigilate quaso fratres, &
dum tempus habetis, dum vita manet, prophetica illa vox vestris auri-
bus insonet; Venit manẽ, venit nox: si queritis, querite: conuertimi- *Esai. 27.*
ni, & venite. Conuertimini à vijs vestris pessimis, & per vias iustitię
ingredimini. Conuertimini per veram pœnitentiã, & venite per iu-
stitiam: vt sic tandem inuenire mereamini Domini misericordiam,
peccatorum veniam, & sempiternam vitam.

IN EODEM FESTO BEATI BAR-
tholomei Apostoli, iuxta quarundam Ecclesiarum consuetudi-
nem, in quibus legitur Euangelium; Hoc est pręceptum meum;
Concio secunda: in qua de fraternę dilectionis pręcepto (de
quo Euangelica lectio differit) ac deinde de mundi
conuersione, & Apostolorum prędica-
tione agitur.

T H E. *Hoc est pręceptum meum, vt diligatis inui-
cem, sicut dilexi vos. Ioan. 15.*

Hodierna sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, duas
complectitur partes; quarum altera fraternę dilectio-
nis pręceptum, altera mundi conuersionem, & Apo-
stolorum prędicationem continet; quam Dñs in ex-
trema sacrę huius lectionis parte breuissima oratio-
ne cõplexus est, cùm ad Apostolos ait; [Posui vos, vt eatis, & fructum
asseratis, & fructus vester maneat.] De hac igitur nos quoque breuius;
de illa verò (quoniã plurimũ ad vitę nostrę institutionẽ pertinet)
paulò fusiùs differemus. Quod quò plenius exequi possimus, cœle-
stẽ opẽ, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Regius Propheta in eo Psalmo, cuius est initium; Cœli enarrat glo- *Psal. 136.*
riam Dei (in quo miro diuini spiritus artificio Dei gloriam celebrat)
duas potissimũ eius laudes prędicat: alteram, quæ ex pulcherrima

Tom. ij.

O 3

vnuer-

vniuerſitatis huius fabrica, & totius naturæ cōcinnitate colligitur; alteram, quæ in æquitate & ſanctitate legis à ſe hominibus latæ perſpicitur. Poſtquā enim Propheta dixiſſet; Cœli enarrant gloriā Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum, & cætera quæ dein ceps in hanc ſententiam ſubdidit; protinus diuinæ legis laudes aggregatur, dicens, Lex Dñi immaculata, conuertens animas, & quæ deinceps ſequuntur. Illo igitur opere diligenter animaduerſo, facile quis immenſam diuinæ maiestatis potētiam, ſapientiā, & mirabilē rerum omnium prouidentiā perſpicere poterit. Ex hoc autem (id quod in Deo mirabilius, & humano iudicio ſublimius eſt) infinitam eius bonitatem, ſanctitatē, benignitatem, & ardentiffimam in genus hominum charitatem, & viſcera miſericordiæ colligere poterit. Vt enim aquæ fontium eorum locorum ſaporem referunt, per quos trāſeunt, (vnde quandoq; dulces, quandoque ſalfæ ſunt) ita cū diuina lex eſt ſacro illo pectore ad nos manarit, nō poteſt non eius pectoris, vnde ipſa depropta eſt, ſaporem atq; naturam referre. Quocirca ea nobis inſtar puriſſimi ſpeculi eſt, in quo nō ſolū animæ noſtræ maculas (vbi à diuina lege deuiamus) ſed etiam diuinę bonitatis & charitatis imaginē contemplemur. Quid enim dulcius, quid amātius vel vna illa lege, quā omnium aliarum legum cōpendium eſſe Saluator ait, nempe; Omnia quæcūq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis? Hæc eſt enim lex & Prophetæ. Potuit ne quicquā ſalutariuſ atq; iucundius hominibus præcipi? Quid enim ea vita beatius eſſet, in qua omnes homines hoc alijs præſtarent, quod ſibi ipſis exhiberi volunt? Sed hac tamen cæteriſq; ſimilibus legibus prætermiſſis (quæ facile diuinæ benignitatis naturam repræſentant) ad eam, quæ in hō dierna ſancti Euangelij lectione traditur, veniamus.

[Hoc eſt (ait Dominus) *præceptum meum*.] Digna certè vox legiſlatore Deo, cui vni ex ſeipſo præcipiendi ius eſt: à quo ſicut omnis paternitas, ita omnis poteſtas in cœlo & in terra nominatur. Non eſt enim (ait Apoſtolus) poteſtas niſi à Deo. Sed expeſto Dñe quid mihi præcipias, quam legem feras, quę ſacrificiorum genera mihi præſcribas, quod obſequij genus iniungas, propter quod cœleſtē mihi hæreditatem largiaris? [Hoc eſt, ait, *præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos*.] Quid hac lege blandius? quid iucundius? quid amantius? quid legiſlatore Deo dignius? Quid nobis vel ad vitam cōmodius? vel ad pacem ſecurius? vel ad quietem dulcius præcipi poterat, quàm vt fraterna dilectione, mutuiſq; beneficijs nos ipſos proſequeremur, nobiſq; inuicem ſuccurreremus? Cū enim omnia ma-

Simil.

Matth. 7.

Rom. 13.

la &

6 la & bonâ hominibus ab hominibus inferantur (propter quod rectè
sapientes dixerunt, Homo homini Deus; & homo homini Dæmon:
vtrumque enim frequenter homo homini esse solet, dum aliquando
mortē infert, aliquando à mortē liberat) si hac dilectione se homines
mutuò cōplecterentur, quid illis boni deesse, quidve mali euenire ab
alijs posset? Sic igitur in summa pace atq; otio tranquillam sine vllō
timore vitam ducerent. An non igitur Dñs hoc præcepto, paternæ
pietatis in nos viscera satis apertè declarauit? Si pater aliquis, filiorum
amantissimus, mandata illis daret, quibus placidam & tranquillam vi
tam degerent, quæ alia, quæso, commodiora dare potuisset? Hinc
Scriptores Gentilium memorant Regem quendam, multorum filio
rum patrem, morti proximum, hoc dilectionis mandatum hac ratio
ne filijs commendasse. Præcepit enim vni eorum vt virgarum fascem
ante se positum frangeret. Quod cum ille frustra tentasset, admoni
tus à patre, singulatim virgas omnes confregit: quas simul congeſtas
frangere non potuerat. Hoc igitur symbolo pius pater mutuam dile
ctionem filijs cōmēdauit; asserens eos omnes, si concordēs & vnani
mēs essent, insuperabiles futuros; si verò priuatis inter se odijs dissi
derent, facilè à quouis impeti, & euerti posse. Quæ ergo mente & af
fectu pater hic filios suos ad pacem & mutuam dilectionem hoc
exemplo excitabat, hoc eodem cœlestis Pater hac lege lata nos ad eā
dam charitatis vnitatem hortatur, dicens, [*Hoc est præceptum meum,
vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.*] O quàm verè à Propheta dictum
est, Lex Domini immaculata, conuertens animas! Verè enim hæc di
uina lex piorum animas ab infano terrenarum rerum amore ad ca
stissimam & ardentissimam legislatoris huius dilectionem conuer
tit. [*Hoc est, ait, præceptum meum, vt diligatis inuicem.*] Quot hic ver
ba, tot sunt amoris incendia. Hoc enim perinde est, ac si diceret;
Lex mea, præceptum meum, & sacrificium, quo ego placor atque
oblector, est pax vestra, salus vestra, quies, tranquillitas, & incolumi
tas vestra, quam ego hac lege mea sancio, & constituo. ¶ Conferte
quæso fratres legem hanc cū sanguinolentis falsorum Deorum legi
bus. Illi cultoribus suis præcipiebant, vt filios lustrarent per ignem,
eosque in solennibus sacrificijs infanda crudelitate trucidarēt: quod
scelus Propheta designauit, cū ait; Et immolauerunt filios suos, &
filias suas Dæmonijs. Et effuderunt sanguinem innocentem, &c.
Et in Esaia Dominus, Immolantes, inquit, paruulos subter emi
nentes petras: quæ non mandaui, neque ascendit in cor meum.
Quo verbo innuere Dominus voluit, quàm longè ab immen
sa illa

Simil.

Simil.

Psal. 18.

Dissimil.

sa illa sua charitate, humani generis altrice, fuerit, tam crudelia præcepta hominibus dare, cum eius summum & singulare præceptum sit, ut nos inuicem diligamus, & omnia charitatis & humanitatis officia alij in alios conferamus, nec humanum sanguinem effundamus, qui maximè apud illum pretiosus est. Vnde facillè apparet, sanguinolenta illa idolorum sacrificia ab illo instituta esse, qui homicida erat ab initio, quiq; humanum sanguinem ut crudelissimè, ita & auidissimè sitit. ¶ Sed hîc, fratres, non parua lamentanda materia sese mihi offert, cum animaduerto, quantò maiora isti propter sanguinarios illos & commentitios Deos, quàm nos propter verum & amantissimum nostrum Deum faciamus. Infelicibus istis non graue erat propter Diaboli cultum & obsequium vitam profundere: nobis graue atq; molestum est vel vnus diei in ediam propter verum Deum sustinere, vel paulò diutius in oratione persistere, vel acceptam iniuriam erranti proximo condonare, vel cupiditatum nostrarum intemperantiam non ferro, sed diuini timoris gladio abscindere, vel frustum panis petenti Christo in paupere suo porrigere: cum illi tamen frustra vitam & sanguinem Dæmonibus largirentur. §. I.

Rom. 13.
Ibidem.

¶ [Hoc est, ait, præceptum meum.] Quid est, quod addit, [meum?] an nò alia quoq; diuinæ legis præcepta eundem habent autorem & legislatorem? Cur igitur hoc peculiare dicit esse suum? Ad hoc facillè quisquam respondere posset, hoc vno dilectionis præcepto cætera legis præcepta contineri, Apostolo testante, qui ait; Qui diligit proximum, legem impleuit. Et, Plenitudo legis, est dilectio. Sed est tamè aliquid sublimius, quod hac loquendi figura Dominus voluit significare: nempe inter omnia eius præcepta nullum magis bonitatem, benignitatem, & misericordiam eius, quàm hoc ipsum repræsentare. ¶ Constat enim, inter innumeras diuinę maiestatis laudes nullam esse magis prædicandam, nullamq; quæ magis diuinitatis naturam deceat; nullam, quæ magis ab hominibus cognosci, & prædicari debeat, quàm immensa eius bonitas & misericordia. Miserationes enim eius super omnia opera eius. Cum autè bonitatis & misericordiæ propriū sit de hominibus benè mereri, eosq; bonorū suorū participes facere, ipsoꝝq; salutē & incolumitatē cōsulere: quid magis summā illā bonitatem decuit, quàm id nobis præcipere, quod nobis esset maximè salutare, ac proinde bonitati & misericordiæ illius magis cōsentaneū?

Ioan. 13.

Necq; suū esse mādātū hoc modò, sed nouū quoq; apud eūdē Iōannē appellat, cum ait; Mandatum nouū de vobis, ut diligatis inuicē, sicut dilexi vos. Et hoc quoq; inquisitione dignum est, cur nouū mandatum

12 datum appellet, quod cum ipso homine, atq; adeo cum ipso mundi exordio natū est? Quid enim magis secundum hominis naturā, quā humanitas & benignitas? Hinc D. Aug. ait, cum praelara illa Comici sententia; Homo sum, humani nihil à me alienū puto; in theatro recitata esset, totū populū afflurxisse, & cum clamore & plausu eā approbasse. Attamen idē Ioānes Euāgelista in epistola sua diuersum sentire videtur, cum ait: Nō mādatū nouum scribo vobis, sed quod habuistis ab initio, vt diligamus inuicē. Quomodo ergo Ioannes vetus mādatum appellat, quod Saluator nouū esse ait? Ad hoc facile respondemus, idē mādatū vetus pariter & nouum esse: vetus quidē institutione, sed antiquatū hominum prauitate; quod tñ Dēi filius tum verbis & exēplis, tum etiā maximis dilectionis stimulis renouauit. Sicut enim pictores senio & vetustate exesas atq; penē oblitteratas imagines nouis additis coloribus renouare solēt (quod fit, vt eādem tabulę nouę simul & veteres dicēdę sint) ita Christus Dñs magnō artificio, mirisq; coloribus hoc mādatum, ab hominibus ferē neglectum, instaurauit; ita factum est, vt vtrumq; in illud nomē caderet. Quid enim aliud tota eius vita & doctrina nisi dilectionē & charitatem sonat? quid aliud eius incarnatio innuit? quid natiuitas, miracula, vita, & mors, omnesq; mortis eius acerbitates & opprobria, nisi ardentissimā eius charitatē prędicat? Qua enim alia de causa idē dixit; Ignē veni mittere in terrā, & quid volo, nisi vt accendatur? Tot enim charitati nostrę stimulos addidit; pręsertim cum pro salutē nostrā calicem passionis hausit; vt (quemadmodum D. Chrys. ait) etiā si lapidei essemus, hac tanta dilectione exhibita, instar mollis cerę liquefieri deberemus. Hac ergo ratione nihil mirum si mādatum hoc nouū à Dño

Aug. in lib. Confess.

Simil.

Lucę. 12.

Chrys.

14 appelletur, quod tā multis mirisq; rationibus cōfirmatum, & mentibus hominum infixum fuit. ¶ Vt omittā interim mādatum hoc ad nouā legem maximē pertinere: quę hoc à veteri distat, quod (vt D.

August.

August. ait) illa timoris, hęc amoris lex sit; ideoq; rectē hoc mādatū nouum dicitur: quia ad nouā pręcipuē legem pertinet; in qua nō solum charitas adeo strictē hominibus pręcipitur, sed etiam fidelū cordibus infunditur per Spiritum sanctum, qui illis donatur.

Et quidē satis erat huius pręcepti suauitas simul & vtilitas vt nos ad eius obseruationē adigeret; sed addit Dñs vtilitati pręcepti nouū obediencię aculeum, nēpe dilectionis suę exēplum, dicens; [Sicut dilexi vos.] Efficacissimum enim docendi genus est, cum doctoris pręceptum pręcipientis exemplo cōmēdatur. Hac enim ratione Paulus Philippenes ad charitatis officia hortatur, eximīā suā in eos charita-

Philipp. 1.

tē prius cōmemorans, cum ait: Testis enim mihi est Deus, quo modo cupiā vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et hoc rogo, ut charitas vestra magis ac magis abundet. Hoc igitur modo Saluator, cum ad fraternā dilectionē inuitat, se ipsum in efficacissimū dilectionis exemplū proponit, cū ait, [*Sicut dilexi vos.*] Quantum verò dilexerit, exponit deinde, cum subdit: [*Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*] Hoc autē exemplo quid efficacius proponi nobis potuit? Nō enim exemplū solū est, sed summū etiā beneficiū, dū pro nobis à morte liberādis ipse vitā suā morti exposuit. Quo quidē exēplo vsq; ad eō ad amoris vicem exhibendam permotus Apostolus fuit, ut diceret: Caritas Christi vrget nos, quod perinde est ac si diceret; Ea Dominicę charitatis vis atq; potētia est, tantumque mentes nostras ad mutuę dilectionis officia impellit, ut etiā vrgeat, & quodāmodo vim faciat, ut nemo iam habeat quo inhumanitatis suę excusationē obtendere possit. Merito ergo nos Saluator ad hāc dilectionis magnitudinē adigit, qui ad eō cumulatē prior ipse pręstitit quod pręcepit. Hinc Ioannes in epistola sua, In hoc, inquit, cognoscimus charitatē Dei, quia ille pro nobis animā suā posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Quę quidē res tūc pręcipuē nos obligat, cū salus animę periclitatur: nec alia suppetit ratio, qua periclitanti fratri animę subuenire valeamus. Vnde animaduertere licet fratres, quousq; charitatis Christianę lex progredi debeat, ut aliquādo vitā etiā ipsam (qua nihil homini charius esse solet) pro Christianis impendere teneamur. Quod cum ita sit, quid de illis existimandum est, qui ne frustū quidem panis egenti fratri porrigere volunt? Cū enim (ut D. Greg. ait) incomparabiliter maior sit anima qua viuimus, terrena substantia quam possidemus, qui nō dat pro fratribus substantiam suam, quo modo pro eis daturus est animā suam? Verūm hac querela longiorem desiderat tractatum?

¶ Sed quoniam nos hoc in loco Dñs ad dilectionis suę imitationem inuitat, cū ait: [*Sicut dilexi vos.*] expēdamus modò ceteras dilectionis eius circūstātiās, si quā fieri possit, ut eas aliqua saltē ratione imitari possimus. Si quis igitur paulō attentius hāc Christi dilectionem cōsiderauerit, inueniet planē, illū dilexisse nos fortiter, dulciter, ardentē, perseveratē, atq; simpliciter. Fortiter quidē dilexit, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucē, cōfusione cōtēpta. Quā eius fortitudinē Euāgelista Lucas insignauit, cū ait: Factū est autē dū cōplerentur dies assumptionis eius, & ipse firmavit faciē suā, ut iret in Hierusalē.

Verbo

- 18 Verbo enim, firmādi faciē; admirādā Dñi fortitudinē, animiq; prom
pitutidinē, qua ad mortis suppliciū properabat, satis apertē indicauit:
quod etiā Euāgelista Marcus apertius adhuc designauit, cū de hoc
ipso itinere loquēs ait: Erāt autē in via ascēdētēs Hierosolymā, & prē
cedebat illos (scilicet discipulos) & stupebāt, & sequētes timebāt. Stu
pebāt quidē; q̄ illū prācedere vidissent (quod in eo nouū & insolitū
erat) & timebant; quoniā periculū, quod illis impendere Hierosoly
mis intelligebant, humana formidine metuebant. Sed illa tñ Dñi pro
peratio, & (vt ita dicā) prācessio, animi eius feruorē & alacritatē, qua
ad salutis nostrē sacrificiū cōsummandū properabat, nō obscurē de
mōstrat. Hoc enim summum eius desideriū, hic amor, hic salutis no
strā ardor erat, pro quo omnia passionis suē tormēta atq; opprobria
nō modō nō formidabat; sed ad ea etiā alacriter properabat; ideoq;
19 discipulos in hoc itinere prēcedebat. Huius verō infractā atq; incon
cussā fortitudinis gratia Apostolus petrā illum appellat, quā cōele
stis iustitiā virga percussa, sitienti populo largissimas diuinārum gratia
rum aquas fudit: ipsa tamē illāsa & integra permāsit. Et ob hoc item
in lege Dñs prēcepit, ne paschalis agni ossa cōminuerētur, Os, inquit,
nō cōminuetis ex eo. Quā quidē cautio superuacanea & otiosa es
set, nisi per eam Dominus immobilem Christi Domini fortitudi
nem designare voluisset. ¶ Dilexit etiam nos dulciter; quod ejus
in Euāgelicis literis non solum gesta, sed etiam dulcissima ver
ba declarant. Ad gesta enim pertinet, quod procumbens humi
discipulorum pedes lauit; quod blandissimā charitatis officium
est; ad verba autem, quod discipulos suos aliquando fratres,
aliquando filios, aliquando etiam filiolos suos (quod est mul
20 tō dulciūs) appellabat: & omnes denique homines ad se aman
tissimis verbis inuitabat; dicens; Venite ad me omnes qui labo
ratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Quibus verbis quid dul
cius? quid amantius? ¶ Ardenter autem se dilexisse ostendit, quan
do tanto salutis nostrē desiderio flagrabat, vt diceret, Baptismo
habeo baptizari: quomodo coarctor vsq̄e dum perficiatur? In
stante autem iam mortis hora, eodem permotus desiderio pro
ditori ait; Quod facis, facito: quod videlicet passionis suē tem
pus ob salutem nostram accelerari vehemēter optaret. ¶ Per
seueranter autem se dilexisse, satis illa Ioannis verba indicant;
Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.
Et illa item quā is per Prophetam multō antē prādixerat;
In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans.

et. mol
Marc. 10.

I. Cor. 10.

Exod. 12.

Matt. 28.

Ioan. 13.

Matth. 11.

Luc. 11.

Ioan. 13.

Ierem. 31.

Hinc

Ioan. 19.

Hinc Iudeis perentibus ut à cruce descenderet, quò illum esse Dei filium crederent, assentiri noluit, quousq; redemptionis opere perfectò, dixit, Còsummatù est. ¶ Verùm inter has diuini amoris laudes, ea nos vel maximè ad mutuà amoris vicè incitare debet, q; simpliciter, hoc est, sine vllò suo emolumento ita dilexit, ut atrocissimù mortis supplicium nò pro sua, sed pro nostra salute subire nò recusauerit. Cùm enim duplex in Christo natura sit; diuina scilicet & humana; satis còstat, diuinę naturę vtilitatis nihil accedere, neq; decedere potuisse. Humana verò natura, cùm à primo sacratissimæ conceptionis suę momento fuerit beata, & immensa gratia plena, quid illi amplius, præter corporis & nominis sui gloriã (quã tunc etiã promeruit) accedere potuit? Videtis ergo quàm gratis, hoc est, sine vllò suo emolumento nos Christus Dñs dilexerit? Quisquis autè hanc diuinę dilectionis gratiã pio affectu fuerit còtèplatus, mirum erit si nò totus præstus poris & amoris magnitudine extra se quodammodo rapiatur. Hanc ergo amoris sinceritatè & puritatè toto affectu imitari studeamus fratres; gratis nos quoq; proximos diligamus, gratis eis beneficiamus: hoc est enim, quod Apostolus à nobis exigit, cùm ait; Qui tribuit in simplicitate; id est, dum tribuit, tantum tribuat, nò aliud tribuendo impetrare sub liberalitatis velamine intèdat. Aliud enim charitas, aliud negotiatio est. Qui verò cùm diligit, aut obsequitur, aut benefacit, lucrum aliquod capiat, nò charitatè, sed mercaturã exercet, non proximù, sed se ipsum diligit; nò postremò Christo militat, sed sibi. Quisquis ergo hanc dilectionis sinceritatè imitari cupis, ijs potissimum benefacere stude, à quibus nihil sperare, nihil timere quęas: hoc est, maximè inopes, abiectos, & ab hominibus derelictos homines elige, in quibus nihil omnino præter vnum Christù intueri possis. Hęc enim est vera, pura, sincera; atq; germana charitas; hęc pulcherrima virtutis species ab omni fūco aliena; quę si mortalibus oculis cernere tur, mirabiles sui amorès excitaret. Hęc in primis Deo gratissima, hęc acceptissima est, quę tantò maiorem in cœlo fructum percipiet, quanto minus terrenum aliquid intuetur. ¶ Ad huius verò dilectionis puritatem nos magister cœlestis simplicissimis verbis inuitat, cùm ait; Cùm facis prædium, aut cenā, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos, nec cognatos, nec vicinos diuites, ne fortè te & ipsi reuoluant, & fiat tibi retributio: sed voca pauperes, ac debiles, claudos, & cecos, qui nò habēt tibi retribuere: retribuetur autè tibi in retributione iustorū. O quā sublimis philosophia in his Dñi verbis còtineat! Quid igit, Dñe, an nò charitatis est, amicos, vicinos, atq; paren-

Rom. 12.

Plato.

Luc. 14.

24 tes inuitare, & eos beneficijs prosequi; præsertim cum multorū Theo-
logorum sententia sit, vt magis debitam, ita maioris meriti esse ami-
corū quā inimicorum beneuolentiam? Sit ita planè: sed aliū tamē
aliquid Dñs in hoc opere introspeciebat: nempe huius dilectionis pu-
ritatem, quæ in hac cognatorum & amicorum beneficentia periculi-
ri facillè potest (cū magis nos cognationis & amicitie necessitudo,
quā sincera charitas ad officiū impellit) à quo periculo beneficentia
secretò in pauperes inopesq; collata longissimè abest: atq; id quidē
est quod in bonis operibus potissimū captare debemus, vt ea, pura
& simplici mente faciamus. ¶ Quis autē satis explicare queat, quā
longè ab hac charitatis simplicitate abhorreat mundus? Querebatur
olim Dñs per Prophetā, cū dixit; Quis ex vobis est qui claudat o-
stia, & incendat altare meū gratuitò? At multò magis nūc queri pos-
set; Quis est qui gratuita beneficia hominibus tribuat? qui puram gra-
25 tiā & misericordiā impendat? qui non aliquid, dum beneficit, aucu-
pari intendat? Deniq; quis modò puram sinceramq; amicitiam vel
inter fratres depræhendat? Sibi quisq; consulit, sibi prospicit, sua vbi-
q; comoda captat. Nemo seminat, vbi se nihil frugis collecturum
sperat: quia vbi totū hominem occupat cupiditas, nihil sibi vendicat
charitas.

Mal. i. 10

Vidistis hætenus fratres, quā ratione Dñs ad charitatis sincerita-
tem exemplo suo simul & præstantissimo beneficio nos excitauerit.
Verū ne his quidem stimulis aded acribus contentus, addit tertiū,
nempe ingens huius dilectionis & obedientie præmium, dicēs; [Vos
amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dicam vos ser-
uos, quia seruus nescit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos,
26 &c.] Quid hoc præmio vel magnificentius ad gloriam, vel ad digni-
tatem sublimius? Si enim summa & constantissima fides in Dei ami-
citia est, & amicorum omnia sunt cōmunia, quid quæso vel in hoc
seculo ad tuendā vitam, vel in futuro ad consequendā gloriā omnipo-
tētis Dei amico deesse poterit? Hoc igitur nomine Christus Domin⁹
mercedis huius immensitatē cōplexus est. Quid enim ad Dei amici-
tiā adijci maius possit? ¶ Vt igitur ad id, quod initio proposuimus, re-
deamus: ex hac charitatis lege immensam Dei nostri bonitatē, benigni-
tatem, misericordiā, & charitatē in genus hominū colligere apertissi-
mè licet. Satis enim ad hoc erat, eā legē tulisse, quæ tota ad vitæ no-
stræ vtilitatē, tranquillitatē, & incolumitatē intēta est. Addit ad hoc
perfectissimæ suæ dilectionis exēplū: quod ita est exēplū, vt sit etiā
summū beneficiū, quo vel maximè ad eius dilectionē incitatur. Hoc
enim

Epilogus.

enim fuit oleū camino, & ignē addere igni. Et quasi hæc ipsa exigui
 pōderis essent, adiūgit etiā locupletissimā mercedē, si id fecero, quod
 nulli magis quāmi mihi vtile est: quod planē nulla lege admonitus,
 nullo exēplo inductus, nulloq; beneficio altricus, ob meā ipsius cō-
 moditatē prestare debuissē. Quid igitur hac diuina bonitate ma-
 ius? hac benignitate dulcius? hac paterna cura prouidētius? Quis adeo
 ferreus sit, qui non ad hunc diuinæ charitatis ignē colliquescat? qui
 nō huius legislatoris amore flagret? qui nō in hac lege velut in purissi-
 mo quodā speculo viscera misericordiæ & diuinæ bonitatis inspiciat?
 Tūa sunt hæc, Christe, opera; tua, pater clemētissime, charitas & pro-
 uidentia, quando pro eo, quod maximē filiis tuis expedit, cœlestia
 præmia polliceris. Sic enim videmus pios parentes ægrotantibus fi-
 liis & potiones amaras recusantibus dona & xenia promittere, si me-
 dici præceptis obtēperauerint: cū tñ salutis beneficiū non tā paren-
 tum, quā filiorum sit. Sic igitur cœlestis ille parens nobiscum agit,
 cuius præcepta omnia (si ad vnguem examinare velis) deprehendes
 sanē non ipsi, sed nobis vtilia & salutaria esse: qui tamen pro illorum
 obseruatione ingentia nobis præmia pollicetur: vt meritō dubitare
 debeam, pro quo beneficio magis illi obnoxij simus, an propter mā-
 data quæ præcipit, an propter præmia quæ obedientibus promittit?

Simil. *Mat. 17*

¶ Haec tenus priorem Euangelicæ lectionis partē absolui-
 mus: nūc ad alterā, quā ad Apostolorum gloriam pertinere diximus (quod præsen-
 ti solennitati aliqua ex partē satisfaciamus) veniendum est. In ea ve-
 rō Dñs maximum & pulcherrimum operum suorum, hoc est, mundi
 conuersionem, & idololatriæ deiectionem breuissima oratione com-
 plexus est, cū ait; [Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, vt eatis, & fru-
 ctum afferatis, & fructus vester maneat.] His verbis apertissimē Gentium
 vocationem, Euangelij prædicationem, & crucis suę triumphum va-
 ticinatur. Iuuat igitur, fratres, huius diuini operis excellentiam breui-
 ter contemplari: quod D. Augusti. miraculorum omnium maximū
 esse meritō testatur. Huius verō contemplationis fructum Isaias ex-
 ponit, cū ait: Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor
 tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gen-
 tium venerit tibi. Mirabitur, inquit, & dilatabitur cor tuū, vbi excel-
 lentissimi huius operis magnitudinem, & prædictionum atque vati-
 ciniorum omnium (quæ multō antē præcesserunt) veritatem fueris
 contemplatus. Tunc enim & in fide solidaberis, & in spe cœlestium
 bonorum confirmaberis, & in tantæ salutis autorem amorē inflam-
 maberis,

August.
Isai. 60.

minio

30 maberis, atque ita suauissimis maximisque diuini spiritus delicijs affluens.

Esse autem mundi cōversionem inter maxima Dei opera atq; miracula cōputandam, rei magnitudo, & ministrorum, quibus in id diuina sapientia vsa est, imbecillitas apertissime declarat. Cum enim vniuersus ferè orbis, sublata veri Dei cognitione, obscurissimis atque horrendis tenebris circumfusus in omnibus flagitijs & turpitudine versaretur, pauci viri, Iudæorum stirpe propagati, Regibus, Imperatoribus, atque omnibus ferè mundi nationibus repugnantibus, atq; omnia tormentorum genera aduersum illos intentantibus, vniuersum penè genus hominum ex tetrīs illis tenebris eripuerunt, & ad fidem atq; obedientiā vnus hominis, quem in crucem sublatū sciebant, breuissimo temporis spatio adduxerunt. Quorum de numero beatissimus Bartholomæus extitit: qui in Indiam vsq; penetravit, & 31 Euangelium, iuxta Matthæi traditionem, in Indorum sermonem cōuertit, & latissime prædicauit. In quem tamen veritatis hostes adeo acriter exarserunt, vt eum immanissimo atq; inaudito crudelitatis genere mactare decreuerint. A capite enim ad pedes vsq; sanctissimi viri pellem nouaculis acutissimis detraxerunt. Neque hic solus Apostolus, sed ceteri quoque Apostolicę dignitatis consortes (vno Ioanne excepto) varijs tormentorum generibus Christi Euangelij, Satana cum satellitibus suis modis omnibus repugnante, in toto terrarum orbe disseminarunt. Nec solum commentitia numina peruerterunt, verum & libidinem, ambitionem, odium, crudelitatem, auaritiā ex animis eorum, qui se ad Christi nomen adiunxerant, exterminarunt. Quæ cum ita sint, quis dubitare poterit, hanc tantam 32 rem Dei numine, mente, & consilio fuisse perfectam? Hoc igitur argumento constat verum esse quod sancti Patres aiunt, nequaquam hoc tam præclarum opus sine multis maximisque miraculis perfici potuisse: aut si miracula defuerunt, nullum potuisse illustrius miraculum excogitari, quàm hanc tantam rem sine miraculis perfectam fuisse.

Sed vt ad nos ipsos, fratres, redeamus, habemus hoc in loco vnde non solum mirari, & delicijs affluere (vt Propheta dicit) sed etiam vnde timere quoq; debeamus. Quo nam modo? Dicam planè. Cum hæc omnia, quę humano sensu impossibilia videbantur, multis antè seculis cōsona omnium Prophetarū voce prænuntiata sint, quæ nos tamen apertissime impleta videmus: hoc eodem argumento colligere possumus, cætera quoq; omnia, quę eodem spiritu, eademq; au-
toritate,

Gregor.

Eccl. 12.

Eccl. 9.

toritate, de extremo iudicio, deq; atrocissimis & sempiternis repro-
 borum pœnis, igne scilicet inextinguibili, immortalī verme, tenebris
 horrédis, gemitibus intolerâdis, carcere tetro, Dēmonū cōtubēnio,
 immortalī morte, vita mortifera, varijsq; suppliciorū generibus (per
 quæ paria præteritis delicijs tormēta inferūtur) prædicta sunt, ad vn-
 guē esse suo tēpore implēda: euenturūq; aliquādo, vt quæ modō fu-
 turā, & lōgē absentia sunt, præsētia videamus: quādoquidem (vt D.
 Greg. ait) præteritarū rerū exhibitio sit futurarū certitudo. Vidimus
 iā cōuersionē mundi, vocationē Gentīū, euerfa Dēmonū altaria,
 principem huius mundi profligatū, tyrannos deuictos, portas infero-
 rū fractas, Ecclesiam semper quidem impugnatā, permanere tamen
 semper inuictā (quæ omnia Prophætæ & Euangelia prædixerūt) sic
 etiam certum est, visuros nos aliquando extremū & horrendum iu-
 diciū, & signa, quæ ipsum antecedent, in Sole, Luna, & stellis, & in
 terris pressuram gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuū,
 arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superue-
 nient vniuerso orbi. Videbimus etiā iudicem in nubibus cœli veniē-
 tem cū potestate magna & maiestate, oues ab hædis secernentē, & o-
 ues quidem à dextris, hædos verò à sinistris collocantem, & illas qui
 dē ad æterna præmia dulciter inuitantem, istis verò terribili & mina-
 ci vultu ad sempiterna & ineluctabilia supplicia, ad flāmas, ad ignes,
 ad tenebras, ad bonorū omnium abdicationem, malorumq; omniū
 perpeſionem damnantē. Hęc ergo fratres cogitate, hęc vobis sem-
 per ante oculos ponite, hęc certo certius futura esse credite, illamq;ue
 Salomonis sententiā assiduē recolite; Cuncta quæ fiunt adducet
 Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum fuerit, siue malū sit.
 His enim ille nouissimis verbis longissimæ illius siue concionis, siue
 disputationis summam complexus est. Hoc enim ad hominum salu-
 tem constituendam satis esse putauit, si huius diuini iudicij districtio-
 nem ante oculos semper haberemus. Quisquis enim hoc facit, protin-
 us illud etiam exequetur, quod idem Salomon paulò antè expres-
 sit, cum dixit, Quodcūque potest manus tua, instanter operare;
 quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud infe-
 ros, quò tu properas. His verbis Salomon omnes euadendi iudicij di-
 uini vias complexus est. In hac enim vita vix vllum tā præsens pericu-
 lū est, quod nō aut opera nostra, aut amicorum, aut rationis solertia,
 aut sapiēti cōsilio depellere valeamus. Vbi autem ad inferos ventum
 est, & à superno illo iudice damnationis sentētia lata fuerit, nihil est
 quod eā vlla ratione aut reuocare, aut etiam mitiorē reddere possit

36 non gemitus, non lachrymæ, non longa dies, non pœnitentia (quæ apud inferos nulla est) non sacramentorum virtus (quibus ibi locus non est) non Sanctorum patrocinia, non Christi sanguis, non denique vlla ars aut ratio opis quicquam conferre miseris potest. Omnes quippe aditus spei, salutis, veniæ, & misericordiæ illis penitus interclusi sunt. Itaque clamant perpetuò miseri, Transijt messis, finita est æstas *Ierem. 8.* (in qua videlicet commeatuni nobis parare potuissēmus) & nos saluari non sumus. Hoc enim messis tempore victum sibi homines parare solent: quod qui facere negligunt, necesse est vt famem deinceps & inediam patiantur. Hoc est igitur quod infelices illi lamentantur, quòd hanc videlicet metendi opportunitatem (in qua minimo labore atque negotio opes in æternum mansuras colligere potuissent) sordidia sua perire passi sunt; quam certò sciunt nunquam iterum redituram. Quid nunc animi putatis epulonem illum diuitem habere fratres, cum animo recolit, se micis, quæ cadebant ex mensa sua, cœleste regnum mercari potuisse: qui quoniam hoc facere neglexit, aquę guttam infelix tot annorum millibus flagitet, nec accipiat?

Hac igitur de causa, qui rectè sapiunt, qui tamen non præsentia modò, sed multò magis futura tempora sibi ante oculos ponunt, omni ratione salutis suæ opportunè prospicere, & delictorum veniam à superno iudice impetrare contendunt. Meminerunt enim scriptum esse; Pro hac (scilicet peccatorum venia) orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Opportunum autem orandi, & veniam impetrandi tempus modò est, quando nec calix quidem aquę frigidæ debita mercede caret, quando vel vna lachryma ex toto corde effusa totius vitæ sordes eluere, animam quę astris puriorem efficere potest: cum tamen *S. Thom.* 38 huius temporis opportunitate transacta, etiamsi damnatus homo totum se in lachrymarum fontem verteret, imò tot lachrymas (si id quidem fieri posset) funderet, quot Oceanus vndas continet, ne vnus quidem venialis peccati (vt D. Thom. ait) maculam diluere poterit. *Eccle. 5.* ¶ Quocirca opportunè nos Sapiens ille admonet; Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Quid est autem; subito veniet ira illius? Certè improuisus & repentinus aderit tibi iudex ille, qui de tota æternitate sententiam laturus est. Quia enim (vt Salomon ait) *Prou. 28.* viri mali non cogitant iudicium, (aliter enim vitam instituerēt, si hoc cogitarent) ideo dies ille iudicij semper illis repentinus & improuisus venit. Qua de causa Apostolus diem Domini furi comparat, qui ea ad furandum tempora captat, in quibus homines negligentius & secti

rius agere solent. Quam quidem similitudinem Saluator ipse explicauit, cum de malo & inerti seruo loquens ait; Veniet Dominus serui illius in die quam nescit, & hora quam ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Itaque fratres inuicem nunc oculos vestros reflectite, & an securitatem hanc, & diuturnioris vitæ spacia, tacita vobis cogitatione polliceamini, prudenter aduertite. Quod si intra vos illam deprehenditis, vehementer trepidare debetis, ne hæc iam instet hora, qua improuissus iudex ad fores vestras pulset, qui tunc propior esse solet, cum longius abesse putatur.

- Eccle. 18.** Quid igitur nos facere mones? Hoc nos breuiter Sapiens ille docet, cum ait: Ante iudicium para iustitiam. Qua ratione iustitiam parabo? Primum quidem, si dederis operam, vt cum iudex aduenerit, iustus inueniaris. Iustus autem est, qui præteritæ vitæ peccata veræ contritionis atque confessionis virtute delet: eademque studiosissimè vitæ re proponit. Hoc enim propositum totius diuinæ legis summam continet. Cæterum qui hoc in animo suo firmiter statuit, ea quoque simili ratione confectari debet, quæ ad hanc firmitatem constantissimè retinendam necessaria sunt. Omnes igitur aditus, per quos peccato in animam nostram ingressus pateat, obstruendi, & virtutibus muniendi sunt. Itaque adhibenda oculis custodia est, & cum Propheta clamandum; Auerte oculos meos ne videant vanitatem, ne oculus meus deprædetur animam meam in cunctis filiabus populi mei. Adhibenda item auribus, & Sapientis illius vox amplectenda, qui ait: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Adhibenda multo magis linguæ; in cuius manu vitam & mortem sitam esse Salomon ait; & cum Propheta clamandum; Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Quid verò cor nostrum? qua diligentia custodiendum? cum idem Salomon dicat; Omni custodia serua cor tuum; quoniam ex ipso vita procedit? Est ita sanè, si cor purum integrumque seruetur: quod si non fiat, de eodem mortem procedere Saluator ipse testatur, cum ait; De corde procedunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furti, falsa testimonia, blasphemix. Necessè est igitur vt homo attentissimis oculis supra cordis sui custodiam vigilet, & quàm primum turpem aliquem mortem intra se excitari senserit, quanta poterit celeritate accurrat, & venenati germe, priusquàm radices agat, diuini timoris gladio abscindat. Quid verò caro nostra, antiquus & quotidianus hostis, quæ vix vnquàm spiritum impugnare cessat? An nõ hæc etiã sobrietate & parsimonia extenuanda est, ne ferociat, & sessorem spiritum excutiat, atque deiciat?

42 Quis autem hæc omnia sine assiduæ orationis suffragio (quo diuinæ gratiæ opē imploramus) præstare comodè poterit? Sæctus Bartholomæus primū Christi Dñi discipulus, deinde Apostolus, qui cum Dei filio in terra versatus est, qui cū sæpe docētē audiuit, miracula eadē rem vidit, & Spiritū sanctū in die Pētecostes cū ceteris Apostolis accepit, cēties in die, & cēties in nocte flexis genibus ad Dñm orabat, eiufque Spiritū & gratiā suppliciter postulabat: & is tñ Spiritu sancto repletus, & in gratia cōfirmatus erat, & cœlestis regni promissionē cū ceteris Apostolis à Dño perceperat, cum ad eos dixit; Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis: qui tamē tot tātisq; diuinæ gratiæ priuilegijs insignitus, dies noctesq; in orationis studio infusebat, eiufdē gratiæ, quā plenissimā acceperat, incrementū per singula penē momēta petens. Si hoc igitur tātus hic Apostolus faciebat,

43 quid de illis sperandum est, qui in medio laqueorum positi, & imputra carne circumdati, & variarum cupiditatum stimulis agitati, in hoc mundo inter scorpiones atque serpentes habitantes, vix oculos in cœlum tollunt, vix vnquam ad tot pericula depellenda opem Dñi implorāt. O miserādā hominū cæcitatē! ò detestabilē mētiū tarditatē atque stuporē! Quid enim ex hac tanta cæcitate consequi necesse est, nisi vt qui diuinā gratiam nō postulamus, eius auxilio destituti simus, atque in omnes diaboli laqueos, & peccatorum præcipitia incidamus?

Matt. 11.

Si cui autem hæc ipsa difficilia videntur (vt omnia Martyrum & Apostolorum prætermittamus exempla) in vnum Bartholomæum oculos conijciat; qui post tot exantlatos in fidei dilatatione labores, ad extremū totius corporis dilaceratione cœlestē hæreditatē mercatus est. Dignā siquidē eam putauit, quā hoc tā caro pretio sibi cōpararet.

44 Meminerat em̄ verū esse quod olim mēdacij pater dixerat, Pellem Iob. 1. pro pelle, & cūcta quę habet homo dabit pro anima sua: hoc est, nulla res tam chara in hac vita erit, quā nō libēter homo pro redimēda vita largiatur, etiā si pellis ipsa corporis tribuēda sit. Quod si hæc vita (quę nō tā vita, quā lōga dolorum colluies, & lōgi patiētia carceris est) hoc tā caro pretio emitur, vt pellē pro pelle, & cūcta quę habet homo ppter illā tuēdā largiāt, quid mirū si ego (inquiet ille) pro sempiterna illa vita, quę mortē nescit, quę lachrymas ignorat, quę malorū omniū expers, & bonorū omniū cōpos est, corporis mei pellē tribuā, immortalitatis vestē pro ea illico percepturus? Ita quē libēter me carnificibus excoriandum præbeo, & hanc crucifixo Domino meo pellem offero, vt eius mihi pretio sempiternæ vitæ hæreditatem donare dignetur. Hoc igitur pretio S. Bartholomæus, post innumeros alios labores

Aug. 1. 1. de serm. de B. Cap. 1.

atque certamina, hanc hæreditatem mercatus est. Nos tamen, fratres, ea quæ hactenus diximus, sollicito & casto timore custodientes, minori vtique compendio ad eandem hæreditatem, Domino aspirante, & iter nostrum benè fortunante, peruenire poterimus.

¶ IN NATIVITATE B. VIRGINIS

Concio prima; in qua primùm morales quædam sententiæ ex hac Patrum serie colliguntur, quæ ad vitæ nostræ institutionem pertinent; deinde eiusdem Virginis beatissimæ laudes commemorantur.

T H E. Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham. Matth. i.

Olent huius seculi Principes natalitium diem suum festiuis gaudijs celebrare; mortis verò diem luctu atque lachrymis prosequi. At longè alium Thraciæ populis morem fuisse historiæ gentium referunt. Hi nam quæ filiorum natiuitatem lamentantes, mortis diem lætum atque faustum esse prædicabant. Prudenter enim videbāt, quàm multis ærumnis & calamitatibus, quàm varijs casibus hæc vita obnoxia sit, quæ corpus tam multis morbis, animum verò tam multis curis, & angoribus vexat, atque discerpit: quorum omnium finem, mortē esse dicebant. A quorum iudicio atque sententia non admodum insignis ille philosophus Anaxagoras dissidebat, qui tædio atque odio vitæ mortem sibi conciscere per inediam volebat: ac multò minus ille, qui dixit, Nemo vitam acciperet, si daretur scientibus: tantum in ea malorum, ac miseriæ esse intelliebat. Hunc autem Thraciæ morem, quamuis alio spiritu, & consilio, probare videtur Ecclesia, quæ natales Sanctorum dies silentio transiens, mortis diem solennibus officijs, & communi alacritate celebrat; eundem quæ non mortis, sed natiuitatis diem appellat. Quam rem D. Augustinus in sermone de B. Cypriano demiratur his verbis: Quid est hoc, fratres, quando sanctus hic natus sit, ignoramus; & tamen quia hodiè passus est, natalem eius hodiè celebramus: sed quando natus est, etiam si sciremus, nequaquam diem illum celebraremus. Illo namque die in peccato natus est, isto autem die peccatum omne finiuit: illo die ex fastidioso matris ytero in hanc lucem

Seneca.

August. in
serm. de B.
Cypria.

3 lucem processit, quæ oculos carnis illecebrat; isto autem die ex profundissimo carcere in illâ lucem discessit, quæ visum mētis illustrat.

Ab hoc autem communi Ecclesiæ more beatissima Virgo singulari ratione excepta est, cuius non modò pium defunctionis diem, sed Natiuitatis etiam totius orbis gratulatione & gaudio celebrat: non solum quia natiuitas eius Saluatoris aduentum prænuntiabat, sed etiam quia omnis peccati expers ab utero matris in hanc lucem processit. Cum enim domum Dei sanctitudo deceat, consequens profectò erat, ut quæ in Dei domum electa erat, antè etiam quàm nasceretur & ab omni peccato libera, & eximia sanctitate cumulata esset. Qui enim eam sibi in domum elegit, eandem cœlestis gratiæ ope præuenire voluit. Cui meritò propheticū illud aptari potest. Adiuuabit eam Deus *Psal. 45.* ortu matutino. Verè enim illam in hoc matutino ortu adiuuit, qui antequàm in lucem ederetur, Spiritu sancto repleuit. Nec minus illi conuenit quod ibidem dicitur, Deus in medio eius non commouebitur. Deus enim aliquando ab anima, in qua commoratur, recedit; aliquando commouetur; aliquando verò neque recedit, neque commouetur. Recedit quidem, cum lethaliter peccamus: qua de re sic Dominus, Væ, inquit, eis cum recessero ab eis. Commouetur autem, cum *Osee. 9.* leuiter in officio delinquimus. quod de se propheta confitetur, cum ait: Impulsus euerfus sum ut caderem, & Dominus suscepit me. At *Psal. 117.* ab hac sanctissima Virgine (quam Deus in ipso ortu matutino gratiæ suæ benedictione præuenit) nec recessit, nec in ea commotus fuit: quia nec lethali, nec veniali aliquo delicto maculata fuit. Cumq; Sanctorum omnium illa vox sit; Si dixerimus, quòd peccatum non habemus, ipsi nos seducimus; huic solum Virgini concessum est, ut nulla prorsus peccati labe fuerit aspersa. Nulla in hoc mundo rosa sine spinis inuenitur: at hoc candidæ puritatis lilium ab omnibus spinarum aculeis immune fuit. Aiunt, qui de natura scripserunt, neque laurum, *Simil.* neque aquilæ fulminis ictu tactas vnquâ fuisse: quod planè huic semper virèti lauro, atq; regiæ aquilæ (quæ in arduis posuerat nidū suū) maximè conuenit, quam nullum peccati fulmē vnquâ attigit. Meritò igitur natalem Virginis diem lætis hodiè canticis & laudibus Ecclesia celebrat: quia vbi nullū agnoscit peccatū, nullā lugendi, sed maximā cōtrā lætandi causam habet; præsertim cum post auroræ splendorē, proximum esse iam veri iustitiæ Solis ortum intelligat. Ut igitur faustissimum hunc diem religiosa deuotione & alacritate celebremus, cœlestem opem, eiusdē Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Cicero.

¶ Hodierna sancti Euangelij lectio vix vnā aliquam sententiā continet, quæ nobis philosophandi materiam præbeat: verum si res gestas, atque exitus eorum, qui in hac Patrum catena numerantur, euoluere vouerimus, inamensam quandam variarum rerum syluā deprehendemus, quæ multis etiam concionibus satis amplam materiā tribuat: quod quidem cōmentandi genus in præsentī concione sequendum duxi. Mirè enim ad vitæ nostræ institutionem historiarum cognitio valet. Est enim historia (vt eleganter Cicero dixit) testis tēporum, lux veritatis, vita memoriæ, & magistra vitæ, quæ facit vt adolēscētes senilem prudentiam assequantur, vtpote qui non modò ætatis suæ, sed superiorum etiam temporum res gestas norint; quarum cognitione gerendarum rerum sibi prudentiam comparāt. Hinc Demetrius insignis philosophus Ptolemæum Ægypti regem ad huiusmodi lectionem adhortabatur, vt ex rebus præclare gestis quid sequendum, ex contrarijs verò quid fugiendum esset, addiceret. Historia enim verè & syncerè admonet, quod adulatorum greges (quibus stipati reges incedunt) delicatis eorū auribus ingerere metuunt. ¶ Atq; vtinam qui bonam diē, vel noctis partem aut in cartarum ludo, aut in mendacibus historijs legendis infumitis, sacras historias, aut Sāctorum vitas euoluere studerētis, non dubium quin maximum ex eare fructum ad vitæ vestrę institutionem caperetis. Nos igitur in Regum ac Patriarcharum historijs (quorum in hac serie nomina referuntur) philosophari iam incipiamus; deinde ad sacræ Virginis laudes (de quibus in huius Euangelij calce breuis mentio fit) veniemus.

§. I.

¶ Principiò igitur, si totam hanc Regum & Principum, qui in hoc Euangelio referuntur, exitus consideremus, quā breuis & fragilis sit huius seculi dignitas & gloria (quam mortales omnes ad eò sitiēter appetunt) intelligemus. Quā multi enim hīc reges numerātur, quorum imperium atq; potētia multis erat terrori atque formidini? quorum purpure pretiosis gemmis ornabātur? quorum diademata aureis floribus atque lapillis redimīta fulgebant? quorum regia palatia pretiosis auleis aureisq; laquearibus splendebant? quorum postremò voluntates, populorum atque gentium leges erant? Iam verò quis splēdas eorum mēsas; quis auro & argēto fulgētes abacos; quis regiæ domus atque familiæ apparatus & luxum; quis adulatorum greges, qui eos in cælum tollebat, & diuinis propè honoribus prosequēbātur, oratione cōsequi possit? Sed quis tamen est, qui se ita in sublime attollat,

9 vt supra mortalitatis humanæ mensuram erigere possit? Transferunt hæc omnia velut ymbra volans, & tanquā nuncius præcurrens; & tanquam nauis quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire. Quocirca meritò D. Prosper insolentiam eorum hominum, qui vel diuturnam sibi vitam pollicentur, vel in terrena opulencia gloriantur, castigat his verbis: Respice te quæso homo quia mortalis es, & quia terra es, & in terram ibis. Circumspice eos qui ante te sydereis fulgere splendoribus. Vbi sunt quos ambiebant ciuium potentatus? vbi insuperabiles Oratores? vbi qui conuenientius festa disponebant? vbi equorum splendidi nutritores? vbi exercituum duces? vbi Satrapæ & tyranni? Nonne omnia puluis? nonne omnia fauilla? nonne in paucis versibus eorum vitæ memoria est? Respice sepulchra, & vide quis seruus, quis dominus, quis diues? Discerne si potes victum à Rege, fortem à debili, pulchrum à deformi. Hactenus Prosper. Hæc cum ita sint fratres, apparet sanè prudentissimè ab Homero vitam hominum folijs arborum comparari. Vt enim quotannis folia arborum decidunt, & alia noua rursum consequenti anno generantur, atque his iterum decidentibus, sequenti anno alia pro istis subrogantur: sic vir iste sapientissimus ætates hominum huic foliorum inuicem sibi succedentium vicissitudini similes facit. Modò enim homines qui in hac ætate viuimus, instar foliorum à vita excedemus; nobis autem decidentibus, alios pro nobis futura ætas profert, atque hoc ordine ætates hominum aliarum alijs instar foliorum sibi mutuo succedunt. Hoc ipsum Salomon significasse videtur, cum dixit; Generatio præterit, & generatio aduenit; terra autem in æternum stat: hoc est, homines quidem variè commouentur, atque iactantur, terra autem immota manet, veluti theatrum, in quo hæc fabula vitæ peragitur. Terra igitur immota manet, cætera verò quæ in terra degunt, quotidianis mutationibus obnoxia sunt. Itaque cum ait, aliam generationem præterire, & ea extincta aliam venire, folijs vtique arborum (quæ diximus) vitam nostram comparauit.

Et tamè cum vita quoq; regū, ac principū, sicut aliorum hominum adeò brevis, fragilis, & caduca sit, dictu mirū est, quātō aliud insipientibus appareat. Quādiu enim potentes isti superstites in vita manēt, bone Deus, qua eos reuerentia populi venerantur! quibus obsequijs demereri student! quibus laudibus prosequuntur! quid non faciunt! quos labores & certamina non suscipiunt vt in eorū gratiam, & amicitiam recipiantur! Denique cum mortales, fragiliq; corporis natura consistant, eos tamen populi immortales quodāmodo futuros arbitrantur,

vixque post multa secula felicitatem & gloriam eam finem habitu-
 ram sperant. At vbi inopinatus fortè finis aduenit, omnem illam feli-
 citatem & gloriam somni instar ac fabulæ fuisse deprehendunt. Ha-
 bentes igitur fratres hanc tantam nubem testium, qui huius seculi
 gloriam, & humanæ sortis breuitatem nobis ob oculos ponunt, ni-
 hil nobis in hac adeò fragili, & fugaci vita aut magnum, aut diutur-
 num polliceamur, sed cùm omnia celeri cursu ad finem properare vi-
 deamus, quod certò euenturum scimus, iam venisse credamus, vt in
 hoc seculo tanquam hospites & peregrini, non tanquam ciues vi-
 tam agamus.

In hac item Regum serie non solùm humanæ gloriæ breuitatem,
 sed fortunæ quoque inconstantiam animaduertere licet, quæ modò
 Reges ex seruis, modò Reges ipsos ad seruilem conditionem deij-
 cit. Sic videmus beatum Ioseph, qui à regia Davidis stirpe genus tra-
 hebat, eò paupertatis & inopiæ deuenisse, vt ferra atque securi victum
 sibi tenuem compararet. Nec minus mirandum, Virginem sanctissi-
 mam, quæ eadem nobilitatis gloria eminebat, humili fabro desponsa
 tara, inopem in hoc mundo vitam perduxisse. Quam eius inopiam
 illa turturum, aut columbarum oblatio (quæ pauperibus per legem in-
 dicta erat) satis declarat. Nec enim sanctissima Virgo avaritia coga-
 te, sed paupertate premente agnum offerre destitit. Talem in hoc se-
 culo vitam vixit, quæ modò non in cælo solùm, sed in toto terrarum
 orbe summa cunctorum mortalium reuerentia celebratur: cuius alta
 ria tam multis lampadibus argenteis diu noctuque refulgèt. Sic enim
 ille, qui cùm diues esset, pro nobis egenus factus est, Euangelicæ pau-
 pertatis virtutem voluit honorari. Hoc autem exemplo nostrarum
 virginum vanitas & superbia damnatur, quæ opificum coniugia de-
 dignantur, maluntque otiosos & cultos adolescentulos, licet egètes,
 ac tenues, quàm diuites opifices in coniuges accipere, cum quibus po-
 stea, inopia constrictæ, miserrimam vitam agant. Hoc item exemplū
 eos etiam grauitè accusat, qui eodè vanitatis, & superbiæ spiritu acti,
 cum etiam paupertate premantur, eas artes exercere dedignantur, qui-
 bus consulere inopiæ suæ possent; maluntque fame & inedia crucia-
 ri, quàm ad huiusmodi artium officia se demittere. Quò fit, vt inopia
 cogente, malis artibus sæpè quærant, quod bonis cōsequi potuissent.
 Sed iam ex hoc loco digressi ad alia veniamus.

Ex hac item Regum & Patrum serie apertè colligere licet, nobilita-
 tē generis, quam vulgus hominū miratur, si virtutibus destituta sit, so-
 lisque maiorū imaginibus nitatur, inanē prorsus atque commētitiā
 esse.

15 esse. Vera quippe nobilitas non magis sine virtute, quàm homo sine ratione intelligi potest. Nobilitatis enim nomine non tam vulgares virtutes, quàm præstantissimas & nobilissimas complectimur: qualis, videlicet, constantia, magnanimitas, magnificentia, fortitudo animi, & rerum gerendarum prudentia est. Eos namque, qui his præstantissimis virtutibus instructi, reipublicæ salutares extiterunt, verè nobiles, atque generosos appellamus. Cæterùm qui sine proprijs virtutibus, propter maiorum suorum res præclare gestas, nobilitatis sibi laudem vendicant, inanissimi sunt, falsoque sibi quod non merentur arrogant. Si enim liberi nunquam à parentum moribus degenerarent, esset meritò vulgaris hæc nobilitas in pretio habenda: at, vel ex hac ipsa auorum & atauorum Christi serie, longè aliud animaduertere licet. Ex patre enim sanctissimo Isaac nascitur profanus Esau: Ex Iacob autem, Isaaci filio, parricidæ filij nati sunt, qui innocentissimum fratrem Ioseph in seruum vendiderunt: quos idem Ioseph apud patrem pessimi criminis accusauit. Ex Dauid autem (vt alios prætereâ) nascitur scelestissimus Absalon, qui sanctissimum patrem vita & regno spoliare conatus est, eiusque vxores nefariè violauit. Iam verò sapientissimus Dauidis filius Salomon stultissimum genuit Roboam, qui paterno regno stultitia & amentia sua excidit. Sanctissimus verò Ezechias omnium regum impijssimum genuit Manassè: quem sacræ literæ referunt sanguine Prophetarum Ierusalem repleisse vsque ad os: atque ob eius scelera iram Domini in vrbem illam & regnum incubuisse. Nec minus à religiosissimo Iosia Sedechias filius degenerauit: ob cuius impia facinora ciuitas & templum à Chaldeis euersum & exustum est. Quid referam Nabal, quem sacræ literæ pessimum & malitiosum appellant, qui tamen à Caleb viro sanctissimo genus ducebat? Quid Samuelis Prophetæ filios, qui ab eo populi iudices constituti, patrias virtutes negligentes, acceperunt munera, & peruerterunt iudicium? Propter quorum auaritiam & insolentiam populus & regem petiuit, & Domini regnum à se repulit. Verùm inter hæc exempla longè mirabilius est, quòd Ionathas filius Gessan, qui patrem habuit Moysem (qui cum Deo facie ad faciem loquebatur) sacerdos idolorum tempore Iudicum fuerit. I nunc igitur & generis nobilitatem iacta, à qua tam multos degenerasse videmus. Hoc autè argumento, fratres, facile intelligere possumus, si quid virtutis, aut honeste indolis in nobis fuerit, nequaquàm maiorū nobilitati, sed vni Deo, bonorū omnium auctori, tribuèdū esse; cum videamus tam multos maiorū suorū splendori tenebras & obscuritatem offudisse. ¶ Imo verò sapè fit, vt multi

Gene. 37.

2. Reg. 15.

2. Para. 13.

4 Reg. 21.

Baruch. 1.

1. Reg. 25.

Iud. 18.

multi nobilitatis occasione insolescant, & infimos quosque superbè despiciant, & nobilitatis obtentu omnia sibi licere putent. Mens quippe humana ad licentiam magis & voluptatem quàm ad honestatem procliuvis, magis à nobilitatis dignitate superbiendi, quàm patrias virtutes imitandi occasionem arripere solet. Quod Dionysij senioris Syracusanorum tyranni filius exemplo suo ostendit: qui cum à patre corripere quod Syracusani cuiusdam cuius vxori vim intulisset, atque inter alia diceret, si vnquam audiuisset à se rem similem factam fuisse? filius ita ei respondit, Hoc accidit quod nunquam patrem Regem habuisti. At vnus hic Regis filius multos habet intemperantiæ suæ sectatores; qui nobilitatis occasione omnia sibi licere arbitrentur: cum tamen in maxima potentia, minima esse licentia debeat.

Cum igitur in hac Patrum serie tam multos liberos à parètum moribus degenerasse videamus, relinquiritur planè, nequaquam hos de parentum genere (qui aded degeneres fuerunt) gloriari iure posse; quod Iudæi faciebant, qui cum sceleratè viuerent, de Abraham patre gloriabantur. Quorum supercilium Ioannes Baptista, & Saluator ipse in Euangelio compresit. Non enim refert (quod ad diuinum iudicium attinet) quo genere ortus sis, sed cuius exemplum sequare, cuius vestigijs infistas, cuius te similitudine conformes. Non multum interest cuius speciem corpore referas, sed cuius vitam & actiones imitare. Nam cum patris opus sit similem sibi speciem formare, magis est pater appellandus is, qui claro virtutis exemplo multos incendit ad virtutis studium; & ita sui specimen in eorum animis, qui illum sequuntur, ingenerat, quàm qui gignit filios sibi corporis specie similes, moribus autem & vita dissimillimos. Videtis ergo fratres inanem esse improborum hominum nobilitatem, quam vulgus hominum miratur: quæ quideni non laudanda, sed vituperanda magis est, utpote quæ maiorum suorum virtutibus obscuritatem afferat.

§. II.

¶ Est & aliud quod in hac Regum serie non solum considerare, sed etiam lamentari debeamus. Ex hoc enim tot Regum numero, tres solum Ecclesiasticus religionis & iustitiæ cultores fuisse memòrat his verbis: Præter Dauid, & Ezechiam, & Iosiam, omnes peccatum còmiterunt: nam reliquerunt legem altissimi, & contempserunt timorem Dei. Qua ex re non solum humanæ naturæ morbus, & ad malum pronitas, sed multò magis potentiæ, atque principatus periculù agnoscimus. Cum enim (ut ait Seneca) omnia quæ modum excessere noceant, maxima est felicitatis intemperantia. Nimia enim prosperitas, exclusus

- 21 sus locus, & singularis honor instar vini meri sunt, quæ animos hominum parùm in virtute firmos inebriare, atque de mente deducere sæpè solent. Quocirca D. Bernardus difficile putat, esse in honore sine *Bernar.* ne tumore, in prælatione sine elatione, in dignitate sine vanitate, rarâque esse humilitatem honoratam. Verè enim ac propriè diuinum est, cum omnia possis, te in arcto constringere, nihilque posse, nisi quod iustum est, & cum Apostolo dicere; Omnia mihi licent, sed nõ *1. Cor. 6.* omnia expediunt. Iam verò tot adulatorum gregibus, quibus reges stipantur, oclusas aures habere, neque quid homines de te prædicet, sed quid tu intra te videas iudicare, singularis & rarissimæ prudentiæ est. Neque enim omnium est poëticum illud implere; Ne te quæsieris extra. Sed quid rationibus agimus, cum in hac ipsa Regum corona apertissima huius periculi exempla videamus. Dauid enim rex, qui
- 22 inter tot calamitatum fluctus fidissimus semper Deo exitit, & in terra deserta, inuia & inaquosa perinde atque in Dei sanctuario esset, sic se illi supplicem exhibebat; vbi iam ab omnibus periculis liberatus, ad fastigium regni peruenit, gloriæ atque imperij sui magnitudine elatus, numerari populum iussit, vt potentiæ atque principatus sui magnitudine perspecta, in ea gloriaretur. In cuius elationis pœnâ trium calamitatum optio ei à Domino per prophetam data est; videlicet pestis, famis, aut turpis ab hostibus suis fugæ. ¶ Quid verò hîc miserandam Saulis regis tragœdiam referam? Is enim posteaquam à Deo electus, & in regem vnctus, & Spiritu sancto plenus fuit, ad eò regiam dignitatem extimuit, vt latebras etiam quæsierit, quò eam effugeret; quem tamen regni sublimitas ad eò dementauit, vt optimum Regem in crudelissimum carnificem, atrocissimumque sacerdotum Dei par
- 23 ricidam commutauerit, & ad infelicissimum vitæ exitum perduxerit. His igitur exemplis (vt alia, quæ sunt innumera, prætereamus) quâ tum sit principatus periculum intelligere licet. Quocirca Seneca Prin
- Seneca.* cipem, in cuius potestate sunt omnia, cuique omne, quod libet, licet, opportunè admonet, vt in hoc statu se cautè & prudenter velut in lubrico retineat. Quo argumêto apertissimè cunctorum ferè mortaliû cæcitas atq; demêtia colligitur, qui tâta auiditate atque ardore ad seculi dignitates & sublimia loca aspirant, quæ non tam loca quàm præcipitia sunt; in quibus adeundis per multa pericula ad maius certè periculû peruenitur. Hinc clamat Bernardus. Quæ sequimini filij Adâ, *Bernar.* quæ sequimini? Nonne videtis Satanam sicut fulgur de cælo cadetè? Illud etiam in hac ipsa Regum serie diligenter considerandum est, quanta pace & otio cum dignitate, quantaque rerum omnium abun-

abundantia Israeliticus populus fruebatur, cum ij clauum regni & sce 24
 ptra tenerent, qui religionis & iustitiæ cultores erant. Summus enim
 ille mundi moderator & virtutum amator Dominus, hunc Respubli
 cas omnes cursum tenere voluit, vt si earum rectores debitum sibi
 cultum & honorem exhiberent, ipse illos vicissim magnis fauoribus
 & beneficijs afficeret, florentissimamque eorum Rempublicam effi-
 ceret. Quam rem in Dauidis, Ezechia, atque Iosia temporibus cer-
 nere licet, in quibus populus felicissimam vitam cum omnium rerū
 opulentia sub eorū imperio egit. Quibus etiā Iosaphat tēpora adiun-
 gere possumus: qui quoniā diuinæ legis cultor extitit (quam in omni
 bus regni sui ciuitatibus sacerdotum, atque Leuitarū ministerio legi
 & explanari præcepit) regem ipsum Dominus diuitijs & gloria cumu-
 lauit, terrorēque, statim in finitima regna immisit, ne contra ipsum arma
 capere auderent. Contrā verò cum reges diuinæ legis obli- 25
 tis, profanæque religioni seruire cœpissent, omnia illis in diuersum ca-
 debant, nullusque calamitatū & miseriarū populi finis erat. Hac enim
 ratione Dominus voluit, vt calamitatum suarum experimento popu-
 lus cognosceret quod per prophetam dixit; Scito, & vide quia malū
 & amarū est dereliquisse te Dominū Deum tuum, & non esse timorē
 mei apud te. Quam rem cum multis exemplis ex hoc Regum nume-
 ro confirmare possem, vnus tamē Ioas regis clade cōprobabo. Cum
 is enim principum suorum obsequijs & adulationibus delinitus, dijs
 alienis cum iisdem seruire cœpisset, excitata est aduersus populum ira
 Domini. Cumque euolutus esset annus, ascendit cōtra eum exercitus
 26
 2. Par. 24. Syriæ: venitque in Iudæā & Hierusalem, & interfecit cunctos princi-
 pes populi, atque vniuersam prædam miserunt regi in Damascū. Et
 certē cum permodicus venisset numerus Syrorū, tradidit Dñs in ma-
 nibus eorū infinitā multitudinē, eò quòd dereliquissent Dñm Deum
 patrū suorū: in Ioas quoque, ignominiosa exercuere iudicia. Et abeūtes
 dimiserunt eum in lāguoribus magnis. Surrexerunt autē contra eum
 serui sui in ultionē sanguinis Zachariæ filij Ioiadæ sacerdotis, & occi-
 derūt eum in lectulo suo, & mortuus est: sepelieruntque eum in ciuita-
 te Dauid, sed nō in sepulchris regū. Videtis igitur hoc exēplo fratres
 quātū malorū agmen ex prauo capite totius reipublicæ mēbris impē-
 deat? Quocirca cum generis humani hostis populo nocere vult, prin-
 cipi insidiatur, vt capite reipublicæ cōminuto, totum reipublicę cor-
 21. pus conquassetur. Quam rem verba illa ex primo Paralipom. libro
 satis apertē designant. Confurrexit Satan aduersus Israel. Et quid
 tandem fecit? Incitauit, inquit, Dauid, vt numeraret Israel; hoc est,
 caput

- 27 caput impetiuit, vt toti corpori noceret. Quæ cum ita sint, magna & quotidiana cura, fratres, illud Apostoli consilium implere debemus, quo admonet orationes & obsecrationes fieri pro Regibus, & principibus, & his qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate. Sciebat enim vir diuinus verum esse quod est ab Ecclesiastico dictum; Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam. Hoc autem adeo verum est, vt non modo in diuersis Regibus, sed in eodem etiam rege idem cōtingat. Quo enim tempore Rex aliquis iustitiam, & pietatem coluit, Deū habuit propitium atque fauentem, & larga manu omnia suppeditantē: cum verò idem iustitiam deseruit, Deum sibi fecit insensum, variasque ipsi calamitates immittentem. Quod quidem in Salomonis historia cernere licet: qui quo tempore Dei cultor extitit, reges omnes diuitijs & gloria superauit: vbi autem vxorum suarum blanditijs dementatus, à Deo defecit, & sacrilegas aras ac templa vxorum suarum dijs erexit, vndique Dominus (qui plenissimam illi pacem largitus fuerat) aduersarios ex finitimis nationibus excitauit; quodque maximè calamitosum & miserandum fuit, opulentissimi regni maximam partem ab eo auulsit: ex duodecim enim tribubus, vndecim ab eo post eius mortē defecerunt, qui deinde idolorum cultui dediti, ducentis & quadraginta annis elapsis (in quibus eos diuina patientia ad pœnitentiam expectauit) æterna captiuitate ab Assyriorum rege Theglathphalasar mulati sunt. Quo in loco quàm multa sunt, fratres, in quibus philosophari licet? Primum hinc liquet, summam sapientiam (qualis in Salomone fuit) si Dei timore & præsidio destituta sit, minime ad salutem sufficere. Vnde in Ecclesiastico legimus: Quàm magnus est qui inuenit sapientiam, & scientiam, sed non est supra timentem Dominum: timor Domini super omnia se superposuit. Verum illud hoc in loco maximum pijs etiam hominibus timorē incutere poterit, cum videant sapientissimum Salomonem (qui Dei spiritu plenus tam multa atque miranda doctrinæ monumēta Ecclesie reliquit, qui Cantici Canticorum altissima mysteria penetrauit, & scripsit, cuique Dominus bis apparens ab hoc infando scelere cauere iussit) tamen tot fidei, atque virtutis retinaculis confrictus, sic à fide defecit, vt nefandis dæmonibus funestas aras & templa crexerit. Quis igitur hoc exemplo non totus expalleat, & contremiscat? quis tantis diuinæ gratiæ opibus adeo circumfluat, vt securitatem sibi ad finem usque polliceatur? quis altissimam hanc diuinorum iudiciorum abyssum non miretur, & stupefeat? quis non cum Apostolo clamet, O altitudo

1. Tim. 2.1

8. 1. 10. 13

Eccl. 10.

Eccl. 25.

3. Reg. 3.

3. Reg. 9.

I. 1. 1. 2

Rom. 11.

1. Petri. 1.

Proh. 28.

tudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quocirca rectè nos Petrus Apostolus nōnet vt cum timore incolatus nostri tempore vitam agamus. Beatus enim homo qui semper est pavidus, semper de periculo sollicitus, semper quæ sibi de se ipso timidus.

Est & aliud quod in hac Saluatoris genealogia obseruare licet, fidem videlicet diuinarum promissionum, singularè quæ Dei erga fideles seruos charitatē. Hanc enim testatissimā nobis esse voluit, cum se vindicare peccata patrum in filiis in tertiam & quartam generationem comminatur: misericordiam verò his, qui ipsum diligunt, in mille vsque generationes pollicetur. Quibus verbis significare voluit, quantò esset in bonis præmiandis liberalior, quàm in peccatis puniendis seuerior. Quæ res vehementer nos ad tanti benefactoris obsequium & amorem impellere debet. Hoc autem apertè in Dauidis filiis demonstrat: nunquam enim in eius stirpe Iudææ reges, propter eiusdem patris merita & pietatem, deesse voluit. Quia in re non modò eximiā erga sanctissimum illum Regem charitatem seruauit, sed fidem etiā & veritatem promissionis suæ ostendit. Promiserat enim nunquam ab eius stirpe defuturum qui populi sui scepra teneret: quam quidē promissionem plenissimè impleuit, quamuis multi ex eius posteris ea scelera designassent, propter quæ & ipsi, & posteri eorum regia dignitate priuari potuissent.

¶ Satis iam diu fratres in hac Patrum corona versati sumus, reliquum est, vt ad sacratissimæ Virginis laudes veniamus: cuius dignitatem, & gloriam paucis Euangelista in huius lectionis fine expresit, cum ait: [De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.] Hac vna breui sententia sanctus Euangelista aditū nobis ad huius beatissimæ Virginis laudes & gloriā prædicandā aperuit. Hac enim materna dignitate, simul quæ diuinæ bonitatis natura diligenter inspecta, matris gloriā, & ingentes gratiarū eius opes apertissimis argumētis colligimus. Si enim ea diuinæ bonitatis natura est, vt se ipsam adeo liberaliter rebus omnibus cōmunice, & his præcipuè, quæ se maxima puritate & innocentia ad illius gratiæ splendore excipiendū præparāt; quo, quæso, gratiæ splendore Virginis mentē perfudit, quæ ipsis astris, atque adeo angelicis mentibus purior excutitur? Videmus enim purum speculū, si Soli obijciatur, vsquē adeo eius splendore participare, vt Solis ipsius imaginē quodam modo referre videatur. Quæ res in hanc purissimā Virgine maxime quadrat, quæ Solis iustitiæ splendoribus irradiata, ipsum Solē eximia

simil.

33 vite sanctitate representabat: ut potè in cuius moribus nihil nisi diuinum, atque cœlestè apparebat. Quocirca nihil mirum, si oratio nostrarum eius laudibus prædicandis impar sit; quandoquidem mentis nostræ acies eximia sanctitatis eius splendoribus excæcata, ad eius virtutes intelligendas caligat. Solis itaque earum rerum cœiecturis, quæ nobis notæ, ac familiares sunt, ad earum cognitionem utcūque assurgimus.

Primum igitur, si Moyses, quod quadraginta dierum spatio cum Deo in monte versatus est, tanta fuit claritate illuminatus, ut filij Israel nisi velamine super faciem posito in eam intendere non valerent; quid de hac Virgine sentiendum est, quæ nouem mensibus clarissimum iustitiæ Solem intra purissima & immaculata viscera sua continuit? ¶ De eodem item Salvatore Euangelistæ referunt, quod omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat.

34 omnes. Si igitur quotquot Salvatorem nostrum, aut eius etiam vester continebant, optatum salutis beneficium percipiebant; quas in illâ gratiarum opes contulisse putandus est, quæ infantem illum in sinu gestabat, virgineis vberibus lactabat, brachijs stringebat, & omne illi obsequium deuotissimè exhibebat? ¶ Quid verò Apostoli Petri vmbra commemorem? Si tantam illi Dominus virtutem contulit, ut ægrotorum corpora, quæ attigisset, sanaret; quam sibi virtutem referuauit, qui tantum seruo suo donare potuit? Quæ igitur nõ Christi vmbra, sed sacrum eius corpus in manibus semper habebat, quas quæso virtutum & gratiarum diuitias ab eo semper hauriebat? ¶ His aliud non minus fortasse mirandum adijciam. Legimus enim Dominum opes & greges Laban auxisse, domuique eius benedixisse, quod Iacob virum sanctum ac simplicem in domo & obsequio suo haberet.

35 Quam rem ipse quoque Laban testatus est, cum ad illum dixit; Experimento didici quod benedixerit mihi Dominus propter te: idemque Iacob ad focerum; Modicum habuisti antequam venirem ad te, & nunc diues effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Si ergo tanta diuinæ bonitatis liberalitas & magnificentia est, tantaque erga fideles seruos charitas, ut impios etiam homines, atque idolorum cultores beneficijs prosequatur, quod intra domos suas pios & innocentes viros haberent; quibus illam domus & beneficijs cumulasse iudicandus est, quæ non Iacob, sed ipsum Dei filium; non seruum, sed Dominum; non sanctum virum, sed sanctorum omnium sanctificatorem intra domesticos parietes retinuit, aluit, & omnia ei humanitatis obsequia materna pietate, & flagrantissima charitate exhibuit? ¶ His aliam quoque

Simil.

quoque non leuiorem coniecturam adijciam, quæ ex hac ipsa mater-
na cum filio consuetudine colligitur. Si enim odoriferū & pretiosum
vnguentum in alabastro, aut quouis alio vase diutius adseruetur, eun-
dem ipsum odorem vas illud ita refert, vt non vnguenti locus, sed vn-
guentum ipsum ibidem redolere videatur: cum vnicus ille rotius sua-
uitatis, & sanctitatis autor tam diu & in mente, & visceribus sacratissi-
mæ Virginis reconditus & seruatus fuerit, quid ex his consequi pote-
rit, nisi vt quæ tam diu Deum intra se retinuit, diuinos mores, diuinā
puritatem, diuinæque sanctitatis gloriam ita redoleret, vt quisquis il-
lam videret, Deum ipsum quodammodo in illa videret? Quod quidē
magno illi Dionysio, cum primum illam vidit, dicitur contigisse. ¶ Po-
stremo, illa etiam coniectura hoc in loco negligenda nō est. Constat
enim animam nostram, vbi primum corpori, quod ex primo parente
originem ducit, copulatur, originalis peccati maculam contrahere,
atque omnium huius vitæ miseriarum, (ad quas primus ille parens
damnatus est) participem fieri. Constat item multo esse præstantiorē
Christi carnem ad saluandum, atque sanctificandum, quàm Adæ car-
nem ad nocendum. Si ergo tantum ex se malorū vitiata illa caro con-
tactu suo fundit, quantum quæso cælestium donorum atque gratia-
rum sanctissima & immaculata Christi caro in Virginem effudisse
credendum est, quæ illam virginem vtero nouem mensibus retinuit?

Iam verò quæ vis orationis consequi poterit, quibus hoc tempore
delicijs sanctissima Virgo ex hac felicissima cum filio consuetudine,
& qua item admiratione fruebatur, cum tot eius miracula cerneret?
Ex eo enim miraculorum nomen originem trahere videtur, quod
nouitate sua ingentem admirationem commoueat. Sic Petrum legi-
mus stupefactum in noua illa atque insperata captura piscium: sic eo-
dem Petro claudum ex vtero matris suæ sanantē spectatores qui ade-
rant in stuporem atque ecclasiā rapti fuisse perhibentur. Quæ igitur
admiratione atque ecclasiā sanctissima Virgo rapiebatur, cum tot circa
se miracula videret? Nec enim oscitanter, sed maxima cum attentione
illa contemplabatur. Quam rem non obscure Lucas significauit, cum
dixit: Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde
suo. Quæ ergo admiratione replebatur cum animo versaret admiran-
dam illam atque ineffabilem Christi de Spiritu sancto conceptionē?
Elisabeth vaticinium? Ioannis Baptiste tripudium? partum, doloris &
corruptionis expertem? pastorum adorationem? Angelorum voces?
Magorum oblationem? Simeonis canticum? Annæ viduæ confessio-
nem? Cum igitur hæc omnia mirabilia prudentissima Virgo in corde
suo

Luc. 2.

39 suo versaret, iustisq; ea ponderibus libraret, qua admiratione, qua ecstasi, qua delectatione, quibus delicijs sacratissimum eius pectus plenum fuisse credendum est? Hæc omnia certè non modò omnem dicendi vim, sed omnè etiam mentis humanæ captū facillè superant.

Quæ igitur tot cœlestibus donis cumulata fuit, quæ tantum apud filium valet, quibus donis atque muneribus eos afficiet, qui se totos illius obsequio tradiderint, qui spem suam post Christum in eius misericordia collocauerint, qui psalterium eius (quo tota matris & filij vita continetur) deuotis mentibus frequentauerint? Diximus initio, neque laurum, neque aquilam fulminibus tangi: sub hac igitur aquila regia, & sub hac semper virentis lauri vmbra quiescamus fratres, vt eius virtute à peccati fulmine liberi & incolumes permanentes, ad eiusdem tandem Virginis (quæ ab omni peccati labe immunis fuit) 40 consortium peruenire mereamur; præstante Domino Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto regnat in secula seculorum. Amen.

IN EADEM NATIVITATE BEA-

tissimæ Virginis Mariæ Concio secunda; in qua, post breuiter

Euangelicæ genealogiæ rationem expositam, verba in the-
mate proposita beatissimæ Virgini accommodantur;

deinde ad fidelium mores, eiusdem Virginis
exemplo, applicantur.

T H E. *Fecit Salomon thronum ex ebore, & vesti-
uit eum auro fuluo nimis. 3. Regum. 10.*

Voniam (vt Apostolus ait) omnia in figura veteri illi 1. Corin. 10
populo contingebant, cōsentaneum est, vt huius thro-
ni Salomonis fabrica, insignis alicuius mysterij imago
esset: alioqui nō erat, cur Spiritus sanctus, qui historiæ
diuinæ autor est, adeò diligenter hoc opus describi vo-
luerit: cuius si externam faciem spectes, nihil in eo deprehēdes quod
ad religionem, sed magis quod ad pompam & fastum mundi pertine-
re videatur. Huius ergo throni fabrica (cui nulla in omnibus regnis 3. Reg. 10.
similis inueniri potuit) nihil conuenientius, quàm beatissimæ Virgi-
nis corpus & animam, in qua verus Salomon Christus requieuit, pu-
to significari: quando is & in eius anima sanctissima semper, & in vir-
gineo corpore nouem mensibus requieuit. Quia igitur spiritualis hic

thronus hodierna die fabricari cœptus est, qua gloriosam Virginis natiuitatē celebramus, eius mihi hodiē fabrica describēda, & ad Virginē accōmodāda est: si prius tū genealogiæ rationem, quæ in hodierna sancti Euangelij lēctione describitur, breuiter exposuero. Ut utrūque autem piē & religiosē præstare possimus, cœlestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

P R I M A P A R S .

¶ Quoniam in hodierna sancti Euangelij lēctione de Seruatoris nostri genere & nobilitate (quæ à Regibus originem ducit) sanctus Euangelista differit, non alienum puto, priusquàm ad alia veniamus, de nobilitate & ignobilitate paucis agere: præsertim cū videam plerosq; homines vehementer in huius rei æstimatione, quam semper in ore habent, & periculose hallucinari, & quid sit vera, quid falsa nobilitas, quiddūque ignobilitas, prorsus ignorare.

Sciendum igitur est, duplicem esse nobilitatem: est enim christiana nobilitas, est & ciuilis. Christiana verò nobilitas est, à Deo progenitum esse, Deum patrem agnoscere, haustoque intra nos Dei spiritu, Dei puritatem, sanctitatem, innocentiam, atque diuinos mores imitari, eiusque imaginem (quemadmodū filij carnalium parentum) referre atque representare. Quam quidem nobilitatē S. Euangelista expressit, cū de his nobilibus ait; Qui non ex sanguinibus, neque ex volūtate carnis, neque ex volūtate viri, sed ex Deo nati sunt. Nō enim mores carnalium parentū, à quibus carnē & sanguinem trahunt, sed cœlestis Patris, cuius spiritum hauserunt, mores & vitam referunt. Hæc est igitur nō modò christiana, sed vera & firma nobilitas. Quid enim maius quàm à Deo genus ducere, Deūque ipsum amplē & elatē patrem appellare? Porro autem si regiā nobilitatem iactat, qui à stirpe regia prognatus, regijq; sanguinis particeps est, qualis ea nobilitas erit, quæ diuinæ naturæ participatione constat? Si tanta in regij sanguinis cōmunionē nobilitas est, qualis in diuini Spiritus cōmunionē nobilitas erit? Hæc est igitur vera & summa nobilitas; qua nulla maior excogitari potest; quæ genus suum ad ipsum rerum omnium conditorem, & summum principem refert. Hac autem generis dignitatē Sancti omnes nobilitati fuerunt; soli quippè verē nobiles sunt, qui à Deo noua natiuitate geniti, de Deo patre gloriantur.

Vt autē quæ sit ciuilis nobilitas expediā, obseruādū primò est, nobilitatē inter humana bona numerari, eāque in boni alicuius adeptio-
ne cōsistere, Tria autē bonorū genera Philosophi statuunt: honestū,

utile,

3 vtile, atque iucūdū. Honestū autē omnia virtutū officia cōplectitur: cui soli laus & gloria debetur; quodque, iuxta Stoicorū Philosophorū sententiā, verē & propriē boni nomē meretur. Cætera em̄ ipsi nō vera bona, sed vitæ cōmoda & oblectamēta nuncupāt. ¶ Hoc ita cōstituto, sciendum est, quod cū varia sint hominū ingenia, variāq; ipsius naturæ dōtes & munera, varij quoq; syderum positus (ynde tantā in hominū moribus & ingenijs varietatē, quantam in eorūdem corporibus cernimus) quidā adē infelicitē (vt ita dixerim) nati sunt, vt nullam honesti, nullā verī honoris & laudis, quæ honestati debetur, ratio nē habeāt; sed omnis eorū cupiditas, omnis cura & cogitatio in sola corporis vtilitate & voluptate posita sit: adē vt nullū dedecus, nullamq; ignominia notā subire vereantur, modō vel aliquam corporis voluptatē, vel vtilitatē adipiscantur. Apud hos autē sola penē cura venis & ventris est, quē sibi (vt Apostolus ait) Deū fecerunt: illiq; summo studio litandū curant, dum omnem operā & industriā in poculētis & esculētis ponunt. Aduersus hos autē Salomō inclamat; Cui vā? cuius patri vā? cui suffusio oculorū? cui sine causa vulnera? Nōne his qui cōmorātur in vino, & studēt calicibus epotādīs? Idēq; rursus, Qui diligit, inquit, epulas, in egestate erit: qui amat vinū, & pingua, nō ditabitur. Est autē hoc vitiū ignobilis atq; seruilis ingenij maximē propriū: a quo præclare indolis ingenia maximē abhorreere solēt. Quicūq; igitur hoc animo atque ingenio sunt (nisi diuini spiritus communione nobilitētur) verē ignobiles, agrestes, atque rustici existimādi sunt.

Sunt autē alij (vt ita dixerim) felicius nati, qui vsque adē in veræ laudis & honoris (qui rectē factis debetur) amorem propensi sunt, vt propter eum adipiscendum & omnia corporis emolumenta atque oblectamenta magno animo contemnant, & vitam quoque in summum discrimen adducant, modō laudem, & gloriam, & nominis celebritatem consequantur. Cū autē hoc in loco gloriā, & honorē nominis, nō fallacē & fucatum, sed verū intelligo. Vt enim in alijs rebus quædā sunt veræ atq; synceræ, quædā verò simulatæ atq; fallaces, quæ verarū imaginē mētiuntur (est enim purū & syncerū aurū, est falsum & adulterinū) sic etiā est falsus & verus honor, falsa & vera gloria. Vera est, quæ rebus dignissimis (qualis virtus, sapiētia, sciētia, prudentia, fortitudo, magnanimitas, & magnificentia est) exhibetur. Falsus autē honor est, qui ppter solas opes & facultates, & amplos redditus, amplāq; familiā tribuitur. Hæ namq; res (quæ improbiſsimis etiā hominibus, Tyrānisq; cōtingunt) nihil habēt cur laudari, aut in pretio haberi debeāt. Honor igitur ppter hæc fortunę ludibria hominib⁹ impēsus, nō

Simil.

verus honor, sed fucatus & inanis est. Hos igitur, quibus hanc ciuilem nobilitatem tribuimus, nequaquam inanis & fallacis huius, sed veri honoris amantes esse dicimus; quam ut adipiscantur, non æstus, non frigora, non inedia, non rerum omnium penuriam, non denique aut vulnera, aut mortem etiam reformidant; imo verò (ut ille ait) vitam volunt pro laude pacisci: tantus laudis & gloriæ ardor eorum mentibus infidet. Illud autem persuasum sibi habent, quod est ab ingenioso Poëta dictum;

Venter, pluma, Venus, laudem fugienda sequenti.

Plumæ autem nomine, strati mollitiem, inertiam, somnum, & omnia diliciarum genera complexus est. Quamuis autem superiores illi, labores ingentes corporis aliquando perferant, hos tamen serui animo, lucri videlicet gratia, tolerat: At isti omni lucri specie abiecta, atque contempta, labores omnes, laudis, & gloriæ, & communis salutis gratia generoso & magno ammo tolerant.

Hæc autem omnia, quæ nos paulò fusiùs persecuti sumus, breui oratione Cicero complexus est. Sic enim ait: Hominum duo sunt genera; alterum indoctum & agreste, quod antefert semper utilitatem honestati; alterum expolitum, quod rebus omnibus dignitatem anteponit. Itaque huic generi laus, honor, gloria, fides, iustitia, omnisque virtus; illi autem alteri, quæstus, emolumentum, fructusque proponitur, atque etiam voluptas; quæ est maximè inimica virtuti; quæ immanissimus quisque accerrimè sequitur, neque solùm honestis rebus, sed etiam necessarijs anteposit. Hactenus Cicero. Hæc autem nobilitate, hoc animo fuisse multos Romanorum & Græcorum Imperatorum constat: quales Curij, Decij, Scipiones, Pompeij, Agelilai, Phociones, & Aristides extiterunt: quos scimus & continenter vixisse, & patrimonio sua minimè locupletasse. Hos autem qui hoc animo fuerunt, quique hac ingenij præstatiâ Respublicas suas tutati sunt, & ad summam gloriæ fastigium perduxerunt; cum tantum inter cæteros homines emerent, tantumque à communibus hominum moribus abhorrent, adeoque salutare ciuibz suis existerent, non meros homines, sed Heroas atque Deorum filios esse prædicabāt. Neque enim tantum in humana natura (quæ utilitatis & voluptatis supra modum avida, & laboris inimica experiebatur) ponebāt, ut eam solam, sine diuina quadam indole & virtute, ad tantas res efficiendas idoneam esse crederet. Vnde præclara illa Cicero nis sententia manauit: Neminem unquam magnam sine assensu diuini numinis fuisse. Itaque quam nos præstatiâ diuino Spiritui in præclaris hominibus tribuimus; illi, qui aliquid quidem videbāt, celestis tamen Spiritus vim

11 viam ignorabant, carnali Deorum generationi tribuebant. Sic Hercule-
lem, sic Romulum, sic Alexandrum Iouis filios esse dixerunt.

Hæc autem humanorum ingeniorum dissimilitudo ex ea causa
proficisci videtur (vt alias prætermittam) quod qui verè amant, præ-
ter vnum amare vix possint. Quod in ijs præcipuè rebus locum ha-
bet, quæ sibi inuicem aduersantur. Inde autem fit, vt qui verissimæ
laudis & gloriæ (quæ vni virtuti debetur) amore flagrat, nequaquam
aut turpe lucrum, & turpiores lucro voluptates amare velit; quæ cum
vera laudis & gloriæ dignitate pugnant. Contrà verò qui ventri, qui
gulæ, qui voluptatibus, & pecuniæ (quæ his vitijs fomenta ministrat)
deditus est, laudem & honorem contemnit, quem vehementer his cu-
piditatibus aduersari videt. Humanus quippè animus sic à natura in-
stitutus est, vt minimè in contraria feratur. ¶ Liqueat igitur ex his quæ
12 breuiter attigimus, quibus in rebus nobilitas & ignobilitas posita sit.
Nemo tamen ex his quæ diximus, immoderatam honoris & gloriæ
cupiditatem à nobis probari putet: præsertim cum honor non in vir-
tutis cultu, sed in diuitijs quæritur. Præterquam enim quod nihil im-
moderatum, vitio, propter immoderantiam, caret: honor tamen qui
huiusmodi rebus paratur, quæ nullam in se veram dignitatem, neque
pretium habent, non verus honor (vt paulò antè diximus) sed falsus
& mendax est.

§. I.

¶ Hæc igitur de vera nobilitate & ignobilitate præfati, ad Euangeli-
cam lectionem veniamus: in qua, prætermisiss alijs quæstionibus (quæ
ad vitæ nostræ institutionem minus pertinere videntur) illud præci-
puè inquirendum esse videtur, cur tâta cura sancti Euangelistæ Chri-
13 sti Domini genus, & auctorum eius seriem describere voluerint. Nun-
quid vt generis eius nobilitatem iactaret, quæ à nobilissimo Davide
rege originem ducebat? Minimè gentium. Is enim qui ad Samaritani
conuicium nihil respondit, cum ad alia responderit, satis hoc argumē-
to declarauit, se carnalem hanc generis nobilitatem prorsus negligere.
Apud illum enim iustissimum rerum æstimatorem non externa
sanguinis nobilitas, sed interna animi virtus in pretio habetur. Idcirco
eos qui de Abraham patre gloriabantur (quorum tamen opera ab
illo degenerauerant) non Abraham, sed diaboli filios esse dixit, cuius
opera & desideria perficere nitēbatur. Eosdē etiam nō Israēlitas, sed
Chananæos & Amorrhæos per Prophetā vocat, cum ait; Radix tua
& generatio tua de terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater
tua Chetæa. Itaq; populū ab Israelis stirpe prognatū, non illius filium
esse

esse dixit, sed illorum, quorum vitia sectabatur. Corpus enim ab Isaac
le, animam verò vitij inquinatam (quæ præcipua hominis pars est)
ab illis ducere videbatur. Vidit enim summa illa sapientia, nō alienis
virtutibus, sed nostris veram nobilitatem diffiniri: nec quenquam
alienis meritis, sed suis laudem promereri. Quam rem Ethnici quoq;
sapientes intellexerunt: quorum est illa sententia;

Nam genus, et proavos, et quæ non fecimus ipsi

Vix ea nostra putō.

Cum igitur (vt ad institutum redeamus) carnalis hæc nobilitas nul
lius apud sapientissimum illum rerum æstimatorem pretij sit, alia
causâ querenda est, cur tanto studio tum in veteri, tum in nouo testa
mento familiās omnes, & earum genus describi voluerit. Atque vt
alias causas omittamus, hæc præcipua esse videtur; quòd hac ratione

veritatis atque promissionis diuinæ veritas constare poterat. Promi
serat quippè Deus tum Abraham, tum Dauidi, ex eorum sobole mun
di Saluatorem esse nasciturum: ideoque necesse erat, vt vtriusque ge
neris ratio diligentissima haberetur: vt Deum in promissis fidelem

atque veracem agnosceremus. Vix autem explicari potest, quā mul
tis modis hanc ipsam Dei fidē & veritatē Spiritus sanctus in sacris li
teris patefacere curauerit. Nam & Deum ipsum in Psalmo Deum ve
ritatis appellat: ait enim; Redemisti me Domine, Deus veritatis. Et

Psal. 30.

Psal. 88.

alibi, Misericordia, inquit, ædificabitur in coelis, præparabitur veritas
tua in eis: hoc est, tam firmā & stabilis promissionum tuarum veritas
erit, quam sunt ipsi coeli, in quibus ea descripta est, ne intercidere vn
quam possit. Passim autem in sacra historia animaduertere etiā licet,
vbi aliquid impletum est, quod Dominus antè vel comminatus fue
rat, vel promiserat, hæc statim verba adnecti; Iuxta verbum Domini,

Exod. 8.

Ierem. 26.

.8. mol

huius diuinæ veritatis & fidei constantiā adeo cōspiciuā nobis Deus
esse voluerit, non solum ipsius gloria, sed ingens etiā vtilitas nostra in
causa est. Quid enim magis ad fidē nostram confirmandā, & sp̄eri
gendam, quā diuinæ veritatis firmitudo iuuat? Hinc regius Psalter,

Psal. 90.

.mol. 10.

Scutū, inquit, circūdabit te veritas eius, non timebis à timore noctur
no. Veritas enim qua Deus pijs hominibus tutelā, & patrocinium suū,
atq; paternā curā in literis sanctis passim promittit, velut impenetrā
bile scutū est, quod nullæ dæmonū sagittæ, nullæ aduersantis mundi

.mol. 10.

machinæ percurrere queant. Cœlū enim potius rueret, terra incēdiū
deslagrare, quā diuinarū promissionū veritas vilo modo cōcidere
poterit. Ad hoc autē velut asyllum regius Prophetā posuisset illam

allo

80

.q. mol

lappum

- 17 lapsum confugiebat, cum diceret; Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. &c. ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Quod perinde est ac si diceret; Promisisti opem & misericordiam tuam, atque erratorum veniam his qui supplici atque demisso animo opem tuam implorarent: hanc ergo mihi nunc impendi peto, ut te homines iustum atque veracem in promissionibus tuis hoc exemplo agnoscant. Ad idem quoque presidium Moyses in illa magna ira Domini aduersus perfidum populum (quem delere ob conflatum vitulum volebat) confugit, cum illum veritatis & promissionis suae admonuit, quia terram Chanaanorum patribus eorum pollicitus fuerat. Ad eandem nos item confugere debemus, cum misericordiam Domini, propter Christi filij eius merita, postulamus, veridicam illam eiusdem promissionem allegantes, Amen, amen dico vobis, si
- 18 quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Cum igitur tam magni vitae nostrae praesidium in veritatis diuinae firmitate positum sit, nihil mirum, si tum in praesenti Euangelio, tum in omnibus scripturis sanctis tanta cura Dominus veritatis suae constantiam testatam mundo esse voluerit. Non solum enim suae gloriae, sed nostrae etiam salutis hac in re paterna charitate & cura prospiciebat.
- Hac item generis sui descriptione, immensa diuinae bonitatis & charitatis amplitudo atque dignatio commendatur; quae eo usque nostri gratia maiestatis suae celsitudinem deiecit, ut carnem ex his hominibus sumere vellet, quorum multi impuri, perfidi, atque sacrilegi extiterunt. Unde & ex mulieribus solae memorantur, quae vel peccatrices fuerunt, vel ab Ethnicis parentibus genus ducebant: quales Ruth Moabitidis, & Thamar, & Bersabee Vriae vxor extiterunt. Quanta ergo illa dignatio, quanta pietas, quae tales parentes habere salutis nostrae gratia non erubuit? Ut enim medicorum est, aegrotorum excrementa, & alia quae memoratum indigna sunt, non horrere, quod aegrotorum salutis prospiciat: ita coelestis ille medicus, qui peccata mundi curaturus aduenerat, neque peccatorum genus, neque peccatorum contubernia & mesam dedignari debuit, sicut ipse ait; Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.
- Hac item ratione non modo pietatis dignationem, sed etiam promissionis & gratiae suae magnitudinem declarauit. Hec enim generis humilitas, haec auctoris series aperte docet, quousque immensa illa celsitudo nostri causa descenderit, ut qui in caelo patrem habet omnipotentem Deum, patres etiam haberet in terra, non solum homines, sed nonnullos etiam impios & sceleratos homines, ex quorum stirpe genus duceret. Quis ergo iam dubitare poterit, certa esse quae per Deum hominem promittuntur,

Psalm. 50.

Num. 14.

Ioan. 15.

Simil.

Matt. 9.

Num. 3.

tuntur, cum ipsum Deum factum hominem videat? Quis dubitare poterit, homines diuinæ naturæ participes fieri posse, qui Deum videat humanæ naturæ participem effectum esse? Longè enim maius est, assumptione veræ carnis Deum hominem fieri, quàm homines diuini spiritus participatione in diuinam similitudinem trāsformari. Maius est, Deum ad terram descendere, quàm homines eius gratiæ ope sublato in cœlum conscendere. Maius est, Deum ad humilia nostra demitti, quàm hominem ad Dei sublimia eleuari. Denique maius est, sempiternum Patris Verbum, hoc est, purissimum spiritum carne vestiri, quàm carnalem hominem Spiritus sancti virtute in spiritualem creaturam, & nouum hominem renouari. Hæc igitur tanta Dei nostri humilitas, promissæ dignitatis, quæ per Euangelium nobis exhibetur, fidem facit. ¶ Nec modò fidem facit, sed etiam beneficii magnitudinem amplificat. Nec enim immensæ illius sapientiæ erat, vsque ad eò maiestatis suæ celsitudinem deijcere, nisi nos in immensum dono suo vellet attollere; neque tantum (vt ita dixerim) experisæ rum infumere, vt exiguis nos beneficijs afficeret, cum finis, & ea quæ ad finem instituta sunt, cohærere inter se & consonare debeant. Maximum ergo Dominus in mētibus nostris opus erigere decreuit, qui tam alta operis huius fundamenta iecit. Hoc autem totum sancti huius Euangelij principium nobis innuit; [*Liber generationis Iesu Christi, filij David;*] hoc est, liber in quo nouum filij Dei genus describitur, per quod, qui in forma Dei erat, nouam generis, & hominis formam, propter hominum salutem constituendam, assumere dignatus est. Hæc de Euangelica lectione præfati, ad sacratissimæ Virginis laudes prædicandas propius accedamus.

SECVNDA PARS. §. II. 22

¶ Si hominibus ea felicitas contigisset, vt spirituales opes, & immensa diuinæ largitatis beneficia iustis ponderibus librarent, felicissimum planè nos hodiè nuntium asportare crederent, cum beatissimæ Virginis natiuitatem, quæ hodierna die celebratur, illis denuntiamus. Cum enim redemptionis humanæ beneficium, splendoris sui magnitudine cæteris diuinis beneficijs obscuritatem afferat, mentesque piorū mirā dulcedine reficiat, nō poterit non felicissimū nuntiū existimari, quod tanti beneficii exordium cōtinet. Natiuitas enim Virginis, natiuitatis & incarnationis Dominicæ principiū extitit. Certè Patribus illis, qui tādju redemptoris sui aduentū in limbo expectabant, nihil potuit felicius nuntiari, quàm quod esset iam in mūdo nata ea Virgo, quæ redēptorē & liberatorē suum erat paritura. Agroti, qui vehementissimo

Simil.

tota

22. tota nocte febris ardore vexantur, solent anxie Solis ortum desiderare; quod vel splendore lucis, vel medici aduentu, vel familiarium amicorum colloquio partem aliquam molestiae suae leuari posse credunt. Itaque cum vel tenuissimum surgentis aurorae radium praesenserint, respirare & letari incipiunt; quod proximum esse iam Solis ortum intelligant. Hoc ergo exemplo, fratres, conijcere utcumque licebit, quo gaudio sanctae illae Patrum animae perfultarunt (quorum spes omnis ab aduentu Christi pendebat) cum post longissimam tot annorum noctem, crepusculum hoc, id est, venturae lucis signum in beatae Virginis natiuitate cospicerent. Exorta enim aurora, hoc est, Christi matre, vicinum Solis iustitiae aduentum esse intelligebant, cuius ope à te nebris in lucem, & à vinculis illis & caeco carcere, in libertatem & gloriam filiorum Dei vindicandi erant.

Rom. 8.

24. Hodie enim fortis illa mulier nata est, quae caput serpentis antiqui per filium suum erat contritura: hodie paradisi voluptatis consitus est, in quo nouus Adam erat collocandus, quem nec serpens deciperet, nec arboris interdictae fructus alliceret: hodie delecta terra est, in qua pretiosum illud frumenti granum erat nasciturum, quod ubi mortuum fuisset, ingentem mundo fructum erat allaturum: hodie magnificum illud templum exstructum est, in quo vera Dei arca, hoc est, facta Christi humanitas collocanda erat: hodie thronus aureus fabricatus est, in quo sedem sibi Rex ille pacificus eligeret, qui venerat, ut faceret iudicium, & iustitiam in terra. Cuius quidem imaginem thronus ille gerebat, quem aded mirabili artificio Rex Salomon fabricatus est: de quo sic in libris Regum scribitur: Fecit Salomon thronum ex ebone grandem: & vestiuit eum auro fuluo nimis, qui habebat sex

1048. 12.

3. gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori, & duae manus hinc & inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus singulas, & duodecim leuiculi stabant super sex gradus hinc & inde. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. Ut igitur throni huius mysterium excutiamus, satis constat, Salomonem regem typum Domini Saluatoris gessisse. Illa namque rerum omnium opulencia, quae sub eius imperio praedicatur (in quo tanta erat abundantia argenti, quanta & lapidum: & cedrorum, quasi syluestrium lignorum) celestem diuiciarum & gratiarum abundantiam, & imperuefigabiles diuitias, quas Christus Dominus attulit in mundum, designat. De eisdem vero regius Propheta cum Christo loquens agit: Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Thronus verò, quem hic Salomon noster fabricauit, Ecclesia est. Quicquid autem Ecclesiae con-

3. Reg. 10.

3. Reg. 10.

Ephes. 3.

Psal. 64.

19 ſuo laetabatur, & virginis lacrimis guttas ori eius inſeillabat; quæ tamẽ ſcie-
 bat in ſinu recumbentẽ, Solis, Lunæ, ſyderum, atq; cœleſtium orbium,
 cõuertiõnes modèrari? Quo itẽ affectu erga eundẽ duo decim annos
 natum in illo pubeſcẽtis ætatis florere ꝑiebatur; quo tẽpore amiſſum *Luce. 2.*
 illum inter Doctores in templo reperit? Quæ igitur dicendi vis huius
 dilectionis magnitudinẽ in his ætatum incrementis, quoties amatiſſi-
 moſ in amantiſſimum filium oculos conijcebat, explicare queat? De
 beata Catharina Senenſi legimus, quod dæcepta ſacra Euchariftia, tan-
 ta diuinæ ſua uirtutis dulcedine repleretur, vt duarum vel trium hora-
 rum ſpatio ſic in ſpiritu abſorberetur, vt omnẽ prius ſentiendi vim
 amitteret; adeo, vt expuncta, & grauiter ſauciata, nihil omnino ſenti-
 ret. Si ergo ſancta hæc Virgo ſic afficiebatur, cum Chriſtum Dñm,
 ſub panis ſpecie velatum, ſi dei oculis aſpiceret; quid Dei matrem, tanto
 20 maiori ſanctitate & charitate prædiatã, ſenſiſſe credendum eſt, quæ eun-
 dem Chriſtum nõ aliena ſpecie teſtum, ſed in ipſo ſuo decore, nec ſi-
 dei ſolum, ſed corporis etiã oculis, cernebat? Itaque alijs hunc Virgi-
 nis affectum mihi cõſideranti, duo inſignia miracula (vt alia præter-
 mittam) in eius vita ſeſe offerunt: alterum, quod tot tantique diuini
 Spiritus ſplendoribus irradiata Virgo, totque charitatis aculis vulne-
 rata, vitam retinere potuerit. Conſtat enim pulſos vel ingenti aliqua
 lætitia, vel contra magna aliqua & inſolita triſtitiã affectos, vitam ſu-
 bito amiſſiſſe. Quæ autem lætitia cum Virginis lætitia in filij puerper-
 nio & educatione: quæ verò triſtitiã cum eius triſtitiã in eiſdẽ paſſio-
 ne comparari queat? Nõne igitur miraculi inſtar eſt, virginem il-
 lud pectus inter tot talesque interni hominis motus, diſruptum mini-
 me fuiſſe? Alterum miraculum fuit, quod cum puriſſimi eius oculi,
 31 velut piſcinæ Eſebon, lachrymæ perpetuò diſſuerent, videnti tamen
 facultatem non amiſerint. Flexu enim aſſiduo lachrymarum oculis
 caliginem obfundi inuit D. Hieronymus, qui ſanctiſſimam Pau-
 lam (vt in ipſius vita memòrat) obnoxio rogabat, vt oculorum lachry-
 mis parceret, ne à ſacrarum literarũ lectione impeditur. Quomodo
 autem Virgo ſanctiſſima ſera lachrymis contingere potuiſſet, quoties
 parvulum ante ſe filium, & Deum magnũ cõtemplabatur? Lachrymæ
 enim vt erumpunt dolore, ſic lætitia manant. Hic D. Aug. de ſeipſo *Auguſt.*
 narrat, quod initio cõuerſionis ſuę fieretq; vberius in lachrymis & cãti-
 cis, ſua uocibũs Eccleſiæ vocibus vberius et affectus. Si igitur Eccle-
 ſiæ voces, quæ Chriſti myſteria ubique reſolentur, in opere viri ſan-
 ctiani ammiſſe debant; quid ipſa Chriſti Dgnũ præſentia; quid
 ſacra humanitas in corde matris agerent? quæ lachrymas allicerent?
 quos

quos ardores excitarent? qua lætitia perfunderent? qua admiratione
& stupore tantę maiestatis afficerent? Si enim deuotio, lachrymarum
mater est, si sancti viri, cū diuina meditantur, à pijs lachrymis se cō-
tinere nequeunt; quid de illa sanctarum sanctissima Virgine creden-
dum est, quę semper diuina meditabatur, quę Dei spiritū plena erat,
quę in Dei abyssu mergebatur, quę tota, sine villo carnis impedimen-
to, in diuinitatis formam quodammodo transierat, & in qua nullum
ius aut caro, aut mundus, aut terrenum aliquid habebat?

Sed ad institutum redeuntēs, hanc virginę charitatis magnitudi-
nem nobis aurum illud nimis fuluum declarat. Sex verō illi gradus,
quibus ad summum throni peruenitur, virtutum omnium plenitudi-
nem designant; quibus fidelis anima ad hanc eleuatur dignitatē, quā
beata illa mentes in cœlo habet, quas thronos appellamus; in quibus
singulari ratione residere Deus dicitur: qui in supremę hierarchię or-
dine collocantur. Hęc autem virtutum omnium plenitudo vbi copio-
sius quā in sacra Virgine reperitur? Constat enim nullam quidem
virtutem aut gratiam fuisse alicui Sanctorum concessam, quę nō eā-
dem longē cumulatiuē atque perfectiū Virgini cōcessa fuerit. Ideoq;
illi potissimū conuenit; quod de huiusmodi fabrica in descriptionis
eius sine dicitur; nempe quod nullum tale opus in regnis omnibus

3. Reg. 10. fuerit fabricatum. Neque enim aut in cœlo, aut in terra, aut inter ho-
mines, aut inter Angelos tātam sanctitatis excellentiam agnouimus;
quantam in Deipara Virgine fuisse certum est. Sicut enim nulla post
Deum dignitas Dei genitrice maior; ita nulla sanctitatis prerogatiua
sublimior. Sicut enim sacra humanitati Dñi Saluatoris tantā gratiarū
& virtutū opulentiā tribuimus, quantā maximā mētes nostrę cōcipere
possunt, vt quādo Deū humanitate nostra vestimus, digna sit tāta ma-
iestate vestis; ita cū Dei filiū habere matrē in terra cōstitemur, digna
sit tali filio mater. Cum enim Sapiēs dicat; Deducus filij pater sine ho-
nore; certū est, dedecus vel decus matris ad filium maximē pertinere.

Quę cū ita sint, necessariō fatendū est; sacram Virgine cunctorum
hominū & Angelorū sanctitatem tantum superare, quātum materna
eius dignitas omnes alias dignitates antecellit. Quid autem post Deū
Dei matrē sublimius? Huic autem dignitati, sanctitatis atque omniū
eius gratiarum splendorem parem fuisse necesse est.

Sed cū hęc & multa alia de sacra huius Virginis laudibus prædi-
cari possint, quid inter ista mihi maximē mirabile videatur, exponā.
Si hęc sanctissima Virgo in Istar Annę viduę vsq; ad octoginta annos
nūquā discederet de tēplo, ieiunijs & orationibus seruies die ac nocte:

- 35 vel si intra monasterij claustra vitam ageret, & tanquam oliua fructi-
fera in domo Domini constituta, curiſque ſeculi mortua, diuini re- *Psal. 51.*
bus ſemper intenta eſſet, non ita demirarer, potuiſſe eam ad tantę per-
fectionis culmen deuenire: ſed cū ſciam ipſam humili fabro deſpō-
ſatam intra domeſticos parietes pio coniugi deſeruire, curam rerum
domeſticarum per ſe gerere (nec enim pauperis fabri ſponſa, qui ma-
nibus victum quæritabat, ancillarum aut ſeruorum gregem habuiſſe
credenda eſt) hoc mihi maximè mirabile videtur, quòd his officijs &
familiaribus negotijs intenta, ad tantam potuerit virtutum celsitudi-
nem peruenire, quæ animum maximè liberum & vacatē, nulliſque
curis aut negotijs impeditum requirit. Quod quidem adeò verū eſt,
vt Seneca dixerit, neminem vnquam ad bonam mentem perueniſſe *Seneca.*
occupatum. Nec minus mirum eſt, non potuiſſe vnquam tot externa
36 opera atque officia animum illius ab intuitu diuinitatis, hoc eſt, à di-
uinarum rerum contemplatione vel ad momentum abducere: adeò
mens eius diuinitate quodammodo perfuſa, ac Deo plena, in Deum
ita tranſierat, vt ſine Deo viuere, aut ſpirare non poſſet. Itaque ſicut *Simil.*
tutelares Angeli, quorum fidei commiſi ſumus, ſic rebus noſtris in-
tendunt, vt nunquam à diuinæ pulchritudinis contemplatione dedu-
cantur: ſic beatiffima Virgo inter homines verſans, & humana nego-
tia gerens, nunquam illis ita implicabatur, vt à Dei conſpectu mentis
oculos auerteret. Si quis autem à me quærat, vnde in anima, carcere
corporis incluſa, & pondere mortalitatis preſſa, hæc Angelicæ purita-
tis imitatio, & cœleſtis vitæ conuerſatio orta fuerit; planè reſpōdebo,
id ardentiffimæ charitatis eius ſingulare munus fuiſſe. Conſtat enim
verum eſſe quòd frequenter audiſtis, animam quidem magis ibi eſſe
37 vbi amat, quàm vbi vitam inſpiret. Ea enim ingentis amoris vis & na-
tura eſt, vt ad dilecti præſentiam ardentiffimo deſiderio ſemper aſpi-
ret, in qua ſummo gaudio, maximifque delicijs fruitur: quibus, velut
ſpiritali quodam glutino, dilecto ſuo indiſſolubili ſocietate coniun-
gitur. Quid ergo mirum, ſi hæc Virgo ſanctiſſima, quæ ſupra Sanctos
omnes diuini amoris facibus inflammata erat, in cœlo ſemper corde
& cogitatione eſſet, quæ totum amoris ſui theſaurum ibidem fixum
immotumque habebat? Vt enim lucernæ flamma, quamuis grauis &
ponderoſi corporis mole prematur, ipſa tamen naturali vi ac propen-
ſione ſua ad ſupera loca nititur, eoque flammas ſuas continenter at-
tollit: ſic ſanctiſſima Virginis anima, quamuis graui & mortali cor-
pore, quod ad ima deuerſit, incluſa eſſet, igne tamen diuinæ dilectio-
nis inceſſabili ardore ad ſupera tendebat. Quia verò hic cœleſtis
ignis

ignis non ad tempus illi datus, sed perpetuus vitæ eius comes extitit: 38
 ideo nihil mirum, si cogitatione esset in cælo, quæ cœlestem semper
 ignem gestabat in corde.

T E R T I A P A R S. §. III.

¶ Hactenus de sanctissimæ Virginis laudibus dictum sit, per quas illa
 veri Salomonis thronus effecta est. Sed quid nobis hæc Virginis di-
 gnitas conferet, si nos eam imitari negligamus? quid, inquam, nobis
 conferet, illam Dei thronum effectam esse, nisi nos quoque pro mo-
 dulo nostro eiusdem thronus efficiamur? Neceesse enim est mentem
 nostram vel Dei, vel dæmonis sedem esse. Quod si Dei non sumus,
 cuius nisi dæmonis erimus? Sic enim Apostolus ait; Si quis nō habet
 spiritum Christi, hic non est eius. Ergo danda nobis opera est, vt Dei
 throni ad huius quem descripsimus similitudinē efficiamur. Ad hoc
 autem prima cura esse debet, vt corporis & animæ pudicitiam, quam
 ebore designari diximus, immaculato pudore custodiamus; idque tā
 ta cura, vt non modò corpus ipsum, sed omnes etiam corporis sensus
 mentis castitati famulentur. Hoc enim Apostolus à nobis requirit,
 cū Timotheum admonet, vt inter scēminas versetur in omni casti-
 tate. Quid est autem in omni castitate conuersari, nisi vt habitus, vt
 incessus, vt verba, vt opera, vt oculi, vt aures, vt lingua etiam ac sensus
 omnes, castitatis puritatem spirare videantur; dum nihil turpe, nihil
 inhonestum, nihil, quod cuiusquam oculos vel aures offendat, in no-
 stris moribus inuenitur? Hac autem tam multiplici custodia castitas
 eget, propterea quòd per hos omnes corporis sensus aditum sibi dæ-
 mon aperire conetur, vt inestimabilem virtutis huius thesaurum no-
 bis eripiat. Quocirca quemadmodum arces, quæ in hostium confini-
 bus sitæ sunt, vallibus, & fossis, ceterisque propugnaculis propter hostiū
 incursionem & insidias munire solemus: ita virtus hæc, quæ omni stu-
 dio atque conatu generis humani hostis impetere solet, hæc vigili-
 cura & sollicitudine sepienda atque vallanda est. Constat enim verū esse
 quod D. Bernar. ait; Inter omnia prælia christianorum, periculosiora
 esse certamina castitatis: vbi quotidiana pugna, & rara victoria. Nec
 enim importunus ille castitatis hostis nos aliquando vel respirare fi-
 nit, vel inducias præbet; sed omni tempore ad extremum vsque vitæ
 spiritum impugnare non cessat; vt saltem importunitate vincat, quos
 prauæ suggestionis impetu superare non potest. Aiunt Physici, Rhi-
 nocerotem adeò ferum & immitte animal esse, vt nunquam, vellon-
 gissimo etiam tempore, ad homines assuescat; cū cætera tamen ci-
 curentur, & assuescant. Hoc ipsum de impuræ carnis concupiscentia
 verè

Rom. 8.

1. Timot. 5.

Simil.

Bernar.

Simil.

41 verè dicere licet. Alios enim turbidos animæ nostræ motus, longa dies, & virtutis vsus vel sopire, vel extinguere solet: hæc autem petilis vix unquam serpere, & felicitare mentem finit. Constat enim inueniri multos Dei seruos, qui quadraginta aut quinquaginta etiam annorum spatio, neque opere, neque cogitatione, neque alia ratione castitatis integritatem violauerint; neque tam longo virtutis vsu rebelles à se carnis motus prorsus excusserint; nec minus illis in senectute quam in iuuentute aduersus hunc Rhinocerotem castitatis armis assidue pugnandum sit. Quocirca, quisquis virtutem hanc ad finem vsque vitæ integram illibatamque seruauerit, spiritualis cuiusdā martyrij præmium propositum sibi esse sciat: quod non quidem repentina morte, sed longissima pugna & victoria comparatur. Quo etiam nomine sancti Patres diurnam castitatem ebori comparant: quia sicut ebor

42 antiquum candorem in ruborem vertit: ita diurna atque perpetua castitas, non modò castitatis laudem, sed spiritualis etiam martyrij coronam promeretur. Vt hanc igitur ratam gloriam adipisci valeamus, & tota vita strenuè dimicandum est, & caro ipsa inedia extenuanda, ne luxu insolescat; & cunctis sensibus, ac præcipuè oculis, diligens adhibenda custodia est; ne mors (quod Dauidi contigit) per has fenestras in mentem nostram ingrediatur. Quisquis igitur hoc modo pudicitie candorem seruat, thronus Dei ex ebone factus est. Verissimè namque beata Lucia impuro iudici dixit, Castè viuentes templum esse Spiritus sancti.

Angua

simil.

1. Cor. 10

Ieremie. 9

1. Cor. 10

Verum hic thronus auro vestiendus est, & quidem fuluo nimis. Auro autem charitatem significari paulò antè diximus. Quòd autem hæc virtus mentes hominum, Dei quoque sedes efficiat, apertè Ioannes Euangelista confitetur, cum ait; Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Hoc autem auro omnia opera nostra vestire atque ornare monet Apostolus, cum ait; Omnia vestra in charitate fiant. quam sententiam latius alibi declarat his verbis; Siue comeditis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, in gloriam Dei facite: hoc est, charitate & amore Dei inducti ea facite. Hac enim ratione fit, vt non modò præclara virtutum opera, sed ea etiam quæ ad vsum vitæ necessaria sunt (vt comedere, bibere, dormire, atque animi intentionem modellè aliquando relaxare) Deo grata & æterna vita digna efficiantur.

1. Ioan. 4.

1. Corin. 16

1. Corin. 10

Non temere autem aurum hoc fuluum nimis fuisse dicitur. Hoc enim verbum in solam charitatis virtutem maximè quadrat, in qua nihil modicum, nihil nimis est. Vt enim D. Bernar. ait; Causa Deum diligendi,

1. Cor. 10

amando

diligendi,

diligendi, Deus est; modus est, sine modo diligere. Hoc autem in mo⁴⁴
 rales virtutes minimè cadit, in quibus vitio datur, quicquid nimium
 & immodicum est. ¶ Hic etiam fulgor, sicut in auro puritatem (quæ
 omni peregrina materia vacat) ita in charitate, eiusdem puritatem de
 signat: quæ ea synceritate Deum diligit, vt nihil in illo, præter illum,
 diligat; neque ad emolumenta propria eius amorem referat. Rectè
 enim D. Augustinus, Minuste, inquit, Domine amat, qui tecum ali-
 quid amat, quod non propter te amat. Hoc est enim quod nos sancti
 Patres admonent, cum nō in Dei donis atque beneficijs, sed in Deo
 quiescendum esse monent: ipsum videlicet propter ipsum, non pro-
 pter eius merita diligentes: nec in eius muneribus, sed in vno ipso glo-
 riantes. Talis enim charitas auro nimis fuluo comparatur.

August.

Rom. 8.

Amo?

Addūtur in summo throni leones duo, qui vtrinq; collocati ma-
 nibus sedile tenent, atque sustentāt. Quid verò sedē hęc, id est, homi⁴⁵
 nis mentē in officio cōtinet, nisi diuina gratia simul cū hominis labo-
 re & industria? Quid enim homo hac gratia destitutus Deo gratū effi-
 cere poterit, cum Dominus dicat: Sine me nihil potestis facere? Quid
 verò eadem gratia homine dormiente atq; oscitante efficere queat?
 Vtrūq; ergo simul iungendū est, quemadmodū Apostolus exemplo
 suo ostendit, cum ait: Abundātius omnibus laboraui, non ego solus,
 sed gratia Dei mecum. Ad hoc autē Dominus nos per Prophetā inui-
 tat, cum ait: Conuertimini ad me, & ego cōuertar ad vos. Cum enim
 is ait, Ego conuertar ad vos, apertē gratiæ lux auxiliū promittit, quæ
 præcipua boni operis causa est. Ideoque assiduis eam clamoribus ab
 ipso postulare debemus, illa Sapientiæ verba repetentes; Mitte illam
 Domine de sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret:
 vt sciam quid acceptum sit coram te omni tempore. Cum verò idem⁴⁶
 ait; Conuertimini ad me; libertatis & officiij nostri nos admonet, atq;
 operam & laborem nostrum à nobis exigit. Quæ quidem sententia
 illos præcipuè accusat, qui totum salutis suæ negotium in diuinam
 gratiam & misericordiā reiecerunt: qui tamen hoc ipso misericordia
 indigni sunt, quòd eam inertiae atque socordiae suæ causam faciant:
 cum Deus non stertentibus ac dormitantibus, sed vigilantibus, & la-
 borantibus eam promittat. Hoc est igitur quod duobus his leonibus,
 qui summum throni sedile tenent, arbitror significari.

Ioan. 15.

1. Cor. 10.

Zach. 1.

Sapient. 9.

1. Cor. 10.

1. Cor. 10.

1. Ioan. 4.

Possunt etiā per eosdē duo charitatis præcepta, quæ totius diuinæ
 legis summā cōtinet, nō incōgruè designari. Hoc em̄ præceptū habe-
 mus à Deo, vt qui diligit Deū, diligat & fratrem suū. Quod cōtrā nōnul-
 li faciūt, qui cum assiduè precibus & meditationibus incūbāt, quibus
 charitas

47 charitas in Deum præcipue comparatur, ad obsequia tamen fratrum suorum (cū præsertim aliqua necessitate premittitur) tardiores sunt. quod ijs animi sui quietem & tranquillitatem aliquatenus perturbare possunt. Quicunque tales sunt, illud D. Augustini meminisse debet; August. Otium sanctum querit charitas, negotium sanctum exigit necessitas charitatis; quæ si non urgeat, diuinæ veritatis contemplationi vacandum est. Cū ergo proximis opera nostra indiget cū necessitate premittitur, illa sanè contemplationis quies deferenda est, ut indigenti fratri, imo Christo in fratre laboranti subueniamus. Semper enim sacrificia iustitiæ voluntarijs anteferenda sunt; illudque Samuelis semper ante oculos habendum; Melior est obedientia quam victima. Obedientia enim necessitatis, victima verò voluntatis, ac deuotionis nostræ est. I. Reg. 15.

48 ¶ Sequuntur deinde sex gradus, quibus ad summum throni sedile pertinetur. Sedile autem hoc, in quo noster Salomon sedet, puritas cordis est. Quam quidem puritatem (quæ ab omni carnalium affectu contagio pura & immunis est) spiritualis vitæ scopum esse latè Ioannes Cassianus in prima collatione disserit. Hæc enim puram & pacatam animam, Deoque (quatenus fragilitati nostræ licet) similem effectam, miro charitatis vinculo auctori suo copulat atque coniungit, atque summi Salomonis thronum efficit. Sex verò gradibus, quibus ad hoc sedile ascenditur, virtutum omnium plenitudinem significari diximus: quæ huic puritati consequendæ deseruit. Eius enim gratia (ut idem Cassianus ait) solitudo sectanda, & cætera religiosæ vitæ studia colenda sunt. Propter hanc enim ieiunia, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, cæterasque virtutes debere nos suscipere ait, ut per illas ab omnibus passionibus noxijs corpus purum & immune conseruare possimus. His enim virtutibus defæcata mens, & ab omnibus carnis sordibus repurgata, & spiritualis effecta, Deo (qui purissimus spiritus est) faciliè iungitur, & copulatur. Sicut enim quæ dissimilia sunt, à se inuicem separantur; quæque vicina & cognata sunt, facillimè coniunguntur (sic enim videmus ardentis lucernæ flammam ingenti igni admotam, à maiori ignis flamma corripì, & sibi copulari) ita summus ille atque purissimus spiritus, ut carnales homines, tanquam sibi dissimiles, à se abigit, sic spirituales, tanquam sibi similes atque cognatos, eiusdemque puritatis consortes, ad se trahit, & secum ineffabili quadam ratione conglutinat. Idem.

49 Sed quid est, quod duo leunculi in singulis huius throni gradibus
Tom. ij. R vtrinque

- utrinque positi esse perhibentur? Hoc planè esse arbitror quod
 2. Cor. 6. Apostolus præcipit, ut iustitiæ armis à dextris & sinistris muniti
 incedamus: quodque ipse Dominus frequenter in lege sua mo-
 deut. 17. net, cum exposita mandatorum suorum via præcipit ne ab ea si-
 ue ad dexteram, siue ad sinistram declinemus: hoc est, ne vel
 secundis rebus elati, vel aduersis deiecti, ab ea via, quam ipse no-
 bis ostendit, declinemus. Sunt enim qui per itinera planiora inof-
 fenso pede gradientes, in confragosis & impeditis corruunt: con-
 trà verò alij sunt, quos confragosa iuuant, planiora verò lapsuum
 Matth. 14. materiam subministrant. Petrus tranquillo mari ad Dominum per-
 vndas securus & lætus incedebat: qui tamen ubi vehementiorem
 auram spirare vidit, animo simul & corpore concidens submer-
 gî cœpit. Contrà verò David aduersis rebus eruditus magis quàm
 Psal. 62. elatus, dicere verè potuit; In terra deserta, inuia, & inaquosa, si-
 cut in sancto, siue in sanctuario apparui tibi: idem tamen con-
 stituto regno, subactisque finitimis nationibus, secundis rebus
 I. Par. 21. elatus, populum vanæ & superbi curiositate numerari iniecit, &
 2. Reg. 11. aliena vxore per summum scelus violata, innocentis viri se san-
 guine cruentauit. Ne igitur cum per hanc viam ingredimur, vel
 secunda nos laura, vel inimica, ab ea via deducat, iubemur ar-
 ma iustitiæ capere, quibus à dextris & sinistris instructi, securè
 August. incedamus. Vt enim D. Augustinus ait, duplicem aciem mundus
 contra Christi milites instruit. Blanditur enim vt decipiat, ter-
 ret vt frangat. Quò circa non nos teneat propria voluntas, non
 nos terreat aliena crudelitas, & victus est mundus. Hoc est autem à
 dextris & sinistris esse armatum. Sic armatæ fuerunt sanctæ illæ vir-
 gines, Agnes, Agatha, Dorothea, Catharina, Margarita, cæteræque
 similes, quæ Tyrannos modò blandientes, modò terrentes, modò
 promissis inuitantes, modò atrocissima supplicia comminantes, pari
 animo contempserunt: utpote quæ à dextris & sinistris, diuinis ar-
 mis septæ atque munitæ erant.
- Sed quoniam, vt ait ad Lucillum Seneca, difficilius est
 tristitia perstringere, quàm læta moderari, ideo fortitudine at-
 que robore animi magis indigemus ad ea quæ virtutibus ob-
 stant superanda. ¶ Adde etiam, quòd ad impetranda Dei do-
 na mirè labor adiuvat, precationis studio coniunctus. Hinc
 Bonauen. Diuus Bonauentura in Meditationibus vitæ Christi refert, bea-
 tam Virginem sanctæ Elisabeth viduæ, vitæ suæ rationem & or-
 dinem explicuisse. Inter alia verò studia, quæ ibidem comme-
 morat

33 morat, hoc etiam addit, se, excepta ea gratiæ plenitudine, quam
in ytero matris posita recepit, omnem aliam gratiam, & cœle-
stia dona, non sine magno labore, continua oratione, ardenti
desiderio, & profunda deuotione, multisque lachrymis perce-
pisse: addiditque; Illud igitur persuasum tibi esse debet, nullam
virtutem, nullaque cœlestia dona (nisi præter communem ordi-
nem Deus aliquid molietur) sine orationis studio, & corporis af-
flictione comparari. Hactenus verba Virginis: quibus intelligere
licet, quantopere in ea proficiendi studium vigerit. Quo in lo-
co meritò Diuus Bernardus quærit, quo modo simul cohæreant,
quod Gabriel Angelus Virginem quidem prius gratia plenam, dein
de gratiam apud Deum inuenisse dicat. Quomodo enim aliquis
querat id quo plenus est? Cui quæstioni idem respondet his ver-
bis; Digna prorsus inuenire, cui propria non sufficit plenitudo,
nec suo est contenta bono. Hoc autem illos præcipue accusat, qui
sibi sufficere iudicantes, vltius in virtutis studio progredi nolunt.
Audeo dicere, eos, qui sibi ita placent, nondum hoc iter in cœ-
lum ingressos fuisse, cum scriptum sit; Qui edunt me, adhuc esur-
ient, & qui bibunt me, adhuc sitient. ¶ Sed vt ad institutum re-
deamus; cum hac Virginis sententia, quæ corporis laborem simul
& orationem commendat, sacerdotis Eliachim sententia maxime
coheret. Ad filios quippè Israel, ab exercitu Holofernis obsessos,
& in magna calamitate positos ait; Scitote, quod exaudiet Domi-
nus orationes vestras, si manentes manseritis in ieiunijs & oratio-
nibus in conspectu eius. Quæ cum ita sint fratres, quicumque cœ-
lestibus donis (quæ omnem sensum exuperant) affluere concu-
piscitis, quicumque ad hanc gloriam peruenire desideratis, vt ve-
ri Salomonis throni & sedes efficiamini, accingite fortitudine lum-
bos vestros, & in hoc totis viribus incumbite, vt omnibus throni
huius ornamentis mentes vestras excolatis: quatenus in vobis
Deus habitare, & diuinitatis, puritatis, sanctitatis, deli-
ciarum, ac donorum suorum, ac tandem immorta-
litatis & gloriæ suæ participes efficiere
dignetur.

Bernar.

Iudith. 4.

Phil. 4.

et. m. m.

Amia

Amia

IN EADEM NATIUITATE BEATISSIMÆ Virginis Mariæ Concio tertia; in qua de mirabili Euangelij virtute & gratia, simulque de sacræ Virginis dignitate differtur.

T H E. Liber generationis Iesu Christi, filij David. Matth. i.

 Vamuis hic liber generationis Christi esse dicatur, satis tamen constat vel ex ipso libri titulo (qui est; San-ctum Iesu Christi Euangelium secundum Matthæum;) totius etiam Euangelij, omniumque mysteriorum Christi historiam in eo texi. Quia verò hoc ipso die beatissimæ Virginis natiuitatem (quæ ipsius Euangelij, atque omnium beneficiorum Christi principium extitit) celebramus, non abs re futurum puto, si quid Euangelij nomen, & mysterium contineat, explicauero. Omnes enim Euangelicæ legis professores sumus, omnes sacris diebus Euangelicam doctrinam audimus; sed non omnes, quid Euangelij nomen designet, satis intelligimus. Huius autem rei tractatio vehementer mentes nostras ad Redemptoris nostri amorem primum, deinde etiam ad salutarem timorem excitabit: qui duo affectus, velut duo pedes sunt, quibus ea via, qua in cælum itur, ingredimur. Nihil enim deesse illi poterit, qui Dei timore & amore fuerit instructus. Ut igitur argumentum hoc pie & religiose tractare valeamus, celestem opem, sacratissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Iam primum constat, inter innumeras virtutum & perfectionum Dei nostri laudes; immensam eius bonitatē maximè numerari. Hanc enim præcipuè cœlestis magister commendauit, cum adolescenti, se bonum appellanti, respondit, Quid me vocas bonum? Nemo bonus, nisi solus Deus. Quamuis enim & Sancti omnes, & Angelicæ mentes diuinæ bonitatis participes sint, vsque adeò tamen immensa Dei bonitas eminet, ut ceteræ bonitates non magis ante illam fulgeant, quàm astra cœli ante meridianum Solem. **¶** Cum autem maximè proprium bonitatis sit, instar radiorum Solis in omnia se diffundere, opesque suas omnibus communicare; hæc illum bonitas impulit, ut hunc

Matt. 19.

Simil.

Simil.

4 hunc mundum tam miris multisque variarum rerum formis ornatū,
 sine vlla sua indigentia crearet. Hanc enim creationis mundi causam
 extitisse Plato quoque Philosophus confessus est. ¶ Quia verò is to- *Plato.*
 tius esse, omniumque perfectionum fons & origo est, non vna eadē
 que mensura se ipsum rebus communicauit. Quibusdam enim esse
 tantum contulit; vt elementis; quibusdam esse, & viuere; vt plantis;
 quibusdam esse, viuere, & sentire, vt brutis animantibus; quibusdam
 verò supra hæc omnia intelligendi vim, vt hominibus, & Angelis cō-
 tulit. ¶ Vt autem bonitati bonorum suorum communio: ita summa
 bonitati summa quoque bonorum communio cōuenit. Hoc autem
 summa illa bonitas præstitit: quæ se ipsam, hoc est, felicitatem, & glo-
 riam (quæ solius diuinæ naturæ propria est) & Angelis, & homini-
 bus (qui intelligentiæ participes sunt) liberalissimè communicare de-
 creuit. Qua quidem communione nihil in hoc genere maius huma-
 na mens vel desiderare, vel cogitare potest.

Ad hoc autem primum hominem condidit, quem clarissimis vir-
 tutum cœlestiumque donorum opibus instruxit, quibus ad hanc tā
 tam gloriam præparari, & ea dignus effici posset; quasque, si in officio
 fideliter perstitisset, ad posteros quoque suos transfunderet. Verum
 ille huic tanto muneri ingratus, inobedientiæ suæ crimine & se-
 ipsum, & posteros quoque suos his tantis bonis spoliavit. ¶ Diuina
 tamen bonitas nec hoc quidem inobedientiæ scelere prouocata, à
 proposito sui destinatione cessauit. Itaque recenti adhuc commissi
 sceleris rebellionē vigente, primam Euangelij lucem homini lapsō
 prætulit, cum ad serpentem (hoc est, Dæmonem, tāti mali autorem)
 dixit; Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum *Genes. 3.*
 & semen illius: ipsa conteret caput tuum: hoc est, ipsa potentiam tuā
 euerteret, & regnum tuum (quod peccati regnum est) excindet. Hæc
 igitur prima Euangelicæ gratiæ, & redemptionis humanæ pro-
 missio, quæ per benedictum sanctissimæ Virginis fructum mun-
 do afferenda erat; vt quoniam scemina per virum mundo mortis
 venenum propinauerat, scemina quoque per virum, fructum vitæ,
 mundo porrigeret; hæc igitur, vt dixi, prima Euangelij institutio, qua
 remedium lapsō homini promissum fuit. Nūc superest, vt quale hoc
 diuinæ misericordiæ remedium fuerit, inspiciamus: vt sic tandem,
 quid sit Euangelium, & cum meritò faustum atque lætum nuntium
 appellari debeat, intelligamus.

Rem igitur à prima origine repetentes, animaduertendum
 est, hunc esse diuinæ sapientiæ morem, vt quando vel Dæmo-
 num

num malitia, vel prauorum hominum opera, quæ ipse decreuisset, im-
 pedirentur, vsque adeo à proposito sui destinatione non cessaret, vt
 eadem ipsa quæ destinauerat, multo auctiora & meliora faceret. Nec
 enim fas est, diuinæ sapientiæ consilia atque decreta cuiusquam ope-
 ra aut malitia labefactari, ne quis aduersus illum gloriari meritò pos-
 sit. Subijciamus aliquot huius rei exempla. ¶ Synagoga olim, hoc est,
 Sponsa Dei electa, & Dei populus, Romanorum armis, propter ad-
 missa scelera, vastatus, & ad internecionem vsque deletus fuit. Pro
 hoc ergo exiguo populo, vniuersum mundum; pro Synagoga, Eccle-
 siam latè per orbem terrarum diffusam erexit: & pro vno templo, in
 quo Deus colebatur, innumera templa vbique terrarum fabricari fe-
 cit. ¶ Prophetas quoque, eius populi patres atque magistros, cum ip-
 so populo sustulit; Lex enim & Prophetæ vsque ad Ioannem: At pro
 ipsis Prophetis, Apostolos nobis & Euangelistas, cæterosq; Euange-
 lizæ vitæ sectatores, Spiritu sancto plenos, contulit, quemadmodum
 regius vates ait; Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos prin-
 cipes super omnem terram. ¶ Legem præterea veterem, quam illi po-
 pulo tulerat, abrogauit: at pro lege veteri nouam legem, pro litera spi-
 ritum, pro iugo legis importabili, Euangelij gratiam nobis contulit.
 Quantum verò hæc noua lex, veterem, & Euangelium, legis literam
 antecellat, D. Augustinus declarat his verbis; Legis litera, quæ docet
 non esse peccandum, si Spiritus viuificans desit, occidit: Seire enim
 peccatum facit potius quam cauere; & ideo magis augeri, quam mi-
 nuï; quia male concupiscentiæ, (quæ prohibitionem augetur) etiã præ-
 uaricatio legis accedit. Denique quantum inter se, petere, & donare,
 distant, tantum inter legem, & Euangelium discrimen est. Lex enim
 petit: Euangelium donat. Lex quippè exigit ab hominibus plenam
 omnium mandatorum obedientiam: Euangelium verò Spiritum, &
 gratiam, & voluntatis propensionem ad hanc ipsam obedientiam ala-
 criter præstandam donat. ¶ Ad hæc, arca fœderis Domini (quæ eius
 olim gloria dicebatur) simul cum veteri illo templo sublata est: at pro
 10
 archa illa, quæ legis tabulas continebat, diuinissimum Christi corpus
 in omnium templorū sacrarijs, ad fidelium deuotionē excitandā, asser-
 uari videmus. ¶ Sacrificia quoque legis illius per Christi mortem ab-
 rogata fuerunt, in quibus animalium sanguis propter hominum pec-
 cata offerebatur: at Dñs pro illo pecudum sacrificio, sacratissimū cor-
 poris & sanguinis sui sacrificium in cunctis Ecclesiarum altaribus im-
 molari constituit. Et quidē in veteribus illis sacrificijs, quæ pro pecca-
 to offerebātur, sanguis pecudum offerebatur: quod significabatur, pec-
 cantem

10 cantē hominē, ob admissum scelus, sanguinis reum esse; Dei tamen
 misericordia fieri, vt pro rei hominis sanguine, pecudum sanguis sub
 stitueretur: at in nostro sacrificio nō agnorum, aut arietum, sed ipsius
 vnigeniti Dei pretiosus sanguis pro sceleribus nostris quotidie immo-
 latur: cuius sacrificij vim & dignitatē Apostolus declarat his verbis;
 Si sanguis taurorum, aut hircorum, & cinis vitulę aspersus inquina- Hebr. 9.
 tos sanctificat ad emundationem carnis: quantō magis sanguis Chri-
 sti, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatū Deo,
 emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, ad seruiendum
 Deo. viuenti? Quod si inter hæc adeo magnifica Dei opera pusillū
 addere licet, adiugam Ieremię librum, quem Dñi iussu scriptum per-
 fidus Sedechias Rex conscidit, atque combussit. At ne impium Re- Ierem. 36.
 gis facinus diuino decreto obsisteret, aliū similē librum Dominus ei-
 dem Prophete scribere iussit, in quo, ait, sermones additi sunt: plures
 prioribus. Videtis ergo, fratres, verum esse quod idem Dñs per Pro-
 phetam dixit; Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet: Esai. 46.
 adeoque non esse in vlla potestate consilij eius obsistere, vt quod mā-
 gis vel Dæmonis, vel hominum malitia aduersus illius decreta nita-
 tur, hōc magis ille gloriam suam amplificet. Accedit enim homo ad
 Psal. 63.
 cor altum, & exaltatur Deus, & maiora potentia suæ documenta
 constituit.

Quorsum hæc? Certē ad Euāgelicę gratiæ explicationē, quā pro-
 misimus, spectat: quæ etiā aliqua ex parte his quæ diximus declarata
 est. Diximus enim, primo illi generis humani principi gratiā & iusti-
 tiā, magnificāq; Dei munera & illi, & nobis (si is in fide & obediētia
 permansisset) cōcessa fuisse: cū verō is Demone adnitente (qui di-
 12 uinis consilij obsistere voluit) in vtroq; deliquisset, & sibi, & nobis
 eadē dona amisit. Equum autem nō erat, vt hostis ille fraudulentus
 aduersus Deum gloriari posset, seq; iactare, q̃ eius decreta atque cōsi-
 lia inuertere potuisset. Quid igitur Dñs? Dignitatis & gloriæ suæ me-
 mor, maioribus nos gratiæ & misericordiæ suę muneribus quā an-
 tea donauit. Pro illa, enim superba & inobediēti scemina, sceminam
 nobis obediētię, humilitatisq; plenissimā, in matrē contulit: cuius ho-
 diē felicissimū natiuitatis diē celebramus. Pro illo verō primo paren-
 te, qui nos inobediētia sua perdidit, aliū nobis parentē infinitis par-
 tibus præstantiorē contulit. Pro mero nāq; homine, Deū & hominē,
 pro superbo, humilem, pro seruo, filium, pro homine ex terra forma-
 to, hominē de Spiritu sancto cōceptū, ac demū pro inobediēte, & in-
 terdictę arboris cibū inuadente, filiū ad mortē vsq; , & mortē crucis

omnibus

R. 4.

obediē-

obedientem. Quantum ergo inter Christum, & primum illum parentem, hoc est, inter primum Adam, & secundum distat, tantum inter hoc & illud beneficium discrimen est. Primus enim ille homo de terra, terrenus; at secundus homo de cælo, cælestis. Quid deinde? subdit protinus; Qualis terrenus, tales & terreni; qualis cælestis, tales & cælestes.

Hic igitur secundus parens, pro illo priori nobis initio seculi promissus, in fine seculorum datus est: in quo vno omnia quæ nobis ad salutem & iustitiam necessaria erant, cumulatissimè præstita sunt. In ipso enim (vt Apostolus ait) complacuit Patri omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt. Quod quidem adeo feliciter exequutus est, vt Ecclesia verè dicere potuerit, felicem illam culpam extitisse, quæ talem habere meruerit redemptorē. Non

enim (vt Apostolus ait) vt delictum, ita & donum. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia. Is igitur primi parentis illius loco pater nobis datus est; non proditor, sed saluator; non interemptor, sed viuificator; non perceptæ hæreditatis & patrimonij dissipator, sed restitutor & instaurator. Vnde Isaias inter cætera eius præclara nomina, futuri seculi patrem appellandum esse vaticinatus est: quia ipse nos noua nascendi lege regenerauit: ipse plus quàm paternâ charitate à Diaboli captiuitate redemit: ipse debita nostra exoluit, & pro illis, sacrificij sui merito, æterno Patri satisfecit, & nos cum illo (à quo dissidebamus) sublati è medio peccatis (quæ nos ab illo secernebant) æterna pace reconciliauit.

§. I.

¶ Quid igitur ex his consequens est? Certè, vt Deus iam amicus nobis effectus, & filij sui sanguine placatus, veri amici in nos officia exerceret, & gratiarum atque donorum suorum thesauros aperiens, opes suas in homines, nouo sibi fœdere copulatos, effunderet; quibus pristinam illâ dignitatem & gratiam, quam prioris parentis inobedientia amiserant, posterioris obedientia recuperarent. ¶ Ad hoc autem Spiritum sanctum, post peractum humanæ redemptionis officium, in nos demisit: qui naturâ, peccati morbo ægram, sanaret, omnesque animæ nostræ vires, eodem morbo infectas, sanitati restitueret. Itaq; intellectum, lucis suæ splendore illuminauit, vt experenda sciendiq; sine errore discerneret, eaq; pro ipsorum dignitate & pretio æstimaret. Voluntatem verò, vt hæc ipsa pro intellectus incorrupto iudicio, non pro libidine sua amplecteretur. Affectus autem & cupiditates

16 cupiditates nostras ita temperauit, vt non ampliùs furore atque impetu suo mentem de statu suo deijcerent: sed illius potiùs ductum & imperium sequerentur. Carnem verò ipsam (quæ immortales cum spiritu inimicitias gerebat, quæque nihil nisi carnalia, vt naturæ suæ consentanea, appetebat) sic spiritualium deliciarum participem effecit, vt dicere iam pius homo possit; Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum: & Sitiuit te anima mea, desiderauit te caro mea: sic enim alij legunt. His autem præcipuis hominis partibus instauratis, totus homo in nouam quandam & spirituales creaturam animatus est.

Psal. 83.

Psal. 62.

His addit etiam idem Spiritus, omnium virtutum habitus, quibus eandem animæ nostræ vires miro modo perficit, roborat, & ad rectè operandum inducit; vt sic instructi & armati omnes Dæmonum assaultus, omnes aduersantis mundi machinas, & omnia denique quæ sunt iustitiæ & pietati infesta & inimica, inuicta virtute superare valeamus. ¶ Nec virtutibus modò, sed septem illis clarissimis donis suis mentem armat, & ornat, vt sponte atque alacriter se regenti spiritui, ad ea quæ voluerit, accomodet, & habenis pareat imperantis. ¶ His etiam adde suauissima, verèque miranda eiusdem Spiritus solatia (propter quæ is, Paracleti, hoc est, cōsolatoris nomen sortitus est) quibus piorum mentes ita recreat & reficit, vt omnes alias mundi voluptates, omnes opes & honores, atque postremò terrena omnia fastidiât, & pro nihilo ducant. Verissimè enim à D. Bernardo dictum est; Gu. Bernar. statâ spirituali suauitate despere omnem carnem. Hinc D. Aug. Qui August. biberit, inquit, ex fluuiò paradyssi, cuius vna gutta maior est Oceano, restat vt in eo sitis huius mundi extingatur.

18 Postremò, vt vno verbo concludam, cùm iuxta Philosophorum placita, omne agens agat sibi simile; quid à Spiritu sancto, mentem hominis inhabitante atque regente, sperandum est, nisi vt hominem sibi similem, hoc est, vt ex carnali spirituales, ex terreno cœlestem, atque ex homine quodammodo Deum faciat? Sic autem fit, vt homo pristinam illam Dei imaginem, qua recens conditus fuerat insignitus, recuperet; dum diuinos mores, hoc est, puritatem, innocentiam, iustitiam, misericordiam, benignitatem, virtutem, & sanctitatem Dei imitatur: illud videlicet implens, quod ab eodem Domino præscriptum est; Sancti estote: quia ego sanctus sum. Leuit. 11.

Hæc autem præstantissima Dei dona, cuius meritis & precibus, nisi Seruatoris & summi Sacerdotis nostri, in nos effusa sunt? Per illum enim (vt Petrus Apostolus ait) cœlestis Pater maxima & pretiosa no-

2. Pet. 1.

bis promissa donauit, vt per illum efficiamur diuinæ consortes naturæ; hoc est, vt hausto intra nos Spiritu Dei, diuinā puritatē, sanctitatē, & innocentia in hac vita sectemur. Si quis autem eorū quē diximus, veritatē plenius cōprehendere cupit, in tot Martyrū, Confessorum, Virginū, & sanctorū Anachoritarum, & Monachorum vitas oculos conijciat: qui cū homines essent, & inter seculi homines, simili carnis fragilitate circūdati versarētur; his tñ diuini Spiritus p̄sidijs atq; donis informati atq; adiuti, cōlestē in terris vitam sic coluerūt, vt vel homines cōlestes, vel terrestres Angeli meritō vocati sint.

§. II.

¶ His igitur hac ratione breuiter expositis, facillē erit intelligere, & quid Euangelii sit, & cur lætum nuntiū appelletur. Quod enim nuntium lætius mundo nuntiari potuit, quā has tantas diuinorum beneficiorū & gratiarum opes per Christi merita & passionē fuisse nobis exhibitas? Est igitur Euangelium (vt omnia breuiter colligamus) quod vnigenitus Dei Filius tanto salutis nostræ amore flagrauit, vt propter eam constituendam non dubitauerit ex altissimo glorię suę folio in terras descendere, humanam carnem induere, inter homines versari, vt nos & doctrinæ suæ luce erudiret, & clarissimarum virtutum exemplis, ad humilitatis, patientiæ, & obedientiæ, ceterarūque virtutum studium excitaret. Euangelium est, quod non contentus humanam carnem induisse, seipsum quoque in ara crucis immolauit, sanctissimoque illo virtutum, omnium, quæ ibi eluxere, sacrificio, pro nostris sceleribus plenissimē satisfecit, Patremque nobis insensum placauit, & cum humano genere in gratiam & amicitiam reduxit. Euangelium est, quod cōlestis Pater hoc modo placatus, veri Patris & amici officio fungens, gratiarum atque donorum cōlestium thesauros aperuit, & in mundum effudit, Spiritumque suū sanctum ē cœlis in terram demisit, vt donorum suorum virtute, ea, in mentibus nostris operaretur, quæ paulō antē commemorauimus. Euangelii est, quod leges suas in corde atq; visceribus nostris insculpsit; quod abstulit ab hominibus cor lapideū, & dedit eis cor carneum, & Spiritū suū posuit in medio eorū: quo dono effecit, vt in præceptis eius ambularet, & mādāta custodirēt. Euangelii est, septē Sacramentorū institutio, per quæ cōlestis gratiæ, & meritōrū, atque dolorū Christi participes efficiamur. Euangelii est, cōlestis regni apertio: cuius fores ab origine mūdi sanctissimis etiā viris occlusę erant. Per Euāgelium enim exules reducūtur ad patriā, mortui suscitantur ad vitā, & peccatores vocantur ad veniā. Præterea Euangelii est amoris incendiū, quo

Ierem. 31.

Heb. 8.

Ezech. 11.

22 quo Dei Filius hac tanta immensæ bonitatis, charitatis, & misericordiæ suæ ostensione, tantaque diuinorum beneficiorum collatione ferreas etiam mentes ad sui amorem inflammauit.

Postremò Euangelium est, quod hac breui oratione ipse Euangelij 1041.3.
 autor cõplexus est, cum ait; Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret. Quis autem oratione consequi possit, quàm multa hoc vno dono cõtineantur? Sed qui filium suum dedit, in quod, quæ so, munus & officium ipsum dedit? Certè ut in vno illo haberemus omnia, & vnus ipse nobis omnia esset. Ipse enim est salutis nostræ autor, libertatis vindex, cœlestis doctrinæ magister, morborum nostrorum medicus, rationalium ouium pastor, redẽptionis minister; Rex noster, sacerdos, idemque sacrificium, aduocatus, Dei & hominũ mediator, pater futuri seculi, qui nos in filios adoptauit, & Ecclesiæ atq; 1041.9.
 fidelium animarum charissimus sponsus, qui eas sibi bonorum omnium communionẽ copulauit. Ad hæc igitur officia omnia dedit nobis 3)
 cœlestis Pater vnicum suum, & (quod omnem superat admirationem) pro nobis illum ad mortem tradidit, ut pretioso eius sanguine nos expiaret, illius meritis nos ditaret, illius humilitate nos exaltaret, illius vulneribus vulnera nostra sanaret, ac postremò illius morte nobis immortalitatem donaret. ¶ Ut igitur quæ diximus omnia breuiter colligamus (ne rerum multitudine mentem obruamus) ad duo præcipuè capita tota Euangelij summa reuocanda est: quorum alterũ, quid nobis per Euangelij gratiam donatum sit; alterum, per quem & cuius merito ea nobis gratia donata sit, explicat. Collata quidem est nobis (ut diximus) abundantia gratiæ, idque merito pretiosi sanguinis & passionis Christi: vel, ut breuius dicam, contulit nobis cœlestis Pater Filium simul & Spiritum sanctum: quorum alter meruit, quod alter 1041.12.
 14 præstitit: quorum alter nos sanguine suo redimeret, alter ductu suo nos regeret, & in cœlestis patrimonij possessione collocaret.

Cum igitur hæc omnia per Christum nacti simus, cum in illo habeamus omnia, & vnus ipse nobis sit oĩa, an nõ æquũ erit ut cū beatissimo Fracisco integras noctes has voces cū summa dulcedine & iucunditate idẽtidẽ repetamus; Deus meus & oĩa, Deus meus & omnia? Quis em̃ adeo ferreus erit, q̃ hac tãta diuinę bonitatis & charitatis ostensione, tãtaque beneficiorũ diuinorũ exhibitione nõ liquefiat, nõ amore æstuet, nõ se totũ in laudes tãti benefactoris effundat? Si em̃ Christus Dñs his tãtis beneficijs igne venit mittere in terrã, quis adeo sa- 1041.13.
 xeus erit, qui nõ hoc igne incendatur? Si qui beneficia in hoste conferat, carbonẽs ignis congerit super caput eius; qui fieri potest, ut 1041.14.
 tanta

tanta hæc diuinorū beneficiorū abundantia nos diuini amoris igne
 non inflammer? O quis sic hoc igne incēderetur, vt Apostolus arsit;
 Rom. 8. qui vbi huius latissimi nuntij summā exposuit, cū dixit; Qui pro-
 prio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illū; pro-
 tinus diuini Spiritus impetu cōcitatus in illā amoris plenissimā vocem
 Ibidem. erupit; Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia?
 Psal. 43. an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sicut
 scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: estimati sumus
 sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eū qui
 dilexit nos; & cætera quæ sequuntur.

§. III.

¶ Sed dicetis, Si tam felix & faustum est hoc Euangelij nuntiū, quid
 est in causa, cur ego hoc audiens non præ lætitiæ magnitudine ge-
 stio? non totus in tantæ salutis autorem præ amoris magnitudine li-
 queſco? cū tamen si mihi amplum aliquod beneficium à Rege col-
 latum sit, vix me præ lætitiæ magnitudine continere valeam? Ad hoc
 I. Cor. 2. fratres cum Apostolo facile respondemus, animale m hominem non
 percipere ea quæ sunt Spiritus Dei. Cum enim ex hominibus quidā
 carnales & animales, quidam verò spirituales sint; hi quidē carnalia
 fastidientes, & pro nihilo ducentes, sola spiritualia (quæ summo in
 pretio habenda esse sciunt) omni studio consecrātur: sic Paulus om-
 nia arbitrabatur vt stercora, quò Christum lucrificeret: sic etiam esti-
 mabat Eunuchus ille Candacis reginæ Æthiopum: qui vbi Philippū
 A. 8. euangelizantem, & peccatorum veniam, atque aditum regni cœlestis
 per Christum sibi promittentem audiuit, suscepto salutari lauacro
 ibat per viam suam gaudens, quòd hoc faustissimum atque felicissi-
 mum Euangelij nuntium accepisset. Cæterum carnales homines spi-
 ritualia bona fastidientes, sola carnalia (quæ carni familiaria & cog-
 nata sunt) degustant, sola captant, sola sitiunt. Quod planè Aposto-
 Rom. 8. lus apertè conſitetur, cū ait; Qui secundum carnem sunt, quæ car-
 nis sunt, sapiunt: qui verò secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus,
 sentiunt. Quod cum ita sit, quid mirum si carnales homines hoc læto
 Euangelij nuntio (quo spiritualia atque inuisibilia nobis bona con-
 Simil. feruntur) nullum lætitiæ affectum in pectore carnali excitent? Quem
 admodum enim iumenta hordeum malunt quàm aurum (quòd au-
 ri pretium non agnoscant) ita isti velut munda quædam pecora, carna-
 lia bona spiritualibus præferunt.
 Adde etiam, quòd diuina beneficia nemo pro meritis æstimare
 potest, nisi qui eorundē beneficiorum valorē & dignitatē agnoscit.
 Hæc

28 Hęc autem cognitio non omnium est, sed eorum, qui cum Apostolo dicere possunt; Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est: ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Sine hac autem cognitione diuina beneficia adeò non iuuant, ut interdum etiam in maiorem damnationis cumulum ingratius mentibus cedant, quòd perceptis beneficijs minimè respondeant. Quo circa nihil mirum, si qui vitio suo hoc cœlesti lumine destituti sunt, nul-

Simil.

29 dam ex faustissimo Euangelicæ gratiæ nuntio lætitiā capiāt. Quid, quæso, graui vulnere sauciatus magis quàm chirurgi manum etiam cruciantem optat? At pueri infantes cum simili morbo laborant, nequaquā hanc opem requirūt: imo etiā cum chirurgus adest, flere & vociferari incipiunt. Idem igitur grandævis istis pueris contingit, qui ut peccatorum suorum vulnera non sentiunt, ita nec cœlestis medici remedium pro dignitate æstimare sciunt. ¶ Quam rem præsentis quoque Euangelij exemplo confirmare licet: in quo Christus Dominus, Abrahamæ atque Dauidis filius esse dicitur: cum tamen non minus aliorum quoque filius sit, qui in eadem serie numerantur. Cur igitur horum magis quàm aliorum filius dicitur? Certè quia his præcipuè magnificentissima hæc de Christo promissio facta est, cuius ipsi dignitatem agnouerunt, & meritas pro eo gratias egerunt, eiusque cum primis gratiæ participes effecti sunt. Abraham enim exultauit ut videret diem Christi: David autem dixit, se cor suum ad orandum inuenisse cum primū hanc à Domino promissionem accepit. Horum ergo aliorūque similium præcipuè Christus Dominus filius dicitur: eorum autem qui impiè vixerunt, filius quidem secundum carnem est, sed illis tamen promissus fuisse non refertur. Per hos igitur Christus Dominus ad nos, velut aqua per canales transiuit, quæ nullum eis beneficium contulit: per illos autem quasi per areolas, varijs florū atque arborum plantis confitas, quæ illas humoris sui beneficio aluit atque nutriuit.

Ioan. 8.

2. Reg. 7.

Simil.

30 Idemque de statu hominum, qui hoc reuelatæ tempore gratiæ viuunt, pronuntiandum est. Dicit enim fortasse aliquis; Si tam copiosum gratiæ munus per Christum in nos effusum est; cur ego huius tanti beneficii expers sum? cur me lux ista non irradiat? cur non fores meas vel oclusas etiam penetrat? cur ab ista salute & iustitia, quæ Christus attulit in mundum, nulla ad me particula peruenit? Simili ratione his quoque respondere possumus. Quibusdam enim verè & venit, & passus est Christus: qui eius videlicet beneficijs, salutaribusque remedijs ad salutem suam vruntur: quibusdam verò nec dum aduenisse

uenisse videtur; qui videlicet non magis eius beneficijs potiuntur, quam si prorsus non venisset. Quid enim mihi doctrina Christi conferat, quam nunquam attingo? quid clarissima virtutum eius exempla, quæ nunquam recolo? quid eius passio, cuius acerbitem nunquam ad mentem reuoco? quid Sacramenta, ad quæ vix vnquam, nisi coactus, accedo? quid gratia, quæ per ipsum mundo data est, quæ vix vnquam pijs precibus depono? Ita quæ perinde ad me magnus ille à cælo venit medicus, ac si omnino non venisset: quando eius ego præceptis & medicamentis vti nolo? Ipse ergo se interimit, qui (vt D. Aug. ait) præcepta medici seruare contemnit. Quam ego lucem ex oriētis Solis ortu percipere potero, si in tenebris manens oclusas ubi quæ fores teneo, nec vllum ad me aditum præbeo? Non enim Christus sanat inuitos, non placitis illius obfistentes, non oblatam lucem repudiantes; sed eos, qui vulneris sui remedium non aspernantur, diffusum quæ lumen libenter accipiunt. Hoc autem ipse apud Esaiam testatur, cum ait: Spiritus Domini super me: ad annuntiandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde. Quid autem per contritos corde, nisi eos qui vulneris suis periculum & agnoscunt, & sentiunt, & lachrymis prosequuntur, & remedium flagitant, intelligimus? Hos enim celestis hic medicus curat, his gratiæ suæ opes impartitur.

Caterum ingratos, desides, & rebelles tantum abest vt hoc sumum beneficium inuier, vt maiorem etiam illis damnationis occasio nem præbeat. Hinc Apostolus: Irritam quis faciens legem Moyse absque vlla misericordia duobus vel tribus testibus moritur. Quando ergo deteriora putatis mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum duxerit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Ille autem Filium Dei conculcat, qui ea, quæ ille pro tuenda eius salute in terris operatus est, paruipendit. Ille verò sanguinem eius polluit, qui nihilo magis pretiosum eius sanguinem, quàm arietum, aut agnorum sanguinem in terra fusum curat: neque vllas pro tanto redemptionis beneficio gratias agit. Ille verò Spiritui gratiæ contumeliam facit, qui eius ductui & vocationi obfistit, qui imperium repudiat, eiusque pretiosa dona despicit atque contemnit. Si ergo qui legi recta monenti, neque tamen spiritum, aut gratiam conferenti, non parer, capitis reus est: quæ tandem pœna plectendus erit, qui non scriptam legem, sed Dei filium, sed eius sanguinem, sed ipsum etiam Spiritum sanctum contemnit, & pro nihilo ducit? Videtis ergo fratres, quod initio diximus, non amoris solum, sed timoris etiam materiam nobis redemptionis nostræ

Esai. 41.

Hebr. 10.

- 34 stræ beneficium præbere? Terret enim illa Domini vox; Cui commē-
dauerunt multum, plus exigent ab eo. *ingib eupte memelindho mon* LHC. 12.
- ¶ Sed iam tempus est fratres, ut à nobis ipsis oculos deflectentes, ad
sacratissimam Virginem, cuius hodiè natiuitatem celebramus, eos
conuertamus: quamuis hæc ipsa quæ diximus, magna ex parte ad il-
lius gloriam referantur: quando ipsa non parum ad salutis & redem-
ptionis nostræ beneficium contulit, quæ Redemptori nostro carnē
& sanguinem, quem pro nobis immolaret, ministravit. Hodiè igitur
cum eius natiuitatem celebramus, redemptionis nostræ exordium re-
colimus: quando hodiè mulier illa in mundum venit, cuius semē ser-
pentis antiqui regnum & potentiam erat euersurum. De qua quic-
quid in eius laudem dicere possumus, minus est quàm quod in fine
huius Euangelij. Mattheus subiicit, cum ait; [*De qua natus est Iesus, qui*
vocatur Christus.] Huius enim dignitatis magnitudo facit, ut nulla
mortalis lingua eius laudibus par esse queat. Hinc D. August. Loqua-
mur, inquit, aliquid fratres in laudibus beatissimæ Virginis. Sed quid
nos pusilli, quid actione tantilli in laudibus eius referemus, cum etsi
omnium nostrum membra verterentur in linguas, eam laudare suffi-
ceret nullus? Altior cælo est de qua loquimur: profundior abyssus de
qua dicere conamur. Si ea igitur cælo altior est, sola cœlestis lingua
illam pro dignitate laudare poterit. Quod quidem paucis Euangeli-
sta præstitit, cum de illa natum mundi Saluatorem esse dixit. Quid
enim hæc materna dignitate sublimius? De Deo quidem nihil maius
lingua mortalis effari potest, quàm quod Deus sit. Hoc enim solo
nomine omnia laudum & virtutum eius insignia continentur. De
36 fœmina autem nihil maius dici potest, quàm quod sit mater Dei.
Hæc vna ratione, fratres, Virginis dignitatem utcunq; æstima-
re poteritis: quod videlicet fœmina quædam illum cœlorum &
Angelorum Dominum; illum, ante cuius conspectum condita
omnia, siue cœlestia, siue terrestria, exigui pulueris instar sunt; il-
lum, cuius gloriam supernæ virtutes, & Angelicæ potestates tremen-
tes admirantur; illum, cuius immensam altitudinem Cherubin &
Seraphin obstupefcunt; illum, qui in sublimi loco positus, immenso
atque infinito interuallo omnia quæ condidit suis pedibus subiecta
videt, eademque solo nutu gubernat, & continet; hunc, inquam,
tantum Dominum mulier quædam, inter omnes mulieres felicissi-
ma, plena voce filium appellare audet. Sic enim illum vocavit, cum
post triduum inuentor dixit; Fili, quid fecisti nobis sic? Et
quo

- quomodo ipsa filium audacter & glorianter appellat ita is eam matrem charissimam atque dignissimam sine vlllo rubore prædicat & confitetur. Quid igitur hac dignitate sublimius? Si ex fructu cognoscitur arbor; qualis illa arbor extitit, quæ talem mundo fructum protulit? Si malogranata ex malogranato, & mala punica ex malo punico nascuntur; vnde Deus nisi ex diuina quadam femina nasci debuit? Hæc est enim arbor illa, de qua Isaias multò antè vaticinatus fuerat; Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Radix, familia Dauidis est: virga, Maria; flos, Maria, Christus. Qualis ergo nobilis hæc virga sit, ex flore, quem protulit, diiudicandum est. ¶ De eadem quoque femina Ieremias ait; Nouum fecit Dominus super terram: femina circumdedit virum. Verè nouum, & nusquam antea in mundo visum, quòd sola femina sine vlllo viri consortio intra viscera sua circumdederit virum. Magna sanè feminae gloria, illum intra se continere, quem (vt Salomon ait) cælum & cæli cælorum capere non possunt. Sed vtrum maius ac mirabilius, quòd femina Deum circumdederit, an quòd Deus ipse feminam circundet? In Apocalypsi enim vidit Ioannes mulierem Sole amictam, cuius pedibus Luna substrata erat. Sol autem iustitiæ Christus Dominus est. Quo quidem Sole sanctissima hæc mulier amicta fuit, quæ vndique diuinæ lucis præsidij vallata erat; ne in eius mentem aut vllum culpe contagium, aut vlla terrene cogitationis labes vlllo modo posset irrepere, sed quidquid in ea esset, totum esset diuinum atque cœleste. O verè beata mater, quæ tota intus & foris in corpore & anima Deo plena fuisti. Deus enim extra te, Deus supra te, Deus ex te, Deus intra te. Verè enim Deus est extra te, circundans: Deus supra te, protegens: Deus ex te, nascens: Deus intra te, dulciter requiescens. Qua autem luce, quibus splendoribus purissima illa mens irradiaretur, quæ tota Sole amicta erat? Quo verò diuini amoris igne flagrabat, quæ huic Soli, hoc est, amoris fonti adeò propinqua erat? Quid autem ex flagrantissimo hoc diuini amoris igne consequi poterat, nisi vt Lunam, hoc est, totum hunc inferiorem mundum, varijs mutationibus, instar Lunæ, obnoxium, subiectū teneret? Hoc autem modo tenebat, quæ præ diuini amoris magnitudine omnem mundi gloriam, quam Reges & principes mundi tanti faciunt, pro nihilo putabat: hoc modo tenebat, quæ tota rerum cœlestium contemplationi semper intentata, nulla huius mundi cura aut cogitatione tangebatur: hoc modo tenebat, quam neque aduersa huius mundi tristem, neque prospera lætam faciebant, sed omnibus rebus mundi superior facta, velut supra Lunare

40 Lunare cœlum (quò nulla corruptionis vicissitudo pertingit) degere videretur. Talem igitur decuit esse scēminam, quæ ipsum mūdi cōditorem ac Dominum, filium suum poterat appellare. ¶ Cuius incomparabilem sanctitatem Euangelicæ gratiæ magnitudo (quam hæcenus descripsimus) magna ex parte declarat. Ab hac namque gratia hæc tanta Virginis sanctitas emanauit, quæ Spiritus sancti primitias omnium prima recepit: salutis enim, quam ipsa per filium mundo attulit, vberrium ante omnes alios fructum percipere debuit. Olim Dominus in lege præceperat, ne tritुरanti boui os alligaretur: neque enim æquum esse videbatur, vt animal, quod parandis frugibus tantopere deseruit, laborum suorum expers esset; aut arcta mensura aleretur, qui copiosam alijs messem tribuit. Nunquid igitur (vt Apostolus ait) de bobus cura est Deo? an non hæc propter homines lata à Deo lex est? Cùm igitur hæc sanctissima Virgo tota vita in redēptionis humanę obsequio deseruierit; quæ non modò (vt paulò antè diximus) carnem & sanguinem ex immaculatis visceribus suis Christo Redemptori præbuit, quem pro nobis offerret, sed ipsum etiam Redemptorem ab incunabulis enutriuit, aluit, ipsi quæ studiosissimè seruauit; cur os eius alligandum erat? cur redemptionis fructus communi aliorum Sanctorum mensura illi tribuendus erat, quæ & sibi, & alijs tantopere in hoc commune salutis negotium incubuit?

Deut. 25.

1. Cor. 9.

Qui & illud hanc causam maximè probat, quod Saluator ait; Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Cur ita? Certè, quia qui cœlestis doctrinæ ministrum domi recipit, & fouet, ei quæ ad victum necessaria ministrat, cum ipso quoque Propheta ad officij sui ministerium, qua ratione potest, cooperatur. Quocirca sicut hæreticorum fautores, hæreticorum pœna puniuntur: ita contrà Prophetarum receptores & adiutores æquum est vt Prophetarum præmijs afficiantur. Si ergo sacratissima hæc Virgo tantum in redemptionis nostræ opere præstitit, æquum profectò est, vt post ipsum Redemptorem, & singularem in hoc seculo nominis sui gloriam, & copiosissimum atque vberrium redemptionis fructum percipiat.

Matth. 10.

Dis simil.

Hanc igitur, fratres, cœlestis gratiæ inuentricem, & redemptionis nostræ adiutricem, supplicibus votis veneremur, ipsam quæ vt redemptionis nostræ ministram piè colamus: ipsam, vt iudicis matrem, & peccatorum aduocatam, in omni calamitate inuocemus: eius singulares virtutes, ac præcipuè immaculatam castitatem, altissimam humilitatem, flagrantissimam charitatem, perfectissimam obedientiam, purissimam

rissimam innocentiam, ac postremò erga omnes miseros misericordiam (quatenus infirmitati nostrę licuerit) imitari studeamus: certissimum fore sperantes, eos, qui similiores illi in hac vita fuerint in vitę puritate atque innocentia, similiores etiam futuros in sempiternę felicitatis beatitudine & gloria.

IN F E S T O B. M A T T H A E I

Apostoli & Euangelistę Concio prima; in qua lectio
Euangelica explanatur.

*T H E. Prateriens Iesus vidit hominem sedentem
in telonio, Matthaeum nomine. Et ait illi, Sequere me.
Et surgens, sequutus est eum. Matth. 9.*

Referunt historię Gentilium, Apellem illum inter piores veteres celeberrimum, vbi perfectissimum Helenę reginę simulachrum absoluisset, sui quoque ipsius imaginem in eadem tabula ad viuum expressisse, quò & opus illud insigne, & operis artifex posteritatis memorię commendaretur. Hoc mihi sanctus Euangelista Matthęus fecisse videtur, qui vbi totius vitę Domini Saluatoris imaginem diuinis coloribus adumbratam ad omnium fidelium salutem & institutionem velut in tabula quadam proposuisset, se quoque ipsum, hoc est, admirabilem vocationem suam apertissima oratione descripsit. Qua in re tantum abest vt hac historia gloriam suam, quemadmodum Apelles, quęsierit, vt cū officij sui, quod exercebat, ignominia, nomen quoque suum (quod ceteri Euangelistę honoris eius gratia tacuerunt) expresserit. Cū enim Sanctis omnibus hoc semper propositū fuerit, vt Dñi sui gloriā cū sua etiā ignominia quærerent, quicquid ad eius gloriā amplificandā pertinebat, magnis vocibus prædicare curabāt. Cū autē ingēs diuinę bonitatis & potentię gloria sit, ex vili rudiq; materia opus efficere præstantissimū: ideo nō solum quales ipsi facti à Deo sint, sed quales antea fuerint, diligēter cōscripserūt. Sic Paulus se Ecclesię persecutorē, blasphemū, & peccatorū omniū primū aperta voce pronūciat: vt hac ratione appareat, quātę bonitatis & potētię fuerit, hoc vas irę & cōtumelię in vas electionis & gratię trāsformasse. Sic Matthęus se publicanū fuisse; ac per id tēporis ad teloniū sedisse, & debitorū rationes cōputasse scribit, cū ad Euāgelici & Apostolici muneris functionē est à Dño ineffabili & gra-

1. Cor. 15.

1. Tim. 1.

Act. 9.

tuita

3 tuita pietate vocatus. De hac igitur mirabili vocatione hodiè dicturi,
cœlestē opē, sacratissimæ Virginis interuētū, suppliciter implorem⁹.

A V E M A R I A.

¶ Inter ea, quæ Dñs partim admirādis operibus, partim sacrarū litera-
rū testimonijs nos docere voluit, hoc vel maximū est, vt oēs apertè in-
telligamus, quæcūq; habemus, siue naturę, siue gratiæ, siue quæ vul-
gus appellat fortunæ bona, eiusdē esse gratuita beneficia. Vult igitur
vt apertè intelligamus, eius beneficiū esse, q̃ viuimus, q̃ mouemur, & *Act. 17.*
sumus: eius esse corpus & animā, quā is in corpus nostrū efflauit: eius
esse virā, salutem, vires, opes, facultates, & quicquid ad corporis vsum
pertinet: quodq; his omnibus præstātius est, eius esse si quid rectè &
cū pietate gerimus, loquimur, & molimur. Hoc autē ita esse Ecclesia- *Eccl. 11.*
sticus docet his verbis; Bona & mala, vita & mors, paupertas & hone-
stas à Deo sunt. Sapiētia, & disciplina, & sciētia legis apud Deū. Dile-
ctio & viæ bonorū apud ipsum. Hoc itē lōga oratione sanct⁹ ille Iob
cū Dño agēs cōfiteatur his verbis; Manus tuę Dñe fecerūt me, & plas- *Iob. 10.*
mauerunt me totū in circuitu: & sic repētē præcipitas me? Memento,
quæso, quod sicut lutū feceris me, & in puluerē reduces me. Nonne
sicut lac mulsisti me, & sicut caseū me coagulasti? Pelle & carnibus ve-
stisti me, ossibus & neruis cōpegisti me; vitā & misericordiā tribuisti
mihi, & visitatio tua custodiuit spiritū meū. Hac igitur oratione vir
sanctus quicquid in se habebat, vni Deo acceptū referebat. Sed cū
omnia quę habemus, in illius munerib⁹ & beneficijs numerāda sint,
hoc tñ dona gratiæ præcipuē sibi vēdicāt. Vsq; adeo enim quicquid
rectè gerimus, illius est, vt ne cogitare quidē aliquid piē & sanctē sine
eius gratiē ope valeamus. Nō enim sufficiētes sumus cogitare aliquid
ex nobis tāquā ex nobis, sed sufficiētia nostra ex Deo est. Idēq; Apo- *2. Cor. 3.*
stolus alibi, Cū metu, inquit, & tremore vestrā salutē operamini: De⁹ *Philip. 2.*
est enim qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona volūta-
te. Quibus verbis nō solū bona opera, sed sancta etiā desideria diui-
næ gratiē beneficia esse cōfiteatur. Cœlestis verò magister appositissi-
ma similitudine hæc omnia cōplexus est, cū ait; Sicut palmes nō po- *Ioan. 15.*
tēst ex se ferre fructū, nisi māferit in vite: sic nec vos nisi in me man-
feritis. Et mox, Sine me, inquit, nihil potestis facere. Denique sancti *Ibidem.*
oēs in patria, vbi clarissimo diuinitatis lumine fuerint illustrati, adeo
apertè hoc ipsum intelligēt, vt ad Dñm dicturi sint; Omnia opera no- *Isai. 26.*
stra operatus es in nobis Dñe. Verè em̃ bona opera, quæ ipsi fecim⁹,
magis Dei quā nr̃a dicēda sunt: propterea q̃ is præcipuus autor exti-
terit, nos verò veluti instrumēta quadā ratione fuerim⁹, quę ab illo ad-

benè agendum mota sunt. His igitur sanctarum scripturarum testimonijs, & multis alijs, quæ referre non est necesse, non obscure Dominus declarat, omnia bona nostra, ac præcipuè iustificationis gratiam, & æternam salutem, eius esse singularia dona.

- Nec his tamen testimonijs & oraculis contentus, ipsi etiam operibus hoc apertè demonstrat, cum non modò ad gratiam suam, sed ad sublimes quoque Ecclesiæ suæ dignitates, multos hominum, nullis meritis præcedentibus, sola electionis suæ gratia vocaverit. Cuius rei multa & quidem clarissima extant exempla. Cum Moyses in terra
- Exod. 2. 3.** Madian propter admissum homicidij crimen profugus habitaret,
- Gen. 4.** focerique sui oves in deserto pasceret, ad altissimum dignitatis gradum penè inuitus, & modis omnibus reluctans à Domino electus
- 1. Reg. 16.** est. Dauid, dum idem officium exerceret, non modò ad regni solum
- Amos. 7.** euocatur, sed etiam Spiritu sancto repletur. Amos rusticus & armen
- Lucæ. 7.** tarius, & ruborum mora distringens, prophetico spiritu donatur. Sed hæc in veteri testamento. Quid in nouo, in quo meretrix tam magno
- Lucæ. 23.** dilectionis & contritionis spiritu repletur, ut oculorum suorum fluë
- Matth. 4.** tis pedes Domini potuerit ablueri? In quo etiam latro, ob insignia latrocinia morti adiudicatus, tam potenter à Domino vocatus, tantaque luce subito completus est, ut supplicij sui consortem aperta voce cælorum Regem confiteretur; & eo tempore confiteretur, quo Apostoli tot inspectis antè miraculis partim fugerant, partim etiam eum negauerant. Sed ad Apostolos venio. Quid promerebantur Petrus & Andreas mittentes rete in mare, cum à Domino audierunt; Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum; hoc est, faciam vos humanæ salutis autores, Ecclesiæ principes, luminaria mundi, sal terræ, diuinorum arcanorum interpretes, seculi iudices, & cælestium
- Ibidem.** thesaurorum dispensatores? Quid etiam merebantur Iacobus & Ioannes, cum in reficiendis retibus occupati, ad eundem dignitatis gradum à Domino cooptantur? Quòd si hæc parua sunt, quid merebatur Paulus, cum spirans minarum & cædis in discipulos Domini Christum persequeretur, & nascentem Ecclesiam, furore infidelitatis ebrius, ubique locorum deuastaret? Mille certè gehennæ huic tanto sceleri impares esse videbantur. Sed ô immensa & verè prædicanda diuinæ clementiæ largitas! Quo tempore ille terra dehiscente in tartarum deturbandus erat, rapitur in paradysum, fit Apostolus, & magister Gentium, & audit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quis in hoc opere admirando immensas diuinæ gratiæ opes non agnoscit? Veniamus ad beatum Matthæum, cuius hodiè festum celebramus.
- 2. Cor. 13.**

9 lebramus. Quid is agebat cum ad Apostolici & Euangelici mun-
 ris functionem vocatus est? Nempè ad telonium sedebat, & pu-
 blicanorum officia exercebat, qui vectigalia ab hominibus extor-
 quebant magis quàm exigebant. Quod quidem munus (præter
 quàm quòd vix sine peccato & pauperum oppressione exerceri
 potest) vsque aded infame apud populum habebatur, vt cum
 idem Saluator profligatissimum hominem significare vellet, ethni-
 cum & publicanum appellaret. Quòd autem ad telonium non sta-
 re, sed sedere perhibetur, fortasse indicat, quàm secura mente tur-
 piluero & officio operam daret. Tres enim peccatorum gradus
 initio statim primi Psalmi interpretes obseruant. Alij enim abeunt
 in viam peccatorum, alij stant, alij sedent. Hæc autem sessio mag-
 nam in prætijs operibus animi securitatem designat. Hoc autem mo-
 do mihi Matthæus ad telonium sedere videbatur, cum est à Domi-

Matth. 18.

Psalm. 1.

10 no vocatus. Nihil enim minus tunc temporis animo tractabat, quàm
 quòd illi ex immensa Dei bonitate concessum est. O si nunc mihi ea
 mens à Domino concederetur, qua intelligere possem, quo affectu,
 qua deuotione sancti Euangelistæ anima percussa fuit, cum hanc
 admirandæ vocationis suæ historiam adeò simplici & breui oratio-
 ne describeret. Cum enim ad mentem reuocaret, in quibus tenebris
 tamdiu vixisset, seque nihil minus aut cogitantem, aut curantem, so-
 la vocantis Domini misericordia ad tam amplum dignitatis gradum
 vocatum fuisse, vt ex publicano Apostolus, ex terrenorum bonorum
 dispensatione, arcanorum cœlestium doctor fieret, quo putatis illum
 animo, qua mente, quo affectu erga illum fuisse, qui tanto se munere
 donauerit. An non igitur satis his exemplis conitat, singularem iusti-
 ficationis gratiam, & salutem nostram, magnificentissimum diuinæ
 11 benignitatis opus esse?

Nec solum prima iustificationis grãtia, sed quicquid etiã
 in grãtia constituti pie agimus, & mouemur, eiusdem misericordiæ
 beneficium est. Vt enim non satis est vigentes & sanos oculos
 habere, quò aliquid videamus, nisi aliunde adsit lux, quæ oculis
 obiecta illuminet: ita non satis est, vt pie aliquid faciamus, men-
 tem sanatam esse per gratiam, nisi adsit etiã interna vis Spiri-
 tus sancti, quæ nos ad operandum excitet, & nobiscum etiã
 cooperetur. Quemadmodum enim rerum naturalium formæ
 (quamuis alioqui in suo quæque genere perfectæ sint) efficere
 tamen per se nihil possunt, nisi adsit illis generalis primæ causæ
 omnia mouentis virtus: ita quamuis gratia in genere suo perfe-

Simil.

Simil.

Et forma sit, nihil tamen homo eterna vita dignum efficere poterit, nisi cum illa autor ipse gratiæ singulari quadam virtute atque ratione cooperetur. Nec enim fas est, ut qua virtute Dominus adest animantibus ut fortificent, & plantis ut fructificent, eadem ad sit animæ, opera eterna vita digna molienti. Alia enim virtute ad finem naturalem, alia ad supernaturalem, nempe supernaturali opus est: cum finis, & quæ ad finem ordinantur, eiusdem ordinis atque dignitatis esse debeant. Vnde liquet, non modo iustificationem nostram, qua prima gratia donatur, sed quicquid etiam post primam gratiam cum pietate agimus, diuinæ clementiæ munus esse.

Quid igitur, fratres, ex hac philosophia tot testimonij & exemplis confirmata sequitur? Primum quidem, ut quicumque peccati iugum à vobis excussistis, & ad iustitiæ ac pietatis studium translati, veteris vitæ sceleribus renuntiastis, quicumque omnia prius perpeti, quàm lethale aliquod crimen admittere parati essis, quicumque salutis vestræ negotium rebus omnibus antefertis, nihilque apud vos prius est, quàm Domino Deo vestro famulari, illum diligere, illi obsequi, illius leges & mandata seruare; hæc, inquam, omnia immensæ diuinæ bonitatis liberalitati accepta ferre debetis. Fateor quidem neminem per hæc fidei certitudine scire posse se esse diuinam gratiam consequutum (cùm nemo scire possit, utrùm odio vel amore dignus sit) nihilominus tamen hæc ipsa non vulgaria diuinæ gratiæ indicia & argumenta sunt, quæ magnam pijs hominibus consolationem præbent, & in certissimam spem salutis erigunt.

Ex hac item philosophia multa alia ad salutem nostram maximè necessaria consequuntur. Hinc enim primum vera cordis humilitas manat. Qui enim aperte intelligit, bona omnia quæ habet, à Deo se habere, qua fronte animo erigi & gloriari poterit, cùm sibi ipsi illud Apostoli dicere possit, Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Itaque hac ratione humilitatis virtute in animo constituta atque firmata, magnus ab ea hostis, nempe superbia, eliminatur: qua superbus homo sic diuinis abutitur, quasi illa non à Deo, sed vel à fortuna, vel à seipso receperit.

Deinde ex hoc eodem fonte manat gratus in Deum animus, à quo videlicet, tanquam ab omnium bonorum fonte, vitam, salutem, vires, opes, & pia cuncta opera & desideria profecta esse cognoscimus.

15 noscimus. Hinc produnt illæ voces; Repleatur os meum laude, vt *Psal. 70.*
cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Et, Benedic *Psal. 102.*
anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto
eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retribu-
tiones eius. ¶ Præterea hæc eadem philosophia stimulos dilectioni
erga Deum addit. Si enim (vt Ecclesiasticus ait) secundum ligna *Eccle. 28.*
sylvæ ignis excitatur: quantus diuinæ dilectionis ignis in ea men-
te exardescet, quæ se tot diuinis beneficijs obfessam, ac penè ob-
rutam videt, quæ quocunq; oculos conuerterit, nihil aliud quàm
ingentem sylvam, & innumera diuinorum beneficiorum signa con-
templatur? Quo modo enim non vitam suam eius obsequio manci-
pabit, qui se solo eius beneficio & in lucem prodijisse, & viuere, &
spirare intelligit? Si enim rectè à Philosophis dictum est, Benefi-
cium qui accipit, libertatem amittit: & Qui beneficiis inuenit, com-
podes inuenit: quo modo sui iuris se esse patietur, qui se totum Deo
debet? ¶ Quid? quòd ex hoc etiam fonte manat, vt homo suppli-
cem se ac deuotum illi exhibeat, à quo quæ sibi defunt bona, spe-
rare debet? Quisquis enim apertè intelligit, bona omnia ab illo
inexhausto bonorū omniū fonte manare, quò tādē, vbi se multis re-
bus, quæ ad benè beatēq; viuēdū necessariæ sunt, nudatū cernit, ni-
si ad illum confugiat? A quo enim præterita bona, quæ possidet, ma-
narunt, futura etiam, quibus eget, manare debent. Videtis igitur
quàm præclara virtutum documenta ex hac philosophia consequan-
tur: ad quæ tractanda occasionem nobis gratuita Matthæi, cætero-
rumq; Apostolorum vocatio præbuit.

17 ¶ Sed quoniam vocantis Domini gratiam vidimus, vocati alacritate
& obedientiam expendamus. Quam quidem Matthæus ipse ta-
cui: Lucas autem expressit, dicens, illum relicto omnibus sequutum
fuisse Dominum: hoc est, reliquisse propria, qui fortè rapere solebat
aliena. Tanta enim diuini Spiritus vi à Domino tractus est, tantoq;
sequendi illum ardore flagrauit, vt non cum pecuniarum amor, quas
habebat, non lucra quæ sperabat, non reddendæ rationis vectigaliū
cura, non hominum iudicia, non Phariseorum obreftationes à se-
quendo Christum detertere potuerint.

Sed hic fortasse cum aliquis tanta alacritate hunc publicanum vi-
deat vocanti Domino paruiffe, quæret, quid sit in causa, cum Do-
minus, qui vult omnes homines saluos fieri, omnes ad sese incessan-
ter vocet, alij quidè promptè & alacriter vocatē sequantur, alij verò

sequi renuant? Duo sunt quæ huic quæstioni responderi solent: 18
 quorum alterum ad hominum, alterum ad diuinę vocationis &
 auxilij discrimen pertinet. Cum enim omnes homines arbitrij li-
 bertate præditi sint, quidam hac libertate rectè videntes vocanti
 Domino consentiunt, seque illi obsequentes & morigeros præ-
 bent: alij contra ea abutentes obedire renuant: qui in vacuum gra-
 tiam Dei recipiunt. Quam rem Diuus Augustinus Pharaonis & Na-
 buchodonosoris exemplo confirmat: quorum vterque à Deo va-
 pulans & plagis excitatus, alter quidem durior effectus in mare
 Exod. 14. mergitur, alter emendatus reuocatur ad regnum: quia ille præue-
 Dani. 4. ille rectè libertate sua, & diuina vocatione vti sunt. ¶ Deinde id
 etiam prouenit ex diuinę vocationis, diuiniq; auxilij varietate.
 Duo enim auxiliorum genera Theologi statuunt, quibus Deus ho-
 mines ad se vocare solet: quorum alterum sufficiens appellatur, al- 19
 terum superabundans, quodque omnem superat duritiem. Et qui-
 dem prior illo auxilio excitati homines, aliquando conuertuntur,
 aliquando conuerti renuant: hoc autem posteriori, quoniam ma-
 ioris gratiæ & virtutis est, nemo non conuertitur. Vnde Diuus Au-
 gustinus de hoc auxilij genere loquens, ait: Hæc gratia à nullo du-
 ro corde respuitur: quia ideo datur, vt duritia cordis penitus aufe-
 rat. Vtriusque verò auxilij vim atque naturam vobis apertissimo
 Aug. 19. exemplo commonstrabo. Monet Angelus Domini iustum Lot vt
 à Sodomis egrediatur, secumque filias & generos educat: quod
 Dominus ciuitatem illam demoliri statuerat. Hoc ille nuntium ad
 generos detulit, qui tamen visus est eis quasi ludens loqui, & ideo
 ab eis contemptus atque neglectus fuit. Cum autem Angeli instarent
 atque vrgerent, isque vt generos seruaret, moram faceret, apprehen- 20
 sum Angeli foras eduxerunt, & vt seipsum in monte saluum facer-
 ret, monuerunt. Hoc igitur exemplo cernitis fratres, & sanctum
 Lot, & generos eius fuisse imminentis periculi admonitos, sed
 aliter ille, aliter isti. Isti namque, si opportunè monenti obtempe-
 rare humiliter voluissent, à periculo liberarentur: ille verò cum
 exire dissimularet, ab Angelis apprehensus, extra periculum po-
 situs est. Ad hunc ergo modum Dominus omnes homines à ge-
 hennæ incendijs, & peccati morteliberare volens, quosdam qui-
 dem sufficienti auxilio vocat, quo possent à peccato surgere, si
 vellent: quorum tamen multi (vt isti generi Lot) surgere nolant:
 alios tamen secundum voluntatis suę beneplacitum maioribus au-
 xilijs, vehementiori que impulsu vocat, qui sic à diuina gratia præ-
 uenti,

21 uenti, & potenter excitati semper vocanti Domino parent. Et quidem prius illud auxilium ad omnes homines quam latissimè patere Theologi definiunt: nec id quidem temerè faciunt, vt quidam immeritò reprehendunt. Quid enim aliud illa Salomonis verba indicant; Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamat, in foribus portarum vrbs profert verba sua, dicens, Vsq̃ue quò paruuli diligitis infantiam? &c. Quibus verbis aperte indicatur, non minus à diuino lumine collustrari animas, quàm à radijs Solis illuminari corpora. Nec enim minus latè patet lux Solis iustitiæ, qui illuminat omnera hominem venientem in hunc mundum, quàm huius corporei Solis lumen, qui flammis suis omnia terrarum opera lustrat.

Simi2

PROV. I.

Ioan. 1. 9.

22 Cæterum posterius hoc auxilium ad pauciores spectat, ad illos videlicet, quos diuinæ gratiæ liberalitas hoc tanto munere donare dignatur: quæ cum nemini ad salutem desit, nullique iniuriam faciat, qui nihil cuiquam debet, salua integritate iustitiæ, quosdà illo, quosdà hoc ad se auxilio vocans, nec illis accusandæ ipsius iustitiæ ansam præbet, & istis amplissimam prædicandæ eius misericordiæ materiam tribuit. Hoc igitur superabundanti auxilio & Matthæus Euangelista, & cæteri Apostoli à Domino vocati sunt. Quod idem ipse Dominus testatur, cum ait; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: hoc est, non vestris meritis, sed singulari electio- nis meæ gratia, huius tanti muneris amplitudine donati estis.

Ioan. 15.

23 Ex his autem quæ diximus, aperte liquet, cuius periculi sit à gratia excidere, & in lethale peccatum labi; præsertim si quis in eo diutius persistat. Quisquis enim hoc facit, in manifestum discrimen salutis suæ causam adducit. Incertum enim est, an Deus illum superabundanti auxilio ad pœnitentiam vocet: & incertum est etiã, an is sufficienti auxilio, quod nemini deest, vt rectè velit, cum plurimos, atque aded innumerabiles penè videamus, qui hoc auxilio ad meliorem mentem non redeunt. Vtrinque igitur huius hominis conuersio incerta est. Quod igitur maius periculum esse potest, quàm hoc tantum salutis eternæ negotium in tam apertum discrimen conijcere? Quod quidem periculum tantò maius est, quanto diutius lapsus homo in peccato iacet. Graui namque consuetudinis pondere pressus, tantò difficilius à peccato surget, quanto plura peccauit. Vnūquodque enim peccatum velut pondus quoddam est, quod oneri præiacenti adiungitur. Vnde iniquitas velut talentum plumbi esse dicitur. Quemadmo-

Simi2

- Simil.* dum ergo qui vires habet, quibus quinquaginta librarum pondus portare facile possit, si huic ponderi noua onera adijcias, difficilius illud portare valeat: ita qui à recenti peccato (quod esset facilius) non surgit; quin potius noua peccatorum pondera veteribus adiungit; multò difficilior surgit. Quid igitur hic dicent, qui multos iam annos in peccati cæno voluntantur? qui, quamuis singulis annis scelera sua confiteantur, protinus tamen ad ea reuoluuntur.
- Zach. 5.* Si enim, vt Propheta dicit, iniquitas est quasi talentum plumbi; quo labore, qui sub tam multotum talentorum pondere pressus iacet, à peccato surget? Vt enim rectè Adrianus Pontifex ait; Rarò homines secundum vltimum potentie operantur: quod hac in re opus est, cum peccati onus tot scelerum accessionibus fuerit augmentum. Videtis ergo, fratres, cuius periculi sit à gratia Dei excidere, & in peccatis diu perdurare. Sed ad sequentia veniamus.
- Adrianus Pontifex.* Sequitur enim, Diuum Matthæum splendidum in domo sua conuiuium Domino apparasse. Quod quidem magnum alacritatis & letitiæ, quam de conuersione sua conceperat, argumentum est. Legimus Herodem, qui infelicissimè natus est; natalis sui diem conuiuium magnificè celebrasse. At quantò iustius Matthæus Euangelista hunc vocationis suæ diem celebravit, quo in nouam vitam, non corporis, sed anime, nec temporariam, sed eternam diuinam vocatione animatus est: vel certè à morte ad vitam excitatus? quemadmodum de luxurioso filio ad penitentiam conuerso pius pater ait; Mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Legimus item Abraham Patriarcham magnum conuiuium fecisse, quo die Isaac dilectissimum filium ablactauit: quod iam puer à lacte depulsus adoleuisset, solidiori quæ deinde cibo nutriendus esset. At Matthæus noster, animaduertens se à fallacibus & venenatis mundi delicijs atque opibus ablactatum, & ad celestis gratiæ epulas inuitatum, vel (vt apertius loquar) à Diabolice seruitute manumissum, & ad libertatem filiorum Dei translatum, conuiuium hoc multò splendidius apparauit; quò animi sui alacritatem, & pitum affectum testaretur. Quid ni hoc faceret tanto munere donatus? Qua, quæso, letitia exultaret homo, ab aliquo tyranno captiuus, & ferreis catenis alligatus, & in obscurissimo carcere positus, si ab aliquo principe solueretur, & in libertatem assertus magnis opibus ab eo ditaretur?

- 27 taretur? Quamto ergo maiori letitia afflicteretur, qui diuine lucis splendore collustratus, horrendas peccati tenebras, & durissimam peccati seruitutem, in qua tam diu iacuit, animaduertens, veram libertatem, verisq; diuine gratiæ opibus se locupletatum cernit? Quod enim captiuitas animæ quam corporis durior, & quod cælestes opes terrenis præstant, hoc alacritas & lætitia hæc maior est. ¶ Quam qui August. in dem letitiam Diuus Augustinus perceperat, cum hac diuina luce illuminatus, & à peccati seruitute liberatus ad Dominum clamare cœpit: O Domine, quia ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis, &c. Huius Psal. 115. verò cælestis luminis & libertatis effectus mox explicat, dicens; Quam August. suauem mihi subito factum est carere suauitatibus nugarum: & quas Ibidem. amittere metus erat, tunc dimittere gaudium fuit. Quibus verbis
- 28 concessam à Domino libertatem aperte demonstrat: quando ferreum cupiditatis iugum, quod ad illud vsque tempus excutere à se non poterat, tunc excussum prius sensit, quam ipse excutere conareretur. Hæc igitur noua ac verè miranda humani cordis commutatio atque libertas huic lætitiæ materiam præbet. Vnde cum Isaias lætitiæ huius magnitudinem aptissima similitudine lætas segetes metentium, atque victorum spolia distribuientium expressisset, letitiæ protinus causam subiecit, dicens; Iugum oneris eius, &c. Isai. 9. virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti. Quibus verbis tum hostis antiqui, tum cupiditatis nostræ immanitatem atque potentiam designauit: à qua supernæ gratiæ beneficio, qui à Domino vocati sunt, liberantur. Eandem etiam lætitiā nobis repræsentat Acto. 8. Eunuchus ille Candacis Reginæ, vbi Philippo cœlitus ad se missus, Christi mysterium atque diuinitatem agnoscens, & ab eodem baptismi gratiam recipiens, hac verā libertate & gratia, cœlestibusq; diuitijs donatus est. Sic enim de eo scriptum legimus; Ibat autem per viam suam gaudens. Quidni gauderet, qui ex Diaboli mancipio se in regnum & libertatem filiorum Dei mirabiliter trāslatum vidit? Eandem quoque hodiè lætitiā Matthæus noster facillè ostendit, cum hoc tam magnificum Domino epulum, cæterisque amicis & publicanis preparauit. Hoc enim perinde est, ac si cum bono illo sollicito pastore diceret; Congratulamini mihi: quia inueni non ouem quam perdideram, sed me ipsum qui perieram. Vt autem vos, fratres, huius percipiendæ letitiæ desiderium capiat, illud vos admonitos velim, hanc lætitiā, quæ initio conuersionis oritur, maiorem alio quando esse, quam quæ ab adultis in virtute sentitur. Vt enim qui Simil.

ruri semper vixerunt; vbi insignem aliquam & opulentissimam ciuitatem venerunt; si ea præsertim celebri emporio, & portu navibus referto ornata sit; quocumque deflexerint oculos, velut admirabundi non sine magna voluptate vrbis moenia, amplas ædes, nauesque quas nunquam viderant, demirantur: quæ tamen admiratio post aliquot dies vsu ipso decreuit: ita plane quicunque in abiectissimo sceleratæ vitæ statu vixerunt; vbi ad amplas diuinæ gratiæ opes percipiendas & contemplandas euecti sunt, nunquam satis tantam rerum dignitatem, & nouitatem mirari possunt: quæ tamen admiratio, vbi diu rebus diuinis assueuerunt, minor esse nonnunquam incipit, quàm cum noua fuit. Rerum enim nouitas, in rebus etiam spiritualibus, sicut admirationem maiorem, ita maiorem quoque lætitiæ causam affert.

Eadem verò alacritas effecit, vt Matthæus omnes alios ad Christum adducere, & felicitatis suæ participes efficere voluerit. Hoc enim inter cœlestium & terrenorum bonorū amorem distat; quod terrenorum amor quantò est maior, tantò magis recondere & seruare sibi studet ea quæ amat; cœlestium verò amor quò maior est, eò magis communicare omnibus studet quod ipse diligit. ¶ Hinc Diuus Augustinus, Vbi, inquit, gustaueram Domine lumen tuum, sciredebam quod alijs indicare non possem: hoc est, quò magis gratiæ tuæ opibus fruebar, eò ardentius ceteros ad eas inuitare studebam eorum videlicet sortem miseratus, qui tantorum bonorum extores essent. ¶ Nec Diuus Augustinus modò, sed quicunque his delicijs atque opibus fruuntur, quicunque torrente diuinæ voluptatis potantur, adeò sitienter hæc eadem cœlestia dōna ceteris communicare appetunt, vt, si fieri posset, per publicas vias & plateas ingredi, & ad cunctos mortales vociferari vellent; O filij Adam, quid facitis? quid queritis? cur vos ipsos vano labore conficitis? cur verè felicitatis fontē relicto per lacunas putidas & pestilentes, quæ sitim vestram non extinguere, sed lacuere possunt, decerratis? O quas delicias, quæ quas diuinæ gratiæ opes, quæ vobis ad manum & in promptu sunt posite, ad quas à Deo facti & informati estis, amittitis! O quam facile negotio, quam modico labore thesaurū indeficientē, cœlestes opes, aquam sapientiæ, inestimabiles delicias vobis parare liceret! Vtique quò ergo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sunt sibi noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiæ? Conuertimini, inquit diuina sapientiā, ad correctionem meam. En proferam vobis spiritum meum. Spiritus autem meus super me, dulcis est & hæ-

33 & hæreditas mea super mel & fauum. ¶ Hoc ergo spiritu; hoc eodem affectu sanctus Matthæus publicanos & amicos adduxit ad Dominum, vt eius diuino colloquio & conuictu inefcati, relictis terrenis cupiditatibus & lucris, eundem Dominum exemplo suo sequerentur, eiusdemque felicitatis & gratiæ participes fierent. Hoc est autem quod in Apocalypsi Dominus præcipit, cum ait, Qui au- Apoc. 22. dit, dicat, Veni. Hoc item quod ipse in tabernaculi fabrica designauit, cum eius cortinas sic inter sese colligari præcepit, vt cortina Exod. 26. cortinam traheret. Hoc autem in Ecclesia fit, cum is, qui diuino amo- re incensus est, alios incendere, & ad Christum trahere contendit.

Sed dum Matthæi laudes persequimur, Domini laudes oblitus sumus. Quis enim hanc tantam Domini humilitatem cum summa charitate coniunctam satis mirari queat? cum animaduertat, cælorum 282A
34 Dominum, Angelorum Regem, & totius naturæ conditorem, qui in sinu Patris felicissimè accumbit, & requiescit, ita sese salutis nostræ gratia dimisisse, vt non solum terras inuisere, & cum hominibus versari, sed etiam inter publicanos, & fordidos, atque infames homines ad mensam accumbere, cibum vnà capere, miscere colloquia non erubuerit, vt ipsos lucrificaret. O quam verè te medicum hoc in loco appellasti Domine! Medici enim est, non inter sanos, qui medico non egent, sed inter ægros versari. Medici est, vulnere saniem atque putredinem non horrere, sed ea admotis manibus fouere, circumligare, atque tractare. Indignum vobis ò Pharisei videtur, quòd se Dominus ad publicanorum conuiuia deiecerit. Ego verò contrà asseueranter dico, longè dignius & excellentius esse hoc, quàm cælum & terram condidisse. Alterum enim omnipotentis, al- 282B
35 terum diuinæ bonitatis immensas opes declarat. Magis autem Dominus de bonitatis suæ magnitudine, quàm de potentiæ viribus gloriatur. Bonitatis verò proprium est, omnes alios bonos, hoc est, sui similes efficere. Quòd si huius rei gratia maiestatem suam Dominus abiicit atq; demittit, quòd sese hac de causa magis demiserit, hoc maiora bonitatis & benignitatis suæ documenta & exempla constituit.

6. III.

¶ Nemo tamen ex hoc loco ansam arripiat cum prauis hominibus versandi. Aliud enim perfectis, aliud imperfectis; aliud in virtute confirmatis, aliud infirmis conuenit. Ad hos autem Apostolus ait; Scripsi vobis in epistola, non commisceri fornicarijs; non dico fornicarijs huius mundi, (alioqui debueratis de hoc mundo exire) sed 282C
si is,

si is, qui frater nominatur, fornicator est, aut immundus, aut auarus, 36
 1. Cor. 15. cum huiusmodi nec cibum sumere. Corrupti enim bonos mores
 1. Cor. 5. colloquia praua: & Modicum fermentum totam massam corrumpit.
 Eccl. 13. Qui enim (vt Sapiens ait) tangit picem, inquinabitur ab ea: & qui com-
 municat superbo, induet superbiam. Vnde liquet, facilius esse bonos
 malorum consortio corrumpi, quam malos bonorum societate me-
 liores fieri. Hæc est enim magna illa generis humani miseria, quam
 Gregor. Gregorius Theologus lamentatur his verbis; Hoc est quo vitium
 Theologus probitatem maximè superat, quodque ipse animaduertens indignis-
 simè acerbissimèque fero; quod cum res facilè imitabilis & prompta
 sit improbitas, nihilque minoris negotij difficultatisque sit, quam ma-
 lum fieri, etiam si nemo ducem se nobis ad vitium præbeat; rara ta-
 men atque ardua est virtutis adeptio: quamlibet multis modis ad eam
 Agg. 2. inuitemur atque trahamur. Quod etiam ipsum à beatissimo Aggæo 37
 animaduersum mihi fuisse videtur, cum admiranda illa verissimaque
 imagine vteretur: Percontamini ex lege sacerdotes: Num si caro san-
 cta in veste cibum aliquem, aut potionem, aut vas denique aliquod
 tetigerit, rei admotæ sanctitatem protinus allatura est? Quod cum sa-
 cerdotes pernegassent, Percontamini rursus, inquit, si qua res impu-
 ra, hoc est, si pollutus in anima ista omnia tetigerit, num polluetur?
 Responderunt Sacerdotes, Polluetur. Caro ergo sancta non sanctifi-
 cat quæ tangit: caro verò polluta polluit. Quibus verbis hoc signifi-
 care videtur, virtutem eiusmodi esse, vt eam homines non nisi sum-
 mo labore adipisci queant: quemadmodum nec humida materia ig-
 nem facilè concipere solet: contrà verò ad vitiorum sordes omnes se-
 re mortales promptos propensosque esse: non secus, vt opinor, ac sti-
 pula ad ignem ob naturæ siccitatem facilè accenditur atque consumi 38
 rur. Citius enim exiguum vitium vberrimè largissimèque cuiquam
 impartiri queat, quam vel copiosissima virtus parcè communicari.
 Simil. Nam & exiguum absynthium amarorem suum melli celerrimè im-
 partierit: mel contrà nec duplo quidem maius dulcedinem suam ab-
 synthio infuderit. Ac paruo quidem lapide submoto flumen totum
 in prouum trahitur: eiusdem autem impetus firmissimo etiam aggre-
 re cohiberi reprimique vix potest. Hæc Theologus. Quæ vir sanctus
 ad imperfectorum hominum doctrinam prudenter admonuit: cum
 viris tamen perfectis, qui cautè se gerunt, non magis aliquid ex malo-
 rum contubernio accedat, quam Solis radijs ex immundissimarum
 rerum contactu, quas quotidie attingunt.

Pharisæi autem personarum discrimina ignorantes, incognita
 causa

39 causa sententiam aduersus Dominum pronuntiarunt: vnde ad eius discipulos aiunt; [*Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester?*] Mos est eorum, qui vel ambitionis, vel inuidiæ morbo laborant, virtutibus, quas in alijs vident, & quibus ipsi carent, indigna vitiorum nomina imponere; vt ipsi quidem non virtutibus illis carere, sed ab illis vitijs se immunes esse ostendent: sic igitur Pharisæi, cum non essent ea humilitate & charitate præditi, vt se ad huiusmodi contubernia propter infirmorum salutem dmitterent (quod ea res eorum existimationi officere videretur) ne harum virtutum laudibus inferiores Domino apparerent, virtutibus eius turpia vitiorum nomina imposuerunt; quod ipsi non his virtutibus carere, sed magis ab hoc crimine alieni esse censerentur. Sic videmus illos, qui vix vnquam ad diuina sacramenta, nisi ferè coacti, accedunt, eos insectari atque mordere, qui illa deuotius frequentant. Cum enim religionis & officij huius commendatio in eorum dedecus cedat qui ea carent, illi contrà non quidem virtutis, sed temeritatis, & audaciæ religioni nomen imponunt: vt ita demum ipsi non parum religiosi, sed minimè audaces & temerarij esse iudicentur.

Cæterùm Dominus nihil hac improborum obtreptione commotus, appositissima similitudine eorum calumniam elusit; [*Non est, inquit, opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Euntes autem discite, quid est, quod per Oseam Dominus dixit, Misericordiam volo, & non sacrificium.*] Vox planè atque sententia Deo autore digna: quæ maximè immensam eius in genus hominum bonitatem & charitatem declarat. Cum enim sacrificiorum religio ad Dei gloriam pertineat; miseri-

41 cordia verò ad leuandas hominum miseras spectet; quanta illa Dei bonitas & charitas est, quæ sui quodammodo oblita, ad hominum miseras subleuandas intentos nos esse vult; imo verò opus hoc sacrificij nomine donat; sic enim per Apostolum ait; Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs promeretur Deus. Hoc autem inter vtrunquæ sacrificij genus interesse Cardinalis Caietanus ait, quod misericordiæ sacrificium ex natura sua Deo gratum est: vitulorum autem mactatio, nisi religionis virtute condiatur, nihil habet cur Deo, solius virtutis amatori, grata sit. Qui quamuis omnibus virtutum officijs maximè capiatur, misericordiam hoc in loco se maximè diligere profitetur: quam sacrificijs anteposit. Cuius rei causa esse videtur, quod cum is misericordiam præcipuè colat (miserationes enim eius super

Heb. 13.

Caietanus.

Psal. 114.

omnia

Simil.

omnia opera eius) non potest , cùm seipsum diligit , sui similes 41
non diligere : cùm similitudo conciliatrix amoris sit. Vnde sicut
Aquilam ferunt pullorum suorum generositate ad Solis radios
explorata , quos oculis inconniuentibus Solis splendorem sustine-
re viderit , tanquam legitimos filios , sibi quæ similes diligere , at-
que nutrire , ceteros autem tanquam nothos , sui quæ dissimiles à
nido abigere : ita summus ille misericordiarum Pater in extremo
iudicio misericordes homines , hoc est , paternæ misericordiæ se-
ctatores , intra sinum gloriæ suæ amanter excipiet : crudeles au-
tem & immisericordes procùl à conspectu & complexu suo præci-
pites in tarrara dabit.

Cùm autem duplicia esse constet misericordiæ opera ; quorum
quædam ad corporum , quædam ad animarum salutem spectant
(& hæc quidem tantò sint illis nobiliora , quantò anima corpori , & 43
spiritualia bona corporeis præstant) S. Matthæus harum præcipuè
studio omnem vitam suam dicauit. Quod enim aliud munus A-
postolo & Euangelistæ propositum est , quàm omnia vitæ studia
saluti animarum impendere , & pro illis , cùm opus ita fuerit , vi-
tam ipsam & sanguinem fundere ? Vtrunquæ autem beatus Mat-
thæus præstitit : qui in Æthiopiam profectus (quæ illi prouincia
in diuisione orbis terrarum obtigerat) immanes & barbaras natio-
nes ad fidei & pietatis cultum , doctrina & miraculis adduxit : &
regio puero è morte ad vitam reuocato , regem patrem cum vxore ,
& totam prouinciam ad fidem Christi conuertit. Sed rege hoc
defuncto , Hirtacus quidam regnum obtinuit : qui Iphigeniam
prioris regis filiam sibi vxorem optabat. Matthæus verò (quo au-
tore virginitatem illa vouerat) vt in sancto virginitatis proposito 44
persisteret , eandem hortabatur. Hirtacus igitur molestissimè se-
rens Iphigeniæ virginitatem constanter suis votis obstitentem , Mat-
thæum (quem eius consilij autorem esse nouerat) ad altare sacra-
facientem gladio confodi iussit. Atque ita beatus Matthæus &
Apostoli , & Euangelistæ , martyrisque coronam adeptus est.

Cuius sempiternæ felicitatis Christus Dominus participes
nos efficere dignetur ; qui cum Patre , & Spiritu
sancto viuunt & regnant in secula seculorum. Amen.

IN

IN FESTO B. MATTHÆI EVANGELISTÆ Concio secunda; in qua sanctorum quatuor animalium mystica visio, quam Ezechiel propheta vidit, explicatur.

T H E. *Similitudo vultus animalium, facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bouis, à sinistris ipsorum quatuor: facies autem aquile de super ipsorum quatuor. Ezech. i.*

Quoniam Ecclesia hodiè beatissimi Matthæi Evangelistæ festum diem celebrat, non alienum erit sacram Ezechielis propheta visionem, quæ quatuor illa mystica animalia describit, in præsentī concione, Dominō aspirantē, explicare. Hæc enim animalia, sanctorū Evangelistarum, & perfectorum virorum mores, officia, & dignitatem designare, Ecclesia in hac sacra solennitate declarat, cum ad Dominum loquens, ait; Tu insignes Evangelij prædicatores, animalium cælestium figura præsignasti. His namque cæleste munus collatum gloriosis indicijs es dignatus ostendere. De hac igitur mystica mirabiliq; visione, quæ sancti Patres obseruauerunt, quæque temporis angustia permiserint, hodiè dicturi, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Quemadmodum Medici, cum ægrotos animaduernerint fastidio laborare, & ob eam causam de vita periclitari, varios modos condimenti cibos quærunt, ut quod sub vna specie & condimento fastidium parit, sub alia iacentem atque prostratum edendi excitet appetitum: sic diuina sapientia, cum homines videret spiritualis doctrinæ pabulum fastidire, varias eius tradendæ rationes excogitauit; ut quod sub vna doctrinæ specie fastidium fortè infirmis pariebat, sub alia fastidientis animæ palatum alliceret. Quædam igitur tradit simplici doctrina, quædam historiæ dulcedine atque suauitate condit, quædam claro & aperto sermone pronunciat, quædam verò parabolarum & figurarum inuolucris sollicitè inquirenda proponit. Est autem postremum hoc docendi genus maximè copiosum, & sæcundum: quia cum non proprijs, sed tropologicis, verbis utatur, plures interpretandi rationes.

tiones admittit: cum inducta fimilitudo ad multa variè poffit accom-
modari. Habet illud præterea hæc docendi ratio, quòd quò obfcu-
rior ac difficilior ad intelligendum eft, hoc magis religiofas mentes ad re-
condita myfteria indaganda follicitat. Non enim temerè dictum eft;

Ouid.

Nitimur in vetitum femper, cupimusq; negata.

Orig.

Exemplo nobis erit admiranda hæc Ezechielis vifio, quæ tot penè
myfterijs, quot literis referta eft. Hunc enim Prophetam Dominus
fpiritu fuo repleuit, atque eum, vt concaptiuus Iudæis vaticinari poffet,
Babylonem mifit. In quo apparet, quòd Origenes hoc in loco ad
notauit; hoc eft; nunquam iuftitiam Domini adeò feueram efle, vt
aliquo mifericordiæ temperamento vacet. Iuftitiæ enim fuit; peccato-
rem populum captiuitate & exilio punire: mifericordiæ autem,
Prophetam hunc fpiritu fuo replere, & ad illum erudiendum, atque
ab impietate reuocandum mittere.

Catèrum, quoniam prophetarum omnium ftudia in promouen-
da hominum falute maximè intentæ erant; hanc verò salutem per
Chriftum conftituendam efle fciebant; ideo prima Ezechielis vifio,
Chrifti Domini aduentum, Euangelij prædicationem, & eorum mo-
res, qui effent Euangelium annuntiaturi, ac poftremò salutem & con-
uerfionem gentium, eorum opera perficiendam, continet. Sic igitur
Propheta exorfus eft: Cum effem in medio captiuorum iuxta fluuiũ
Chobar, aperti funt cæli, & vidi vifiones Dei. Vidit igitur Propheta
triumphalem currum, mira variarum rerum fpecie infignitum. In ex-
celfo enim currus loco thronus pofitus erat, cui infidebat hominis
fimilitudo, ignis splendore circumamicta. Currus autem quatuor ro-
tis mira arte elaboratis nitebatur. Rotas autem & currum ipfum, quo
cunque effet eundum, deferebant quatuor animalia, mirabili quoq;
ac planè ftupenda forma decorata. Sancti autem Patres hoc in loco
eum qui fupra currum fub imagine hominis in folio fidebat, Chriftũ
Dei Filium humana carne veftitum interpretantur. Animalia verò,
quæ currum deferunt, Apoftolos & Euangeliftas, omnesq; perfe-
ctos & Euangelicos viros intelligunt, qui incarnati Verbi notitiam &
gloriam, letumq; Euangelij nuntium per vniuerfum mūdum detu-
lerant. Siquidem in omnem terram exiit fonus eorum, & in fines or-
bis terræ verba eorum. Rotæ verò quæ ad animalium motum moue-
bantur, fideles populos designant, qui Apoftolorum doctrinã ample-
ctentes, eiufdemq; fidei veftigijs infiftetes, cõmuni Domino famu-
lantur. Sunt autè rotæ volubiles, vt hoc indicio obedientiæ prompti-
tudinem & alacritatẽ, quæ in fubditis populis efle debet, agnofcantur.

Pfal. 18.

220011

T

.ii. mo T

Sed

7 Sed his omiſſis, animalium figuras, quæ viros Euangelicos atque perfectos designant, diligentius inſpiciamus. Hodie namque perfecti viri, vel perfectionis ſtudioſi à nobis inſtituendi ſunt. Cum enim ſapiētibus & inſipiētibus, hoc eſt, perfectis & imperfectis debitores ſimus, utroſque ſalutaribus præceptis inſtituere debemus. Illud autē in primis animaduertendum eſt, vnumquodque ex his animalibus quatuor habere facies; videlicet, hominis, vituli, leonis, & aquilæ, quæ in ſuperiori loco erat. Vnumquodque itē quatuor habebat alas; quarum duæ erectæ, ſimulque cōiunctæ erant; duæ verò reliquæ corpora eorū tegebant. Sub ſingulis autē alis totidem manus ſuppoſitæ erant. Aſpectus autem eorum, quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus lapidarum. Pedes autem eorum recti erant, qui tamen in pedis vituli formam definebant. Facies autem ei eorū, & pennæ ſurſum porrigebantur.

8 Quodque his omnibus mirabilius eſt, cum facies, manus, pedes, & alæ certo numero definitæ eſſent, oculorū tamē nullus erat definitus numerus; quandoquidem totum eorum corpus (vt Ioānes in Apocaly. Apoc. 4. ait) oculis vndique, antè & retrò reſperſum erat. Hæc de animalium figura. De motu verò ipſorum ſubdit Propheta; Vbicunque erat impetus ſpiritus, illuc gradiebatur, nec reuertebatur cum incederet. Vnumquodque autē ante faciē ſuā ambulabat; & animalia ibant; & reuertebatur in ſimilitudinē fulguris coruſcātis. Hæc, & multa alia, quæ longū eſſet recensere, multoque longius vno ſermone explicare, his animalibus Propheta tribuit. Quis igitur non aperte videat, hæc omnia myſterijs eſſe reſerta? Quis porro adeo ſtupidus & mentis impositus erit, qui non cupiat, hæc ipſa, quæ clauſa, & myſterijs plena ſunt, ſibi reſerari? Quis autem prouinciam hanc ſine diuini ſpiritus magiſterio audeat attentare? Audeo enim dicere, tantum myſteriorum, tantumque ſpiritalis doctrinæ in hoc primo Ezechielis capite eſſe recōditum, vt quicquid omnes, qui ſpiritalis vitæ præcepta tradiderunt, literis mandarunt, mira docendi ratione hoc vno capite contineatur. Quæ tamen doctrina purgatas auditorum mentes, & ſpiritalis perfectionis ſtudio incenſas requirit. Quod ſi non omnes, quotquot hinc adſumus, huiusmodi aures habemus, nihilominus tamen hac ſublīmi & cœleſti doctrina, quantum nobis ad chriſtianæ virtutis perfectionem deſit, intelligere poterimus: qui non contemnendus huius doctrinæ fructus eſt. Sed iam rem ipſam propius attingamus.

§. I.

¶ Diximus his quatuor animalibus Euangelicos viros adumbrari. Vnumquodque autem eorum quatuor facies habere dicitur: quibus

quatuor præcipuæ ipsorum virtutes significantur. Habet enim primum omnis vir sanctus aquilæ faciem. Aquila autem (vt scitis) altissima loca petit, & minimè conuiuentibus oculis Solis fulgorem contemplatur: neque ad ima se deijcit, nisi cum famis necessitas vrget: qua expleta, rursus ad sublimia recurrit, ibique tanquam in propria statione commoratur. Quid autem magis ad viuum sanctorum hominum vitam & studia repræsentat, quorum omnis penè commentatio in cœlestium rerum contemplatione versatur? Vnde quidā ipso-
Philip. 3. rum ait; Nostra conuersatio in cœlis est, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna. De viro item iusto canit Ecclesia, quod in hac peregrinatione solo corpore constitutus, cogitatione & auiditate in illa æterna patria conuerteretur. Ad hoc autem
Coloss. 3. officium fideles Apostolus inuitat, cum ait; Si confurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est, in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Quid autem aliud nos sanctorum Anachoritarum exempla docent, qui vitam omnem in diuinarum rerum contemplatione insumentes, nūquam se ad infima hæc & terrena bona demittebant, nisi quantum inuitabilis corporum necessitas flagitabat? Habentes enim alimenta, & qui bus tegeantur, his contenti erant: nec aliud præterea captabant, ne rerum terrenarum cura à cœlestium rerum contuitu auocarentur. Hæc prima Sanctorum hominum virtus est, aquilæ facie designata. Sed non satis est Euangelico viro, aquilæ faciem retinere, nisi hominis quoque faciem gestet. Debet namque is humanitatis & benignitatis studio se hominibus accommodare, doctrinis erudire, exemplis excitare, beneficijs deuincire, modeste ac placide se erga omnes gerere, patienter eorum siue iniurias, siue contumelias tolerare, omnibusque sese amabilem exhibere, nemini offendiculum prebere, eorumque moribus, quibus cum viuit, sine vlla tamen diuinæ legis offensione, se adaptare, vt sic omnes ad pietatem allicere, & Christo lucrifacere valeat. Quàm præclare autem hanc hominis faciem Paulus induit, qui Iudeis & gentibus, sub lege, & sine lege viventibus; ita se
1. Corin. 9. accommodabat, vt meritò dicere posset; Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerè saluos! Quid verò illud ad Thessalon. Facti, inquit,
Theff. 2. sumus tanquam paruuli in medio vestri, tanquam nutrix quæ foueat filios suos: ita desiderantes vos cupidè, volebamus tradere vobis non modò Euangelium, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis? Quid verò illud? quàm aperte aquilæ faciem in homi-
 nis

- 13 nis faciem se commutasse testatur, cum ait; Siue mente excedimus, 2. Corin. 5.
Deo, siue sobrii sumus, vobis? hoc est, ab altissima illa contemplatio-
ne, qua, sicut aquila inconniuentibus oculis diuinæ pulchritudinis
splendorem contemplamur, quæque à nobis ipsis excedentes ad su-
blimia & inaccessa hominibus eleuamur, ad ea nos docenda demitti-
mus, quæ infirmitati vestræ apta sunt: videlicet, non quid ipsi Deo te-
ste sentiamus, sed quid imbecillitati vestræ expediat considerantes.
Iam verò Saluator ipse, qui Verbum inuisibile erat apud Patrem; nō-
ne veram hominis formam induit, vt se hominibus in humana for-
ma agnoscendum, amandum, atque imitandum præberet? Quid cum
in præsentī Euangelio, cum publicanis & peccatoribus cibum capit;
an non hac etiam ratione hominis faciem sumpsit, vt homines sal-
uos faceret?
- 14 Nec satis est has duas habere facies, nisi bouis quoque imaginem
sumas. Bos, animal est laboris patiens, & mactationi atque sacrificio
destinatum: quo nomine mortificationis virtus rectè significatur,
quæ ad spiritualem vitam maximè necessaria est. Primum enim cum
spirituali viro hoc sit propositum, vt mundo mortuus, Deo viuat; &
compressa carnis cupiditate, spiritu ducatur; ac postremò vt iuxta
Apostolum, Dei imitator tanquam filius charissimus esse velit; quo
nam modo spiritualis ac diuinus esse poterit, nisi carnalis esse desi-
nat? Quo modo autem carnalis esse desinet, nisi carnis cupiditates re-
secauerit? Præterea si, vt Apostolus ait, non habitat in me, hoc est, in
carne mea bonum, imò verò omnium ferè vitiorum germina in illa
ex peccato relicta sunt, quæ fieri potest, vt ego vir bonus sim, nisi dili-
genter in refecandis his prauis germinibus, quæ à carne mea pullulāt,
occupatus fuero? Hoc autem continuum studium Sponsa sibi propo-
suisse testatur, cum ait; Manus meæ distillauerunt myrrham, & digiti
mei pleni sunt myrrha probatissima. Myrrhæ autem nomine morti-
ficationis studium designari perspicuum est. Sponsa verò manus di-
gitosque myrrha probatissima sibi plenos esse ait: quia præcipuū chri-
stianæ vitæ officium in subigenda carne, eiusque cupiditatibus com-
primendis positum est. Hoc autem citra laborem & contentionem
fieri non posse constat. ¶ Quo in loco illud animaduertendum est,
non tam in charitate, quæ christianæ vitæ finis est, quàm in via, qua
ad charitatem peruenitur, laborem omnem positum esse. Videmus
enim humentia ligna; cum ab omni humore defæcata fuerint, si igni
admoueantur, nullo negotio ignem concipere. Hoc autem exemplo
discimus, non tam in charitate, quàm in animæ præparatione ad

2. Corin. 5.

Matt. 9.

2. Corin. 5.

Ephes. 5.

Rom. 7.

Cant. 5.

Simil.

perfectiorem charitatis totum huius negotij pondus atque laborem
existere. Nisi enim pellatur cupiditatis humor, locum habere non po-
test charitatis ardor. Labor autem non tam in percipienda charitate,
quàm in expellenda cupiditate positus est. Videtis ergo fratres, quàm
sit vituli facies, hoc est, mortificationis virtus, perfectis viris necessa-
ria? Multi enim faciem aquilæ & hominis gerunt, qui tamen vituli fa-
ciem habere recusant, quia mortificationis laborem refugiunt. Non
fugiebat tamen ille, qui dicebat; Castigo corpus meum, & in seruitutem
redigo: ne cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.

1. Corin. 9.

Prou. 30.

1. Corin. 4.

1. Tim. 2.

Matt. 16.

Quarta verò facies, leonis esse dicitur: quod fortitudo intelligitur:
sic enim legimus; Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occur-
sum. Cum autem duæ sint huius virtutis actiones; quarum altera est,
ardua opera constanter aggredi; altera verò, aduersa patienter tole-
rare; posterior hæc actio priore præstantior esse dicitur. Hæc autem
virtute Apostoli, ceterique Evangelici viri ita claruerunt, ut specta-
culum facti sint Deo, Angelis, & hominibus. Hæc item virtute &
mundi redemptio celebrata, & Ecclesia fundata & stabilita est.
Christus enim Dominus per patientiam crucis mundum redemit,
sibi que Ecclesiam desponsauit. Vnde patientia eius, nuptialis ve-
stis esse dicitur; qua indutus fuit, cum sibi Ecclesiam in cruce de-
sponsauit. Apostoli verò & Apostolorum sectatores, Martyres, in-
superabili patientiæ robore fidem & Ecclesiam fundauerunt, & ad
nos integram inuiolatamque transmiserunt. Usque adeo enim hor-
renda mortis supplicia non formidabant, ut multi etiam sitienter
appeterent. Vnde cum ex militibus beati Mauritij (cuius crastina die
festum celebrabimus) decimus quisque ad mortem propter Christi
fidem peteretur, viri sancti quodammodo inter se contendebant,
ut alius ante alium iugulum carnifici præberet, ne desiderata mar-
tyrij corona fraudaretur. Prisca verò, nobilis Senatoris filia, cum Chri-
stiani iussu Præfecti occiderentur, Præfectum grauiter accusabat,
quod cum esset nobilis & ingenua, ignobiles illi in supplicio ante-
ferrentur. Quidam verò martyr sanctissimus, cum immanissime
tortus vocem nullam doloris indicem emitteret, à iudice rogatus,
quo nam modo inter tot dolorum aculeos vocem & gemitum con-
tineret; Quoniam, inquit, disciplina christianorum est, silentium
seruare cum orant. Quid igitur hac patientia mirabilius? Hæc igitur
patientia Ecclesia Christi stabilita atque defensa est, ne portæ in-
feri præualerent aduersus eam. Quæ si sanctis Martyribus defuisset,
hodie Ecclesiam nullam haberemus. Videtis ergo quomodo

-phoq

ε T

.q. am T

ad

19 ad propagandam fidem; & Christi gloriam atque triumphum per omnes nationes prædicandum; talibus ministris opus erat, qui leonis, bouis, hominis, & aquilæ facies simul in vna mente haberent.

§. II.

¶ Diximus præterea, vnumquodque horum animantium quatuor alis instructum; quarum duæ coniunctis vtrique pennis in sublime porrigerentur; duæ verò reliquæ tegendo corpori seruirent. Quia verò alis aues in sublime feruntur, non absre alarum nomine cœlestium rerum contemplatio significatur. Duæ autem superiores alæ; intellectus, & voluntas, quibus in altum mens nostra fertur; mihi esse videntur. Neque enim aut sine intellectu voluntas, aut sine voluntatis affectu intellectus in sublime salubriter & religiose ascendit. Sapientia enim, quæ prima inter Spiritus sancti dona numeratur, duabus nititur actionibus; quarum altera ad intellectum, altera spectat ad voluntatem. Eæ autem alæ coniunctæ esse perhibentur, vt intellectus & voluntas pari gressu incedant, ita vt quod ille percipit, ista sentiat: & rerum magnitudinem, quas intellectus percipit, par voluntatis affectus consequatur: ne de nobis illud meritò dici possit, quod in multos huius seculi sapientes cadit, Præuolat intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus. Quæ res in Euangelicos viros minimè cadit: quorum pennæ coniunctæ esse dicuntur; quòd intellectus & voluntas pari gressu in Deum tendant. Duabus verò alis corpora tegunt. Duæ autem
21 istæ alæ, quæ tegendo corpori destinatæ sunt, gemina charitas, in Deum videlicet atque proximum esse videtur; cum charitatis sit tegere atque operire multitudinem peccatorum. Duæ quoque vir-

1. Petri. 4.

utis pœnitentiæ partes, nempe præteritorum dolor, & futurorum cautio, animæ nuditatem per pœnitentiam tegunt. Iustitia quoque & misericordia; quarum altera nemini nocet, altera omnibus prodesse studet (ad quas virtutes aliæ reuocantur) animam regunt atque vestiunt. Ornatus quippè eius non in gemmis & auro, sed in virtutum cultu positus est.

plationem significari diximus: manuum verò hominē, quibus cū- 22
 cta ferè opera externa molimur, operationis studium. Cum ergo ma-
 nus alis coniunguntur, hoc nobis designatur, vt nunquam ita ceele-
 stium rerum contemplationi addicti simus, vt rectè operandi, ac pro-
 ximos iuuandi studium penitus negligamus: nec rursus ita nos totos
 proximorum obsequio mancipemus, vt sanctarum precationum &
 meditationum studium prorsus abiciamus. Quamuis enim contem-
 platiua vita præstantior atque nobilior quàm actiua sit: illa tamen
 consultitur, ista præcipitur: illa magis voluntaria, hæc magis necessaria
 est. Quotiescunque enim proximis opera atque opetua ita indiget,
 vt sine ea in magnum discrimen adducatur, altissima etiam contem-
 platio deferenda est, vt periclitanti fratri subuenias. ¶ Hoc autem eos
 præcipuè accusat, qui vt internis spiritus occupationibus vacent, ea
 officia negligenter obeunt, ad quæ status atque officij sui ratione ten- 23
 entur. Vxores igitur viris, parentibus filij, præpositis subditi diligen-
 ter obtemperare debent, eorumque præcepta tota animi deuotione
 implere. Quod vbi perfecerint, quicquid supererit temporis, otio cō-
 templationis addicant. Idemque de prælatis erga subditos iudicium
 sit, ne videlicet ob studium altissimæ etiam contemplationis ouium
 suarum curam deferant: alioqui periculum erit, ne dum illi cum Moy-
 se in monte diuinis rebus intendunt, populus in valle relictus vitu-
 lum aureum fabricet, illique se supplice exhibeat. Quantò rectius
 Dominus ac Saluator noster, qui instante passionis agone sic oratio-
 ni vacabat, vt discipulos inuiferet, & ab imminente periculo cauere
 præciperet: rursusque ad orationem rediens, ea finita mox ad eosdē
 monendos reuerteretur, & ad vigilandum, orandumque hortaretur,
 ne in tentationem inciderent. Quod contrà multi faciunt, qui con- 24
 templationis dulcedine inescati, & solitudinis amore capti, charitatis
 & misericordiæ officijs seruire renuunt. Aiunt enim se talibus offi-
 cijs quietem, & animi tranquillitatem, spiritualemque dulcedinem
 amittere, ac multis etiam in rebus cum hominibus versantes delin-
 quere, & à rectitudinis suæ statu deflecti. Tales autem alas quidem
 habent, manus autem alis adiunctas non habent: ideoque inter im-
 perfecta & infirma Ecclesiæ membra connumerandi sunt. Perfe-
 ctorum enim est & in solitudine, & in turba, & cum Deo, & inter
 homines, & in otio, & in negotio strenuè se gerere, & (quod aiunt)
 ambidextros esse. Quod faciunt, qui sic animo constituti sunt, vt
 non minori dexteritate, actionis, quàm contemplationis officia exer-
 ceant. Sic enim actioni incumbunt, vt non prorsus contemplatio-

23 nis officium deserant. Exercent enim (vt Climacus monet) in mem- *Clim.*
 bris agilibus intellectualem quietem: vbi verò ab operatione cessa-
 runt, magna celeritate ad intermissum contemplationis opus re-
 deunt, se ipsos prophetica illa voce cohortantes: Conuertere ani- *Psal. 114.*
 ma mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi. Hoc enim
 nobis indicat, quòd sancta hæc animalia, de quibus loquimur,
 ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis: hoc
 est, quoties ad charitatis officia esset prodeundum, peracto cha-
 ritatis opere, summa celeritate ad intermissum contemplationis
 studium redibant, priusquam ille deuotionis & amoris seruum tepe-
 fieret. Intelligebant enim, & periculo ipso didicerant, verum esse
 quod de magno illo Antonio Athanasius in eius vita refert, id esse *Athan.*
 26 nem, quòd piscibus aquam. Ideoque sicut pisces ab aqua extracti, ad
 illam se quanta possunt celeritate proripiunt: ita viri sancti, vbi cha- *Simil.*
 ritatis necessitate cogente, ab interna vacatione ad frequentiam ho-
 minum prodeunt, confestim ad illam redire contendunt: ne si diu-
 tius cum illis versati fuerint, vel aliquid ex eorum moribus contra-
 hant, quo mentis suæ puritatem inficiant, vel refrigerato chari-
 tatis ardore de integro illis laborandum sit, vt eò perueniant, vnde
 ceciderunt. Multi enim sunt, qui hoc parum prospicientes, exter-
 nis negotijs, ad quæ initio vel charitatis necessitas, vel maiorum
 imperia impulerunt, sic se implicauère, vt postea nec ab illis emer-
 serint, nec ad priora deuotionis studia redierint, atque ita frigidi
 per omnem vitam remanserint. Cùm enim ad ea regredi conaren-
 tur, difficilesque aditus inuenirent, laboris difficultate offensa ea
 27 prorsus deseruerunt. Est enim deuotio velut spiritus vadens, & *Psal. 77.*
 non rediens: vel certè si diu fuerit intermissus, difficulter rediens.
 In quod discrimen multos monachorum incidisse animaduerto, qui
 cùm initio conuersionis suæ ab omnibus externis occupationibus
 feriat, soli Deo vacarent; eiusque suauissimis delicijs fruerentur,
 vbi postea vel obedientiæ, vel studiorum occasione ab illa interna
 vacatione ad externa opera transierunt, adeò incautè sese illis im-
 plicuère, vt priora interni hominis exercitia penitus reliquerint.
 Neque enim plenam sibi homo securitatem polliceri debet, quòd
 vel charitate, vel obedientia impulsus ad externas occupationes
 descenderit, nisi illam etiam cautionem adhibeat, vt non modò
 iustè, sed prudenter etiam quod iustum est, exequatur. Saul enim
 Domini imperio regnum inuitus, & reluctans, & seipsum, vt regni
 dignitatem

1. Reg. 10. dignitatem effugeret, abscondens accepit; quia tamen incautè se in hoc officio gessit, ab eodem Domino, à quo vocatus ad regnum
 1. Reg. 16. fuerat, derelictus est. Meritò igitur sancta hæc animalia à charitatis & obedientiæ officijs ad interna studia tanquam fulgura reuertuntur: ne si diutius illis hærent, perpetuò eisdem implicata remanerēt.

§. III.

¶ Sed quoniam alarum & manuum mysteria expediimus, pedum quoque significationem excutiamus. Pedes, inquit, eorum, pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli. Scitis, fratres, pedis nomine in literis sanctis animi propensionem & amorem designari. Vnde Diuus Augustinus, Pes, inquit, animæ amor est; qui si rectus est, dicitur charitas; si curuus, cupiditas. Idcirco autem amores hominum pedes nuncupantur, quia sicut pedibus corpus fertur, sic anima mouetur amoribus. Vnde est illud eiusdem August. Quocunque feror, amore feror. Ideoque luxurioso filio ad patrem redeunti, cum stola prima & anulo calceamenta quoque prouidentur, ne pedes animæ, calceamenti nudati, terrenis rebus per amorem inhærent. Quia verò huiusmodi calceamenti Israëlitis populus nudatus erat, de illo Ieremias ait; Sordes eius in pedibus eius. quò significare voluit, populum immoderato terrenarum rerum amore fuisse sordidatum. Hac ergo de causa sanctorum animalium pedes recti esse perhibentur, quòd omnis eorum amor, ad quæcunque porrigeretur, rectà tamen in Deum tenderet. Quorum exemplo nos quoque monemur, vt omnes amores nostros, quos erga res conditas habemus, in Deum, tanquam in vltimum finem, referamus. Amamus enim primùm eos, quibus aliqua naturæ necessitudine coniuncti sumus; vt parentes, vt filios, vt vxores, vt viros, cæterosque sanguinis communionem coniunctos. Amamus item opes, honores, dignitates, & magistratus, quibus nos publicæ salutis consulturos speramus: eademque de causa literarum studia colimus ac diligimus. In harum ergo rerum amore solerter prouidendum est, vt quamuis per hæc diuertacula amor noster deflectatur, rectà tamen in Deum tendat. Quod facimus, quando quicquid diligimus, ex charitate diligimus: tum autem ex charitate diligimus, eum propter Deum diligimus, & ad vitam æternam hæc omnia destinamus. Quo in loco sollicitè amor noster explorandus est, ne quid illi peregrini amoris admisceatur, si purum aurum, nullique inferiori metallo admixtum offerre Deo cupimus. Sæpissimè enim peregrinus amor huic amori adiungitur, sæpissimeque in hoc iudicio fallimur; dum quæ
 propter

- 31 propter Deū diligere nos putamus, nostri gratia diligimus. Ideoque non sine magno consilio pedes isti sanctorum animalium in pedes vituli, qui vngulam findunt, terminantur: qua quidem diuisione discretio significatur; vt hac ratione intelligamus, omnibus his amoris affectionibus, discretionis virtutem iungendam esse; vt quid purum aurum, quid adulterinum, quid ignobiliori metallo permistū sit, prudenter intelligamus. Naturā quippē amoris proprii subtilis admodū est, & quocunque voluerit, penetrat, & in omnibus quærit seipsam. Homo quoque hoc eodem amore captus sibi ipsi blanditur, sibi que ipsi adulatur, iusteque se facere putat, quicquid vehementer optat. Præclare enim D. Gregorius, Sæpe, inquit, mens sibi mēitur, & fingit de bono opere amare, quod non amat; de mundi autem gloria non amare, quod amat. Quāmulti Ecclesię dignitates sub prætextu pietatis ambiunt, qui tamen hac in re non tam Dei gloriam quā suam quærunt. Quāmulti sub eadem imagine sacrarum literarum studijs incumbunt, non tam vt animarum lucra, quā vt sua capent. Quid? quod spirituales quoque amicitia inter viros & sceminas peregrini amoris aliquid interdū admittunt? quod cū initio minus appareat, consuetudine tamen crescit. Quod fit, vt spiritualis amor (quemadmodum D. Tho. ait) in carnalem sæpe degeneret, atque ita demū euenit, quod Apostolus ait, vt cū spiritu cœperint, carne consummentur. Multos enim qui hac occasione turpiter lapsi sunt, deplorat Aug. de quorum casu se non magis dubitare aiebat, quā Ambrosij, aut Hieronymi. Quin etiam Ecclesiasticæ historiæ memorant, illustrem quēdam Confessorem, post superatas vngulas & tyrannorum minas hoc laqueo irretitum fuisse: & qui carnificum tormenta superauerat, for-
 33 mineis blanditijs succubuisse. Qua ex re apparet, quā sit necessaria vngularum diuisione, vt pedum rectitudo, hoc est, affectionum puritas in animo conseruetur.

Non modò autem pedum figura, sed etiam aspectus sanctorū animalium describitur. Vnde sequitur; Aspectus eorū instar carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Aspectus autē, quod in animante præcipuum est, charitatem, quę principem inter virtutes omnes locum obtinet, designare videtur. Expendite verò qualis esse sanctorū charitas debeat, quę igni & lampadibus cōparatur. Hinc illud ex Psal. qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammā ignis. Ad hoc em̄ Spiritus sanctus super discipulos in igne venit; & in hoc ipsum Dei filius se venisse ait, vt ignē mitteret in terram, quo videlicet igneos homines efficeret. Certē hoc igne flagrant duo illi

Greg.

S. Tho.
Galat. 3.
August.Psal. 103.
Acto. 2.
Luc. 12.
Luc. 24.

discipuli

discipuli ab Emmaus redeuntes, cum inter se dicerent, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum Iesus loqueretur nobis in via, & aperiret scripturas? Hoc est igitur quod ait, Sanctorum animalium aspectum esse quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectum lampadarum. Quo in loco non frustra lampadum nomen adiectum est. Carbores namque ardent illi quidem, non tamen illuminant: at lampades vtrumque præstant, illuminant quippè simul & ardent: ardent sibi, illuminant alios. Talis erat Elias, de quo scriptum est; **Eccle. 48.** rexit Elias quasi ignis, & sermo eius ut facula ardebat. Sic etiam de **Ioan. 5.** Ioanne Baptista Dominus ait, Ille erat lucerna ardens, & lucens. Quicumque igitur ardet quidem, sed non lucet, carbo ignitus est: at Evangelici viri lampades esse debent, qui sibi ardeant, & alijs luceant.

Restat aliud in aspectu animalium considerandum. Ait enim Propheta, facies eorum, & pennas eorum in sublime erectas esse. Hoc in loco, per faciem, operum intentionem accipimus. Sicut enim inspecta facie homines agnoscimus: ita opera nostra ex intentionis puritate dignoscimus. Alius enim eleemosynam inanis gloriæ desiderio ductus, alius Dei amore incensus tribuit: illud inanis gloriæ, hoc misericordiæ opus est. Sic cætera opera ex intentionis conditione metimur. Pennarum autem nomine cogitationes intelligimus, quibus animus noster in sublime fertur. Cum ergo ait sanctorum animalium & facies, & pennas in altum subrectas esse, hoc admonere nos voluit, ut omnis nostra intentio & operatio, hoc est, quicquid exterius molimur, vel interius cogitamus, in cælum referamus, quando iam domestici Dei, & cæli ciues effecti sumus. Animadvertite quæso fratres, quo studio à nobis Dominus requirat, ut in terris positi, semper animus noster in cælo versetur. Non enim contentus aquilæ faciem animalibus indidisse, duplicesque alas in sublime protensas contulisse, modò etiam facies, sicut & alas, in altum erigi vult: ut videlicet omnis nostra actio, omnis cura & cogitatio, omnis amor ac desiderium in cælum semper tendant, eò ferantur, ad illud semper aspirent, vitæque cursum & gressus omnes dirigant. Hoc igitur summo studio viri sancti præstare curabant, cuius rei gratia, cælestes homines, aut terrestres Angeli nuncupantur. **Theodor.** Theodoretus verò viros sanctos appositissimo nomine animalia alata nuncupat: quia cum in terris quemadmodum animalia versentur, ut aves tamè in sublime volant. Intelligunt enim in hoc se esse conditos, propter hoc in vita conservari, propter hoc cælum, terras, maria,

37 maria, & quæ his locis continentur, illis perpetuò deseruire, vt ipsi communi omnium Domino seruietes, cœlestis patrimonij heredes instituerentur. Et idcirco quamdiu ab hoc officio feriantur, frustra se quodammodo viuere, frustra quæ creaturarum obsequio se vti arbitrantur. Vnde quemadmodum fidelis seruus, qui expediendæ alicuius litis gratia in curiam missus est, hoc vnum semper agit, hoc sollicitè curat, modò iudices, modò aduocatos, modò scribas conueniens, neque aliud agit, quàm id cuius gratia missus est: ita fidelis Dei seruus & prudens, cum intelligat se ob hoc in vitam missum, vt cœlestis regni hæreditatem bonorum operum meritis consequatur, in hoc vnu tota animi contentione incumbit, hoc curat, hoc dies noctes quæ cogitat, huc omnes cogitationes & omnia vitæ studia dirigit: cetera verò omnia tanquam aliena, & nihil ad se pertinentia valere iubet. Hoc
38 est igitur, quod facies, & alæ sanctorum animalium, quæ desuper extantæ sunt, nobis insinuant.

§. I I I I.

¶ Sed quoniam animalium sanctorum figuram vidimus, eorum quoque motum consideremus. De eo namque Propheta subdit: Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum incederent. Quibus verbis admiranda quædam sanctorum alacritas & obedientia, & perfecta propriæ voluntatis mortificatio designatur. Intelligunt enim viri sancti, totius humanæ perfectionis & felicitatis summam in exequenda diuina voluntate, hoc est, in plenissima obedientia sitam esse. Hac enim vna re charitatis perfectio, quæ diuinæ legis finis est, continetur. Idem namque velle, idem quæ nolle, ea demum perfecta amicitia est. Hac etiam obedientia homo fit quodam
39 modo Deiformis, atque diuinus. Qui enim sic voluntatem suam instituit, vt nihil prorsus aut velit, aut nolit, nisi quod Deum velle, aut nolle cognouerit, is utique (quod ad vitæ integritatem attinet) hominem quodammodo exuisse, & Deum induisse videtur. Cæterum, cum intelligant, neminem ad hoc virtutis fastigium pertingere posse, nisi propria voluntate, quantum fieri possit, abdicata, in hoc totis viribus incumbunt, vt propriæ voluntati, quatenus fieri possit, moriantur. Quod faciunt, cum illam non modò inconcessa appetere nō sinunt, sed à concessis etiam frequenter abstinere compellunt. Qua quidem exercitatione eò tandem perueniunt, vt sine vllō impedimento se totos diuinæ voluntatis obsequio tradant. Inde fit quod idem Ezechiel ait, vt quod eos rapiat impetus spiritus, eò protinus rapiantur. Siue enim aliquid præcipiat, siue consulat, siue nutibus, & interno impulsu
ad

ad fidei regulam explorato moueat, siue lætis in rebus versari, siue ad 40
 uersis agitari velit, demisso protinus capite libentissimè quicquid ille
 voluerit, amplectuntur. Sic cùm beatissima Virgo Catharina Senen-
 sis se morituram ob vehemētissimum pectoris dolorem credidisset,
 eiusque discipuli obnixè ab ea contenderent, vt precibus à Domino
 longiorem vitam peteret, ne discipulis, quorum illa saluti prospicie-
 bat, deesset: illa contrà, se iam voluntatem suam exuisse, & diuinam
 pro illa amplexatam fuisse, respondit, nec ab illa vellatū vnguē
 posse discedere. Sed quoniam ab hac perfectā obedientia multorum
 etiam christianorum mores quā longissimè distant, non verebor
 illos Ethnici hominis, hoc est, Senecæ exemplo accusare, qui cū Deo
 loquens, obedientiam suam his deuotissimis carminibus testatus est.

Seneca.

Duc me pater, celsiq; dominator poli

Quocunque placuit: nulla parendi mora est.

Adsum impiger. Fac nolle, comitabor gemens;

Malusq; patiar, quod pati licuit bono.

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Hactenus ille. Cuius verba tantum pietatis & religionis habere mihi
 videntur, vt non dubitem vos omnes adhortari, vt ea in rebus affli-
 ctis ad mentem reuocare velitis.

Quòd verò deinceps Propheta subdit; Nec reuertebantur cùm in-
 cederent, perseuerantiam nobis boni operis, studiumque semper pro
 ficiēdi insinuat: quale sancti illius animalis erat, cuius hæc verba sunt;

Philip. 3.

Vnum autem, quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea verò quæ sunt priora
 extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ
 vocationis. Sic vaccæ illæ, quæ arcam Domini ex terra Philistinorū
 in terram Israel deferebant, rectā semper via itinere suo pergebant: 42
 nec eas aut retrocedere, aut de via desistere mugientes earum vituli
 impellere potuerunt.

1. Reg. 6.

Sed quid est, quod Propheta deinde subdit; Vnumquodque horū
 animalium ante faciem suam ambulare? Hoc quoque, sicut & cætera,
 mysterio non vacat. Hoc enim symbolo monemur, vt quæcunque
 agimus, quæcunque molimur, loquimur, aut cogitamus, sollicitè ac
 prudenter circumspeciamus: ne qua in re à virtutis tramite vel paū-
 lulum declinemus. Scitis enim veram esse vulgatissimam illam magni
 Dionysij sententiam, quòd ad bonum omnes simul causæ conspi-
 rare debeant: ad malum autem vel vnus tantum circumstantiæ
 omisio sit satis. Et ideo quoties vel aliquid aggredimur, vel cum
 animo nostro cogitamus, diligenter omnia circumspeciamus, quo
 modo,

Diony.

Areop.

43 modo, quo fine, apud quos, quo loco, quo tempore, & quæ sunt eius generis. Quicquid enim horum defuerit, bonum aliqui opus in contrarium vertit. Hoc est ergo ante faciem suam ambulare, suorum videlicet operum spectatorem ac iudicem fieri. Quam rem Salomon designauit, cum dixit; Sapientis oculi in capite ipsius: stultus in tenebris ambulat. Stultus enim cum nullam honesti rationem habeat, sit honestum an turpe quod agit, non attendit. Sapiens autem in capite oculos habere dicitur, quia ex sublimi loco, velut in specula quadam positus, opera sua atque seipsum tanquam alterum spectat: atque ita se velut in duos homines partitur, quorum alter operatur, alter operis iustitiam & modum examinat. Hoc item nos idem Salomon admonet; Oculi tui recta videant, & palpebræ præcedant gressus tuos. Ego verò hos oculos & palpebras non solum præcedere, sed etiam comitari, & ad finem usque opera nostra prosequi debere statuo, cum antiquus hostis non solum in operis initio, sed in medio etiam cursu ac fine insidias tendat. Quò interdum euenit, ut quæ rectè cœpta sunt, non rectè postea persequamur. A quo periculo sancta hæc animalia longissimè aberant, quando vnumquodque ante faciem suam ambulabat, ne quid per ignorantiam delinqueret.

Sed quamuis hæc omnia, quæ diximus, admiratione non vacent, mihi tamen oculorum multitudo, quam illis Ioannes in Apocalypsi tribuit, maximè mirabilis esse videtur. Cum enim Propheta definitū numerum alarum, manuum, atque pedum hisce animalibus tribuat, oculos tamen sine numero assignauit, per totū corpus, antè, & retrò, oculis plena esse dicens. Quid igitur hæc tanta oculorum multitudo nobis indicat? Multa sanè, sed illud in primis, hostibus, laqueis, & periculis esse omnia plena. Omnis etenim creatura (ut Sapiens ait) in laqueum, & mulpulam pedibus insipientium facta est. Quid verò est, in quo serpens antiquus laqueos miseris hominibus non tendat? in cibo, in potu, in incessu, in vestibus, in colloquijs, in frequentia hominum, in solitudine, in secundis, in aduersis rebus, ac postremo in ipsis etiam bonis operibus, quibus frequenter nos ad inanem gloriam extimulans, in portu naufragium facere compellit. Quæ cum ita sint, quid mirum, si contra multitudinem laqueorum necessaria nobis sit multitudo oculorum? Quid mirum, si cum hostis antiquus mille habeat nocendi artes, nos quoque mille oculos habeamus, quibus tot eius fraudes & insidias deprehendere valeamus? Diuus Bernardus ex medicamento pretio, hoc est, sanguinis Christi,

Christi, morbi nostri magnitudinem colligit: nos verò ex hac oculo-
rum multitudine, periculorum magnitudinem, inter quæ quotidie
versamur, colligere possumus. Nec enim tam multis oculis opus es-
set, nisi multis modis nos hostis noster adoriretur. Sunt etiã tot oculi
antè & retrò necessarij, vt non modò præterita, sed etiam futura pro-
spiciamus. In præteritorum enim recordatione inueniemus vnde eru-
diamur, vnde doleamus, & vnde gratias Domino agamus. In futuro-
rum autem perspicientia, vnde timeamus, & vnde nobis opportunè
prouideamus. Hanc autem sapientiam sanctus Propheta filijs Israel
optabat, cùm diceret; Gens absque consilio, & sine prudentia est.
Vtinam faperent, & intelligerent, & nouissima prouiderent. Ad
vtraque ergo hæc tempora inspicienda, anteriores & posteriores isti
oculi dati sunt: quin etiam ad omnia virtutum officia moderanda,
illamque mediocritatem præscribendam, sine qua nulla virtus extare
potest, necessarij sunt. Magna enim prudentia, quæ oculorum nomi-
ne designatur, ad hoc opus est. Ea namque virtutum omnium velut
auriga quædam & gubernatrix esse dicitur: ideoque multi oculi nu-
merantur, quia multa nobis prudentia opus est. Virtutes etiam, qui-
bus ipsa præsidet, mediocritate gaudent: qua si destituantur, virtutis
nomen amittunt. Prudentia verò nullis finibus coercetur, sed quò
maioribus incrementis aucta fuerit, eò perfectior erit. Ideoque cùm
ea quæ ad cultum templi, & sacrificiorum oblationes necessariæ erant,
Rege Persarum certa quadam mensura tribuerentur, sal tamen absq;
vlla mensura dari præcepit. Cùm autem sapientia, & salis, & oculorū
nominibus designetur, nihil mirum, si nullus certus numerus oculo-
rum, nulla salis mensura sit. Hos igitur oculos sancti Euangelistæ ha-
buerunt: hos etiam beatissimus Matthæus speciali quadam ratione
fortitus est; cui inter sancta hæc animalia hominis facies tribuitur, pro-
pterea quòd sacratissime humanitatis Christi opera atque mysteria
luculentissimè persequutus est. Post Christi vero resurrectionem pro-
fectus in Æthiopiam, quam provinciam fuerat fortitus, verbum Do-
mini sequentibus signis latissimè disseminauit. Et regio puero è mor-
te ad vitam, diuina ope, reuocato, regem patrem cum vxore, & vni-
uersa provincia ad Christi fidem conuertit. Cui regi defuncto cùm
Hirtacus quidam in regno successisset, eiusque filiam Iphigeniam si-
bi vellet matrimonio copulare; Matthæus, quo autore virginitatem
illa vouerat, vt in sancto virginitatis proposito persisteret, eandem
hortabatur. Itaque virginem constanter suis votis obfistere mole-
stissimè ferens Hirtacus, Matthæum, quem eius consilij autorem esse
sciebat,

49 sciebat, ad altare sacra facientem gladio confodiuissit. Et sic Apostoli, & Euangelistæ, Martyrisque coronam adeptus Matthæus, ad Christum, beatamque vitam migravit.

IN FESTO B. MICHAELIS

Archangeli Concio prima, in qua lectio Evangelica explanatur.

T H E. Quicumque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum. Matth. 18.

1 I huius sententiæ veritate sacratissimæ Virginis dignitatem & celsitudinem (vt par est) metiri velimus, non dubium, quin post diuinæ maiestatis sedem, proximam eam locum in regno cælorum obtinere fateamur. Quia enim eius humilitas summa fuit, altissimum quoque in hoc regno locum ipsam tenere credendum est.

2 Si quis autem ex altera quidem parte sacræ Virginis humilitatem, quam in hoc seculo prætulit, dum inter homines versata est, consideret; ex altera verò gloriæ magnitudinem, qua nunc in cælo fruitur, contempletur, an non præ admirationis magnitudine obstupescet: cum hinc tantam abiectionem, inde tantam gloriæ celsitudinem videat? In hoc enim seculo sic se vt pauperula mulier pauperi fabro desponsata gerebat, & circa frequens domus suæ ministerium sine ancillarum gregibus occupata, vilique cultu atque habitu induta, sponsi sui paupertatem, & quotidianum laborem opera & labore suo qua poterat ratione leuabat, colo ac tela victum quæritans. Qui igitur illam sic abiectam atque humilem in hoc seculo viderunt, quid facient, cum illam super omnes Angelorum choros inestimabili splendore fulgentem, & ad vnigeniti filij Dei dexteram assidentem, & sub pedibus suis supera & infera omnia cernentem viderint? Quid hoc spectaculo iucundius? quid mirabilius? Sic enim reprobi in extremo illo iudicio admirabuntur, cum pios homines (qui contemptibiles in hoc seculo apparebant) ad summum dignitatis & gloriæ gradum euectos viderint. Videntes enim (ait Sapiens) turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, &c. Si igitur tantæ improbis admirationi erit Sanctorum gloriæ intueri, quid faciet, cum summam Virginis gloriæ post tantam huius vitæ humilitatē & paupertatem videant?

Verum hoc ad eius præcipuè laudem spectat. Ad nos illud maxime scire spectat, an sacra Virgo in tanta celsitudine constituta, ad paruulorum preces, quas in hoc seculo ad eam fundimus, se demittat, eosque pio charitatis sinu amplectatur. Num igitur, ô beata mater, nostri oblita es? num præcordia tua gemitus & lachrymæ nostræ tangunt? num voces nostræ castissimas aures tuas pulsant? Prouerbiū enim est, honoribus mutari mores, & eos qui malorum ignari secunda fortuna fruuntur, miserorum curam abijcere. Sic enim pincerna ille Pharaonis, qui cum Ioseph in carcere vinctus asseruabatur, succedentibus prosperis, oblitus est interpretis sui. O quam longè ab hoc animo clementissima Virgo abest! Nunquam enim summus ille bonorum omnium largitor Deus magnam celsitudinem nisi cum magna humilitate, magnaque paruulorum cura coniunctâ tribuit. Quâto enim maior est dignitas Angelorum quàm hominum? At ij in iuuantis, tuendis, & custodiendis hominibus continenter intenti sunt, quemadmodum cœlestis magister in hodierna sancti Euāgelij lectio ne docet: Angeli, inquit, eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. Itaque tantum abest vt summa Virginis celsitudo obliuionem aut contemptum hominum pariat, vt etiam curam & charitatem eius in nos maximè auxerit. Quis enim dubitat, quin vbi maior gloria, maior etiam sit charitas & gratia: ac proinde maior erga miseros misericordia? Hac igitur misericordia nunc indigemus fratres, vt deposito superbæ & arrogantis supercilio, Virginis humilitatem sectari valeamus. Hæc enim virtus quò longiùs ab effectu carnis distat, hòc magis cœlesti eget auxilio. Verè enim magnum & supra hominis facultatem positum est, vt qui superbia elati ad concionē venimus, demisso atque humili corde ab ea recedamus. Ad hoc igitur cœlestem opē, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

¶ Inter magnificentissima mundi opera, Salomonis templum celebratur: in cuius fabricam infinita penè auri, argenti, & æris copia expensa fuit. Quo opere absoluto, Hebræi magnum se obsequiū Domino præstitisse credebant. Quorum tamen ignorantiam per Esaiam Dominus corripuit his verbis; Cœlum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum: quæ est ista domus quam ædificabitis mihi, & quis iste locus requietionis meæ? quod perinde est ac si diceret; Domus hæc ad habitationem quidem meam superuacanea & angusta est, cum cœlum mihi sedes, terra verò scabellum pedum meorum sit. Itaque domum hanc non tam mihi quàm vobis ædificastis, ad quam opem

Gen. 40.

Matth. 18.

Isai. 66.

- 6 opem & misericordiam meam imploraturi confugiatis. Quid igitur Domine? Si tibi quæ æstimatione nostra magnifica & ampla sunt, vilescent, quid tibi quæso gratum, quid te dignum erit? Num taurorum & agnorum millia in sacrificium oblata? Non, inquit ille, accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos: quoniam meæ sunt omnes feræ sylvarum, iumenta in montibus & boues. Quid igitur (expone quæso Domine) maiestatis tuæ oculis gratum sit: hoc enim nostra maximè scire refert. Sicut enim qui regum gratiam expetunt, ea solent diligenter indagare, quæ ipsis præcipuè iucunda sunt: ita qui gratiam tuam supra omnia expetendam iudicant, quo te potissimum officio demereantur, studiosissimè quærunt. Ne ergo ingenium nostrum in huiusmodi inquisitione fatigaremus, ipse nobis arcanum hoc patefacere dignatus est, cum post illa verba subiecit; Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & tremementem sermones meos? Quis hîc non diuinam bonitatem collaudet, quæ hoc tantum bonum in ea re collocauit, quæ volentibus in promptu est? Si enim in excelso dignitatis gradu, aut splendida fortuna hoc posuisset, difficultatem rei causari tenues homines potuissent: at cum non in ascensu, sed in descensu posuerit, facilem quidem & expeditam nobis ad felicitatem viam muniuit. Quo nomine D. Bernar. grauiter aduersus hominum superbiam incandescit: quòd cum descendere sit facillimum, difficillimum autem ascendere, ipsi tamen malint cum labore & periculo ascendere, quàm cum maximo suo fructu, parique facilitate descendere. In hunc ergo humilem corde (quem pauperculum Dominus appellat) oculos suos figit, hunc se respicere, hunc sibi gratum esse testatur. ¶ Meritò autem paupertatis nomine humilem appellauit: quia ille verè humilis est, qui paupertatem & nuditatem suam agnoscit; qui se nihil ex se habere præter peccatum & nihilum profiretur; qui omnia quæ habet siue naturæ, siue gratiæ bona, vni Deo accepta refert; qui neque iudicio suo, neque consilio, neque viribus nititur, sed spem omnem salutis in diuina misericordia collocat, qui totus ex Deo pendens, eius opem pijs clamoribus continenter implorat. Idem etiam ad Dei sermones tremere, propter summum parendi studium, dicitur. Vnde cum Deus minatur, timet: cum promittit, sperat: cum iubet, obtemperat: cum loquitur, auscultat: cum vocat, accurrit: cum reuocat, redit: & omnibus in rebus se illi obsequentem & morigerum exhibet. Tales ergo qui in oculis suis nihil sunt, summus ille rerum omnium conditor, amicis oculis

Psal. 49.

Simil.

Esaï. 66.

Bernar.

- intuetur: qui verò tales non sunt, quamlibet magni sibi appareant, vi-
 Gre. Mor. les ante eum existunt. Hinc D. Greg. verba illa Domini. i. Regum. 15.
 lib. 18. explanans; Nōne cūm esses paruulus in oculis tuis &c. sic ait: Magnus
 mihi fuisti, quia despectus tibi: at nunc quia magnus tibi es, mihi es
 despectus. Tantò ergo fit quisque vilior Deo, quantò pretiosior sibi.
 Psal. 137. Hæc ille. Idem etiam Regius vates nos docet, cūm ait; Excelsus Do-
 minus, & humilia respicit, & alta (hoc est, mundi iudicio ampla & illu-
 stria) à longe cognoscit: quoniam ea despicit, & pro nihilo ducit. Ve-
 ra enim magnitudo in superbis contemnendis, & pauperibus infir-
 milque tuendis maximè cernitur. Hinc regius vates cūm Deo agens,
 Psal. 9. Tibi, inquit, derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. At fallā ma-
 gnitudo ut potentioribus turpiter seruit, ita infimos quosque crudeli-
 ter despicit. Hanc enim Amos Propheta notauit, cūm dixit; Bibentes
 Amos. 6. vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti nihil patiebantur su-
 per contritione Ioseph. Sed dicetis forsitan: Quorsum hoc tam lon-
 gum de humilitate principium? Nimirum, quia hoc est quod præci-
 puè in hodierna sancti Euangelij lectione cœlestis magister docet:
 ea verò sic habet.

I. ¶ [Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis putas, maior est in regno
 cœlorum?] Expendamus primū quæ fuerit huius interrogationis
 occasio. Primū quidem, quòd Petrum inter ceteros discipulos Ec-
 clesiæ caput & fundamentum à Domino constitutum fuisse audie-
 rant: & quòd in præsentī lectione tributum Dominus pro se, & pro
 eodem Petro solui præceperit. Quā de re sic S. Euangelista ait, Cūm
 Matt. 17. venisset Capharnatū, accesserunt qui didragma accipiebant ad Pe-
 trum, & dixerunt ei, Magister vester nō soluit didragma? Ait, Etiam.
 Et cūm intrasset in domū, præuenit eum Iesus, dicens, Quid tibi vi-
 detur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum à
 filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Iesus, Ergo li-
 beri sunt filij. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mit-
 te hanum: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore
 eius inuenies statērē: illum sumens, da eis pro me & te. Sequitur dein-
 de. In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, [Quis putas,
 maior est in regno cœlorum? &c.] Cuius quidem interrogationis hæc
 causa extitit, quòd cūm tributum illud non à singularibus personis,
 sed à patribus familias, qui domibus præerant, exigere, Dñs autē
 nō pro ceteris discipulis, sed pro Petro tātū solui iussisset, hoc ipso
 ceterorū discipulorū, hoc est, familiæ Christi caput & primatē esse
 declarabat.

12 declarabat. Cum ergo discipuli Petrum à Dño hac in re cæteris præferri animaduertent, non minùs ægrè hoc tulerunt, quàm cum Iacobus & Ioannes fratres dexteram & sinistrà in regno Christi, subornata matre, petierunt: tunc enim hæc de primatu contentio inter eos agitata fuit. Hæc igitur quæstio, quæ specie tenus pietatē referre videbatur, occultam ambitionis, & inuidiæ radicem intus celabat. Inuidiam quippè D. Greg. ambitionis filiam esse testatur: neque enim Greg. ambitiosus patienter ferre potest, ut alius honorem, quem ipse ambit, ei præripiat, qui in liuore & inuidia mordeatur. Quamobrem quisquis inuidiæ pestem à se excutere cupit, radicem eius abscindendam curet: matre enim (ut idem Gregor. ait) extincta, filia protinus interibit.

Cum ergo Saluator quandam ambitionis & inuidiæ (ut ita dixerim) fibram in discipulorum pectore latentem huic interrogationi causam dedisse animaduertisset, hac ratione morbum hunc curare aggressus est. [*Aduocans enim paruulum, statuit in medio discipulorum.*] Mos erat Prophetis olim, ut cum aliquid audientium animis altius infigere vellent (quoniam nuda verba exiguum ad hoc vim habere videbantur) earundem rerum imagines verbis addere studerent, ut auditorum oculis conspiciendum subijcerent, quod verba minùs aperte significabant. Sic Esaias ex Domini præcepto nudus in medio populi ambulauit, ut Hierosolymitani regni vastitatem & populationē propter peccata populi futurā denūciaret. Sic Hieremias catenas collo circumpositas baiulare, & lagunculas præsentē populo confringere præcipitur, ut eiusdē populi captiuitatē, & vrbis excidium prænunciaret. Sic Ezechiel parietem noctu perfodere, per eā egredi, & pilos ab Esai. 20.
Hiere. 19.
Ezech. 12.
14 scissos per aëra spargere, & gladium post eos euaginare iubetur, quo eiusdē populi fugā, & futurā eius dispersionē hac rerū imagine ipsi ante oculos poneret. Ad hunc ergo modū Saluator, qui tam multis antea documentis humilitatis virtutē cōmendauerat, nūc nouo quodā exemplo non verbis solum, sed expressa quadā eius effigie cōmendat. Aduocatū enim paruulum statuit in medio discipulorum. Miratur illi rei nouitatem, nouamq; docēdi rationem, quā nunquā cœlestis magister, nisi in hac sola humilitatis cōmendatione, fuerat usus. Circumstante igitur discipulorū corona, pueroq; in medio eorū collocato, Saluator protensa in paruulū manu, ait, [*Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorū. Quicunq; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum.*] Animaduertite quæso fratres, quantum diuina ab humanis iudicia

nis iudicia dissent. Verissimè enim Dominus per Prophetam dixit; **Esai. 55.** Sicut exaltantur cœli à terra: sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Discipuli ambitionis spiritu infligati, cœlestis regni primatum ambiebant: Dominus contra nouissimum eis locum, & paruulorum spiritum proponit, si principem in eo regno locum habere vellent. O quàm dissimiles diuini Spiritus, & humani cordis affectus sunt! Isti nihil nisi sublime, excelsum, & honorificū cogitant: illi nihil nisi humile, demissum, & abiectum. ¶ Sed dicetis: Qua ratione cōuerti possumus, & effici sicut paruuli? Hoc nos Petrus Apostolus docet, cum ait; **1. Pet. 2.** Quasi modò geniti **1. Cor. 14.** infantes rationabile & sine dolo lac cōcupiscite. Paulus item, Nolite, inquit, pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. Iubemur ergo puerili ignorantia prætermittā, cādidos puerorū mores, nō pueriliter, sed prudenter æmulari. Pueri enim primū, vt nomen ipsum præ se 16 ferre videtur, puri sunt, simplices, innocentes, humiles, & maiorū imperio parentes. Pueri facillè placantur, citò ignoscunt, & iracundiam aut odium diu nō retinent, nō de eminentiori in tēplis loco digladiātur, non factiōibus student, nō malè de alijs aut iudicant, aut loquūtur: deniq; malitia omnis à puerili simplicitate abest. Hanc ergo puerorum simplicitatem & innocentiam in moribus nostris cœlestis magister referre nos & imitari iuber.

§.

II.

¶ Quamuis autē hæc in paruulis simplicitas ab omni malitiæ fūco aliena præcipuè emineat, humilitatē tamen (cuius imaginē in pueris cernimus, qui ab omni arrogantia & superbiæ fastu atq; tumore alieni sunt) nobis Dñs hoc exemplo voluit cōmendare, q̄ ea videlicet aliarum virtutum non modò fundamentum, sed custos etiā & nutrimentū sit: ideoq; hanc à nobis præcipuè colendā atq; sectandā monet, si ad virtutum culmen volumus peruenire. Hinc D. Augu. Cogitas, inquit, fabricā magnā extruere celsitudinis, de fundamēto prius cogita humilitatis. Non tamē satis est huic virtuti, q̄ aliarum sit fundamentū, nisi easdē etiā & conseruet, & augeat, & ad culmen vsq; perducatur: tanta eius vis atq; potestas est. Quam rem D. Bern. ad duas nobilissimas virtutes, castitatē videlicet & charitatem, præcipuè referens, ait; Vt castitas siue charitas detur, humilitas meretur: quoniā humilibus Deus dat gratiā. Eadem etiā seruat acceptas: quia non requiescit Spiritus, nisi super quietum & humilē: & seruatas itē consummat: nam virtus in infirmitate, hoc est, in humilitate perficitur, & inimicā gratiæ, omnisque initium peccati debellat superbiam.

Sed

- 18 Sed inter has tamen humilitatis laudes illa maxima censenda est, quæ in hac vita (quæ tota vel tentatio, vel militia esse dicitur, in qua nihil tutum, nihil securum est) sola humilitatis virtus, quamdiu firmiter mentibus nostris infixæ hæret, securitatem inter innumeros Diaboli laqueos & insidias præbet. Nunquã enim verè humilem amator paruulorum Dñs labi permittet. Quod intelligens David Rex ad huius virtutis præsidium, velut ad sacram anchoram confugiens, aiebat: Custodienis paruulos Dñs, humiliatus sum, & liberauit me. Hinc *Psal. 114. Ioa. Clim.*
- 19 Ioannes Climacus, Omnium, inquit, venenatarum ferarum sensibilibus interēptor est ceruus: intellectuã verò humilitas interfecitrix est. Vnde magnus ille Antonius monachus in ecstasim raptus, vniuersum mundũ laqueis sese mutuo cōnectentibus plenum vidit, tãtãq; rei nouitate stupefactus, exclamãs, O, inquit, quis istos effugiet! vocẽq; protinus è cœlis allatã audiuit, Antoni, humilitas. ¶ Quin & illud huic eximie virtuti tribuitur, quod quẽadmodum tribulationum patientia; ita etiam cordis humilitate vera atq; perfecta virtus probatur. Quã sententiam D. Aug. confirmat, illum Ecclesiastici locũ enarrans; Vasa figuli probat fornax, &c. Hæc namq; vasa vèto erumpẽte crepant: quę autẽ vento carent, multò magis igne solidantur. Ad hũc ergo modũ spiritualia vasa, quæ superbiæ vento inflata sunt, ignominia oblata crepant: non crepant autẽ quæ hoc superbiæ vento carent. Hoc autẽ argumento antiqui olim eremi Patres sancti Simeonis Stylitis virtutẽ probare voluerũt. Cũ enim is nouã quãdã viuẽdi rationẽ, omnibus antea seculis incognitam, elegisset; vt videlicet in columna, triginta quinq; cubitis à solo erecta, habitaculũ sibi elegisset; ad illũ Patres legationẽ miserunt, quã Euagrius Scholasticus memorat *Euagri.*
- 20 his verbis: Cũ Simeones iste, qui in terra Angelus, in carne cœlestis Hierusalem ciuis fuit, peregrinam viuendi viam, hominibus planè incognitam, instituisset, sancti eremicolæ mittunt quendam ad illum, iubentq; vt ab eo sciscitaretur, quid hæc noua & inusitata vitæ ratio sibi vellet, & quamobrem trita viuendi via, & sanctorum pressa vestigijs relicta, aliam quandam peregrinam, & hominibus omnino ignotam sequeretur? eumq; hortantur per nuncium, vt ex suo domicilio descenderet; viaq; electorum Patrum insisteret. Quòd si alacri animo ac parato descendere videretur, mandarunt, vt ei sui ipsius viuendi via insistendi potestas fieret: (ex obedientia enim satis constare posse dixerunt, eum Deo duce in eam viam ingressum fuisse, tamq; graue certamen ad se afflicandum in vita, suscepisse) sin resisteret, aut suæ *Iuda*

inferuaret voluntati, ac non statim ipsorum hortationi morē gereret, ut vi inde abstraheretur. Nuncius ubi accessit ad eum, & Patrum mādatum illi exposuit, isq; ex templō alterum produxisset pedem, Patrū hortationi obsequuturus, permisit sua ac propria viuendi via incedere, sic eum affatus: Bono animo sis, & strenuē rem gere: statio tua à Deo est instituta. Hactenus Euagrij verba: quæ satis indicant summam sanctissimi huius viri humilitatem; qui cum intelligeret, genus illud vitæ à Deo probatum fuisse (quod quotidiana eius miracula declarabant) maluit tamen Patrum iudicio quàm suo niti. Vnde illa prorsissima obedientia ortum habuit. Hic igitur hoc Domini præceptū, quo nos instar paruulorum demitti atque humiliari iubet, perfectè adimpleuit.

§. III.

¶ Arbitror autem, fratres, ob ea quæ hactenus de humilitatis laude diximus, vos eius amore captos, scire etiam velle, quo nam modo eā comparare possitis. Planè fateor non perinde facile esse ad cultum hominem in hunc paruulum, quem Dominus proposuit, commutari. Sic enim natura comparatum est, ut quod quæque res utilior & præstantior sit, hoc sit etiam difficilior: quod in hac virtute cernere licet. Verè enim tota carnis militia, peccati morbo infecta, huic puerorum simplicitati atque humilitati repugnat. Quid enim aliud tota vita homines per tela, per ignes, nisi primatum, honorem, & gloriam quærunt? Itaque perinde est superbo homini, ut se ad paruuli humilitatem demittat, suadere, ac si claudo cursum imperes; nisi diuinus Spiritus adsit, qui eum hoc paruulorum spiritu imbuat: ideoque paucos admodum hac ætate reperire licet, qui hoc modo paruuli sint.

Quid igitur nobis facto opus est, quò hanc adeò necessariam virtutem adipiscamur? Ad hoc sanè viam nobis ipsa humilitatis diffinitio aperit, quam D. Ber. describit his verbis; Humilitas est virtus, qua homo vilissima sui cognitione sibi ipse vilescit. Ex qua diffinitione liquet, veram inopiæ atq; vilitatis suæ cognitionem, humilitatis fundamentum esse. Ex hac enim cognitione, quæ est in intellectu, despectio atque contemptus sui nascitur, qui in voluntate est: in qua humilitas, tanquam in subiecto, residet. Hæc autem cognitio exigit primum, ut omnia præterita vitæ peccata nobis ante oculos proponamus: quorū consideratione supercilium deponentes, nos cum Euangelico publicano indignos existimemus, qui ad cælū oculos leuare audeamus. Solent studiosi vinearum cultores tribulos & sentes, ne vitibus noceant, radicibus euellere, ex illisq; vallū & septum vineæ conficere,

Bernar.

Simil.

24 ficere, quò furibus aditum in vineã præcludant: ita fit, vt illud ipsum quod vineę nocumento erat, custodię seruiat. Hos igitur imitetur quisquis ex præteritæ vitæ spinis & sentibus, quas per verã pœnitentiã ab anima sua reuulsiť, sese deijciendi atq; humiliãdi materiã sumit: atq; ita per humilitatis virtutẽ ex peccatorũ recordatione manãtem animę suę vineã custodiat. ¶ Deinde, quantũ nobis ad christianæ vitę perfectionẽ desit, studiosẽ consideremus. Hac enim ratione quidã ex sanctis illis eremi Patribus, (vt Ioan. Climacus scribit) superbię tu morẽ colaphis cædebat. Descripserat enim in cellulæ pariete altissimarum virtutũ appellationes; putã, perfectæ charitatis, Angelicæ humilitatis, mundissimę orationis, incorruptibilis castitatis, & huiusmodi virtutũ reliquarum. Cũ ergo illum cogitationes extollere cœpissent, dicebat illis, Eamus ad argumentũ; adueniẽsq; relegerat appellationes, sibiq; ipse clamabat, Cũ has omnes possederis, tũ scies
 25 quã lógẽ adhuc à Deo sis. Cũ enim ea possederis, seruus eris inutilis: fecisti enim quod facere debuisti. ¶ Ad hæc, diuina quoq; beneficia, & virtutis adiumẽta, quæ à Deo percepimus, ad mentẽ reuocabimus, inueniemusq; nequaquã nos his cœlestibus donis, quibus alij meliores efficerentur, pro dignitate satisfecisse. Sic enim fiet, vt ex diuinis beneficijs, & cœlestibus donis, quibus alij inolescere solẽt, nos humiliandi atq; submittendi materiã arripiamus. Hac enim consideratione viri sancti se grauiter accusant, adeoq; se nõ efferunt, vt semper Deo se debitores esse fateantur. ¶ Postremò, illud maximẽ ad hanc virtutem pertinet, vt vir pius luce clarius agnoscat, si quidquid rectẽ cogitat, aut molitur, nõ opis & virtutis suę, sed gratuitũ diuinæ miserationis beneficium esse. Hoc enim passim diuina eloquia testantur. Tale est illud Apostoli; Cũ timore & tremore salutẽ vestrã operamini: Deus est enim qui operatur in vobis & velle, & perficere pro
 26 bona voluntate. Et iterũ; Quid habes quod nõ acceperisti? si autẽ accepisti, quid gloriaris, quasi nõ acceperis? Sic & apud Ioannẽ Dñs, Sine me, ait, nihil potestis facere. Et iterũ; Sicut palmes nõ potest ferre fructũ, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me mãseritis. Horũ autem diuinorum testimoniorũ, aliorumq; similiũ autoritate, Pelagiana hæresis in Cõcilio Mileuitano dãnata est, quę sola liberi arbitrij facultate, sine cœlestis gratię auxilio, nos opera ęterna vita digna facere posse impie afferebat. His igitur considerationibus pius homo illud Ecclesiastici cõsiliũ implendum curat; Humilia valde spiritum tuum. Quò enim magis illum ante diuinę maiestatis cõspectum demiseris, hoc magis illam suspicies & veneraberis. Hac enim de causa idem

Climac.

Philip. 2.

1. Cor. 4.

Ioan. 15.

Ibidem.

Eccl. 7.

Idem. 3.

Ecclesiast. ait; Magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Quò minus mirandum est, si magnis illos Deus honoribus afficiat, à quibus maximè honoratur, cùm scriptum sit; Ego glorificâtes me glorifico. His igitur sanctis cogitationibus, fratres, veram cordis humilitatem consequi poterimus, si his tamen assiduam orationis studium adiungamus, qua continenter altissimam hanc virtutem à Domino virtutum crebris gemitibus, ardentibusque desiderijs postulemus.

§. IIII.

Psal. 141.

¶ Sed iâ quid de hoc paruulo, què oratione descripsimus, Dñs dicat, videamus. [Qui, inquit, suscepit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit.] Magnū sanè præmium, & quo nullū maius: quia tali hospite nihil maius. Quid igitur qui offenderit? Subdit protinus: [Qui autem scandalizauerit unum ex his pusillis qui in me credunt, expedit ei ut 28 suspēdatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.] Videamus primū quid scandalum sit. Scādalum, Latinis offendiculū est, quod incautè gradientibus lapsus & ruine causa existere solet. Hoc si à corpore ad animū transferamus, scandalum erit, quod Propheta dicit; In via hac qua ambulabā, absconderunt superbi laqueū mihi. Quicunq; enim aut verbis, aut prauis etiam exēplis alteri occasionē præbet ruine, utiq; scandalum, siue offendiculum in via ponere dicitur. Verbi causa. Qui hominem aliqua iniuria affectum, adulationibus, prauisq; consilijs ad vindictam expetendā inducit, is planè offendiculum eius pedibus subijcit. Scādalum itē est, cū quis innocentē virginem verbis, literis, munusculis, promissis, internuncijs, cæterisq; malis artibus ad pudoris iacturā sollicitat. Sic etiā cū eadem virgo, instar Iezabelis, oculos suos pingit stibio, & meretricio habitu, cultuq; ornata, in edito loco sedēs, prætereuntes, & simpliciter in via gradiētes in sui amorem pellicere intendit, scandalum & laqueus Diaboli est. Cū præterea pater in filiorum cōspectu impudēter & frequēter iurat, peierat, & sacrilegum os in cælum ponit, & diris omnibus famulos deuouet, & piētis ludit patrimoniū chartis; vnde fit, ut hoc exēplo filij famuliq; inducti, idē facere discant; scandalum planè & quidē grauissimū est. Quicunq; præterea piorū hominū simplicitatē deridet, eosq; ignominiosis nominibus appellat; quò fit, ut alij puerili metu territi, virtutis viā horreāt, vel cœptā deferāt; hoc eodē peccati genere delinquant. ¶ Quale autē quantūq; hoc scelus sit, latè Dñs in præsentī Euangelio deplorat. Si enim fur, qui decē aureos è domo tua clanculū furrupuit, capitis supplicio cōmissi penas luit; qua

- 30 qua poena digni erunt, qui ex anima tua Deum, hoc est, summum bonum surripuerunt, & pro illo Satanā supposuerunt? ¶ Sunt planè multa reprobationis signa, quæ sancti Patres cōmemorant: inter quæ præcipuū mihi locū hoc sceleris genus habere videtur. Iustitiæ enim & æquitatis ratio hoc exigit, vt qui alterius animā perdidit, suā perdat. Sic enim olim diuina lex sanxit; Animā pro anima, oculū pro oculo, *Exod. 21.* dētē pro dente, aduersionē pro aduersione. Iustum ergo est, vt quæ nos mala innocentibus irrogauimus, ipsi patiamur. Sic Pharaō, qui ferali immanitate Hebræorum pueros aquis interimebat, aquis ipse quoq; diuina p̄uergente vindicta, interemptus est. Sic Dauid, qui alienā vxorē violauit, & maritū gladio sustulit, eadē mala, & multò etiā grauiora, nō ab exteris, sed à parricida filio perpeſsus est. Sic Adonibezeb, qui Regibus, quos bello ceperat, pedes & manus amputabat, simili modo ipse quoq; Deo ita disponēte, truncatus est. Quid igitur ex his sequitur, nisi vt qui animā, Christi sanguine redēptā, Satanę tradidit, ipse quoq; eidē torquēdus tradatur. Quocirca Dñs vehementer nos in huius sacræ lectionis fine ab hoc pestilēti crimine reuocat dicens; [*Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis: dico enim vobis, quia Angelorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.*]
- Haftenus à peccato scandali nos Dominus proposita periculi nostri magnitudine deterruit; nunc paruulorum dignitate exposita à quouis peccandi genere animum nostrum reuocat: quòd videlicet Angeli, quorum tutelæ commissi sunt, cœlestis Patris faciē (quæ summa eorum gloria est) perpetuò videant. Magna profectò (vt D. Hiero. ait) dignitas animarū, vt vnaquęq; ab exordio natiuitatis suę Angelum habeat delegatum. Sic etiam Gloss. hoc in loco, Vnicuiq; ait, *Gloss.*
- 32 nostrū adest Angelus, qui regat, qui moneat, qui pro actibus nostris corrigendis, & miserationibus impetrandis quotidie Dei faciem videat. Si quis verò hāc tātā hominis dignitatē, quā sacræ literæ prædicāt, miratur, multò magis mirabitur, hoc ipsum etiā (vt Seneca refert) Stoicorū dogma fuisse. Eius hæc verba in Episto. iiii. sunt: Sepone in præsentia quæ quibusdam placent, vnicuique nostrum pædagogum dari Deum, non quidem ordinariū, sed hunc inferioris notæ, ex horum numero, quos Quidius ait, de plebe Deos. Ita tamen hoc seponas volo, vt memineris, maiores nostros, qui crediderunt hoc, Stoicos fuisse. Haftenus ille. Itaque quod nos tutelares Angelos appellamus (quos catholica & Euangelica fides asserit ad custodiam nostri destinatos) Philosophi isti, nescio quo spiritu acti, sub inferiorum Deorum nomine ad idē munus deputatos conſtitentur.

fitentur. ¶ Hi verò Angeli magna cura munus suum obeunt, non iustos modò, sed iniustos etiam suæ fidei cõmissos custodientes: quoniam diuinę prædestinationis arcanum illis prorsus incognitum est: quandoquidem diuina electio atq; prædestinatio nulli in prædestinati anima characterem aut signum imprimit (quod tamen sacramenta quędam faciunt) ideo non indiligenter improbos etiam homines custodiunt, quos an prædestinati sint, ignorant. Quid enim non custodiant, qui videant publicanum cooptari in Euāgelistam, & Ecclesię persecutorem in doctorem gentium?

Quid autem nobis præstent Angeli, Exod. 23. Dñs declarat his verbis: Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat, & custodiat in via, & introducat in locum quę præparavi tibi. Qua in re singularem diuinę providentię curam licet admirari: quam Ecclesiasticus insinuauit his verbis: Omnia duplicia; vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse. Quia enim multa in rebus conditis erant, quæ nobis nocerent, decuit vt multa etiam illis aduersa & inimica essent, quæ nos tuerentur, & illorum vim reprimerent. Ad hunc ergo modũ, quia quamdiu in hoc corpore militamus, non desunt Spiritus nequam, qui sint ad malum incentores, non desunt etiam Angeli, qui sint ad bonum hortatores: qui videlicet nos præcedant, hoc est, qui lucem nobis ad veritatis cognitionem præferant, qui viam, qua itur in cœlum, monstrent, qui ab hostibus tueantur, qui à sceleribus auocent, & ad honesta semper inducant. Sicut ergo illi semper mala suggerunt, ita contrà illi semper honesta suadent. Cũ igitur has in animo tuo voces audis; Ne inimico tuo parcas; ne reddas quod alteri debes; ne pauperi tribuas; ne inimicum alloquaris, aut beneficijs promerearis; vindictam de illo sume, cõtumelijs affice; sordida & spurca verba loquere; absentibus detrahe; voces has Dēmonis in peccati te barathrũ præcipitatis certissimè scias. Quãobré sepi aures tuas spinis, & noli audire linguã nequã, & cũ Propheta dic; Narrauerũt mihi ini qui fabulationes, sed non vt lex tua. Cũ verò contrà audis; Parce veniam petenti; redde quod alteri debes; libenter tribue; amicum in Deo, & inimicum propter Deum dilige; terrenas opes contemne; celestes admirare; ne peieres; ne detrahas; ne maledicas; ne sordida & scurrilia verba loquaris; voces esse intellige solliciti custodis, qui te hoc virtutis tramite in terram viuentium, quam pijs omnibus Dominus pollicitus est, introducere vult. His enim cogitationibus & verbis Angeli gaudent; illis, immundi Spiritus pascuntur. In vitis Patrum legimus, sanctissimum quendam virum inter colloquen-

36 tes monachos vidisse Angelos ibidem astantes, quibus paulò post abscedentibus, magnum porcorum gregem inter eos volutari conspexit. Quam rem vehementer admirans, & causam diligenter inquirens, deprehendit, eos initio quidem de spiritualibus atque diuinis rebus inter se colloquia miscere cœpisse, deinde verò linguæ lapsu ad vana colloquia sermonem conuertisse. Quod sanctus ille audiens, reuelatione patefacta, vehementer eos ab eiusmodi colloquijs deterruit, & ad salutaria & honesta adhortatus est: quibus præcipuè Angeli interesse solent.

Sunt præterea iidem spiritus non modò mentis nostræ monitores, sed etiam animarum nostrarum in cœlum portitores. Hoc enim de mendico Lazaro Dominus ait: Factum est vt moreretur medicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abraham. Sed hoc tamen officium

Luc. 16.

37 Archangelo Michaeli præcipuè demandatum est: sic enim de eo canit Ecclesia; Data est potestas Archangelo Michaeli super animas Sanctorum, vt perducatur eas in paradysum exultationis. Magnus certè principatus, qui in hora mortis cuiusque nostrum exercendus est. Hæc enim dies de tota vita nostra, imò de tota æternitate sententiam fert: quoniam (vt D. Greg. ait) post supremum illud examen, homo inueniet, quod in æternum mutare non poterit.

Grego.

Quid igitur ex his colligere licet fratres? Primum quidem, vt dum tempus suppetit, sic vitam instituamus, vt propitium ac beneuolum Angelorum principem in hoc adeò tremèdo temporis articulo inuenire possimus. Deinde, vt immortales Deo gratias, propter Angelorum custodiam ad salutem nostram destinatâ, semper agamus. Postremò, vt illud D. Bern. consilium ante oculos nobis proponamus: Quouis

Bernar.

38 angulo, quouis loco reuerentiam habere Angelo tuo, & ne audeas coram illo facere, quod nunc præsentem non auderes. Vnde posteaquam Dñs dixisset; Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te, & custodiat te; subdit protinus; Obserua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaueris, & est nomen meum cum illo. Habes igitur in his verbis præsentem Angelum, quæ in omni loco vereri debeas. Quid si addam, te non ab Angelo solum, sed ab ipso etiam superno iudice videri? Ipse enim stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Quid est autè post parietem stare, & per cancellos prospicere, nisi ita alios videre, vt ipse tamen qui videt, ab illis minimè videatur? Hoc autè modo videt ille, qui peccata nostra per Prophetam impropèrâs, ait; Ego tacès, & quasi non videns, & mei oblita es. Sed istamen quem putamus non videre,

Exod. 23.

Cant. 2.

Esai. 57.

alibi

Idem. 65. alibi etiam ait; Et faciebatis malum in oculis meis. & , Ego sum iudex
 Jerem. 29. & testis dicit Dominus. Ergo & Angelum, & Angelorum Dominum
 nostris operibus testes semper assistere considerantes, demus operā,
 ne quid purissimis eorum oculis indignum committamus, neve qui
 rationales à Deo conditi sumus, pudore & verecundia ab elephantis
 superari patiamur. De his namque scriptum est, quodd, cum sobolis
 propagationi dant operam, conspectus hominum fugiant, & forte
 interuenientem occidant. Si igitur animalia bruta pudore hominum
 continentur, cur nos Dei omnia contuentis, & Sanctorum, & Ange-
 lorum præsentia non contineat? Inter varia moralis Philosophiæ do-
 cumenta non postremum obtinet locum quod Seneca tradit his ver-
 bis: Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos ha-
 bendus, vt sic tanquam illo spectante viuamus, & omnia tanquam
 illo vidente faciamus. Hoc mi Lucili Epicurus præcepit, custodem
 nobis & pedagogum dedit: nec immerito. Magna pars peccatorum
 tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquem habeat animus, quem
 vereatur: cuius autoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O fe-
 licem illum, qui non actus tantum, sed etiam cogitatus emendat! O
 felicem, qui sic aliquem vereri potest, vt ad memoriam quoque eius
 se componat, atque ordinet! Qui sic aliquem vereri potest, citò erit
 ipse verendus. Elige itaque Catonem: si hic videtur tibi nimis rigi-
 dus, elige remissioris animi virum, Lælium; elige eum, cuius tibi pla-
 cuit & vita, & oratio: & ipsius animum ante te ferens & vultum, illum
 semper tibi ostende vel custodem, vel exemplum. Opus est, inquam,
 aliquo, ad quem mores nostri se ipsi erigant. Nisi ad regulam, praua
 non corriges. Hactenus ille. At quæ alia commodior vitæ regula, quis
 testis nobis sanctior quam Dei & Angelorum conspectus? Hoc au-
 tem, fratres, inter spiritualis vitæ consilia maximè commendatur, vt
 omni tempore, omnibusque in locis Deum præsentem habeamus.
 Itaque siue domi residentes, siue in via gradientes, siue in æde sacra,
 siue in platea, siue in otio, siue in negotio, siue in mensa dum cibum
 capimus, siue in lecto dum quieti membra componimus, Deum sem-
 per (quatenus per infirmitatem humanam licuerit) intueamur, nec
 ab illius conspectu mentis nostræ aciem vsquam deflectamus. Hæc
 enim ratione fiet, non solum vt is & testis nobis, & adiutor sit
 ad vitæ innocentiam, sed dux etiam & antesignamus ad
 immortalitatis & felicitatis sempiternæ
 gloriam.

IN EODEM FESTO S. MICHAELIS

Concio secunda; in qua lectio Euangelica explanatur.

*T H E. Angeli eorum in cælis semper vident faciem
Patris mei, qui in cælis est. Matth. 18.*

V M peccata omnia, dilectissimi, aut carnalia sint, aut spiritualia, constat planè spiritualia esse carnalibus grauiora: in quorum numero superbiam præcipuè collocamus. Habet autem superbia tria insignia mala. Primum, quòd inter maxima crimina numeretur: hoc enim illa Davidis verba indicant; Si mei non fuerint dominati, tunc *Psal. 18.*
 2 immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Maximum verò delictum appellat superbiam: de qua Prophetam loqui versio Hieron. *Hieron.*
 nymi ex Hebræo declarat: qui pro eo quod nos legimus; Ab occultis meis munda me; ille vertit, A superbis quoque libera seruū tuū, &c. Ideò autem superbia delictum maximum appellatur, quia singulari quadam ratione cum diuina mente pugnat. Tria enim sunt peccatorū genera: quorū alia ipsum hominem sibi; alia proximū; alia Deū eripiunt. Ira enim hominē sibi ipsi eripit: quoniā iratus, quo tēpore ira æstuat, sui iuris non est, cūm rationis compos non sit, quæ propria est hominis. Inuidia autē proximum mihi, eiusque bona eripit. Si enim me charitas vnum cum proximo efficit, eiusque bona, mea per amorem facit, consequens est, vt inuidia, quæ charitati aduersatur, illum mihi, eiusque bona adimat: quibus ego adeò non fruor, vt illis etiam
 3 propter inuidiæ tabem vehementer crucier. At superbia, his multò grauior, Deum ab homine alienat: quia cum debitum illi honorem & gloriam surripiat, de gloriæ possessione atque primatu aduersus illū contendit. Quamuis enim mortifera peccata omnia Deum ab anima pellant, hoc tamen singulari hac ratione superbia facit: ideoque delictum maximum appellatur. ¶ Habet item aliud superbia malum: quòd videlicet occultissimum vitium sit. Carnalia quippè vitia, quæ per corpus exercentur, faciliè deprehenduntur: at spiritualia (cuiusmodi superbia est) sola ferè interiori mentis actione committuntur: ideoque difficilius agnoscuntur, quamuis grauissimè animam faucient. Quis enim superbus se esse superbum credat? Hæc igitur duo mala faciliè declarant, quantum nobis ab huius peccati venenoscere debeamus, cūm non modò grauissimum, sed etiam occultissimum

Hierony.

mum sit. Postremò habent hoc etiam spiritualia peccata, quòd spiri-
 tualis viros potissimùm infestant. Sic enim astutus ille serpens spiri-
 tualibus spiritualia comparat; quibus carnalia odio esse intelligit. Ad
 hoc autem virtutibus etiam ipsis (quibus spirituales viri exculti sunt)
 ad superbiam, & inanis gloriæ fomentum abuti solet. Cum quæ virtu-
 tum adminiculo cætera vitia debilitentur, & extinguantur, sola super-
 bia non rarò ex eisdem vires & robur colligit. Tantò enim magis ho-
 mines insolescunt, quantò plus se virtutibus ornatos vident. Hinc D.
 Hiero. Superbia, inquit, natione cœlestis, sublimium mentes inhabi-
 tat, in cinere frequenter & cilicio recubans. Quò minus mirandù est,
 si hic superbix spiritus in Apostolorum quoque pectora irrepserit. 4
 Antiquus enim hostis, qui propter superbiam ex Angelo dæmò, atq;
 ex felicissimo infelicissimus, factus est, venenum, quo ipse interijt, ho-
 minibus propinare contendit, vt illi similiter intereant. Hoc igitur
 morbo discipuli laborantes, de primatu regni cœlorù, quod in hac vi-
 ta futurù sperabant, sepe contèderunt. Nā & ante magistri discessum,
 & in hodierna sancti Euāgelij lectione de hoc inter se primatu dispu-
 tare cœperunt, quem sibi vnusquisque vendicare volebat. Qua etiam
 de causa aduersus Iacobù & Ioannem indignati sunt, quòd sedes ad
 dexterā & sinistrā Dñi, subornata matre, petierint. Quemadmodù igitur
 eo tempore his duobus discipulis subinuidebant: ita modò eodē
 affectu aduersus Petrum commouentur, quòd Dñs pro se ac pro illo
 tantum, non etiam pro alijs discipulis tributù pēdi iusserit. Diuina au-
 tē dispensatione factū est, vt hāc discipulorù infirmitatē nobis sancti
 Euangelistæ explicarent, vt hoc argumēto intelligeremus, quales eos
 Dominus acceperit, quales spiritu superueniente reddiderit; vt hac ra-
 tione discipuli, quid natura, quid gratia posset; & quid sibi, quid Deo
 tribuendum esset, agnoscerent: quò sic tandem in se ipsis quidem hu-
 miles, erga Deum verò grati atque deuoti existerent: & ita demùm
 ab omni superbix veneno immunes essent. 6

Accedētes ergo ad magistrum discipuli, ab eo quærūt, quis maior
 esset in regno cœlorù. Huic autē interrogationi noua quadā & inso-
 lita docēdi ratione Dñs respōdit. [*Aduocans enim paruulū, statuit cum in
 medio eorū, & ait, Amen dico vobis, nisi cōuersi fueritis, & efficiamini sicut
 paruuli, nō intrabitis in regnū cœlorū.*] Vtrobique; Dñs diuersam ab effe-
 ctibus carnis nostrę viā elegit. Cū discipuli cōfessum ad dexterā &
 sinistrā eius peterēt, passionis calicē illis proposuit: cū verò primatū
 regni cœlorù in presenti lectione ambirēt, infimā illis humilitatis viā,
 qua ad regnum peruenitur, ostēdit. Sic sapiēs & fidelis animarū medi-

7us *cus* non quid æger animus cupiat, sed quid ei potissimum expediat, præscribit. Itaq; ait, Vos de primatu, & sublimi fede cōtēditis, ego autem asseueranter prædico vobis, nisi efficiamini sicut paruuli, nō mōdō cōlestis regni primatum non assequuturos, sed nullum prorsus in eo regno locum vos habituros. Vos item de terreni regni gloria quæstionem proponitis, ego ad cōlestis regni gloriam, quæ vera & sempiterna est, vos reuoco. Quam si adipisci desideratis, hæc lege vobis illam comparare debetis. [Nisi enim conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicumq; ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum.] Hæc Domini verba non tam verba, quàm fulmina mihi esse videntur. Quid enim magis timendum, quàm sub hac omnium extrema pœnarum hanc à Domino (vt ita dixerim) metamorphosim præcipi? Quis enim fieri poterit, vt adultus homo, & fortasse (vt ille ait) inueteratus dierum malorum hoc modo paruulus fiat? Obstat enim huic animi submissioni omnium humanorum affectuum potentissimus, nempe immodicus gloriæ & propriæ excellentiæ amor, imis hominum visceribus infixus. Qui sane affectus adeo latè patet, vt nullus sit neque tanta humanitate præditus, neque tam agrestis & inhumanus, neque tantis honoribus insignis, neque tam obscurus & ignotus, neque tot virtutis ornamentis excultus, neque tam multis flagitijs coopertus, qui non flagret infinita quadam gloriæ cupiditate. Obstat simili ratione abiectionis atque humilis officij odium, quò aliquam homo dignitatis suæ iacturam sibi facere videatur. Nec enim minori studio vulgus hominum ignominia notam fugere contendit, quàm vadosa loca, & latètes scopulos in mari nauatæ. Quò enim aliò omnia hominum vota & studia conferuntur, nisi vt humiliora officia vel loca fugiant, & ad sublimiora prouehantur? Cum ergo isti duo affectus velut duquidam potentissimi gigantes mentem hominis summa vi ab humilitatis abiectione reuocent, & ad excelsa rapiant, quis ita se supra naturam, supra mundum, supra quæ se ipsum attollat, vt his affectibus reclamantibus inanes honores respuat, & humili loco, humiliq; officio gaudeat? Quomodo ab ea quis cupiditate immunis erit, quæ etiā Apostolorum pectora inuasit, qui tamdiu in schola humilitatis sub humilitatis magistro versati erant? Quòd si agrestes etiam & inalti homines (quorum vilis gloria est) hoc morbo laborant, quid de principibus & opulentis viris, & vana scientiæ persuasionē inflatis iudicandum erit, qui & maiorem gloriam ambiunt, & acriores ad eam expetendam stimulos habent?

Qua ratio
ne humili-
tas perat-
da sit.

¶ Verum dicet aliquis forsitan; Vehementer animos nostros hæc tua disputatio concutit, cum hinc quidem summam huius virtutis necessitatem exaggeras (sine qua nemini ad regnum celorum aditus patet), inde verò maximam eius adipiscendam difficultatem, propter ingentem mentibus nostris humanæ gloriæ appetitionem, ob oculos ponis. Quid igitur? An spes omnis huius virtutis assequenda nobis abijcienda est? Minime verò: imò etiam hæc eadem difficultas viam nobis ad hanc virtutem obtinendam munit, dum nobis & animi nostri morbum ostendit, & ad verum animarum medicum remittit. Mandata enim difficilia non faciunt homines transgressores, sed humiles. Quod hac in re videre licet. Quò enim vehementius homo ad sublimes & inanes honores & dignitates aspirat, hoc magis inanitatem & morbum suum, ac velut sitim febri- citantis ostendit, qui adeò ardentem concupiscit, quod illi exitiosum & noxium futurum est. Sic enim diuina æquitas & sapientia hominis rebellionem & superbiam puniuit, ut pœna culpæ esset etiam medicamentum superbiæ: & quia incautus homo ex donis quæ intra se perceperat, occasionem arripuit superbiendi, ex malis, quæ intra se castigatus sentiret, materiam sumeret sese humiliandi. Sic factum est, ut illata pœna admisi criminis esset non modo supplicium, sed etiam medicamentum.

August.

¶ Miratur D. August. in Genesi, quod Eva, cum primum formata est, virago fuerit appellata: cum verò post admissum crimen ad mortem damnata fuit, vitæ nomen acceperit, materque omnium viuentium fuerit nuncupata. Rectius enim hoc illi nomen conueniret in prima sua conditione, quando immortalitatis & iustitiæ donum acceperat, quàm cum mortis sententia aduersus illam prolata est. Quomodo enim cum sententia mortis vitæ nomen consentit? Ad hoc autem idem August. respondet, quod videlicet meritò vitæ nomen prima illa scæmina acceperit, cum sublatis donis, quæ illi superbiendi occasio extiterant, eas intra se molestias & incommoda sentiret, quæ illi sese humiliandi & submittendi materiam singulis penè momentis præberent: ut hac miseriarum suarum cognitione admonita, vitam reciperet, quam donorum cœlestium abusu perdiderrat. Has autem molestias esse quosdam mentis nostræ monitores, qui ad humilitatem hortentur, & à superbia auocent, declarat idem August. qui Confessionum suarum librum his verbis exorditur: Laudare te Domine vult homo, aliqua portio creaturæ tuæ: homo, circumferens mortem

Idem.

13 litatem suam; circumferens testimonium peccati sui, & testimonium quoddam superbis resistis. Quibus verbis non obscure vir sanctus declarauit, corporis animique molestias, quibus perpetuo infestamur, voces esse quæ superbiam detestentur; cum hæc omnia mala antiquæ illius superbix supplicia sint. Quocirca mirum non est, si tunc prima illa scæmina vitæ nomen acceperit, quæ tot contra superbiam, salutis & vitæ exterminatricem, remedia & medicamenta percipit. Quisquis autem hoc miratur, in Apostolum oculos conijciat, cui magnitudo reuelationum, donorumque cœlestium, elationis ac proinde mortis occasio fuisset, nisi stimulus ille carnis, & quotidiana fragilitatis suæ experimenta huic periculo obstitrissent, quæ illum ad sui cognitionem, & veram cordis humilitatem inducebant. Quid ergo mirum, si vitam appellem, quod mihi (si rectè vti velim) salutis
14 & vitæ materiam præbet? ¶ Quisquis igitur ingentes spiritus, ad quos corrupta & læsa nos natura rapit, comprimere cupit, oculos suos ad interiora mala, quæ propter superbix scelus inflicta sunt, vertat: ibi enim contra morsum viperæ, ex vipera ipsa antidotum inueniet: ut ipse quoque (sicut de Domino Salvatore dictum est) de peccato damnet peccatum. Hanc autem humilitatis viam breuiter nobis Dominus per Prophetam ostendit, cum dixit; Humiliatio tua in medio tui: quia videlicet non procul à te, sed intra te (nisi aures occluseris) humilitatis magisterium retines. Habes enim intra te fluidum & casurum corpus, infinitisque morbis obnoxium, non ex terra, aut aqua: vnde stirpes, aues, & pisces procreati sunt; sed ex infima terræ parte, nempe ex limo terræ formatum: ut hoc nomine iure nos Prophetæ ab inani superbix tumore reuocet. Pro eo enim quod nos legimus; Non apponat magnificare se homo super terram, Hieron. ex
15 Hebræo vertit; Non apponat magnificare se homo de terra. Quid ergo superbiat homo de terra, qui in eandem vertendus est? Si verò intra corpus animum spectare incipias, offert se primum tibi irrequieta & volubilis imaginandi vis, quæ arborum folijs inconstantiôr & volubiliôr, vix Dominicam orationem, sublata in Deum mente, proferre sinat: usque adeo terrenarum rerum cogitationibus fluctuat. ¶ Offert se deinde sentiendi appetitus, proprii amoris sedes, & cupiditatum, voluptatum, atque peccatorum omnium seminarium, quod instar olidi sterquilini mortiferos variorum vitiorum foetores exhâlat. Hæc enim omnia velut interni quidam doctores sunt, qui assidue vocem illam auribus nostris insusurrare videntur; Hominem te esse memento.

1. Cor. 12.

Rom. 8.

Miche. 6.

Psal. 9.

Hiero.

- Rurſum ſuad præteritæ vitæ conditionem oculos conuerteris, vide-
bis eam innumerabilium penè delictorum ſordibus ſædatam: adeo,
2. Per. 36. vt cum rege pœnitente dicere verè poſſiſ; Peccaui ſuper numerum
arenę maris, & non ſum dignus videre altitudinem cœli præ multitu-
dine iniquitatis meę. ¶ Adde his etiam motus animi noſtri rebelles,
quos à nobis radicitus euellere non poſſumus. Adde quotidiana va-
riarum tentationum pericula, quibus pios Dominus ad infirmitatis
ſuę cognitionem vexari permittit. Hinc D. Gregorius; Fit Deo pro-
uidente, vt qui fortia vincit, à leui ſuperetur: quatenus ſic agnoſcat à
Deo fuiſſe, quòd maiora vicerit: & ita mens ſua de infirmitate robo-
retur. Quare Cananæus conteri potuit, non potuit exterminari: effi-
citur tamen tributarius, quia & vitium illud humilitati ſubſeruit.
Indic. 3. Quare Iudicium. 3. dicitur; Hæ ſunt gentes quas reliquit Dominus,
vt erudiret Iſrael. Semper enim ab eis vinci formidandum eſt. In par-
uis autem diſcit, quòd ex ſe maiora nò ſubiecit. Haſtenus ille. Quis
igitur dum hanc tantam intra ſe miſeriarum atque malorum ſcaturi-
ginem ſentit, intumeſcere atque ſuperbire audeat? Rectè enim Ecce-
ſiaſticus, Quid inquit, ſuperbit terra & cinis? Non adeo mirum eſſe
videtur altiſſimum illum Angelum eleuaſſe cor ſuum in decore ſuo;
quippe qui harum miſeriarum expers erat: at qui tantos intra & ex-
tra nos in corpore ſimul & anima vilitatis & humilitatis teſtes & præ-
cōnes habemus, quo pacto efferri, & inaniter gloriari poſſumus?
Quid verò miſeriarum omnium extrema, omniumque terribilium
ultima mors? Quantum hæc ingentes etiam hominum ſpiritus exte-
nuare atque demittere poteſt; cum ij attentè conſiderant, quò tãdem
omnis humana potentia, quò ingentia imperia & ſceptra cadant.
¶ Hoc planè (vt multa alia argumenta præteream) vel vnus Cyri Perſarum
Regis epitaphium ſatis indicat: illius, inquam Cyri, de quo extat
magnificentiſſimum illud Eſaię vaticinium: Hæc dicit Dominus
Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt ſubijciam ante ſa-
ciem eius gentes, &c. Hic igitur poſteaquam Aſſyriorum regno po-
ſitus eſſet, & monarchiam ab Aſſyrijs ad Perſas tranſtulſet, tandem
naturę concedens, hoc ſibi tumulo epitaphium inſcribi præcepit:

*O Vir, quicumq; es, & vnde cumq; aduenis; neq; enim te ad-
uenturum ignorauit. Ego ſum Cyrus, qui Perſis imperiũ
conſtitui. Puſillum hoc terra, quo meum tegitur corpus,
mibi ne inuideas.*

¶ Quis

19 ¶ Quis igitur in his pauculis verbis non aperte humanæ gloriæ atque potentiae inanitatem videat? Si enim hic humanæ iactantiæ finis est, quid habet pulvis & cinis cur inolescere atque efferri debeat? Quid verò ille eorundem Persarum dominor Alexander, cuius superbiæ vix totus orbis satis erat; ut de eo Poeta cecinit; *Vnus Pellea iuveni non sufficit orbis*; quem tandem vitæ exitum habuit? nonne eum, qui penè tumuli honore caruisse videatur? Unde eius mater Olympias, cum filij cadauer insepultum iacere vidisset, inter materna lamenta exclamasse dicitur: O fili, tu qui studebas cœli particeps esse, huc toto impetu propèrans, ne ijs quidem potiri potuisti, quæ sunt mortalium omnium communia, terra, ac sepultura. Alexander viuis ambiebat diuinos honores, defuncto nec ille contigit vltimus honos, quem quiuis homo persoluit homini, quamlibet humili. Narrant enim Q. Curtius & Plutarchus, Alexandri corpus multis diebus insepultum iacuisse, ob graues Procerum concertationes de successionē principatus.

Q. Cur. & Plutar.

Quisquis igitur, fratres, hæc omnia prudenter considerauerit, facile omnem à se animi elationē atque fastum excutiet, & ita demum insignem illam humilitatis virtutem assequetur, qua instar paruuli effectus, in regno cœlorum magnus fiat.

Huic autem considerationi illud etiam adiungere curabit, ut humilitatis amator ab omnibus admoneri, ab omnibus corripi paratus sit. Hoc enim sanctorum virorum proprium fuit, ut quod quisque sanctior atque sapientior esset, hoc magis ab omnibus corripi atque moneri paratus inueniretur. Hinc D. Gregor. Ab omnibus, ait, Gregor. in Epist.

21 æstimo, per cuius linguam, ante apparitionem districti iudicis, meæ maculas mentis tergo. Sic ergo magnus ille Doctorum doctor Augustinus, Ego, inquit, & senex, & Episcopus, paratus sum à puero doceri. Quid hac cordis humilitate submissius? Non enim quicquam de populo hoc dicit, sed ille, de quo dictum est; Legi Dei deesse, quidquid Augustinum ignorasse contigerit. Hac igitur ratione sexagenarius Augustinus in Euangelicum paruulū conuersus est, dum se à paruulo erudiri paratum exhibet. Sic tamen in hac parte humilitatem colere debeamus fratres, ut meminerimus scriptū esse; Noli Eccl. 13. esse humilis in sapientia tuā, ne humiliatus in stultitiā seducaris. Et illud Eccl. 5. lud itē; Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui. Sic enim & humilitatem conseruabimus, & virtutis, & constantiæ firmitate relecta, nequaquam circumferemur omni vento doctrine.

August.

Eccl. 13. Eccl. 5.

Bernar.

Deinde illud etiam præstare debet quisquis huius eximie virtutis cultor & amator est, vt nequaquam humiliora officia, humiliora. que loca & abiecta dedignentur. Vt enim Diuus Bernardus ait, Humiliatio, via est ad humilitatem; sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si ergo virtutem appetis humilitatis, viam non refugas humiliationis. Humiliationis autem nomine vir sanctus non solum humiliora loca, & officia, sed paupertatem etiam, & angores, & lachrymas, ceterosque corporis & animi labores intelligit. Cu-

2. Cor. 12.

ius verbi significatione Apostolus vsus est, cum ait; Ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his, qui peccauerunt, &c. Vt autem humiliatio ad humilitatem: ita contra secundæ res, honores, & potentia ad superbiam & fastum viam

Psal. 72.

muniunt. Hinc regius vates, In labore, inquit, hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: idè tenuit eos superbia, operi sunt iniquitate & impietate sua. A quo quidem fastu longissimè se

Psal. 130.

abesse idem Vates profitebatur, cum diceret; Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Hoc igitur modo potentissimus hic Rex se ad paruuli mensuram contrahebat, dum & intus corde nihil de se magnum sentiebat, & foris se ad ima demittens, nudus ante arcem Domini saltare non erubescbat. Micholi autem vxori hanc in Rege humilitatem obiurganti respondit: Viuit Dominus quia ludam ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, & quam omnem domum eius: & præcepit mihi vt essem dux super populum Domini in Israël: & ludam, & vilior fiam plus quam factus sum: & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis; de quibus locutus es, gloriosior apparebo.

2. Reg. 6.

His igitur rationibus, fratres, hanc virtutem, quæ omnium aliarum radix, fundamentum, & custos est, assequemur, si his etiam assiduæ orationis studium adiungamus, qua illam à Domino virtutum cõtinuis votis ac desiderijs postulemus. Orationis enim virtus quam latissimè patet, & ad omnia valet. Hinc quidam ex illis eremi Patribus (vt Theodoretus in historia religiosa memorat) medicos aiebat varijs pharmacis ad varios morbos curandos vt: at fidelem & deuot-

Theodore-
tus.

tam orationem ad omnes animorum morbos curandos, & virtutes adipiscendas commune remedium & medicamentum esse. Per hanc igitur nos tanquam paruulos ante diuinæ maiestatis conspectum exhibeamus, profitentes nos sufficientes non esse cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, sed omnem sufficientiam nostram ex

Deo

Deo

25 Deo esse. Hoc enim de se penitus cognitum & exploratum habere, & sic de se dimisſe atque humiliter ſentire, id demum eſt euangelicū paruulū eſſe. Sed quia diutiùs fortasſe, quàm per erat, in hoc paruulo effingendo immorati ſumus, quid de his, qui hunc talem paruulum offenderint, Dominus dicat, videamus.

§. II.

¶ Qui, inquit, ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt ſuspendatur mola aſinaria in collo eius &c:] Qua Dominus charitate huiusmodi paruulos amplectatur, apertè his verbis indicat, cū & iuuantibus maximum præmium, & nocentibus, ſiue ſcandalum inferentibus maximum minetur ſupplicium: de quo multa, & quidem grauiffima, in ſacra huius diei lectione perſequitur. Quæ res non modò horum paruulorum dignitatem, ſed immenſam Domini bonitatem, & erga genus hominum charitatem non obſcurè declarat. Sicut enim admiranda illa hoſpitalitatis & miſericordiæ commendatio (quam in extremo iudicio prolaturus eſt) eximiam eius in homines charitatem & miſericordiam oſtendit, quæ tã magna præmia, pauperum miſeris ſubleuantibus, conſtituit: ita non minus eandem charitatem demonſtrat, cū magna ſupplicia nocentibus, & ſcandalum paruulis inferentibus comminatur. ¶ Atque vt mirabilem concordiam inter Euangelicam & Apoſtolicam doctrinam pernoſcatis, legite, quibus licet, Pauli Epistoſas ad Romanos, & Corinthios, in quibus Apoſtolum aduerſus ſcandali peccatum tonantem & fulminantem videbitis: inter alia verò ſic ait; Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem: & iterum; Bonum eſt mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Gloriam autem ſuam appellat, nullum offendiculum præbere Euangelio Chriſti. Iam verò qualis illa Apoſtoli vox, quàmque apoſtolico pectore digna; Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? ille enim ſcandalum, ego incendium patior. Cuius autem periculi ſit, infirmis hominibus ſcandalum, hoc eſt, peccati occaſionem præbere, idẽ declarat his verbis; Sic autẽ peccatẽs in fratres, & percutientes conſciẽtiã infirmam, in Chriſtum peccatis. Chriſtus autẽ Dominus peccatum hoc inultũ abire non ſinit; quin & illud frequenter præſenti vindicta plẽtere ſolet. Sic enim ſororem B. Catharinæ Senenſis, Bonaueturam nomine, è medio ſuſtulit, & grauiffimas igne purgatorio pœnas pendere coegit, quòd multa vi precum Chriſti virginem ad faciem ornandã impulerit, quòd eã ad coniugij ſpem, & mundi amorẽ alliceret. Sed

1. Cor. 8.

1. Cor. 9.

2. Cor. II.

1. Cor. 11.

Rom. 8.

Hiero.

aliud tamen huius rei multò formidabilius, ac penè incredibilius exē
plum ex Diuo Hieronymo hoc in loco referam. Is igitur in Epistola
ad Lætā sic ait: Pretextata, nobilissima quondam femina, iubente
viro Hymetio, qui patruus Eustochij Virginis fuit, habitum eius cul-
tumque mutauit: & neglectum crinem, mundano more pexuit, vin-
cere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce ti-
bi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum, terribili vo-
ce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne ausa es viri
imperium præferre Christo? Tu caput virginis Dei tuis sacrilegis at-
trectare manibus, quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciatā quid
feceris: & finito mense quinto ad inferna duceris. Sin autem perseue-
raueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filijs. Omnia per ordi-
nem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit in-
teritus. Sic vlciscitur Christus violatores templi sui, & sic gemmas, 29
& pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quòd insul-
tare velim calamitatibus infeliciū, sed vt moneam, cum quanto me-
tu & cautione seruare debeas, quòd Deo spopondisti. Hactenus
Hieronymus. Quis igitur dum hæc audit, non perhorrescit, si se hu-
ius criminis reum aliquando fuisse cognoscit? Nam de huius adeò
tremendę historiæ fide dubitare non licet, cum eius D. Hiero. & scri-
ptor, & oculatus testis extiterit.

Quisquis igitur hæc ipsa diligenter animaduernerit, minimè mira-
bitur quod post hæc Saluator inferat: [*Si manus tua, vel pes tuus scanda-
lizat te, abscinde eum, & projice abs te.*] Hoc in loco pedum & manuum
nomine coniunctissimos nobis homines, maximèque necessarios,
qui nobis pro pedibus & manibus sunt, accipere debemus: quorum
si consuetudo, si familiaritas, si dicta factave illorum ita mentem no- 30
stram perturbant, vt vel nos à studio rerum diuinarum, vel ab amore
in Deum auocent, vel ad inhonesta & inconcessa rapiant, gladio diui-
ni timoris abscindendi atque repellendi sunt. Hic enim est spiritualis
ille gladius, de quo Saluator ait; Non veni pacem mittere in terram,
sed gladium. Non contentus autem pedum, manuumve abscissione,
oculum etiam effodiendum docet, cum subdit: [*Si oculus tuus scan-
dalizat te, erue eum, & projice abs te.*] Quæ quidem sententia Domini
ad spiritualem etiam rationis humanæ oculum referri debet. Cum
enim hic oculus vel fidei dogmatibus contradicit, vel miser homo ca-
lamitates suas cum aliorum secunda fortuna comparans, de diuina
prouidentia & iustitia tentari incipit, cum inopiam suam cum aliorū
opibus comparat, tunc spiritualiter oculus iste nequam eruidus, &

Matth. 10.

in

31 in obsequium fidei captiuandus est, quæ fides Dei iustitiam & equitatem defendit, a iuribusque nostris, quod olim Petro dictum est, insuarrare videtur: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea. Ioan. 13. Sciuit posteaquam è viuis excessit Lazarus, quam gloriam mendicitas & vlcera illa sua sibi pepererint: quanta verò diuiti epuloni splendida mensa & purpurea vestis supplicia comparauerint.

Demùm post tot minas, totque documenta ad vitandum scandalum à Domino data, quasi parum esset quod hæctenus dixerat, iterum perorata causa, dictorum memoriam renouat dicens: [Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis. Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.] Hæctenus quidem Dominus exposito periculo nostro, nunc proposita paruulorum dignitate, à scandali maleficio deterret: quòd videlicet tantæ curæ sint Patri cœlesti, vt supernis illis spiritibus, qui splendidissimam eius faciem semper intuentur, eorum custodiam atque tutelam, cominiferit. Sumus enim ille rerum moderator ac conditor Deus, qui cælum terris miro charitatis modo coniunxit, qui que hanc tantam rerum vniuersitatem ita deuinxit, vt supra infimis, per ea quæ in medio posita sunt, vim suam communicaret (vt ita tandem ex tam multis varijsque rebus, tanquam ex diuersis sonorum interuallis pro certa ratione distinctis consona quædam rerum vniuersitas surgeret) is vtique sublimem illam Angelorum naturam cum humana ita colligauit, vt qui in cælis diuinæ pulchritudinis speciem contemplantur, in terris ad hominum custodiam destinarentur.

Quòd si eorum (quod ad nostri custodiam attinet) officia quæras, multa planè sunt. Primum, corpora nostra ab iniurijs Dæmonum tuentur: qui cum capitali nos odio prosequantur, eadem mille modis vexarent atque laniarent, nisi eorum furori, Angelorum præsidia obfisterent. Ideoque nihil in hac parte aduersum nos possunt, nisi quod illis Dominus posse permiserit. Quod facile illa beati Iob vexatio declarat, in quem perfidus ille hostis nihil potuit, nisi quod Dominus voluit. Idem etiam sub imagine quadam videre licet in eoleone, qui deceptum Prophetam ex voluntate Domini interemit: qui tamen neque corpus eius, neque asinum, cui insidebat, tangere ausus est, sed iuxta vtrumque esuriens & innocens leo, vt prædæ suæ custos, non vt deuorator inuentus est. Neque enim aliud in corpore viri Dei potuit, quam quod illi Dominus concessit. Quod idem de leone illo, qui rugiens circuit quærens quem deuoreret, intelligendum est. Hanc autem Angelorum custodiam

- Psal. 33.** diam regius Propheta declarat, cum ait: Immitit Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Pro, immittit, autem Diuus Hieronymus ex Hebræo significantius vertit, Castrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum. &c. Cuius verbi vim Sponsus in Canti. exprimit, cum ait; Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? Vidit hoc planè puer Elisei, cum totum montem igneis curibus plenum in circuitu Elisei admiratus esset.
- Hiero.**
- Cant. 7.** Diligentius tamen Angeli piorum animas à peccato, quam à morte corpora seruant. Testatur hoc illustis illa femina Judith, quæ Holophernis abscissum caput secum gestans, hoc de Angelo suo testimonium tulit: Viuit autem ipse Dominus, quia custodiuit me Angelus eius, & hinc abeuntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem: & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria sua, in euasione mea, & in liberatione vestra. ¶ Nec à peccatis solum, sed ab occasionibus etiam, per quas homines in peccatum labi possent, sollicitè custodiunt. Quod non obscure Regius vates designauit, cum ait; Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidè pedem tuum. In manibus autè portare, est peccandi occasiones abscindere, ne in peccati præcipitium incidamus. Idem etiam hostis antiquus testatur, cum de B. Iob ad Dominum loquens ait: Nonne tu vallasti eum, & omnem domum eius: hoc est, omnes aditus occlusisti, ne ego in illum irrumperè, illum lædere, aut in peccatum præcipitare possem? Vt enim vitrea vasa, quæ fragilia sunt, mollibus integumentis, nè ad duriora corpora allidantur, atque frangantur, conseruare solemus: ita misericordiæ vasa Dominus angelica protectione sepit, ne vlla vis eorum teneritudinem lædere aut violare queat.
- Iudic. 13.** Est etiam cura beatis istis Spiritibus, orationes & elemosynas, piæque opera nostra communi Domino præsentare. Quod satis apertè Raphael Angelus Tobie significauit, cum dixit; Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & relinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. De hoc autem Angelorum ministerio sic Ioannes in Apocal. Venit, inquit, Angelus & stetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium.
- Psal. 90.**
- Iob. 1.**
- Simil.**
- Tob. 12.**
- Apoca. 8.**

37 nium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.

Cum ergo beati isti Spiritus piorum vota & preces esse Deo gratissimas intelligant, libenter astant orantibus, & interfunt meditantibus, vt habeant quod conditor suo pro nobis offerant. Hinc illud in Cant. Quæ habitas in hortis, amici ascultant te, fac me audire vocem tuam. Vox est cœlestis Sponsi ad amantissimam Sponsam in amœnissimis scripturarum hortis commorantem, seque ipsam diuinorum mysteriorum contemplatione pascentem: quam Angeli circumstant, eius contubernio gaudentes, & deuota orationis & laudum eius cantica audire gestientes. Quid igitur? An non ipsi multo dulcius atque suauius canunt? Canunt planè: sed quemadmodum homines philomela, similium quæ auium cantilantium modulatione delectantur, cum tamen humanæ vocis organum longè sit gratius atque iucundius: ita beati illi Spiritus diuinis precibus & laudibus humana voce decantatis magnopere oblectantur, quamuis ipsi longè dulcius atque suauius canant. His igitur modis, multique alijs, quos recensere longum esset, beati illi Spiritus sollicitam nostri curam gerunt. Ipsi namque (vt D. Aug. ait) adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus; de te, inquam, gaudentibus: compatiuntur patientibus; pro te, inquam, patientibus. Grandis est eis cura de nobis, magnus est affectus dilectionis eorum erga nos: & hoc totum propter honorem tuæ inæstimabilis charitatis, qua dilexisti nos. Diligunt enim, quos tu diligis: custodiunt, quos tu custodis: & deferunt, quos tu deferis. Nec diligunt operantes iniquitatem: quoniam & tu odisti omnes operantes iniquitatem. Quoties benè agimus, gaudent Angeli, & tristantur Dæmones: quoties verò à honore deuiamus, Diabolus letificamus, & Angelos tuos suo gaudio defraudamus. Gaudium est enim eis super vno peccatore penitentiam agente, sed Diabolus super vno iusto penitentiam deferente. Da igitur, da Patereis semper gaudere de nobis, vt & tu semper per eos lauderis in nobis, & nos cum eis in vnum ouile tuum adducamur, vt consisteamus simul homini sancto tuo creator hominum & Angelorum: qui cum vnigenito filio tuo viuas & regnas in secula seculorum. Amen.

Cant. 8.

Simil.

Simil.

Aug. in
soliloq.

Dion.
Grego.

Prover.
1. 1.

I N E O D E M F E S T O S . M I C H A E
 lis Archangeli Concio tertia; in qua, post Euangelicæ lectionis
 enarrationem, occasione superbiæ Angelorum, quos è cœlo S.
 Michael exturbauit, de peccato superbiæ agitur. De quo tria præ-
 cipuè tractatur: primò, quibus modis homines in hoc peccatum
 incidant: deinde quæ hominum genera huic præcipuè
 morbo obnoxia sint: ac postremò varia hu-
 ius morbi remedia assignantur.

T H E. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini si-
 cut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.
 Matth. 18.

• Simil.

Olent, qui de nauigandi ratione scribunt, vadosa lo-
 ca, & scopulos præcipuè, qui sub vnda latent, diligèter
 annotare, & in charta describere, vt ab illis nauæ na-
 ues submoueant. Cum autè hæc ipsa vita, quam viui-
 mus, nauigatio quædam sit, qua ad optatum sempiter-
 næ vitæ portum (ad quem conditi à Deo sumus) nauigationis cursum
 dirigimus, necesse est, vt nos quoque vadosa loca, & vitiorum scopu-
 los, sub virtutis imagine latentes, sollicitè describamus, ne ad eos inno-
 centiæ nauem illidamus, & iustitiæ atque pictatis naufragium facia-
 mus. Inter omnes autem huiusmodi scopulos nullus perniciosior,
 nullus occultior quàm superbia est; quàm & maximum & occultissi-
 mum omnium vitiorum in præcedeti concione esse diximus. Quod
 qui non credit, in summū illum Angelū, quem S. Michael ex summa
 cœli arce in tartarū præcipitauit, oculos conijciat (quæ D. Dionysius
 vnum quidem ex summis cœli principibus, D. autem Gregorius An-
 gelorum omnium principem esse ait) cui hoc peccatum sola breuissi-
 ma cogitationis mora commissum æternæ damnationis causam attu-
 lit, & nobilissimā illam creaturā, creaturarum omniū pœssimam & in-
 felicissimam reddidit. Quin & illud ad huius criminis detestationem
 verè dici potest, ipsum omnium ruinarum atque malorum causam
 & fontem esse. Verissimè enim à Salomone dictum est; Contritio-
 nem præcedit superbia: &, Ante ruinam exaltabitur spiritus. Vn-
 de enim

Diony.
 Grego.

Prou. 16.
 1bid.

de enim hæreses omnes, vnde schismata, vnde omnes etiam carnis lapsus, in quos, qui virtutem sectabantur, inciderunt, nisi ab hoc fonte manarunt? De hoc igitur maximo superbiæ periculo, quod in huius vitæ pelago nauigaturis imminet, in præsentī concione agere cōstitui. Ad quod & Evangelica lectio (in qua Dominus occultam discipulorum superbiam curare voluit) & sancti Michaelis festum nos etiam adigit: cuius illud memorabile facinus celebratur, quod superbientes aduersus Deum Angelos è cœlestis regni sedibus præcipitauerit. Prius tamen Euangelicam lectionem, quæ huius doctrinæ fundamentum est, breuiter explicabimus, vt diutius in huius vitij penetralibus excutiendis immorari valeamus. Ait igitur S. Euangelista;

[Ac cesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis, putas, maior est in regno cœlorum?] Hanc interrogationem ex occulta superbiæ radice ortum habuisse apertè Lucas ostendit, dicens: Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum esset maior: nec cogitatione solum, sed verbis etiam hoc inter se tractauerant. Vnde Marcus narrat discipulos primùm cum venissent Capharnaum, à Christo fuisse interrogatos; Quid in via tractabatis? siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum esset maior. Considerate quæso fratres, quam latè virtus superbiæ pateat, quod non solum opulentos & principes viros, qui aliquid habere videntur vnde gloriari possint, sed abiectos etiam piscatores, & inopes inuadit. Licet enim illorum res angusta sit domi, & externò habitu sint abiecti, tamen ex ingenij humani corruptione, quæ ex Adam cunctis inest mortalibus, sæpe factum intus alunt, quem per affectum cordis humiliati tollere oportet. ¶ Scrutator ergo cordium Dominus huius interrogationis causam intelligens, respondit: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli &c. Non parū ponderis habet, quod cœlestis magister admonitioni huic grauissimam præmisit asseuerationem, vt de eius veritate dubitare nemini liceret. Itaque perinde est ac si dicat: Vos contenditis de primatu regni cœlorum: at ego asseueranter vobis affirmo, quod nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, aded non efficiemini in regno meo magni & illustres, vt ne pro discipulis quidem meis vos sim habiturus. Quomodo autem paruuli effici debeat, Petrus Apostolus in Epistola sua docet his verbis: Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modò geniti infantes rationabile & sine dolo lac concupiscite. [Quicumq; ergo se hoc modo paruum fecerit, hic maior est in regno cœlorum:]

Luc. 9.

Mar. 9.

1. Pet. 2.

rum:

rum: *Et qui suscepit unum paruulum talem in nomine meo, me suscipit.* Quo in loco, suscipiendi verbum non tantum sonat hospitio excipere, sed quod uis etiam benignitatis obsequium exhibere. Hoc enim sensu Apostolus dixit; *Suscipite inuicem sicut & Christus suscepit vos; hoc est, adiuuate vos inuicem, mutuisque officijs fouete.* Cui officio magnam sanè proponit mercedem, cum dicit, se ipsum, hoc est, unigenitum æterni Patris filium in his paruulis excipi atque foueri. Qualis ergo merces ex tali benignitatis officio, quod in ipsum Dei filium confertur, speranda est? ¶ *Vt autem officiosis in hos paruulos inestimabile proponitur premium: ita scandalum inferentibus maximum Dominus minatur supplicium.* Subdit enim: *[Qui autem scandalizauerit unum ex his pusillis qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.]* His uerbis (ut Hiero. ait) supplicij genus peculiare Palæsthinis designauit, quod ob enormia crimina solebat exigi. Suspendebatur enim collo noxij saxum molare, & demergebatur in profundum. Satis erat hæc tanta supplicij acerbitas ad criminis huius grauitatem exaggerandam. Verum addit supplicio Dominus exclamationem interni doloris indicem, cum subdit: *[Vae mundo à scandalis.]* Væ, maledictionem & damnationem significat. Est ergo sensus: Væ, id est, maledictio ipsi mundo propter scandala: quibus est plenus, cum totus sit in maligno positus. Cum autem stultorum numerus sit infinitus, tot erunt etiam scandala & offendicula, quæ simpliciter in via gradientibus obijciuntur. Ideoque subdit, necesse esse ut veniant scandala: quia cum tot in mundo praua opera & exempla, & praua item perditorum hominum dogmata & consilia sint, cum tot etiam modis homines hominibus partim contumelijs, partim iniurijs, partim detractionibus & iniquis litibus noceant, consequens est, ut multis modis infirmi homines scandalum patiantur. Hæc autem à Theologis necessitas consequentiæ non consequentis esse dicitur. Nec enim absolute necesse est ut scandala veniant, sed cum tot in mundo sint causæ malorum, consequens est, ut ex his mala, & scandala oriantur. Nec tamè malis impunè erit, quod necesse sit venire scandala, cum ij instrumenta sint Satanæ, qui egregiam illi operam nauant, eiusque negotium & officium gerunt. Cuius autem grauitatis hoc peccatum sit, ex animarum pretio, quod Christi sanguis est, æstimari poterit. Si enim aurum est quod auro emitur, sanguis utique Christi erit quod eius sanguine redemptum est. Hunc autem effundunt, atque conculcant, qui prauis monitis & exemplis fidelium animas corrumpunt. ¶ Quo quidem peccati genere

Rom. 15.

Hiero.

.q. 311.

.q. 311.

.c. 311.

- 10 nere multò grauius delinquant Principes siue in Ecclesia, siue in Repub. viri: tum, quia eorum praua opera magis conspicua sunt; tum, quia honorem & dignitatem vitij dignitatis suae auctoritate præbent. Nemo enim inglorium sibi esse putat id facere, quod sublimes in Repub. viros facere constat: ita fit, vt ij plus exemplo, quàm peccato noceant. Quod sanè obscuris hominibus, & intra priuatos parietes degentibus non perinde contingit. Isti enim cùm peccant, sibi solis præcipuè nocent. Ita- *Simil.* que vt humata cadauera nemini nocent, inhumata verò putredine sua aërem inficiunt, & pestem hominibus afferunt: ita cùm priuatus homo intra domesticos parietes latens peccat, se vnum tantum dampnat; publici autem homines, quales Episcopi, magistratus, & patresfamilias sunt, cùm in officio delinquant, velut inhumata cadauera multorum malorum causa existunt. Cùm
- 11 Moyses cinerem in altum effudit, vesicę turgentes, & morbi Aegyptios grauitè infestauerunt: ad hunc ergo modum cùm leues homines excelsum in Repub. vel in Ecclesia locum occupant, necesse est vt varia malorum genera in ea consequantur. Vnde pro eo quod nos legimus; In circuitu impij ambulant, secundum altitudinem *Psal. II.* tuam multiplicasti filios hominum; D. Hieron. ex Hebræo vertit; In circuitu impij ambulant, cùm exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.

Adauget autem Dominus criminis huius grauitatem, cùm subdit: [Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te.] Animaduertite, queso, qua cura nos Dominus adhortetur vt omnes scandali occasiones vndecunq̃ue irruentes amputemus. Leuius fuisset dixisse, caue, obserua, cohibe: at quantò maius quod præcipit, vt abscindamus omnem offendiculi materiam; quò demonstrèt, quanta sit magnitudo periculi, quando, nisi id fiat, prorsus sit pereundum: non minus atque si quis viperam è manu pendentem non concitus excuteret. Est autem hæc adhortatio ab vtili & commodo conseruandi vniuersi. Vbi enim totus homo periclitatur, præstabilius est vnius membri iactura totius reliqui corporis salutem redimere, quàm seruato membro luxato, & putrescente, totius corporis salutem in discrimen conijcere. Hæc ratio habet simile, sumptum ab illis, quibus morbida membra per chirurgos amputantur, vt seruetur quod reliquum est corporis sanum. Certè hunc animum nobis à natura insitum habere debemus, vt alicuius membri dispendio (si ali-

ter fieri non pōteft) vitam feruemus. Si enim tantō studio corporis vita retinetur, quanto maiore animę falus ac vita conferuanda eſt? Quid enim habet eximij momenti, ſi corpus abſciſſa dextera ſeruetur breui poſtea moriturum: animę verō longē alia eſt ratio: id quod & Poeta gentilis agnouit, cū canit;

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec ſitienſ ora lauabis aqua.

Vt valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maior habet.

¶ Denique non contentus Dominus tot modis nos à ſcandali peccato deterruiſſe, addit etiam extremam, eandemque breuiſſimam admonitionem dicens; [*Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis, &c*] quod perinde eſt ac ſi diceret; Etiam atque etiam curate, & ſolliciti ac diligentes eſſote ne pios atque humiles contemnatis. Non enim ait; Ne la datis, aut perdatiſ vnum ex his, &c. ſed ne cōtemnatiſ: quō verbo omnem offenſionis ac laſionis fontem, quō puſilli lēdi poſſunt, obturat. [*Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœliſ ſemper vident faciem Patris mei, qui in cœliſ eſt.*] A dignitate ergo Angelorum, quibus paruulorum tutela commiſſa eſt, eorundem amplificat dignitatem. Sunt enim Angeli immortales, inuiſibiles, indiſſolubiles, incommutabiles, ſimplices, hoc eſt, ab omni corporea mole ſecreti, in genere ſuo perfecti, mente puri, affectu benigni, religione pij, vnanimitate indiuiſi, pacē ſecuri, diuinisque laudibus & obſequiis ſemper intenti. Inter quos maiores ſine elatione præſunt, & minores ſine murmure ſubſunt: qui cū ad exteriora exeunt, ab interiori diuinitatiſ cōtēplatione non recedunt. Quanta ergo reuerentia iſs hominibus exhibenda, qui taleſ à Deo pēdagogos, cuſtodes, atque ſalutiſ ſuę miniſtros naſti ſunt? Hactenus de Euangelica lectione, nunc præcipuam eiſ ſententiam, qua ſuperbię peccatum à Domino accuſatur, in reliqua concioniſ parte perſequamur.

¶ De hoc igitur occultiſſimo atque maximo ſuperbię crimine dicturi, primū, quibus modis homineſ in hoc vitium incidant, explicabo: deinde, que hominum genera huic morbo præcipuē obnoxia ſint: ac poſtremo, quibus aduerſus peſtilentiſſimum hunc animorum morbum remedijs vti debeamus, expediam.

Multis modis homineſ in hoc ſuperbię præcipitium vel non ſentienteſ cadunt. Quidam enim adeo ſtupidi, adeoque ſui, ac rerum diuinarum ignari ſunt, vt quidquid præclarum, ſiue in boniſ naturæ,

- 16 siue industria, siue fortunæ habeant, vel sibi ipsis, non bonorum omnium auctori Deo tribuant; vel sic se in animo & vita gerant, quasi à se ipsis, non ab ipso percepissent. Quorum mentem & cæcitatem superbus ille Pharaon representat, cui per Ezechielem Dominus dixit; *Ezec. 29.* Ecce ego ad te draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Simili modo Assyriorum rex deliquit, cui Dominus exitium prophetica voce minatur his verbis; Visitabo super fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim, In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi, & abstuli terminos populorum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes. Hoc eodem genere peccati deliquit eiusdem Babylonæ Rex Nabuchodonosor, qui se sua virtute, nulla Dei habita ratione, amplissimam illam ciuitatem extruxisse, & latissimum imperium propagasse arbitrabatur; aduersus quem sanctus ille vigil è cælo descendens, grauissimam illam & inauditam sententiam fulminauit; Tibi dicitur Nabuchodonosor, Regnum tuum transibit à te, & ab hominibus eicient te, & cum bestiis, & seris erit habitatio tua: fœnum quasi hos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quòd dominetur excelsus in regno hominum, & cuiuscumque voluerit, det illud. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, &c. Hoc igitur tam nouo & inaudito supplicio, quod diuina celsura excogitauit, satis declarauit, quàm sit hoc peccatum diuinæ maiestati inuisum; quo vilis homuncio, ex limo terræ conditus, & in eam reuersurus, gloriam vni Deo debitam sibi arrogare præsumit. A quo crimine sanctus Iob se alienissimum esse confitetur, cum ait; Si vidi Solem cum fulgeret, & *Iob. 31.*
- 18 Lunam incedentem clarè, & osculatus sum manum meam: quod est peccatum grande, & negatio contra Deum altissimum. Hoc ad verbum contra eos dicitur, qui Soli & Lunæ diuinitatis gloriam, vni conditori debitam, tribuebant: sed nihilominus tamen spiritualiter in eos etiam quadrat, qui rerum suarum splendorem, & cætera siue naturæ, siue fortunæ, siue industria bona, non Deo, sed sibi ipsis, & manibus suis accepta referunt. Hi enim & manus suas osculantur, dum illis tribuunt, quod diuino munere & beneficio perceperunt; & Deum negant, quando quod sibi sumunt, Deo adimunt.
- Sunt & alij, qui naturæ beneficia; qualia sunt corporis robur, formæ decor & pulchritudo, canoræ vocis suauitas, ingenij acumen, & naturalis quædam solertia, cæteraque his similia quæ nobiscum nata sunt; à summo illo naturæ opifice & conditore proficisci intelligunt;

ugust.

August.
Pfal. 102.

nec ideo tamen humiles sunt; quoniam de his frequenter gloriantur, & ob ea laudem ab hominibus & gloriam expetunt: quos D. Aug. diuinæ gloriæ fures appellat, utpote qui gloriam horum bonorum largitori debitam, sibi ipsis impie & ingrâte arrogant. ¶ Sunt rursus alij, qui spiritualia dona & beneficia à Deo se consequutos esse profitentur, sed ea tamen proprijs meritis & virtutibus suis assignant. Hi autem partim Deo gloriam tribuunt, partim adimunt: quādo ea esse Dei beneficia confitentur, meriti autem valorem atque rationem sibi sumunt: cū tamen certum sit, omne meritum nostrum non minus gratuitum Dei munus esse, quā quod propter ipsa nobis merita conceditur. Hinc D. Aug. locum illum enarrans; Qui coronat te in misericordia, &c. sic ait: Debetur corona bonis operibus, si fiant: sed gratia præcedit, ut fiant. Itaque utrumque diuinæ gratiæ beneficium est, & boni operis præmium, & eiusdem operis meritum. Ut autem quantum periculi in hoc superbiæ genere sit, intelligatis, memorabile exemplum, quod S. Ioannes Ægyptius, inter veteres illos Anachoritas celeberrimus retulit, hoc in loco attexere volui. Air igitur: Erat quidam apud nos monachus in hac vicina eremo commanens, cui habitaculum spelunca erat: vir summæ abstinentiæ, quotidianum victum labore manuum quærens: in orationibus diu noctuque persistens, cunctisque animi virtutibus florēs. Sed hic lætis successibus elatus, confidere quasi in profectibus suis cœpit, & non Deo totum, sed sibi metipso quod fecerat deputare. Hanc autem eius intuens animi præsumptionem tentator, continuò accedit, & laqueos parat. Quadam namque die ad vesperam fingit speciem decoræ mulieris oberrantis per eremum, quæ velut fessa post nimium laborem, accedens ad ostium speluncæ monachi, se lassabundam simulans ac fatigatam, intrinsecus semetipsam proiecit: atque aduoluta genibus viri, ut misereatur exorat. Nox enim me infelicem, inquit, in eremo latitantem comprehendit: iube me requiescere in angulo cellulæ tuæ, ne forte efficiar nocturnis bestiis præda. At ille primo miserationis obtentu recepit eā in speluncā, requirens quæ ei causæ errandi per eremum fuerit. Illa causam fingit satis accuratè, & interim venena blādinētorū atque illecebræ virus per omnē textū narrationis interfert: nūc se miserandā, nunc etiā defensione dignā ostendēs, elegantia & suauitate sermonis inclināt animū hominis, & in affectū suū illecebroso amore deflectit. Hinc iā inter blādiora colloquia iocus risusque miscentur: manus etiā procax ad mētū barbamque quasi venerandi speciei protendit: tū verò palpare ceruicē mollius, collūque leuigare. Quid multa?

12 multa? Ad vltimum, captiuum ducit militem Christi. Continuo enim perturbari intra semetipsum, & libidinis fluctibus æstare cœpit: nequaquam laborū præteritorum, nequaquam professionis ac propositi sui memor. Paciscitur cū cordis sui cōcupiscentia, & intra arcana cogitationum suarum fœdus cū falsa cupiditate cōponit. Inclinat stultus latera sua, & efficitur sicut equus & mulus, quibus nō est intellectus. Atq; vbi obscœnos iam conabatur inire cōplexus, illa vlulatum teter rimum diræ vocis emittens, vmbra vt erat tenuis per manus amplectentis elabatur: ipsumque dedecorosis motibus inanes auras sectatē fœdissima cum irrisione deseruit. Tunc præterea multitudo Dæmonum in aëre ad hoc ipsum spectaculum congregata, clamore ingenti cū cachinno exprobrationis eleuato, O, inquit, monache, monache, qui te vsque ad cœlum extollebas, quomodo demersus es vsque
23 ad infernum? Disce ergo, quia qui se exaltat, humiliabitur. Tunc ille velut amens effectus, & deceptionis suæ pudorem non ferens, grauius à semetipso decipitur, quàm fuerat à Dæmonibus deceptus. Cū enim debuisset reparare semetipsum, & renouare certamen, ac lachrymis & humilitatis fructibus prioris elationis culpam delere; hoc non faciens, sed desperās, semetipsum (sicut Apostolus dixit) tradidit omni impudicitia & iniquitati: regressus est enim ad vitam secularem, præda Dæmonum factus. Hactenus D. Ioannis verba: quæ satis superque elationis huius periculum declarant.

Eph. 4.

Sunt autem alij, qui vtrumque diuinæ benignitati faciliè concedunt, hoc est, percepta beneficia, & virtutum, quibus ea assequuti sunt, merita: sed nec hoc tamen solū ad veram cordis humilitatem satis est. Nam inter hos sunt multi, qui his diuinis beneficijs insolent
24 scunt, qui de illis inaniter gloriantur, gloriamque & laudē ab hominibus propter ea quærunt, & alios, qui his virtutibus destituti sunt, superbè cōtēnunt. Quorū de numero superbus ille Phariseus erat, qui bona opera sua Deo accepta referebat, & p̄ illis gratias agebat: ob illa tñ efferebatur animo, cæterosque peccatores, atque inter eos publicanū à lōgē stātē præ se cōtēnebat. Itaque orabat; Deus, gratias ago tibi,
Luc. 18. quia nō sum sicut cæteri hominū, raptores, adulteri, iniusti, velut etiā hic publicanus: ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo. Hic videtis hominē & diuina beneficia cōfiteri, & (velut ij qui in portu naufragiū faciūt) de iisdē beneficijs insolere, & ob ea superbi atque insolēter alios despicere. Tales autē frequenter, quas non habent virtutes, habere se putant, & ab his vitijs immunes se esse credunt, quibus obnoxij sunt. Iidem etiam ad videnda mala sua cæci,

ad aliena verò infpicienda oculatiffimi funt; ideoque feftucam in
 aliorum oculis acutè cernentes, trabem in oculis fuis non vidèt. Hos
 autem qui fibi nimium tribuunt, fibique nimium placent, caftigat
 Galat. 6. Apoftolus his verbis; Qui fe exiftimat aliquid efle, cum nihil fit, ipfe
 fe feducit: hoc eft, fe ipfum ftultitiæ atque amentitiæ condemnat. In
 Aug. hunc autem hominem maximè quadrat quod eft à D. Augufti. bre-
 uiffimè fimul & argutiffimè dictum; Qui fibi placet, ftulto homi-
 ni placet.

His autem modis, alijsque (quos recensere longum efferet) in super-
 bie fcopulum frequenter homines vel non fentientes (vt antè dixi-
 mus) impingunt: propterea quòd hoc vitium occultiffimum fit. Hic
 autem multiplex intellectus erga noftri cognitionem error (vnde fu-
 perbia, que eft in voluntate, manat) ex amore fui (qui altiffimè præ-
 cordijs noftis infixus eft) originem ducit. Is enim falſæ huius æfti-
 Simil. mationis atque erroris egregius artifex eft. Si enim iudex rei amicus
 per leges ſuſpectus accuſatori eft, quàm ſuſpectus ſibi homo efle de-
 bet, qui ſe tantopere diligit, qui que in virtutibus ſuis tanquam in re
 gratiffima gloriatur? Quocirca valde nobis timendum eft, quòd ta-
 lem intra nos adulatorem, talemque errorum magiſtrum, atque ſu-
 perbiæ ſeminarium habeamus. Ideoque multis precibus & lachry-
 mis, multoque ſtudio & contentione aduerfus eius vim atque potèn-
 tiam, naturæ lapſe præſidio munitam, dimicandum eſt.

§. II.

¶ Sed iam quæ hominum genera morbus hic præcipuè infeſtet, con-
 ſideremus. Et quidem primo loco ſe offerunt diuites. Niſi enim ij
 1. Tim. 6. hac peſte laborarent, nequaquam Paulus Timotheo præſcriberet;
 Diuitibus huius ſeculi præcipe non ſublime ſapere; niſi quia intelli-
 gebat, diuitias ſepe hominum animos efferre. Nunquam enim diui-
 tibus adultores defunt: qui cum diuitias magni æſtiment, ipſos etiã
 diuites plurimi faciunt, eosque vt cæteris hominibus ditiores, ita e-
 tiam nobiliores, & prudentiores eſſe confirmant. Quorum ſenten-
 tijs internus adulator (quem amorem fui eſſe diximus) facilè conſen-
 ſum præbet. Quò fit, vt levis homo talem ſe exiſtmet, qualem ab ex-
 Eccl. 13. ternis adulatoribus prædicari audit. Vnde in Eccleſiaſt. legimus: Di-
 ues locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes
 perducunt: pauper locutus eſt, & dicunt, Quis eſt hic? Et ſi offende-
 rit, ſubuertunt illum. Hæc igitur ementita laus leues homines de mè-
 te deducit, & à vera ſui cognitione auocat. Hinc autem illud ſequitur
 Idem 34. quod Eccleſiaſt. ait; Vana ſpes, & mendacium viro inſenſato: & ſomnia
 extollunt

28 extollunt imprudentes: hoc est, futes laudes, inanesque fauores, le-
ues homines nimumque sui amantes facile efferunt & attollunt, effi-
ciuntque vt tantum sibi ipsis tribuant, quantum à medacibus linguis
sibi tribui audiunt. Hinc D. Gregor. Laus sua iustos cruciat, iniquos Greg.
exaltat: sed iustos dum cruciat, purgat; iniquos dum letificat, repro-
bos monstrat.

Acrius tamen ad superbiam nobiles & potentes homines, qui prin-
cipem in Repub. locum tenent, extimulantur. Ex loci enim altitudi-
ne dignitatem suam metiuntur, dum se eo honore dignos iudicant,
quem acceperunt: cum tamen fortuna oculis capta esse dicatur; que
sape honores magnos ad indignissimos desert. Vt enim proceras ar-
bores in vertice montium plantatas vehementioris auræ impetus co-
cutit; ita eos, qui in sublimi loco positi sunt, ambitionis atque super-
biæ aura potentiùs infestat. Verè enim dictum est, Raram esse humi-
litem honoratam. D. Bern. terrenum quendam Deum appellat eū,
qui inter diuersa vina, & opiparas epulas sobrietatem retinet. Non Bernar.
minus tamen huius nominis gloria dignus erit, qui in excelso loco
positus, inter honores humilis, & in sublimi dignitate modestus, at-
que honorum contemptor existit. Hinc Ioannes Cassianus monet, Cassian.
ex æquo monachum scēmas, & manus Episcopi fugere debere: il-
lud propter castitatis insidias: hoc, propter honoris ex presbyterij
dignitate periculum. Itaque vir sapiens non minus difficile esse sta-
tuit inter honores humilem inueniri, quàm inter scēmas agentem,
pudicum & castum esse. Vt enim scēmarum conuictus castitati; ita
honores ampli humilitati insidiantur.

Quamuis autem inter dignitates & honores humilitas periclite-
30 tur, multò adhuc maius illi ex insigni scientia & literatura periculum
imminet. Quò enim scientia quavis dignitate & nobilitate præstan-
tior est, eò magis doctorum animos efferre solet. Quia enim multa-
rum rerum cognitio intellectum maximè perficit, ideò qui hanc no-
bilissimam sui partem varijs disciplinis excoluerunt, facile sibi per-
suadent, tantò se ceteris hominibus esse præstantiores, quantò sunt
doctiores. Intelligunt enim verum esse quod est ab Aristotele dictū, Arist.
Visum quidè à circūfuso aëre lumē accipere, animū autè à liberalibus
disciplinis. cui illa Salomonis sententia cōsentit; Cognoui q̃ tantum Eccl. 2.
præcederet sapiētia stultitiā, quantum differt lux à tenebris. Sapiētis Ibidem.
oculi in capite ipsius, stultus in tenebris ambulat. Hoc igitur in causa
est, cur Apostolus scientiā inflare dicat, q̃ dignitatis suę splendore in-
cautis hominibus occasiōe sese efferēdi præbeat. O quā multi sunt,

S. Thom.

Theodor.
lib. I. Cura
tio.

qui sapientia inflati euanuerunt in cogitationibus suis, qui eleuauerunt cor suū in decore suo, qui dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt: quia veræ sapientiæ, quæ de cœlo est, discipulos sese præbere dedignati sunt! Talibus igitur lignum scientiæ viam præcluserunt ad lignū vitæ; quia superba sapientia ab humilitate auocat, quæ viā nobis ad cœlestis vitæ fructum parat. D. autem Thomas hoc nequaquam sapientiæ vitio (quæ pulcherrimum immortalis Dei munus est) sed hominum culpa prouenire ait. Theodoretus autem minimè insignium sapientium, sed sciorum quorundam hoc esse testatur his verbis: Intumescunt hoc genere superbiæ homunciones quidam, non ex his qui ad summū sapiētīæ Græcæ peruenerunt, sed qui pauca quædam (quod dicitur) primis labijs delibauerunt, sibi quæ hinc atque illinc pusilla quæpiam collegerunt.

Cic. contra
Sallust.

Quid verò de eloquentia referam, quæ quāuis rerum scientia sit inferior, tñ ad attollendum animum tantò est potentior, quātò magis in ore hominum, & cōmuni laude versatur. Scientia enim frequenter latet: eloquentia verò & scientiā, & seipsam in publicum prodit, & hominibus spectandā præbet. Hinc ipse parens eloquentiæ Cicero his studijs animos ad honoris & gloriæ cupiditatem alit testatur. Hic autem morbus prædicatores maximè infestat, qui in omnium conuentu & celebritate dicunt, cum eos præsertim laudantium voces, & auræ popularis in sublime attollit. Quæ res quantopere timenda sit, cœlestis magister discipulis à prædicationis officio redeuntibus, & lætis successibus gaudentibus declarauit, cum eos Satanæ exemplo exterruit dicens; Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Constat enim causam huius lamentabilis ruine superbiæ extitisse. ¶ Vt horum autē elationē Dñs deprimeret, beatæ Catharinæ Senensi præcepit, vt se ad homines docendos, & à sceleribus suis reuocandos accingeret. Illa verò libenter se permittente diuinæ voluntati, sed nihilominus suam imbecillitatem, tum etiam sexus conditionem opponente, propter quā ipsam inter homines versari non deceret; Dñs ei abundè satisfecit, inter cætera dicens, vsq; adeò increuisse superbiā, eorū præsertim qui se literatos & sapientes putarent, qd diuina iustitia id ampliùs ferre non posset, quin eos pudefaceret, id quæ per se feminas, ipsius virtute & sapientia instructas.

In his autē personarū generibus, quas hactenus recēsuimus, superbia carnalis præcipuè dominatur, quādo hæc omnia, quæ diximus, vera laude & gloria (quæ vni virtuti debetur) minus digna sunt, quāuis apud homines in pretio habeātur. Maius autē virtutū cultoribus periculum

34 culū ab hoc vitio imminet. Hinc D. Aug. Virtutes habēti magna virtus est cōtēnere gloriā. Virtutes enim quę ceteris vitijs aduersantur, nō rarō superbix materiā subministrāt. Quō enim virtus pręstātor, & laude dignior, hōc maiore incautis hominibus sese attollēdi occasione prębet. O quā multi, dū se ipsos aspiciūt, se ipsos decipiūt, dum virtutū suarū occasione aut aliquid se esse credūt, aut cęteris superiorē iudicāt! Hęc enim gloria dulcedine sua sensim in animū irrepit, & blāda quadā titillatione mētē pulsat, cū homo intra se nō quidē verbis, sed tacitis cogitationibus dicit; Hactenus integrā & illibatam castitatē multo tēpore cōseruauī; nullū hactenus (quod sciā) capitale crimē admisi; statas quotidie ad Dñm preces fundo; cęlesti sępe dulcedine fruor; corpus meū ieiunijs macero; panē meum egēti tribuo; hęc, & his similia, paulatim animū subeunt, ipsumq; tacita quadā lætitia & voluptate perfundunt, hominīq; persuadēt se iā aliquid in virtutū studio profecisse, illisq; superiorē esse, quos his virtutibus destitutos videt. O quantū in his cogitationibus periculi latet! Quoties enim homo sibi in virtutum officiis placet, toties in superbix pręcipitiū incidit, & quidquid hoc modo facit, quātūcūq; auri splendore metiatur, nō verū aurū, sed adulterinū est: at qui humiles corde sunt, peracto pietatis opere se nihil Deo dignū fecisse putāt, & ea quę faciūt, multis maculis inusta esse dolenter ferūt: ideoq; nō plausum de bono opere, sed metum magis cōcipiunt, cū beato Iob dicētes; Vere

35 baroīa opera mea, sciēs qđ nō parceres delinquēti. Atq; vt omnē ab animo suo superbix fibrā eruāt, sollicitē Dñm cum Propheta orant; Nō veniat mihi pes superbix: ibi enim ceciderunt qui operantur iniquitatē. Cur autē Propheta pedē superbix, nō superbix dixit? Nimirum, quia viri sancti nō solum totum superbix corpus, sed etiā primū eius congressum atq; aditum reformidant. Quisquis enim domum ingredi cupit, prius in limine pedē ponit, quā totum corpus introferat. Orat igitur vir sanctus, vt ne primus quidē superbix motus mētē suā imperat: tantum in ea periculi positum esse arbitratur.

Iob. 9.

Psal. 35.

Ex his igitur quę hactenus dicta sunt fratres, liquidō constat, eos potissimū huic morbo obnoxios esse, in quibus splendidum aliquid, & laude siue vera, siue falsa dignum fuerit. Hęc enim omnia velut ligna & fomenta sunt, quibus elatio animi (nisi diligenter prospicias) nutritur, & roboratur. Quō autem res dignior atq; pręstantior est, eō maiores ex ea vires superbia capit. Cū autē nihil sit virtutē laudabilius, vehementer sibi prospicere debet quisquis virtutum laudibus redundat. Verē enīa magna laus est, laudabiliter viuere,

nec laudem appetere: quodque maius est, nequaquam se laude, sed sup-
 plicio magis dignū existimare, & aliorū quidē iudicio magnum, suo
 verò minimum reputari: apud alios in pretio haberi, apud se autem
 vilē esse: ab alijs honorari, se verò nō honore, sed ignominia dignum
 credere. Hæc autē omnia nō virtutis humanę, sed diuinę gratiæ be-
 neficia & opera sunt. Inter quæ cū multa sint admirationē dignissi-
 ma, & quę diuinā virtutē in fragili hominis natura maximē declarāt,
 tū illud mihi maximē mirabile videtur, summa videlicet virtus cū
 summa humilitate cōiuncta. Vidi enim viros, qui cū ad omniū vir-
 tutū culmē peruenissent, ita se animo deijciebant, vt ipsi se Dæmoni-
 bus cōpararēt, nec alios inuenirēt, quib⁹ se similes esse dicerēt. Quid
 ergo mirabilius quā ita se dānare, qui nihil habeat damnandū? ita
 se accusare, qui vix quidquā habeat accusandum? neque ex tot virtu-
 tibus quas habet, vllā sibi placendi ansam arripere? cumq; alienarum
 virtutū cādidissimi sint laudatores & admiratores, suarum tantū sunt
 contēptores? Huius autē rei causam esse arbitror, q̃ viri sancti mirabi-
 li quadā Dei prouidentia ad aliorum virtutes inspiciendas oculatissi-
 mi, ad suas autem penē cęci sint. Sic enim Moysis splendor in eius
 vultu fulgens, ab alijs videbatur, à se autem ignorabatur.

§. III.

¶ Sed quoniā grauissimum superbię mōrbum tot hominum generā
 acerbissimē vexantē vidimus, cōsequēs est vt huic tanto malo remē-
 diū adhibeamus. Inter varia autē eius remedia, primū est, vt pius ho-
 mo vigilantibus oculis interiores animę suę cogitationes & motus
 perscrutetur, atq; vbi cogitationē aliquā præferat, qua vel se ali-
 quid esse putet, vel de aliquā virtute sibi placeat, tūc à subtilissimo su-
 perbię spiritu insidias sibi parari intelligat, & omnē huiusmodi cogi-
 tationē & motū, velut gehennę scintillā à se celerimē excutens, in-
 imum se barathrum mēte conijciat, & se peccatorum omnium miser-
 rimum atq; infimum esse fateatur, qui nō cōtēntus tot ante patris
 sceleribus, hoc etiā ad malorum suorum cumulum adiungat, vt fide-
 lē se Dei seruū credat, cū rebellis semper & ingratus extiterit. Hinc
 D. Ber. In animā nō est planē timenda quantalibet humiliatio, horrē-
 da autē nimiumq; pauenda vel minima temerē præsumpta erectio.
 Quamobrem noli te, o homo, cōparare maioribus, noli minoribus,
 noli aliquibus, noli vni. Hactenus Ber.

Si quid autē honestē & laudabiliter quis gesserit, aded sibi de bo-
 no opere nō placeat, vt timoris etiā materiā ex eo arripiat, cū timere
 debeat, an quod iustū est, vel parū iustē, vel negligenter ac desidiōsē
 fuerit

- 40 fuerit exequutus: ideo quæ magis pro negligenter præstito officio veniã petere debet, quàm pro seruitio mercedẽ. Ita fit, vt ipsis virtutum actionibus nõ ad superbiam, & falsam securitatẽ, sed ad humilitatẽ cordis, & sollicitũ timorẽ magis excitetur. ¶ Est etiã nõ vulgare remediũ, vt pius homo nõ ea bona quæ facit, sed mala, quibus premitur, attentius cõsideret: nõ quãtum profecerit, sed quãtum defecerit: non quas habet virtutes, sed quibus destitutus sit, frequentius cõsideret. Hoc nos S. Pater Aug. admonet his verbis: Qui vera pietate in Deum, quẽ August. diligit, credit, & sperat, plus intendit in ea, in quibus sibi displicet, quã in ea, si qua in illo sunt, quæ nõ tã ipsi, quàm veritati placẽ: nec id tribuit vnde iam placere potest, nisi eiusdem misericordiæ cui metuit displicere, de his sanatis gratias agens, de illis sanandis preces fundẽs. Hactenus Aug. Quisquis igitur hoc præstiterit, cum Apostolo dice- 41 rẽ poterit; Quæ retrò sunt obliuiscens, ad anteriora me semper exten Philip. 3. do. Hoc enim modo sollicitus viator ad patriam properans, nõ quan Simil. tum itinẽris emensus fuerit, sed quãtum superest sibi ante oculos ponens, ad id quod reliquum est cõficiendum accingitur. Qui verò aliter faciunt, superbum illum Phariseum ex Euangelio imitantur: qui malorum suorum oblitus, solaq; bona opera sua considerans, seque animo efferens, humilẽ publicanum despiciebat, qui ne oculos quidẽ propter peccatorũ suorũ conscientia ad cœlum leuare audebat. Ille igitur dum sola bona opera sua cõtēplatur, superbus efficitur: hic verò, dum sola crimina sibi ante oculos ponit, humilitate stabilitur. ¶ Iuuabit & illud, si pius homo sanctissimorum hominum clarissima exẽpla & virtutes sibi ante oculos ponat, vt illorum cõparatione infirmitatẽ suã apertius videat. Hac enim ratione fiet, vt obliqua re- 42 ctis cõparata, obliquitatẽ suã magis conspicuam reddant. Vt autem qui se melioribus cõparant, humiliores euadunt: ita qui se cum deterioribus cõponunt, superbius efferuntur. Quocirca nullo modo pius homo virtutem suam deteriorum cõparatione metiatur. Nihil enim adeò turpe est, quod cum re turpissima cõparatum, nõ aliqua ratione possit honestari: nihil adeò sordidum, quod cum re sordidissima collatum, non purum indicetur. Ad hoc autem nos D. Hiero. horta- Hieron. in tur, qui in quadã ad amicũ Epist. sic ait: Oblitus posteriorum, semper priora sectaberis, nequaquam considerans quid alij malẽ faciãt, sed quid boni tu facere debeas: nec peccatũ ducas multitudinẽ, sed Sanctorum exempla potiùs imiteris. Hactenus ille. Idem nos D. Greg. in Greg. in Homil. Greg. monet his verbis: In cunctis quæ agitis, radicem boni operis, humilitatem, tenete: nec quibus iam superiores, sed quibus adhuc inferiores

feriores estis, aspiciat; ut dum meliora vobis exempla proponitis, ad maiora semper ascendere ex humilitate valeatis.

III.

¶ His remedijs extremum adiungam, quod à presenti solennitate nō abhorret: nempe, ut pius homo patronum aduersus hoc monstrum exquirat, cuius illum viribus atque praesidio debellare atque prosterne re queat. Nullus autem ad hoc commodior quam Michael Archangelus: cuius inter alias virtutes & egregia facta illud praecipue memoratur, quod magnum illum Leniathan, qui est Rex super omnes filios superbiae, expugnauerit, atque ex altissimo caeli cardine in imum barathrum deiecerit. quae de re sic in Apoc. legimus; Factum est praelium in caelo, Michael & Angeli eius preliabantur cum dracone, & draco pugnabat & Angeli eius: & nō valuerunt, neque locus eorum inuentus est amplius in caelo. Huius ergo tā atrocis prelij, quo victores caelesti regno potiti, victi autē aeterna captiuitate damnati sunt; dux sanctus Michael exitit: qui pro summi Dei gloria aduersus draconē fideliter decertauit. Certamen autē constat nō corporum, quae ibi nulla erāt, sed spirituum fuisse: in quo boni Angeli magna cōtentione pro Dei gloria, mali verō pro sua dimicabāt. Quod autē fuerit primum horū peccatum, nō ita facile expediri potest. Difficultatis autē ratio est, quod omne ferē peccatum (quod voluntatis cōsensu perficitur) error aliquis in intellectu (cuius ductum sequitur voluntas) antecedere solet. Unde est illud quod vulgō iactari solet; Omnis peccās, est ignorās. At in Angelorum intellectu ante peccatum error esse non potuit. Cum enim error poena sit quae culpā sequitur, vbi nulla praesuit culpa, nulla etiam erroris poena praecedere potuit. Quae de causa, qui rectius in hac parte philosophatur, primum hoc peccatum, nō cōmissionis, sed omissionis esse aiunt. Hoc enim peccati genere sine prauius intellectus errore delinquere possumus: quia videlicet nequaquā tēpore debito aduertimus, quod erat diligēter animaduertendum. Sic enim sarcinator, sic cemetarius peccare in officijs solēt, cum artium suarum regulas propter socordiam & incuriam nō aduertunt. Mali ergo Angeli, vbi se ipsos in primo operationis suae instātī, & dignitatē, in qua à Deo conditi erāt, agnouerunt, debuisse in secundo cōditorē suum, tātorumque donorum largitorē reuereri, & pro tantis beneficijs gratias agere, ipsumque tāquā summum bonum summo amore diligere, illiusque se obsequio totā deuotione atque humilitate cōmittere. Quod quia nō fecerunt, cum facere tenerētur, in hoc peccatum omissionis inciderunt. Dum ergo mirā illā naturae suae pulchritudinē & dignitatē cōtē

46 plati, eā conditori acceptā referre neglexerunt, in se ipsis, non in Deo
 gloriantur sunt; atq; ita eleuauerunt cor suum in decore suo. Hinc Deo
 similes effici optauerunt, cuius proprium est, nō ab alio pendere, sed
 propria virtute niti. D. verò Thomas hac ratione principē illum An- *s. Thom.*
 gelum Dei similitudinē affectasse ait, vel q̄ naturalem beatitudinē,
 vel etiam supernaturalem propria virtute sua se habiturum, confidit:
 quam tamen nemo, nisi supernaturali Dei dono, consequi potest. Vt
 enim D. Ansel. ait, Id appetijt, quod habuisset, si steterisset. Hęc autem *Ansel.*
 duo in idem recidere D. Tho. ait: quia vtroq̄ue modo voluit vltimā *s. Thom.*
 beatitudinem propria virtute consequi. Vbi autem hoc infando sce-
 lere deprauatus fuit, in alia deinde superbix præcipitia lapsus est, su-
 per res alias principatum, qui soli Deo conuenit, superbē appetens.
 Aduersus hanc igitur tantam superbiam S. Michael cum reliquis Spi-
 47 ritibus pro Dei gloria dimicans, ait; Quis similis tui in fortibus Domi-
 ne, quis similis tui? Nefas enim horrendum ac detestandum est, crea-
 turam vllam, quod tremendę maiestatis proprium est, velle sibi ar-
 rogare. Hac autem de causa, ex victoria aduersum draconem parta, *Jordana*
 Michaelis nomen accepit. Michael enim significat, Quis Deo simi-
 lis? Vt enim Scipioni Africano (si terrena hæc atque pusilla cœlesti-
 bus comparare licet) à domita & superata Africa nomen inditum
 fuit: ita Michaeli ob insignem hanc vocem, qua Dei gloriam extul-
 lit, & superbientem draconem corripuit, hoc nomen accepit, quod
 eius singularem fidem, humilitatem, atque obedientiam præ se fert.
 Hunc igitur Archangelum, quem Dominus militiæ suæ principem,
 & gloriæ suæ vindicem esse voluit, nobis in patronum sumamus,
 ab eoq̄ue suppliciter petamus, vt quod ipse odium aduersus hoc su-
 48 perbiæ mōstrum habuit, mentibus nostris instillet, & humilitatis vir-
 tutem, qua & ipse, & sectatores virtutis eius boni. Angeli in gratia
 confirmati & stabiliti sunt, nobis à Domino virtutum impetrare dig-
 netur, vt per humilitatis viam incedentes, ad eorundem felicitatem
 & gloriam mereamur peruenire.

IN F E S T O B. H I E R O N Y -

mi Concio vnica, in qua de vera sapientia, quæ in hoc Patre san-
 ctissimo mirabiliter eluxit, & in qua etiam hominis felicitas
 sita est; de quæ duplici felicitate, altera perfecta, al-
 tera inchoata differitur.

T H E

T H E. *Præposui sapientiam regnis & sedibus : & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. Sap. 7.*

Conditum omnia quæ à Deo in hac rerum vniuersitate condita sunt, mirabilem conditoris sapientiam atque potentiam testentur atque declarent; tum hoc in primis efficit infinita propè conditarum rerum multitudo atque varietas, quæ non in ipsis modò rerum speciebus atque generibus, sed intra ea etiam quæ sub ipsis generibus continentur, elucet. Quanta enim in aëribus cœli varietas? quanta in quadrupedibus? quanta, quàmque mirabilis in tot piscibus maris? ac postremo quanta in tot virgultorum atque arborum figuris, fructibus, & frondibus? Quid verò homines, qui sub eadem specie continentur, referam? Vt enim varios eorundem mores & ingenia præteream, quis duos vultus omnino similes, etiam inter fratres geminos, deprehendat? ut non immeritò D. Ambrosius tantam inter se & fratrem quendam suum oris similitudinem miretur, quæ non rarò faciebat, ut etiam qui cum illis versabantur, Ambrosium, pro Ambrosij fratre conuenirent: quorum is errorem intelligens, comiter & blandè respondens, Videte, dicebat, ne fratri dixeritis.

Ambros.

Psal. 44.

Quorsum hæc fratres? Nimirum ut intelligamus, quòd cum idem sit naturæ & gratiæ autor, sicut in tam varijs naturæ operibus immensas sapientiæ atque potentiæ suæ opes declarauit, quò se hominibus & angelis mirabilem ostenderet; idem etiam in operibus gratiæ, hoc est, in piorum hominum sanctificatione effecit. Mitto nunc communem illam Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, atque Virginum varietatem (quibus Regina illa assistit à dextris sponsi in vestitu deaurato, circumdata varietate) in his ipsis Sanctorum ordinibus quanta, quæso, gratiarum atque virtutum varietas? Moyses, prophetarum eximius, cunctorum hominum qui morabantur in terra mitissimus fuisse prædicatur: At Elias zelo diuinæ gloriæ feruens, quinquagenarios principes, eorumque milites qui ad se capiendum venerant, cœlesti igne concremauit: & quadringentos prophetas Baal super vno lapide iugulauit: quodque mirabilius est, trium annorum & sex mensium sterilitatem, acerbissimamque famem precibus suis in supplicium perfidi populi à Domino impetrauit. Iam verò si ad noui testamenti sanctos veniamus, quanta in virtutibus eorum varietas? quanta

4 quanta etiam pulchritudo? Miramur in episcopo Cypriano sollicitam
 ouium suarum curam, & fidei ardorem. Miramur in D. Chryso-
 sto-
 mo animi altitudinem, humanarumque rerum atque principum se-
 culi contemptionem; vt pote qui dicere ausus fuerit, iterum furit He-
 rodias; iterum postulat caput Ioannis sibi in disco dari. In D. Basilio
 (vt ipsum quoque eius nomen sonat) effulsit etiam regale quiddam
 in moribus. In magno illo Antonio, eiusque discipulo Hilarione, ad
 miranda illa carnis maceratio, & solitudinis amor. Septies namque
 S. Hilarion domicilium, ad fugiendum aduentantium frequentiam,
 commutauit. In D. autem Augustino elucet precipue fidei zelus, &
 aduersus fidei hostes disputandi libido infatigabilis. At in D. Bernar-
 do incredibilis veræ religionis amor: ideoque tantus ardor in locis
 desertissimis edificandi monasteria. Venio nunc ad beatissimum Pa-
 5 trem Hieronymum, cuius hodiè gloriosa natalitia celebramus. Quid
 in eo non mirabile? quid non amplum atque magnificum? Alius in
 eo mirabitur hebdomadarum in ediam; alius vigiliarum diuturnita-
 tem; alius orationum instantiam; ego verò in illo sanctorum scriptu-
 rarum amorem, & continuum diuinæ sapientiæ studium, cui se to-
 tum addixerat, vehementer admiror. Hoc enim faciebat, vt minima
 noctis portio daretur somno, minor cibo, nulla otio. Hoc autem stu-
 dio vir sanctus magnam Ecclesiæ, diuinarumque literarum studiosis
 lucem prætulit. Cum igitur tanta sit in sanctis hominibus virtutum
 varietas, nihil mirum si Ecclesia in sanctorum Confessorum festis vo-
 cem illam vsurpet; Non est inuentus similis illi, qui cōseruaret legem Eccl. 50.
 excelsi. Ferè enim in singulis eorum singulare aliquid effulsit, cuius
 gratia hoc elogium in illum cadere posset. Quocirca cum hac præci-
 6 pue de causa Ecclesia Sanctorum festa celebret, vt nos ad eas virtu-
 tes, in quibus illi præcipue enituerunt, imitandas inducat, non abs re
 videbitur, vt cum sapientiæ donum in beatissimo P. Hieronymo præ-
 cipue eluxerit, nos de eo in præsentī concione agamus. Huius enim
 rei gratia sacra lectio, quæ sapientiæ huius laudes continet, pro epi-
 stola nobis hodiè in Missarum solemnijis proposita est. Vt hoc autē
 argumentum vtiliter & religiose tractare possimus, cœlestem opem,
 sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Sunt quidem, fratres dilectissimi, variæ ac multiplices scientiæ, quæ
 humano ingenio atque studio inuentæ sunt: quarum aliæ in naturæ
 explicatione; aliæ in rebus supra naturam positis; aliæ in syderum at-
 que

que signorum cognitione; aliæ in morborum curatione; aliæ in dissecandi facultate; aliæ in moribus componendis, & vita rectè instituenta versantur. Inter has autem scientias, illa, quæ rectè vivere docet, maximè necessaria est. Si quis enim omnes has disciplinas plenissimè calleat, (quod illi omniscio Hippie ferunt contigisse) nesciat autè quo pacto vitam instituere debeat, quid illi hæc rerum omnium cognitio ad salutem conferet? Contrà verò si quis vitam suam rectis institutis moderari sciat, nihil ei ceterarum disciplinarum ignoratio oberit.

Qua ex re liquet, hanc scientiam esse hominibus maximè necessariā, utpote sine qua aditus illis ad supremam felicitatem & beatitudinem minimè pateat. Ad huius autem disciplinæ cognitionem nos Dominus prophetica voce inuitat, cum ait; Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul ubi sit longiturnitas vitæ & virtus, ubi sit lumen oculorum & pax. Pacis autem nomine tranquillitatem animi, omniumque cupiditatum & perturbationum sedationem intelligit: quibus sedatis atque compositis, tranquillitas animi, quies mentis, & inchoata beatitudo consequitur: quam cætera bona, quæ ibidem Propheta recenset, comitantur. Recta autem vitæ institutio ad hanc beatitudinem viam munit.

Huius autem beatitudinis flagrantissimum desiderium, naturæ conditor humanis mentibus ingenerauit. Omnes enim natura instigante ad eum statum peruenire cupimus, in quo ad hanc animi quietem & pacem perueniamus: in qua nihil aliud desideremus, quam quod habuerimus. Ut enim famelicus homo, qui famē edendo sedauit, non iam esurit; ita qui ad hunc statum peruenierit, plenissimè requiescet, neque aliud ampliùs esuriet, quam quod habet. Hic est igitur perfectissimus status, atque vltimus humanæ vitæ finis, quem omnes homines (ut Philosophi loquuntur) infinito amore diligunt: quia videlicet non propter quidquam aliud, sed propter se ipsum eum diligunt.

Quemadmodum enim medici pharmaca ægrotis ea mensura propinant, quam sanitatis necessitas exigit; sanitatem autem sine vlla mensura dare volunt (dant enim quantam maximam possunt) sic ea quæ nos ad hunc finem adiuuāt, eatenus amplectimur, quatenus fini consequendo cōducunt: finē autē ipsum, hoc est, ipsam felicitatē & beatitudinē sine vlla mēsurā cupimus: quia ipsam propter se ipsam desideramus, neque ad aliud quidquā ordinamus. Hoc enim vltimi finis ratio postulat, ut omnia quidē ad ipsum, ipse verò ad nihil aliud referatur. In eo namque mens hominis plenissimè requiescit; aliter enim vltimū nō esset. Hic igitur tātus finis, atque beatitudinis amor ac desiderium efficit,

10 vt nihil aliud homines in vita moliatur, nihil querat, nisi quod eos ad
 comūne hūc humanæ felicitatis portū ducat. Qua tñ in re dictū mi-
 rū est quātopere à recto itinere deuiant. Vt enim homines, natura in
 stigatē, ad summi Dei omniūq; rectoris & gubernatoris cultū & ve- *Siml.*
 nerationē incitantur (quis autē esset verus Deus ignorantes, alij So-
 lē, alij Lunā, ceteraq; signa cœlestia Deos esse putantes, diuinos illis
 honores exhibuerunt) ita cum eadē natura homines ad huius felici-
 tatis desiderīū incēdat (quā autem in re ea felicitas sit ignorātes, alius
 in diuitijs, alius in voluptatibus, alius in honoribus, alius in principū
 gratia, alius in scientia, alius denique in virtute eam esse putantes) aui-
 dissimē ista omnia terra mariq; conquirunt, felices se futuros, si eā
 consecuti fuerint, arbitrantur.

11 Nos tñ (vt alibi copiosius disputabimus) eos omnes, qui felicitatē
 in hac vita pōsuerunt, apertissima ratione deceptos fuisse affirmare *In Sermōe
 omnium
 Sanct.*
 nō dubitamus. Tot em̄ nos in ea incōmoda vndiq; circūsedent, tot
 corporis morbi, tot animorum egritudines, tot insperati & acerbi ca-
 sus, tot aliorū hominū iniurię atq; cōtumelię, tot Dæmonum infesta
 tiones, vt impossibile sit in hac aded ærumnosa & calamitosa vita ad
 eū statū peruenire quēquā, in quo nulla afficiatur molestia, nulla pun-
 gatur cura, nihilq; aliud prorsus desideret, quā quod habet. Quod si
 quisquā eō rādē peruenierit, vt bonorū omniū cōpos nulla sollicitudi-
 ne aut molestia tægatur (quod nemini hactenus inter mortales conti-
 git) mortis tamen metu, quæ omnem felicitatem abolitura sit, carere
 non poterit: atque hoc nomine felix iam & beatus non erit.

12 Nos igitur fidei lumine eruditi, hominis felicitatē atq; vltimū finē
 in futura vita, hoc est, in immēsa diuinę pulchritudinis cōtēplatione,
 amore, & fruitione collocamus. Naturę liquidē vltima perfectio est,
 eō vñ primū effluxit cōueniēs & apta cōuersio. Cū igit eō redierimus
 vñ profluximus, tū demū beati erimus. A quo em̄ esse accepimus, ab
 eodē benē & beatē esse percipiemus. Quis enim alius cōmodiūs ab-
 solutionē & cōsummationē operi pręstabit, quā qui illud omnipotē
 ti virtute cœpit? Is igitur solus nos felices & beatōs efficiet, is omniū
 desideriorū nostrorū sitim famēq; sedabit. Quod intelligēs Prophe- *Psal. 164*
 ta, Satiabor, inquit, cū apparuerit gloria tua. Cū igitur summo illo bo-
 no (in quo sunt omnia bona) fruēmur; tunc vtorū omniū cōpotes
 effecti, nihil extra summum illud & vniuersale bonum requiremus.

Iter autem ad hanc tantā felicitatem cœlestis magister cum aliās
 frequenter, tū sigillatim adolescentū hac de re percontanti osten-
 dit. Cū is em̄ ab eo quæsisset, quid sibi factō opus esset, quod ad sempi-
 ternam

Matth. 19. ternam vitam perueniret, ille, Si vis, inquit, ad vitam ingredi, serua mā
data. Hæc autem breui oratione Dominus & illi, & nobis aditum ad
beatitudinem, quam omnes natura instigante cupimus, patefecit.

Nunc igitur ad vos fratres. Si maximè necessariam inter omnes
scientias eam esse paulò antè diximus, quæ rectè viuere doceat: recta
autem vita sit, quæ omnes vitæ actiones ad extremum omnium ex-
petendorum conuenienter dirigat: consequens est vt ille rectissimè
viuat, qui Dei mandata seruat, quibus ad hunc finem peruenitur.
Quisquis autem veritatem hanc intimis animi sensibus infixit, om-
niaque alia quæcunque sunt in vita, siue opes, siue regna, siue impe-
ria, tanquam aliena & peregrina, & nihil ad se, hoc est, ad hunc finem
pertinentia, prudenti atq; constanti animo despicit, & per hoc iter
vitæ graditur, hic sanè didicit quo pacto viuere debeat; hic præstan-
tissimam illam scientiam, quam diximus, adeptus erit. Hæc igitur ad
fideles omnes in communi dicta sint.

¶ Sunt tamen alij (quamuis admodum pauci) qui non contenti diu-
turna hac futuræ beatitudinis expectatione, obnixè dant operam, vt
in hac etiam vita incipiant esse beati. Cùm enim duplex sit beatitu-
do; altera perfectæ, quæ in futura vita speratur; altera inchoata, quæ in
hac vita possidetur; isti dant operam, vt in hac etiam vita esse inci-
piant, quod futuri sunt; & si non perfectæ, inchoata tamen beatitudi-
ne fruantur. Hanc autem Philosophi in sapientiæ officio positam esse
definiunt. Aiunt enim hominis beatitudinem in actione aliqua ita
consistere, vt citra illam nemo possit esse beatus. Quò nomine, feli-
cium & infeliciam vitam, somni tempore parem esse aiunt: propter
ea quòd somnus omnes rationalis creaturæ prouidas actiones suspē-
sas atque impeditas habeat, ac tum maximè vegetandi vis (quæ cum
plantis homini communis est) officio suo fungatur. Cum ergo felici-
tatem in actione ponerent, intellexerunt vtique, actionem illam, cu-
ius exercitatio vltimam hominis perfectionem continet, præstantis-
simam esse debere. Nulla verò actio præstantior est, quàm quæ à præ-
stantissima hominis vi atque potentia oritur. Hanc autem constat
esse intellectum. Sed cùm variæ atque multiplices intellectus actio-
nes sint, excellentissima ea est, quæ circa nobilissimum obiectū, hoc
est, quæ in nobilissima re contemplanda versatur. Cum verò nihil
maius aut melius in tota hac rerum vniuersitate, quàm eiusdem vni-
uersitatis conditor sit, efficitur planè, vt in studiosa immensæ pulchri-
tudinis eius contemplatione summa hominis perfectio, vltimus finis
&

16 & beatitudo sit posita. Rerum enim conditor & moderator Deus sic rerum naturam instituit, vt vniciquē quietis & tranquillitatis locum designaret, isquē & ponderosis corporibus infima loca, & leuibus supera, in quibus quiescerent, accommodauit, idemquē rationali creaturę suum locum, suumquē; veluti centrū nō alibi quā in se ipso collocauit.

In hac igitur contemplatione, (quę à summa illa atque altissima sapientia proficiscitur) summi Philosophi hominis felicitatem atque vltimum finem esse definierunt. Alia tamen Christianorum, alia Philosophorum sapientia est. Hęc enim solis humanis viribus acquiritur: nostra autem diuinę gratiæ ope atque cœlesti magisterio comparatur. Sapientiæ autem nomine diuini numinis cognitionem, non quidem nudam, sed cum charitate, & mirabili suauitate atque sapore
 17 coniunctam (quasi sapidam quandam scientiam) intelligimus, quam inter omnia Spiritus sancti dona principem locum tenere constat. Eius verò actio est, diuinę pulchritudinis cōtemplatio; in cuius exercitatione inchoatam hominis beatitudinem collocamus: in qua cum beatissimus Pater Hieronymus tota vita versatus fuerit, de ea in reliqua concionis huius parte differemus; quamuis doctrina hęc (vt modò diximus) non ad omnes, sed ad paucos præcipuē spectet, quibus tamen debitores sumus. Cum enim Apostolus sapientibus & insipientibus se debitorem fateatur, nos quoquē eius exemplo vtrisque debitores sumus. Nunc igitur consequens esse videtur, vt primo loco huius diuinę sapientiæ dignitatem & pretium videamus, quò ad eam capeffendam promptiores alacrioresquē reddamur. Et quidem magnificas illas laudes, quę in sacra huius diei lēctione continentur (in
 18 quibus sapientia cūctis mūdi opibus, & regnis antefertur) prætereo: Prou. 3.
 venio ad beatum Iob in illo suo sterquilinio tanquam in regia cathedra sedentem, mirabiliterquē de vera sapientia philosophantem, eiusquē laudes prædicantem: sic enim ait: Non dabitur aurum obrizum Sap. 7.
 pro ea, nequē appendetur argentum in commutatione eius. Non cōferetur tinctis Indię coloribus, nec lapidi sardonio pretiosissimo, Iob. 28.
 vel sapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum; nec commutabuntur pro ea vasa auri. Excelsa, & eminentia non commemorabuntur in comparatione eius. hoc est, nihil est tam excelsum in rebus corporeis, nihil tam pretiosum, aut magnificum, quod dignum sit, non dicam comparari, sed nequē commemorari in comparatione sapientiæ. Eius quippe dignitas infinitis propè partibus corporearum rerū valorem & dignitatem superat. Cū autem vir sanctus excelsa, &
 Tom. ij. Z eminentia

Sap. 7.

Gregor.

Psal. 36.

eminentia dixit, ea intellexit, quæ in sublimi & excelsa loco posita
 inter homines eminent; qualia, sedes, regna & imperia sunt: qui-
 bus alio in loco Sapiens longè multumque sapientiæ donum antetu-
 lit. Hoc autem ita esse (vt alia pretereamus) vnius D. Gregorij exem-
 plo satis apertè discimus: qui in summum totius orbis Christiani
 Pontificem electus, quid non fecit ne à Rachelis suæ amplexibus,
 hoc est, à diuinæ sapientiæ studio & contubernio diuelleretur? Nam
 ad Imperatorem literas misit ne vlla ratione eius electioni consen-
 sum præberet. Et permutatis, ne agnosceretur vestibis, Roma
 egressus in cauernis petrarum & ferarum lustris latere tentauit: &
 latuisset, nisi fulgidæ columnæ indicio illum Dominus prodidisset.
 Vnde flens & eiulans ad Beati Petri cathedram euectus est.
 Quid verò in ea residens? quibus lachrymis & lamentis sortem
 suam deplorat, quòd ab huius amantissimæ sponsæ contubernio, 20
 (cum qua iucundissimam in monasterio vitam agebat) fuerit se-
 paratus? Hoc enim ipse initio statim dialogorum cum Petro dia-
 cono suo familiariter agens, animique sui ætius amico homini de-
 clarans, exponit his verbis: Infelix animus meus occupationis
 suæ pulsatus vulnere, meminit qualis aliquando in monasterio
 fuerit, quando ei labentia cuncta subtererant: quantum rebus
 omnibus quæ voluuntur eminebat; quòd nulla nisi cœlestia co-
 gitare consueuerat: quòd etiam retentus corpore ipsa iam carnis
 claustra contemplatione transibat, quòd mortem quoque, quæ
 penè cunctis pœna est; videlicet vt ingressum vitæ & laboris sui
 præmium amabat. Hastenus Gregorius. cuius autoritas satis no-
 bis ad sapientiæ dignitatem intelligendam esse debet: quando-
 quidem hic summus vir vtriusque status conditionem expertus 21
 (cùm & monachus, & Pontifex Maximus fuerit) monachi, hoc
 est, sapientiæ delicias summæ totius orbis dignitati prætulit, qui-
 bus tamen sanctissimus pater nequaquam in summa illa dignitate
 caruisse putandus est; sed vnā tamen illam, vt ita dixerim, gut-
 tulam, qua tum fortè carebat, summæ totius orbis dignitati præ-
 ferebat. Expertus quippe erat non temerè à propheta fuisse dictum;
 Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Neque
 hoc planè aut mirum, aut incredibile cuiquam videri debet. Si enim
 paulò antè summum hominis bonum, quod in hac vita haberi po-
 test, in sapientiæ opere, hoc est, in diuinarum rerum contemplatione
 & amore positum esse diximus: quid mirum huic summo bono
 cætera mundi bona, hoc est, regna, sedes, & imperia cedere, &
 inferiori

22 inferiori loco stare? Hæc est enim inchoata hominis felicitas & beatitudo, hæc omnium curarum & desideriorum requies, hæc interna illa pax quæ exuperat omnem sensum, cui nullæ mundi opes atque deliciæ vllō modo comparari possunt. Hoc tamen seculi homines minimè credunt: quia huius status opes atque delicias expecti non sunt. At longè aliud sentirent, si eas aliquando vel minima ex parte degustassent. Neque enim D. Aug. qui eas degustauerat, mentitus est cum dixit; Qui biberit ex fluuiō paradisi, cuius vna gutta maior est Oceano, restat vt in eo omnis mundi huius sitis extingatur. Rectissimè enim & breuissimè D. Gregorius ait: Animæ videti Deū angusta est omnis creatura. August.

Si igitur tanta hæc felicitas in sapientiæ opibus constituta est, dignum est profectò, vt vbi tātus hic thesaurus reconditus sit, inquiramus. Hæc autè in primis curā Baruch propheta suscepit, qui post magnificas sapientiæ laudes, eius locū inquit his verbis: Quis inuenit locum eius, & quis intrauit in thesauros eius? Non est audita in terra Chanaan, neque visa in Theman. Filij quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores terræ & Theman, & fabulatores & exquisites prudentiæ & intelligentiæ; viā autè sapientiæ nescierūt, neque cōmemorati sunt semitas eius. Nō hos elegit Dominus, neque viā disciplinæ dedit illis: propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiā, interierunt propter suā insipientiam. Quis ascēdit in cœlū, & accepit eam, & deduxit eā de nubibus? Quis transfreta vit mare, & inuenit illam, & attulit illam super aurum electum? Non est qui possit scire vias eius, neque qui exquirat semitas eius. His porro interrogationibus vir diuinus non modò inueniendæ sapientiæ difficultatem, sed eius etiā dignitatem declarare voluit. Verè enim Gregor. 3. dialog.

24 procul & de vltimis finibus pretium eius. Verum ne hoc tanto bono homines carerent, ostendit pròtinus sapientiæ locum, quem in solo Deo, vnico veræ sapientiæ autore, collocauit. Subdit enim: Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terris vītus est, & cum hominibus conuersatus est. Is igitur, qui increata Patris sapientia est, è cœlo in terram delapsus, hanc sapientiam, quam in Patris & Filij cognitione sitam esse dixerat, nobis tradere dignatus est. Non enim in hoc solum venit vt homines immaculato corporis & sanguinis sui sacrificio redimeret, sed etiam vt veram illis sapientiam, quæ viam patefacit in cœlum, traderet. Baruch. 3.

Ne quis autem tantum hoc bonum desperaret, ipse nos ad eius
 communionem amantissimis his verbis in Euangelio inuitat: Veni-
 te ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos:
 omnes, inquam, qui in felicitatis inquisitione laboratis (quam per va-
 ria negotia, magno, sed tamen casso labore inquiritis) omnes item,
 qui partim peccatorum, partim multiplici curarum pondere onerati
 estis; venite ad me, ego enim vos reficiam, ego insatiabilem istam cu-
 piditatem vestrarum famem satiabo: vt sic tandem, quam desidera-
 tis, animarum vestrarum requiem inuenire possitis.

§. II.

Nunc reliquum est vt inquiramus, quibus tandem hominibus hac
 spiritualem refectiōem & requiem, hoc est, hunc pulcherrimum sa-
 pientiæ thesaurum cœlestis hic sapientiæ Doctor tradere voluerit.
 Orem admiratione dignissimam! Non ait prudentibus, aut sapienti-
 bus mundi, non regibus, aut principibus, sed paruulis, hoc est, humi-
 libus, pauperibus, & (si externam corporis faciem spectes) despiciatissi-
 mis hominibus, quos mundani homines videre solent, & vitam il-
 lorum insaniam computare. Quid enim (quod ad externam speciem
 attinet) sanctissimis illis Anachoritis, ceterisque monachis sanctissi-
 mis (qui relictis omnibus se totos huius diuinæ sapientiæ studio con-
 fecrarunt) abiectius? quid vilius? quid pauperius? Qui nihil prorsus in
 hoc mundo possidebant, non agrum, non fundum, non domū, non
 pecuniam, non seruum, non ancillam, non denique quicquam aliud.
 At hi omnes exterius quidem erant pauperes, interius veris animi
 opibus diuites: exterius nudi, interius cunctarum virtutum gemmis
 ornati: in oculis hominum abiecti, ante Dei conspectum pretiosi: ex-
 terius nihil habentes, intus omnia in vno Deo possidentes: in oculis
 hominum deformes, in diuinis oculis formosi: iudicio mundi miseri,
 ac tristes; at vera illa & summa felicitate & sapientia (quam supra mi-
 ris in cœlum laudibus extulimus) gaudentes. Quis igitur horum vitā
 vt tristē & luctuosam non horreret? At ea tam multis, magnisque
 spiritus delicijs circumfluebat, vt omnes corporeę voluptates, horum
 delicijs comparatę, nihil aliud quā mera amaritudo essent. Omnis
 enim eorum gloria, omnisque felicitas ab intus, hoc est, non in exter-
 nis corporis bonis (quę sunt nobis cum pecudibus communia) sed
 in bonis animi (quę sunt Angelorum propria) sita erat. Vt enim the-
 sauri ingentes inter carbones aliquando inuenti sunt: sic hæc tanta fe-
 licitas & gloria in his hominibus, pannis obsitis, externaque specie ab-
 iectis, deprehensa est. Quid enim sanctissimis his Patribus, quid eo-
 rum

simil.

18 rum principi Paulo eremite pauperius, cui vna palma obsonium & indumentum præbebat? Quid ceteros eius sectatores, qui solis herbarum radicibus victabant, commemorem? Quis autem internas horum opes atque delicias explicare queat? Quomodo enim solitudinis secessum, solis ardorem, horrendam squalentis eremi faciem, omniumque humanarum consolationum abdicationem homines nobis similes passibiles perferre potuissent, nisi internis diuini spiritus consolationibus reficerentur; tantoque pluribus animi diuitijs abundarent, quanto maiori eorundem corpora paupertate & inedia premebantur? Ea enim diuinæ consolationis vis & magnitudo erat, vt ne ad momentum quidem à diuinæ pulchritudinis intuitu mentem reuocare vellent; & vix interim possent. Cuius rei memorabile exemplum (vt cætera, quæ sunt innumera, præteream) commemorabo. Cùm quidam ex his sanctis Patribus à vicino quodam Ana-

29 chorita nescio quid vtensilium postulasset, ille, qui tota mente in Deum ineffabili quadam dulcedine absorptus erat, interiori cubile vt id asportaret ingressus, & sui ipsius, & vicini, & rei, quam is quærebat, oblitus, ibidem permanfit immotus. Cùmque illum vicinus compellasset, & ad se vocatū, rei quam petebat, admonuisset, ille rursus cubiculum ingressus, eademque qua prius obliuione correptus, ibidem permanfit, donec tandem vicini monachi vocibus increpatus quod tamdiu moraretur, ille supplici oratione petentem rogat, vt is cellulam ingressus quod volebat acciperet, se nullo modo posse rem quam postulat, ne illa quidem breui temporis mora, mente retinere. Tanta enim diuinæ dulcedinis & suauitatis vis est, vt omnes ad se vires animi rapiat; tantoque illam amoris & suauitatis glutino illi copulet, vt nullo modo mentem aliò desistere, nisi summo cum labore sinat. Sepe enim qui se totos huius diuinæ sapientiæ studio dederunt, vellent ab hac sua paululum commentatione cessare, ne fragilis natura corporis nimia exercitatione grauetur; quod tamen nisi cum magno labore possunt. tanta diuinæ consolationis vis & efficientia est.

Exemp.

Quæcunque igitur anima huc peruenit, in huius sapientiæ, hoc est, in summi thesauri possessione collocata est. Multos autem monachos, multas etiam virgines, & viduas (in hac etiam mundi facie, in qua modò degimus) reperire licet sub humili habitu atque fortuna degentes, quibus hunc incomparabilem sapientiæ thesaurum (qui omnes mundi opes atque imperia longè superat) inuenire datū est, quos Dominus sustulit super altitudines terræ, & cibis hæreditate

Iacob: quæ non alia, quàm ipse Deus est. Hic est autem Euangelicus ille thesaurus in agro absconditus; hæc pretiosa illa margarita, pro qua prudens ille mercator vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

Hieron. in
Episto.
Exod. 33.

Sed quid externa quærimus, cum vnus beatissimus P. Hieronymus ad hoc nobis plenissimè sufficiat? Is enim in epistola quadam ad virgines Deo dicatas de se ipso sic ait: Experto seni consulenti credite filiæ, si semel gustastis quàm dulcis est Dominus, poteritis ab eo illud audire: Venite, & ostendam vobis omne bonum. Scio quid loquar charissimæ. Nam vt meam insipientiam loquar, ego homunculus sic abiectus, sic vilis in domo Domini, adhuc viuens in corpore, angelorum sæpe choris interfui, de corporeis per hebdomadas sustentationibus & nutrimentis nihil sentiens diuinæ visionis intuitu. Post multorum autem dierum spatia præsciis futurorum, redditus corpori flebam. Quid ibi manens felicitatis habebam, quid inenarrabilis delectationis sentiebam, testis est ipsa Trinitas, quam cernebam, nescio quo intuitu: testes & ipsi beati spiritus qui aderant: testis est etiam conscientia mea: qui tantis bonis ipse fruebar, quot & qualia nescit proferre infirmitas corporis mei. Hactenus Hieronymus. Quid igitur hac felicitate maius? quid mirabilius?

Hiero. in
Episto. ad
Eustoch.

Si quis autem hanc esse Hieronymi epistolam neget, multò maiora sunt quæ idem in epistola ad Eustochium de virginitate seruanda literis prodidit: in qua non solum has diuini spiritus delicias, sed mirabiles etiam virtutes, quibus ad eas vir sanctissimus peruenit, luculenter scribit: sic enim ait: O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta Solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant facco membra deformia, & squalida cutis situm æthiopice carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò & potu taceo, cum etiam languentes monachi aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carcere ipse dannaueram, scorpionum tantum socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiunij, & mens desiderij æstuabat. In frigido corpore, & ante hominem suum iam carne præmortua, sola libidinum incendia bulliebant. Ita quæ omni auxilio destitutus ad Te fui iacebam

34 sulciacebam pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnan-
tem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Non depudescō in
fidelitatis meae, quin potius plango me non esse quod fuerim. Memi-
ni me clamantem, diem crebrō iunxisse cum nocte, nec prius à pecto-
ris cessasse verberibus, quàm rediret Domino increpante tranquilli-
tas. Ipsam quoque cellulam meam quasi cogitationum mearum con-
sciam pertimescebam: & mihimet iratus & rigidus, solus deserta pe-
netrabam. Sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium præru-
pta cernebam, ibi meae orationis locus, ibi illud miserrimae carnis er-
gastulum projiciebam. Et, vt ipse mihi testis est Dominus, post mul-
tas lachrymas, post caelo inhærentes oculos, nonnunquam videbar
mihi interesse agminibus Angelorum, & lætus gaudensque cantabam:
Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus. Haecenus san-
ctissimi P. verba; quæ magnam certè nobis sanctitatis eius opinionem,
35 virtutumque eius admirationem excitare debent. His enim virtuti-
bus Pater sanctissimus ad eas spiritus delicias peruenit, vt sibi inter
angelorum agmina post multas lachrymas versari videretur,
vbi propheticum illud experiebatur; Secundum multitudinem do-
lorum meorum in corde meo, consolationes tuae lætificauerunt ani-
mam meam.

Canti. 1.

Hos. 1.

Eph. 1.

Eph. 1.

Psal. 93.

Non tamen ego à vobis fratres eadem, quæ vir sanctissimus de
se ipso memorat, requiro: non solitudinis secessum, non squalen-
tis eremi habitaculum, non hebdomadarum inediam, quam hæc no-
stra regio (vt Ioannes Cassianus ait) minimè patitur. Quid igitur?
requiro planè castigationem carnis, vt videlicet offeratis corpora
vestra (sicut Apostolus ait) hostiam viuentem, sanctam, Deo pla-
centem, rationabile obsequium vestrum. Requiro sacras vigilias,
36 diuinarum rerum studium, orationis instantiam, in qua Dominus
has diuini spiritus delicias pijs hominibus impartiri solet, quem-
admodum ipse per prophetam pollicitus est cum ait; Adducam
eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo ora-
tionis meae.

Rom. 12.

Esa. 56.

Iam nunc quid ex his, quæ hæcenus dicta sunt, cōsequatur, cōcluda-
mus. Diximus initio, disciplinarum omnium maximè hominibus necessa-
riam esse eam, quæ doceat rectè viuere. Rectè autem viuere esse vitam re-
ctis institutis ad suum finem dirigere. Hunc autem finem (cuius gra-
tia homo à Deo conditus est) in futura quidem vita in aperta diuine
pulchritudinis visione, in præsentem autem in sapientiae possessione,
& diuinarum rerum cōtemplatione positum esse. Quocirca quisquis

MI

Z 4.

non.

non contentus future beatitudinis spe ad hanc etiam inchoatam beatitudinem (quæ paucorum est) aspirat, omnes curas & cogitationes suas, & omnia vitæ studia ad hunc finem desinare debet. Omnia verò alia, quæ huic fini non seruiunt, vel ut extranea, & ad se, hoc est, ad hunc finem minimè pertinentia, valere sinat. Neque illum ab hac per suatione omnia mortalium vel iudicia, vel exempla auocet. Si quem autem forte deprehenderit in huius diuinæ sapientiæ possessione collocatum (quamuis humili & infima fortuna sit) hunc verè sapientem, hunc verè felicem, hunc beatum, hunc verè diuitem, hunc liberum, hunc honoratum, hunc pulchrum, hunc delicijs affluentem, hunc in diuinis oculis pretiosum, hunc mundi principem, hunc denique regem hominum iudicet, illiusque se pedibus prosternens eius vestigia osculetur. His enim titulis Philosophi olim suum illum sapientem ornabant. Hinc insignis ille poëta

Horat. lib. 1. Epistol. 1. Ad summam (inquit) sapiens uno minor est Ioue, diues, Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

¶ Si igitur hæc tanta laus humanæ sapientiæ, quid diuinitus partæ tribuendum erit? Huius ergo viri opes omnibus mundi opibus, omnibusque mundi regnis & sedibus anteferat. Et quomodo miraretur, si infimæ conditionis hominem ad regni solium (quod Sauli, ac Dauidi cōtigit) subito euectum, cerneret: sic etiam ac multò magis felicissimam eius sortem miretur, qui sub tam vili habitu atque fortuna tantam celet gloriam & dignitatem.

¶ Illud tamen hoc in loco meminisse oportet, quod initio diximus, non ad omnes hoc perfectissimum institutum pertinere. Prius enim cupiditates & affectus frangendi, prius anima per veram penitentiam purganda, & virtutibus ornanda est, ut in ea cœlestis huius sapientiæ Doctor sedere, & paruulum atque humilem discipulum erudire dignetur. Quam nobis gratiam Dominus Iesus, paruulorum Doctor, concedere dignetur, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

Ad lectorem.

¶ Si quis in hoc die festo lectionem Euāgelicam enarrare voluerit, habet eam in concionibus B. P. N. Dominici explanatam.

IN SEQVENTES QVA-
 tuor de beatissimo Patre Francisco Concio-
 nes ad pium lectorem

P R A E F A T I O.

Cum tam multa sint beatissimi Patris Francisci
 virtutes & miracula quae de illo praedicantur, ut
 vix vlla oratione comprehendere valeant; nos ex multis
 eius virtutibus, quas sanctissimus pater Bonaventura
 sanctissime & sapientissime scripsit, paucas seligentes
 hunc in eis scribendis ordinem seruare volumus. In pri-
 ma enim concione de Euangelica paupertate, quae in san-
 ctissimo Patre inter ceteras eius virtutes mirabiliter eni-
 tuit, differimus: in Secunda de flagrantissima eius chari-
 tate: in Tertia de ceteris eius virtutibus tractamus: in
 Quarta verò admiranda quaedam eius opera & miracula
 recensemus, quae Deum in Sanctis suis non modò mirabi-
 lem, sed etiam amabilem faciunt, ut hac ratione audito-
 rum mentes ad eius amorem accendamus. Haec igitur
 breuiter admonere volumus, ut studiosus concionator
 ex his, quid magis instituto suo conueniret, eligere fa-
 cilis posset.

IN FESTO BEATISSIMI

Patris Francisci Concio prima; in qua, post Euangelica lectio-
 nis explanationem, de Euangelica paupertate, in qua beatissimus
 Pater miro modo emicuit, differitur: ubi etiam multi-
 plices eius fructus enumerantur.

T H E. Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, & noui scientiam sanctorum. Prou. 30.

Hec Salomonis sententia, fratres, quæ multis velut paradoxæ, & mirabilis videbitur, quamuis Sanctis omnibus accommodari merito possit (qui omnes iuxta Apostoli consilium stulti facti sunt, ut fierent sapientes) tamen ad beatissimum Franciscum singulari quadam ratione pertinere videtur; cum ob alia multa, tum præcipue quia paupertatem, & rerum omnium indigentiam, quæ terrena prudentia per mare, per terras, per inhospita saxa, per ignes omni ratione fugit, summo is amore, tamquam amatissimam spousam, mundo ridere, atque irridere amplexus est. Hæc enim in eo præcipue virtus emicuit. Quauis enim Sancti omnes cunctarum virtutum ornamentis exculti fuerint, in alijs tamen alia laudantur. In alijs quippe fides, in alijs charitas, in alijs humilitas, in alijs obedientia, in alijs patientia præcipue elucet. Hæc enim de causa in sanctorum Confessorum fectis illam Ecclesia versiculum repetit: Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. At in beatissimo Francisco cum omnes inter se virtutes certare quodammodo videantur (quod vnaquæque principatum suo sibi iure vendicare contendat) Euangelica tamen nuditas atque paupertas mirabiliter in eo eminet. Quocirca de ea nunc mihi sermo habendus est, & multiplex eius fructus, à seculi prudentibus incognitus, enumerandus. Sic tamen de hac virtute agam, ut eam præcipuum instrumentum esse ad veram sapientiam paruulis à Christo Domino reuelatam (de qua hodierna sancti Euangelij lectio disserit) apertissima ratione ostendā. Hanc autem sapientiam vir beatus in propositis à me verbis se assequutum esse ait; cum se non quidem hominum sapientiam, sed sanctorum scientiam habere testatur. Prius tamen quam hæc attingam, eadem sacra lectio à nobis explananda est. Ut hoc autem argumentum vtiliter ac religiose tractare possimus, celestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVEMARIA.
¶ Lectio sancti Euangelij, dilectissimi, flagrantissimam Saluatoris nostri erga genus hominum charitatem maxime declarat; quando & mortales omnes ad bonorum suorum communionem amantissimis verbis inuitat, & pro beneficijs eisdem collatis æterno Patri gratias agit. Sic enim ait: *Confiteor tibi Dñe pater cæli & terre, quia abscondisti hæc à sapientibus*

7. *et prudentibus, et reuelasti ea paruulis.*] Vt autē huius confessionis causam audiat, scire oportet, hoc ipso tempore Christi Dñi discipulos à prædicationis officio (ad quod eos ipse miserat) leuatos atq; alacres re-
disse, q̃ illis prosperè legationis suæ munus celsisset. At Saluator, qui Patris sui gloriam, & humani generis salutē omni tempore in pectore suo versabat, in hac singulari discipulorum legatione, gentium cō-
uersionem ipsorum opera perficiendam contemplans, cœlesti Patri pro hac mirabili dispensatione & benignitate gratias agit: quod videret paucorum & rudium piscatorum opera mundum esset ad verā salutem, & veritatis cognitionem allaturus. Ita quē mirabili exultatione & alacritate plenus, ait: [*Confiteor tibi Domine pater cœli et terræ etc.*] Est peccatorum confessio, est & confessio laudis; qualis hæc fuit, in qua filius immensam cœlestis Patris bonitatem & providentiam laudat, quod salutis humanæ mysteria paruulis reuelare dignatus fuerit. Erant eo tempore Pharisei religionis opinione insignes, erant scribe & legis doctores, erant principes & nobiles viri; nec tamen hos elegit Dominus quibus Euangelicę prædicationis officium delegaret, sed rudes & ignobiles piscatores. Cur ita? Subdit causam: [*Ita pater: quoniam sic fuit placitum ante te.*] Hæc est vera & certissima huius tam admirandę electionis causa. Diuina siquidem voluntas est prima veritatis & iustitię regula, per quam omnia diiudicanda sunt. Neque Christianus homo fide subnixus potiorem aliam rerum omnium causam quærere debet. Verum quoniam regius vates beatos eos pronūciat, qui diuinorū cōsiliiorum causas & rationes piē & religiose perscrutantur, nobis quoq; liberum erit paululum in hac Dñi lectione philosophari, & eius siue causas, siue cōueniētias inquirere.
9. Principiō igitur cū omnia propter semetipsum Dominus, hoc est, propter nominis sui gloriam operetur, huiusmodi electio tantō magis eius gloriam atque omnipotentiam illustrat, quantō infirmiora instrumēta erant, per quę is res adeo magnas felicissimē gefcit. hinc Apostolus, Habemus, inquit, thesaurum hunc in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis: hoc est, vt infirmitas vasculi facillē declaret, hæc tam magnifica opera nequaquam infirmo vasculo, sed diuinę virtuti esse ascribenda. Quam rem beatissimi Patris Francisci exemplo comprobare licet; quem Dominus literarum rudem & imperitum, & qui adolescentiam omnem in procuranda patris mercatura exercuerat, celeberrimi, & latissimi, atque sanctissimi Ordinis autorem & principem esse voluit. Quod enim persona abiectionis & humilior, hoc ipso Dei gloria & potētia clarior. Quod

Quod quidē Dominus ipse declarauit, qui beatum virum, de Regu
læ suæ obseruatione sollicitum, blandē atque leniter consolatus, se
eius Ordinis atque instituti autorem esse professus est, sibi quē curæ
esse illum tueri, atque seruare. Idē enim, inquit, te rudem & literarū
expertem delegi, vt apertē homines intelligerent, non te, sed me hu-
ius instituti principem & autorem esse.

Est & alia causa cur Dominus indigniores & viliores interdum ho-
mines ad gratiæ suæ communionem eligat, vt hac ratione tantō ma-
gis bonitatis & misericordiæ suæ opes explicet, quantō personę, quæ
eliguntur, ea electionis gratia indigniores erant. Hoc enim nomine
Apostolus Dei iustitiam & gloriam iniquitate nostra commendari
ait: quandoquidem in hoc opere nihil humanę dignitati, sed totum
diuinę tribuitur misericordię. Et hanc quidem causam idem Apo-
stolus, diuinorum arcanorum interpret, assignat, cum ait: Videte vo-
cationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnē,
non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi
elegit Deus, vt confundat fortia, &c. vt non gloriatur omnis caro in
conspectu eius; hoc est, vt nemo vel sapientiæ suæ, vel nobilitati, vel
potentiæ hanc vocationis gratiam ascribat, nihil quē habeat homo
cur in se gloriari possit. A quo periculo magnus ille legislator Moy-
ses commissum sibi populum auocat, cū percepta beneficia non ad
propria merita, sed ad solam Domini sui benignitatem & gratiam re-
uocare docet his verbis: Scies ergo hodiē quod Dominus Deus tuus
transibit ante te ignis deuorans atque consumens, qui conterat om-
nes hostes tuos sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cū de-
leuerit eos Dñs: propter iustitiam meam introduxit me Dñs vt terrā
hāc possiderē, cū propter impietates suas istæ deletæ sint nationes.
Et mox eandē sententiā repetit hoc modo: Scito ergo q̄ nō propter
iustitias tuas dederit tibi Dñs Deus tuus terrā hanc optimā in posses-
sionem, cū durissimę ceruicis sis populus. Deinde, vt eidē populo
gloriandi materiam adimat, solam quē Dei gloriā & gratiam consti-
tuat, eiusdē populi impietates atque scelera longa oratione explicat
his verbis: Memento, & ne obliuiscaris quomodo ad iracundiā pro-
uocaueris Dominum Deum tuum in solitudine, & ex eo die quo
egressus es ab Egypto vsque ad locum hunc semper aduersus Do-
minum contendisti. Quid igitur ex hac philosophia sequitur? Ni-
mirum, vt quicunquē diuinis beneficijs ornati estis, & ad eius
fortasse gratiam & amicitiam vocati, totum hoc illi tribuatis.
Sic enim fiet, vt intra vos quidem humiles, erga illum verō
boni grati

Rom. 1.

1. Cor. 1.

Deut. 9.

4. Mo. 32.

Ibidem.

13 grati & officiosi sitis, propheticum illud corde atque voce clamantes: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Sub- Psal. 113.
dit deinde Saluator.

[Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit filium nisi pater: ne-
q[ue] patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.] His verbis
Dominus qua in re sita sit summa illa sapientia, quam pater paruulis
reuelauit, apertè declarat; nempe in patris & filij cognitione, de qua
is alibi dixerat: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum ve Ioan. 17.
rum Deum, & quem misisti Iesum Christum. In huius enim veritatis
cognitione inchoata felicitas in hac vita, & cōsummata est in patria.
In cuius autem facultate positum sit homines felicitatis huius com-
potes facere, declarat cū sibi à patre commissum esse docet, eam
alijs communicare. Vt enim olim Pharaon in Ægypto frumenti distri- Genes. 47.
butionem Iosepho contulit; ita pater cœlestis omnes gratiarum sua-
rum thesauros filio suo dispensandos commisit. vnde est illud; Ascen Ephe. 4.
dens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.

Sed nunquid dispensator hic cœlestium gratiarum difficilem se in
eis impartiendis exhibebit? Minimè verò: tantum enim abest vt hac
in re difficilis, & inexorabilis sit, vt ipse amātissimis his vocibus mor-
tales cunctos ad se vocet; [Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati
estis, & ego reficiam vos:] hoc est, ego mentes vestras steriles, ieiunas,
aridas, sitibundas, & veræ felicitatis egentes, spiritualibus dapibus at-
que delicijs reficiam & satiabo, viamque vobis ad felicitatem, quam
cupitis, demonstrabo: quæ non alia, quàm diuinorum mandatorum
obedientia est. [Tollite ergo iugum meum super vos, & discite à me, quia
mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem,] hoc est, veram pacem
& tranquillitatem, [animabus vestris.] Hæc enim pax, quæ exuperat
15 omnem sensum, indiuiduus iustitiæ atque obedientiæ comes est.
Ided enim Propheta iustitiam, & pacem sibi obuiaffe, seque oscula- Psal. 84.
tas fuisse ait, vt intelligeremus, neque sine iustitia pacem, neque iusti-
tiam sine pace comite inueniri posse. ¶ Ne verò quisquam, cū iu-
gum audit, graue onus & importabile intelligat, subdit protinus; [Iu-
gum enim meum suauē est, & onus meum leue.] Sed instabit aliquis. Quo
nam modo iugum hoc suauē esse poterit, cū tota carnis & mundi
militia aduersus illud armata pugnet; præsertim cum Apostolus di- Acto. 14.
cat, per multas tribulationes oportere nos intrare in regnum cœlo-
rum? Ad hoc igitur respondemus, multa esse quæ hoc diuinæ legis
iugum atq; onus leuent. Sunt enim cœlestes virtutum habitus, sunt
miræ diuini spiritus delicia, est spes futuræ retributionis, est fides,
quæ

Hebræ. II.

quæ spem ipsam roborat atque confirmat (vtpote quam Apostolus 16
 sperandarum rerum substantiam, hoc est, fundamentum esse dicat)
 cum spei futura, atque inuisibilia bona certissimè proponat: est po-
 stremò charitas, cuius tanta vis est, vt cùm ea feruet in corde, nò mo-
 dò diuinæ legis iugum, sed mortem etiam (quæ extremum terribiliū
 esse dicitur) suauissimam, maximèque desiderabilem faciat. Quam
 rem vel vnus beatissimi Francisci exemplo comprobare licet, qui fla-
 grantissimo Christi amore incensus, nihil magis optabat, quàm pro
 eo vitam & sanguinem fundere; vt suo loco referemus. Hactenus de
 Euangelica lectione: nunc verba thematis expendamus.

TRACTATIO THEMATIS. §. I.

Leui. 3.

¶ Quemadmodum testante Domino Salvatore in domo patris sui
 mansiones multæ sunt, ita varij sunt in hac vita meritorum gradus,
 quibus ad eas mansiones peruenitur. Omnes tamen ad duo præci- 17
 puè capita reuocantur. Quidam enim sola diuinorum mandatorum
 obseruatione contenti, cœlestis regni præmium obedientiæ suæ me-
 rito præstolantur. Alij verò non sola diuinæ legis præcepta, sed Euan-
 gelica etiam consilia amplièctentes ad Euangelicæ vitæ perfectionē
 tota animi deuotione festinant; nec aliud in vita moliuntur, quàm vt
 eius compotes fiant. Hæc autem duo hominum genera duobus sacri-
 ficiorum generibus in lege olim adumbrata sunt. Erat enim commu-
 ne sacrificium pacificorum, in quo quædam animalis portio, hoc est,
 omnis adeps, & quidquid pinguedinis intrinsecus erat, duoque renū
 culi cum ipso adipe, quo teguntur ilia, incendebantur, atque adole-
 bantur Domino. Erat & holocaustum, in quo totum animal integrū
 Domino incendebatur, nulla prorsus eius parte relicta, quæ non ado-
 leretur. Per illud igitur commune sacrificium, quo interna illa anima 18
 lis portio immolabatur, eos fideles accipimus, qui Deum tota mētis
 intentione atque affectu diligentes, eius leges & præcepta, pura & ca-
 sta religione seruare contendunt. At per holocaustum, quod totum
 igne incendebatur & adolebatur, eos intelligimus, qui omnibus mū-
 di curis atq; negotijs (nisi quātū arctissima necessitas exigit) valesa-
 ciētes, se totos libero atq; expedito animo diuinarū rerū studio, amo-
 ri, & cōtēplationi dederūt. Quod vnū Sāctorū studiū fuit, qui seip-
 sos i plenissimū holocaustū mactare atq; offerre Dño suo studuerūt.
 Non tñ hoc vitæ genus ad oēs pertinet, sed ad eos, qui se iā in acti-
 uæ vitæ studio exercuerūt, quiq; affectibus & cupiditatibus suis, per
 mortificationis studiū, frēna imposuēre. Nō desunt tamē in Ecclesia
 multi, qui se huic religioso studio tota animi deuotione addixerunt.
 Sunt

19 Sūt enim multi monachi, multæ sanctimoniales, multæ honestissime viduæ, multæq; virgines, quarū vita nullis terrenis curis & negotijs implicatur, quæ in benedictionibus dulcedinis à Dño prauētæ prophetiū illud exequi nitūtur: Quæsiui vultū tuū Dñe, vultū tuū Dñe requirā: ne auertas faciē tuā à me. Quibus huius argumēti tractationē nō ingratā fore spero. Neq; verò quisquā mirari debet, si dū perfectissimas beatissimi Francisci virtutes prædicamus, eius vos exemplo ad perfectioris vitæ studium adhortamur. §. II.

Psal. 26.

¶ Huius autē vitæ leges & institutū breui oratione D. Thomas cōplexus est. Is namq; duplices esse virtutes statuit: alias, quæ nos hominibus cōciliēt, & ab omni illorū iniuria cōtineāt; quas politicas appellat: alias, quæ nos ad diuinæ puritatis imitationē inducant, Deoq; similes efficiāt: quas purgatorias nūcupat. Ex his autē prudētiā atq; tēperatiā his verbis definit. Prudētiā est omnia mūdāna diuinorū cōtēplatione despiciere, omnēq; animæ cogitationē in sola diuina dirigere. Tēperatiā verò est, omnia quæ corporis vsus requirit, quatenus natura patitur, cōtēnere atq; relinquere. In his ergo duabus virtutibus totius Christianæ perfectionis summa cōsistit. Prius autē illud exigat, vt perfectioris vitæ studiosus has in pectore suo sentētiās scribat. Omne tēpus, quo de Deo nō cogitas, reputa te perdidisse; &, Sicut nullū tēpus est in quo homo diuinis beneficijs nō vtatur: ita nullum debet esse quo ab eius laudibus & gratiarū actione vacet. itē illud; Non toties homines respirare, quoties Dei sui meminisse debent. His igitur sentētijs perfectionis cultor admonetur, vt quantū per humanæ vitæ necessitates licuerit, se totū orationis studio, diuinarūq; rerū cōtēplationi addicat. ¶ Quia verò nos ab hoc studio, corporis cura, & humanæ vitæ negotia abducūt, proximū est, vt quēadmodū D. Thomas ait, mundana omnia relinquentes, his tantū cōtenti simus, sine quibus corporis vita sustētari nullo modo potest, cæteris omnibus, quæ ad hoc minus pertinent, valere iussis.

1.2. q. 61.
arti. 5.

21 Hanc autem Philosophiam, quæ meritò Sanctorum scientia nūcupatur; paruulus noster Frāciscus plenissimē assequutus est, qui omnem vitam & ordinis sui institutum ad hæc duo munera potissimū destinauit. Quid enim aliud eius vita quā perpetua quædam oratio, diuinarumque rerum contemplatio extitit? Quod aliud eius institutum, quā omnia terrena bona contemnere, & Euangelicam paupertatem amplecti, vt se totum sine vllō impedimento huic studio impenderet? Cum igitur in hoc diuinarum rerum studio atque contemplatione humanæ vitæ felicitas sita sit, consequens est,

D. Thom.

vt de hac Euangelica paupertate, quæ nos ad hunc finem dirigit, breuiter differamus.

- Prou. 30.** Meminisse autem debemus quòd initio illa Salomonis verba; Stultissimus sum virorum; beato Francisco accommodauimus: nunc ego paupertatis laudes prædicaturus, ea mihi accommodare volo, meque stultissimum profiteri, qui hanc prouinciam susceperim, vt vos ad huius virtutis amorem excitare velim. Scio enim verum esse quod ab insigni Poëta dictum est, homines per mare pauperiem fugere, per saxa per ignes. Quomodo ergo ad paupertatis amorem vos excitare poterò, quam omni ratione homines remis velisque fugiunt? Quid enim aliud omnium ordinum homines. quærunt? quid captant? quid adorant nisi argentum & aurum? Quas pelagi oras non attingunt? quæ littora intentata relinquunt vt aurum quærant? qui ad inferos etiam descendere non metuerent, si ibidem aurum se inuenturos sperarét.
- Hiere. 6.** Non enim mentitur ille, qui per prophetam dixit; A minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student: à propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Hoc enim animo sunt seculi sapiētes, hoc literati, hoc magni, hoc parui, hoc inopes, hoc etiam pecuniosi. Rex namque ille Babylonie capitis pœnam indixit, si quis statuum suam auream adorare nolit. Instar mortis enim homines esse putant, auro carere. An non ergo stultitiæ condemnandus sim, qui hunc tantum ignem oratione mea restinguere tentem? Et tamen si me patienter audiat, fortassis multiplices virtutis huius fructus audientes in eius, saltem amorem & admirationem rapiemini.

§. III.

- ¶ Vt autem, de quo paupertatis genere dicere instituam, intelligatis, triplicem esse paupertatem constat: Alia enim paupertas corporis, alia spiritus, alia corporis & spiritus simul est. Corporis paupertas est, quam non voluntas, sed necessitas parit. Paupertas verò spiritus est, quæ in magna etiam opum affluentia illud implet quod est à propheta dictum: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Tertia verò corporis simul & spiritus paupertas est, quæ nihil possidet, & nihil concupiscit; quæ nec mundi possessiones habet, nec oblatas accipit. Huiusmodi autem paupertas exigit, vt sit vilis domus, vilis tunica, vilis mensa, vile stratum, & curta omnis supellex, ac postremò omnia, quæ non modò ad corporis vsum, sed etiam ad altaris ornamenta pertinet, paupertatem spirent, paupertatemque redoleant. Hoc igitur paupertatis genus beatissimus Franciscus Ordinis à se instituti fundamētum esse voluit.

Quanto-

15 *Quantopere autem vir sanctus hanc virtutem dilexerit, nulla vis orationis consequi poterit. Primum enim cum Ecclesiam ingressus illud Domini consilium audiisset, quo discipulos ad prædicationis officium sine pera, sine zona, sine pecunia, sine virga, sine calceis, sine duplici tunica ire mandauit, Hoc est, inquit, quod* *Matth. 10.*
 ego votis omnibus amplector, & exquiro: statimque calceos, virgam & zonam, atque pecuniam à se repulit, simplici que & vili tunica contentus, & pro zona, sive præcinctus, nihil aliud in vita possidere voluit. Quin & in morte hæc ipsa exuens, mundoque restituens, nudus ut ex utero matris prodierat, in terram, communem omnium matrem, se proiecit: adeoque huius virtutis amore captus fuit, ut nemo inter auaros tanto amore pecuniam, quanto ille paupertatem dilexerit: nemo aliorum diuitijs tantum inuiderit, quantum ipse, si quem
 16 fortè mendicum viliori habitu indutum vidisset. Hanc virtutum reginam, hanc matrem, hanc sponsam, hanc dominam suam appellabat: quoniam eam indissolubili vinculo Regi eterno desponsatam fuisse dictitabat. Nullus autem illi cibus gratus erat, nisi qui paupertatis dulcedine condiretur. Vnde à Cardinalibus, & Episcopis aliquando inuitatus, prius ostiatim panis frustula mendicabat, quæ cunctis Principum dapibus ipsi dulciora erant.

Quid verò illud, quod cum Cœnobij cuiusdam Vicarius, allegans penuriam fratrum, petensque ut intrantium nouitiorum aliquid reseruare liceret, quo inopiæ fratrum consuleretur, vir sanctus superni consilij non ignarus, Absit, inquit, à nobis frater charissime, ut pro quovis homine impiè agamus in regulam. Malo te altare Virginis gloriose nudare, cum necessitas id exiget, quam contra paupertatis
 27 votum, & obseruantiam Euangelij aliquid vel modicum attentare. Gratus enim beatissime Virgini erit, eius altaria nudari quam Euangelicam paupertatem, ab eius filio nobis indictam, aliqua in re violare.

Denique fratribus in conclauis quærentibus; quæ virtus hominem chariorem redderet Christo; quasi secretum sui cordis aperiens responderebat, Paupertatem noueritis, fratres, spiritualementem viam esse salutis, tanquam humilitatis fomentum, perfectionisque radicem; cuius est fructus multiplex, sed occultus. Hæc enim est Euangelici agri thesaurus absconditus, pro quo emendo, vendenda sunt omnia, & quæ
 Matth. 13.
 vendi non possunt, illius comparatione spernenda.

Nunc consequens est ut videamus, quantum Philosophiæ, quantum veræ prudentiæ atque sapientiæ in hac pauperis vitæ institutio

ne lateat, vt ita demum perspicere valeatis, hunc, qui se stultissimum 28
viro-
rum appellauit, summa sapientia præditum fuisse. Huius enim
rei tractatione animaduertere licebit, paupertatem hanc & ad veram
sapientiam, de qua differuimus, & ad omnia penè virtutum officia
aditum aperire, & omnibus vitiorum radicibus securim infligere. At
que vtinam idem Pater sanctissimus, qui multiplices virtutis huius
fructus, licet occultos, esse dixit, nobis eos patefacere voluisset, non
dubito quin multos ex vobis ad eius amorem pellexisset. Nos tamen
pro ingenij nostri tenuitate duodecim eius fructus enumerando ma-
gis quàm amplificando quàm breuissimè recensebimus, eorum vim
& dignitatem studiosi auditoris cogitationi relinquentes. Horum au-
tem priores, quæ animi bona hæc virtuti pariat; posteriores verò, à
quàm tetris & pestilentibus malis nos ea vindicet, declarabunt.

§. IIII.

D. Thom. ¶ Principiò igitur verè sapientiæ studium (vt paulò superiùs ex D.
Thomæ sententia definiuimus) in continua rerum diuinarum cogi-
tatione positum esse diximus: vt videlicet homo in terra positus, cœ-
litum officium imitetur, qui oculos suos in diuinę pulchritudinis
contemplatione defixos semper habent, vt pius homo esse iam inci-
piat, quod futurus est. Hoc autem studium mentem requirit vacuā,
& ab omnibus terrenis curis & cupiditatibus liberam. Hinc illud ex
Psal. 45. Vacate & videte quoniam ego sum Deus. Prius ergo vacan-
Eccli. 38. dum, deinde videndum est. Hoc autem Ecclesiast. exposuit, cùm ait:
Sapientiam scribe in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, sa-
pientiam percipiet. Si igitur hæc proxima ad sapientiam via est, quid, 30
I. quæso, magis homini ad eam consequendam, quàm hæc rerum om-
nium nuditas atque paupertas conferet, quæ vilissimo habitu atque
cibo contenta (qui sine vllò ferè labore comparatur) liberam homini
ad hoc studium vacationem, & otium præbet? Nec enim negotio-
rum multitudo tempus, neque curarum sollicitudo mentem illi adi-
ment, quò minus se totum huic studio adicere valeat. Hac au-
tem de causâ constat sanctos illos Anachoritas relictis omnibus de-
serta loca petiuisse, vt se totos sine vllò impedimento diuinarum re-
rum contemplationi impenderent. Hoc ipsum autem vna pauperta-
tis virtus præstat, quæ omnia curarum atque negotiorum, variorum
que desideriorum examina à se procul pellit.

II.

Iam verò eximiam illam abstinentiæ virtutem, ab Ægypti
patribus

31 patribus tantopere celebratam (quam totius monasticae vitae fundamentum esse prædicabant) prudentissimus pater Franciscus paupertatis virtute complexus est. Cum enim abstinentiæ sit, omnes à se carnis delicias & blandimenta repudiare; quid aliud, quæso, voluntariæ paupertati, quam hoc ipsum propositum est? Itaque cum vir sanctus paupertatis inopiam tantopere commendavit, hunc etiam singularem abstinentiæ fructum sub ea comprehendit spiritu docente prævidit. Nullas enim vera paupertas ciborum cupedias, nullas huiusmodi agnoscit delicias.

Quid verò illud? quòd eadem paupertas memoriam Dei excitat, & Christi Domini labores & passionis recolere frequenter facit? Cum enim vilis & aspera tunica latera mordet, cum insuavis cibus, durumque stratum molestia corpus afficit, cum frigus virget, cum spinæ atque offendicula nudos pedes pungunt, atque cruentant;

32 quid hoc tempore vir pius agat, nisi mentem ad Dominum suum in cruce pendentem attollere, eiusque exemplo se in perferendis laboribus confirmare & consolari? Magnum autem ad spiritualem ac religiosam vitam degendam adiumentum est, tot passim intra se habere stimulos, qui nos ad refrendam Christi Domini in cruce pendentis memoriam excitent.

Hæc eadem virtus facit hominem pendere ex Deo, & per fidem (quod Christiani hominis maximè proprium est) vivere, & à Deo necessaria ad vitæ usum expectare. Quæ cum per eius providentiam sæpè recipiat, in Dei laudes, & gratiarum actionem viscera & ora sua relaxat. Hoc enim grati animi officio fideles pauperes initio nascentis Ecclesiæ fungebantur. Qua de re sic Apo-

33 stolus; Ministerium huius officij non solum supplet ea quæ defunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, per probationem ministerij huius glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ.

Iam verò cum sæpè Dominus pauperum pater & amator (ubi omnia humana præsidia defunt) præter omnem spem eorum necessitatibus consulit, dictum mirum est, quantum hæc eius paterna providentia eorum fidem, spem, & charitatem augeat. Illo enim veluti miraculo confirmantur in fide: illa verò paterna eius providentia & in eius dilectione mirabiliter accenduntur, & ad spem atque fiduciam in similibus angustiis retinendam magnoperè excitantur. Intelligent enim nequaquam illis defuturum, qui sæpè aliàs eorundem necessitatibus consuluit. Ex præteritis enim beneficijs futura

III.

IIII.

I.V
1. Cor. 9.

V.

sperare discunt: quod sanctis omnibus de more fuit. Hoc autem eiusdem beatissimi Patris Francisci & sociorum eius exemplo comprobare licet. Cum enim ij confirmata iam paupertatis regula iter in vallem Spoletanam facerent, itinerisque labore fatigati quid ederent non haberent; statim affuit diuina prouidentia. Nam subito apparuit homo afferens panem in manu, quem pauperulis Christi dedit; subitoque disparuit, incognitus unde venerit, aut quò iret. Cognoscentes autem hoc indicio pauperes fratres supernum sibi adesse praesidium, magis dono liberalitatis diuinæ, quàm cibo carnis sunt refecti. Insuper diuina consolatione repleti; statuerunt firmiter, nullius inediae, aut tribulationis impulsu à sanctæ paupertatis proposito resilire.

§. V.

VI.

His adde gratisimum quoddam sacrificium, quod voluntaria paupertas conditori suo semper offert. Non enim oues, aut boues, sed corpus suum hostiam offert viuentem, sanctam, Deo placet: quod nuditate, inedia, & asperitate vite, cæterisque laboribus quotidie maeretur, Deoque in sacrificium omni acceptione dignissimum offert. Quin & Aegyptiorum abominationes, hoc est, Deos gentium in sacrificium Deo vero offert. Qui sunt autem Gentium Dij, nisi aurum & argentum, voluptas atque mundanus honor? Hos igitur Deos Euangelica paupertas vero Deo in sacrificium offert, cum eos propter eius gloriam proterit atque conculcat.

VII.

Hæc sunt, fratres, atque his similia, ad quæ nos Euangelica paupertas vehementer adiuuat. Quis autem verbis consequi possit, à quibus nos ea malis, à quibus eripiat incommodis? Vno enim veluti ictu omnium ferè inimicorum nostrorum capita iugulat, malorumque omnium radices euellit. Primum enim auaritiam & cupiditatem (quam 1. Timo. 6. Apostolus malorum omnium, atque hæresum radicem esse ait) penitus excindit. Pugnant enim inter se, cupiditas auaritiæ, & voluntaria paupertas. Quod enim illa cupit, ista contemnit; quod illa anxie desiderat, hæc constanter repudiat: quod illa supra Deum amat, hæc morte peius odit. Aurum enim tanquam incendium fugit. Quid igitur optabilius, quid salutaris, quàm ab hoc vniuersæ terræ malleo liberari?

VIII.

Cicero.

Voluptatum verò amor quàm multa mala, quàm multa crimina pariat, Cicero in eo libro, quem de Senectute edidit, ex Archite Ta-
rentini sententia longa oratione enumerat. Ab hoc igitur malorum seminario nos eadem paupertatis virtus eripit. Qui enim hanc vir-
tutem

37 turem tota mente colit, omnia aspera, & villa, & paupertatem atque .IX
asperitatem redolentia pro delicijs habet: delicias verò, voluptuosa,
delicata, mollia, atque pretiosa, vt paupertati (quam vnice charam ha-
bet) infesta, fugit & horret. Sed hæc, fratres, multis paradoxa & incre-
dibilia videbuntur. At Sancti omnes hac mente fuerunt: de quibus
scriptum est: Inundatione maris quasi lac fugeant. Christi enim amor
amara omnia miro modo dulcia & suauia reddit. Deut. 33.

Verum his duobus animæ hostibus amor sui longè potentior at- I X.
que immanior est. Nullum enim facinus, nullum crimè adeò tetrum
est, quod non ab hoc proprii amoris fonte dimanet. Vt enim amor
Dei omnium virtutum; ita contrà immodicus amor sui vitiorum om-
nium origo est: vt ille spiritualem Hierusalem, ita hic Babylonem edi-
ficat. Is enim velut originalis peccati primogenita soboles, totam pe-
nè eius malitiam atque prauitatem refert. Hic est enim velut alter
38 Goliath, quem nemo nisi magno Dei munere atque beneficio proster-
nere valet. ¶ Cæterum aduersus hunc adeò potentem hostem pau-
peratis virtus acriter pugnat. Ille enim mollia, dulcia, blanda, delica-
ta, pretiosa semper appetit: hæc contrà (vt antè diximus) ista horret ac
fugit, & his contraria libenter amplectitur. Vt autem hic amor his
blanditijs fouetur, & maiora indies incrementa capit: ita contrà pau-
pertate, vilitate, atque asperitate vitæ (quæ paupertati coniuncta est)
minuitur, atque dissipatur. Atque vt delicijs carnis amor sui; ita con-
trà vitæ austeritate sanctum sui odiū generatur, quod aduersus amo-
rem sui continenter bellum gerit. Vtriusque autem commoda & in-
commoda Saluator expressit, cum ait; Qui amat animam suam, per-
det eam; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam
Ioh. 10.
custodit eam. Adde, quòd cum præcipuum amoris proprii instrumē-
39 tū pecunia sit, (cui omnia obedire Salomon ait) sublata pecunia (quæ
Eccl. 10.
cupiditatibus cunctis fomenta ministrat) ipsæ quoque cupiditates
paulatim deficiunt, atque languescunt. Vt enim puerperæ vbera ex
Simil.
siccantur cum lactis fluxus impeditur: ita cupiditates minuuntur, quo-
ties à concupitis rebus diu arcentur.

Quid? caro quoque nostra, domesticus hostis, tantò cæteris perni- X.
ciosior, quātò nobis familiarior, atque cōiunctior, Euangelicæ pauper-
tati cedit? Tūc enim caro præcipue spiritui nocet, cum delicijs, epulis,
mollistratu, atque cultu fouetur, cum vino madet, pinguique pabulo in-
solescit, atque superbit. At cum Euāgelica paupertas omnia cupediarū
atque deliciarū genera (quæ sunt irritamēta luxuriæ) procū à se repel-
lat, nō habet caro vnde ferociat, & vires contra spiritum colligat.

XI. Quid verò mundus? an & ipfe etiam paupertati cedit? Cedit plane. Nam & is aliquando blanditijs, aliquando litibus & iurgijs pacem mentis turbat, & inquietat. Vtriq̃ue autem agmini Euangelica paupertas obflit, dum blanditias pariter & lites à fe procùl abiicit. Omnes quippe ferè hominum lites & contentiones, omnia iurgia, odia, atque diffidia ex his duobus verbis; Meum, & Tuum; ortum habere fapientes homines aiunt. At hæc virtus alius animo infixæ, meum atque tuum nescit. Neq̃; enim pretiofum aliquid fibi vendicat, neque in alienas opes inuadit, cùm fuas etiam à fe repudiet. Hinc Afsifij Epifcopo annuos redditus ad Ordinis ftabilimentum neceffarios elle dictanti, vir fanctus refpondit, Si opes, pater, habuerimus, armis etiam indigebimus, quibus eas ab inuaforibus, & litigatoribus defendamus.

XII. Neque verò illud in poftremis habendum eft, quòd hæc eadem virtus hominem à fcèdifiimo adulationis vitio, (quod feruili ingenij eft) magna ex parte liberat. Adulatores enim fpe alicuius commodi inducti, diuitibus adulari folent: qua fpe fublata, non eft cur virilis animus turpiter fe alicui fubmittere, & blandiri cupiat. Vnde inter Philofophorum apophthegmata refertur, quòd cum Philofophus quidam, qui paulò licentiùs vitam agebat, philofophum alium, parfi moniæ atque fobrietatis cultorem, legumina quædam in cibum fibi preparantem cerneret, atque ad illum diceret, Si Dionyfio adulari velles, ifta non ederes: ille contrà prudentiffimè refpondit: Imo fi ifta edere velles, Dionyfio adulari nolles. Quo exemplo videmus, eos, qui modico & parabili cibo, pauperum more, contenti fint, nihil habere cur diuitibus adulari velint, cùm eorum opes adeò non defiderent, vt etiam contemnant.

Cernitis iam, frarres, quàm multi ac magni fint paupertatis Euangelicæ fructus? cernitis, quanta fuerit beatiffimi Patris huius fapientia, quàmque meritò is gloriari poffit, fe Sanctorum fcientiã aflequitur? Quid autem hæc fcientia fit, Salomon explicuit, cùm dixit: Scientia fanctorum, prudentia. At prudentiæ eft, agenda atque vitanda cognofcere. Quam quidem virtutem pleniffimè paruulus hic affecutus eft, qui & diuitias, & diuitiarum cupiditatem fummo ftudio vitanda, & Euangelicam paupertatē flagrantiffima charitate fibi effe amplectendam perfuafit. Quid igitur vos ad hæc fratres? An tot virtutis huius perfpectis fructibus, eius vos vel amor, vel faltem admiratio non capit? An fruftra hæc omnia à me in huius virtutis commédationem dicta erunt? Minimè verò. Nam & diuites, & pauperes haud vulgare ex hac

43 ex hac doctrina fructum percipere, si modò velint, poterunt. Diuites quidem, vt forte sua contenti cupiditati finem imponant, cum ea sit huius morbi vis, vt nulla rerum copia minuatur. Deinde illud etiam maxima cura prouideant, quod paulò superius Prophetæ verbis admonuimus; Diuitiæ si affluent, nolite cor apponere. Hac enim ratio- Psal. 61. ne fiet, vt si minus corpore, at spiritu saltem pauperes sint, quemadmodum Abraham, Dauid, Ezechias, cæteri que sancti Patriarche pauperes extiterunt. Cæterum qui vera corporis paupertate premuntur, dent operam, vt id libenter esse velint quod sunt, & necessariam rerum indigentiam grato animo ferentes, eam in virtutem vertant. Tales namque tantò sunt diuitibus huius seculi feliciores, quantò Euangelicè sunt paupertati propiores. Sola enim voluntatis accessione, quod erat necessitatis, in naturam transit altissimæ paupertatis. Ex

44 qua quidem virtute & hæc omnia quæ enumerauimus commoda percipient, & ipsum etiam paupertatis onus voluntatis adiectione leuius facient. Voluntatis enim propensio omnia grauiæ & onerosa, grata facit & leuia. Nihil enim difficile, quod voluntarium. Hic est igitur fructus, quem ex hac tam longa paupertatis commendatione colligere licet fratres: quem qui fuerit assequutus, thesaurum in agro absconditum, pretiosissimam margaritam, virtutum omnium seminarium, & cælorum regnum, paupertatis Euangelicè sectatoribus promissum, intelligat se esse eius merito assecutum.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI

Francisci Concio secunda, in qua de vera sapientia (quæ in beatissimi Patris Francisci vita præcipuè eluxit) de quæ flagrantissima eiusdem charitate, vnde hæc sapientia

manauit, disseritur.

THE. Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, & noui scientiam Sanctorum. Prou. 30.

Hæc sententia, fratres charissimi, quæ à Salomone magno verborum apparatu propofita est, quamuis ad omnes Sanctos in commune pertineat (qui humanæ sapientiæ expertes, diuina sapientia, quæ seculi hominibus incognita est, pleni fuerunt) tamen ad beatissimū patrem Franciscum ita spectat, vt de ipso singulari quadam ratione

dicta esse videatur. Tanta enim in eo simplicitas cum tanta sapientia coniuncta fuit, ut cum verissima sapientia plenus esset, stultus saepe ab hominibus, atque adeo à patre suo iudicatus, & in vincula ab eo tanquam insanus coniectus fuerit. De hac igitur eius clarissima sapientia (quæ à singulari eius charitate manauit) hodiè dicturi, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ [Stultissimus sum virorum &c.] Vehementer hæc Salomonis verba cum hodierna sancti Euangelij lectione coherent: in qua Dei filius superno Patri gratias agit, quòd sapientiæ suæ arcana (per quæ iter nobis ad sempiternæ felicitatis gloriam aperitur) nequaquam sapientibus & prudentibus, sed paruulis, hoc est, humilibus aperire dignatus fuerit: qui quamuis mundi iudicio viles, & abiecti, atque interdum etiam stulti iudicarentur, verè tamen sapientiæ compotes erant.

Iacob. 3.

Ad cuius rei intelligentiam sciendum est, duplicem à D. Iacobo assignari prudentiam: alteram, carnalem atque terrenam; alteram, spirituales atque cœlestem. Terrena sapientia est, quæ omnes lucrandi artes, & omnia quæ ad corporis cultum & voluptatem pertinent, & plenissimè callet, & audissimè confectatur, omniaque vitæ consilia

Luc. 16.

ad hoc vnum studium dirigit; de qua Saluator in Euangelio: Filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Spiritualis verò sapientia est, quæ omnia spiritualis vitæ documenta probè tenet: quibus pius homo & mentem suam excolere, & Deo gratificari valeat, in hisque plenius perdiscendis omne studium & operam ponit. De hac autem sapientia Apostolus disserens, Nolite, ait, fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Hæc est autem altissima philosophia, cui Dei cognitio, & vita æterna proposita est, quam Dominus per Hieremiam cõ-

Ephes. 5.

mendat his verbis: Non gloriatur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitijs suis, sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me; hoc est, scire qua ratione mihi placere, præceptisque meis obtemperare atque obsequi debeat.

Hier. 9.

¶ Hanc porro duplicem sapientiã Dñs designauit, cum Petro se à crucis supplicio reuocare volenti dixit; Vade post me retrò Satana, scandalum mihi es; quia non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum.

Mar. 8.

Inter has autem sapiëntias hoc discrimen est, quod qui diuina sapiunt, mundi sapientiã esse apud Deum stultitiã iudicant: cõtrà verò seculi sapientes nõ rarò Christi seruos, qui cœlestia sapiunt, stultos esse arbitratur. Vnde ipsum Dei filiũ, verè sapientiæ autorem, mundus stultũ aliquando

reputa.

reputauit: sic enim de illo populus, Dæmonium, inquit, habet, & infan- Ioan. 10.
 nit: quid eū auditis? Quid verò illud, quàm mirabile quod apud Mar- Mar. 3.
 cū legimus? Sui, inquit, voluerūt eū tenere, dicētes: quia in furorē
 versus est. Quod si patrē familias stultū vocauerūt, quid mirū hoc eo
 dē nomine domesticos eius appellasse? Hinc D. Hieron. in epitaphio Hiero.
 Paulæ refert, q̄ cū hæc fœmina sanctissima facultates suas oēs paupe-
 ribus erogaret, nō defuisse qui dicerēt, cerebrū illius esse cōfouendū.
 Quod illa audiēs, respōdit, Spectaculū facti sumus mūdo, Angelis, & 1. Cor. 4.
 hominibus. Hæc ergo sapiētē stultitiā Sācti Dei oēs coluerūt. Memi-
 nerāt enim ab Apostolo dictū fuisse: Si quis vult inter vos sapiēs esse, 1. Cor. 3.
 stultus fiat, vt sit sapiēs. Quæ res in beatissimo Frācisco potissimū elu-
 xit: in quo cum vera sapiētia (de qua mox dicemus) multa inuenimus
 quæ stultitiæ speciē præferre videātur; quæ tñ à Spiritu Dei profe-
 cta, lōgissimè à stultitiā absunt. Subijciamus aliquot huius rei exēpla.
 Præcepit aliqn̄ beatus Pater Rufino discipulo, literarum imperito, vt
 Afsilij, hoc est, in patria sua ad populū cōcionaretur: cūq; discipulus
 imperitiā suā allegās, hoc officiū humiliter detrectaret, vir sanct⁹ eius
 inobediētiā accusans, grauiusq; illi præceptū imponēs, iussit vt habitu
 nudatus, solisq; femoralibus tectus, pulpitū ascēdēs astatī populo præ-
 dicaret. Quod quidē verus obediētē filius ita vt erat iussus impleuit.
 Hoc, qui tū aderat populus, stultū esse iudicans, afferebat eos mona-
 chos abstinentiæ districtiōe de mēte deduci, & ea facere, quæ infan-
 ti solēt. Quid verò beatus Pater? Sic ipse secū: Ita ne decet vt Rufino vi-
 ro nobili præcipias, quod tu Bernardionis filius nō facis? Nō decet te
 alijs imperare, quod ipse nō præstes. Itaq; vir sanctus simili modo nu-
 datus, ad urbē veniēs, Rufinūq; prædicatē inueniēs, eūdē cōscēdēs lo-
 cū, populo prædicare cœpit. Quid hīc seculi sapiētes? An non hoc fa-
 ctū stultitiæ cōdēnarēt? ¶ Adijciā aliud huic non dissimile exēplum.
 Alio tēpore cum vir sanctus propter graues quos patiebatur morbos
 cibis delicatioribus vesceretur, molestēq; ferret se à populo virū san-
 ctū, & abstinentiæ deditū reputari, se similiter nudū fune ad collū liga-
 to à fratribus asportari, & in platea, quo in loco facinorosi homines
 plecti solēt, reponi iussit, ibiq; positus astatī populo ait; Ecce mona-
 chus, quē vt sanctū, & abstinentiæ cultorē venerabamini, se modò car-
 nibus ingurgitauit. Quid hīc sapiētia mūdī? quis nō hoc stultissimum
 iudicaret? Quid verò illud, quod graui carnis tētatione infestat⁹ fecis-
 se memoratur? Noctē enī intēpesta cū plurima niue terra cōspersa es-
 set, posteaquā ægrū corpusculū grauiter verberasset, se nudū in ni-
 uē glaciēq; cōiecit: nec hoc cōrētus, addidit aliud mirabilis. Globū

enim paulò grãdiorẽ ex ea niue, deinde ſex alios minores cõiecit, & ſic ſecũ ſermocinari cõepit: Si vxorẽ defiderabas Franciſce, habes hĩc vxorẽ, quã te amplecti par eſt: habes hĩc etiã quã alere debeas familiã: hoc eſt, duos filios, totidẽq; filias, itẽq; famulũ, & ancillã, qui ad ſeruitium domus neceſſarij ſunt. Quocirca oportet te aſiduẽ laborare, vt hãc familiã curã tuã cõmiſſam alere poſſis. Hac enim ratione vir ſanctus frigore cõſtrictus, carnis incẽdiũ nõ modò refrigerauit, ſed penitus extinxit. Hoc etiã, ſicut & ſuperiora, mundi ſapiẽtes ſtultitiẽ accuſarent, q̃ vir ſanctus periculo vitæ propulſare veller, quod multis alijs rationibus curare potuiſſet. At ſupernus ille iudex hunc fidei & caſtitiſ amorẽ tali prẽmio affecit, vt nullũ deinceps carnis ſtimulũ in vita ſentiret. ¶ Quid verò illud, q̃ cũ eius pater ab eo quidquid haberet pecuniarũ ſibi reddi acriter poſtularet, ille corã Epifcopo ſe ad femoralia uſq; denudans, patrisq; auaritiã reſtituẽs, tãto ludibrio habitus fuit, vt pueri illum tãquã inſanũ luto & lapidibus ſequerẽtur.

1. Cor. 1.

Jerem. 27.

Ezech. 12.

Eſai. 20.

In his ergo, quæ ſtultitiæ ſpeciẽ præſeferre vidẽtur, Dei virtus & ſapiẽcia latet. Quod em̃ ſtultũ eſt Dei, ſapiẽtius eſt omnibus hominibus. Voluit enim Dñs, vt quẽadmodũ Prophete olim nõ ſolũ verbis, ſed externis etiã ſignis futuras clades præuaricatori populo prænũtiabãt, quò ea quæ minabãtur, altiũs auditorũ mẽtibus infigerẽtur (alius enim catenas collo circũpoſitas geſtabat; alius noctu perforato domus pariete egrediebatur; alius verò nudus inter homines incedebat) ita vir ſanctus non verbis modò, ſed his etiã nouis & inſolitis rationibus obediendi leges, imperandi præcepta, & caſtitiſ amorem ſecuturis diſcipulis declararet. §. I.

¶ Hęc de ſtultitiã: nunc verã beatiffimi Patris ſapiẽtiã expẽdamus. Qui enim dixerat, ſe ſtuliſſimum eſſe virorum, & hominum ſapiẽtiã nõ attigiffẽ; protinus ait, ſe habere ſciẽtiã Sanctõrum. Ad hoc igitur ſciendum eſt, q̃ cũ ſapiẽtia ſit altiffima Dei, diuinarumq; rerum cognitio, duplici nos ratione Deum in hãc vita cognoscere poſſe: aut enim perfectiones ac virtutes eius legendo & audiẽdo; aut eas in nobis ipsis quodãmodo experiẽdo cognoscimus: hoc eſt, cum ipſius diuinæ bonitatis, charitatis, ſuauiſſimæ, aliarumq; eius virtutum & perfectionum dignitatẽ & ſuauiſſimam interno quodam mentis experimento deguſtamus. Hęc autem cognitio longẽ dignior atq; præſtantiõr ea eſt, quæ vel ſola lectiõne, vel doctõrina colligitur. Vt enim melius ſaporem illius mannæ, quod Deus patribus pluuit in deſerto, populus agnouit, qui quadraginta annis eo uſus eſt, quàm Theologus, qui hoc ipſum ſanctarum literarum lectiõne cognoscit: ita longẽ clariũs.

Simil.

11 clariùs Dei suauitatem agnoscit, qui eam non tam legendo, quàm (vt ita dixerim) experiendo gustauit. Quò fit, vt aliter Theologus diuinas perfectiones & virtutes agnoscat (si nihil aliud nouit, quàm quod in Theologorū libris reperit) aliter verò humilis & pura mens, quæ à curis & cupiditatibus terrenis expedita, se totam Deo tradit, tota quæ ad illum dies noctes quæ suspirat. In hanc enim puritatis amator Dominus velut in suam centrū descendit, omnes quæ ad ipsum affectionum suarū sinu expansos, bonitatis & gratiæ suæ diuitijs implet, lucis suæ radijs illustrat, charitatis brachijs amplectitur, diuinæ dulcedinis suauitate lactat, ad cor eius loquitur, atque in illam postremò quasi fluuium pacis declinat, & torrente voluptatis suæ potat. Hac ergo tanta suauitate illecta mens tota in Deum rapitur, ac subinde miratur tantam in tanta maiestate erga tantillam creaturam dignationem & benignitatem, quam non solum auditu percipit, sed etiam odoratur, degustat, & hac ipsa cognitione erudit & perficit intellectum.

12 Quæ ex re liquet, duplicem esse Theologiam, quemadmodum duplicem esse Dei cognitionem dicimus. Est enim theologia scientia quæ diuinitatis cognitionem tradit. Cū verò duobus his modis Deum agnoscamus, consequens est, vt duplex etiā Theologia sit: altera, quæ speculando; altera, quæ experiendō Deum agnoscit. Et illa quidē speculatiua, siue scholastica; hæc verò (vt ita dixerim) affectiua, siue mystica nuncupatur: quæ videlicet occulta sit, & à paucis cognita. Cū autē præcipuus huius Theologiæ magister Spiritus sanctus sit, is primū quidē pijs hominib⁹ intellectū sapiētiæ dono collustrat; dein de charitatis virtute volūtate vehemēter incēdit, quæ sic incēsa, ineffabile diuinæ bonitatis & suauitatis dulcedinē odoratur, & quodam modo degustat: cuius gustu atq; suauitate intellectus percipit quàm suauis sit Dñs, quàm dulcis, quàm pius, quàm benignus: atq; hoc modo intellectus ab ipsa volūtate quodāmodo erudiri atq; instrui dicī.

13 Est autem magnum inter vtrāq; Theologiam discrimin. Illa enim ad intellectum; hæc magis pertinet ad voluntatem: illa cognoscit Deum; ista diligit; illa speculatur diuina; hæc amplectitur: illa tāquam ex auditu cognoscit Deum; hæc quodammodo odoratur atque degustat: illam docet lectio; istam vnctio; illa discitur in scholis; hæc in secreto diuinæ contemplationis.

Quæ ex re duos in hac duplici Theologia pcess⁹ intelligim⁹. In priorī nāq; illa Theologia (quæ speculatiua nūcupamus) pcedit quæ intellect⁹ actio, & sequitur in pijs hominib⁹ mot⁹ volūtatis: in posteriori autē (quam

(quam mysticā appellauimus) post hāc priorē intellectus operationē
 antecedit quidē volūtatis actio, & sequitur in intellectu noua quædā
 diuinæ suauitatis cognitio. In illa em̄ intellectus dirigit voluntatē; in
 hac volūtas erudit ac dirigit intellectū, qui quodāmodo foris flās, ip-
 so volūtatis gustu & experimēto diuinę bonitatis suauitatē agnoscit.
 hoc em̄ illa Prophetę verba innuūt; Gustate, & videte, qm̄ suavis est
 Dñs. Prius enim gustare, deinde videre iubet; vt intelligamus, ex vo-
 lūtatis gustu intellectū erudiri, & immēsas diuinę bonitatis & suauita-
 tis opes addiscere. Vt enim degustato nouo aliquo cibo, gustus ipse
 saporē eius ostēdit intellectui: sic posteaquā voluntas diuinæ boni-
 tatis dulcedinē nusquam antea perceptā degustauit, intellectus hoc
 experimēto doctus, qualis ea, quantaq; sit, agnoscit. Quò fit, vt cū
 duo animæ nostrę pedes sint, quibus in Deum imus; intellectus vide-
 licet, ac volūtas; in priori illa Theologia pes intellectus præcedit, quē
 sequitur volūtas; in posteriori verò voluntas ipsa eo modo, quo dixi-
 mus, præcedit, quam deinde noua illa cognitio sequitur intellectus.

Hæc est igitur, fratres, mystica theologia, quæ Spūs sancti magiste-
 rio addiscitur, quę inter oēs sciētias principē locum tenet: in qua ru-
 dis omniū literarū Frācis̄ tātum excelluit, quātū flagratissimo cha-
 ritatis ardore incēsus fuit: per quā nō tā legēdo, quā amādo, diuinis
 q; beneficijs atq; delicijs fruēdo immēsas diuinę bonitatis, charitatis,
 & suauitatis opes agnouit. Vñ propositis aliquādo ei à quodā insigni
 Theologiæ doctore difficillimis quæstionibus, tāta doctrinę clarita-
 te vir sanctus diuinæ sapiētię patefecit arcana, vt vehemēter Doctor
 ille stuperet, atq; admirabūdus diceret: Verē Theologia sancti Patris
 huius, puritate & cōtēplatione tāquā alis subuecta est velut aquila vo-
 lās: nra verò sciētia vētre graditur super terrā. Hæc est igitur, fratres,
 vera illa sapiētia, quæ in sacra huius diei lectione nō huius seculi pru-
 dētibus & sapiētibus, sed paruulis à Dño reuelari dicitur: quorum de
 numero beatissimus hic paruulus extitit.

¶ Quia igitur charitas huius diuinę sapiētia vita, & forma, atq; (vt ita
 dixerim) magistra est, idē de flagratissima sancti huius Patris chari-
 tate in reliqua cōcionis parte dicendum est; quò vos ad virtutis huius
 amorē (in qua diuinæ legis summa consistit) accendere valeam.

Charitatē autē viri sancti quis enarrare sufficiat? Vtq; adēd em̄ pu-
 rissima eius volūtas per excellētissimum charitatis habitum (quē Spi-
 ritus sanctus in eius corde effuderat) in Dei amorē propensa atq; in-
 cēsa erat, vt ad solā dilecti vocē miro modo excitaretur, afficeretur, &
 inflāmaret, quasi plectro vocis æternę chorda mētis interior tāgeret.

Cum

17 Cum autem (vt D. Dionys. ait) amantis proprium sit, amantem cum *Diony.*
 re amata indissolubili vinculo copulare; ideo viri sancti anima sic cū
 dilecto suo colligata erat, vt vix vnquam ab eius conspectu, atq; sua
 uisissima presentia mentis oculos defleceret, & interdum etiam non
 posset. Itaque illud Sponsæ vsurpare meritò poterat: Fasciculus mir- *Cant. 1.*
 rhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Quia verò *Simil.*
 vt ignis lignorum appositione, ita charitas pijs cogitationibus auge-
 tur; ideo vir sanctus ex mundi huius visibilis, & omnium creaturarū
 contemplatione in dilecti amorem incendebatur, & ex omnibus sca-
 lam sibi quodam modo erexerat, qua in Deum ascenderet.

Quis autem huius ignis scintillas, hoc est, charitatis huius effe-
 ctus enarrare valeat? Huius enim charitatis erat flagrantissimum il-
 lud Deum laudandi desiderium, quo Dauidis exemplo animantia ip-
 18 sa, atque adeo creaturas omnes ad diuinas laudes inuitabat: vt vide-
 licet communem Dominum communi omnium creaturarum voce
 magnificaret. ¶ Charitatis erat, erga oues & agnos mira mentis dul-
 cedo, hoc solo nomine, quod dilecti sui similitudinem quandam &
 nomen præferrent. Itaq; redemit frequenter agnos qui ducebantur
 ad mortem; mitissimi illius agni memor, qui pro peccatoribus redi-
 mendis ad occisionem duci voluit. Vt enim pantheram aiunt tanto *Simil.*
 hominum odio incensam esse, vt in simulachrum etiam hominis in-
 filiat, atque illud discerpat: ita contrà vir beatus tanto Christi amore
 estuabat, vt vel tenuem illam eius imaginem, quæ in hisce animanti-
 bus elucebat, hac amoris dulcedine prosequeretur.

Charitatis etiam erat ardentissima illa erga sacram Eucharistiam
 deuotio (in qua dilecti sui corpus esse sciebat) in cuius contemplatio
 19 ne mens eius deficiebat, incredibili quodam omnium medullarum
 affectu, mentisque stupore summam illam Domini sui bonitatem,
 charitatem, & dignationem admirans, qua se hominibus hoc modo
 tradere, & cum illis in hoc exilio habitare dignatus est. Porro autem
 in sacra communione (quam sæpius frequentabat) tanta suauitatis
 dulcedine complebatur, vt quasi spiritu ebrius in mentis plerumque
 raperetur excessum. Quo indicio intelligere licet, quanta esset illa di-
 uinæ suauitatis dulcedo, quæ omnes ad se animæ vires sic attraheret,
 vt nullam prorsus sentiendi vim corporis sensibus relinqueret.

Charitatis item erat, quod creaturas, etiā rationis expertes (quod
 ab eo, quem summè diligebat, conditæ essent) sancta quadam simpli-
 citate fratres & sorores appellabat. Qui autem hoc affectu erga ratio-
 nis expertes creaturas erat, quo animo erga eas, quæ sunt eius imagi-
 ne

ne insignita, & pretioso sanguine redempta, fuisse putandus est? Hoc planè nulla vis orationis explicare poterit. Hac autem de causa beatissimum Michaellem Archangelum singulari deuotionis affectu venerabatur, eiusque diem festum quadraginta dierum ieiunio praeueniebat, quòd videlicet eius curæ salus animarum credita esset. ¶ Ceterum si quis prauis consilijs aut exemplis scandalo aut offendiculo infirmis esset, bone Deus, quo doloris aculeo sauciabatur! quos estus animi sustinebat! Eundem enim cum Paulo Spiritum nactus verè dicere poterat: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Doloris itaque impatiens ad Dominum clamabat: A te, Domine, sanctissimo, & à tota cœlesti curia, & à me paruulo tuo sint maledicti, qui prauis exemplis atque consilijs bonos aliorum mores corrumpunt. Itaque tanta sæpe ob pusillorum scādalum afficiebatur molestia, vt deficere sibi præ cordis amaritudine videretur, nisi fuisset diuinæ consolationis virtute roboratus.

2. COR. II.

Iam verò Euangelica illa paupertas, quam vir sanctus tantopere adamauit, quamque rebus omnibus antetulit, vnde quæso nisi ab hac ardentissima in Christum charitate manauit? Charitatis enim est, vehementer ab eo velle redamari, quem vehemèter amet. Cum autem similitudo sit amoris conciliatrix, hinc amans amato quàm simillimus fieri optat. Cum igitur vir sanctus Christum Dominum (quem tam ardentè amabat) adeò pauperem & in vita & in morte cerne-
ret, tota animi contentione ad eiusdem paupertatis communionem aspirabat, beatissimum se fore ratus, si cum paupere Christo pauper esset, si cum nudo nudus, si cum esuriēte esuriret, & cum algente algeret. Denique vt omnibus in rebus Christo pauperi conformis esset, moriturus se nudum è strato in terram proiecit: quodque mirabilius est, præcepit fratribus, vt posteaquàm animam efflasset, aliquanto spatio nudus & inhumatus relinqueretur, vt hac ratione pendens in cruce Domini nuditatem imitaretur, qui & ante mortē, & post mortem nudus in cruce pependerit. ¶ Ad mentem verò sæpe piissimò cordis affectu illa Domini verba reuocabat: Vulpes foueas habent vbi caput suum reclinēt: & illud item Apostoli: Scitis gratiā Domini nostri Iesu Christi, qui cum diues esset, pro nobis egenus factus est, vt illius inopia vos ditaremini. Nulla autem ratione vir sanctus ferre poterat se in delicijs vitam agere, cum dilectissimum Dominū ipsius gratia paupertatis molestias & incommoda perferentē cerne-
ret. Quis autem castissimæ sponse persuadere valeat, vt in delicijs vitam agat, si dilectissimus eius sponsus dira captiuitate atque inopia in-
ter-

23 ter barbaros & immanes hostes prematur? Cū igitur beatus pater Frā
ciscus dilectissimum Dñm in stabulo nascentem, & p̄sepi cubantē,
& in cruce nudū morientem, & in vita eleemosynis piarū scēminarū
viſitantē, sanctissimāq; eius matrē eadē inopia laborantem (vtpo
te quē agnū non haberet, quem in purificatione sua offerret) cū hęc,
inquam, omnia tenerrimo cordis affectu contemplaretur, nihil prius
habuit, quā vt hanc eandem paupertatem, tāquā Regis æterni spō-
sam, ac totius vitæ sociā, toto animi studio amplecteretur, seq; tantō
feliciore crederet, quantō se illis similiore videret. Quamuis autē vir
sanctus multiplices virtutis huius fructus agnosceret (quibus in eius
amorem rapiebatur) hęc tamen Christi similitudo sancti viri mentē
ad huius virtutis amorem multō magis inflammabat.

24 Deniq; tanto huius virtutis amore flagrauit, vt nouū in Ecclesia
ordinē instituere decreuerit, cuius præcipuū fundamentum, pauper-
tatis humilitas esset. Quæ res adeo per id temporis à seculi sapienti-
bus, tanquā impossibilis, improbata est, vt cū beatus pater Innocē-
tium Pontificem Maximum adijſſet, vt ab eo huius noui instituti cō-
firmationem impetraret, ab eo non sine indignatione fuerit repul-
sus, quòd rem peteret, quē stare diu atque durare minimē posset. At
vir sanctus fiducia in Deum plenus, alio die Pontificem diuino iam
miraculo p̄monitum adiit, idemq; quod antea postulauit, adij-
ciens, nequaquam Euangelicæ paupertatis professoribus victum ali-
quando defuturum. Quam rem, à Deo doctus, elegantissima hac pa-
rabola confirmauit: Rex, ait, quidam potentissimus pauperulam at-
que formosam scēminam sibi desponsauit: ex qua liberos suscepit.
Cumq; ij patris imaginem præferrent, iussit eos Rex è mensa sua
25 regio cibo tanquam legitimam sobolem sustentari. Sic ergo cū cœ-
lorū Rex paupertatem sibi, quamdiu in hoc mundo vixit, indissolu-
bili amoris vinculo desponsauerit, paupertatis autē huius filij atque
cultores Regis huius imaginē præferant, nō dubium quin eos Rex
tanquā legitimam sobolē, sibiq; similem agnoscens, è diuite ipsius
mensa, quē latissima est, cibū illis ministrari præcipiat. Non est igitur
formidandum ne fame pereant Regis æterni filij, qui ad imaginē Re-
gis Christi per Spiritus sancti virtutem de paupere matre nati, per
spiritum paupertatis sunt in religione pauperula generandi. Qua
quidem parabola proposita vehementer Pontifex in pauperulo &
illiterato homine tantam sapientiam demiratus, simulq; diuino iā
oraculo permotus, paupertatis Regulam, quam pius Pater postulaue-
rat, approbavit.

Nec

Nec sanctum virum spes sua fefellit. Tantum enim absuit vt à se²⁶ institutus Ordo inopia cogente defecerit, vt ob hoc ipsum supra omnes alios ordines auctus ac dilatatus fuerit. Exiguus namque expensis monasterium humile extruitur: quo extructo, facile monachi sine vllis redditibus quæ sunt ad pauperem ac tenuem vitam necessaria sibi comparant. Hinc factum est, vt vnicus beatissimi Patris ordo plura fortasse intra se cœnobîa, quàm reliqui omnes omnium aliorum ordinum contineat. ¶ In quo etiam opere Dei prouidentia mirabiliter elucet, qui cùm præcipuus huius instituti autor fuerit, eam mentē cunctis mortalibus immisit, vt audito nomine Francisci, nauiculatores, piscatores, stabularij, publicani, atque omne postremum genus hominum stipem cunctis eius sectatoribus porrigant, nullumque ab eis vectigalis aut tributi genus exigant. Quodque mirabilius est, illa etiam immanis Turcarum natio non modò nihil ab illis (quemadmo²⁷ dum ab alijs fidelibus) tributorum exigit, sed stipem etiam & elemosynam petentibus præbet. Quod ego planè quoddam miraculi genus à diuinæ prouidentiae cura profectum esse non dubito.

Nec minus miror, eundem paupertatis spiritum, & amorem, qui in beato Patre præfuit, ad eius quoque filios permanasse. Cum enim omnes omnium ordinum homines, qui in toto orbe versantur, omni studio aurum quærant, aurum sitiant, ac penè adorent, paupertatemque per saxa, per ignes fugiant, plurimos in hoc sanctissimo ordine viros ac fœminas reperire licet, qui contra omnium mortalium vota ac desideria maiori studio paupertatem, quàm illi diuitias quærant. Quis igitur non apertè videat, hunc spiritum atque animum nò à carnis natura (quæ sua vbiq̃ue commoda captat) sed à cœlesti gratia proficisci?

§. III.

¶ Video me, fratres, paulò diutiùs in paupertatis commendatione fuisse immoratum, quam ab eximia sanctissimi Patris in Christum charitate profectam fuisse diximus. Nunc maiora adhuc charitatis eius indicia proferamus. Constat multos esse in charitate gradus, qui à sanctis Patribus numerantur: inter quos postremus, Deoque gratissimus est, cùm vir pius tanto Dei amore flagrat, vt nihil magis in votis habeat, quàm varias propter eius amorem calamitates & labores alacri animo perpeti. Quod vt excellentissimum charitatis opus; ita maximum eius indicium est. Hoc enim desiderium non à carnis natura (quæ omni semper molestia vacare cupit) sed à cœlesti Spiritu proficisci, maximum indicium & argumentum est. Quocirca, fra-
tres,

29 tres, quicunque toto studio ad diuinam gratiam aspiratis, nunquam
 opera vestra conquiescant, donec aliquam intra vos huius desiderij
 scintillam sentiat. ¶ Ceterum cum inter omnia quę nobis in vita
 chara sint, vita ipsa sit longē charissima, summum charitatis opus est,
 hanc ipsam propter maiorem in Deum charitatem, velle profunde-
 re; cum præsertim Saluator dicat; Maiorem hac dilectionem nemo Ioan. 15.
 habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Hoc autem
 desiderium adeò in beato Francisco flagrauit, vt semel, & iterum, &
 tertio ad infidelium terras proficisci tētauerit, vt hac desiderata mar-
 tyrij corona frueretur. Nec enim eius animus vllō modo conquiesce-
 re poterat, nisi vitam & sanguinem pro eius amore funderet, qui pro
 se prius vitam & sanguinem fudit. Sexto namque conuersionis suę
 anno in Syriam Sarracenis prædicaturus nauigauit. Ventis autem re-
 30 flantibus in Sclauonię portum appellere compulsus est. Hoc igitur
 desiderio eo tempore fraudatus, & siti hac vehementer eius animum
 extimulante, ad Marrochium, Mauritanie urbem, itecharripuit, vt Mi-
 ramolino & genti eius Christi Euangelium prædicaret: si quā fieri
 posset, vt ad desideratam martyrij palmam perueniret. Tanto nam-
 que eius desiderio æstuabat, vt quamuis imbecillo esset corpore, pe-
 regrinationis suę præcurreret comitem, & velut spiritu ebrius in eo
 itinere festinaret. Sed cum iam in Hispaniam venisset, diuina dispen-
 satione, quæ ipsum ad alia reseruauerat, grauisimo morbo corre-
 ptus, quod optabat, implere non poterat. ¶ Verum charitatis ardore
 eius mentem ad martyrium acerrimè perurgente, iterum ad infide-
 les ire destinauit. Tertio decimo namque conuersionis suę anno in
 Syriam profectus, multis se periculis cōstantissimè exposuit, vt Chri-
 31 sti Euangelium Soldano, Babylonis Regi, ac populo eius, annuntia-
 ret. Quo tempore adeò implacabile bellum inter fideles & Babylō-
 nios intercedebat, vt Soldanus Christianos omnes, vbicunque reper-
 ti essent, interfici iuberet, & pro oblato occisi Christiani capite au-
 reum nummum polliceretur. Cum igitur beatus Pater & socius in sa-
 tellitum Regis manus incidissent, multis ab eis, tanquam agni à lu-
 pis, verberibus & iniurijs crudelissimè affecti, ac postremò, vinculis
 astricti, ad Soldanum (quod sanctus Pater cupiebat) adducuntur. Cum
 is igitur ab illis quæreretur, à quo in regnum suum missi essent, & quid
 in eo moliri vellent, intrepidus Dei seruus respondit, se non ab homi-
 ne, sed à Deo missum fuisse, vt ei, & eius populo viam salutis ostende-
 ret, & veritatis Euangelium prædicaret. Tanta verò animi constan-
 tia, tantò quę spiritus feruore coram eo de vera pietate, deque Domi-

Luc. 21.

nicæ incarnationis mysterio differuit, vt aperte constaret, verum esse quod Saluator dixit; Ego dabo vobis os & sapientiã, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Nam & Soldanus admirandum in viro Dei spiritus feruorem & virtutem animaduertens, libenter ipsum audiebat, & ad moram contrahendam cum eo instantius inuitabat. Christi verò seruus superno illustratus miraculo, Si vis, inquit, ad Christum cum populo tuo cõuerti, libenter tecum ob illius amorem commorabor: si verò de Christianæ fidei veritate dubitas, legem quæ tuam veriore arbitraris, præcipe ignem quàm maximum accendi, & ego cum sacerdotibus tuis ignem ingrediar, & quibus ignis ardor pepercerit, horum fidem synceram & immaculatam esse fatearis. At ille, Non, inquit, arbitror ex sacerdotibus meis quenquam periculum hoc esse facturum. Ad quem vir sanctus, Si promiseris te ac populum tuum ad Christi Domini mei cultum tracturum, si ignem ille sus intrauero, & exiero, ego solus ingrediar: quòd si combustus fuero, peccatis meis imputetur: si autem illæsus exiero, Christianorum fidem veram esse cognosce. Soldanus autem hanc se optionem accipere non audere respondit, quòd populi seditionem formidaret. Obtulit tamen multa munera, magna quæ vi precum instabat, vt si non sibi, alijs saltem ea præbiturus acciperet: quæ tamen omnia vir sanctus non terrenarum rerum, sed salutis animarum auidus quasi lotum spreuit. Sic igitur Dei dispensante clementia factum est, vt Christi amator mortem pro ipso toris viribus exquiret, nec tamen inueniret, vt & merito non careret optati martyrij, & pro eo in posterum seruaretur sacrorum stigmatum singulari priuilegio decorandus. O verè beatum virum, cuius etsi caro tyranni ferro non ceditur, occisi tamen agni similitudine nõ priuatur! ò, inquam, verè ac planè beatum, cuius animam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrij non amisit!

His argumentis, fratres, quanta beatissimi huius Patris erga Christum charitas fuerit, satis aperte colligitur. Reliquum est, vt videamus, quantum à Christo dilectus fuerit, qui tantopere Christum dilexit. Hoc planè ex bonorum omnium communione conijcere licet; cum veræ amicitie proprium sit, & se, & sua omnia cum amico communcare. Hoc autem primum illi quidem Dominus præstitit, cum omnis generis morbos, & omnia item animantia illius imperio subiecit: qua de re suo loco dicemus. Hoc autem quid aliud erat, quàm viro sancto, quod diuinitatis proprium erat, tribuere? Creatoris enim est, vt creaturæ omnes ipsi ad nutum obediant, quod videmus huic viro

35 viro sancto fuisse concessum. ¶ Cæterum cum amicorum omnia
sint communia (nec enim perfectæ amicitie lex patitur, ut ami-
cus ab amico quidquam velit habere seiunctum) ea inter Chri-
stum & virum sanctum amicitie fides exitit, ut post hoc singu-
lare imperium, nouam aliam gloriam & honorem, hoc est, pre-
tiosa illa vulnerum suorum stigmata (quibus mundum redemit,
quibus de huius mundi principetriumphauit, quibus cœlestis reg-
ni occlusas fores aperuit, quæ ad sempiterni huius triumphi me-
moriæ non in sericis tapetibus, sed in suo corpore reliquit) in a-
mici sui corpore imprimere dignatus est. Quid hoc beneficio ma-
ius? quid hoc privilegio sublimius? quid hoc opere mirabilius? Fi-
lius Petri Bernardonis, à patre olim in vincula ceu stultus coniec-
tus, propter immaculatam vitam puritatem eoque celsitudinis à purita-
36 tis amatore euectus est, ut solus ipse cum Christo post resurre-
ctionis gloriam his humanæ salutis insignibus inter Sanctorum
omnium choros effulgeat. Nec enim quam eius corpori gloriam
contulit, in resurrectione auferet. Quantum ergo diuinæ erga
sanctum virum dilectionis hoc indicium & argumentum fuerit,
Jonathæ Saulis filij exemplo intelligere licet; qui Dauidem à ca-
de Goliz redeuntem, eiusque caput in manu gestantem, tan-
to amore prosequutus est, ut quemadmodum animam suam,
ita illum dilexisse feratur. In cuius rei argumentum expoliavit se
Jonathas tunica sua, deditque Dauidi; nec non & reliqua ve-
stimenta, vsque ad gladium, & arcum, & baltheum. Itaque
magnus ille amicus, qui se totum atque animam suam amico
tradidisset, si potuisset, cum hoc non posset, vestibus suis & ar-
37 mis illum insigniuit atque decorauit. Si igitur vestium & armo-
rum donatio pro maximo amicitie argumento in sanctis literis
memoratur; quale, quæso, fuit non vestem, aut arcum, aut
gladium (quæ extra corpus sunt) sed ipsa sacrorum vulnerum
stigmata, quæ Christus Dominus in corpore suo gestabat, in
amici sui corpus transferre? Ea igitur huius amicitie magnitudo
exitit, ut posteaquam alia omnia tradidisset, nullo modo con-
quiesceret, nisi hoc etiam, quod vni sibi Dominus reseruaue-
rat, quodque nemini hactenus concesserat, in vnum Franciscum
contulerit. Quis igitur hic non exclamet? quis non hanc tan-
tam Dei nostri fidem, bonitatem, suauitatem, & charitatem er-
ga fideles seruos suos non miretur, non adoret, non obstupescat?
Hunc igitur, fratres, Dominum toto cordis affectu diligamus,
hunc

hunc imis vifceribus condere ftudeamus, illum dies noctesque cogitemus, fanctiffimas illius leges femper ante oculos habeamus, ob eius amorem, fi ita opus fuerit, mori parati fimus prius quam eius leges infringamus, vt fic tandem, aspirante eius gratia, per obediẽtiam mandatorum peruenire mereamur ad regnum cœlorum.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI
Patriarchæ Francifci Concio tertia; in qua, poft Euangelicæ lectionis explanationem, de fingularibus fanctiffimi Patris huius virtutibus & meritis agit.

T H E. *Quafi vas auri folidum ornatum omni lapide pretiofo.* Eccl. 50.

Simil.

Agna nobis hodiẽ, dilectiffimi, prouincia ad dicẽdum propofita eft, ad quam nulla dicendi facultas par effe queat. Vt enim inter aues nonnullæ funt, quæ adeo pernici volatu in fupera loca ferantur, vt penẽ vifum effugiant: ita inter Sanctos nonnulli reperiuntur, quorũ altiffimas virtutes mens humana comprehendere, ac multò minus verbis explicare valeat. Quod de beatiffimo patre Francifco intelliget, quifquis eius vitam, & clariffimas virtutes, atque innumera propẽ miracula ftudiofè perlegerit. Non tamen arbitror facratiffimæ Virginis opem in beati ferui fui Francifci laudibus prædicandis defuturam, quando is eam toto vitæ fuę tempore fingulari quadam religione ac pietate coluerit: caufamque huius tantæ erga illam dilectionis & religionis aiebat effe, quod ea Dominum maiestatis, fratrem noftrum effecerit. Non potuit paucioribus verbis hoc tam ingens debitum amplificari. Quid enim maius, quid fublimius, quam vilem homuncionem atque vermiculum habere vnigenitum Dei filium (qui omnia poteftate infinita complectitur) non modò Patrem, fed fratrem etiam, os noftrum & carnem noftram? Quam rem non folum immenfa Chrifti bonitati, fed magna etiam ex parte eius gloriofè genitrici debemus. Quin & illud piiffimum fancti Patris affectum erga Virginem augebat, quod nouæ vitæ fuæ initium & finem in quadã Virginis Ecclefia (quæ fancta Maria de Portuñeula vocatur) habuiffet. In ea enim euangelicæ vitæ inftitutum cœpit, ad eamque morti iam

3 iam proximus se deportari mandauit, vt ibidem viuendi finem faceret, vbi eiusdem Virginis ope adiutus, nouæ vitæ initium sumpserat; eundemque locum in magno honore atque reuerentia à fratribus suis haberi præcepit. De huius igitur viri sanctissimi virtutibus hodiè dicturi, cœlestem opem, eiusdem sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

4 Priusquam id quod proposuimus, expedire incipiamus, Euangelica lectio, quæ maximè cum beatissimi Francisci instituto cohereret, paucis explicanda est. In ea igitur amator hominum Dominus Iesus cœlesti Patri gratias agit, quod euangelicæ doctrinæ mysteria (quæ aditum nobis ad sempiternam felicitatem patefaciunt) prætermis-
 4 bus voluerit manifestare; vt ipsi alios doctrina sibi diuinitus tradita imbuentes, eiusdem felicitatis consortes efficeret. Cur autem huiusmodi operarios ad hoc tantum opus cœlestis Pater elegerit, non aliam causam Filius, quàm eius rectissimam voluntatem assignat: quæ certissima totius æquitatis & iustitiæ regula & norma est. Ferunt Pythagoræ discipulos tantam fidem præceptoris sui placitis habuisse, tantaque illum religione coluisse, vt quavis argumentatione firmior apud illos eius autoritas esset. Itaque vlitatum apud illos argumentum erat; Ipse dixit. Quanta verò fuerit apud homines Catonis Vticensis autoritas, declarat insignis Poëta, qui de ciuili inter Cæsarem & Pompeium bello scribens, sic de illo ait: Lucanus.

Quis iustius induat arma,

Scire nefas: magno se iudice quisq; tuetur.

Victrix causa Dijs placuit, sed victa Catoni.

¶ Si ergo tanta hominibus autoritas tribuitur, quanta quæso immensæ illi sapientiæ & æquitati tribuenda est? Valcat ergo apud nos, fratres, in omni humanarum rerum inæqualitate hæc sola oratio. [Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te.] Hac enim sola oratione inter tot calamitatum procellas se sanctus Iob consolabatur, cum diceret; Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Iob. i.

Subdit deinde Dominus: [Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit filium nisi Pater; nec Patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.] Sunt inter fideles multi, qui affligari solent, cum salutem suam non tam in se, quàm in diuina dispensatione sitam esse audiunt: perinde atque tutius ea in suis manibus, quàm in diuinis po-

polita eſſet. Vt igitur vanæ horum ſolicitudini Saluator occurreret, 6
eam in ſuis manibus à Patre poſitam eſſe declarat: qui nullo modo
(quod ad ſe attinet) ouem eam perire patietur, quàm is multo la-
bore quæſitam ſuper humeros ſuos baiulauit: & pro cuius ſalute
innocentes in cruce manus clauis terebrari, atque tranſfigi paſſus eſt.
Quod intelligens vates regius his manibus ſpiritus ſui ſalutem fir-
ma fiducia committebat, cum diceret: In manus tuas Domine com-
mendo ſpiritum meum. Cur hoc? Subdit huius fiduciæ cauſam. Re-
demifti me Domine Deus veritatis. Cuius enim manibus fidentiùs
ſpiritum meum commendare potero, quàm ijs, quæ pro me redi-
mendo ligno crucis affixæ ſunt?

Pſal. 30.

Vt autem hanc ſalutis noſtræ curam ac deſideriũ Saluator infir-
mis mentibus oſtenderet, omnes ad ſe homines his amantiſſimis
verbis aduocat: *[Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & e-* 7
go reficiam vos. Tollite iugum meum ſuper vos & c. Iugum enim meum ſua-
ue eſt, & onus meum leue.] Hoc eſt quod ſeculi homines credere nullo
modo poſſunt. Iugum enim Diaboli atque mundi ſuauiſſimum eſſe
credunt, quod largam voluptatibus licentiam præbeat: tuum verò
iugum, Domine, importabile eſſe prædicant, quod eas frænare, &
cohibere, carnemque ſpiritu ſeruare iubeat. Iubet planè: quod qui
dem rerum diuinarum imperitis difficile eſſe apparet, non ijs qui
diuina charitatis vim experti ſunt. Cum enim incenſa in Deum
charitas ipſa ſuper omnia placere deſideret, intelligatque labores
propter eius amorem alacriter ſuſceptos, gratiſſimos illi eſſe, nihil ma-
gis cupit, quàm varijs propter eum laboribus conſictari. In cuius rei
fidem cunctorum Martyrum alacritatē, & patiendi ſitim afferre poſ-
ſem: ſed his omnibus prætermiſſis, vnus D. Gregorij exemplũ in me 8

Greg. Dia-
log. lib. 3.
cap. 33.

diuinafferam. Cum is igitur grauiſſimo quodam morbo laboraret
(cuius erat remedium, per ſingula penè momenta cibo reficidq; in-
ſtante Dominicæ Reſurrecciónis vigilia pateretur) maiori ſe triftitia
affectum fuiſſe ſcribit, quod eum diem ieiunio præuenire, & ſanctifi-
care nō poſſet, quàm q̃ lethifero illo morbo premeretur. Quocirca
ſanctiſſimum quendam virum, ſignis atque miraculis celebrem, ob-
nixè rogauit, vt facultatem ſibi eo die ieiunandi à Domino impetra-
ret: quod & factum eſt. Videtis ergo, fratres, quid præſtet in Deum
incenſa charitas? Tantum enim abeſt vt labores religionis gratia ſu-
ſceptos horreat, vt illis carere mortis inſtar eſſe ducat. Hinc D. Ber-
nardus, In eo, inquit, quod amatur, aut non laboratur, aut etiam la-
boratur. In dicio nobis eris mater, quæ filiolum nutrit, quæ ta-
men

Bernar.

men nutritionis diurnum pariter & nocturnum laborem alacriter & libenter propter sobolis amorem perfert. Hunc igitur erga Deum amorem, fratres, continuis precibus & gemitibus à Domino flagitemus, ab eoque contendamus, ut charitas Dei per Spiritum sanctum diffundatur in cordibus nostris: hac enim charitate incensi atque ad iuti, facile fiet omne difficile. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad beatissimi Francisci laudes recurram oratio.

TRACTATIO THEMATIS. §. I. In primis

Iam primum constat, fratres dilectissimi, primam omnium diuino operum causam esse, diuinam bonitatem: omnia verò Dei opera, quæ penè sunt infinita, ad duo potissimum capita referri. Sunt enim naturæ, sunt gratiæ opera: quæ omnia ab illo inexhausto diuinæ bonitatis fonte dimanant. Non enim vlla necessitate, sed sola bonitate inductus, omnia quæ in cælo, terra, marique continentur, condidit. Eadem bonitas illum impulit, ut hominum mentes gratiæ suæ opibus sanctificaret, easque sibi similes redderet. Eademque bonitas fecit, ut post oblatum in cruce sacratissimi corporis sui sacrificium, & Spiritum sanctum è cælis in Apostolorum pectora, & Apostolos ipsos in mundum mitteret; qui ad gratiæ & gloriæ suæ opes mortales cunctos sine vlla generis aut sanguinis discretionē inuitarent. In cælum igitur, ynde ad nos venerat, regressurus, hæc ad discipulos nouissima verba, iuxta Matthæi Euangelium, dixisse memoratur. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunque mandavi vobis. Cumque ad hoc omnium operum maximum, ac difficillimum, Apostoli imperitiam & infirmitatem suam causari possent, hunc eis timorem adimit, cum paulò ante hæc verba dixit: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Et mox: Ecce, inquit, ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. quod perinde est, ac si diceret: Ego, qui cæli ac terræ imperium nactus sum, sub cuius potestate omnia superæra atque infera continentur, vobis præsens adero, vosque in hoc tanto opere dirigam atque defendam. Hoc autè cælesti auxilio fieri discipuli, nihil erat cur legationis huius officiū formidaret, cū præpotentæ cæli ac terræ Dñi cæptis suis fauere haberet: quæ non ad horâ solū, sed ppetuò sibi assisteret speraret. Qua ex re colligere licet fratres, quā salutare mundo Christi regnum & potentia fuerit, & quantū nobis

Matth. 28.

Ibidem.

de tali potentia gratulari, & in Rege noſtro exultare debeamus, qui potentiam omnem, omneſque opes ſuas in ſalute noſtra promouenda collocauerit. Quam rem is alibi non obſcurè declarauit, cum ad Patrem dixit: Dediſti ei (videlicet filio tuo) poteſtatem omnis carnis, vt omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam.

Quia verò ſalutarem hanc opem atque præſentiam ſuam nequaquam breui illo temporis ſpatio definiuit, ſed omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi duraturam promiſit (vt quos pretioſo ſanguinis ſui cruore à peccati ſeruitute redemerat, eoſdem iam à peccatis purgatos, ad cœleſtes ſedes euocaret) ideo quæ illum bonitas impulit, vt iturus in cœlum diſcipulos ſuos ad hoc opus deſtina- ret, eadem etiam quamdiu mundus ſuperſteſ fuerit, ad eandem curâ, idemque miſericordiæ officium impellet. Apoſtoliſ igitur & vita & officio ſuo deſunctis, alioſ deinde operarios ad Eccleſiæ ſuæ vineam excolendam conduxit, hoc eſt, ſanctos Eccleſiæ Doctores, & Pontifices, qui ab eodem Domino miſſi, & eodem Spiritu acti, in eadem vineæ cultura ſtrenuè laborarunt. Præterco hic ſanctorum Monachorum & Anachoritarum examina, & eorum præcipuè, qui monaſtica vitæ fundamenta iecerunt (qualis Magnus ille Antonius Aegyptius, Baſilius, Benediſtus, atque Bernardus extiterẽ) venio ad vicina temporibus noſtris ſæcula, quæ nouiſſima eſſe putantur. Hac igitur hõra, penè vndecima, duos eodem tempore Apoſtolicos & Euangelicos viros ſolicitus paterfamilias ineffabili pietatiſ ſuæ prouidentia deſtinauit, qui duorum clarifſimorum in Eccleſia ordinum fundatores & autores exiſterent; vt non ipſi tantum, ſed eorum etiam ſectatores in toto terrarum orbe, in omnibus oris & gentibus ad finem uſque mundi hanc vineam excolerent, hoc eſt, animarum ſaluti operam darent. Eſtque reſ planè admiratione digniſſima, cùm tanta ſanctiſſimorum virorum inopia in mundo ſit, & vno atque eodem tempore hæc duo maxima luminaria in mundo orta fuiſſe, quæ non modò Apoſtolice vitæ clariſſimum ſpecimen ederent, ſed etiam Apoſtolica ſigna, & ingentia miracula, eadem fide & poteſtate patrarèt. Morbos enim omniſ generiſ ſanabant, mortuos ad vitam reuocabant, Dæmonibus imperabant, & omnia naturæ iura, veluti Dij quidam terreſtreſ, & omniũ rerum domini, pro voto ſuo immutabãt.

Si quis autem hæc ipſa, quæ diximus, paulò attentius conſiderauerit, intelliget planè, horum ſanctiſſimorum Patrum ſingulareſ, verèque mirabileſ virtuteſ extiſſe, nec tamen incredibileſ, quamuis eſſe videantur. Cuius rei cauſam paucis explicare tentabo. Eſt igitur

15 tur intelligendum, autorem naturæ & conditorem Deum sic res à se conditas instituisse, vt easdem veluti per classes & ordines distribuerit, atque vniciquæ ordini rem aliquam, eiusdem ordinis maxime insignem, veluti regem quendam præfecerit; quæ & omnibus illis perfectionis causam afferret, tantòque illis esset perfectior, quanto Rex ciuibus suis præstantior est. Sic igitur in classe corporum calidum ignis principatum obtinet, qui cunctis corporibus, calidus ipse, caloris sui causam affert, eaque omnia calefaciendi virtute longè superat. Sic etiam in ordine lucidorum corporum Sol principem locum tenet, & syderibus cunctis ita lucem præbet, vt nullum eorum Solis splendorem æquare possit. Cum igitur rerum omnium Dominus & naturæ, & gratiæ autor sit, nihil mirum, si quem ordinem in naturæ operibus posuit, eundem in operibus gratiæ retineat. Quem
 16 quidem ordinem & in se ipso (qui Sanctorum omnium sanctificator est) & in Apostolis declarauit, quos Ecclesiæ suæ principes, atque salutis & iustitiæ ministros, & omnium virtutum exemplar constituit. Hinc vnus eorum ceteros fideles ad sui imitationem his verbis prouocat: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ad hunc ergo modum hos duos sanctissimos viros Dominus destinauit, vt Euangelicæ vitæ doctores atque ductores existerent: vnde consequens erat, vt qui alijs in religionis & sanctitatis ministros, atque virtutis exemplum dati essent, longissimo interuallo sanctitatem eorum superarent, qui sub eorum institutis & regula militarent. Quod intelligens beatissimus pater Franciscus, supra vires, & supra modum corpus suum varijs morbis penè confectum, ieiunijs, vigilijs, itineribus, nouisquæ laboribus atterebat. Cumque huius rei gratia à fratribus obiurgaretur, quòd qui carnem iam haberet plenissimè spiritui obsequentem, tot illam modis affligeret: ille respondebat, se alijs in virtutis exemplum datum esse, idèdque quod frændæ carni minus necessarium erat, ad aliorum virtutem excitandam esse necessarium. Sic enim domini sui exemplo iustitiam omnem vir sanctus implere curabat. Constat igitur ex his, verum esse quod initio diximus, beatissimum hunc Patrem (quem Dominus celeberrimi ordinis Patriarcham, principem, & columnam, & clarissimum virtutum omnium exemplar esse volebat) omnium virtutum ornamentis supra omnes eius sectatores, velut quendam inter sydera Solem, donatum ab eo fuisse. Cuius rei fidem facit commissi munus dignitas. Quis enim impossibile, aut incredibile esse credat, quod immensa illa bonitas atque potentia facere constituit, quam-

P/d. 113.

uis id communem hominum fidem superare videatur? Omnia enim 18
quæcunque voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari, &
in omnibus abyssis. De potentia igitur dubitare nemo potest, ac
multò minus de voluntate; cùm ad eius sapientiam pertineat, quæ
in summo Ecclesiæ cardine collocare decreuerit, summis virtutibus
exornare.

§. I.

¶ De eximia igitur hodiè beatissimi Francisci sanctitate virtutibus-
que dicturi, appositissimè hanc illi sententiam accommodauimus;
[Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.] Auri enim no-
mine charitatem; quæ virtutum omnium princeps est: lapillorum
autem appellatione virtutes accipimus; quæ vt charitati deser-
uiunt, ita charitatem ipsam exornant. Sic tamen virtutum eius nar-
rationem instituemus, vt quem viuendi ordinem retinere debeat
quisquis ad perfectioris vitæ studium aspirat, in sermone nostro ex- 19
plicemus.

Simil.

Quicunque igitur in hoc virtutis curriculo exerceri cupit, veræ
humilitatis ante omnia solida fundamenta iaciat. Vt enim edificatu-
ri domum rudera prius omnia fodiendo egerunt, vt ad firmum so-
lum perueniant, supra quod domum ædificent: ita vir pius viribus
suis industriaque (quæ solidæ firmitatis nihil habent) diffusus, fir-
mæ petra; hoc est, diuinæ gratiæ præsidio innitatur: hic enim prior
veræ humilitatis gradus existit. Alter verò est, vt homo & naturæ suæ
imbecillitatem, & præteritæ vitæ maculas agnoscat, seque ob eas,
quantum fieri possit, interius exteriusque submisso atque humili
animo gerat, nullique se præferens, omnibus se inferiorem, diuinâ-
que gratia indigniorem iudicet. Hanc igitur virtutem (quæ aliarum
omnium & decòr, & custos, & fundamentum est) tanquam veram 20
paupertatis Euangelicæ germanam, & à Christo Domino ad imitan-
dum nobis propositâ, maximo studio Pater sanctissimus coluit, quæ
tantò in eo exitit mirabilior, quantò eius vita exitit sanctior. Iudi-
cio quidem & estimatione sua nihil erat nisi peccator, cùm reuera to-
tius probitatis exemplar esset. Super hanc igitur studuit ædificare se
ipsum, atq; vt sapiens architectus hanc vitæ morumque suorum fun-
damentum esse voluit. Aiebat præterea, Virtutis huius stabiliendæ
gratia maiestatis Dominum ad infima nostra descendisse, vt nò mo-
dò verbis, sed totius vitæ atq; mortis suæ exemplis humilitatem do-
ceret, humilitatem prædicaret, atq; ingentes humilitatis opes homi-
nibus commendaret. ¶ Admonebat mundi laudibus atque vocibus
seruorum Dei aures esse occludendas, nec se quenquam hominū iu-
dicio.

21 dicio, sed diuino metiri debere. Tantus enim, aiebat, quisq; est, quantus est in illius oculis, qui spirituum ponderator est, qui q; renes scrutatur & corda. Sepe enim quod hominibus altum est, a hominatio est ante Deū. Vnde cum beatus Pater ab alijs laudaretur, dicere solitus erat, Adhuc filios & filias habere possum: adhuc in freto, non in portu nauigo: nolite ergo me laudare vt securū. Nemo enim laudandus, cuius incert^o est exitus. ¶ Deniq; adeo virtutis hui⁹ amator extitit, vt quemadmodū Reges à nobilissima regni sui ciuitate nomēclaturā titulumq; accipiunt; sic ipse, quem instituebat ordinem, ab hac nobilissima virtute nomen sortiri voluit, vt is videlicet Minorum ordo appellaretur (quod est humilitatis insigne) & qui ceteris in eo præsicerentur, non præsceptorum, sed ministrorum nomē haberēt: vt vtrosq; ipsū professionis & officij nomen, humilitatis admoneret.

Simil.

22 Quid autē minoris nomen ab huius instituti professoribus exigeret, vir sanctus his verbis cuidam socio declarauit: Nequaquam minoris nomen iure mihi tribuere potero, nisi ea mente fuero, quam tibi modo describā. Si hoc ipso tempore, cum huic ordini præsfectus sum, comitia celebrentur, & ego in eis officij mei autoritate fungar, fratres autem omnes vno consensu mihi dicant; Nolumus te præsfecturam hanc administrare, quod illiteratus, elinguis, simplex, & rudis sis, tandemque ab illis multis affectus opprobrijs ab officio & congregatione expulsus fuero: si hæc, inquam, omnia non eodem vultu, eadēque lætitia pertulero, minoris nomine indignus sum. Quid igitur hac humilitate altius? quid sublimius?

Verum hæc omnia humilitatis argumenta illud maximè superare videtur, quod vir sanctissimus, qui tantum perfectionis culmen attigerat, ad sacerdotij munus promoueri ausus non fuit: tanta in eo humilitas, tanta erga diuinissimum altaris sacramentum reuerentia extitit. Quo exēplo liquet, quā sit illorū temeritas & audacia accusanda, qui ad sacros ordines illotis (quod aiūt) manibus irrūpunt: qui nō vocati à Deo tāquā Aarō, sed sponte sua summā illā sacerdotij dignitatē (qua nulla est in terris maior) inuadūt, qui sacerdotis officio non ad animę salutē, sed ad terrena cōmoda augēda, sine vlla animi præparatione, aut diuinę maiestatis reuerētia abutūtur. ¶ Quia verò obediētia humilitatis legitima soboles est, q; verè humilis erat, nō potuit nō esse magn^o obediētię cultor: idq; adeo vt (quod nemini hactenus cōtigit) Ordinis à se instituti præsfecturā repudiaret, & qui maior erat inter oēs, se minorib⁹ subdere nō erubesceret. Vt igitur humilitatis cōseruandę gratia sacerdotij dignitatē nō admisit: ita obediētię amore inductus,

Hebr. 5.

inductus, præfecturæ officium recusauit. Quam quidem virtutem tā
 24
 toperè adamauit, vt ad socios aliquando dixerit : Hanc de Domini
 misericordia gratiam confecutus fum, vt tam libenti & placido ani-
 mo recenti nouitio (fi is mihi in præfectum daretur) obedirem, quàm
 veterano cuilibet ordinis patri. Subditus quippe præpositum sibi pa-
 trem non vt hominem aspicere debet, sed vt illum, pro cuius se amo-
 re illi subiecit: qui quantò fuerit vilior, tantò virtus obedientiæ erit
 apud Deum gratior. ¶ Cùm verò ab ipso quæreretur, quis effet ve-
 rus obediens; mortui hominis exemplo id declarauit: Tolle, inquit,
 corpus exanime, & quo in loco volueris reponere: videbis illud nec re-
 pugnanare motum, nec reclamare dimissum, nec vlla ratione aduersus
 motorem indignari. Hic igitur verus obedientiæ cultor est, qui cur
 moueatur non diiudicat, vbi locetur non curat, vt alibi reponatur nō
 instat, euectus ad officium solitam seruat humilitatem, & quò magis
 25
 honoratur, hōc se magis honoribus iudicat indignum. Ceterum vt ab humilitate & obedientia, virtutum fundamenta
 iacentes, ad alias conscendamus, tertio loco abstinentia, & carnis ma-
 ceratio sequitur, quæ carnis superbiam comprimit, eandemque spiri-
 tui subijcit, quæ pro commissis sceleribus Deo satisfacit, quæ ad sa-
 cras vigilias, & orationis studia corpus & mentem aptat, cæterisque
 virtutibus miro modo deseruit. Quæ quidem virtus in hoc beatissi-
 mo Patre tantò fuit mirabilior, quantò is grauioribus stomachi, sple-
 nis, epatis, & oculorum morbis tota penè vita laborauit. Nam præter
 consueta Ecclesiæ ieiunia, & consecratam Christi Domini exemplo
 Quadragesimam, alias ipse sibi quadragesimas simili ieiunio obser-
 uandas proposuerat. Ab Epiphaniæ namque festo, (eo videlicet tē-
 pore, quo Christus Dominus in deserto latuit) solitudinis loca pete-
 26
 bat, ibique in cellula reclusus, quadraginta dierum spatio ieiunijs, vi-
 gilijis, orationibus, atque diuinis laudibus vacabat. Ad honorem ve-
 rò beatissimæ Virginis (quam inexplicabili complectebatur affectu)
 à festo Apostolorum Petri & Pauli, vsque ad gloriosam eiusdem Vir-
 ginis assumptionem deuotissimè ieiunabat. Ad honorem verò bea-
 torum Spirituum (qui electorum animas mirifico Dei amore inflam-
 mant) indissolubili erat amoris vinculo copulatus. Ideoque ab as-
 sumptione Virginis gloriøsæ totidem quadraginta diebus, ieiunijs,
 & orationibus incumbabat. Apostolos verò omnes, præcipuèq; Pe-
 trum & Paulum, propterea quòd flagrantissimo Christum amore
 prosequerentur, eximia charitate diligebat: in quorum gratiam a-
 miam ipsi quadragesimam dedicauerat. Sic igitur verus Christi pau-
 per,

17 per, qui nihil aliud nisi duo æra minuta, corpus scilicet & animam habebat, hæc ipsa propter Domini sui amorem sic offerebat, vt omni fere tempore per abstinentiam ieiunij corpus, & per ardorem desiderij spiritum immolaret; exterius in atrio corpus sacrificans, interius verò suauissimè adolens thymiana. ¶ Quin & illud eius abstinentiæ mirè commendat, quòd frequenter appositos cibos, ne palatum alliceret, neue inimicam carnem oblectarent, permutare solebat, vt nihil ei in vita nisi solus sponsus dulcis esset; qui eò castis mentibus dulcior est, quò magis ipsi dulcia cuncta ob eius amorem repudiant. Quid hoc in loco dicent, qui omnes opes suas, & omnia vitæ studia in hoc vnū conferunt, vt inimicam carnem omni voluptatum genere foueant, quod cum faciunt, atrocissimum & familiarem contra se hostem armant: qui tantò difficilius vincitur, quantò maiores aduersus spiritū

28 vires hac molli indulgentia colligit.

Ceterum abstinentiæ germana & coniuncta virtus est, oratio. Illa enim ad spiritualem melodiam corporis & anime instrumentum per ieiunium aptat: oratio verò suauissimè Deo canit. Quæ quidem virtus adeò familiaris beato viro fuit, vt tota eius vita, perpetua quædam esset oratio. Ea autem erat contemplanti solatium, per quam in terrapositus, cogitatione & auiditate inter Angelorum choros versabatur. Erat & operanti præsidium, dum in omnibus quæ agebat, sibi diffidens, orationis suffragio se à Deo dirigipostulabat. Itaque fratres suos omniratione ad huius virtutis studium excitabat, assuetè affirmans, neminem in Dei obsequio, & virtutum acquisitione prosperos successus, nisi virtutis huius præsidio habiturum. Ipse verò ambulans & sedens, laborans & à labore vacans, domi ac foris adeò

29 erat precationi intentus, vt illi videretur non solum quidquid erat in eo cordis & corporis, verum etiam operis & tēporis dedicasse. Cum verò aliqua spiritali dulcedine à Domino reficeretur, nulla interposita mora mentem suam illi percipiendè atq; fruendè aptabat. Quod si hoc illi in itinere fortè contigisset, socios præcedere volebat, ipse verò gradum in eodem loco figebat, ne in vacuum eam Dei gratiam reciperet. ¶ Illud verò singulare, maximeque imitandum, quòd quantapoterat diligentia, quidquid donorum à Deo recepisset, neque verbis, neque vllis externis signis, aut vocibus, aut corporis motibus foris propalabat, secretum suum sibi seruans. Qui secus autem faceret, leui aiebat mercede rem inestimabilem amittere, donantisque manum ad donandum contrahere. Si verò aliquando tanta vis diuinæ visitationis & consolationis esset, vt nullo modo posset interni hominis

minis clauſtris ita contineri, vt non ſe aliquo externo indicio proderet, ſingebat aliquid, ne vllam aſtantibus perceptorum donorum ſignificationem daret.

§. II.

Simil.

¶ His quatuor virtutibus, fratres, quas haecenus commemorauimus, pius homo ſibi ipſi, ſuoque proſectui præcipuè vacat, ſibi que magis quam alijs conſulit. Quod quidem initio vitæ religioſe primò loco curandum eſt, vt videlicet ordinata charitas à ſe primùm incipiens, in alios deinde, cùm adultior fuerit, excurret. Sic enim videmus naturæ autorem Deum in omnibus ſiue plantis, ſiue animantibus hunc ordinem ſeruare, vt priùs quidem ea ad iuſtam maturitatem perueniant, deinde aut fructus, aut foetus pariant; priori quidem loco ſibi, deinde alijs operam dâtes. Cùm ergo vir pius in his ſe virtutibus, quas commemorauimus, exercuerit, ad alios & in corpore, & in anima iuuantos, per miſericordiæ & benignitatis opera procedat. Quod beatiffimus pater Franciſcus cumulatiffimè præſtitit. Quamuis enim & ſpiritu, & corpore pauper eſſet, nunquam tamen illi deſuit quod pauperibus daret. Veſtes enim exuebat, easque indigentibus, Chriſtum in pauperibus contemplans, largiebatur. Vnde cùm Apoſtolorum limina viſitaret, cernens inter pauperes, qui ibi aſſidebant, vnum laceris veſtibus tectum, ſe ipſum nudauit, quò illum indueret; ipſeque ſemicinctijs obuolutus, inter eoſdem pauperes tota die cum incredibili quadam ſpiritus ſuauitate, & paupertatis amore ſedit. ¶ Accidit etià vt ipſi Senis redeunti, pauper occurreret. Cùmque ſanctus pater propter morbum quo per id temporis laborabat, palliolo quodam eſſet obuolutus, ad ſocium ait: Oportet vt alienum Domino ſuo reddamus: hoc enim palliolum mutuò accepimus, tantisper eo uſuri, dum pauperior occurreret. Cùmque ſocius patris neceſſitatem conſiderans, pertinaciter obſiſteret, quòd alij conſuleret ſe neglecto, qui magis indigeret; illè contra, Pro furto, ait, mihi à pauperum parente Chriſto imputandum eſſe credo, ſi huic egenti non ſubuenero. Cùm autem miſericordiæ affectus in pijs hominibus tantopere vigeat, vt Eccleſia ſticus dicat; Nouit iuſtus animas iumentorum ſuorum; hic ipſe affectus uſque adeò in ſancti Patris viſceribus dominabatur, vt ad ipſam etiam animantia protenderetur; atque ad illa præcipuè, quæ Chriſti Domini manſuetudinem figurabant. Cuius rei extat exemplum digniſſimum planè quod hoc in loco referatur. Cùm vir ſanctus in monaſterio ſancti Verecundi hoſpitaretur, euenit vt ea nocte ouicula quædam agnellum pareret. Aderat ibi fortè ſus ferociſſima, quæ inno-

33 centis foetus vitæ non parcens, diro eum morfu necauit. Cum hoc autem pius pater audiuiſſet, tencerrimo compaſſionis affectu permotus, & immaculati agni mortem ad mentem reuocans, agniculi caſum his verbis lamentabatur: Heu me frater agnicule, innocens animal, Chriſtumque hominibus repreſentans: maledicta ſit crudelis illa beſtia quæ te occidit, nullique ſiue homini, ſiue feræ in alimentum cedat. Res profeſſo admiratione digniſſima: ſic enim diuina pietas hoc ſerui ſui affectu delectata eſt, ſic eius votis obtemperauit, vt protinus fera illa egrotare inciperet, vlticemque tandem poſt triduum ſentiret necem. Proiecta autem in monaſterij vallum, ibique diutius iacens, nulli neque homini, neque feræ eſca fuit.

Cæterum pius hic ſancti viri affectus in leproſorum curatione maxime declaratus fuit. Cuius rei idem in teſtamento ſuo meminit, gratias bonorum omnium largitori agēs, quod ea res, quæ antea illi horri erat, voluptati eſſe cœpiſſet. Ad hoc autem ſingulare miſericordiæ officium illum Dominus, cum adhuc in ſeculo degeret, quodam inſigni miraculo inſtituit. Cum enim iſiam melioris vitæ propoſitum concepiſſet, & equo vectus leproſum quendam in itinere obuium non ſine horrore aſpexiſſet, ſibimet iratus, ab equo deſiliens, atque ad leproſum accedens, manum, quam ille vt eleemoſynam acciperet, protendebat, deuotiſſime oſculatus eſt; ſtatimque leproſus ab oculis eius euauit. Quo miraculo & in propoſito ſuo confirmatus, & diuini amoris igne incenſus, piſſimum quendam erga leproſos affectum ex eo tempore concepit. Qua de re extat aliud non minoris charitatis atque humilitatis eius opus, quod pater miſericordiarum Dominus miro ſalutis beneficio honorauit. Obuium namque ſanctus vir 8 in itinere Spoletanum quendam ciuem habuit, cuius os atque maxillam 35 lepra, horribili plaga, corroſerat, ac deformauerat. Cumque miſer homo viri ſancti pedes oſculari vellet, vir humilis hoc nõ ferens, oſculari volenti pedes, oſculum oris dedit. Dũ autem leproſorum ſeruus Franciſcus mirabili pietate illam horribilem plagam ore ſacro contingeret (mira planè res) æger ille pleniffimam ſanitatem recepit. Neſcio quid horum magis ſit mirandum, an miſericordiæ affectus in oſculo tam benigno, an virtutis claritas in miraculo tam ſtupendo.

Ceterum quoniã miſericordiæ opera, quibus ſpirituales animarum morbi curantur, tãto ſunt præſtantiora, quanto anima corpore præſtantioreſt: idẽ vir ſanctus, quamuis contemplatiuæ vitæ ſtudio potiſſimum addiẽtus eſſet, in eoque dies & noctes cum ineffabili quadã dulcedine verſaretur, diuino tñ oraculo admonitus, & exẽplo illi inductus, qui

qui noctem orationi, diem verò commodis impendebat animarum, 36
 cœpit & ipfe ciuitates & caftella circũire, & regnum Dei non indo-
 ctis humanæ fapienitię verbis, fed in doctrina fpiritus & virtutis annũ-
 tiare. Quem homines, non vt huius feculi hominem, fed vt cœleſtem
 quendam virum, maiusque aliquid quàm quod præferet humana
 natura in eo contemplantes, deuotiſſimo quodam affectu audiebāt.
 Mente enim, ac ipſo etiam vultu in cœlum ſemper intentus, omnes
 ſurſum trahere nitabatur. Cœpit igitur Chriſti vinea ſuauiſſimum
 odoris germen proferre, productisque floribus ſuauiſſimæ, honoris, &
 honeſtatis, yberes fructus germinare. Prædicationis quippe eius ſer-
 uore ſuccenſi plurimi, iuxta formam à viro Dei traditam, nouis ſe
 pœnitentiæ legibus vinciebant. Sic vir diuinus, velut ambidexter, in
 vtriuſque vitæ, actiue ſcilicet & contemplatiue, curriculo, Chriſti
 Domini ſui exemplum ſecutus, diligentiffimè ſe exercuit. 37

Cum autem ſancti viri virtutes cum perfectionis gradum attige-
 rint, vt vnaquæque earum ſummum ſibi locum inter cætera vendica-
 re videatur: tamen inter eas deuotiſſimus atque tenerriſſimus erga pen-
 dentem in cruce Dominum affectus ſummum in eo locum habuiſſe
 videtur. Hunc enim affectum pius Dominus ante etiam quàm is ſe-
 culo renuntiāſſet, menti eius impreſſit. Dum enim quadam die in ſo-
 litudine poſitus oraret, & præ ſeruoris magnitudine totus eſſet in
 Deum abſorptus, Chriſtus Dominus, velut cruci affixus, ei apparuit.
 Cuius conſpectu liquefacta eſt anima eius, paſſionisque ipſius memo-
 ria uſque ad eò viſceribus eius medullitus impreſſa fuit, vt ab ea hora,
 cum Chriſtus cruci affixus illi veniret in mentem, vix poſſet à lachry-
 mis & gemitibus contineri; quemadmodum ipſe morti iam proxi-
 mus familiariter amicis retulit. Huius igitur piſſimi affectus, clariſſi 38
 marumque virtutum meritis altiſſimam illam & incomparabilem
 promeruit gratiam, vt ſacris ſtigmatibus, quę ſemper geſtabat in men-
 te, in corpore etiam inſigniretur. Itaque dum inſtante feſto Exalta-
 tionis ſanctę Crucis attentius in latere montis oraret, quendam ex
 Seraphicis ſpiritibus, ſex ignitis atque ſplendidiffimis alis fulgentem,
 è cœlis deſcendere vidit. Cumque iſi celerrimo volatu viro Dei ap-
 propinquāſſet, inter ipſas alas crucifixi hominis ſpeciem præferabat.
 Ex quibus alis duę ſupra ipſius caput attollebantur; duę ad volan-
 dum extendebantur; duę verò totum tegebant corpus. Quo ſpecta-
 culo vehementer obſtupuit, & mens eius ingenti quodam gaudio ſi-
 mul & mœrore eſtuare cœpit. Gaudebat enim in dilecti Domini ſui
 aſpectu; ſed crucifixi compaſſio, eius animam doloris gaudio ſaucia-
 bat.

39 bat. Intellexit tandem ex hac visione, Domino reuelante, se non per
martyrium carnis, sed per incendium metis in Christi crucifixi simi-
litudinem transformandum. Discedens ergo beatus ille Spiritus, mi-
rabilem in corde eius reliquit ardorem, nec minus mirabilem in car-
ne signorum impressit effigiem. Statim namque in manibus eius &
pedibus apparuerunt signa clauorum: quorum capita in interiori
parte manuum, & superiori pedum apparebant. Erantque clauorum
capita rotunda & nigra: eorum verò acumina oblonga, retorta, &
quasi reperiussa; quæ ab ipsa carne surgentia, carnem reliquam exce-
debant. Dextrum quoque latus, quasi hasta transfixum, rubra cic-
trice obductum erat: quod sæpe sanguinem fundens, tunicam ipsam
aspergebat. Quis igitur hinc non exclamet? quis ad hanc tantam Do-
mini gratiam & charitatem erga suos non obstupecat? Quid illis ne-
gare poterit, qui quod erat sibi singulare ac proprium, in amicum
40 adeò liberaliter contulit?

Cuius autem dignitatis & gloriæ fuerit his Dominici trophæi in
signibus ornari, superbi Aman exemplo agnoscere licet. Cum enim
is ab Assuero Rege interrogatus esset, qua ratione Rex cumulatis-
simum honorem alicui homini tribuere posset (isque neminem alium
nisi se à Rege honorari velle crederet) quidquid in honoribus maxi-
mum concipere potuit, Regi exposuit. Id verò erat, ut homo ille re-
gijs vestibus insignitus, & phalerato eius equo vectus per plateas in-
cederet, Principe aliquo regni eius ante ipsum clamante; Sic honora-
bitur quem Rex voluerit honorare. Nihil igitur hoc honore maius
superba illa mens & honoris audissima concipere potuit. Si igitur
tantus honor est regijs insignibus & habitu decorari, quanta beatissi-
mi huius Patris gloria est, sic à cæli Rege & vniuersorum Domino
41 honorari; vel (ut verius dicam) quanta diuinæ bonitatis gloria est, quæ
tam magnificis mirandisque priuilegijs hanc suam in bonos charita-
tem voluit declarare? Quid autem beatissimus Pater senserit, ubi pri-
mum hac singulari gloria decoratus fuit, quo charitatis igne mens
eius flagrauerit, quibus laudibus hanc Domini sui bonitatem prædi-
cauerit, qua suauitatis dulcedine eius anima liquefacta fuerit, quo
charitatis ardore mille mortes propter huius Domini sui gloriam su-
bire concupierit, qua mentis ecstasi raperetur, quoties hanc tantam
gloriam animo agitaret, non est humanæ facundia explicare posse.
Nouit ille qui hanc tantam gratiam in seruum suum contulit: nouit
etiam ille qui recepit: nouit etiam Seraphicus ille spiritus, cuius mini-
sterio hæc tanta gratia illi collata fuit. Ne autem hæc dignitas, adeò

Hester. 6.

insolita & inaudita, incredibilis mundo esset, voluit idem Dominus
 ut in defuncto sancti viri corpore eadem sacra vestigia remanerent,
 ut ex omnes omnium ordinum homines, qui in eius funere intuenti
 sunt, aperte intuerentur, venerarentur, oscularentur, Deumq; in san-
 ctis suis non solum mirabilem, sed etiam amabilem predicarent. Hec
 enim sacra stigmata omnium aliorum miraculorum, quæ vir sanctus
 edidit, fidem faciunt: quandoquidem incredibile non est, minora il-
 la Dominum præstisille, qui tantò maiora contulit.

Ut igitur finem principio iungamus, hæc vos, fratres, viri sanctissi-
 mi virtutes (quas commemorauimus) ante oculos ponite, & quate-
 nus cuiq; liceat, altissimam eius humilitatē, plenissimam obediētiam, car-
 nis macerationē, orationis studium, misericordiæ erga pauperes affe-
 ctū, & iugē passionis Dominicæ memoriā (quæ in beato Patre potif-
 simum eluxit) imitari studeatis. Quibus virtutū gradibus, si non ex-
 pressam crucifixi Dñi similitudinē in pedibus manibusq; gestaueri-
 mus, at saltē eius mortificationē in corpore nostro circūferentes ad
 gloriosam eius similitudinē, quæ in cœlesti patria electis omnibus
 communicatur, ipso donante, atque iter nostrum benè fortunante,
 peruenire valeamus.

IN EODEM FESTO BEATISSIMI
Patris Francisci Concio quarta; in qua clarissima eius & insolita
 miracula, singulariaque privilegia, quibus eum Domi-
 nus ornare dignatus est, explicantur.

T H E. Mirabilis Deus in Sanctis suis. Psal. 67.

IAm primū constat, dilectissimi, Deum in cunctis
 operibus suis esse mirabilem. Verissimè enim à Pro-
 pheta dictū est: A Solis ortu vsque ad occasum lauda-
 bile nomen Dñi; & plenam esse terram omnem glo-
 ria eius: atq; hoc sensu Propheta canit: Confessio &
 magnificentia opus eius: quod videlicet omnia Dei opera magnificē-
 tissima sint, & quæ nos ad eius gloriā confitendā & prædicandam in-
 uitent. Eademq; de causa cū Deo loquens, confessione atq; decore
 illum indutum esse ait; quod videlicet quacunq; eius opera spectau-
 ris, ad confitendam & celebrandā eius gloriā, decorem, & pulcritu-
 dinē excitaberis. Quāuis autem verè Dominus in cūctis operibus
 mirabilis sit, in Sanctis tamen suis singulari quadam ratione mirabi-

Psal. 112.

Esa. 6.

Psal. 110.

Psal. 103.

lior

2 lior apparet: quoniam in cæteris quidem rebus eius præcipuè sapien-
tia, & potentia, in Sæctis verò suis ornâdis, & omni virtute cumulan-
dis, nō ista solum, sed etiā immēsa eius bonitas & charitas elucet; quæ
ipsum nō modò mirabilem, sed maximè etiam amabilem reddunt.
Quam rem (vt alia exempla prætereamus) in beatissimi Francisci vi-
ta, singularibusq; priuilegijs cernere licet: quæ talia ac tanta sunt, vt
ipsi quoq; quemadmodum Domino suo, Admirabilis nomen accō-
modari meritò possit. De his igitur mirabilibus hodiè dicturi, cœle-
stē opē, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

3 Quāuis beatissimus pater Frāciscus omni genere virtutū ita clare-
rit, vt si vnāquamq; illarū sigillatim spectare velis, principatum inter
omnes alias sibi vendicare videatur: certū tñ est, e charitatem in Deum
inter eas omnes principem locum tenuisse; à qua cætera vim atque
dignitatē suam sortitæ sunt. Quocirca dignū profectò est, vt hoc ip-
so die (qui eius laudibus consecratus est) vos omnes ad huius virtutis
studium eius exemplo excitemus. Cum autē sint multa atq; innume-
ra, quæ nos ad Dei nostri dilectionē incitare possint (creature quip-
pe omnes vt se à Deo hominum gratia factas esse testantur; ita homi-
nes ad eius laudem & amorem inuitant) eius tamen immensa boni-
tas à nobis hoc præcipuè exigit: quæ quò maior est, hōc maiorem à
nobis vim dilectionis requirit. Quia verò bonitatem hanc (quam diū
in hac vita degimus) nisi per magnifica eius opera agnoscere non va-
lemus; aliqua nunc bonitatis eius opera vobis ante oculos ponā; quæ
diligenter expensa, nō mediocriter ad eius (vt puto) vos immensam
bonitatem & agnoscendam, & amandam inflammabunt.

4 Primum autem est opus creationis; in quo summus ille parens (qui
in se ipso plenissimè diues, & felix, & bonorum omnium cōpos est)
nulla sua necessitate, sed sola bonitate hanc pulcherrimam mūdi ma-
chinā, & omnia quæ in ea sunt, tanta sapiētia & providentia cōdidit,
vt nulla in mundo creatura adeò exigua sit (nō formica, non musca,
nō araneus, non vermiculus) cui non omnia, quæ vel ad vitam, vel ad
vitæ iucunditatem pertinent, plenissimè contulerit. Ea enim sapien-
tia cunctarum animantium corpora & membra fabricatus est; eas
omnibus propensiones & facultates ingenerauit; eas artes & vires
contulit, quibus, & suam, & filiorum suorum vitā tueri, & ab iniuria
vindicare possent. Quanta ergo illa bonitas, quæ se per omnia dif-
fundit, quæ omnia, sempiterna providentia curat; quæ minimarum
etiā rerū vitam & salutem non negligit; sine cuius voluntate ne passer

culus quidem in laqueum cadit? Quàm multæ sunt igitur in cælo, terra, mari, atque aëre creaturæ (sunt autem penè infinitæ) tot sunt diuinæ bonitatis testes, tot voces, tot præcones, ac tot postremò ad eundem amandum stimuli & causæ. Hoc igitur primum diuinæ bonitatis opus & argumentum est.

Secundum verò, quod longè mirabilius diuinam bonitatem prædicat, altissimus finis est; cuius gratia hominem in hoc mundo condidit, nempe, vt suæ illum beatitudinis & felicitatis consortem efficeret. Quæ quidem dignitas etsi tâta sit, vt (excepta diuini Verbi cum humana natura mirabili coniunctione) ne per diuinam quidem sapientiam, aut potentiam vlla maior aut constitui, aut cogitari possit: solus enim Deus natura beatissimus est, ei soli sua conuenit beatitudo, qua seipso, hoc est, infinito & vniuersali bono (in quo sunt omnia bona) fruitur: ea tamen immensæ eius bonitatis magnificentia fuit, vt noluerit solus his tantis opibus atque delicijs frui, sed socios sibi Angelos, & homines ascriuerit, quibus quod sibi diuinitatis iure proprium erat, communicaret. Hoc autem quid aliud fuit, quàm homines Deos facere, dum illis, quod Dei proprium est, communicare voluit? Non enim alia Dei, alia Angeli, alia hominis, sed vna eademque omnium beatitudo est, quæ in aperta immensæ illius pulchritudinis contemplatione & amore consistit: quamuis plena eius pulchritudinis comprehensio soli Deo reservata sit. Hoc est autem quod

Luc. 22.

Disimil.

Saluator noster significauit, cum Apostolis, eorumque sectatoribus mensæ suæ conuiuium pollicitus est. In eadem enim cum illo mensa, eademque alimonia cum illo reficiendi sunt. Et quidem in Regū mensis, in quibus multi conuiuæ epulantur, singulare aliquod ferculum cæteris delicatius Regi exhibetur: at in hac cælesti mensa communæ superni Regis & conuiuarum omnium ferculum est. Omnes enim beatissimæ Trinitatis contemplatione pascuntur; omnes eadē pulchritudinis specie beantur. Quanta ergo illa bonitas, quæ vilissimos, humique repentes vermiculos ad altissimæ diuinitatis & felicitatis suæ consortium attollere dignata est? Hoc vtcunq̃e intelligi potest, verbis explicari non potest.

Tertium verò diuinæ bonitatis opus, Dominicæ incarnationis & passionis beneficium est: quod idē Spiritui sancto tribuitur (cui bonitatis gloria ascribitur) quod videlicet hoc opus ab illo inexhausto diuinæ bonitatis fonte manarit. Diximus enim hominem à Deo ad suæ ipsius felicitatis consortium conditum fuisse. Ad hanc verò tantam gloriam idoneus mortalium nemo esse poterat, nisi qui diuinæ puritatis

8 puritatis imaginem in vita & moribus referret; vt is videlicet per similitudinem bonitatis ad felicitatis similitudinem perueniret. Quia verò ad hanc similitudinem consequendam nihil nos magis quàm incarnationis & passionis Dominicæ sacramentum iuuare poterat; ea propter vnigenitus Dei Filius carnem sumere, & crucis supplicium subire misericorditer voluit, vt hanc in nobis diuinæ bonitatis & similitudinis imaginem reformaret. Quantas autem bonitatis suæ opes in hoc beneficio ostenderit, ne omnes quidem hominū & Angelorum linguæ explicare possent. Quocirca quod inexplicabile atq; ineffabile est, silentio magis, quàm infimo sermone celebrandum est.

Veniamus ad quartum diuinæ bonitatis opus: quod quamuis hoc superiori sit inferius, plurimum tamen conuenit instituto nostro. Id autem est, à Deo latæ legis sanctitas: quæ quoniam à diuino pectore processit, quid in eo lateret, ostendit. Vt enim aquæ saporem fontis, à quibus profluxere, referunt (vnde aliæ dulces, aliæ salæ, aliæ calidæ, aliæ frigidæ sunt) ita lex diuina, quæ à diuino pectore tanquàm à fonte manauit, fontis sui naturam & ingenium (vt ita dixerim) representat. Eius verò legis pulchritudinem ac sanctitatem multis nominibus, multisque verbis regius Vates amplificat, cum ait: Lex Domini immaculata conuertens animas: Testimonium Domini fideles; sapientiam præstans paruulis &c. quæ longum esset persequi. Hæc ergo tanta diuinæ legis æquitas, sanctitas, pulchritudo, suauitas (in qua nihil non sanctum & iustum, nihil non humane salutis accommodatum, nihil non purum & integrum, nihil quod non diuinæ bonitatis & charitatis odorem spiret) non obscure quale pectus illud sit, à quo tanta puritas emanauit, ostendit.

Simil.

Psal. 18.

10 Sed operæpretium erit videre, quemadmodum se legislator ipse cum his gerat, qui hanc eius legem vel studiosè seruant, vel nefariè violant: hoc enim vel maximè nobis diuinæ bonitatis naturam declarabit. Quò enim maioribus beneficijs legibus suis obsequentes, hoc est, bonos viros ornauerit, maioribusque supplicijs improbos affecerit, hoc maiora bonitatis suæ documenta & exempla constituet. Ab eadem quippè bonitatis radice & amore erga bonos, & odium erga malos proficisci certissimum est. Ad virumque autem explicandum fateor me planè infantem & elinguem esse, neque verba inuenire, quibus vtrumque explicare valeam. Quamuis enim ex literis sanctis constet, maiorem esse Dei magnificentiam in bonis viris premiandis, quàm seueritatem in malis puniendis (qui facit misericordiam in millia his qui ipsum diligunt; punit autem fontes ad tertiam

& quartam vſque generationem) incredibile tamen dictu eſt, quo- modo impios, & impietates eorum excretur, & qua ſeueritate in il- los animaduertat. Quod facilè intelliget, quiſquis ſacras literas ab ipſo Genefis exordio (in quo primorum parentum trãſgreſſio, & ſup- plicium deſcribitur) vſque ad Ioannis Apocalipſim, in qua nouiſſimę impiorũ plagę deſcribũtur, attẽtius legerit. Quid hĩc Prophetarũ ſcri- pta? quid legis maledicta in legis tranſgreſſores commemorem? in quibus tot terrores ac minę, tot maledictiones, & plagę proponun- tur, vt ferrẽis etiã mentibus horrorem incutere poſſint. A quo autẽ fonte tot generis humani clades, tot fames & peſtes, tot mortes & naufragia, tot prouinciarum & regnorum vaſtationes, tot parricida- lia bella, & dirę hominũ ſtrages, niſi à diuini furoris ira & odio, quo improbos proſequitur, emanarunt? Hęc igitur improborum ſuppli- cia quò magis diuinę iuſtitię ſeueritatem aduerſus improbos decla- rant; eò maiorem diuinę bonitatis ſignificationem dant: quoniã (vt modò diximus) ab eadem bonitatis cauſa erga bonos amor, & odiũ erga malos naſcitur. Vnde colligitur, eos, qui in diuinorum iudiciorũ contemplatione ſapienter philoſophari ſciunt, non minus ad diuini- tatis amorem operibus iuſtitię erga improbos, quàm miſericor- dię beneficijs erga pios excitari; vt eſt à nobis alio in loco fuſius declaratum.

§. I.

¶ Sed quoniam diuinę bonitatis magnificentiam magis in bonorũ præmijs, quàm in improborum ſupplicijs oſtendi diximus, hęc in pri- mis expendere incipiamus. Eius autem odorem quendam percipiet, qui Sanctorum vitas diligẽter legerit, & in earum lætione, non tã- quid ipſi propter Deum fecerint, quàm quid Deus in eorum gratiam & honorem patrauerit, ſtudioſe animaduerterit. Sed quia ire per omnes Sanctorum vitas longiſſimum, ac propè infinitum erit, vnum vobis Franciſcum ante oculos ponam, & quibus eum Dominus priu- legijs & fauoribus ornauerit, aliqua ſaltem ex parte explicare conten- dam. Quiſquis enim eius vitam (quam ſanctiſſimus Bonauentura cõ- ſcripſit) diligenter attenderit, inueniet planè pulcherrimum quoddã certamen inter Deum, ipſumque Franciſcum interceſſiſſe. Vir enim ſanctus Dei voluntatem omnibus in rebus exequi nitebatur: Deus cõ- trã ſancti viri voluntati omnibus in rebus obſequebatur: ille abie- ctione ſui, Dei gloriam fideliffimè quærebat; Deus contrã ſerui ſui honorem modis omnibus amplificabat: ille totus diuinę voluntatis obedientię

14 obedientiæ traditus erat; contra verò Deus creaturas omnes, atque adeò se ipsum obedientem illi exhibebat: ille omnia propter Deum reliquerat; at Deus omnia illi rursus centuplum aucta rependebat. Hoc ita esse deprehendet quisquis (vt modò dixi) eius vitam, & res ab eo gestas perlegerit. Nihil enim in ea non summum, nihil non nouum & mirabile inueniet. Mirabilis eius paupertas, mirabilis humilitas, mirabilis abstinentia, mirabilis dolorum patientia, mirabilis obedientia, mirabilis simplicitas, mirabilis mundi contemptus, mirabile atq; indefessum orationis studium. Quid verò eius charitatis ardor? quid martyrij fitis ex hac ipsa charitate progrediens? quid Ordinis sui institutio? quid in Solis splendorem transfiguratio? quid Prophetiæ spiritus, quo absentium facta, & mentium secreta, & futura multa prævidit? quid prodigiorum atq; signorum operatio? quid creaturarum obedientia? ac postremò (quod maximè mirabile est) quid gloriosa illa in
 15 eius corpore stigmatum Dñi impressio? An nõ hæc omnia mirabilia, & supra cõmunem hominum fidem posita sunt? Quocirca mirum non est, si Admirabilis nomen (vt initio diximus) illi quoque, quem admodum Saluatori, suo modo conueniat.

Sed quoniã hæc omnia mirabilia exequi nimis longum esset, pauca quædã ex his vobis ante oculos ponã. Et quia pulcherrimũ inter Deũ atq; seruum suũ certamen honoris & obedientiæ esse diximus, hoc quale fuerit, clarissima & insolita miracula, quæ in eius gratiã Dñs edidit, explicabunt. Sunt autem qui conciones de Sanctis in eorum festis habituri, prætermisis eorum miraculis, sola virtutum exempla commemorant, vt auditores ad eorum imitationem accendant. Est hoc quidem vehementer vtile & salutare; non tamen minor vtilitas ex miraculorum narratione percipitur. Vt enim virtutum exempla nos ad Sanctorum imitationem inducunt: ita miracula in eorum gratiam à Domino edita, ad eius nos amorem vehementer incendunt; si in illis diuinæ bonitatis, charitatis, & suauitatis erga Sanctos suos viscera inspiciamus; quibus, quod sibi omnipotentia & diuinitatis iure proprium est, non modò illis, sed (quod est mirabilius) eorum semicinctijs & sudariolis communicare dignatus est. Quod, quid aliud fuit, quàm homines quodammodo Deos facere? Hæc igitur miracula quò magis diuinæ bonitatis magnitudinem repræsentant, hõc maiores nobis ad eius amorem igniculos præbent. Verum ego in hoc sermone non solita & consueta miracula narrabo (hoc enim operis esset propemodum infiniti) sed ex illis quædam insolita, & verè miranda commemorabo, quæ ma-

gis diuinæ bonitatis & charitatis dulcedinem erga virum fanctū præferant, magifque vos ad eiusdem bonitatis amorem incendāt. Ab eius igitur in Dæmones imperio initium capiamus.

Aretina ciuitas in teftino bello quaffata, vicinum minabatur ex cidium, Dæmonibus ciues ad diram feditionem excitantibus. Tunc fanctus Pater fratrem Sylueftrum, columbinæ fimplicitatis virū, qua fi præconem præmifit, dicens; Vade ante portam ciuitatis, & in nomi ne Dei omnipotentis Dæmonibus in virtute obedientiæ præcipe, vt exeant feftināter. Accelerat verus obediens Patris iuffa perfecturus, præoccupanſque in laudibus faciem Domini ante portas ciuitatis cœpit magna voce clamare; In virtute Dei & ferui eius Francifci pro cūl hinc difcedite Dæmones. Mira res. Redit ad pacem continuo ci uitas, & ciuitatis in feiura ciues omnes cum magna tranquillitate re formarunt. Hac in re Dominum Saluatorem vir fanctus imitatus ef. fe videtur, cuius virtutem & poteftatem (qua is in pellendis Dæmo nibus utebatur) populus demiratus ait: Quid nam eft hoc? quænam doctrina hæc noua? quia in poteftate ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

Mar. I.

Addam hîc aliud non minus mirabile. Quemadmodum tota vi ri fancti vita continuum orationis ſtudium erat, ita eius oculi conti nuo lachrymarum fluxu exuberantes grauem eorūdem morbum, at que adeo cæcitatem minabantur. Cumque medicus inſtanter ab eo peteret, vt parceret lachrymis, ne videndi facultatem amitteret, ille contrā, Non eſt, inquit, frater medice, ob amorem luminis, quod ha bemus commune cum muſcis, viſitatio lucis æternę vel ad modicum repellenda: quia, non ſpiritus propter carnem, ſed caro propter ſpiri tum lucis beneficium accepit. Cumque & medici, & fratres inſta rent, vt ſaltem adhibito ignis cauterio caligantibus oculis medere tur, libenter annuit, quod hoc carni moleſtum foret. Vocatus itaque venit chirurgus, & inſtrumentum ferreum igne candens admouere corpori parat: at Chriſti ſeruus corpus iam horrore concuſſum con fortans, ſicut amicum cœpit ignem alloqui: Mi frater ignis, quem in ſigni decore atque ſplendore ornavit altiffimus, eſto mihi in hac ho ra benignus. Precor magnum Dominum qui te creauit, vt tuum mi hi calorem temperet, vt te vrentem ſuauiſter valeam ſuſtinere. Ora tione finita contra igne candens ferrum, ſignum crucis edidit, ac deinceps intrepidus perſtitit. Infixum eſt altius in tenera carne cre pitans ferrum, & ab aure uſque ad ſupercilium protractum. Quan tum verò irrogauerit ignis ille dolorem, vir fanctus expreſſit his verbis;

10 verbis; Laudate, (dicens ad fratres) altissimum, quia nec ignis ardorem sensi, nec carnis vllum dolorem. Quo autem affectu, qua deuotione vir sanctus Dominum suum pro hac paterna indulgentia laudauerit? quas illi gratias egerit, quis explicare valeat? Quod si tres illi pueri in fornacem ignis coniecti, nec tamen læsi, vbi hanc tantam Domini erga se fidem & providentiam experti fuere, tãto eius amore, tantoque laudandi eum ardore incensi fuerunt, vt creaturas omnes, quotquot in cœlo, terra, marique degunt, ad eius laudes celebrandas conuocarent: hoc enim affectu canere cœperunt: Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & superexaltate eum in secula &c. quid, quæso, beatissimus pater Franciscus in animo suo versaret? quo igne dilectionis æstuaret, cum idem beneficium sibi impensum à Domino suo videret?

21 Fateor quidem hæc mira fuisse diuinæ virtutis opera, sed tamen multis Sanctorum nõ inueta. Referam alia, quæ in serui sui gratiam Dominus mirabili virtute operatus est. Quidam nactus sancti viri chordam, & eam aqua intingens, eandemque aquam ægrotis bibendam porrigens, omnis generis morbos sanabat: tantam Domino virtutem illi aque tribuente, quæ serui sui chordam tetigisset. Amplificat Lucas in Actis Apostolorum Pauli miracula his verbis: Virtutes quæ non quasi libet operabatur Deus per manus Pauli: ita vt super languidos deferrentur à corpore eius sudaria & semicinctia, & recedebant ab eis languores. Magnum hoc certè diuinæ bonitatis & charitatis erga fidelem seruum indicium; qui sic non ipsum modò, sed sudaria etiam quibus is narium sordes tergebat, hoc tanto honore afficeret. Verùm hîc ego aliquid video mirabilius. Non enim solam sancti viri chordam Dominus, sed aquam etiam quæ chordam tetigerat, hac tanta virtute donauit. Quanta ergo illa Dei bonitas & charitas? quantum illud Sanctos suos honorandi desiderium, quando illa etiam quæ eorum semicinctia tetigerunt, sic honorare dignatus est?

Adiungam his aliud mirabilius. In quadam Italiæ ciuitate pestis quædam grassabatur, quæ animantia cuncta deuastabat. Eius autem ciuitatis incolæ his malis afflictî ad beatissimi patris (cuius eximiam sanctitatem agnouerant) socios profecti, obnixè ab illis contèderunt, vt eis aquam, qua vir sanctus manus atque pedes abluerat, sibi donarent. Quod cum factum esset, animalia quæ vi morbi humi prostrata iacebant, huiusmodi aqua conspersa, sana protinus surgebant, & ad pastum læta properabant. Quis in hoc opere non apertè videat, quanto honore summus ille puritatis amator Sanctos suos glorifi-

cet, quando non modò seminectijs eorum, sed aquæ etiam, quæ pedum & manuum sordes exceperat, tantam vim conferre dignatus est, vt solo eius contactu salutem & incolumitatem animantibus præberet?

Referam aliud his etiam meo iudicio mirabilius. Accidit vt sanctus Pater graui morbo laborans iumento veheretur: in eo verò oppido per quod is transierat, mulier quædam in partu ita periclitabatur, vt iam de vita eius desperaretur. Cum autem iumentum illud eò reuocatum fuisset, ciues ex scæno quo illud pascebatur, paululum assu mentes, periclitanti quæ sceminae apponentes, eam protinus ab instanti mortis periculo liberarunt. Quis miraculum huic simile vnquam audiuit, aut legit? quis nō hic delicias Domini, & plus quàm maternā erga suos indulgentiam & amorem non miretur, qui tantam vim rebus omnibus, quæ ad sanctum virum quacunque ratione pertinebant, contulit, vt malis immedicabilibus mederentur? Et quidem scennū illud sancti viri corpus nō attigerat, attigerat autē iumentū quo ille vehebatur; & hoc satis habuit nature conditor, vt supra omnes nature leges desperatam laboranti salutem redderet. Quis igitur hoc noui generis miraculo ad hanc tantam Domini erga suos benignitatem & suauitatem non attonitus obstupescat? non illum totis visceribus ardeat? non pro illo millies mori concupiscat? Quis præterea talibus exemplis fidem & veritatem promissionum Christi non agnoscat, qui relinquentibus omnia multò maiora donat? Quantò enim plus est quod Franciscus à Domino recepit, quàm quod propter ipsum reliquit? Reliquit hæreditatem paternam, pro qua accepit imperium & potestatem diuinam.

§. II. 25

¶ Sed iam ex hoc loco digressi, ad alia non minus equidem mirabilia, sed tamen multò magis suauia veniamus, quæ quæ non minus vobis diuinæ suauitatis atque dulcedinis erga suos viscera pandant. Neque enim diuina pietas & indulgentia Dæmones atque morbos omnes sancto viro obsequi voluit, sed mutas etiā animates eiusdem imperio subiecit. Quamdiu primus generis humani parens in fide & obedientia Dei perstitit, cunctæ animantes eius voluntati obtemperabant. Quia igitur eò vir sanctus puritatis atque sanctitatis deuenerat, vt ad illum prioris innocentie statum redditus esse quodam modo videtur, voluit etiam vt simili modo animantia cuncta ad nutum seruo suo obtemperarent. Cuius rei nonnulla exempla, quæ grata vobis futura

26 tura spero, referam; idque eisdem ferè verbis, quibus ea sanctus Bona uentura, eiusdem vitæ scriptor, memorat: in quo nõ sermonis nitor, sed fides historiæ requirenda est. Ego verò dum singula hæc refero, nihil amplificabo, nihil sententijs & epiphonematis adiectis attollā, ne si in his diutius fuero immortalatus, sanctissimi Patris virtutibus referendis tempus desit.

Quodam tempore viro Dei fuit ovis oblata, quam propter innocentia & simplicitatis amorem (quam ovis natura præfert) grateranter suscepit. Monebat pius vir ouiculam ut & laudibus diuinis intenderet, & ab omni fratrum offensione caueret. Ovis autem quasi viri Dei pietatem aduerteret, eius institutione solite obseruabat. Nā audiēs fratres in choro cantantes, & ipsa Ecclesiam ingrediens, vocemque balatus emittens flectebat genua ante altare Virginis matris agni, ac
27 si eam salutare gestiret. ¶ Insuper cū sacratissimum Christi corpus in ter Missarum solennia eleuaretur, flexis curuabatur poplitibus, ex plo suo homines ad huius diuini sacramenti reuerentiā inuitans.

Alio quoque tempore ambulans cum fratre quodam per paludes Venetiarum, inuenit maximam auium multitudinem residentium & cantantium in virgultis. Quibus visis dixit ad socium: Sorores nostræ aues laudant creatorem suum, nos itaque in medium ipsarum euntes, laudes & horas canonicas Domino decantemus. Cumque in medium ipsarum ingressi essent, aues loco motæ non sunt. Et quia propter garritum ipsarum in dicendis horis se mutuò audire non poterant, conuersus ad eas vir sanctus dixit: Sorores aues à cantu cessate, donec laudes Deo debitas persoluamus. At illæ continuò tacuerunt, tamdiu in silentio persistentes, quamdiu diuinæ laudes persolutæ sunt. Quo officio peracto, a viro Dei pristinam canendi facultatem receperunt.

Apud sanctā Mariā de Portiūcula iuxta cellā viri Dei super ficum cicada residēs & decātās, cū seruū Dñi (qui etiā in paruis rebus creatoris magnificentiā admirari didicerat) ad diuinas laudes cātu suo frequētius excitaret, ab eodē quadā die vocata, velut edocta cœlitus, super ei' manū volauit. Cui cū dixisset, Cāta soror mea cicada, & Dñm creatore tuo iubilo lauda; sine mōra obediēs canere cœpit, nec destitit, donec iussu Patris ad locū propriū reuolauit. Mansit autē diebus octo ibidem, singulis diebus veniens, canens, & recedens, eiusque iussa perficiens. Tādē vir Dei ait ad socios; Concedamus iam sorori nostræ cicadæ recedendi facultatem: satis enim nos cantu suo letificans ad laudes Dei octo diebus excitauit: statimque recessit.

Accipiter

Accipiter præterea ibidem nidificans magno illi se amicitiaæ fœde 29
re copulauit. Nam semper horam, in qua vir sanctus ad diuina offi-
cia noctu surgere solitus erat, cantu suo præueniebat. Quod Dei fa-
mulo gratissimum erat: eò quòd tanta sollicitudo, quam circa eum
auis illa gerebat, omnem ab ipso torporem desidiaæ excuteret. Cum
verò seruus Christi infirmitate plus solito grauaretur, parcebat acci-
piter, nec tam antelucanas indicebat vigilias. Siquidem velut in-
structus à Deo, circa diluculum voce sua virum sanctum exci-
tabat.

Neque verò illud silentio prætereundum est; quòd cum ille vir
sanctus in castro Aluiano astante populo concionari cœpisset, hiru-
dines, quæ ibidem nidificabant, garritu suo loquentis vocem interci-
piebant. Quibus vir Dei omnibus audientibus silentium indixit his
verbis: Sorores meæ hirundines, iam tēpus est vt loquar & ego, quia 30
vos hætenus locutę estis. Audite ergo verbum dei, & silete. Mira res.
Illæ protinus tanquam rationis compotes subito tacuerunt; nec fue-
runt loco motæ, donec sermo finitus est. Omnes igitur qui hoc vide-
runt, stupore repleti glorificauerunt Deum. Huius autem miraculi
fama vbique diffusa, multos ad sancti viri reuerentiam, & fidei deuo-
tionem accendit. In ciuitate namq; Parisiensi scholasticus quidā bo-
næ indolis, studio diligenter intentus, dum importuna garrulitate
cuiusdam infestaretur hirundinis, dicere cœpit ad socios; Hæc hiru-
do vna ex illis est, quæ virum dei Franciscum prædicantem garritu
suo impediēbat: & conuersus ad hirundinem, fiducia plenus ait; In
nomine serui dei Francisci præcipio tibi vt ad me veniens continuò
conticescas. At illa, Francisci audito nomine, quasi viri disciplinis
edocta, & statim conticuit, & ipsius manibus tanquam tutę custodię 31
se commisit. Stupefactus adolescens ille, statim eā libertati restituit,
eiusque garritum amplius non audiuit.

Hæc sanè auium obedientia fuit. Quid verò illud, quod non
modò animantia, sed quæ erant etiam inanima voluntati serui Dei
obtemperabant? Cum enim is Caietæ prædicaret in littorē ma-
ris, turbis præ deuotione ruentibus vt eum contingerent, hor-
rens Christi seruus tantum populorum applausum, in vnā hæ-
rentem littori nauiculam profiliuit solus. Illa verò sine aliquo
motore aut remige, cernentibus & mirantibus cunctis, se lon-
gius à terra protraxit: ibidemque stetit inter fluctus immobi-
lis: finitaque concione, ac dimissa turba, ad eundem protinus lo-
cū sine vllō ductore redijt. Quis igitur tam obstinatę mentis esset, vt
prædi-

32 prædicationem Francisci contemneret, cuius virtute fiebat, vt non solum carentia ratione disciplinam suscipere, verum etiam inanimata corpora tanquam animata prædicanti seruirent? Hactenus Bonauentura.

Quid igitur inter hæc omnia fratres non nouum? non insolitum? non mirabile? quodque diuinæ pietatis & suauitatis erga suos viscera non declaret? Omnia certè noua, omnia mirabilia, omnia diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem referētia. Miror volucres cœli sancto viro obsequentes: miror cicadam ad diuinas laudes conuenientem: miror religiosam illam ouiculam, quæ cantantibus fratribus nō modò balatu suo concinebat, sed genua etiam ante sacratissimæ Virginis altare & sacram Eucharistiam flectebat. Sed multò magis adhuc accipitris illius prudentiam miror, qui quo tempore vir sanctus 33 ægrotabat, non vt antea media nocte, sed in aurora illum ad diuinas laudes excitabat. Qualis ergo illa Dei pietas, quæ sic serui sui labori parcebat, quæ somni tempus intercipi hoc tam nouo miraculo non sinebat? Quid amplius, quæso, pia & officiosa mater filio graui morbo laboranti factura fuisset?

Vidistis igitur, fratres, omnium penè creaturarum, & rerum etiam anima carentium obedientiam; quæ obedienti Dei seruo ad nutum obtemperabant. Iam ergo sola Angelorum obsequia illi deesse videbantur, quæ tamen minimè defuerunt: vsque adeò obedientiæ amator Dominus hanc in seruo suo virtutem honorare voluit, vt sequenti exemplo intelligi poterit. ¶ Cum quodā tempore vir sanctus multis ijsdemque grauissimis morbis laboraret, optabat aliqua suaui modulatione iacentis spiritus alacritatem excitare. Cumque id humano 34 ministerio fieri non posset (mirabilis planè & inaudita res) adfuit Angelorum obsequium, quod pio sancti viri voto satisfaceret. Nocte enim, vigilante ipso, atque diuina in sacro pectore versante, insonuit cithara quædam mirabilis harmoniæ. Nihil oculis cernebatur, sed auditus indicio citharædi transitus huc & illuc iens & rediens agnoscebatur. Cuius dulcisono carmine tanta in viri sancti pectore suauitas excitata est, vt in aliud se putaret seculum transiisse. Quis hic non exclamet? quis hanc tantam diuinæ suauitatis & bonitatis dulcedinem non attonitus obstupefcit? quis in hoc opere plenissima suauitatis Dei viscera erga suos non miretur? quis miraculi huius insolita nouitate, diuinæ bonitatis & charitatis magnitudinem non agnoscat, quæ bonos ac fideles seruos suos sic reficit, sic lætificat, sic pijs eorum votis obsequitur? Hac enim ratione Dominus non modò saluti, aut inopiæ,

inopiæ, aut periculis seruorum suorum, sed etiam delicijs consulit. 35
Iam verò quis sancti viri sensum, quis charitatis ardorem, quis cordis iubilum explicare valeat, cum hoc argumento ineffabile Dei bonitatem, charitatem, & suauitatem erga se intelligeret, qui sic eius votis ac desiderijs angelico ministerio satisfecerit? Quid ab eo non expectaret, qui hac etiam in re (quæ non tam necessitati, quam voluptati seruebat) sic prouidentem cerneret?

¶ Quo etiam argumento sancti viri supereminentem excellentiam animaduertere licet. Alij enim Sancti inter magna Dei munera computabant, quòd quidquid ab eo petijissent, facile impetrassent. At in hoc sancto viro sepe Dominus nequaquam ut is aliquid ab eo postularet, expectabat, sed votis etiam atque desiderijs eius citra orationis officium annuebat. Itaque desiderium illius pro oratione erat, ut fidelis inueniretur, qui dixit: Desiderium pauperum 36
exaudiuit Dominus. & iterum; Et erit, antequàm clament ad me, ait Dominus, exaudiam eos.

§. III.

¶ Hæc sunt, fratres, quæ supra alia omnia magnam mihi tum admirationis materiam, tum diuinæ bonitatis significationem præbent. Nā quòd ignis vim suæ virtutis oblitus fuerit, ne vir sanctus acerbè cruciaretur, salutis & incolumitati serui sui Dominus clemèti pietate prouidebat. Ac in his, quæ modò reruli miraculis, non salutis, sed iucunditati, non incolumitati, sed suauitati, non necessitati, sed delicijs prouisum est, ut vir sanctus tot inspectis miraculis, mirabilem erga se Domini indulgentiam atque suauitatem contemplans, totus in eius amorem exardesceret. Hoc autem quale sit, proposita hac similitudine 37
explicare contendam. Quemadmodum sponsus peregrè profectus, ad sponsam, quam habet charissimam, varia dona, & xenia, atque munera mittit, quo & suum erga illam amorem, & illius erga se dilectionem incendat: ita summus ille innocentiae & puritatis amator (qui hanc sancti viri animam, quam is virtutum omnium ornamenti deco-
rauerat, sibi in dilectissimam sponsam elegerat) non quidem aureis monilibus, sed clarissimis miraculis, quæ in illius gratiam, & spiritua-
lem iucunditatem edebat, & suas in illam charitatis delicias ostende-
bat, & illius erga se dilectionem vehementissimè inflammabat. Quam rem vel hoc vno exemplo demonstrabo. Cum viro sancto avis quæ-
dam suuiatilis oblata esset, isque alacriter susceptam passis manibus
ad volandum inuitaret, eaq; ab eius sinu discedere nollet, hæc paterna
Dei erga se indulgentia in tantæ bonitatis amorem raptus, post longè
hora

Psal. 10.
Esa. 65.

Simil.

38 horæ spatium, velut aliunde rediens, dulciter iterum auiculæ manda-
uit, vt Deum laudatura recederet. Quod illa protinus fecit. Quo igitur
admiracionis & amoris igne sancti viri anima in hoc opere affe-
cta fuit, eodem vtique in similibus miraculis incensam fuisse certissi-
mum est. Qualis igitur ea charitas erat, quæ tot miraculis in gratiam
sancti viri editis, tam magna passim incrementa capiebat? Nos sola
externa miracula cernimus, & narramus: cæterum à quanta Dei erga
seruum suum charitate proficiscerentur, quantumque rursus charita-
tis incendium in anima viri sancti excitarent, neque videmus, neque
vllis verbis explicare possumus.

Recensui, fratres, mirabiles huius sancti viri virtutes, in quibus
omnibus verè mirabilis extitit. Sed ego iã mirari desino, quidquid ef-
se mirabile dixi, cum primã tot mirabiliũ causam considero. Quis e-
nim, queso, nostrũ, si tot circa se diuina miracula, tot diuinę dilectio-
nis argumẽta, tot amoris incitameẽta, tot diuina beneficia, tot immen-
sa illius bonitatis exẽpla, ac postremò hæc tãtã auĩũ, pecorũ, Dæmo-
nũ, ac deniq; omniũ ferè creaturarũ obedientiã cerneret, non totus
præ amoris diuini magnitudine liqueficeret? nõ attonitus tãtæ bonita-
tis magnitudinẽ obstupesceret? non totus præ lætitiæ magnitudine
exiliret? non millies in ecstasim raperetur? Quam rem ipsius beatissi-
mi Patris sententia confirmare licet; qui quamuis, etiam latro-
nem, eadem quæ ipsa faciebat, facturum prædicabat, si eadem
gratia, eisdemque diuinis beneficijs, atque fauoribus à Domi-
no affectus fuisset. Itaque non ego iam Franciscum, sed Franci-
sci Dominum in Sanctis suis mirabilem prædico. Miror immensam
huius Domini bonitatem, miror charitatem, miror benignitatem,

40 miror ineffabilem erga suos dulcedinem & suauitatem; miror
plus quàm maternam erga suos indulgentiam; & agnosco verum
esse quod idem per Salomonem ait; delicias suas esse cum filijs
hominum. Rectè ergo celestis ille citharædus mirabilem Deum
esse ait in Sãctis suis. Non tam igitur eos esse mirabiles, quàm ipsum
in eis esse mirabilem prædicat: qui tanta dignatione & pietate &
suam erga illos dilectionem ostendit, & eorum erga se excitat &
incendit.

Prov. 84

Nondum tñ hic omniũ diuinorũ beneficiorũ atq; mirabilium fi-
nis. Superest aliud maximè mirabile: nempe Ordinis institutio, qui à
sancto viro initium duxit. Nostis enim quantum dignitatis & glo-
riæ beatissimi huius Patris Ordo in Ecclesia obtineat, in quo tot insig-
nes viri floruerũt, tot Episcopi, tot Cardinales, & Põtifices Maximi,

tot

tot clariffimi Doctores & cõcionatores, & (quod eft multò maius) 41
 tot inuicti Martyres, tot fanctiffimi Confeflores, tot puriffimæ Vir-
 gines. Nec vobis etiam mira eiuſdem Ordinis per vniuerſum terrarũ
 orbem dilatatio incognita eft, quæ monachorum, monafteriorum,
 & prouinciarum numero & multitudine longiffimo interuallo om-
 nes alios Ordines ſuperat. Si igitur hunc Ordinem D. Auguſtinus,
 aut Hieronymus, aut magnus ille Baſilius (qui non modò ſanctitatis
 opinione, ſed clariffima etiam omnium diſciplinarum doctrina cele-
 berrimi habebatur) inſtituere voluiſſent, non perinde mirum eſſet;
 ſed quòd Petri Bernardonis filius, ſine eruditione, ſine literis (qui totã
 adoleſcentiam in mercaturæ negotijs modò has, modò illas nũdinas
 frequentans exercuerat, quique ad extremum ad tantam ſe inopiam
 redegerat, vt viliffima tunica indutus oſtiatim vulgariũ mendico-
 rum more fruſta panis peteret, quibus vitam ſuſtenteret) hanc tantã 42
 rem animo agitarit, vt noui ac celeberrimi Ordinis inſtitutor, & au-
 tor, nouusque Patriarcha exiſteret; & non Auguſtini, aut Baſilij, aut
 Benediicti Regulam, ſub qua militaret, elegerit, ſed ipſe per ſe nouam
 viuendi Regulam condiderit, & a Pontifice Maximo eius approba-
 tionem pauperculus & ſeminudus impetrarit, reſque adeò feliciter
 ceſſerit, vt breuiſſimo tẽporis ſpatio eius Ordo ſanctitatis opinione
 & fratrum numero ſic dilatatus fuerit, vt viuente etiam ipſo quinque
 millia fratrum in primis eiuſdem Ordinis Comitijs cõuenerint, quis
 non miretur? quis non obſtupescat? quis non digitum Dei hãc inter-
 ceſſiſſe cognoſcat? quis non mirabilem Deum in Sanctis ſuis clame-
 re? Neque enim Franciſcum eo tempore ſic æſtimare debetis, vt modò
 facitis, quando eius gloria per vniuerſum terrarum orbem celebra-
 tur, quando tot immortalis Deo eius nomine tẽpla cõſecrata ſunt, tot 43
 que altaria eius imagine ſacrisque ſtigmatibus fulgent: ſed qualem
 iudicaretis, cum illam abiectiſſimi atque viliffimi hominis ſpeciem
 præſeferebat, quique ætatem omnem in taberna patris poſitus, mer-
 caturæ operam dederat. Si quis igitur eo tempore hũc eius animum
 atque propoſitum noui in Eccleſia Ordinis inſtituendi intellexiſſet,
 an nõ iſo pleno cachinno hoc eius propoſitum excepiſſet? non irriſiſ-
 ſet? & ſtultitiæ atque amentię illum condemnaiſſet? Quis igitur hũc
 Deum in Sanctis ſuis mirabilem non agnoſcat, quos ex infima mun-
 di fœce ad tantam dignitatis gloriam in Eccleſia ſua extulit; ſuſcitãs
 à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem, vt ſedeat cum prin-
 cipibus, & ſolium gloriæ teneat?

Quis igitur fratres (vt finem principio iungamus) adeò obtuſi cor-
 dis

Pſal. 10.
 Pſal. 63.

18. 1079

Pſal. 112.

44 dis erit, qui tot exemplis & argumentis ineffabilem Dei nostri bonitatem clara luce non videat, quæ tot modis viros bonos honorat, tot afficit beneficijs, tot miraculis illustrat, tot delicijs recreat, tantam erga illos indulgentiam, & amoris plus quàm materni (vt ita dixerim) teneritudinem ostendit? Quis igitur est, qui dum hæc ipsa considerat, in tantæ bonitatis & charitatis amorem non rapiatur? quomodo non totus amoris erga illum igne incenditur? quomodo se ab huius flagrantissimi Solis calore abscondit? quid amat, qui hanc tantam bonitatem non amat? cuius rei amore capitur, qui huius tantæ pulchritudinis amore non capitur? Quis non se iam felicem arbitretur, cui in promptu sit ad talis Domini amicitiam posse venire? quis seruire illi recuset, qui tam magnificis præmijs non solum in futura, sed in præfenti etiam vita obsequia sibi exhibita persoluit? quis non in ratione
45 dati & accepti cum eo velit agere, à quo tam magna lucra reportare valeat? quis non in ea terra sementem facere velit, quæ tam amplos ex se fundit prouentus? Si igitur (vt initio diximus) nihil nos magis ad amorem Dei nostri, quàm immensæ bonitatis eius pulchritudo in oculis & aspectu proposita excitare debet, hanc autem tot clarissimis argumentis & indicijs declaratam cernimus, quid superest, nisi vt tantorum mirabilium & gratiarum autorem totis visceribus diligamus, totis præcordijs illi omnibus in rebus obsequi studeamus, illum semper ante oculos habeamus, illum dies noctesque cogitemus, illius nos totos obsequio mancipemus, in illum semper intenti & suspensifimus, pro illo millies, si ita opus fuerit, mori cupiamus: vt cuius modò bonitatem per magnifica eius opera contemplamur in via, eandem tandem reuelata facie perpetuò videre mereamur in
46 patria.

IN FESTO BB. APOSTOLORVM

Simonis & Iudæ Concio prima; in qua lectio Evangelica explanatur.

T H E. Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Ioan. 15.

Nter omnes humanæ vitæ errores, fratres charissimi, non postremus ille mihi esse videtur, quòd plerique hominum diuina ex humanis æstimare solent, Deumque ex se ipsis, moribusque suis metiri. Hunc autem errorem Dominus.

Tom. ij.

D d.

prophe-

Isai. 55.

prophetica voce ab illorum mentibus eximendum curauit, cum dixit; Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ, nec viæ meæ, viæ vestræ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Subijciamus huius rei aliquot exempla. Multi homines, vbi iniuria affecti fuerint, difficiles sese admodum ad ignoscendum præbent: vnde videmus passim vetustissima atque penè æterna odia apud multos durare. Non defunt autem, qui Deum ex moribus & ingenio suo metientes, hoc eodem modo penè inexorabilem ipsum credant. Certè Nouatiani (qui secundam pœnitentiam negabant) talem eum esse credebant. Credebat & crudelis ille fratricida Cain, qui dicere ausus est, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. At hoc vsq; adeò à diuinis moribus abhorret, vt is per Prophetam dicat; In quacunq; hora impius conuersus fuerit ab impietate sua, ampliùs non recordabor scelerum eius. Desiste ergo tu verè & ex animo per lamenta pœnitentiæ à sceleribus tuis, desistetq; verè Dominus ab ira & vindicta furoris sui. Homines etiam molestè ferunt, si quis aliquid ab eis importunis precibus efflagitet: quæ nobis causa esse solet, vt importunas mendicorum voces molestè feramus. Non deerunt autem fortassè qui hoc ingenio Deum esse arbitrentur: cæterùm tantum abest vt hac importunitate diuina pietas offendatur, vt hoc officium non ad tempus, non statis horis atque diebus, sed sine vlla intermissione à nobis fieri moneat, cum ait; Oportet semper orare, & non deficere. & iterum; Vigilate itaq; omni tempore orantes. Homines præterea bene instituti, noua beneficia petere recusant à quibus multa iam antea perceperunt. At viri sancti hanc præcipuè causam noua à Deo munera petendi putant, quod multa iam antè perceperint. Quem enim benignum & misericordem frequenter experti sunt, sui quoq; similem perpetuò futurum sperant. Quod quia Asa rex Iudæ facere noluit, grauiter à Domino, misso ad hoc Propheta, obiurgatus est. Cum enim insignem illi Dominus victoriam aduersus innumerabiles Æthiopum legiones contulisset, vbi post aliquot dies à Rege Israel bello la cefsitus fuit, non ad opem Domini, sed ad Regis Syriæ auxilia confugit. Quod eius consilium Dominus non modò Prophetæ verbis, sed grauissimo etiam pedum morbo castigauit. At longè aliter sanctus Patriarcha Iacob, qui cum ab Esau fratre liberari à Domino peteret, vetera beneficia commemorans ait; Domine, minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua, quam explesti seruo tuo. In baculo

Genes. 4.

Luc. 18.

Luc. 21.

2. Paral. 16

Genes. 32.

4 baculo meo transui Iordanem istum, & nunc cum duabus turmis tuo beneficio regredior. Erue me de manu fratris mei, quia valde eum timeo.

Sed vt ad lectionem sancti Euangelij propius accedamus; homines, qui familiæ & seruorum obsequio indigent, seruitium ab illis quidem exigunt, sed seruitij mercedem eisdem pollicentur. Itaque beneficium dando, accipiunt, dum ab illis famulatum percipientes, debitum pro eo stipendium reddunt. Non deerunt autem multi, qui (vt antè dixi) ex humanis diuina iudicantes, pietatis & religionis cultum humanæ seruituti similem faciant: vt videlicet Deus obsequio & seruitio nostro ad nominis sui gloriam indigens, æternæ vitæ mercedem pro impenso sibi famulatu largiatur. Quod qui putant, maximo sanè & perniciosissimo errore tenentur. Neque enim is ad gloriæ suæ cumulum obsequio nostro indiget, qui ante omnia secula plenissimè in seipso gloriosus & beatus fuit. Cur igitur tanta à nobis seueritate mandatorum suorum obedientiam exigit? Non ob id certè, quòd is humano more famulatu & obsequio nostro egeat, sed quòd hæc ipsa obedientia ad salutem & incolumitatem nostram maximè pertineat. Quod quidem ex mandato eius ratione cernere facile est: quorum maxima portio ad humanæ vitæ tutelam spectat. Sicut enim is nulla indigentia aut necessitate, sed sola bonitate inductus (vt Plato quoque sensit) mundum condidit, & hominem in mundo, cui seruiret mundus: ita sola bonitate leges hominibus dedit, quæ ad eorum ipsorum salutem, pacem, & incolumitatem pertinent, quibus latè sunt: hoc enim apertè illa eius verba indicant, quibus ad Moysem de filiis Israël ait; Quis det eos talem

6 habere mentem, vt timeant me? Quamobrem quæso Domine? Vt bene sit, inquit, eis & filiis eorum post eos. Itaque sibi nihil de eorū obsequio sumit, totū laboris fructum in eos refundit. Addam hîc aliud mirabilius, quod quæ magis diuinæ bonitatis largitatem conspicuam nobis efficit. Quid illud est? Hoc certè, quòd ad hunc ipsum obedientiæ laborē ipse nos gratiæ suæ beneficio adiuuat, & ita adiuuat, vt maior pars operis nostri eius donū sit, adeò vt ipsa bona opera nostra, ipse magis, quàm nostra dici debeāt. Itaque electorū omnium illavox est: Omnia opera nra operatus es in nobis Dñe. Quanta ergo illa bonitas, quæ pro eo labore atque studio, quod non sibi, sed tibi expedit, ad quod etiā ipse re spiritus sui virtute adiuuat, eterne vitæ præmiū pollicetur? Quare si homines penitus cognitā & exploratam haberent, partim ad amorem tantæ bonitatis excitarentur (quæ plus quàm

Simil.
Plato.

Deut. 5.

paterna charitate, pro exhibitō legis beneficio, quasi pro impenso si-
bi obsequio præmium promittit) partim etiam ad ipsarum legum cu-
stodiam vehementius incitarentur: quando in earum obseruatione
non quidem rem alienam, sed suam agerent, sibi que tunc maximè
diuina mandata exequendo prospicerent. Cum enim homines adeò
commoditatum suarum auidi sint, vt per omnes sæpe flammās ad
lucra sua captanda irrumpant, quid non facerent, si diuinarum le-
gum obedientiam tam magna eis lucra, non ad animam solum, sed
ad corpus etiam; nec ad vitam modò futuram, sed ad præsentem quo-
que afferre intelligerēt? Hoc est igitur quod Saluator in hodierna san-
cti Euangelij lectione docere nos voluit, cum ait;

[*Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.*] Quid hac lege commodius
ad humanam vitam in pace degendam proponi potuit? Hoc enim
vno dilectionis præcepto Dominus & omnem iniuriam prohibuit, 8
& omnia benignitatis officia complexus est. Amor namque dono-
rum omniū & primum, & maximum, & omnium aliorum causa est.

Simil.

Vnde cum naturæ conditor Deus liberos à parentibus educari, & be-
neficijs omnibus affici vellet, miram erga illos charitatem mentibus
eorum ingenerauit: hac enim vigente, cætera omnia beneficia faciliè
cōsequutura intelligebat. Cum ergo toties Dominus hoc nobis cha-
ritatis præceptum commendat, omnia simul benignitatis, & miseri-
cordiæ officia in omnes homines commendauit. Hac autem lege

Simil.

quid humanæ vitæ commodius? quid salutaris? Sicut ergo leges ci-
uiles, (quas Philosophi Deorum inuentum esse dixerunt) nihil aliud
quàm hominum salutem, pacem, & incolumitatem intuentur (vt vi-
delicet homines sine iniuria in honesto otio & tranquillitate viuant)
ita etiam, ac multò magis, diuinæ leges hoc ipsum omni ratione cu-
rant. Non enim manum solum, vt humanæ leges, sed animum quo-
que ab iniuria, & voluntate nocendi prohibēt. Sed illæ tamen leges
hoc beneficio contentæ nihil amplius addunt. At summus ille legis-
lator Dominus, æternæ quoque vitæ mercedem legum suarum culto-
ribus promittit, beneficiū pro beneficio, & gratiam pro singulari gra-
tia rependens. Qua bonitate & charitate quid, quæso, cogitari mira-
bilius potest? Neque præmijs tantum magnificentissimis, sed acerbis-
simis etiam pœnis infligendis ad huiusmodi legum custodiam huma-
nas mentes inducit. Itaque si damnatorum pœnas, & damnatio-
nis causas excutere velis (hoc est, cur tam acerbis in gehenna sup-
plicijs improbi plestantur) deprehendes planè, alium ibi torqueri,
quia alienæ vxoris pudicitiam violauit; alium, quia honestæ vir-
gini

10 gini per vim stuprum intulit; alium, quia res alienas diripuit; alium
 quia contra ius fasque iniquam tibi litem intendit; alium, quia iu-
 dex cum esset, iniustam contra te sententiam tulit; alium, quia fal-
 sum contra te testimonium commentus est; alium, quia contume-
 lijs, iniurijs, fraudibus, & insidijs salutem & honorem tuum peti-
 uit; alium, quia pauperes & tenues homines per vim & potentiam
 oppressit. Horum enim scelerum autoribus locum illum supplicio-
 rum refertissimum esse constat. Vtroque igitur modo Dominus
 & poenarum acerbitate, & premiorum magnitudine ad legum sua-
 rum obseruationem homines adducit. Legum autem eius compen-
 dium his verbis, quæ audistis, continetur. [*Hæc mando vobis, vt
 diligatis inuicem.*] Itaque cum ipsi nos ipsos illo iubente diligimus,
 illum utique diligimus; & cum dilectionis officia in alios conferi-
 mus, tunc illum officijs prosequimur, & legem eius implemus. An
 11 non ipse hoc idem per Prophetam testatus est? quid enim aliud illa
 eius verba significant; In loquela enim labij, & in lingua loquetur
 populo huic, cui dixit, Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc
 meum refrigerium? Preñuntiat autem hoc in loco Dominus Aposto-
 lorum prædicationem, ad quam variæ illis linguæ donatæ sunt, qui
 tamen concordî sententia eandem hominibus doctrinam prædica-
 bant. Eius verò doctrinæ summa erat; Hæc requies mea, reficite las-
 sum, & hoc meum refrigerium: qua quidam lege atque doctrina pro-
 pensa Domini voluntas ad omnes homines omni ratione iuandos
 apertè insinuatur. Quo in loco vehementer illa Domini verba notan-
 da sunt; Hoc est meum refrigerium. Perinde enim atque ipse nostris
 angustijs & miserijs premeretur, ita suum esse refrigerium ait, affli-
 ctos & inopes consolari: ideoque beneficium in se collatum reputat,
 12 quidquid in miseros homines fuerit impensum. ¶ Hoc præterea in-
 ter summa sacrificia, sibi que gratissima computat. Enumeratis enim
 pecudum omnium sacrificijs, eisdemque repudiatis, hoc tandem
 sibi velut omnium suauissimum offerri postulat: Inuoca me in die
 tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Quid autem optabilius
 accidere homini poterat, quam ab imminentijs periculis (quæ nos
 undique circumstant) liberari? Hoc igitur quod nobis maxime saluta-
 re est, illi quoque sacrificium gratissimum est. ¶ Quam rem Domi-
 nus, Phariseorum calumniâ retundens, evidenti scripturæ testi-
 monio confirmavit. Cum enim illi Dominum accusarent, quod
 peccatores reciperet, & cum illis manducaret ac biberet, illè eos ad
 scripturæ auctoritatem remisit, dicens; Ite, discite quid est, Misericor-

Isai. 28.

Psal. 49.

Matth. 9.

Osai. 6.

- Obiect.** diam volo, & non sacrificium. Quid ais Domine? an non præstātius est sacrificium quod Deo offertur, quàm misericordia quæ hominibus exhibetur, præsertim cùm sacrificium religionis opus sit, quæ inter morales virtutes præstantissima habetur? Est ita planè: nec Dominus hoc in loco sacrificiorum maiestati derogat, sed nudum tamen sacrificium repellit, cùm misericordia & benignitate destitutum est. Hoc enim non verum sacrificium, sed sacrificij simulachrum magis existimandū est. Verum namque sacrificium à Spiritu Domini profectum, eiusdem Spiritus gratiam in animo auget, à qua profectū est. Eiusdem autem Spiritus communio, eosdem affectus, idemque vitæ genus in animo habentis ingenerat. Talis autē affectus nec peccatores respicere volentes contemnit (quod Pharisei faciebant) & omnes homines officijs, charitate, misericordia, & omni ratione iuuare studet; quod diuinæ benignitatis proprium est. Hūc enim animum, hos mores ex diuina communione & familiaritate in se transfundit, quisquis familiariter cum Deo versatur. Quam rem Moyse exemplo cōprobare licet. Quoties enim Israëliticus populus ab Ægypto egressus imperium Domini per summum scelus contempsit? quoties eius iram prouocauit? quoties ab eo propter asidua & quotidiana scelera diris plagis attritus fuit? Quadraginta, inquit, annis proximus fui generationi huic, & dixi, semper hi errāt corde. Quorū sceleribus & flagitijs ipse quoque Moyse, qui eorū ductor erat, sic offensus fuit (præsertim cùm ab eo carnes in illa solitudine petierunt) vt animi sui morem & consternationē his verbis apud Dominum testatus sit: Cur afflixisti seruum tuum? cur non inuenio gratiam coram te? Et cur iam posuisti pondus hoc vniuersi populi super me? Nunquid ego cōcepi aut genui multitudinem hanc tantā, vt dicas mihi, Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulū? Animaduertite quæso fratres, quō affectu Dominus, quibus charitatis visceribus incredulū & rebellē populū tractari volebat, à quo toties violatus & offensus fuerat! Hic enim animus, hoc pectus, hoc ingenium illius beatissimæ mentis est. Quem etiam animum idem Moyse (qui tam familiari Dei cōsuetudine utebatur) se induisse multis in locis ostendit. Cum enim Dominus propter nefariū illud cōflati vituli scelus præuicatorem populum funditus perdere vellent, Moyse verò principatum longè maiorem & præstantiorem polliceretur, sanctus vir post quadraginta dierum ieiunium, totidem rursus dierum spatio prostratus coram Domino iacuit, suppliciter illum deprecans, vt vel populi sui peccato veniam daret, vel se de libro suo deleteret: se enim nullo modo

16 lo modo pati posse ruente populo superstitem relinqui, nec illi iucundum aliquid in communi populi vastitate accidere posse. Talia enim vir sanctus charitatis viscera ex consortio sermonis Domini induerat. ¶ Hinc D. Chrysost. sanctos illos Anachoritas, qui turbis vrbium, & humana consuetudine relicta, in solitudine vitam perducebant, non ideo agrestes & inhumani extitisse ait, quod ab hominum cœtus secreti viuerent: imo verò quò magis diuina consuetudine fruebantur, hoc magis diuinam benignitatem & charitatem in homines, quos ipse cõdedit, & summa charitate prosequitur, imitabatur. De ijs dem etiã Grego. Theolog. ait, quod in media hominum luce versantes, solitaria vitæ rationem seruarent, & in solitudine agentes, charitatis, humanitatisque officia studiosissimè tuerentur.

Chrysost.

Gregor.
Theolog.

Cæterum vt ad diuinæ legis rationem redeamus; quemadmodum ea diuinæ charitatis & benignitatis imaginem nobis repræsentat, ita humanæ malitiæ prauitatem & cæcitatem oculis nostris ingerit, qui nec talem legislatorem amore complectimur, qui nobis gratiam pro gratia largitur, dum pro latæ legis beneficio, cœlestis hereditatis beneficium promittit: in super & legem eius, qua parte nostris commodis per dilectionis mandatum consulit, cœu gratiem & difficilem ita accusamus, vt multi cum ad illam adiguntur (præsertim qui cum proximis inimicitias fouent) ad illam tanquam ad tirremium seruitutem damnari se credant. Imo erunt fortasse nonnulli, qui se magis ad Insulas ardore Solis exustas in exilium relegari patiãtur, quàm ad huius legis custodiam obligari; [Hæc mado vobis, vt diligatis inuicem.] Verum ex hoc loco digressi ad sequentia veniamus.

18 ¶ Pergit deinde Dominus discipulos confirmare, ne sæuentis cohera eos mundi odia pertinescant. Sequitur enim: [Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.] Prius quàm horum verborum explanationem attingam, quid his beatissimis Apostolis in quadam Persidis ciuitate sub Regè Xerxè acciderit (quod huic proposito maximè quadrat) commemorabo. Erat in ea ciuitate templum Soli & Lunæ dicatum: in quod à Pontificibus & furente populo sancti Apostoli adducti sunt, vt commentitios illos Deos adorarent. Erat in eatempli parte, quæ ad Orientem pertinebat, currus fusilis ex auro, in quo Sol cum radijs fusilibus ex auro erat collocatus. Ex altera parte stabat Luna fusilis item ex argento, cum curru

boum fusili ex argento. Eos vt colerent Apostoli, Pontifices cum
 populo cōgebant. Ipsi verò indicto silentio, Solem & Lunam seruos
 Dei esse scire se professi sunt: qui tamen in cælo essent collocati. Ita-
 quæ eos non sine iniuria in templo includi, quos in cælo collucere
 ab orbe condito constaret. Atque vt intelligerent, non Solem & Lu-
 nam in simulachris inesse, sed Dæmonia, ipsi imperaturos se Dæmoni-
 bus professi sunt, vt à simulachris exirent, atque ea comminuerent.
 Hæc inter eos officia diuisa sunt, vt vno eodemque puncto tempo-
 ris Simon Dæmoni qui in Solis, Iudas ei qui in Lunæ simulachro in-
 clusus erat, imperaret. Quod cum ab eis factū esset, statim duo æthio-
 pes nigri, nudi, horribilesque specie visi sunt egredi, qui simulachris
 in frustra concisis, cum magno clamore abierunt. Hactenus de histo-
 ria: nunc ex ea propositi mei rationem aperire volo. Christi igitur A-
 postoli Deorum illorum deformitatem, horribili eorum specie ante
 spectantium oculos posita, ostendere voluerunt: ego verò alterius
 Dei, commentitij nempe mundi sceditatem ex his Domini verbis vo-
 lo vobis exponere. Ait enim, [*Si de mundo fuissetis, mundus quod sum-
 esset diligeret, &c.*] hoc est, si mundano more vitam institueretis; id
 est, si fastum & superbiam, si opes, si voluptates, si ingentia palatia, co-
 piofam familiam, longum seruorum agmen, & varias vitæ delicias
 (quæ omnia mundani homines per tela, per ignes inquirunt) vos etiā
 simili ardore quæreretis, mundus vtrique nullo modo in vobis impro-
 baret, quod ipse moribus suis probat: alioqui se ipsum accusaret, dam-
 nationisque sententiā cōtra se ferret. [*Quia verò de mundo nō estis.*]
 hoc est, quia celsiores mundo effecti, quæ mundus probat, improba-
 tis; quæ ille amplectitur, repudiatis; quæ in summo pretio habet, con-
 temnit; quæ tantum ille non adorat, pedibus conculcat; propterea
 odit vos mundus. Sed hæc obscurius diximus, apertius eadem didi-
 mus: Si vitam pessimis ac turpissimis rationibus institueretis, vos qui-
 dem mundus diligeret: quia verò candido pectore estis, & innocen-
 tiam, pietatem, & iustitiam colitis, propterea odit vos mundus. Hos
 esse mundi mores, hoc ingenium testatur Sapiētia Patris. Quæso vos
 fratres, qui alij mores, quod aliud est Dæmonis ingenium? An non il-
 le virtutis hostis, & vitiorum amator, & autor, & incentor est? Quod er-
 go ille ingenio & mente est, eadem & mēbra eius, in quibus ipse ope-
 ratur, esse necesse est. Animaduertite ergo, quem Deum mundani ho-
 mines colant, quem vitæ ducem sequantur, citius leges & placita, vni-
 uersis Dei legibus & consilijs anteponan. An non igitur hoc ad mun-
 di deformitatem agnoscendam satis est, quod eadem mentē, eodem
 ingenio

22 ingenio; atque Damon ipse sit; eademque reus & nefaria facinora moliatuf?

Quod si alios eius mores agnoscere vultis, observare quid deinde Dominus addat, [si me persequuti sunt, & vos persequentur: si sermonem meum servauerunt, & vestrum servabunt;] hoc est, observabunt, varias tendentes insidias, ut verba vestra calumniantur, & vos, sicut & me, capere in sermone possint. Porro autem de mundi huius principe hoc Dominus testimonium tulit, quod is homicida esset ab initio. Idem etiam elogium convenit mundo, qui & Dominum occidit, & Martyres, & Prophetas, & Apostolos, quibus Dominus cum eos ad prædicandum destinasset, ait, Ite, ecce ego mitto vos tanquam agnos inter lupos. Ad Ezechielem vero ait, Fili hominis, increduli & subverfores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. En, fratres, aliud mun-

23 di, hoc est, mundanorum hominum præclarum facinus: quod autem vitam, & ministros eius varijs supplicijs interemerant. Aequum ne igitur vobis esse videatur, talis Dei legibus obsequi, & secundum eius præscriptiones & iudicia vitam instituere? At respondebitis forsitan. Ille quidem mundus sanctorum sanguine cruentus iam dudum è medio sublatu est: alius nunc pro illo novus surrexit, longè ab istis sceleribus abhorrrens. Confiteor planè, non est modò mundus iste sanguinarius: quia non ad piorum sanguinem fundendum mucronem exacuit, sed quid si in omnibus alijs præcipienti mundo magis quàm Deo paretis? An non ille magis Deus existimari debet, cuius legibus obtemperatis, quàm cuius leges contemnitis? Sed ne amplificandi gratia hæc à me dicta esse existimetis, huius rei periculum faciamus. Quàm multos, quæso, in Christiano populo reperire licebit, qui

24 ubi obstinato animo scelestum aliquod facinus suscipere decreverunt, si illis omnia Dei præcepta & consilia, si terrores & minas ab eo propositas, si summum crucis & redemptionis beneficium, si mortem, si iudicium, si gehennam, si celestem gloriam, cæteraque fidei Christianæ mysteria proponas, ut ab eo facinore deterreas, nihilò magis agas, quàm si surdo caneres fabulam. Ohturavit enim ad hæc omnia velut aspis aures suas: quæ non audit vocem incantantis sapiëter. Quia tamen si divinis rationibus ommissis, humanis apud illos agere velis, & id facinus quod animo cõceperunt, existimationi eorũ vel apud populares honores, vel apud principem officere probaveris, vincas post tergũ manus dabunt, & in tuã protinus sententiam pedibus discedet. Quod omnia igitur fidei sacramenta, & Christi crucis memoria effigere nullo modo potuerunt, quibus popularis aures metus plenissi-

Ioan. 8.

Luc. 10.

Ezech. 201

Obiectio.

Dilutio.

Psal. 57.

mè præstitit. Apud hos igitur homines, cuius autoritas & imperiū ma-
gis valet, Dei, an mundi? An nō hic apertissimè posui habito Deo mū-
dus antefertur, mundus, maiori in pretio habetur, mūdo magis quā
Deo obtēperatur, mundi leges, mūdiq; metus, diuinis legibus acti-
oni diuinæ antepōnuntur? Quid mea refert, q tu verbis & appellatio-
ne Deū honores, in quod Deo debetur, mundo tribuis; hoc est, si obe-
dientiā & honorē Deo debitū, spreto Deo, ad mūdū defers? Rectē

Augst. D. Aug. Quinquit, homo, viluit tibi Deus? Viluit planè, cui vilissima mundi cōmoda, & rerum sculi anteferuntur. Hæcine sunt obsequia, hi honores, hic cultus est, qui tibi, Dñe, creationis, redemptionis, cætorumq; beneficiorū iure debetur? Hæcine est incarnationis, passionis, & omniū laborum tuorum fructus, quos vt nos à mundi seruitu-

Joan. 12. te eriperes, pertulisti? Vbi est illa promissio; Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi ejicietur foras: & ego si exaltatus fuerim a terra, omnia traham ad me ipsum? ¶ Et quidē q̃ homines ante latā legē mundi legibus parerent, & sese omni genere flagitiorum inquinarent, minus planē mirum esset: peccatum enim eo tēpore nō ita imputabatur, cū lex nō esset; & qui lata iam per Moysen lege deliquerunt, minus etiā accusandi sunt, q̃ literam tantū perceperint occidē

te, nō spiritum iustificante: at, nō, qui nō sub lege, sed sub gratia cōsti-
tuti sumus, quibus tot virtutum exēpla exhibita, tot beneficia imper-
sa, tot sacramenta in humanæ infirmitatis remediū instituta, tot diui-
ni amoris & timoris incitamenta, tot deniq; diuinæ bonitatis myste-
ria ante oculos posita sunt, totq; Ecclēsiæ voces aures quotidie no-
stas feriunt; quo modo tot ad pietatē & iustitiā stimulis agitati, totq;
adiumentis instructi, ad eō nihil proficimus, vt dicere nos quod cum

Esaï. 63. Propheta possumus; Facti sumus velut à principio, cum nō domina-
reris nostri, nec invocaretur nōmē tuum super nos! Quid, quāso, infi-
nuare nobis Paule voluisti, cum diceres, Peccatum vobis nō domi-
nabitur: non enim estis sub lege, sed sub gratia? Ecce nunc sub gratia
Rom. 6. constituti, non minus modò delinquimus, quā hominēs sub lege;
imo & ante legem delinquebant.

¶ Hoc colligitur, fratres, quod vehementer causam nostram premit, ac
plane inexcusabile facit. Subdit namq; Dñs; [si non venissem, et loquu-
tus eis non fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non ha-
bent de peccato suo.] Hæc non Iudeis quiddò, sed nobis etiam dicta pu-
temus. Nec enim minora nobis ad pietatem adiumenta, quàm illis ad
fidem argumenta data sunt. Quocirca si illorum perfidia excusatio-
nem non recipit, vehementer timendum est, ne fortè obliuiscamur mihi

torum prauitas non admittat. Quod quod apertius intelligatis, expendamus quid sibi Dominus velit, cum ait: [Si non venissem etc. peccatum non haberent.] Cur enim peccatum non haberent? Hoc in loco D. Thom.
 mas, peccati nomine, non omnia peccata, sed infidelitatis, peccatum intelligit: quod tamen instar peccatorum omnium est: quandoquidem sublatâ fide, cetera omnia peccata manent, quæ nisi per mediatoris Christi fidem remitti nequeunt. Ab hoc autem peccato Iuda os immunes futuros fuisse ait, si eos ipse Dominus ad fidem & signis, & verbis erudiendos minimè suscepisset. Sic etiâ barbaræ nationes (quibus nondum Euangelium annuntiatum est) ab hoc infidelitatis peccato immunes sunt. Nihilominus tamen hi omnes æterno supplicio multabuntur: non quidem ob infidelitatis peccatum (à quo illos inuincibilis, vt vocant, ignorantia excusat) sed propter alia multa flagitia, quæ ipsi non contra fidei lumen (quo caruerunt) sed contra naturale lumen, quod mentibus nostris cum ipsa simul natura impressum à conditore fuit, admiserunt. Sicut enim is cum Angelos creauit, species etiam & rerum scientiam simul in eorum mentibus creauit: ita cum rationalem animam condidit, lumen quoque illi, quo à bonis mala discerneret, indidit; & naturalem quandam auersionem à malo, & ad bonum propensionem ingenerauit. Quia igitur aduersus hoc inditum rationis lumen deliquerunt, non dubium quin æterno supplicio apud inferos cruciandi sint. Sicut enim extra arcam Noë, domumque Raab in Iericho nulli salus contingere potuit, ita nec extra Christi fidem & Ecclesiam.

Nunc quæso fratres diligenter expendite, cuiusmodi nos periculum maneat. Si enim barbaræ istæ nationes ob violatam naturalem legem, quæ animis nostris impressa est, sine fine cruciandæ sunt; quo nos timore concuti par est, qui tam multa alia ad pietatem & iustitiæ adiumenta percepiimus? Nos enim ipsum naturæ lumen, nos catholica fides, nos Evangelica doctrina, nos innumera Prophetarum, Apostolorum, & Ecclesiæ doctorum volumina, nos quotidiana Ecclesiæ voces ad pietatem erudiant, & hortantur. Adde his tot clarissima non modò Sanctorum omnium, sed ipsius etiam conditoris nostri exempla, tot in humanæ infirmitatis remedium instituta sacramenta, tot internos Spiritus sancti motus, qui semper stat ad ostium & pulsant. Quid referam ipsius Domini Saluatoris aduentum, & acerbissimam mortem nostri gratia susceptam; qua & summum à nobis erga se amorem, & summum peccati odiū (propter quod deledū tā multa passus est) meritisimo iure exigit? Multi solam de peccatis rationem in diuino

D. Thom.

Simil.

Genes. 7.
Iosue. 6.

Apoc. 3.

in diuino iudicio exigendam, timent: ego verò non minus credito-
 rum talentorum, hoc est, diuinorum beneficiorum, ac præcipue sum-
 mi & maximi redemptionis & salutis nostræ beneficij rationem exi-
 gendam pertimesco. Quam quidem rem non obscure Saluator decla-
 rauit, cum ait: Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum,
 & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. quod perinde
 est, ac si diceret; Dánationis & iudicij hæc præcipua causa futura est,
 q̃ lux cœlestis, quòd malorum omnium medicina, q̃ promissa salus
 & vita, quòd sapientia & iustitia, quòd sanctificatio & redemptio ve-
 nerit in mundum, quã tamen gratis oblatam à se improbi repulerūt.
 Quocirca nullo modo naturæ infirmitatem prætexere iam possunt,
 cum ipsi oblatam medelam repudiauerint, nec se cœlesti medico
 sanandos præbere voluerint. Magnum ergo nobis, fratres, ob admis-
 sa flagitia periculum impender, nec minus tamen ob accepta benefi-
 cia, & salutis adiumenta neglecta. Hinc idem Dominus (vt Matthæus
 Euangelista refert) cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ fue-
 rant plurimæ ipsius virtutes: quæ tamen ne his quidem diuinæ vir-
 tutis argumentis ad pœnitentiam excitatæ fuerint. Potuerat quidem
 Dominus multa illarum ciuitatum scelera percerisere, sed his tamen
 silentio pressis, hoc vnum commemorat, quòd eorum causam maxi-
 me premebat: Hoc est etiam in causa fratres, cur sanctissimi quoque
 viri hoc iudicium reformident: quia quamuis nullius sibi lethalis cri-
 minis conscij sint, huius tamen beneficij rationem sibi à Deo exigen-
 dam pertimescunt. Quæ ratio Diuum Thomam impulit, vt dicat, le-
 uiori apud inferos pœna propter scelera sua infideles, quam fideles
 esse puniendos: quòd videlicet vtrique pro qualitate percepti lumi-
 nis, & beneficiorum diuinorum, atque adiumentorum (quæ vtrisque
 ad rectè viuendum donata fuerint) plectendi sint. Quocirca oro ob-
 testorque vos fratres, vt hæc ipsa quæ diximus, diu multumque cum
 animo vestro cogitantes, auresque vestras mundi vocibus obturan-
 tes, easque diuinis oraculis referantes, secundum eorum præscripta
 vitam & mores vestros instituatis. Nemo nostrum sibi vilescat, nemo
 parui salutem suam æstimare velit. Pretium enim animarum nostra-
 rum sanguis Christi est. Quin & Martyrum etiam & Apostolo-
 rum sanguine hæc tantà salus ad nos vsque perlata est. Vt enim
 nobis fidem, fideique doctrinam & sacramenta traderent, immen-
 sos labores pertulerunt, omnes orbis regiones peragrarunt, acerbissi-
 ma cunctorū penè mortaliū odia præceptoris sui exēplo sustinuerūt,
 ac postremo, quod terribilium omniū extremum esse dicitur, acer-
 bissimis

Ioan. 3.

Matth. II.

P. Thom.

- 34 bisimis supplicijs vitam profuderunt. Sui enim & cæterorum Apostolorum nomine Paulus admiranda illa certamina, & labores propaga-
 ganda fidei gratia susceptos, describit his verbis: Puto enim quod *1. Corin. 4.*
 Deus nos Apostolos nouissimos ostendit, tanquam morti destina-
 tos: quia spectaculum facti sumus mûdo, Angelis, & hominibus. hoc
 est, tam multis ac magnis persecutionum procellis nos mundus exa-
 gitauit, vt quemadmodum in spectaculis publicis homines feris dila-
 cerandi obijciuntur: ita nos laboribus nostris, non hominibus solùm, *Simil.*
 sed Angelis etiam admirandum spectaculum facti sumus. Enumerat-
 que deinde suos atque coapostolorum multiplices labores, his ver-
 bis: Vsq̃ue in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & co-
 laphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes mani-
 bus nostris. Maledicimur, & benedicimur: persecutionem patimur, &
 35 sustinemus. blasphemamur, & obsecramus: tanquam purgamenta hu-
 ius mundi facti sumus, omnium peripsēma vsq̃ue adhuc. Hactenus
 verba Pauli: quæ is non de se modò (vt antè diximus) sed de cæteris
 quoq̃ue Apostolis prædicat. De quorum numero gloriosi Apostoli,
 Simon & Iudæ (quorum hodiè festum diem celebramus) extitēre: de
 quibus illud certum est, quod simili cum cæteris Apostolis studio
 fidem Christi propagarunt, similemque martyrij coronā adepti sunt.
 Quo autem in loco, aut quomodo res gesta sit, quoniam Ecclesiasti-
 ci Scriptores variant, nihil in præsentia dicimus. Nos autem, fratres,
 eorum fidem, charitatem, patientiam, constantiam, diuinæ gloriæ stu-
 dium, & vitæ puritatem imitari studeamus; vt eorum vestigijs insiste-
 tes, ad eorum tandem societatem peruenire mereamur: præstāte Do-
 mino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit &
 36 regnat in secula seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO BB. SIMONIS

& Iudæ Concio secunda; in qua, post breuem Euangelicæ lē-
 ctionis explanationem, de laborum patientia, & perfe-
 ctā in Deum charitate agitur.

*T H E. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem
 vobis odio habuit. Ioan. 15.*

Odierna sancti Euangelij lectio, fratres charissimi, pars
 quædam est excellentissimi illius sermonis, quem Domi-
 nus in nouissima cœna ad discipulos habuisse memora-
 tur: in quo illos partim ad mutuam dilectionem adhorta-
 tur;

tur; partim de suo abscessu mœrentes consolatur; partim verò labores & certamina, quæ illos in Euangelij prædicatione manerent, (ne ipsos imparatos, & falsa securitate torpentes inuenirent) prænuntiat. In præsentī verò sancti Euangelij lectione hæc eadem ferè attingit, & nouis ea rationibus confirmat, quæ nos modò breuiter perstringimus. Quam rem vt piè & vtiliter præstare possimus, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Ioan. 14.

¶ [Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.] Expofuerat paulò antè Dominus ingentia præmia, quæ mandatorum & legum fuarum cultoribus constituta erant. Dixerat enim primò; Si quis diligit me, sermo nem meum seruabit, & Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Hoc autem præmio quid optari maius potuit atque præstantius? A deum, inquit, veniemus: nec veniemus modò, sed etiam mansionem apud eum faciemus: in eo videlicet tanquam in augustissimo templo nostro commorantes; quod non ex dolatis lapidibus, sed ex pretiosis virtutum margaritis cõstructum est. Quid autem ibidem habitans Dominus faciat, non est difficile diuinare. Cùm enim effectrices causæ similes sibi effectus, quatenus licet, efficere conentur, quid in mente hominis Deus habitans nisi sibi similem hominem facere contendet? Itaque cùm ipse sit lux (vt Ioannes Euangelista testatur) illuminabit oculos nostros, & splēdidissimam pulchritudinis suæ notitiam mentibus nostris infundet.

Ioan. 1.

Hebr. 12.

Cùm idem etiam ignis consumens sit, excoquet vtique omnem impuritatem nostram, & quidquid dissimile sibi in nobis deprehenderit, exuret, nosque sui amore inflammabit. Cùm verò panis Angelorum sit, cibabit vtique nos pane vitæ, & intellectus. Cùm idem etiam fons sit, sitim animæ nostræ sedabit, & arentem cordis nostri terram, vt fructus vitæ proferat, irrigabit, & cupiditatum nostrarum ardorem salutarī gratiæ suæ vnda refrigerabit. Denique cùm idem immensa bonitas, summa puritas, & insuperabilis fortitudo sit, harum nos virtutum participes efficiet, si nos illi religiosè & humiliter tractandos atque regendos committamus, vt iam cū Propheta dicere possimus; Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter nostrum? Deus, qui præcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam: qui docet manus meas ad prælium, & posuit vt arcum æreum brachia mea. Hæc igitur omnia mandatorum suorum cultoribus Dominus pollicetur, cùm ait; Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. ¶ Quid verò præmium illud, quàm magnificum

Psal. 17.

- 4 & admirandum? Si manseritis, inquit, in me, & verba mea in vobis Ioan. 15.
manserint, quodcūque volueritis, petetis, & fiet vobis. Est ne aliquid
in vita maius quod hominibus proponi possit? Quid opes, quid reg-
na, quid imperia, huic felicitati comparata, nisi pulvis & vmbra sunt?
Quam multa reges, quam multa Imperatores sitienter appetunt, quæ
vel propter inopiam, vel propter imbecillitatem & impotentiam con-
sequi non possunt? Quid autem illi deesse potest, cui à sempiterna &
ineluctabili veritate dictum est; Quodcūque volueritis, petetis, &
fiet vobis? Reliquum est igitur, vt quantum velis, exoptes: quantum
optaueris, poscas: quantum poposceris, te impetraturum confidas: &
cū magnum aliquem iustitiæ gradum adeptus fueris, ad altiore re-
pentē contendas, neque vllis bonis contentus, ad maiora & altiora
nitare, & semper immensa & infinita concupiscas. Explebit enim cu-
piditatem tuam clementissimus ille Dominus, & quò ardentius sitie-
ris, eò bibes affluentius. Dilata (inquit ille) os tuum, & implebo illud. Psal. 80.
Vnde Dauid mentem suam excitat ad tantæ magnificentiæ atque li-
beralitatis laudes egregiè concinendas, illumque optimum parentem
perpetuò celebrandum, qui desiderium nostrū, quantumuis magnum
& infinitum, replet. Quamuis igitur aliquid amplum & magnificum
consequāre, cū semper aliquid in rebus diuinis amplius occurrat
(neque enim fieri potest, vt in rebus infinitis finem aliquando repe-
rias) semper aliquid erit noui quod optes, quod obsecres, quod adipi
scāre. Quòd si aliquando volueris vt Sol in cælo sistat, aut quā vene-
rat, reflectatur, id etiam petes, & impetrabis. Et si volueris vt arbor
euulsis radicibus se in mare præcipitet, aut mōti præceperis vt aliò se-
cedat, mons etiam ille obtemperabit. Quam rem sanctissimum atque
6 doctissimum Gregorium, Ponti Episcopum, Eucherius in Epistola
ad Valerianum fecisse memorat, vt locum exadificandæ Ecclesiæ ad
fidelium commoditatem præberet, qui sæuiente persecutionis pro-
cella in montibus latitabant. De beato quoq; Hilarione D. Hierony. Hierony.
scribit, quòd cū immanis quidam Draco regionem vastaret, vir san-
ctus pyrā ingentē accēdi iusserit, Draconiq; ad se vocato præceperit,
vt pyrā ingrederetur: cui teterrima bellua obtemperans, flammis ab-
sumpta est. Quid hac potestate mirabilius? Cū verò (vt idem D. Idem.
Hierony. refert) per idem tempus mare suos fines egressum, altissi-
mos etiam montes operiret, & periculum esset ne finitima loca om-
nia aquis obrueret, idem sanctus crucis signo in sabulo factò, furenti
pelago præcepit, ne quos ipse illi fines eo signo præfixerat, trāsgredere-
tur: quod præceptum mare fremens & intumescēs, & sese in maximā
altitudi-

7
 altitudinem attollens (quasi violentiâ à sancto viro pateretur) tamen prætergredi non est ausum. Hoc autem, fratres, quid aliud est, quam hominem quadam diuinitatis participatione omnipotentem quodâ modo fieri? Quæ res non in conditoris iniuriam, sed in summam gloriam cedit, quemadmodum D. Bernard. ait; Nihil est quod omnipotentiam Verbi clariorem reddat, quam quod omnipotentes efficit sperantes in se.

Bernard.

§. I.

¶ Cum hæc igitur tam præclara munera legis suæ cultoribus Dominus promississet, poterant discipuli quærere; Quæ sunt ista mandata tua Domine, quibus tam ingentia præmia polliceris? Huic igitur tacite quæstioni in præsentī lectione Saluator respondet, dicens, [Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.] Hoc enim vno dilectionis præcepto omnia mandata mea continentur. Si enim Deum & homines sincere dilectione prosequuti fueritis, legem meam impleuistis. Quid verò si homines ipsi sic à vobis dilecti, parùm huic amorī respondeant? imo verò (quæ est multorum prauitas) si pro amore odium, pro beneficijs maleficia rependerint? Nec hoc vobis mirum videri debet, quando me quoque mundus priorem vobis odio habuit. [Si enim de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis &c.] Rectè hoc in loco D. Cyrillus, Vt corporum, inquit, ita morum cognatio quædam est: quorum similitudo longè sanguinis vincit cognationem. Omne namque animal diligit sibi simile. Sanctus cum sancto, & peruersus cum peruerso iucundè conuersantur. Hinc illa Salomonis sententia; Abominantur iusti virum impium: & abominantur impij eos qui in recta sunt via. His autem verbis Dominus discipulos suos ad futura certamina atque pericula (quæ illis in Euangelij prædicatione subeunda erāt) opportunè admodum instruit ac præmunī, ne illos videlicet repentina & improuisa mala (vt paulò antè diximus) nihil tale suspicantes, aut expectantes adorirentur. Serò enim

Cyrill.
Simil.

Prov. 29.

Seneca.

Grego.
Psalm. 118.

9
 animus (vt ait Seneca) ad periculorum patientiam post pericula instruitur. Est autem commodissima ad hoc præmunītio, & mala omnia, prius quàm ea nos aggrediantur, animo præsumere, & salutis nostre autorem ac vitæ ducem Christum Dominum ante oculos ponere. Hoc enim sensu D. Greg. illum Dauidis versiculum interpretatur; In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas; sic enim ait; Quicumque proficere in virtute cupit, Redemptoris vias oculis subiiciatque vt mens ad aduersa præparetur, mœrorem, gaudium putet, & præsentis vitæ gaudia, damna mœroris esse credat. Hoc ipsum
 autem.

- 10 autem Apostolus se fecisse ostendit, cum ait; *Quæ mihi stiterunt lu-* *Philip. 3.*
era, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta &c. & mox; *ibid.*
Vt cognoscam, inquit, Christum, & societatem passionum eius, con-
figuratus morti eius, si quomodo pertinemam ad resurrectionem, quæ
est ex mortuis. Omnia igitur Apostolus sibi ante oculos propone-
bat, & futuras passiones, & Christi ducis sui exemplum, & magnifi-
cum resurrectionis præmium: atque his armis præmunitus, lucra mû-
di, damna computabat; & mortem, lucrum. ¶ Sed quid est, quod Do-
minus ait, [Scitote quia me priorem vobis odio habuit?] Hæc (vt ita dicā)
prioritas, non temporis antecessionem, sed personæ dignitatem in-
nuat. Sic enim hanc vocem D. August. interpretatur, enarrans locum *August.*
illum Ioannis; Qui post me vēturus est, ante me factus est; quia prior *Ioan. 1.*
me erat. Prior, inquit, me, id est, me dignior atq; præstantior. Eadem
11 *igitur significatione, prioris nomen hoc in loco sumendum est, vt sit*
sensus; Si mundus vos odit, scitote quia me vobis multò præstantio-
rem, vt pote vnigenitum Dei filium, odio habuit. Voluit enim Domi-
nus huic argumento ex personæ circumstantia pondus addere: quem
admodum, cum post ablutionem pedum discipulorum dixit; Vos vo- *Ioan. 13.*
catis me; magister, & Domine, & bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego
laui pedes vestros, Dominus & magister, & vos debetis alter alterius
lauare pedes. Sic igitur hoc in loco argumentatur. Ne vobis indig-
num videatur ea perpeti, quæ rerum omnium Dominus vestri causa
perpessus est: imò verò, summæ laudis & gloriæ loco ducite, illum
quauis in re, atque adeò in ipsa etiam laborum perpessione imitari.
Verissimè enim ab Ecclesiastico dictum est; Magna gloria est sequi *Eccl. 23.*
Dominum. Hac ratione legimus Phocionem integritatis opinione *Plutar.*
12 *apud Athenienses celebrem, sed maleuolorum iniustitia ad mortem* *in apoph.*
damnatum, quendam hominem in eodem carcere morti adiudica-
tum, & acerbè fortunam suam lamentantem, cōsolatum fuisse, quòd
cum Phocione moreretur: sic enim ait, Non tibi satis est Thudippe
(hoc enim illi nomen erat) cum Phocione mori? Si ergo vir ille Græ-
ciæ iustissimus gloriosum ducebat aliquem secum mori, quantò erit
quæso gloriosius cum innocentissimo Dei filio persequutiones & la-
bores perpeti, dolorumque eius socium atque participem fieri? Sum- *Simili.*
ma enim imaginis alicuius perfectio est, si quàm maximè exemplari
suo similis existat. Cum ergo Christus Dominus nobis in exemplū
totius virtutis & sanctitatis propositus sit, nihil prius, aut honorificè-
tius ducere debemus, quàm illi omnibus in rebus similes fieri. Vnde *Simili.*
quidā ex Patribus ait, nullum pingendi artificem tanto studio conten-

- dere, vt effigiem, in qua laborat, exēplari suo similē faciat, atque diuini ille Spiritus vt nos Christo Dño in cruce pendenti (in qua præclarissimū virtutū omnium specimen edidit) similes in hac vita efficiat. Hæc enim summa rationalis creaturæ perfectio est, auctori suo, quoad licet, similem fieri. Ad cuius nos imitationem Paulus inuitat, cum ait: Recogitate eum, qui talem sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Et Apostolus Petrus, Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relinquens exēplū, vt sequamini vestigia eius. Quæadmodū enim cementarij insignem aliquam siue domū, siue basilicam extructuri, prius vel in charta aliqua, vel in materia lignea totā futuri ædificij fabricam summo artificio depingunt, quā semper, dū opus moliantur, propositā ante oculos habent, vt iuxta illius descriptionem omnia faciant: ita planē cœlestis Pater spirituale in mundo templū, nēpe Ecclesiā suā ex viuīs lapidibus ædificare cupiens, absolutissimū totius virtutis & probitatis in Vnigenito suo nobis exhibuit exēplar, & ad eius imitationem vnumquemque fidelīū hortatus est, cum Moyse dixit: Omnia fac secundum exemplar quod tibi in monte mōstratum est. Et Paulus, Aspicientes, inquit, in autorem fidei, & consummatorē Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucē, confusione contempta. Porro autē si tota ducis nostri vita ab initio ad finem vsque velut crux quædā externi hominis extitit, quid quæso aliud perfecti viri vita si ad hoc exemplar effigenda est, nisi crux esse debebit? Curenim Dñs tot suppliciorum & opprobriorū generā perpetuoluit, cum vnā pretio si sanguinis eius gutta, propter infinitam illius diuini suppositi dignitatem, satis superque ad totius mundi redemptionem esset; nisi quia nō solum nos passionis suæ meritis à peccato redimere, sed etiā virtutum suarum exemplis ad laborum patientiam, & virtutum studium voluerit incitare? Hinc Leo Papa, Ab omnipotenti, inquit, mē dico duplex nobis remediū præparatū est: cuius aliud est in sacramento, aliud in exemplo: vt per vnū conferantur diuina, per aliud erigātur humana: quia sicut Deus iustificationis est autor, ita homo deuotionis est debitor. Idēq; rursus; Filius Dei vniuersis in se credentibus & sacramētū cōdidit, & exēplū; vt vnū apprehēderēt renascēdo, alterū sequerentur imitando. Hæc ille. Si igitur hæc Saluatori nostro causa fuit tam multa patiendi, vt nos eius exemplo leuiora saltem pateremur, quicumque indulgentiorem vitam, & laborum atque molestiarum omnium expertem sibi sectandam proposuerunt, quantum in ipsis est, hoc Dñi propositū atq; cōsiliū euertere atq; frustrare conantur,

16. nantur, vt ille (quod ad istos attinet) dicere meritò possit; O frustra suscepti mei labores, quando ne ijs quidē tā multorū hominum mentes ab amore deliciarū ad seuetioris vitæ propositum promoueri non luerūt. Quo nā modo isti de Christo capere gloriātur, cuius membra esse nolunt? Vt enim D. Aug. ait, Recusat esse in corpore, qui odium non vult sustinere cum capite. ¶ Quod si nos Regis nostri exēplum & pudor minus mouent, inqueat saltē premij magnitudo, quod illum sequentibus cōstitutum est. Vt enim Apostolus ait, Si cōpatimur, & conregnabimus; si mortui fuerimus cū Christo, credimus quia simul etiā viuemus cum eo. Quod idē Dñs apertē testatur cū ait; Qui mihi ministrat, me sequatur. Quid deinde? Et vbi sum ego, illic & minister meus erit: hoc est, ad eandem cōlestis patrimonij hereditatem perueniet, vt quæ ad me pertinent iure nature, ad illum quoque deferantur adoptionis gratia. Quod cū ita sit, non absurdē Clemens Alex. ait, Ad hoc Dei filium in hunc mundum descendisse, vt nos velut pennata quædam animalia efficeret, & pennis vndiq; amicaret, vt eò humilitatē nostrā proueheret, vnde sublimitas eius ad nos descenderat: & natura illa, cui dictum est; Terra es, & in terrā ibis; conformis Christo effecta, & spiritu eius informata, super omnes cōelos ascenderet. Quisquis igitur ad hanc celsitudinis & gloriæ dignitatem peruenire cupit, viam, qua ad illam itur, detrectare nō debet. Via autem, Christus est; quē oportuit quidē pati, & ita intrare in gloriam suam. Duobus verò discipulis eandē gloriā ambientibus, hanc eandē viam ostēdit; cū ab eis requirit; Potestis bibere calicē quē ego bibiturus sum? quasi diceret; Hoc primū cogitate, hoc ante omnia curate, si gloriā & dignitatē queritis, hæc regia via est qua ad illam peruenitur.
18. Nemo verò indignē secum agi putet, si ab eo pretium exigitur, quod cōlestis Pater à Filio, Filius ab amicissimis Apostolis, atq; adeo fratribus suis requisit. Quis enim empturus à mercatore pallium, de pretij caritate queratur, si mercator iuret se non alio pretio & fratribus suis & filijs etiam vēdidisse? Nemo igitur, fratres, de pretio queratur: verē enim non sunt condignæ pāsiones huius seculi ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Momentaneum quippē & leui tribulationis nostræ supra modū in sublimitate æternæ gloriæ pōdus operatur in nobis.
- §. II.
- ¶ Verū hęc infirmioribus dicta sunt, qui his stimulis ad laborū pasci cogētur: ceterū perfectos, & eximio Christi amore flagrantes non necesse est his illecebris ad labores & pericula propter dilecti gloriā in

Bernar.

Psal. 53.

Simil.

Chrysosto.

Iob. 1.

Astor. 5.

Chrys.

Dionys.

citare: Ipsa enim Domini sui dignitas, immensa bonitas, & ardentissi-
ma charitas (vt nulla essent præmia laboribus constituta) illos satis su-
perque ad hoc acuerent. Vt enim D. Bernar. ait; Verus amor (hoc est,
perfectus amor) de spe vires non sumit; & tamen diffidentie damna
non sentit. Hunc autem dilectionis gradum ostendit regius Prophe-
ta se habuisse, cum ait; Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor no-
mini tuo Domine: quonia bonum est, quod perinde est ac si diceret;
Immensæ bonitatis tuæ consideratio Domine, quam in meis sæpe
periculis expertus sum, me ad amorem & obsequium tuum mouet,
& ita mouet, vt si nulla etiam ex hac pietate erga te mea sequeretur
utilitas, non minus voluntarie tibi sacrificarem. ¶ Et quidem inter
magna sincera & perfectæ charitatis signa, hoc in primis est, si nullū
laborum suorum præmium requirat. Sicut enim odium in Deum
tunc summum esse ex præsentī lectione discimus, cum quis illum gra-
tis odit, & sine villo emolumento eius leges & mandata perfringit: ita
contrātunc summus in illum amor existit; cum quis gratuito il-
lum diligit; hoc est, perpetuū dilecturus est, etiam si nullum dilectio-
nis suæ fructum præter ipsam dilectionem reportaret. In cuius rei ar-
gumentum D. Chrys. ait, permisisse Dominū vt innocentissimus Iob
tot modis à Dæmone vexaretur, quod perspicuum omnibus fieret, vi-
rum sanctū nō mercedis intuitu, sed pura ac sincera charitate. Dñm
dilexisse, quando rebus omnibus amissis, extinctis liberis, & corpore
grauissimis vlcibus sauciato, semper innocentiam, fidem in Deū, &
charitatem retinuerit. Quod quidem (vt idem sanctus pater ait) non
obscurē illa Domini verba indicant; Nunquid cōsiderasti seruū meū
Iob, quod non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, & adhuc re-
tinens innocentiam? Ita quæ satis hac mira patientiā declarauit, se nō
ob ea, quæ à me pēceperat beneficia, sed sincerissimā bonitatis meæ
dilectione inductum, innocentiam coluisse. Quo quidem virtutis ge-
nere non video quid esse possit laudabilius. Hoc autem modo Apo-
stoli post Spiritus sancti aduentum Christum Dominum dilexerūt:
Ideo quæ ibant gaudentes à conspectu concilij. Quāobrē? Num, quia
sciebāt, quæ verberibus illis esset merces in cælo reposita? Nō ob hoc
solum (quamuis hoc debita laudē non careat) sed quod digni habiti
sunt pro dulcissimo Iesu nomine contumeliā pati. Hinc D. Chrys. de
vinculis Pauli differēs, Si quis, inquit, Christū diligit, si quis p. amore
eius, vt ita dicā, insanit, is scit, quæ sit vinculoꝝ virtus, is nouit hāc dig-
nitatē, is agnoscit quid sit pro dulcissimo Iesu nomine cōtumeliā pa-
ti. Agnoscebat autē magnus ille Dionysius hāc summā dignitatē &
gloriam,

22 gloriā, qui ad Ioannē Euangelistā, exilio in Pāthmōs insulā relegatū, scribens, inter cetera sic ait: Te quidē, nūquā ita amēs sim, vt aliquid pati arbi- trer: sed corporis mala, hoc tantū quod ea diu iudices, sentire credo. hoc est, iudicio quidē intelligis ea esse corporis mala; affectu autē aded illa non sentis, vt ea etiā tanquā rē optatissimā amplectaris. Quo modo enim quicquā mali pateretur, cui nihil magis erat in vo- tis, quā propter dilectissimū magistrū mille etiam mortes perpeti? Sed quid mirū si hoc animo Ioannes Euangelistā, ceteriq; Apосто- li essent, qui primitias Spiritus acceperunt, cū ceteris quoq; fide- libus initio nascētis Ecclesiæ eadē mens, idē ardor, idemq; propositū esset? Sic enim de illis Tertullianus ait: Christiani magis dānati quā absoluti gaudemus: cum omni sauitia vestra concertamus, vltro erū- pentes. Crudelitas vestra, nostra est gloria. Secta nostra tunc magis

Tertul.

23 edificatur, cū ceditur. Quid his verbis animosus? quid mirabilius? Nec enim hoc tā verbis quā rebus ipsis testatū est. Nascentis enim Ecclesiæ tempore tot fidelium turbæ passim trucidabantur, vt Plinius Secundus, qui tunc prouinciam quandā administrabat, multitu- dine interemptorum permotus, referret ad Traianum Imperatorem, quod innumera hominum millia quotidie obtruncarentur, in qui- bus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, aut aliquid cō- trarium Romanis legibus gestum, nisi hoc solum, quod antelucanos hymnos Christo cūcūcā canerent Deo. Adulteria verō, vel cetera huiusmodi crimina apud eos & illicita haberi, & penitus arceri; cetera verō secundū leges eos agere communes. Hoc ipso autem Traiani Imperatoris tēpore sanctus Simon (cuius hodiē factum celebramus), vt Egesippus, Eusebio referente, memorat, immanissimē cruciatus

Plin. Secun-
dus.

Egesipp.

24 est. Nō enim cito morte, sed multis diebus (vt idē refert) quod eius ani- mi constantiā Tyranni labefactaret, varijs tormētōrū generibus affe- ctus est. Itaq; mentis eius mutatione desperata, ad magistri sui imita- tionē crucis patibulo affixus est, cū cētū & viginti esset annorū; cū- ctis admirātibus in corpore senili tam alacrem & robustum animum ad ferenda supplicia

Cant. 8.

Ibidem.

Hæc est igitur, fratres, vera, perfecta, & Apostolica charitas, gra- tuitō diligens, & dolorum patiens, de qua meritō in Cant. dicitur: For- tis est vt mors dilectio; imo verō morte fortior, quā mortē, & om- nia mortis arma & instrumenta superauit. Cui illud etiam verissimē conuenit, quod ibidem dicitur: Aquæ multæ non poterunt extingui- re charitatē, & flumina non operiēt eā. Lāpades enim ejus, lāpades ig- nis atq; flāmarū: quas tamē flāmas nec inundationes fluminū, nec flu-

Psal. 92.

Etus maris, hoc est, persecutionū procellæ extinguere potuerunt. **Ve.** 23
 re enim eleuauerunt flumina Dñe, eleuauerunt flumina vocem suā.
 Eleuauerunt flumina fluctus suos à vocibus aquarū multarum. Mi-
 rabiles elationes maris, sed mirabilior in altis Dñs, qui Tyrannorum
 omnium, atq; totius huius magni maris procellæ, aduersus Ecclesiam
 sæuientem, inuicta Apostolorum & Martyrum charitatē cōpescuit.
 Quorum exemplo, Christe sancte, quā ingens se nobis hoc in loco
 lamentandi materia offerebat! Totius mundi tempestas, & omnium
 tormentorum genera, fidelium charitatē labefactare olim minimē po-
 tuerunt: at nostrorum temporum charitatē, quæ leuis aura, quæ vel
 exigua commoditas, aut cupiditas, aut voluptas de gradu suo nō de-
 pellit? Illorum cōstantiam nulla suppliciorum genera, nulli terrores
 & minæ deicere poterant: nos verò propter res penè pueriles & ludi-
 cras pietatem & iustitiam passim prodimus. Quid tu ais in sacra huius **16**
 diei Epistola Paule? Quis nos, inquit, separabit à charitate Christi?

Rom. 8.

Tribulatio, an angustia, an nuditas, an periculum, an gladius? Nihil
 certè horum, nec sexcenta alia quæ deinde commemorat. Hæc enim
 erat illius seculi & illorum fidelium firmitas atq; cōstātia. At nostro
 infelicissimo & nunquam satis deplorato seculo sic omnia inuersa
 sunt, vt lōgè alia ratione interrogare possimus, Quid nos non separa-
 bit à charitate Christi? Quæ res erit tā leuis & minuta, quæ hoc apud
 multorum pectora efficere nō valeat? Quæ vel leuissima iactura, quis
 popularis auræ metus, quis inanis rumusculus existimationi nostræ
 vel leuiter officiens, quæ cupiditas, quis affectus paulò impotentior,
 quæ voluptatis titillatio nos à Christi charitate penè millies in die nō
 abducit? O miserandam temporum cōditionem! ô infelix seculum! ô
 christianæ religionis dedecus, perpētuis lachrymis deplorandū! **Ve.** 17
 rissimæ certè à Salomone dictum est; Auersio paruulorū interficiet
 eos: quandoquidē rerū inanum atque penè puerilium vel vana for-
 mido, vel puerilis & cæcus amor charitatis vitam nobis adimit, & à
 Christo separat. Hoc ego tantum malum quoniam verbis explicare
 non valeo, vobis, quicunq; Dei sensum & mentem habetis, cogitan-
 dum & deplorandum relinquo.

Prou. 1.

III.
 ¶ Sed vt ad intermissam lectionis Euāgelicæ seriē redeamus, causam
 deinde Dñs affert, cur discipulos suos, atq; aded pios omnes oderit &
 infectetur mundus. Subdit enim; [Si de mundo fuissetis, mundus quod suū
 erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, pro-
 pterea odit vos mundus.] Quid hac ratione euidentius? Cōstat enim si-

militu-

- 18 multitudinē, amicitia & conjunctionis; dissimilitudinem verò, inimici-
tia atq; dissensionis causam existere. Sic videmus inter elemēta, quæ
contrarijs qualitibus cōstant, (qualia sunt ignis & aqua) irreconci-
liabile bellum esse; cū tñ ignis & aer, cæteraq; elemēta, quæ symbo-
la nuncupantur, hoc est, quæ in altera qualitate cōsentiunt, vix vllum
inter se dissidium patiantur. Cū ergo tanta inter pios & improbos
dissensio sit; cū illi charitate, isti cupiditate; illi spiritu Dei, isti spiri-
tu Dæmonis agantur; illi, Dei leges, isti, mundi leges attendant; illi
corporibus suis pro mancipijs vtantur, isti ventrem suum sibi in Deū
elegerint; illi carnem suam crucifigere cum vitijs & concupiscentijs
semper studeant, isti omnibus eam delicijs fouere & saginare cōten-
dant; quæ pax, quæ amicitia consensio inter tam diuersa studia & vo-
ta esse queat? Hinc Salomon, Ambulās, inquit, recto itinere, & timēs
29 Dñm, despicitur ab eo qui infami graditur via. & alibi idem; Qui de-
relinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur cō-
tra illum. Quæ quidem dissensionis & pugnae causa, omnes alias, quæ
inter homines reperiuntur, antiquitate superat; adeò, vt cum ipse pe-
nè mundi exordio nata sit. Quid enim fratricidam Cain in tam exi-
tiale aduersus innocentissimum fratrem odium impulit, nisi quòd (vt
Ioannes ait) opera eius praua erant, fratris autem iusta? Quid verò Ia-
cob & Esau fratres geminos referam, quorum alter electorum, alter
reproborum typum tenet; qui nondum in lucem editi, in matris etiā
vtero decertabant, hanc videlicet rixam, atque vetustissimum dissi-
dium inter probos & improbos adumbrantes? In hanc autem senten-
tiam Apostolus duorum quoque filiorum Abrahæ exemplum addu-
cit; Sicut enim, inquit, is qui secundum carnem natus erat, persequeba-
30 tur eum qui secundum spiritum: ita & nunc hoc est, ita nunc carna-
les homines spiritualibus insens & inimici sunt. Huius autem ve-
tustissimi odij causa est, partim quidem (vt antè diximus) vtrius-
que vitæ dissimilitudo; partim etiam tacita quædam improbae
vitæ, ex piorum comparatione, damnatio. Scitum enim est illud
Diui Augustini; Nihil ita condemnare vitam malorum, quàm vitam
bonorum. Vt enim pulcherrima quædam imago iuxta defor-
mem posita, eius deformitatem magis conspiciam reddit: ita vir-
tutis & honestatis splendor, qui in piorum moribus elucet, flagi-
tiosorum hominum dedecus & turpitudinem apertius detegit &
ostendit. ¶ Quæ ideo à me dicta sunt fratres, partim vt quicunque
piè & reuerenter Deum colitis, patienter aliorum detractio-
nes & inuersiones perferatis: intelligentes, Christiani hominis vitam

Simil.

Galat. 5.

Prou. 14.

Prou. 28.

1. Ioan. 3.

Gene. 25.

Galat. 4.

August.

Simil.

- Bernar. iesse (vt Ber. ait) bona facere, & mala pati; & beatos à Dño predicari, 31
 Imit2 qui persequutionē propter iustitiam patientur: partim vt quicunque
 Iustorum simplicitatem deriditis, ipsosque dicterijs, illusionibus, de-
 tractionibus, confictisq; nominibus ignominiosis perstringitis, eccle
 Psal. 104. ste vindictam formiditis, illamq; Dñi vocē extimescatis; Nolite tan-
 gere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. & illā itē;
 Zacha. 2. Qui vos tangit, tāgit pupillā oculi mei. Vnde euenit, vt sæpe Dñs inul-
 tō seuerius suorum iniurias, quā suas ultus sit. Quamobrē opportu-
 Pron. 24. nē Sapiens huius rei nos admonet, cū ait; Ne quaras impietate in
 domo iusti, neq; vastes requiē eius. Septies enim in die cadet iustus,
 & resurget; impij autem corruent in malum: hoc est, ita corruent, vt
 in eodē semper luto infixi iaceant. Hoc autē in eos quadrat, qui si in
 hominibus, qui vel paulō frequentius sacrā Eucharistiam sumūt, aut
 studio sanctæ orationis incumbunt, leuem aliquem lapsum viderint, 31
 miras ob hoc tragedias excitāt, quasi homines illi iam esse deserint,
 aut quasi iam omnes naturæ affectus & cupiditates exuerint, vbi pri-
 mum se Dei obsequio tradiderunt. Illos ergo qui sic ab improbis ho-
 minibus lacerantur, his verbis, quæ modō audistis, Dñs consolatur;
 [Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret, &c.] hoc est, si
 mundano more vitam institueretis, nequaquam mundus damnare
 posset, quod ipse moribus suis probat: quia verò longē aliā ratione
 vitam agitis, necesse est vt aduersetur mundus, quod ipse viuendo nō
 probat. Vnde consequens esse videtur, vt à mundo, hoc est, à flagitio
 sis hominibus reprobari, id verē probari sit. Certē Seneca hominem
 virtutis studiosum hoc sibi nomine gratulari debere ait, quod à per-
 ditis hominibus improbaretur; Mihi iam, inquit, quod argumentum
 est recti, contigit malis displicere.
 Seneca. Pergit deinde Dominus exemplo iterum suo discipulos ad futu-
 ros labores & persequutiones præmunire, dicens; [Mementōte sermo-
 nis mei, quē ego dixi vobis. Si me persequuti sunt, & vos persequentur, &c.]
 quod perinde est, ac si diceret; Nemo putet maiori se dexteritate cla-
 uum vitæ moderari posse, quā ego moderatus sum. Quod si nec mi-
 hi, quidē mundus pepercit, qui sic vixi, qui tot mundū beneficijs affe-
 ci, tot signis ad fidē inducere conatus sum, quæ vobis spes reliqua sa-
 lutis & incolumitatis esse poterit? Sic planē discipulis euenit, vt hoc
 in loco Dñs prænuntiavit. Omnes enim illos mundus varijs tormēto-
 rū generibus ē medio sustulit, omnesq; (vno excepto Ioanne) præce-
 ptoris sui exemplum sequuti, morte sua Deum glorificauerunt, & eternā
 q; martyrij palmā adepti sunt. Quod idē beatissimis Apostolis, Simo-
 ni &

34 ni & Iudæ (quorum hodiè festum celebramus) contigit, qui similes
 martyrij coronas à Domino percipere meruerunt. De quorum glo-
 rioso agone (quoniam scriptores Ecclesiastici variant) nihil aliud di-
 cam, nisi quòd Christi Domini Apostoli, & Ecclesiæ columnæ fue-
 rint, fidemque, qua nunc omnes meritò gloriamur, ad nos ipsi capi-
 tis sui dispendio, quasi hæreditario iure transmiserint. Ad quorum
 laudem accedit, quòd consobrini Domini Saluatoris simul cū Iaco-
 bo minore fuerint. Hos enim tres habet felicissimos filios Maria
 Cleophe, beatissimæ Virginis Mariæ soror, quæ etiam iuxta crucem
 cum eadem sacra Virgine, & Maria Magdalena, & Ioanne Euangeli
 sta astitit: vbi piam matrem, discipulis eam deferentibus, non deferuit,
 sed calicis & mœoris sui & testis, & particeps, & consolatrix extitit.
 Nos ergo, fratres, siue feliciū filiorum agones, siue pias matris corū
 35 lachrymas imitari studeamus, aduersus cupiditates nostras perpetuò
 decertemus, quòd seminantes in lachrymis, in exultatione metamus: Psal. 125.
 ut sic tandem ad eorum, quorum festa recolimus, societatem, eodem
 Domino aspirante, peruenire mereamur.

IN FESTO OMNIUM SANCTO-
 rum Concio prima; in qua de hominis beatitudine, deq; itineri-
 bus quibus ad eam peruenimus, disseritur.

*T H E. Gaudete & exultate, quoniam merces ve-
 stra copiosa est in cælis. Matth. 5.*

INter festos dies, quos Ecclesia quotannis solenni reli-
 gione celebrandos suscepit, hic dies vel summū, vel
 maximum certè locum obtinere videtur. Cætera nam
 quæ festa, aut singulorum sanctorum, aut singularium
 mysteriorum sunt: hoc autem sub vnus diei solenni-
 tate Sanctorum omnium festa cōplectitur. Magno autē Spiritus san-
 cti cōsilio Ecclesia hoc instituissè videtur. Primum quidem, ut quæ
 per socordia & iniuriā in cæteris Sanctorum festis deliquimus, aut mi-
 nus plenè præstitimus, huius saltē diei ampliori deuotione pensare-
 mus; & vnus dies ritè celebratus aliorum omnium negligentias resar-
 ciret. Deinde, ut hoc vno die Sanctorum plurimis, quibus singulares
 dies festos decernere nō vacat, debitā eorum meritis laudē & honorē
 hac saltem ratione impenderemus; quando aliter nō possumus; cū
 omnes anni dies intra angustā spatia contineantur, Sanctorum autem

Ee 5 numerus

Apoc. 7. numerus vix comprehendi possit. Quam rem oculatissimus testis
 Ioannes Euangelista in Apocal. confirmat: qui vbi centum octoginta
 quatuor millia sanctorum enumerasset, quos ex singulis tribubus
 Israël Dñs ad æternam vitam cooptarat, subdit protinus; Post hæc vi
 di turbam magnam, quã dinumerare nemo poterat, ex omnibus gen
 tibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in cõ
 spectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clama
 bant voce magna, dicentes, Salus Deo nostro, qui sedet super thro
 num, & agno. Ex quo planè loco illud colligere licet, quòd quamvis
 incomparabiliter multò plures sint qui pereunt, comparatione eorũ
 Matth. 7. qui saluantur: est enim (vt Saluator ait) arcta via quæ ducit ad vitam;
 lata autem & spatiosa quæ ducit ad perditionem; nihilominus ta
 men electorum turbam adeò esse magnam, vt à nemine numerari
 possit Ioannes hoc in loco asserat. Quin ex solis tantum Martyribus
 tam ingens multitudo in cælis coronata triumphat, vt si Ecclesia om
 nibus illis festos dies instituere decreuisset, supra quinque millia Mar
 tyrum (vt D. Hieronymus testatur) ad vnumquemque diem assigna
 re potuisset. Horum igitur laudibus, quibus dies singulos Ecclesia
 destinare non potuit, hunc vnum diem voluit esse dicatum. ¶ Est &
 alia non inferior huius solennitatis causa, nempe, quòd hæc ratio ne
 multos nobis aduocatos in cælo comparare voluit, cùm ab illis pro
 impensis precibus & laudibus opem & patrocinium suppliciter im
 plorat. Sunt quidem illi ad hoc officium præstandum propensi: qui
 Augst. (vt D. Aug. ait) de sua salute securi, de nostra solliciti sunt. Eos namq;
 & germana charitas, qua nos conciuēs suos futuros prosequitur, &
 huius vitæ pericula, quæ illi euaserunt, ad nos omni ratione iuuandos
 sollicitant: nostris tamè precibus & laudibus propensiores ad hoc of
 ficiũ redduntur. Et quidem appropinquante hora mortis, quando
 post extremum illum halitum de tota eternitate nostra ferenda sen
 tentia est, vltimum nobis Ecclesia præcipit adhiberi remedium, nem
 pe, vnctionis sacramentum, quod iam migraturis exhibetur. Quo et
 iam tempore Sanctorum omnium auxilium implorat, omnesque il
 los velut ante superni iudicis conspectum aduocatos mittit, quòd peri
 clitanti filio, & in summum discrimen adducto opem ferant. Quod
 quidem illi patrocinium eò libentius suscipiunt, quòd frequentius
 homines citra mortis etiam & extremæ necessitatis periculum illos
 Publius hoc religionis officio venerati sunt. Nota enim illa Publij senten
 Minus. tia est; Habet in aduersis auxilia, qui in secundis commodat. Vnde
 colligimus, obsequia illa esse gratissima, non quæ necessitas vio
 lenter

- 5 lenter extorsit, sed quæ spontanea pietas libenter impendit. Hac ergo de causa non hoc die solum, sed in omni vita præcipua deuotione Sanctos colere & venerari debemus; vt eos, dum extrema illa necessitas incubuerit, propitios ac fideles patronos habere mereamur. Ex multis Sanctorum historijs discimus, fuisse nonnullos, qui ad extremam horam venientes, ac de salute sua, propter malæ actæ vitæ conscientiam, desperantes, Sanctorum hominum, qui præsentés aderant, pijs lachrymis & precibus vel spatium pœnitentiæ, vel erratorum veniam consequuti sunt. In vita quoque B. Catharinæ Senensis legimus, quod cum in sua ciuitate duo homines maleficijs insignes ad mortem ducerentur, & in ipso itinere ferreis forcipibus igne candentibus immanissimè lacerarentur, illique doloris magnitudine victi rabiosis aduersus Deum vocibus insanirent; sanctissima virgo tota charitatis visceribus & misericordiæ affectu inflammata, ardentissimas pro illis ad Dominum preces & lachrymas fudit: quod factum est, vt misericordiæ parens pijs eius precibus ad misericordiam flexus, facinorosis hominibus in cruce pendens appareret, eosque ad mirabilem pœnitentiam, & compunctionis gratiam hac imagine prouocans, æterna tandem salute donarit. Quod si hoc animo viri sancti in alios homines extiterunt; cum in hoc corpore degeret; multò magis cum charitate viæ in patriæ charitatem commutata eundem erga nos benignitatis & misericordiæ affectum gerent. Vt illos igitur dignis hodiè honoribus & sermone celebremus, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

- AVE MARIA.
- 7 ¶ Præfens sancti Euangelij lectio octo insignes virtutes cœlestis magistri voce singulari quadam ratione nobis commendat. Has verò communi nomine, beatitudines, appellamus: propterea quod ex inter cæteras virtutes viam nobis ad beatitudinem muniant; siue ad perfectam, quam in altera vita expectamus, siue ad inchoatam, quam in hac viri sancti consequuntur. Quocirca de ipsa beatitudine, deque itineribus quibus ad illam peruenitur (de quibus præfens sancti Euangelii lectio differit) hodiè mihi dicendum est. Réigitur à prima origine repetètes, scire oportet, duas esse in homine naturales appetitiones, quæ nõ à deprauatis vel morib⁹, vel ingenijs sed ab ipso naturæ autore & cōditore nobis inditæ atq; ingenerate sunt. Altera est, immortalitatis appetitio, quam omnes homines habent, qui mortem horrent, & vitam, naturæ impulsu, diligunt. Ex hac

hac autem appetitione quicumq; rectè philosophantur, euidèter animæ nostræ immortalitatem colligunt. Aliàs enim pessimè instituta esset natura, quæ homini impossibilis rei naturale desiderium indidisset: & frustra etiam contulisset, quod in nullum prorsus vsum deferuaret, quod in perfectissimum illum opificem, & ipsius naturæ conditorem cadere nullo modo potest.

Boeti.

Simil.

Altera verò appetitio est, qua omnes naturali propensione beatitudinē supral omnia quæ mēs humana adipisci potest, desideramus. Est autē beatitudo (vt Boëtius ait) status omniū bonorū aggregatione perfectus: eademq; summū hominis bonū. Ideoq; vltimus humanæ vitæ finis esse dicitur; quia cū hūc peruenierit homo, non habet vel quod vltērius ascendere, vel quod ampliū desiderare queat. Itaq; sicut is qui magna siti laborabat, vbi ad satietatē vsq; ebibit, non ampliū sitit, neq; iuxta fontem positus, aquæ desiderio mouebitur: ita qui ad hunc statū peruenit, nullius rei desiderio laborat. Hoc autē quid aliud quā quædam diuinitatis participatio est? Dei enim hæc tanta felicitas est. Quo quidem nomine dignitatis suæ amplitudinem intelligere homines possunt, quando quidem ad hunc felicissimum ac planē diuinum statum ab autore naturæ conditi sunt.

Aristot. in
lib. Eth.

Simil.

Deinde illud etiā intelligere oportet; inter omnia quæ ab humano ingenio sciri & cōprehendi possunt, nihil esse ad vitā nostram rectè cōstituendā magis necessariū, quā hūc summū & vltimū vitæ finē cognitū & exploratū habere: quādoquidē nemo vitæ actiones, nisi vitæ fine prius cognito (ad quē omnia referenda sunt) dirigere & instituere rectè potest. Vnde Aristoteles, benè viuendi rationem in lib. Ethicorū traditurus, primo loco de vltimo humanæ vitæ fine disserit: Vt enim, inquit ille, sagittarij signum primò intueri debent, quod rectā sagittā ad illud iaciant: atque vt nauta, quem portū petat, prius debet agnoscere, vt ad illum nauigationis cursū dirigat (quod idem in omnibus quoq; alijs rebus, quæ arte, & consilio administrantur, necessum est) ita planē quisquis rectè omnes vitæ suæ actiones, non vagas & temerarias, sed rectas esse cupit, vitæ finem ante oculos sibi proponere, & eō cursū dirigere debet. Ethicē autem, ad quam spectat de hoc fine, & gradibus quibus ad eum peruenitur, disserere, interpretantissimas disciplinas esse collocandam, idem autor definit: quoniā id quod est in hominum vita præstantissimum, considerat.

¶ Sed cū Philosophi omnes hoc naturale beatitudinis desiderium homini tribuant, quibus tamen in rebus ea beatitudo sita sit (quāuis se in

II se in huius rei inquisitione vehementer torserint) ad eod non sunt as-
 secuti, vt nulla in re magis cæcutierint, & in varias, ac penè repugnan-
 tes opinioniones distracti fuerint. Quis enim credere potuisset, quod
 D. August. 19. de ciuitate Dei lib. refert, nempe, ducentas supra octo-
 ginta fuisse inter Philosophos de summo hominis bono opinioniones,
 nisi idem Augustinus Marcum Varronem, disertissimum inter Ro-
 manos scriptorem, huius rei testem citasset? Alij enim in diuitijs, alij
 in honoribus, alij in voluptatibus, alij in potentia, alij in indolentia,
 hoc est, in doloris vacuitate, alij in varia literatura, & maximarum re-
 rum scientia, alij denique alijs in rebus pro suo quisque ingenio & cu-
 piditate posuerunt. Nec Philosophi modò, sed ipsi etiam homines illi
 terati pro rerum suarum conditione beatitudinem metiuntur. Men-
 dicus enim summum bonum putat esse diuitias: idemque cum æger
 est, sanitatem: ambitiosus, honores: impudicus, carnis voluptates: au-
 licus, regis gratiam & amicitiam: imperator, militarem gloriam atque
 victoriam. Omnes namque hi summum bonum in hisce rebus, quas
 sitienter appetunt, constitutum esse putant, & se beatos futuros, si eas
 adepti fuerint, arbitrantur. ¶ Inter has autem tam varias hominum
 sententias, tres quidem ad veritatem aliquanto propius accessisse vi-
 dentur. Prima Stoicorum, qui in vna virtute summum hominis bo-
 num collocauerunt: neque enim maius aliud bonum, quod homini
 contingere posset, inuenerunt. Laudandi illi quidem sunt, qui tanti
 virtutem fecerunt: sed in hoc tamen decepti fuere, quod beatitudinis
 instrumenta, beatitudinem esse putauerunt: quod non minus ineptè
 dicitur, quàm si quis agricola finem in excolendis agris constitueret:
 est enim hoc agricolæ officium, non finis: quo officio ad vberem &
 plenam segetem peruenitur, quæ agricolæ finis est. Sic igitur virtus,
 non felicitas, sed ad felicitatem certissima via est. Alia fuit Aristotelis
 sententia, qui in altissimarum rerum contemplatione, quæ per scien-
 tias humanas haberi potest, felicitatem posuit: accedente tamen & bo-
 na corporis valetudine, & honesto patrimonio. Neque enim aut ægrum,
 aut mendicum plenè beatum esse censet: cum beatus omni debeat
 molestia & angore carere. Qua in re, disertissimus alioqui vir, cum na-
 turalis rationis lumine aliud nihil haberet quod diceret, duplici tamè
 nomine deceptus est: altero, quod felicitatem fortunæ dominatui
 subiecit: cum opes, & bonam valetudinem, quæ extra hominis facul-
 tatem posita sunt, ad beatitudinem requiri sensisset: altero, quod eam fe-
 licitatem statuit, quæ in hac vita hominibus contingere minimè po-
 test. Cuius enim nisi Dei est in hac vita omni angore & molestia carere
 re, &

August.

Simil.

Aristot.

Solon.

re, & bonis omnibus circumfluere? Tertia fuit Solonis opinio, quæ
 propius ad veritatem accessit: quamvis ab Aristotele reprehendatur.
 Qui à Cræso opulētissimo, qui se beatum existimabat, interrogatus,
 quem nam beatissimum inter homines existimaret: tres insignes ho-
 mines vita functos, qui & honestè vixissent, & cum laude occubuis-
 sent, protulit: quos beatos esse censuit. Nemini verò qui in vita mane-
 ret, id cōcedi posse confirmavit. Longo enim tēpore, inquit ille, mul-
 ta, quæ nolumus, aspicere & perpeti opus est: neque dies sequēs idem
 omnino affert quod attulit antecedens. Omnis igitur homo, ò Cræ-
 se, est obnoxius calamitati. Tu mihi quidem opibus abundare, &
 multis nationibus imperare videris: illud tamē quod à me quæficias,
 nunquam tibi tribuendum putabo, nisi prius audiero te cum dignita-
 te extremum spiritum edidisse. Nec enim ille qui plurimas diuitias cō-
 gestas habet, illo qui in diem viuit, beatior esse potest; nisi eadem for-
 tuna rem benè gerentem ad mortem vsq; sequatur. Hactenus Solon.
 Cuius verba si diligenter perpendamus, intelligemus planè, ne illos
 quidem tres fuisse illius sententia beatos. Sed cum vir insigni sapien-
 tia clarus communes hominum miseras inspexisset, cum ijs præclare
 actum esse existimavit, qui antequam grauiore clade aut ærumna pre-
 merentur, à vita discessissent. Nec temerè ista quidem Solon Regi di-
 xit. Quæ enim humanarum rerum varietas & inconstantia est, idem
 Cræsus, qui se beatissimum existimabat, amisso regno ab illa sua felici-
 tate deiectus in potestatem venit Regis Persarum. Qui etiā cum
 ad mortem damnatus esset, Solonis sententiam in mentem reuocās,
 magna voce clamauit, O Solon, ò Solon. Qua voce & coniectoris
 fui veritatem, & variantis fortunæ inconstātiā parum sibi ante cog-
 nitam professus est.

Ex his ergo satis liquere puto, felicitatem in hac vita desperandam
 esse, quando ea tota vel tentatio, vel militia esse dicatur: quòd ea infi-
 nitis propè contentionibus, curis, & laboribus plena sit. Quis enim
 est, cui data sit immunitas eorū malorum, quibus hanc vitā oppres-
 sam & afflictam videmus? Ecquis, inquā, est adeò liber & immunis,
 qui grauiſſimis interdum malis non vrgeatur: vel saltē non extime-
 scat eas clades, quibus vita beata, si modò illa beata appellanda est,
 corrumpi, & amitti potest? Omnes enim mortales ista conditione na-
 scuntur, vt magnam vitæ partem exigant in lachrymis, & mœrore, in
 finitis malis & calamitatibus implicati. Nec ex omni hominum me-
 moria aliquis vngquam inuentus est, cui non multis partibus plura ma-
 la quàm bona contingerint.

17 Liqueat igitur ex his, Philosophorum omnium conatus inanes irri-
 tosque fuisse: quādoquidē nemo eorū felicitatē hactenus, hoc est, hu-
 manæ vitæ finem inuenire potuerit. Errorum autem omnium causa
 extitit, quod altissimū finē in hac vita quærebāt, qui in altera quærendus
 erat. Fine autē ignorato, aut perperā constituto, quid in vita sanctē &
 religiosē geri potuit? In illos namque cadere illud potest, quod Tho-
 mas Apostolus ad Dominum dixit; Domine, nescimus quō vadis: &
 quomodo possumus viam scire? Ignorato enim fine, necesse erat totā
 humanā philosophiam atque solertiam in Cimmerijs tenebris versa-
 ri, & incertis motibus temerē fluctuare.

Ioan. 14.

18 Quæ res firmissimo argumento Theologis fuit, ut non fide solū,
 sed ratione etiam colligerent, necessarium hominibus cœleste lumē,
 & reuelatam veritatis scientiam fuisse, ut naturæ conditor, qui nulla
 in re, quæ modō sit ad vitam necessaria, deest, nobilissimæ creaturæ in
 re omnium maximē necessaria non deesset. Ad hoc igitur primum
 quidem Prophetas, à Spiritu sancto eruditos, quō nos erudirent, mi-
 sit. Nec his contentus, ipse Prophetarum Dominus ad nos venire, &
 arcanum hoc per se docere dignatus est. Is igitur beatitudinem non
 in hac ærūnosa vita (quæ mors potius est dicenda, quā vita) sed in fu-
 tura sperandam & quærendam esse, verbis & exemplis docuit: quod
 in sacræ huius lectionis fine ostendit, cum ait, [*Gaudete & exultate: eo-
 ce enim merces vestra copiosa est in cœlis.*] In cœlis ergo felicissima beati-
 tudinis nostræ merces, non in terra speranda est. Cuius rei causam san-
 cti Doctores infinitum animæ nostræ finem esse dicunt: qui nisi infi-
 niti boni adeptione, (quæ in aperta diuinæ pulchritudinis visione cō-
 sistit) repleri non potest.

19 Quæret autem aliquis, quo nam modo intellectus nostri acies
 adeo hebes, ut nec animæ quidem suæ substantiam intelligere possit,
 ad illius altissimæ & incomprehensibilis naturæ cognitionem asur-
 get, quæ lucem habitat inaccessibleem, quæque posuit tenebras lati-
 bulum suum; de qua in libro Iob scriptum legimus; Ecce Deus mag-
 nus vincens scientiam nostram? Huic igitur quæstioni respondemus,
 mentis nostræ aciem singulari quodam gloriæ lumine acuendam si-
 mul & eleuandā, ut hanc splēdidissimam lucem intueri valeat. Quod
 quidem lumen Theologi conspicijs simile esse dicunt, quibus
 imbecilles oculi à se longè dissita, illisque inaccessa cernere pos-
 sunt. Quod ergo oculis infirmis conspiciat, hoc lumen gloriæ men-
 ti nostræ dabit; ut resecta facie immensam Dei pulchritudinem vi-
 deat: quā tamen adeo non cōprehendet, ut infinita in ea subsint, quæ
 nulla

1. Tim. 6.

Psal. 17.

Iob. 36.

Simil.

Simil.

nulla creata mens assequi possit. Idemque gloriæ lumen efficiet, vt 20
 quamuis altissima illa natura summa simplicitate prædita sit, inter
 sanctos tamen alius alio pro varietate meritorum plura videat; quia
 maiore gloriæ lumine illustratur. Sic enim aquila, & homo eundem
 Solem vident; quem tamen aquila plenius videt; quia vidēdi sensum
 perspicaciorem habet. ¶ Sed quæretis rursum; an qui minus videt,
 plus videre, aut etiam comprehendere cupiat? Ad hoc igitur respon-
 demus, quod cum comprehendere solius diuinæ naturæ sit, in crea-
 turarum desiderium cadere nullo modo potest: sicut nec in homine
 volandi cupiditas, quæ auium propria est. Quamuis autem (vt antè
 diximus) infinita sint in summa illa natura, ad quæ nulla beatarum
 mentium attingere queat: earum tamen voluntas propter eminētem
 gratiam tanta rectitudine à Deo donabitur, vt sua sorte contenta ni-
 hil aliud concupiscere possit quàm quod habet. Hæc est igitur, fra- 21
 tres, beatitudo, hæc plena felicitas, hoc extremum expetendorum,
 hic vltimus humanæ vitæ finis, ad quem omnes, qui Christiano no-
 mine censemur, aspiramus.

§. II.

Matth. 19.

¶ Nūc, quoniam de fine, hoc est, de portu felicitatis nostræ diximus,
 consequens est, vt de itineribus etiam quibus ad eam peruenitur, pau-
 ca dicamus. Quam quidem quæstionem breuiter & apertè satis ipse
 felicitatis autor absoluit, qui iuueni felicitatis huius cupido ait, Si vis
 ad vitam ingredi, serua mandata. Exiguo sanè pretio æternam vitam
 nobis promittit, quam ipse sanguine suo comparauit. Verè, Domine,
 pro nihilo saluos fecisti nos; quamuis non de nihilo redemeris. Quid
 enim magnum est, Deum, proximumque diligere; in quibus manda-
 tis vniuersa lex pendet & propheta? 22

Simil.

Cæterum quemadmodum ad munimentum ciuitatis, quæ in ho-
 stili terra sita est, non modò murorum præsidia, sed etiam antemura-
 lia excogitata sunt: ita Dominus ad mandatorum, quasi ad murorum
 custodiam, euangelica quoque addit consilia, quæ velut antemuralia
 sunt, quibus mandatorum muri tuti & incolumes conseruantur: de
 quibus præcipuè in hodierna sancti Euangelij lectione agitur. Quæ
 quidem consilia vsque adeò viam nobis ad beatitudinem muniunt,
 vt ea de causa beatitudines sint appellatæ. Hoc enim esse dicuntur,
 quod efficiunt, quodque officio suo nobis conferunt. Has autem coe-
 lestis magister cum aliis, tum præcipuè in præsentī lectione explicat:
 in qua ex omnium virtutū choro octo potissimum elegit, quæ quàm
 maximè nobis ad beatitudinem viam sternunt, per quam omnes San-
 cti cō-

13 Et cō peruenerunt. Omnes enim pauperes spiritu, omnes mites, misericordes; mundi corde, & pacifici fuerunt. Omnes, dum hic agerent, esurierunt, & sitierunt iustitiam: omnes plis lachrymis & sua & aliorū delicta luxerunt: omnes varias mūdi infestationes, propter tuendā pietatē & iustitiam, perpessi sunt: ideoq; plenissimā modō laborum suorum mercedem in cœlo percipiunt.

Quamuis autem omnes in omni virtutum genere floruerint, in alijs tamen alijs (Deo ita propter Ecclesiæ suę decorem disponēte) magis enituerunt: atque in hunc modum singularem sibi quisque viam ad beatitudinem elegit: quod propositis exemplis facile commonstrabo. Prima enim beatitudo, paupertas spiritus est: quam D. Franciscus sic arripuit, vt dies noctesque vix aliud cogitaret, quā vt nullus inter homines se pauperior inueniretur. Nemo enim inter ataros tanto studio opes, quanto ille inopiam, & verum omnium egestatem concupiuit: nullus inuidorum tantum splendida aliorum fortunæ inuidit, quantum is si quem fortē ex mendicis magis aut egentem aut nudum vidisset. Quot modis ille hanc virtutem commendauit? quot titulis insigniuit; illam nunc dominam suam, nunc sponsam, nunc reginam, & regis æterni sponfam appellans? Denique rogatus semel à fratribus, quæ res maximè homines Deo coniungeret, Paupertas, inquit, & terrenarum opum contemptio. Harum enim amore superato, mēs nostra terrenis vinculis soluta, sponte sua in cœlestia tāquam sibi cognata & naturæ suæ finitima perducitur. Vt enim magnes ferrum, propter occultam quādam vtriusque naturæ cognationem, ad se in æra eleuat, & immobile atque suspensum tenet: ita mentem à terrenarum rerum amore purgatam, Deoque iam similem effectam, facile Deus ipse ad se rapit, & arctissimo charitatis nexu sibi deuincit.

25 Post hanc verō paupertatem sequitur germana illi & vicina mansuetudo, de qua Saluator ait; [Beati mites: quoniā ipsi possidebunt terrā.] Hæc quoque communis Sanctorum omnium virtus fuit. Vnde frequenter in sacris literis mansuetorum nomine appellantur. Hanc tamen virtutem sacræ literæ Moyse præcipuè tribuunt: sic enim legimus; Erat autem Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Summus namque illē mundi moderator, quem populo suo magistrum & rectorem præfecerat, furore & iracundia, & mitissimum super omnes homines esse voluit. Cuius rei (vt alia prætereamus) illud argumento est; quod cum toties ab ingrato & rebellī populo lapidibus impetitus fuisset; tamen vbi Dominum aduersus illum iratum, propter vituli scelestissimum faci-

- Exod. 34.** nus, vidit, quadraginta diebus ieiunus ante illum perstitit, tetrici illius criminis veniam deprecans, & se anathema pro illis fieri cupiens.
- 1. Reg. 24.** Nec in hac laude inferior David extitisse videtur; qui Saulem atrocissimum hostem cum opprimere saepe potuisset, nulla in re violauit: quin & eius interfectorem morte multauit, eiusque mortem acerbissimo planctu scissis vestibus prosequutus est; eosque qui eius corpus sepulturae tradiderant, magnis se honoribus affecturum pollicitus est. Denique hanc vnam ex virtutibus suis ante Deum proponit, cum ait; *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis eius.*

Sequitur deinde tertia, luctus & lachrymarum beatitudo: quæ virtus in Prophetis potissimum eluxit: qui non modò peccata hominum zelo diuini honoris corripiebant, sed pio etiam compassio- nis affectu lamentabantur. Inter quos enituit præcipue Hieremias, ab utero matris sanctus, qui vitam omnem ab ipsa etiam pueritia in luctu & lachrymis consumpsit. Neque tanto lachrymarum imbre contentus, vberiores etiam fletus se exoptasse ostendit, cum ait;

- Hiere. 9.** Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte? Sunt autem duplices lachrymæ; vt duplex est etiam tristitia; altera, quæ secundum seculum; altera, quæ secundum Deum est. Illa est, cum aut temporalium rerum iacturas, aut nostrorum funera immoderato luctu prosequimur: quam in sancta Paula, filia

- Hiero.** mortem acerbò dolore plangente, D. Hierony. reprehendens ait; Mens ista quæ plangit, sericarum vestium est. Altera verò est, cum malè actæ vitæ scelera deflemus: quomodo sanctus ille Rex deflebat, cum diceret; Lauabo per singulas noctes lectulum meum: lachry-
Psal. 6. mis meis stratum meum rigabo. Has porrò lachrymas D. Chrys. pec-
Chrysost. catorum tantum, non etiam aliarum rerum medicinam esse ait: quod non vulgari ratione confirmat. Si enia vel filium, vel virum, vel vxorem, vel opes amiseris, teque lachrymis conficias, nullum his calamitatibus remedium inuenies: at verò si peccata lachrymis prosequare, eadem protinus sustulisti: vnde patet eas veram esse ac propriam peccatorum medicinam. Quæ res merito inter has beatitudines numeratur: quando (vt Apostolus ait) tristitia quæ secundum Deum est, penitentiam in salutem stabilem operatur.

- 2. Cor. 7.** Sequitur deinde quarta via eorum, qui esuriunt & sitiunt iustitiam: inter quos sanctus Daniel ita emicuit, vt ab Angelo, vir desideriorum, nuncuparetur. Sed cur Dominus, esuriendi & sitiendi, pro desiderandi verbo usus est? Certè, quia cum cibo aut potu vehementer

Dan. 9.

29 ter indigeamus, sic harum rerum desiderio afficimur, vt cætera omnia, quamlibet sint pretiosa, pro his adipiscēdis facillè vel deferamus, vel commutemus. Si enim homini fame aut siti pereunti totius mundi aurum, aut etiam imperium, citra panis tamen aut aquæ copiam, obtuleris, pro nihilo ducet. Vt enim Philosophus quidam (Aristotele referente) de iumentis dixit, ea videlicet malle scœnum, quàm aurum: ita homines etiam, urgente fame, cunctis mundi opibus panem præferent. Hac de causa Esau lassus, & fame oppressus, vt cibum à fratre redimeret, primogeniti dignitatē vendidit, dicēs, En morior, quid mihi cōferent primogenita mea? Sic etiā Lysimachus Thraciæ Rex ab hostibus obsessus, propter aquæ penuriam se & regnum hosti tradidit. Vbi verò allatā sibi aquā sitibundus bibisset, O, inquit, quàm exigua res me ex rege captiuum fecit. Cùm ergo Dñs his verbis, sitiendi & esuriendi, pro desiderandi vsus fuerit, non quævis iustitiæ desideria, sed ea intelligi voluit, quæ præ magnitudine sua (quemadmodum verà fames & sitis) cætera omnia mundi bona paruipenderent: hoc est, quibus ita homines cœlestium rerum cupiditate flagrent, vt propter ea consequenda pro nihilo cuncta ducant. Huiusmodi verò desideria sola mens pura, & ab omni immoderato terrenarum rerum amore libera habere potest. Quid enim causæ esse putatis, cur ægrotantium multi, cùm edendi fastidio laborāt, morte peius cibum oderint, quem sani deperibant? Nō alia certè est, quàm quòd stomachus, cùm noxijs humoribus plenus sit, dum satis intra se habet hostiū cū quibus pugnet, alios admittere recusat. Quo tēpore si adhibita pharmaca noxios illos humores expulerint, protinus idē qui antea fuerat edendi appetitus redit. Eadem, igitur causa est fratres, cur res omnium maximas atque pulcherrimas, nempè virtutes, atque cœlestia & diuina munera fastidiamus, quòd noxijs vitiorum, variarūque cupiditatum humoribus mens nostra referta sit: quæ si à nobis peccantitiæ, & melioris vitæ medicamentis non excutimus, nunquam aut iustitiæ, aut cœlestium rerum famem & sitim patiemur: atque ita nunquā salutarē illam mentis satietatē percipiemus, quæ ingrediētibz & egredientibus inæstimabilis suauitatis pascua præber.

Proxima est huic, misericordiæ via; qua cùm omnes sancti (qui viri misericordiæ in literis sanctis appellantur) ingressi, misericordiam consequuti sunt; tum illi potissimū, qui actiuam vitam (quæ tota in aliorum miserijs subleuandis posita est) coluerunt. Misericordiæ autem nomine hoc in loco non tam effectum, quàm affectum misericordiæ significari credo. Illud enim solis tantum diuinitibus,

Simil.

Genes. 25,

Simil.

- tibus, hoc & diuitibus & pauperibus commune est. Effectus enim misericordiæ in opere; affectus autem in voluntate est. In qua diues est; quisquis cum sanctissimo Iob dicere potest; Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiiebatur anima mea pauperi. De his autem qui hoc affectu præditi sunt, Dominus in præsentilectione ait; *[Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.]* Ex cuius verbis apparet, quàm sit hæc virtus illis omnibus necessaria, qui misericordia Domini egent. Quis est autem inter mortales qui ea non indigeat? Rectè enim D. August. Væ etiam laudabili vitæ, si remota pietate iudicetur. Cum ergo omnes hæc misericordia tantopere indigeamus, regia planè via ad eam, consequendam, misericordia est: ut videlicet talem te cæteris hominibus præbeas, qualem tibi Dominum exhiberi velis. Quid autem in extremo illo iudicio virtus misericordiæ aduersus vindicantem iustitiam valeat, Iacobus Apostolus satis declarauit, cum ait; Superexaltat autem misericordia iudicium: hoc est, superior est in hoc certamine misericordia contra iudicium: vel (ut apertius loquar) triumphat misericordia de iudicio: quia videlicet quos iudicij seueritas premerè potuisset, misericordia liberat, & absoluit: dum apud misericordiarum parentem allegat, dignum esse misericordia qui in alios benignus & misericors extiterit. Non igitur immerito Oecumenius misericordiam oleo similem esse ait, quo athletæ in palæstra luctaturi nudâ corpora ungerere solebant, ne agonotheis vllam corripienti ansam in lubricis oleo carnibus præberent. Hoc ipsum autem misericordiæ oleum iudicandis præstat, ne videlicet vindex peccatorum iustitia habeat vnde illos accusare, aut damnare queat, quos ab accusatione misericordia defendit.
- Sequitur deinde sexta ad beatitudinem via, eorum, qui mûdo sunt corde, de quibus Dominus; *[Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt]* Sicut autem antecedentem misericordiæ viam, qui actiuam vitam exercuerunt; ita præsentem illi præcipuè sectati sunt, qui se totos contemplatiuæ vitæ studio dederunt. Horum enim præcipua cura fuit, mentis aciem ab omni labe, atque terrena face purgare, quò splendidissimos Solis iustitiæ radios in ea velut in purissimo speculo recipientes, ampliori diuinæ bonitatis cognitione irradiarentur. Ideo appositè satis huic puritati, diuinæ lucis visio proponitur; quæ ut lusciosis & agris oculis odiosa, ita mundis & puris est amabilis. Vnde rectè D. Aug. Deum purgatæ mentis sapientiam significantissimo nomine appellauit. Illis namque solum Deus verè sapit, qui purgata mente

35 mente sunt: cultus inestimabilis suauitas atque dulcedo est.

Septima ad beatitudinem via, pacificorum est; de quibus Saluator ait; *[Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.]* Hi sunt, qui non modò ipsi intra se & cum alijs pacati sunt, sed pacem quoque inter alios conciliare student. Vt enim filiorum Diaboli munus est, clancularijs delationibus seminare discordias inter fratres: ita contrà filiorum Dei est, cunctos homines mutua beneuolentia deuincire. Amator enim & conditor hominum Deus, pacis & dilectionis est conciliator. Quo nomine Apostolus ipsum pacis & dilectionis Deum appellat. & alio in loco, Non est, inquit, Deus dissensionis, sed pacis. Esaias verò Christum Dominum principem pacis appellauit. Si igitur hoc Dei nomē, hoc munus & officium est, meritò eius filij nuncupantur, qui eius in hac parte imaginem referunt, qui totus in iuuandis & seruandis hominibus intentus est, qui que ad eò humanæ pacis studiosus fuit, vt filium suum in mundum miserit, qui reconciliaret ima summis, pacemque denuntiaret his, qui propè, & his, qui longè erant. Tales igitur iure beati censentur, qui in hac vita filij Dei sunt, in futura verò heredes regni eius erunt. Qua beatitudine quid maius excogitari potest?

Sequitur postrema & perfectissima beatitudo, quam magister cœlestis in extrema sacra huius lectionis parte collocauit, cum ait; *[Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.]* Hæc enim vt extrema, ita summa huius vitæ felicitas est, ad quam cætera ordinantur. Neque enim alijs aut charitas, aut ylla præcedentium beatitudinum ire potest, quàm vt homo non modò iustus sit, sed etiam persecutionem propter iustitiã patiatur. Vnde in hac se potissimum Paulus gloriatur, cum se in tribulationibus gloriari dicit. Hanc autem viam Dei filius tota vita sua non verbis solum, sed clarissimis etiam exemplis docuit; quem virum dolorum, & scientem infirmitatem Esaias appellauit. Ideoque Sponsa in Cant. illum fasciculũ myrrhæ vocat; quòd tota eius vita atque doctrina vix aliud quàm cògeries quedam & fasciculus amaritudinum, dolorum, lachrymarum, atque laborum fuerit. Quò fit, vt ille sit felicior atque beator, qui perfectissimo huic probitatis & sanctitatis speculo fuerit similior. Huic autem beatitudini Dominus non vt in præcedentibus, futurum, sed præsens promittit præmium, cum ait; *[Ipsorum enim est regnum cœlorum.]* Iam enim gustarunt bonum Dei verbum, virtutes, quæ seculi venturi: qui non modò secundis fortunæ rebus, sed aduersis etiam superiores facti sunt, quas pro nihilo ducunt, dummodo in

Dissimil.

2. Cor. 13.

1. Cor. 14.

Esai. 9.

Rom. 5.

Esai. 53.

Cant. 1.

Heb. 6.

terna quidem in præfenti, & æterna in futura vita felicitate potiatur. 38
§. III.

¶ Hæ sunt, fratres, certissimæ viæ quibus ad hanc duplicem beatitudinem peruenitur. Sed quoniam altera solum inchoata, altera verò plena & perfecta esse dicitur, quid hæc posterior sit (quod vos alacriores ad has vias ingrediendas efficiam) paucis indicabo. Hæc igitur siue beatitudo, siue diuina merces (vt quàm breuissimè definiam) infinitum, summum, plenissimum, & (vt ita dicam) vniuersale bonum est. In eo namq; omnes omnium rerum perfectiones, & laudes, omnis dignitas, omnis honestas, omnis iucunditas, omnis decor & pulchritudo, ac deniq; bonorum omnium summa continetur. Deus enim qui rebus omnibus suam cuiq; perfectionem & decorem dedit, expers eius perfectionis & laudis esse nullo modo potest, quam alijs dedit. Hinc

Bernar. D. Bernardus, Miraris, ait, in Sole splendorem, in flore pulchritudinem, 39
in pane saporem, in terra fecunditatem; à Deo hæc vniuersa donata sunt. Nec dubium quin multò ampliùs reseruauerit sibi quæ dederit creaturis. Quemadmodum enim stellarum omnium lumen à Solis lumine deriuatur (quarum tamen omnium splendorem vnus Sol non modò continet, sed etiam multò auctiorem & ampliorem continet) ita creaturarum omnium siue terrestrium siue cælestium, siue corporum siue incorporearum decor & pulchritudo à summo illo còditore profecta est: quarum tamen ipse pulchritudine & perfectionem infinitis partibus ampliorem sibi reseruauit. Quid ergo miramur creaturas à creatore lōge superari, cum videam⁹ creaturas à creatura, hoc est, sydera à Sole splendoris magnitudine vinci? Quisquis igitur hoc summo & vniuersali bono in cœlis fruitur, omnium simul bonorum amplificata suauitate, omni decore & pulchritudine, omni gloria & dignitate, omniq; iucunditate & delicijs plenissimè fruitur. Quod quidē aded verū est, vt si vel perfidū modò Iudā omnipotēs Dñs ab inferis euocaret, & vel vnus horū spatio huius tātæ felicitatis cōporem faceret, nullo modo posset hoc tēporis spatio nō summa iucunditate perfrui, summoq; amore præsentē Dñm diligere. Sicut enim aperti oculi præsentē lucē, aut attētæ aures sonū vocis nō possunt non sentire: ita volūtas oblata summi boni specie nō potest toto nisu in illud nō ferri. Quæ cum ita sint, vbi, quæso, stulta mortaliū auaritia est, quæ huius tātī boni desiderio nō flagrat? Si enim videmus frequenter homines alicuius egregiæ pulchritudinis amore ita capi, vt insanire quodāmodo videatur; quid isti facerēt, si infinitā illā pulchritudinē oculis videret, eaq; nō ad horā, sed sempiternis seculorū ætatibus se fruendos esse

esse crederent? Si enim vel vna corporeæ pulchritudinis guttula sic eos inebriat, quid facerent si immensum illud diuinæ pulchritudinis pelagus ingrederentur?

His etiâ addendum est, huius boni fruitionem non ad vnum aliquem sensum, sed ad omnes corporis sensus, & animæ vires permanere. Quod huius vitæ bonis nullo modo conuenire potest. Horum enim quædam aures melodia, quædam oculos, venustate, quædam nares odoris fragrantia, quædam gustandi sensum saporis suauitate, quædam verò mentem dignitatis suæ specie demulcent: at hoc summum bonum, vt omnigenam in se pulchritudinem & decorem continet, ita quamuis intellectu potissimum apprehendatur, sic tamen in omnes animi vires & sensus corporis exundat, vt nihil in tota hominis regione sit, quod non aliqua felicitatis huius communione potiatur. Ita fit, vt in homine ad hunc modum glorificato absorbeatur id quod mortale est à vita: & ipse homo hausta tot sensibus diuinitatis gloria, in diuinam quodammodo naturam transeat.

Est ne aliquid quod huic tantæ felicitati addi possit? Est planè. Diximus enim paulò antè, his tâtis bonis omnes sensus ac vires nostras eodè tēporis momento frui. Quod in hac vita, vel ipso Aristotele teste, minimè contingit: qui vehementè alicuius sensus voluptatem aliorum sensuum voluptates, cum illa valdè percipitur, impedire ait. Vt si quis, inquit, citharæ modulationi vehemèter intentus, ea maximè delectetur, dicentē oratorē, quāuis faciūdū, aut nō intelliget, aut minimā ex eius oratione capiet voluptatem. At summa illa & æterna felicitas sic omnes hominis vires afficit atque permulcet, vt nullius suauitas alterius suauitatē impediatur, aut intercipiat, sed omnes simul suo quæque modo omnigena illa & multiplici iucunditate fruuntur.

Nūc iā, fratres, quasi è cœlo descendētes ad nos ipsos redeamus. Num igitur hæc omnia, quæ diximus, vera esse creditis? Nihil certè verius quàm quod veritas ipsa testata est. Num dignum esse arbitramini, vt omni studio ad hanc tantam felicitatem properemus, & hæc omnium curarum nostrarū primam esse ducamus, & aliquid etiam (cum ita opus fuerit) propter hoc tam ingens bonum patiamur? Non dubium quin illud etiam concessuri sitis. Concessisset certè D. Augustinus, cuius hæc verba sunt; Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iucunditas lucis æternæ, hoc est, incommutabilis veritatis atque sapientiæ, vt etiam si non liceret in ea amplius viuere quàm vnus diei mora, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ, pleni delicijs, & circumfluentia temporalium bonorū, rectè meritòq; contēnerentur.

Psal. 83.

nerentur. Quoniam melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Ha-
cenus August. Ex cuius verbis ita licebit argumentari. Si innumera-
biles anni opibus atque delicijs huius mundi referti, propter vnius
diei gloriam meritò contemnendi essent; quid, quæso, propter sem-
piternam gloriam, nullo vnquam die terminandam, nos facere par-
est? Si hæc igitur ita se habent fratres, an non æquum erit vt cum Pro-
pheta quæramus; Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut
quis requiescet in monte sancto tuo? aut illud, Quis ascendet in mon-
tem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? Quis, inquam, adeò
felix & fortunatus erit, qui ex hac ærumnosa lachrymarum valle in
superas illas oras euadat, & beatarum mentium choris adiunctus, cõ-
ditoris sui faciem lætus aspiciat?

Ex hymno

Petri Da-
mi.

*Felix cœli quæ præsentem regem cernit anima,
Et sub se despectat altam orbis volui machinam,
Solem, Lunam, & globosa cum planētis sūdera.*

¶ Si quis igitur hūc peruenire desiderat, habet in sacra præsentis Euā-
gelij lectione stratas ad cœlum vias, quibus eò peruenire queat. Qua-
rum prima quidem est paupertas, qua immoderatam terrenorum
bonorum cupiditatem à nobis abdicamus. Alia est lenitatis & man-
suetudinis, qua illatas siue iniurias siue contumelias patienter & le-
niter propter Deum ferimus. Alia est lachrymarum & luctus, quo &
scelera nostra, & aliorum etiam pio affectu plangimus, & pro vtrius-
que misericordiam Domini deprecamur. Alia est sanctorum deside-
riorum, quibus ad virtutis & pietatis studium incitamus; suppliciter
à Domino petentes, vt nos desideriorum nostrorum compotes effi-
ciat. Alia est misericordiæ, qua (si nihil aliud præstare possumus) af-
fectu tamen commiserationis, miserorum vicem doleamus. Alia est
cordis puritas atque mundities, qua omnem impuram cogitatio-
nem à corde nostro summo studio & celeritate excutimus; ne cœle-
stis Sponsi lectulum labe vlla inficiamus. Alia est charitatis, & pacis:
quam, si fieri potest (quod in nobis saltem est) cum omnibus homini-
bus retinere debemus. Postrema verò est, vt si propter hæc iustitiæ
& pietatis officia præstanda, aut rerum nostrarum iacturam, aut de-
decus subire necesse sit, tunc seriò gaudeamus & exulemus, q̃ mer-
ces nostra copiosa sit in cœlis. Quò nos perducere dignetur, qui viā
nobis ad gloriam salutaribus his monitis patefacere dignatus
est. Cui est gloria & imperium per infinita secula
seculorum, Amen.

IN EODEM FESTO OMNIUM SAN-

ctorum Concio secunda: in qua lectio Euangelica explanatur.

T H E. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5.

QUod medici facere solent, cum æger magno ciborum fastidio laborat; hoc Ecclesia in hac sacratissima Sanctorum omnium solennitate agere videtur. Illi namq; varia ciborum genera offerri languenti præcipiunt, fore videlicet sperantes, ut in tanta ciborum varietate aliquid tandem inueniat, quod iacentem atque prostratum edendi appetitum excitare valeat. Ad hunc ergo modum Ecclesia ægris multorum mentibus, & spiritualium rerum fastidio laborantibus, splendidissimum hodiè conuiuium instruit, omnigena dapium cœlestium varietate apparatus; ut inter tam multa diuini spiritus fercula aliquid tandem inueniri queat, cuius auiditate & desiderio mēs nostra capiatur. Proponuntur enim nobis hodiè sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & Virginum exempla: qui varijs virtutum generibus ornati, ad eundem sempiternæ felicitatis portum peruenerūt. Si igitur tota nobis hodiè ante oculos cœlestis curia ponitur, ecquis nostrum tanto diuinarum rerum fastidio laborabit, ut non in hoc solenni epulo aliquid inueniat, cuius aspectu delectetur? cuius pulchritudine capiatur? cui? gustu & suauitate pascat? Neque verò à præsentī solennitate Euangelica lectio dissentit; quæ tam varijs virtutum præceptis referta est, ut vix alia in tota Euangelicæ doctrinæ serie inueniatur, quæ tam breui verborum compendio tam multa ac varia Christianæ vitæ documenta cõtineat. Ea verò est exordium sermonis eius, quæ Saluator noster cum primùm cœlestē doctrinam in mundo disseminare cœpit, ad discipulos habuit. Cuius doctrinæ dignitatem sanctus Euangelista initio statim sacræ huius lectionis non obscuris indicijs designauit. Ait enim primò Dominum turbis quæ illum sequebantur, in valle relictis, cum discipulis in montem ascendisse. Quo argumento facilè ostēdit, se nihil in præsentī sermone populare, nihil humile, & rudis vulgi auribus accomodatū, vel Phariseorum & scribarū doctrinæ simile voluisse docere. Locus enim editus, mons à terra eleuatus, & cœlo propior, declarat, nō terrena & humilia,

humilia, sed cœlestia dogmata esse quæ in eo loco tradenda erant. 4
 Iam verò quòd sermonem nunc ad solos discipulos, quos in salem
 & lucem mundi elegerat, habuerit, eius dignitatem, & doctrinæ altitu-
 dinem facillè demonstrat. Quid verò illud, quod sanctus Euangeli-
 sta subdit; [Et aperiens os suum docebat eos, dicens, Beati pauperes &c?]
 Quorsum ait, [Aperiens os suum?] An quisquā nisi aperto ore loquitur?
 An verò diuinæ historiæ scriptor verbis non necessarijs luxuriari
 voluit? Nullo modo. Sed his tamen verbis docuit, alium esse qui vide-
 batur, alium qui loquebatur: videbatur quidem homo, loquebatur
 latens in humanitate Deus. Homo quidem aperiebat os; sed illud ta-
 men implebat Deus; homo linguam in verba formabat; sed plenitu-
 do diuinitatis, & increata sapientia Patris arcana cœlestia humanis au-
 ribus inspirabat. Hoc est autem quod Apostolus initio statim eius
 Epistolæ, quæ ad Hebræos scripsit, magnificis verbis amplificat, cum
 ait; Multifariè multisq; modis olim Deus loquēs patribus in Prophe-
 tis, nouissimè diebus istis loquutus est nobis in Filio, quē constituit
 heredem vniuersorum, per quem fecit & secula. ¶ Opportunè autem
 hæc sacra lectio nobis hodiè ab Ecclesia proponitur, vt varias virtutū
 formas, variasque in cœlum eundi vias, quibus Sancti omnes, quorū
 hodiè memoriā colimus, ingressi sunt, agnosceremus: quòd per eas no-
 bis aditum in cœlum pararemus. Alioqui vehèmenter absurdū esset,
 eos nos nolle sequi, quorum gloriam & felicitatem consequi deside-
 ramus. Vt igitur hanc sacram lectionem pio studio interpretari & au-
 dire valeamus, cœlestem opem, beatissimæ Virginis interuentu, sup-
 pliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Quia non sufficit vni concioni destinatum tēpus vt has omnes bea- 6
 titudines longa oratione explanare possimus, ideo breuiter pro ratio-
 ne temporis earum vim & naturam explicare curabimus. Ad hoc ta-
 mē illud primo loco obseruandū est, oēs has beatitudines, atq; ad eò
 omnes diuinas leges hūc præcipuè tēdere, huc spectare, vt nō modò
 externa virtutū opera; sed multò magis internā animi puritatē & cha-
 ritatē cōstituāt: quòd in ea præcipuè omnis mētis nostrę ornatus po-
 situs sit: quæadmodū regius Propheta de Ecclesia sub filiæ regis nomi-
 ne testatur, cum ait; Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbrijs
 aureis, circumamicta varietatibus: hoc est, omnis hæc filiæ cœle-
 stis regis gloria & ornatus quem prædicamus, non in bonis exter-
 nis, quę carnis oculos oblectant, sed intus in animo, qui diuinis oculis
 conspicuus est, consistit: in quo pij hominis mēs splēdētī charitatis au-
 ro,

Heb. I.

Psal. 44.

- 7 ro, varijsque virtutum gemmis, atque diuinis opibus mirificè fulget.
¶ Hanc autè internam animæ pulchritudinè magno affectu Apосто-
lus ad Ephes. scribens postulabat, cum diceret, Flecto genua mea ad *Ephes. 3.*
Patrem Dñi nostri Iesu Christi, à quo omnis paternitas in cælo & in
terra nominatur (hoc est, ex quo & beatę mētes quę in cælo sunt, &
homines qui in terra degunt, originè trahunt) vt det vobis secūdum
diuitias glorię suę (id est, gratiæ suę, quę eius maximè gloriā decla-
rat) virtutē corroborari per spiritum eius in interiori homine, Chri-
stum habitare per fidē in cordibus vestris, in charitate radicati & fun-
dati. Videtis hīc omnia Pauli verba ad interni hominis puritatem &
charitatē potissimū dirigī? Quò fit, vt omnes sacrę ceremoniæ, cæ-
teraq; externa virtutum opera (quę non minima pars Christianę per-
fectionis sunt) hoc præcipuè nomine commendentur, quòd nos ad
8 hunc internum animæ decorem & elegantiam, hoc est, ad pleniorē
diuinitatis cognitionem, ad spem, ad amorem, ad timorem, & venera-
tionem diuinę maiestatis plurimū adiuuent. ¶ Sic olim Dñs cum *Exod. 12.*
Paschalis agni sacrificium instituit, non hoc ea mente fecit, quòd ani-
malium cruore delectaretur; sed vt eo sacrificij genere populum suū
ad veterum beneficiorum memoriā excitaret: quę in eorum mēti-
bus & diuinę legis studium, & diuini amoris ignem accēderet. Quòd
apertè idem Dñs significauit, cum post huius sacrificij institutionem
subdit; Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentū ante
9 oculos tuos, vt lex Domini sit semper in ore tuo. In manu enim for-
ti eduxit te Dominus ab Ægypto. ¶ Iam verò quid sibi vult, quòd tā
ta cura cauit, ne altare sibi ex lapidibus perpolitis atque dolatis, sed
vel ex terra, vel rudibus lapidibus edificaretur? Si enim, inquit, leua-
10 ueris cultum super eo, polluetur. Quid hoc ad cultum Dei, & reli-
gionis sanctitatem? Quid enim pollutionis, aut indignitatis in lapi-
dibus quadratis & perpolitis est? Sæpè, fateor, hanc Domini le-
gem demiratus sum: cum ea verò nequaquam temerè lata sit, quid
aliud in ea philosophari possumus, nisi quòd hac ratione Domi-
nus animi simplicitatem ab omni calliditate & artificio alienam, &
internum animi cultum voluerit commendare? Perinde enim
est, ac si diceret; Nollem vos, qui rudi & hebeti ingenio estis,
existimare, me solo externarum rerum cultu & nitore oblectari:
ideoque nullum à vobis apparatus & splendorem in altari meo
requiro: non quòd templi mei ornatum non probem, sed quòd
facilius intelligatis, vestrę mentis puritatem, pietatem, nito-
rem, simplicitatem, & cultum me à vobis potissimū exigere:
vt cum

vt cum nihil in altari meo magnificum, & maiestate mea dignum per
 spiciatis, interiori cultu & religione suppleatis, quod minus foris splē-
 det, ac fulget, ¶ Liquet igitur ex his, præcipuum Christiani hominis
 studium in hoc interioris hominis cultu ponendum esse. Vnde con-
 sequens est, vt omnes curas & cogitationes nostras huc præcipue di-
 rigere debeamus, vt omnes noxios animæ affectus & cupiditates ab
 anima nostra euellamus, quæ nos ad terrena deprimunt, quæ intelle-
 ctus aciem ad cœlestia contuenda obtundunt, quæ tantò nos magis
 à diuino amore auocant, quantò terrenorum bonorum amore incen-
 dunt. His enim, quantum fieri poterit, velut sentibus & tribulis à ter-
 ra cordis nostri repurgatis, protinus vera charitas, humilitas, timor
 Domini, cæteraque virtutum semina (in quibus vera animæ puritas
 & sanctitas constituta est) germinabunt. Hic igitur Christianæ vi-
 tæ scopus est, hoc illa præcipue intuetur, hoc omnes scripturarum
 paginæ semper inculcant, huc denique ipsa Domini lex tendit, quæ
 vnico dilectionis præcepto continetur. Ex hoc autem fonte externa
 opera nostra manare debent: quæ tantò erunt diuinæ mēti gratiora,
 quantò magis & ad hunc charitatis finem tendunt, & ab eodem pro-
 ficiscuntur, vt idem videlicet earum & finis & initium sit. Hoc ipsum
 autem hodierna sancti Euangelij lectio maximè confirmat: cuius
 omnis ferè doctrina ad hunc internum animi cultum & ornatum
 præcipue refertur.

Habet autem & aliam non vulgarem commoditatem hæc sa-
 cra lectio: quod metum ac trepidationem illis adimit, qui virtutis
 viam, vt asperam atque difficilem, ingredi detrectant. Hanc enim tre-
 pidationem, propositum vnicuique virtuti præmium, suæque beati-
 tudo magna ex parte adimit. Hac enim ratione fit, vt quod est dif-
 ficultatis ac laboris in virtute propositum, adiuncti præmij solatio le-
 niatur. Diuina enim sapientia, quæ quibusdam voluptatis illecebris
 animantia cuncta, ad ea quæ naturæ suæ conueniunt, trahit & in-
 uitat, suas quoque virtutibus cunctis delicias & iucunditates ap-
 posuit, vt earum dulcedine homines inescati, ad earundem amo-
 rem accendantur. Hoc autem facile erit in præsentī lectione perspi-
 cere, si harum beatitudinum naturam, & adiuncta singulis præmia
 excutiamus. Tunc enim intelligemus, nequaquam illas temere beati-
 tudines esse appellatas; sed præter perfectam & plenissimam illam
 beatitudinem, quæ illis in futura vita constituta est, aliam quoque, li-
 cet imperfectam, & inchoatam, in hac esse propositam; quod iā nunc
 explicare incipiemus.

§. I.

- ¶ Earum igitur prima est, paupertas spiritus; hoc est, voluntaria terrenarum rerum contemptio, quæ in summa etiam rerum copia esse potest; ut in Abraham, Dauide, & beato Gregorio Pontifice, qui in maxima terrenarum opum abundantia constitutus, minus eas diligebat, quàm sanctus quidam eremita catellam quam apud se nutrebat. Quod si roges, quæ nam sit huius paupertatis beatitudo? Primum illa est, quod ab immoderato diuitiarum amore & cupiditate liberat. Ab hac autem cupiditate liberari, id verò est omnium ferè peccatorum, quæ ab ea deriuantur, radicem abscindere, Apostolo testante, qui ait, Radix omnium malorum cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inferuerunt se doloribus multis. Hinc Ecclesiastici. Nihil est, inquit, iniquius quàm amare pecuniam: idemque
- 14 alibi; Avaro nihil est scelestius. An parua igitur vobis hæc beatitudo esse videtur, vno ictu peccatorum omnium radicem (in quibus vera animæ miseria est) amputasse? ¶ Sed non modò peccatorum, sed curarum etiam innumerabiliù & molestiarum radicem abscindit, cum immodicum diuitiarum amorem ab anima pellit. Vbi enim vehemens alicuius rei amor est, ibi & amittendi metus, & parta tuendi cura, & plus habendi sitis, & ira atque tristitia; cum id quod ita diligimus, vel ab alijs impetitur, vel è manibus extorquetur, vel casu aliquo intercidit, & periclitatur. ¶ Sed ut nihil horum esset, omnis immoderata cuiusque rei cupiditas tantum in se. pœnarum & cruciatuum habet, ut multi, quod ea consequi non potuerint quæ ardentissimè desiderabant, sibi ipsis necem intulerint. Hoc autem quotidianis ferè exemplis animaduertimus. Pontanus adolescentem quendam memorat, quod speciosa quadam virgine, quam perditè amabat, potiri desperasset, in fenestra, quæ contra virginis domum posita erat, laqueo sibi vitam eripuisse. Idemque refert, adolescentulam quandam se in puteum coniecisse, quod ab adolescente, cuius ambiebat conjugium, despecta fuisset. Quæ ideo retuli, ut his exemplis intelligatis, quantus sit eorum hominum cruciatus, qui multa sitienter appetunt, quibus potiri nequeunt. Quo etiam argumento intelligere licebit, eam esse felicitatem illius, qui sua sorte contentus nihil extra se quærît, ut Seneca dicere non dubitauerit, Qui desiderium clausit, cum ipso Ioue de felicitate contendat. Itaque huius tantj Philosophi iudicio ille felix habendus est, qui nihil cupit; hoc est, qui sua sorte contentus nihil aliud desiderat, quàm quod habet. Cum enim vir sapiens intelligeret, beatitudinem esse desiderij quietem, nihil mirum si eum felicem

1. Tim. 6.

Eccl. 10.

Ibidem.

Idem.

Pontanus
li. de Fortitud.

Idem.

Seneca.

in Epist.

Idem.

cem appellauerit, qui eò peruenit, vt desiderijs suis finem imposue- 16
rit. Hinc idem argutissimè veras diuitias desideriorum paupertatem

Simil.

esse definiuit: illumque verè diuitem & beatum pronunciauit, non
qui plurimum haberet, sed qui minimum cuperet. Quod hoc argu-
mento perspicì facìle potest. Si quis æger inexplibili fame laboraret,
& multis dapibus absumptis, eadem adhuc fame vrgeretur: alius verò
qui sano esset corpore, vno tantum ferculo contentus famem sedas-
set, an non hic meliori còditione esset, minimo cibo còtèntus, quàm
ille qui tot absumptis ferculis eadem fame cruciatur? Non ergo ingès

Seneca. T.

opum multitudo, sed cupiditatis abdicatio quietem animis affert. Vn-
de idem Philosophus sapienter & eleganter ait, nihil interesse an ha-
beas, an non concupiscas. Cùm enim (vt antè diximus) beatitudo sit
quies desiderij, multò sanè felicior est, qui cùm nihil habeat, nihil cu-
pit, quàm qui cùm plura habeat, plurima cupiat. Meritò ergo inter 17
has beatitudines paupertas voluntaria numeratur, quæ nos à tot cor-
poris & animæ malis eripit, & in felicissimæ quietis & tranquillitatis
portu còstituit. Hoc autem mihi Dominus innuisse videtur, cùm pri-
mæ huius beatitudinis præmium præsentis temporis verbo significa-
uit; cùm in cæteris (postrema tantum excepta) futuri temporis verba
subijciat: quòd videlicet in hac vita incipiat esse beat^{us}, qui ad huc ter-
renarum rerum contemptum potuit peruenire. Verè enim felicitatis
æternæ, cœlestis quæ status velut prælibatio quædam est, hæc mentis
tranquillitas, & desideriorum quies. Ad hanc autem beatitudinē vos

Psal. 61.

ego Hodie inuito fratres, imò regius Propheta inuitat, cùm ait; Diui-
tijs si affluant, nolite cor apponere. Non putauit se facìle à nobis impe-
trare posse, vt cum diuitiarum cupiditate diuitias simul abijceremus:
ideoque quod facilius infirmis esse videbatur suadet, ne diuitijs amo 18
re immodico iungeremur: hac enim ratione fieri posse, vt hanc spiri-
tus paupertatē còsequi possemus, què nò rerū abdicatione, sed cupidi-
tatis amputatione còstat. Hoc autē quod ego à vobis, fratres, Christia-
nus à Christianis exigo, gētilis Seneca se præstitisse fatetur, qui ad Lu-
cillum scribens, Romanorum alacritatem còmemorat, qua ad naues
ab Alexandria venientes properabāt, quòd rerum suarum statum & ra-
tionem agnoscerent. In qua tanta omniū festinatione de negligen-
tia sua sibi Seneca gratulatur; quamuis ad ipsam quoque ea res pluri-
mum pertineret; quoniam perinde atque Prophætæ nostri vocem au-
diuisset, in magna diuitiarum affluētia cor ipse diuitijs non admoue-
bat. Itaque ait, magnam se ex hac negligentia sua lætitiā percepisse:
quòd ea res animum suum à diuitiarum seruitute & cupiditate libe-
rum

19 rum esse declarabat. Quod ergo gentili homini ratio & philosophia præstitit, cur nobis Euangeliū, fides, & futurorū bonorū expectatio, & Seruatoris nostri imitatio, doctrina, & promissa non præstabunt?

Secunda verò beatitudo, mansuetudinis est; de qua Dominus [Beati, inquit, mites: quoniam ipsi possidebunt terram.] Sicut autem paupertas spiritus nos primū ab ingenti cupiditatis tyranno eripit; ita lenitas & mansuetudo ab alio quoque truculentiori, nempe furore & iracundia liberat. Quæ enim inter omnes animi perturbationes effera

20 cior, truculentior, & immanior quàm iracundia est, quæ tot in mundo contentiones, tot rixas, tot dissidia, tot homicidia, tot sanguinolenta bella, tot denique strages passim edit? Quæ perturbatio vehementius excæcat animum, & à rectitudinis suæ statu deturbat atque deducit? Quid verò eius deformitatem referam? Ea namque irati hominis

21 perturbatio & furor est, ut in ipso etiam corpore non obscura eius signa patefiant. Micant enim oculi, pallet vultus, concurrunt labra, tremunt genua, dentes quatuntur, terra pedibus calcatur, & anhelus & concitatus spiritus internam animi tempestatem declarat. Ab hoc igitur immani tyranno mansuetudo hominem liberat. ¶ Quid tum potest? Primū quidem hominem Deo, mira charitate conglutinat. Scitis enim similitudinem inter præcipuas amoris causas numerari: vir autem mitis Deo quàm simillimus est. Hanc enim illi virtutem potissimum tribuit Propheta, cum ait; Quoniam tu Domine suavis, & mi

22 agnus appellatur. Vñ cōsequēs est, ut agnus agnos, mitis mites, & mansuetus mansuetos, tãquã sui similes, per amorē sibi applicet, atque coniungat. ¶ Nec solū Deo, sed hominibus etiã miro modo grata & amabilis mansuetudo est. Quod quidē Ecclesi. testatur his verbis; Fili, in mansuetudine opera tua perface; & super gloriã hominū diligeris. Cōtrā verò de iracundo homine ait; Spiritū verò ad irascendum facili quis poterit sustinere? Cuius rei vel illud argumento esse potest, quod Plutarchus ait, nempe, seruos venditioni expositos, de dominis, quorum seruitio mancipandi sunt, querere solitos, nō quidē an supersticiosi, superbi, vinolēti, sed an iracundi, morosi, & intractabiles sint. Hoc est enim quod omnes homines, ac præcipuē serui maxime horrēt atque formidāt. Sūt igitur mansueti Deo atque hominibus amabiles atque iucundi: sed multo magis erga se ipsos benefici, grati, atque iucundi sunt. Ut enim idē Plutarchus rectissime ait; Quāvis ceteris hominibus suavis & grata mansuetudinis

Psal. 85.

Matth. 11.

Esai. 53.

Ioan. 1.

Apoc. 57.

Ecclesi. 3.

Prou. 18.

Plutar.

Idem.

virtus

virtus sit, nulli tamen quàm eam possidenti gratior atque iucundior est. ¶ Sed quid sibi vult, quòd beatitudinis huius præmium Dominus esse statuit, possidere terram? Certè constat Dominum nequaquam de hac terra, quàm pedibus calcamus (quàm mites non possidēt) sed de terra viuentium fuisse loquutum; quàm antea communi & proprio nomine regnum cælorum appellauerat. Cur ergo modò noua hac voce utitur? Hoc planè mihi innuisse videtur, quòd cum nemo lenitatis & mansuetudinis virtutem diu retinere possit, nisi qui omnibus in rebus, quæ in controuersiam contentionemque vertuntur, iuri suo cedat; magisque vel honoris, vel rerum suarum, quàm virtutis huius iacturam facere paratus sit; iustum profectò est vt ab æquissimo iudice rerum omnium dominium ac possessionem accipiat, qui propter eius gloriam extorquenti tunicam dimittit & pallium, & percutienti vnâ maxillam, præbet alteram, ne lenitatis & mansuetudinis virtutem amittat. Sicut ergo Dominus relinquenti propter se omnia centuplum simul cum vita æterna promissit: ita amittenti propter illum sua, rerum omnium possessionem tribuit: vt multò videlicet maiora recipiat, qui propter illum parua contempnit.

Matth. 5.

Matth. 19.

§. II.

¶ Sequitur deinde, [Beati qui lugēt: quoniam ipsi consolabuntur.] Hic dicit aliquis; Quì fieri potest, vt qui lugēt, beati sint? Duplex est luctus; sicut duplex etiam tristitia est; quemadmodum in superiori concione diximus. Hoc autem in loco non de luctu siue tristitia seculi, sed de pio luctu lachrymisque sermo est. Est autem multiplex huiusmodi luctus, qui nunquam lætitiæ & beatitudinis cuiusdam prorsus expertus est. Sunt enim lachrymæ, quas peccati dolor; sunt quas exprimit Christi amor; & utræque sanè dulces sunt. Lugent enim verè penitentes, dum recogitant omnes annos suos in amaritudine animæ suæ. Hi autem lugent, & dolent: sed tamē, vt D. Aug. ait, de ipso suo dolore gaudent. Sicut enim sanitatis signum est vulnere dolor: ita spiritualis salutis & gratiæ vehemens peccatorum dolor existit. Lugent etiam qui Dei amore ardent, ad patriam suam peruenire cupientes, & videndi cælestis Sponsi desiderio flagrant. quo modo lugebat ille qui dicebat; Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies, Vbi est Deus tuus? Et in his quoque lachrymis mira suauitas est: ideoque panes suos appellat eas Propheta: quòd quæ admodum corpus panibus, ita pia mens huiusmodi lachrymis reficitur, pascitur, & mirificè delectatur. Vtrasque autem has lachrymas D. Aug. à Domino postulabat, cum ab eo irriguum superius, & irriguum

August. in
medit.

Hebr. 10.

Prov. 10.

Psal. 10.

Greg. Niss.

autem perfecisti mihi: hoc est, eas promptas atque perfectas ad obediendum tibi reddidisti. Quem etiam sensum illa Apostoli interpretatio facit; Corpus autem aptasti mihi; hoc est, aptum ad tibi in rebus omnibus obtemperandum effecisti. Itaque cæteris veteris legis sacrificijs & ceremonijs antiquatis, hanc vnam odedientiam, (quæ diuinorum præceptorum obseruatione continetur) à nobis tanquam perfectam iustitiam requirit. ¶ Huius autem spiritualis famis & sitis, qua hanc iustitiam desideramus, præmium Dominus subiicit, cum ait; Quoniam ipsi saturabuntur. Huiusmodi enim desideria implere solet ille, de quo scriptum est; Non affliget Dominus famem animam iusti. &c.; Desiderium pauperum exaudiuit Dominus. Nec enim pius Dominus sancta desideria in suorum cordibus accendit, ut eos misere desiderando torqueat, sed ut ea misericorditer impleat. Quæ in re ingens inter spiritualia & carnalia desideria discrimen: annotare licet. Spiritualia namque desideria suauitatem; carnalia verò sitim atque cruciatum afferunt. Illis enim omnipotens Deus animi quietem promittit; hæc verò (cum vacua & inania bona appetant) præbere nequeunt quod non habent. Quomodo enim quod breue & momentaneum, quod egenum, fallax, & lubricum est, mentem hominis, Dei capacem, implere poterit? Vnde eleganter Gregorius Niss. cor carnalibus desiderijs æstuans pertuso vasculo comparat: quod ubi primum liquorem percipit, eoquæ paululum superficies eius madescit, à se protinus effundit. Si enim non effunderet, impleretur: si verò impleretur, nihil amplius cuperet; cupit autem: vnde consequens est, nequaquam eo impletum fuisse quod perceperit. Quæ ex re liquet, è terrenis bonis nihil improbos amplius quam spem inanem, ac desiderium habere: desiderium, quo crucientur; & spem inanem, qua frustrentur. Quo argumento Henricus Susonius colligit, carnales homines hisce desiderijs æstuant, damnatis in gehenna hominibus esse per similes. Improbi namque homines nec spiritualibus delicijs, ob vitia sua, fruuntur, neque item carnalibus; quoniam protinus velut è vase pertuso elabuntur & effluunt. Qui quamuis modò tenebris obcecati dementiam suam non agnoscant, ubi tamen reddendæ rationis tempus aduenerit, aperte cernent, quanta dementia fuerit, oblata à Deo bona repudiare, ut ijs bonis potirentur, quæ illis mundus concedere noluit. Vtroque enim nomine se miseros esse intelligent; & quod vera & solida bona contempserint; & quod falsa & inania assequuti non fuerint. Cæterum spiritualia bona, cum vera & perfecta bona sint, & auctorem

31 torem Deum secum afferant, miris modis mentes hominum repler, sanant, atque reficiunt.

Sitientibus iustitiam additur quinta beatitudo, præstantium misericordiam. [Beati, inquit, misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.] Hos Greg. N. ff. ait verè beatos appellari, quòd Dei munus & officium inter homines exerceat, cuius est misereri semper & parcere. Quo nomine non tam beati, quàm Dii, quodammodo, vel filij Dei appellandi sunt: quando sic ad viuum eius imaginem miserando referunt. Qui (vt D. Basili. eius frater ait) hoc nomine misericordiam

Greg. Niss.

Basili.

Iacob. 2.

sua vel maximè declarat, quòd eam præcipuè misericordibus impendit, Iacobo Apostolo testante, qui ait; Iudicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam. Contrà verò Dominus, [Beati, inquit, misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.] Talè enim erga se Deum inuenient, quales ipsi se hominibus exhibuerunt. Vnde

Greg. Niss.

32 eleganter idem Greg. Deum purissimo cuidam speculo comparat, quòd perfectè eam imaginem refert, quam ante illud proponis, siue lætam, siue tristem, siue formosam, siue deformem. Quæ quidem varietas non ab ipso speculo, sed ab imaginum varietate, quæ illi obijciuntur, emanat. Pro comperto igitur habeatis fratres, hoc eodem modo, cum extremus ille dies aderit, iudicis faciem aut placibilem aut implacabilem, aut hilarem aut tristè vos esse visuros, qualem vos fratribus in hac vita exhibuistis. Quam rem Propheta significauit, cum

Psal. 17.

Deum cum sancto sanctum, cum electo electum, cum innocente innocentem, & cum peruerso peruersum, hoc est, seuerissimum vindicem fore prædixit. Quàm sit verò rara & præpostera multorum hominum misericordia, vel hoc argumento perspicitur; quòd cum mi-

33 sericordia, iuxta D. Bernardi sententiam, duas præcipuè partes complectatur; quarum altera in sceleribus hominum prohibendis; altera in eorū miserijs subleuandis versatur; adeò præpostere se multi in hac parte gerūt, vt proximorū flagitia nō solū nō prohibeāt, verū se etiā socios ad ea perpetrāda adiūgāt; laboratū verò miserias ne obolo qui de impēso subleuare velint: vtpote qui animarū suarū prodigi, pecuniarū verò auidissimi dispensatores sint. Hos autē idē D. Bern. legitimos Adē filios, ei⁹ mores ad viuū exprimētes, esse ait; qui facile se vōti peccati sociū præbuit, peccati verò pœnā sustinere noluit, sed in sceleris cōsorte retulit. Ad hūc ergo modū isti facile peccatis aliorū patrociniū præstant, nullū tñ siue laborē, siue rerū suarū damnū propter illos perpeti volunt. Tales igitur futuræ vindictæ consortes habebūt, quibus se crudeli misericordia criminum socios exhibuerunt.

Bernard.

Idem.

Cassianus.

¶ Sequitur deinde, [Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.] Magna certè beatitudo, cui tam ingens præmium proponitur. Quid enim maius quàm diuinam speciem & pulchritudinem puris oculis intueri? Qui igitur ad hanc felicitatem peruenire desiderat, puritati cordis studeat, eamque (vt Ioannes Cassianus docet) vitæ suæ scopum statuatur. Cæterum quia puritas hæc non solum à peccatis, sed ab ipsis etiam terrenarum rerum desiderijs, earundemque imaginibus mentem puram illibatamque conseruat; rerum autem imagines aditum sibi in animam nostram per corporis sensus patefaciunt; ideo qui huic puritati studet, sensus etiam suos, quantum fieri potest, studet ne per res varias diffuentes, varijs tum cupiditatibus, tum imaginibus puritatem mentis inficiant. Qua in re venatorum solertiam imitari videntur, qui accipitrum, quos in manu gestant, oculos injecto tegumento operiunt, ne facillè circumuolantium auium, aut aliarum rerum specie exagitentur. Hac enim arte omnes eorum inanes volatus, impetusque coercent, & quietis illis, mansuetisque vtuntur. Quod quò commodiùs multi sanctissimorum virorum facerent, turbis urbium derelictis inuias solitudines petiuerunt, ne quid esset quod oculis & auribus vsurpare possent, quo eorum mentes à iugi diuinarum rerum commentatione auocarèt. Sed quis hac in re eorum curam & prouidentiam pro dignitate explicare queat? Rem dicturus sum incredibilem, sed non minus certè veram. Sanctus Antonius, Athanasio referente, viginti continuis annis in quadam domuncula siue specu reclusus, sic ab omni rerum humanarum commercio semotus vixit, vt cum semel in anno familiaris quidam ei panes afferret, quibus solis vesceretur, ne vnum quidem verbum cum commeatu illius delatore loqueretur. Quid hoc silentio mirabilius? Theodoretus

Athanas.**Theodore.**

verò in historia religiosa aliud non minus mirabile refert, nempe sanctum quendam, ex præcis illis Anachoritis, in cuiusdam montis latere habitantem, quoniam incautè aliquando oculos in subiectam vallem demisisset, vt arantes agricolas cerneret, catena ferrea collum ita ligauisse, atque deprexisse, vt nunquam postea quicquam aliud nisi subiectam pedibus terram videre posset. Abbas verò Sylvanus cum hortulum foderet, sic cuculla oculos tegebat, vt nihil aliud nisi terram, quam subigebat, cerneret. Quàm multa erant hoc loco dicenda, quàm multa miranda, quondamque plura vobiscum expostulanda! Sed hæc tamen omnia fratres, quoniam ad

finem

37 finem properat oratio, vobis expendenda, & cum ætatis nostræ moribus conferenda relinquo.

Sequitur deinde septima beatitudo: [Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.] Triplicem quidem pacem sancti Patres esse statuunt: aliam, qua pacem cum Deo; aliam, qua cum hominibus; tertiam, quam nos ipsi intra nos habemus, quando videlicet affectus nostri, & inferiores animæ vires aduersus rationis imperium minimè reluctantur, sed eius præceptis & moderationi obtemperant. Quia verò triplicis huius pacis beatitudinem atque delicias, quibus in hac etiam vita pij fruuntur, brevis oratio complecti non potest, postremam beatitudinem subijciamus.

[Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.] Hic forsitan dicet aliquis, Fateor, beati illi erunt, quibus cælestis regni præmium constitutum est: quomodo autem in præsentī vita beati appellandi sunt, qui persecutionibus, & maledictis hominum conscinduntur? Ostendam quæ ratione hi quoque modò beati sint. An vlla maior beatitudo, quàm Dei amicum esse, & gratiam apud illum inuenisse? Certè nulla. At constat planè ex communi sanctorum Patrum sententia nullum esse diuinæ gratiæ signum certius, quàm libenter, & equo animo varias propter Deum persecutiones perpeti: vel ipso Apostolo testante, qui hoc nomine se in tribulationibus gloriari ait, Rom. 5. quòd tribulatio patientiam operetur, patientia verò probationem: hoc est, quòd tanquam aurum igne exploratum, ita hominem Deo tribulationis igne excoctum & probatum reddat. Quis autem hoc tantæ salutis signo non etiam in medijs persecutionibus 39 gaudeat? Si enim avarus ille diues apud Poëtam populi conuitia irridebat, dicens,

Horat. 1.
sermo.
Sat. 1.

Populus me sibilat: at mihi plaudo.

Ipse domi, simul ac nummos contempletur in arca: quomodo non persecutiones, & maledicta hominum contemnet, qui intra conscientiam suam hoc tam magnificum gestat testimonium, quòd omnipotentem Deum amicum, & parentem habeat, quòd illi gratus, & dilectus filius, regniq; eius hæres institutus sit? Quis enim hac tam magna veræ felicitatis coniectura non in hac etiam vita incipiat esse beatus? Gloria enim (inquit Apostolus) 2. Cor. 1. nostra est testimonium conscientiæ nostræ.

Hæc sunt, fratres, itinera quibus ad sempiternæ salutis portum

peruenitur: hæc virtutes, quibus ingens ea merces proposita est, de qua Saluator in præsentī lectione ait; [*Gaudete, & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis.*] Sed quis tamen pro dignitate mercedis huius magnitudinem explicare queat? Vt enim D. Augustin. ait, Quod Deus præparauit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, desideria & vota transgreditur; acquiri potest, æstimari non potest. Hæc autem tanta mercede proposita quid arduum ac difficile homini Christiano offerri potest, quod non libenter & alacriter amplectatur? Cùm D. Catharina Martyr Maxentij tyranni iussu in carcere custodiretur, & Porphyrius militiæ princeps clam noctu ad eam veniens, quæ sibi à Christo merces esset proposita, si in illum crederet, interrogasset; illaque cœlestis ei præmij magnitudinem exposuisset; sic illum in fide & pietate confirmauit, vt martyrium pro ea libenter subierit. Ego verò vos fratres non ad martyrium hodiè, sed diuinorum mandatorum leuissimam sarcinam ferendam eodem proposito præmio hortor & inuito. Quod si mercedis dignitatem scire cupitis, merces ipsa, Deus est: quemadmodum ipse olim Abraham significauit, dicens, Noli timere Abraham, ego pro tector tuus, & merces tua magna nimis. In Euangelio quoque idem Dominus fideli seruo ait; Euge serue bone & fidelis, &c. intra in gaudium Domini tui. Videtis ergo idem gaudium & Domino, & seruo commune esse.

Genes. 15.

Matth. 25.

Sed ipsius Domini gaudium & felicitatem expendamus. Felicitas eius est, immensam atque infinitam pulchritudinem suam plenissimè videre, illamque infinito amore complecti, eademque sine intermissione frui, qua quidem is in se ipso perpetuò fruitur. Quæ felicitas tanta est, vt nec huius mundi pulcherrimo opere, nec si innumerabiles ab eo rursus conderentur (quod is planè vnico momento faceret) vlla ei accessio fieri posset; non magis quàm si Oceano mari vnus guttæ aquam adieceris. Hæc igitur plena & summa Dei felicitas est, seipsum videre, & immensa imaginis suæ, hoc est, verbi sui pulchritudine frui, in qua nihil est quod non videat, nihil quod non intelligat, nullumque bonum est quod non fruatur. Quæ quidem felicitas tanta est, vt ea sola vastissimus ille atque immensus diuinæ mentis sinus perfectè impleatur, nullaque ei prorsus accessio fieri possit.

Cùm igitur à me quærebatis, quæ nam esset futura hominis merces & beatitudo? Hanc eandem esse denuntio, quam vnus

Dei

43 Dei propriam esse dixi. Sicut enim is reuelata facie infinitam pulchritudine & decorem suum videt, & infinito amore diligit: ita nos quoque illum videbimus, amabimus, eoque fruemur: quamuis illius infinitæ pulchritudinis imensitatem comprehendere, minime valeamus. Hinc Ioan. ait; Filii, nunc filij Dei sumus: sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Quo nam modo? Nimirum, quia videbimus eum sicari est. Hac enim est eius gloria & felicitas. Quid ergo maius omnia mortalium vota in vnum collata optare potuissent? Quis enim in nubibus æquabitur Domino? similis erit Deo in filiis Dei? Si ergo neminem Propheta inter filios Dei, hoc est, inter Angelos (si eorum tantum naturam spectes) similem Deo esse ait: quale, quæso, erit, homuncionem ex limo terræ concretum, non ad Angelorum modum, sed ad Dei similitudinem eleuari, & eius gloriæ consortem fieri? Non igitur ita se Dominus maiestatis cum electis suis, atque reges terræ cum famulis gerunt. Alio enim serui cultu, alia mensa, alijs dapibus, & apparatu uti solent. At summus ille cœlitum imperator & Dominus eadem nos tunica immortalitatis vestiet, eadem nos mensa, eodemque cibo aler, quando eiusdem nos felicitatis participes efficiet. Sic enim vnigenitus eius Filius ait; Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Idem autem ipse qui hoc promittit, sanguinis sui pretio nobis hoc tantum munus mercatus est. Per illum enim cœlestis Pater (ut Petrus Apostolus ait) maxima & pretiosa nobis promissa donauit, ut videlicet diuinæ efficiamur consortes naturæ. Quamuis autem hæc tanta felicitas omnem humanæ intelligentiæ vim longè superet; idem tamen qui eam nobis promeruit, credibilem etiam fecit. Verè enim maius est, Deum humanitatis nostræ assumptione hominem fieri, quam hominem diuinitatis participatione diuinam imaginem induere. Si ergo immensa diuinæ bonitatis largitas, quod maius est, contulit, quod minus est utique donabit. Hac ergo tam felici spe atque mercede proposita fratres, omnem torporem & somnum ab oculis excutere studeamus, per has beatitudinis semitas, quas vobis hodiè Saluator exposuit, gradiamur, vigilemus, oremus, Sanctorum omnium, quorum solennia celebramus, opem imploremus; illos nobis patronos, illos vitæ duces, illos virtutum nobis exempla proponamus: ut ipsorum precibus, & clarissimis exemplis adiuti, ad eorum tandem societatem peruenire mereamur.

1. Ioan. 3.

Psal. 88.

Dis. simili.

Luc. 22.

2. Pet. 4.

IN EODEM FESTO OMNIVM SAN-
ctorum Concio tertia; in qua de vera beatitudine, deque itine-
ribus quibus ad eam peruenitur, ac de multiplici Sanctorum
varietate (quæ miram diuinæ gratiæ & sapientiæ vim
declarat) paulò fufius differtur.

*T. H. E. Beati qui persecutionem patiuntur pro-
pter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.*
Matth. 5.

Hebr. 13.

DVo sunt in primis, fratres charissimi, scitu necessaria
ijs, qui aliquod proficisci parant: alterum, locus ipse quò
tendunt: alterum, via qua ad illum tendere debeant.
Nos autem, fratres, quamdiu in hoc mortali corpore
degimus, in itinere constituti sumus. Non enim habemus
hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Aduen-
dem in hac regione & peregrini sumus; sicut omnes patres nostri, qui
ex ea tanquam peregrini aliò commigrarunt; velut & nos quoque
suo tempore commigrabimus. Quocirca necesse est, vt quò tendi-
mus, & qua via tendendum nobis sit, ante omnia cognoscamus. Vtrū
quæ autem sine vllò errore nos præfens sancti Euāgelij lectio docet.
Cum enim in fine Dominus ait; [*Gaudete & exultate; quia merces vestra
copiosa est in cælis;*] apertè quò tendamus, declarat: nempè, ad cæ-
leste regnum, in quo hæc merces copiosa percipienda est. Cum verò
octo clarissimarū virtutum genera (quas beatitudines appellat) enu-
merat, itinera ostendit quibus ad hoc beatitudinis regnum perueni-
tur. His namque itineribus Sancti omnes (quorum hodiè festum so-
lenni deuotione recolimus) ingressi sunt. Omnes enim per varios la-
bores atque certamina has virtutes coluerunt, & per eas tāquam per
gradus quosdam aditum sibi ad hoc regnum parauerunt: vt in præ-
senti concione latius demonstrabimus. Hac enim ratione, his exem-
plis vos ad eorum imitationem incitare tentabimus; vt qui desidera-
tis patriam, viam qua ad illam itur, minimè refugiatis. Vt autem ad
hoc nos pia mater Ecclesia (quæ in nostras semper vtilitates intenta
est) acrius incitaret, omnium hodiè Sanctorum festum solenni deuo-
tione celebrandum instituit: non solum vt infirmitatem nostrā mul-
tiplicatis eorum suffragijs adiuuaret, sed etiam vt torporem atque de-
sidiam

4^a fidiam nostram tot propofitis exemplis ad eorum imitationem accēderet. Vt enim rerum conditor Deus post vniuerfam huius mundi fabricam hominem condidit; qui rerum omnium instar est (ideoque minor mundus appellatur) ita nunc Ecclesia, quæ sigillatim cæteris voluentis anni diebus Sanctorum festa celebrat, hoc vno die, in fine propè labentis anni, vnum hunc diem sacrauit, in quo omnia simul eorum festa meritis laudibus celebraret: vt hoc argumento intelligatis fratres, qualis esse debeat nostra deuotio, si huic tantæ solennitati respondere debeat. Vt hoc autem præstare commodè valeamus, cœlestē opem, sacratissimæ Virginis interuētū, suppliciter imploremus. *Simil.*

A V E M A R I A.

5^a ¶ Quoniam beatitudinis nomen toties in lectione sancti Euangelij hodiè inculcatur, quid ea sit primo loco explicādum nobis est. Ea verò est (vt quàm breuissimè dicā) status optimus atque perfectissimus, vltimaque perfectio, ad quam humana natura partim diuina gratia, partim industria & labore suo adiuta peruenire potest. Vt autem hoc apertius intelligatis, statuendum est, quodd quamuis omnia quæ Deus in hac tanta rerum vniuersitate condidit, in suo quæque genere perfecta sint (Vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona) nihil tamen in prima illa sua cōditione (cœlos & sydera omitto) adeo numeris omnibus absolutū & perfectum fuit, vt non vel arte, vel natura, vel gratia perfectius reddi posset, atque ita ad perfectissimum naturæ suæ statum peruenire. Vtque ab infimo rerum omnium incipiā; metalla, gemmæ, atque lapilli, quæ rudia & inculta è terræ visceribus eruuntur, arte purgantur, & expoliuntur, & nouum quendam nitore capiunt. Arbores cultu nutriuntur, & à paruis initijs ad iustam magnitudinem excrescunt. Quod etiam cunctis animantibus contingit. Superne verò illæ mentes, quæ perfectissimæ à Deo cōditæ sunt; in quibus nobilissima natura varijs gratiarum muneribus exculta & ornata fuit; posteaquam se in Deum erexerunt, & præclaris donorum gratiarumque muneribus in laudem conditoris retulerunt, non solum in gratia confirmatæ, sed æterna etiam felicitate donatæ sunt. Quid verò inter hæc naturam humanam commemorem? quæ inter corporeas & incorporeas creaturas, veluti quidam mundi nodus, media constituta est. Quæ enim inter creaturas omnes aut altius ascendere, aut inferius deprimi potest? Cùm enim homo inter Angelos & animantia cætera medium quendam locum obtineat, consequens est, vt intelle-

cta, & mentis acumine quandoque Angelicæ naturæ sit propior, quandoque verò tarditate ingenij vix vno gradu distet à brutis. Unde videre est quosdam homines pecudibus similes, quosdam verò paulò Angelis inferiores. Quid enim Æthiopum quorundam stupiditate rudius? Quid verò Aristotelis & Platonis mentis acumine subtilius? Et utriusque tamen eiusdem humane naturæ consortes existunt. Quòd si ad supernaturalia dona transeas, videbis homines diuinæ gratiæ muneribus sic ornatos & excultos, vt (quemadmodum Dionysius Carthusi ait) non solum inter infimos, sed inter supremos etiam Angelorum ordines meritò collocandi sint. Quid nì? Si enim Angeli nullo suo labore, sed simplici quadam in Deum conuersione ad tantum gloriæ culmen euecti sunt, cur homines, qui quamuis fragili natura & carne circumdati sint, cœlestem tamen vitam in terris tot annos meditati sunt, non eiusdem gloriæ dignitatem adipiscantur? Quam enim coronam beatus Hilarion Abbas post incredibilem carnis macerationem non promereatur, qui morti iam proximus, auctore Hieronymo, qui eius vitam conscripsit, animosam illam vocem protulit; Egrederere anima, quid times? septuaginta annis Christo seruisti, & adhuc mortem times? Quid Paulum memorem? de quo idem autor ait, quòd cū post solitariā vitam tot annos in eremo actam cū beato Antonio ad refectiōem confedisset, & coruus integrum panem in medium proiecisset, Septuaginta, inquit, anni sunt, quibus à Christo dimidiatum panem accipio, nunc ad aduentum tuum militibus suis Christus duplicauit annonam. Iam verò quid hīc Ignatium, Laurentium, atque Vincentium commemorem, qui tam multa & immania propter Christi gloriam pertulerunt tormenta? An non hi inter supremos etiam Angelorum ordines sedem accipient, quantam horrendis cruciatibus meruerunt? Nec virimodò, sed insignes etiam scēminæ sedes easdem promeritæ sunt. Vt enim aliarum scēminarū agones & stupenda cēstamina prætereamus, tres matres legimus, vnā quidem in veteri, duas verò in nouo testamento, quarum quæque septem filios vnus diei spatio ante oculos suos propter Dei gloriam exarnificari, & atrocissimis tormentis macerari passæ est. Hoc enim in veteri testamento septem fratrum Machabeorum mater; hoc in nouo Symphorosa, & Felicitas cum septem quæque filiis pertulerunt: quarum Felicitatem D. Greg. meritò octies martyrem appellat. Passa est enim septies in corporibus filiorum, ac demū in corpore proprio. An nō igitur hæc dignæ sunt vt à Dño inter Principes Angelorum numerentur? Quid verò beatissima Virgo?

Diony.
Carth.

Hiero.

Idem.

2. Mach. 7.
Gregor.

An

40 An non ipsa cū & scēmina, & naturæ nostræ consors esset, super omnes Angelorum choros exaltata est? Videtis ergo quod humana natura, quæ in rationalium creaturarum ordine infima, ac veluti materia prima esse dicitur, ascendere possit? Constat igitur ex his, creaturas omnes, quamvis à perfectissimo creatore perfectæ in suo quæque genere conditæ sint, superesse tamen adhuc perfectissimum quendam naturæ suæ statum, quo cultu & labore peruenire possint. Inter has tamen homo præcipuè numeratur: quia conditio ne est, ut vel imis, si se ipsum deijciat; vel summis, si diligētius se gesserit, annumerari possit.

Hunc autem perfectissimum naturæ statum, beatitudinem, & felicitatem appellamus: qua adepta, appetitui & cupiditati nostræ requies datur, & inexplēbilis illa cupiditatis nostræ sitis extinguitur, ac perennis illa desideriorum nostrorum rota conquiescit, cū eō tandem peruenit, ubi nihil ampliùs desiderare queat, quàm quod habet. ¶ Quæretis autem, quid fieri possit, ut ad eō fragilis natura hominis, totque tum corporis, tum animæ morbis obnoxia, ad eum statum peruenire valeat, in quo bonorum omnium compos effecta, nihil habeat quod in præsens tempus cupiat, nihil quod in futurum pertimescat? Certè in hac vita, quæ tot vndique curis & angoribus assiduè vexatur, ad hunc felicissimum statum prouehi, nemini concessum est. Quod quidem firmissima ratione comprobatur. Felicitatem enim hīc hominis, non pecudis quærimus. Hominis autem intellectus, & voluntas, propriæ & peculiare vires sunt, quibus à cæteris animantibus distat. Quocirca tunc is verè felix & beatus erit, cū hæc duæ rationalis aīæ vires ad perfectionis suæ apicē peruenerint. Intellect⁹ quidē perfectio in sapiētia cōstituta est; volūtatis autē in summi boni fruitione cōsistit. Quomodo autē intellectus eō in hac vita perueniet, ut oīa sciat, nihilq; ampliùs scire desideret? quomodo verò volūtas tot bonis fruēt, ut nihil ampli⁹ cupiat? Si em̄ aut sciēda, aut fruēda supererint, illavtiq; & intellect⁹ cognoscere, & volūtas naturali cupiditate eisdē frui cōcupiscet. Nō igitur quiescet, cū hoc nouo sciēdi & fruēdi desiderio extimulabitur. Quomodo ergo hæc vtrq; vis animæ nostræ plenè cōquiescet? Res ipsa se p̄dit. Nimirū cū ad illud summū & infinitū bonū peruenerit, in quo vno omnis veritas, & bonitas, omnisq; perfectio reperitur; quo vno sitis animæ nostræ plenissimè sedabitur; extra quod semper anxia & sitibunda erit. ¶ His etiā adde, qd cū scire sit rerum causas cognoscere; prima autem & summa omnium causa, & aliarum origo, Deus sit; hanc

Aristot.
1. Metā.

August.

hanc semper intellectus noster naturali auiditate cognoscere desiderabit, & quò magis illum cognouerit, eò magis ad pleniorè & clariorem eius cognitionem, mira ipsius pulchritudine incitatus, aspirabit. Naturalis enim motus eò velocior est, quò fini suo propinquior existit. Tunc ergo naturalis hæc cupiditas perfectè sedabitur, cum re recta facie immensam illam diuinæ pulchritudinis speciem contemplantur, nec aliud vltra scire concupiscet, cum in vno illo pulcherrimo diuinitatis speculo omnia videat, omnia sciat, & bonis omnibus pro suæ felicitatis modo perfruatur. Hoc autem elegantissima metaphora breuiter D. August. expressit: qui cum Deo loquens, vbi varijs illum nominibus collaudasset, hoc etiam addidit; Virtus maritans mentem meam, & replens sinum cogitationum eius. Sic enim mens humana Deum desiderat, quòd is planè tanquam vir animæ nostræ sit, qui eam perficit, implet, summis delicijs afficit, & sinus eius omnes, 14 qui ad vnum Deum fruendum conditi sunt, bonorum omnium abundantia oblectat, & replet. Vt enim vxor viro, & vir vxori, ita Deus anime, & anima nostra Deo destinata est. Quocirca meritò D. Aug. Deum appellat virtutem, quæ hominis mentem mariter, & omnes sinus eius repleat: quoniam solo eo plenissimè satiatur. Ex qua quidem supputatione apertè colligitur, neminem in hac vita esse posse beatum; cum in ea nemo hanc desideriorum quietem assequi possit.

Ad stipulatur autem huic rationi ipsarum humanarum conditio. Si enim res gestas omnium temporum & seculorum euoluamus, nullum (neque inter Reges, qui rerum omnium potiebantur) inueniemus, qui non plura cuperet, plura etiam scire desideraret. Vastissimus quippè humanæ mentis sinus hac in re Dei imaginem (ad quam condita est) refert, quandoquidem nisi immenso & summo bono satiari non potest. Cuius rei locupletissimum extat vel vnius Salomonis exemplum, qui inter omnes Reges opulentissimus, inter sapientes excellentissimus extitit: qui vbi tam multis ac varijs opibus & delicijs abundasset, tam multaque ingenio & sapientia diuinitus infusa cognouisset, illam tamen, post omnem hanc felicitatem, veritatis indicem vocem protulit; Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum & omnia vanitas. Quid enim amplius habet homo de labore suo, quo laborat sub Sole? ¶ Addam etiam hoc in loco Xerxis potentissimi Persarum regis exemplum, de quo ita scribit Herodotus. Xerxi incessit cupidò omnem exercitum oculis subi-
ciendi. Nam prominens quædam exedra in hoc ei prius ex
candido

Eccl. I.

Herodot.

- 16 candido lapide in loco edito extructa erat. Et cum inde intueretur omnem Hellespontum navibus obductum; omnia littora & Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum iactavit: & post hæc lachrymas fudit. Quod Artabanus, eius paterus, animaduertens, qui libere dissuaserat bellum Græciæ inferendum; ita ex eo percontari cœpit: Quam diuersa, Rex, inter se nunc facis, ac dudum dixisti; qui enim antè beatum te esse dixeras, nunc lachrymas fundis! Et ille, Reputantem me, inquit, quam brevis est omnis humana vita, subiit horum miseratio, quorum cum tot sint, nemo ad centesimum annum supererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, est & aliud non minus deflendum, quod viuendo miserabiliora patimur. In tam breui enim vita nullus hominum adeò felix extitit, neque horum, neque aliorum, cui non crebro, ne dum semel, subeat animo moriendi voluntas potius quam viuendi. Nam incidentes calamitates & morbi vitam perturbant, efficiuntque, vt cum brevis sit, tamen per longa videatur. Quid igitur superest? Nempè quod tunc solum homo felix, & omnium bonorum compos erit, cum ad summum illud & infinitum bonum peruenerit, in quo vno omnia reperiet. Hæc igitur vera & plena felicitas est, quam Ioannes in Apocalypsi describit, cum de beatis martyribus loquens, ait; Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, aut vllus æstus: quoniam agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget omnem lachrymam ab oculis eorum. In quibus verbis, quod maximè proprium felicitatis huius est, describit, cum ait; Non esuriēt, neque sitient amplius; quia videlicet naturalis hæc cordis nostri sitis & esuries plenissimè satiabitur: haustoque poculo ex illo fonte vita, & pabulo felicitatis æternæ, non vltra esuriet, aut sitiet, sed ingrediens & egrediens pascua vbiq̃ue lætissima inueniet.
- 18

Quod si deinde quæritis fratres, quibus gradibus ad hanc tantam beatitudinem perueniatur? hoc Dominus breuiter in hodierna sancti Euangelij lectione declarat, cum ait, [Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur, &c.] Videtis fratres, quam diuersa sit hæc via ab ea, qua seculi homines gradiuntur, vt felicitatem inueniant. Hi namque opes exquirunt, honores ambiunt, delicias concupiscunt, magistratibus & dignitatibus inhiant, labores, lachrymas, persecutiones, & omnes corporis molestias velis remissaque fugiunt, nihilque aliud quam terrena sapiunt. At nos contra Dominus

Apoc. 7.

minus ad volutariam spiritus paupertatem, ad labores, ad lachrymas, ad sui denique imitationem inuitat. Ipse enim ante alios hausit calicem passionis, cuius reliquias discipulis, nobisque omnibus tradidit exhauriendas, dicens; Accipite, & diuidite inter vos. Inter quos Paulus partem, quæ illi obtigerat, se ebibisse testatur, cum ait; Adimpleo quæ defunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. Sed addit is tamen patiendi solatium, dicens; Si compati mur, & conregnabimus: si commortui fuerimus, & cõuiuemus: si fue rimus socij passionum, erimus & consolationum.

Hæc ergo de causa hodierna nobis sancti huius Euangelij lectio proponitur, ut Sanctorum varias virtutes, & varia item eorum certa mina agnoscamus; per quæ in cœlestem patriam contenderunt, & viam nobis, qua illos sequeremur, ostenderunt. Hæc enim via regia est, hæc iter ad cœlum. Quis (inquit ad Eustochium Hieronymus) si ne certamine coronatus est? Abeliustus occiditur; Abraham vaorem periclitatur amittere: & ne in immensum volumen extendam, quæ re; & inuenies singulos aduersa esse perpeffos. Solus Salomon in deli cijs fuit, & ideo fortasse corruit. Hactenus ille.

S C V N D A P A R S.

¶ Quæret autem fortasse aliquis; Cur amator omnium Deus tot labo ribus, beatitudinem parari voluerit? Si enim omnia propter semet ipsum, hoc est, ad declarandam gloriam suam operatus est Dominus, maior bonitatis gloria in gratuitis, quàm in labore partis beneficijs ef se videbatur. Aliud enim liberalissimi Principis, aliud mercimoniam exercentis proprium esse videtur. Quod si dixeris, laboris huius cau sam non Dei voluntatem, sed voluntariam hominis culpam extitisse, qui se peccato non modò maculauit, sed gratuitis etiam Dei donis spoliauit, quibus ad beatitudinem peruenire sine labore potuisset: Cõ tra hoc rursus instare aliquis poterit; Cur ipse Dominus, qui rui nam hominis, impedire potuisset, hoc facere distulit? Si id enim fecis set, o quàm multorum malorum, quàm multarum lachrymarum & calamitatum materiam sustulisset! Quis igitur cognoscere sensum Domini, & iudicia illius atque consilia penetrare valeat? Si Apostolus Paulus post secreta cœlestia & arcana illa verba, quæ non licet homi ni loqui, elinguis factus est, nec aliud dicere potuit, quàm; O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei; &c. quid, quæso, nos facere par est, qui humi repimus, & vix ante oculos & in prospectu posita cognoscimus? Sed quoniam communis Sanctorum sententia est, nunquam à summo illo mundi moderatore permitti mala, nisi ut

EX 15

12 ex ijs eliciat bona (quod non ex natura mali, sed ex diuinæ bonitatis abundantia prouenit) inquirere eodem Domino iuuante studeamus, quæ nam bona ex hoc tanto malo consequuta sint. Ac primum quidem statuendum est, electorum numerum, qui ab æterno fuerat à Deo præfinitus, & prædestinatus, integrum illibatumque perman-
 sisse. Siue enim cadente homine, siue stante, non minor fortasse prædestinatorum numerus fuisset: quem solus ille nouit, qui numerat *Psal. 46.*
 multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.

Hoc ita constituto, expendere incipiamus, non quidem bona omnia (hoc enim esset operis infiniti, & ab hodiernæ solennitatis instituto alienum) sed aliqua tamen, quibus hæc humani generis ruina occasionem præbuit. Primum igitur (vt à præstantissimo diuinæ bonitatis opere initium capiamus) hinc Dominicæ incarnationis, & passionis mysterium occasionem sumpsit. Si enim homo non peccasset, filius Dei (vt plerique sanctorum Patrum tenent) minime humanam naturam inexplicabili ratione sibi copulasset; certe nullo modo crucis supplicium pertulisset. Tolle, inquit August. morbos, tolle vulnera, nulla erit medico veniendi causa. Hoc autem opus, siue Dominicæ passionis, siue incarnationis, tale ac tantum extitit, vt nec per diuinam quidem potentiam maius aliquod effici potuerit. Denique si mille mundos, imo si infinitos mundos ad hanc sacratissimam Christi humanitatem conseras, nihil erunt: nec omnes isti (quamuis multi ac mirabiles essent) tantum immensam Dei bonitatem, misericordiam, iustitiam, & prouidentiam declararent, quatum hoc opere perfectum est. Quin etiã mundus ipse per incarnationem Christi tantam dignitatem obtinuit, vt conditor ipse, adiuncta sibi natura humana, 14 hac ex parte mundi pars esse voluerit. Præterea, si homo nõ peccasset, sicut neque humanitas Christi, ita neq; beata Virgo (quamuis fortasse extitisset) Christi mater futura fuisset: atq; ita defuisset mudo hæc summa dignitas, & margarita pretiosa, quæ cunctas illustrat Ecclesias, quæ supernorum ciuium gaudia copulat, quæque diuinæ bonitatis, & omnipotentis gratiæ virtutē, puritatis & innocentie suæ nitore maxime declarat. Quidenim mirabilius ea puritate, ac sanctitate, quā in sexu adeo fragili diuina gratia operata est? Hæc igitur duo clarissima mundi luminaria, luminare videlicet maius, ac minus; hoc est, Christi humanitas, & eius mater sanctissima in cælo defuissent, si humanum genus minime corruisset. Qua de causa Ecclesia & felicem culpam, & necessarium prædicat Adæ peccatum; quod tantis mysterijs occasionem dedit.

August.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

1. 1. 1.

Genes. 1.

Adde

Adde etiam mirabilem Sanctorum varietatem, quæ non modò præsentem, sed futuram etiam Ecclesiam maxima donorum gratiarumque varietate honestat & ornat. Perfectum enim corpus ex diuersis membris constituitur; perfecta que Resp. ex dissimilibus partibus constat: melodia verò ex dissimili vocum varietate resultat. Quæ em̃ in corpore species esset, si membrorū varietate careret? Quæ Resp. facies; si vnus ciuium ordo in ea existeret? Qualis verò esset vocum concentus, si eundem voces omnes tenorem retineret, nulla que varietatis gratia aures mulceret? Si igitur homo lapsus non fuisset, vnus tantum coniugatorum religiosè Deū colentiū, filiosq; sine libidinis furore generantium in mundo ordo esset. At lapsus ille, quamuis & dolendus & miserandus, diuinæ tamen prouidentię beneficio varijs in Ecclesia Sactorū ordinibus occasiōē dedit. Si nullum enim peccatū extitisset, vbi tūc Prophetæ? vbi Patriarchæ? vbi Apostoli & Euāgeli-
stæ? vbi triūphalis innumerabiliū Martyrū victor exercitus? vbi gloriofus Confessorū numerus? vbi sancti Pōtiffices? vbi diuinæ legis Doctores? vbi monachi & eremitæ? vbi virginum & continentium chorus extitisset? Desuisset igitur hæc tam miranda Ecclesię varietas, quę eius maximè pulchritudinem illustrat, diuinæ que gratiæ virtutem mirificè declarat. Hinc vates regius, Altitir, inquit, regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Quæ, in quā, varietate? Certè ex multiplici Sanctorum ordine, & omnis generis gratiarum atque virtutum abundantia. Quam quidem varietatem vestis illa Ioseph
(qui figuram Domini Saluatoris gessit) expressisse videtur, quæ polymita, hoc est, diuersorum colorum fuisse dicitur: quibus mirabilè hæc Ecclesię varietatem repræsentabat. Hæc autem Sanctorum diuersitas dictum mirum est quantoperè diuinam sapientiam, prouidentiam, bonitatem, atque cœlestis gratiæ potentiam declaret. Ex qua quidem gratia, tam stupenda Sanctorum opera, labores, certamina, virtutesque promanarunt, vt ipsos etiam beatarum mentium ordines in admirationem inducere potuerint: sicut Apostolus de laborū magnitudine, quos in Euangelij prædicatione sustinebat, ait: Specñculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus. Quæ quidem res & diuinæ gratiæ virtutem maximè conspicuam facit, & pijs ad virtutis studium tot præclarissimis exemplis ante oculos positis, stimulos addit, & improbis omnem negligentię excusationem adimit. Quis enim carnis fragilitatem, & naturæ imbecillitatem in excusationis suæ velamen obtendere poterit, qui videat tam multa Sactorum millia, qui eadem carnis fragilitate preffi, eadem communis peccati labe infecti, in eodemque

28 demque mundo degentes, & ab eisdem hostibus impugnati, tamen diuinæ gratiæ ope (quæ omnibus in promptu posita est) adiuti, tam mira opera designarunt, tam immanes labores & cruciatus pertulerunt, tam acerbum & durum bellum corpori suo & cupiditatibus eius intulerunt? Quæ fronte ego diuinæ legis onus & obedientiæ laborem causabor; cum tot videam naturæ meæ consortes præter diuinorum præceptorum obedientiam tam ingentes labores sponte subiisse?

Quæ vis autem orationis singulorum ordinum virtutes, labores, contentiones, & singularem cœlestium donorum pulchritudinem, cum summa varietate coniunctam, explicare valeat? Quid hic Prophetas memorem Apostolorum patres, qui terrenum nihil in hoc mundo quærentes, tanto diuinæ gloriæ studio incensi fuerunt, ut nulla corpora gladijs & lapidibus furentis populi obijcientes pro gloria Domini contra eius peccata dimicaret? Omnium enim illa vox erat; Zelo zelatus sum pro Domino exercituum: quia dereliquerunt pactum tuum, filij Israël. Denique hi sunt, de quibus Apostolus ait; Alij ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij, mortui sunt, circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, egentes, angustiiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus.

Apostolorum verò sanctitatem, charitatem, diuinæ gloriæ studium, abundantiam gratiæ, ingentem illam ad patranda miracula facultatem, quis pro dignitate queat explicare? quorum non modò sudarijs & semicinctijs, sed etiam umbris inuiolabiles naturæ leges cedebant. Horum verò propter fidei dilatandæ, & Ecclesiæ constituendæ amorem, quales fuere labores! De ipsis namque omnibus Paulus ait; Vsq̃ue ad hanc horam esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cœdimur, & instabiles sumus (siue, ut alij verterunt, incertis vagamur sedibus) & laboramus operantes manibus nostris; maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus: tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc. Sed hæc summam in prioribus ad Cori. Epistola. At in posteriori, dum suos numerat labores, coapostolorum etiam suorum agones commemorat, qui simili studio in simili causa aduersus mundum decertantes, similes labores pertulerunt, quos statim enumerat his verbis; In laboribus plurimis, in carceribus abundantijs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, &c. quæ sequuntur. Videte, quæso, quàm multis incommodis Apostolica

Cyprian.

professio exercita fuerit atque probata. Quibus verò vos predicem laudibus (vt verbis vtat Cypriani martyris) fortissimi milites Christi? robur pectoris vestri & perseverantia fidei quo præconio vocis exornem? Tolerastis vsque ad consummationem gloriæ durissimam quæstionem, nec cessistis supplicijs, sed vobis potius supplicia cesserunt. Insuperabilem fidem superare non potuit frequens plaga diu repetita; quamuis rupta compage viscerum torquerentur in seruis Dei non iam membra, sed vulnera. Denique ait; Finem doloribus quem tormenta non dabant, coronæ dederunt. Et quidem in hoc exercitu glorioso multa sunt admiratione dignissima. Primum enim tam est exercitus hic numerosus, vt astra cœli superare videatur: cum aliquando sex mille martyres interfecti, aliquando decem mille patibulis affixi; aliquando vndecim mille simul virgines trucidatæ; quædoque verò integræ ciuitates ferro & flammis absumptæ fuerint. Cum enim Romanorum Imperatores, qui nascentem Christi Ecclesiam funditus euertere nitebantur, totius penè orbis ditionem tenerent, atque eorum iussu persecutionis procella crudeli ter ubique sæuiret, nulla erat mundi regio, nulla ciuitas, nulla insula, nullus penè angulus qui non martyrum sanguine tingeretur. Itaque totus Oriens & Occidens, Asia, Africa, & Europa (quæ tres orbis precipue partes numerantur) glorioso Martyrum cruore cõsecratæ sunt; nullaque mundi regio est, quæ suos non extollat Martyres, eorumque triumphis gloriatur. Nec minor personarum quàm locorum varietas extitit. Non solum enim viri, sed etiam scæminæ; nō modò sepes sed & iuniores ac teneræ virgines; nec solum ignobilis & infimæ conditionis homines, sed nobiles etiam; qualis Catharina fuit, Costi Principis filia, quæ rotarum tormenta superauit. Nec tantum illiterati & rudēs homines, sed viri sapientes, & in omni genere doctrinarum excellentes. Denique omnis ætas, omnis sexus, & omnis ordo ad necem & supplicia quærebatur. Nec minus mirabilis tormentorum numerus, & varietas. Quot enim martyres, tot ferè tormentorum genera excogitabantur: & (vt D. Cyprianus ait) ad hominis corpus vnum supplicia plura quàm membra erant. Quæ cum ita sint, qualis, quæso, cœlestis illa curia erit, tot Sanctorum meritis, totque innumerabilium Martyrum illustrata triumphis? Verè non tam cœlū syderibus, quàm superna illa ciuitas tot martyrum coronis redimita splendet.

Cyprian.

Psal. i.

Quid verò sanctissima Confessorum agmina commemorè? quorum alij Ecclesiæ doctores & magistri fuerunt, qui sanctarum scripturarum studijs addicti, atque in lege Domini meditantes die ac nocte, fauos

34 fauos nobis diuinorū eloqniorū propinarūt. Alij verò Ecclesiæ duces, defensores fidei, morū doctores, fidei q; aduersus hæreticos acerrimi propugnatores extitēre. Quos verò labores nō pertulerunt, dū inuiolatā Ecclesiæ fidē, castum q; ipsius pudorē cōseruare niterētur? Quod odiū? quā inuidiam? quas infestationes Basilis, Chrysostomus, Ambrosius, Hilarius, ceteri q; Patres propter fidei atq; iustitiæ defensionē nō sustinuerūt? Quas nō mundi oras peragrauit Athanasius, cū ab Imperatore Arriano ad necē quæreretur? Deniq; sex annos cōtinuos in cisterna sicca sine Solis aspectu latuit, amico quodā clā ei necessaria ministrāte. Quod, quāso, martyrij genus cū his tenebris & hoc carcere valeat cōparari? Alia verò exorta tēpestāte cōpulsus est quatuor mēses in paterno sepulchro inter mortuorū cadauera latitare. Quis tale vnquam martyrij genus aut vidit, aut legit?

35 Iam verò Anachoritas illos in vasta solitudine cōmorātes, solis q; herbarū radicibus victitātes, diuinarum q; rerū cōtēplationi perpetuō vacantes, quantū puritatis & innocentiae suæ candore supernam illā ciuitatē exornant! Quis Paulū eremitā, Arseniū, Hilarionē, Machariū, Simeonē Stilitem pro meritis commendare queat? E quibus sanctus Hilarion (autore Hieronymo) quindecim annos natus eremū petijt, cella q; paulō plus quā pro magnitudine corpusculi extructa, super nudā humū iuncis duntaxat stratā tota vita decubuit; quindecim tantūm caricis post Solis occasum victitans, tēpus omne in rerū diuinā cōtēplatione insumebat. Quid hīc ad vitam Angelicā desideres amplius? Tolle hinc corporis cōmercium, tolle quindecim caricarum alimoniam, & penē Angelū in homine videbis, qui diuina semper atq; cœlestia in corpore versans, Angelorum officiū exercebat in terris.

Hiero.

36 Quibus ergo virtutum gemmis illam cœlestem aulam tot sanctorū Anachoritarum & Monachorum turmæ illustrabunt, qui cœtus hominum deferentes, Angelorum in terris vitam meditati sunt?

Quis autem Virginum gloriam silentio præterire possit, quæ in carne, non secundum carnem viuentes, virgineam puritatem ad extremum vsq; vitæ diem intemerato pudore conseruauerunt? Iacent quantum volent Gentiles Lucretiā suā, quæ honoris magis quā pudoris rationē habuit: quæ adulterij atq; pollutionis suæ vindex effecta, duorū se criminū reā fecit. Nos pro vna Lucretia innumerabiles virginū choros; quæ potiùs ferrū, & ignē, atq; omnia pœnarū genera perpeti, quā integritatis suæ iacturam facere maluerunt. Quarum multæ oblata Principum & Regum cōnubia respuētes, mundi q; gloriam & opes eius omnes aspernantes, candidissimum agnum in cœlo

sequuntur quocunq; ierit, dicentes: Regnum mundi, & omnem or-
 natum seculi contempni propter amorem Domini mei Iesu Christi
 &c. Hoc igitur tam multiplici ornatu (vt ad propositam quæstionem
 redeamus) hac tam mirabili & consona varietate cœleste regnum
 caruisset, si primum illud peccatum defuisset.

Adde etiã mirabilem aliam Dei atq; hominum iustorum laudem;
 cui antiquus ille generis humani lapsus occasionẽ præbuit. Quis em̃
 nõ videt, quantò sit mirabilior hominũ sanctitas atq; iustitia in hoc
 naturæ lapsæ statu, quàm in illo fuisset? In illo enim, cùm natura ho-
 minis originalis iustitiæ dono incorrupta & integra esset, & sponte
 sua sine vllò impedimento ferretur in bonum, nihil erat negotij vir-
 tutem amplecti, & in ea persistere, non magis quàm aut piscibus na-
 tare, aut auibus volare: cæterum vbi per peccatũ originalis iustitię do-
 num amisimus, & humana natura peccati veneno infecta ad pecca-
 tum procliuis effecta est, ad virtutem pristinam conari, & sanctitatẽ
 illam (natura lapsa reluctante) retinere, & lasciuientes atq; effrænatos
 animi imperus & motus, rationis imperio cohibere, adeò mirabile
 est, vt (quamuis audacter hoc dictũ esse videatur) mirabilior mihi in
 hoc statu vnus Martyris, aut Confessoris sanctitas appareat, quàm
 omnium simul electorum in illo extitisset. Quomodo enim mirabi-
 lius est, vnus fluminis aquã, natura obstitẽte, in fontẽ recurrere (quẽ
 admodum de Iordane legimus) quàm si omnia flumina prone alueo
 deorsum feratur: ita mirabilior hoc tempore vnus viri sancti, quàm
 tunc omnium hominum sanctitas apparet: cùm illud perinde esset,
 ac si aqua naturæ suæ impetu deorsum fluere; hoc verò perinde sit,
 ac si sursum versus natura refragante reflecteretur. Vt enim quis ad
 finẽ vsq; vitæ virtutem & pietatẽ inter tot tam varios huius mudi tur-
 bines ac procellas retineat, quot labores, quot pericula, quot certami-
 na subire necesse est? Quot precibus, quot vigilijs, quot ieiunijs, quot
 lachrymis à Domino sæpe auxilium aduersus imminetia pericula
 efflagitandum est? Quàm verò speciosa est, (vt Ecclesiastici verbis
 vtar) misericordia & prouidentia Dei in tẽpore calamitoso! Tota au-
 tem hæc tam multiplex & varia humanarum mentium pulchritudo
 in admirationem & commendationem cedit diuinæ virtutis & gra-
 tiæ: quæ ex lapidibus efficit Abrahæ filios, & eos qui de immundo se-
 mine concepti sunt, Angelorum facit in terris vitam meditari. Quæ
 enim maior diuinæ virtutis & bonitatis gloria, quàm quòd per eius
 gratiam ex morte vita, ex carne spiritus, ex terra cœlum, ac demum
 ex homine quodammodo surgat Angelus? Quò enim operis materia
 vilior,

Simil.

Iosuc. 3.

Eccl. 35.

Luc. 3.

40 villior, eò artificis gloria præstantior; dum id facit ex fordido luto, quod nisi ex auro fieri non potuisset.

PERORATIO.

¶ Sed iâ tēpus appetit fratres, vt receptui canamus, & quid ex tā lōga disputatione ad vitæ nostræ institutionē elicere possimus, vobis ante oculos ponamus. Primum igitur vidistis, quā multa & præclara bona diuina sapientia & prouidētia, cōmunis illius peccati occasione, in mundum importauerit; quibus & militantem, & triumphātem Ecclesiam mira varietatis & pulchritudinis specie decorauit. Vidistis, quæ nam sit p̄ijs hominibus beatitudo & felicitas in cœlis propo-
 sita: quæ non alia est, quā sempiterna summi & infiniti boni fructio atq; possessio: qua nihil, nec per diuinam quidem potentiā, maius aut esse, aut cogitari potest: cū eadem sit hominis, & ipsius summi Dei
 41 obiectiua (vt appellatur) beatitudo. Vidistis, quibus itineribus ad hāc tātā felicitatem peruenitur: quæ Dominus in hodierna sancti Euā-
 gelij lectione percenset. Vidistis etiam, quibus stimulis ac veluti calca-
 ribus corda nostra ad hāc itinera percurrenda excitentur. Excitat enim primum nos propositæ mercedis amplitudo, quā audistis: quæ quidem status felicissimus est, omnium bonorum aggregatione per-
 fectus. Excitant nos innumera Sanctorum omnis generis exempla, virorum, mulierum, virginum, senum, & iuniorum; quibus nec sexus infirmior, nec tenera ætas, nec carnis fragilitas, nec mundi vanitas, nec Dæmonum fraudes, nec communis peccati labes impedimento fuit, quò minus gloriosum de peccato, mundo, & principe mundi triumphum duxerint. Postremò excitat nos etiam diuinæ gratiæ ad-
 miranda vis: quæ facile in præclarissimis Sanctorum gestis atque vir-
 42 tutibus elucet, & quæ nulli mortalium, piè atque suppliciter illā quæ-
 renti, interclusa est. His igitur stimulis vos ego fratres non ad carceres & vincula, non ad ungulas & equuleos, non ad verbera & craticulas (quæ sancti Martyres propter eandem quam nos patimur coronam perpessi sunt) sed ad charitatem, ad pacem, ad iustitiam, ad pietatem & religionem, ad castum Domini timorem, ad vitiorum fugam, ad sollicitam cordis orisquæ custodiam, ad cupiditatum vestrarum in temperantiam rationis imperio comprimendam. Ad quæ omnia vos pium legendi orandi quæ studium, & frequentior sacramentorū vltimo modo iuuabunt. His igitur planissimis itineribus gradientes, ad sempiternam tandem Sanctorum (quorum hodiè solennia celebramus) societatem & gloriam, aspirante diuina gratia, peruenire licebit.

¶ IN FESTO ALICUIUS SANCTI
 Martyris Concio prima ; in qua per varios labores ad cœleste
 regnum, sanctorum Martyrum exemplo , perueniendum esse
 docetur: deinde laborum causæ explicantur: tertio verò lo-
 co, quibus rebus ad hos labores superandos instrui
 & armari possimus, declaratur.

T H E. *Si quis vult venire post me, abneget semetip-
 sum, & tollat crucem suā, & sequatur me.* Matt. 16.

Niter omnia quę humani ingenij vis studiose & lauda-
 biliter querere & indagare potest , nihil est quod vel
 honestius, vel vtilius quæramus, quàm quæ nā via sit,
 per quam ad æternæ felicitatis gloriā peruenire valea-
 mus. Si enim creaturæ omnes nihil aliud agunt, nihil
 moluntur, quàm vt ad fines sibi à cōditore cōstitutos perueniant, in
 eoq; maximè omnem laborē & operam ponunt; quid, quæso, nobis
 aliud querendum, quid faciendum est, qui ad hunc finem à Deo fidei
 & informati sumus? Si hoc vnū præstamus, plenissimè officio nostro
 functi sumus: si verò sine hac vna re cætera omnia adipiscamur, etiā
 si totius orbis imperiū nacti erimus, frustra nos cōditos, frustra in lu-
 cē editos, frustra deniq; vixisse sciamus. Frustra enim est (vt Philoso-
 phi dicunt) quod ad finē sibi præstitutum nō peruenit. Si quis igi-
 tur ab hoc tanto malo immunis esse, si quis ad finem suum peruenire
 cupit (hoc est, vnum illud & summū bonū, ad quod fruendum à Deo
 conditus est, adipisci) habet in paucis his Domini verbis regiam viā,
 ab eo ipso, qui via, veritas, & vita est, plenissimè simul & brevissimè
 descriptā: [*Si quis, ait, vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat
 crucē suā, & sequatur me.*] In quibus verbis primo loco particula anno-
 tāda est; *Si quis*; Hac enim voce nemini quidem vim insert, sed quā
 sint pauci, qui hoc salutari desiderio flagrēt, innuit. Verè enim (vt idē
 Dñs ait) arcta est via quæ ducit ad vitā, & pauci ambulant per eā: ideo
 quæ nō omnes in commune vocat; sed, [*Si quis, inquit, vult venire post
 me, abneget semetipsum, & tollat crucē suā.*] quod perinde est, ac si dice-
 ret: Neminē cogo, nulli vim infero, appono vobis aquam & ignē, ad
 quod quisque voluerit, porrigat manū suā. Hinc idē Dñs in Apocal.
 Qui nocet, noceat adhuc; & qui iustus est, iustificetur adhuc; & qui
 sanctus est, sanctificetur adhuc. Cæterum, [*Si quis vult venire post me*]
 hoc

4 hoc est, si quis quod ego venturus sum venire cupit; si felicitatis meae particeps esse desiderat; si mecum in caelesti gloria regnare cupit; [*Abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Si quis, inquit, vult.*] Primo quidem loco ardēs à nobis proficiēdi desiderium requirit. Aliter enim fideles serui, aliter inertes & languidi Christum sequi volūt. Illi enim quo ardore ad finem suum peruenire cupiūt, eo quoque ista amplectuntur, quā ipsos eō ducant: isti verò eo modo volūt, quē Salomō describit his verbis; Desideria occidūt pigrum: noluerūt enim quidquā manus eius operari. Et alio in loco, Vult & non vult piger: hoc est, vult quidē ille, cum sibi ante oculos proponit praeuium; nō vult autē, cū considerat operis laborē: promissis quidē inuitatur vt velit; praeceptis tamē deterretur vt nolit. Huiusmodi autem desiderij plenus est mundus: imò verò pleni sunt inferi. Ceterum quam pauci sint qui verē & ex animo Christum sequi cupiant, idem Dominus hac loquendi figura designare voluit: [*Si quis vult venire post me, abneget semetipsum &c.*] Hec est igitur, fratres, regia in caelum via, qua & omnes Sancti, & Sanctorum omnium Dominus ingressus est. Omnium enim est illa vox; Transiimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Ecclesiae quoque vox est; Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, & sicut pelles Salomonis. Hec namque; pelles extra quidē viles apparebāt (vt potē Solis estu ac puluere fuscate) quē tamē intus miro decore & ornatu nitebāt. Hoc autē sanctissimis viris maximē cōuenit, qui frequēter in oculis hominum despecti & viles apparēt, quorum tamen decor & pulchritudo intus latet, vbi mira virtutū atque donorum caelestium varietate & ornatum micat. Causam verò huius externi coloris atque habitus, Solē esse dicit; quia Sol, inquit, me decolorauit: hoc est, Spōsi mei, qui est verus sanctitatis & iustitiae Sol, charitas (qui me ad mortē vsque dilexit) me, quodque impulit vt ob eius amorem nullum laborem, nullas ærumnas, nullas prauorum hominum persecutiones, nullū denique supplicium recusarem, vt sic tandem, quatenus fieri posset, amoris eius amorē, & passionibus vicem redderem. Vehementer enim indignum putavi, cum ille tam multa pro salute mea, ego nihil pro illius gloria perferre: cū praesertim ob hoc ille passus sit, vt clarissimū nobis patientiae exemplum relinqueret. Quisquis igitur Christo nomē dedit, quisquis sub hoc capite & imperatore militat, hoc sibi laborum & patientiae singulare exemplum propositum esse ad imitandum sciat. Hinc Apostolus, 1. Thre. 3. Nemo, inquit, in tribulatione moueatur: ipsi enim scimus, quod in hoc positi simus, quod perinde est, ac si diceret: Hæc professio nostra, hoc munus nostrum est, hæc officij nostri ratio, vt quēadmodū scopuli

Prou. 21.

Ibid. 13.

Psal. 65.

Canti. 1.

Ibidem.

1. Thre. 3.

Hh 4. in medio

in medio mari prominentes; ita nos procellis & fluctibus, hoc est, varijs tum Dæmonum, tum prauorum hominum tentationibus quatitur. Hinc in Canticis. Sponsa, cum lectulum Salomonis auro & argento ornatū esse dixisset, ascensum in illum tradit esse purpureum. Quō genere coloris Martyrum sanguinem, cæterosque Sanctorum labores designasse videtur, per quos illis ad sempiternæ felicitatis requiæ ascensus patuit. Quō exemplo monemur fratres, eadem via nobis esse ingrediendum, ut eos videlicet sequamur, quorum gloriam confes-

Apoc. 6. qui desideramus. Hoc enim in Apoc. responsum sanctis Martyribus, vindictam hostium suorum flagitantibus, datum est, ut expectarent modicum, donec impleretur numerus confessorum suorum, qui similiter occidendi erant, sicut & illi. Quod quidem supplicij genus **Galat. 5.** Apostolus exposuit, cum ait: Qui Christi sunt, carnem suam cruci fixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Hoc enim spiritualis cuiusdam martyrij genus est.

¶ **§. I.** Ceterum quoniam (ut Philosophi tradunt) scire, est rem ex causis cognoscere; si præter sanctarum scripturarum testimonia (quæ plenissimam huius veritatis fidem faciunt) causam scire cupitis, cur varijs laboribus æterna felicitas paranda sit; Causa est, virtutis ratio atque natura, quæ vnica ad beatitudinem via est, sic enim D. Augustinus illum

Augustin. Psal. 118. Dauidis versiculū; Beati immaculati in via; enarrat: O homo, scio quid queris. Quaris beatitudinem. Si ergo vis esse beatus, esto immaculatus. Vita ergo immaculata, quæ virtutū officijs constat, vnica ad beatitudinem via est. Virtutem autem circa difficilia & ardua opera versari, nemo est qui ambigat. Vbi enim labor nullus, nullaque operis difficultas intere edit, nullus etiam virtuti locus est. Hinc Philosophi ad ea quæ sola per se natura præstare potest, nō ita multum virtutes esse necessarias crediderunt. Ut enim homines ad vsum vitæ necessaria querant, ut parētes liberos suos diligant, ut se ipsos, vitam, corpusque tueantur, nulla virtus necessaria est, cum ad hoc natura sufficiat. Hinc **Seneca.** Seneca, Nulla, inquit, lex amare parentes, indulgere liberis iubet: superuacuum est enim in quod naturā imus, impelli. Nemo in amorē sui cohortandus est, quem cum nascitur, trahit. Vbi verò natura deficit, hoc est, vbi ad aliquod bonum opus natura, cōmunis peccati morbo infecta, imbecillis & infirma est, atque interdum etiam virtuti obstitit atque repugnat, ibi cura, & arte aduersantis naturæ vis superanda est. Quæ quidem virtus tum diuinæ gratiæ auxilio, tum labore, studio, atque assiduitate nostra paratur. Strenuos igitur operarios virtus

- 10 **rus** querit; segnes autem & dormitantes procùl à se abijcit. Nò enim
 sine causa Ecclesiasticus ait; Vigilia honestatis tabefacit carnes, & co
 gitatus illius aufert somnum. Hoc enim perpeti solent, qui se totos ad
 virtutis studium omni mente atque animo contulerunt. Hinc illa à
 Philosophis laudata sententia; Virtus odit inertes & Nunquam virtutis molle documentum est. Quocirca merito D. Bernardus Spon
 sam ridet in lectulo suo, hoc est, in delicijs & otio. Sponsum quaren
 tem; ideoque de illa subditur; Quæsiui illum, & nò inueni. Neq; enim
 is (vt in lib. Job scriptum est) inuenitur in terra sua uiter uiuentiu. At
 ubi Sponsa multo illum labore per plateas quæsisset, & multa in hac
 pia inquisitione perpeffa fuisset, illum tandem inuenit. Non igitur
 segnes & inertes, sed strenuè laborantes Christum Dominum inue
 niunt. Hinc Salomon; Manus, inquit, fortium dominabitur: quæ au
 tem remissa est, tributis seruiet. Seruiet enim affectibus, varijsque cu
 piditatibus, quæ nisi in manu forti non superantur: seruiet impuræ
 carni suæ, quam nemo nisi virili & constanti animo subiecit: seruiet
 postremo seculo, cuius vim & impetum multorum viribus incitatu
 infirma mens superare non poterit. Non seruiet autem virtuti; quam
 nemo nisi per laborum tolerantiam atque patientiam adeptus est.
 Sed instabit aliquis; Cum virtus sit animi habitus, rationi consen
 taneus; qui fieri potest, vt ea homini, rationis compoti, grata & iucun
 da non sit, cum cognatio & similitudo rerum non pugnam & litem,
 sed suauissimam coniunctionem & amorem pariat? Ad hoc autem re
 spondemus, hanc pugnam & contentionem non ex rationalis animæ
 natura, sed ex carnis cõditione, cui mens hæret, proficisci. Cum enim
 (vt Philosophi tradunt) vnumquodque recipiatur ad modum recipiē
 tis, consequens est, vt res ipsæ, quæ alicubi recipiuntur, naturam quo
 dammodo suam exuant, & illam induant, in qua recipiuntur. Sic igitur,
 quamuis rationalis anima spiritalis substantia sit, infirmæ tamen
 carni adiuncta, hanc ab ea infirmitatem trahit. Quò fit, vt suæ quodā
 modo nobilitatis oblita, & carnis suæ amore incensa, illa sitienter ap
 petat, quæ eius amica caro concupiscit. Qualis autem carnis natura
 peccati labè infecta sit, Apostolus expressit cum ait: Scio quòd non
 habitabo in me, hoc est, in carne mea, bonum. Cui affine est & illud ex
 Genesi; Sesus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt
 ab adulescentia sua. Quarta ergo vi aduersus hos lapsæ naturæ motus
 atq; impetus pugnandū est. Aliud enim est cymbam proho flumine,
 ventisq; secundis ferri; aliud verò cõtra impetum fluminis, & vëtoru
 aduersantiu status remorū impulsu conaristic enim validis incubere
 enim

Eccl. 31.

Bernar.

Cant. 3.

Iob. 28.

Prouer. 11.

Roman. 7.

Gene. 8.

remis, magnoque nisu aduersus hæc impedimenta pugnare oportet. 13
 Si enim vel ad momentum cesses, aut segniter agas, protinus te vis
 ventorum & aquarum impetus ad inferiora tendentium secum tra-
 het & impellet. O si nunc, fratres, spirituales oculos haberemus, quam
 liquidò deprehenderemus, simile nobis certamen, simileque naviga-
 tionis discrimen esse propositum. Si enim adeò difficile est contra
 vim ventorum & fluctus maris navigationis cursum dirigere, quantò
 quæso difficilius erit aduersus torrentem mundi, & immundorum
 status spirituum, & aduersus carnem, peccati labe infectam, imò aduer-
 sus naturam ipsam pertinaci contentione dimicare? O quanto nobis
 studio, quanto labore, qua industria, quibus vigilijs & precibus opus
 est, vt tricipitem hunc Cerberum expugnare valeamus! Nam & om-
 nibus his armis aduersus illum D. Hiero. decertauit, qui tamen in de-
 ferro agens, scorpionum socius & ferarum, sæpe, vt ipse ait, choris in-
 tererat puellarum. Quis hostium conflictus adeò pertinax & conten- 14
 tiosus fuit, vt non saltem occidente Sole direptus fuerit? At hic idē
 vir sanctus ait; Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum no-
 cte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino
 imperante, tranquillitas.

Adde his etiam, quòd Spiritus noster, qui à cælis originem ducit,
 in hoc mundo, velut aduena & peregrinus est: caro verò in ipso tan-
 quam in patria & genitili solo instar ciuis est. Quò fit, vt eius cupidi-
 tas à cognata patria, in qua vitam ducit, non parū acuat. Quod sa-
 pientissimi viri olim significare volentes, Anthæum quendam terræ
 filium esse finxerunt, qui aduersus Herculem congressus, vbi victus
 in terram corruisset, ab amica & parente terra adiutus, fortior surge-
 bat quàm cecidisset. Quæ res carni nostræ maximè conuenit, quæ ab 15
 hoc mundo, in quo degit, nouas ad expugnandum spiritum (qui aliū
 de ad nos venit) vires capit. Terrena quippè bona eius oculis obie-
 cta; quorū quædā voluptati, quædam vtilitati, quædā necessitati, quæ-
 dam indulgentiæ seruiunt; eius ad se cupiditatem partim præsentia
 sua, partim vtilitatis ratione vehemēter incendunt: cum tamen animi
 bona; quamuis sint longè præstantiora; nec oculis vsurpari, nec mani-
 bus contrectari valeant. Quò fit, vt quod minus videtur, minus etiam
 diligatur. Huc accedit, quòd suos etiam caro satellites habet, qui simi-
 li modo terrenis bonis capiuntur. Oculi enim pulchra videre, aures
 iucunda audire, nares suauia odorari, gustatus dulcia & palato grata
 degustare, corpus mollibus regi concupiscit. Quæ omnia aduersus spi-
 ritum, qui solis spiritualibus rebus pascitur, acriter pugnant. Quo no-
 mine,

16 mine, spiritus idē ab ipsa carne & satellitibus eius obsessus, cœlestem opē aduersus hostē tot copijs armatum postulat his verbis; Miserere mei Deus, quoniā cōculcauit me homo tota die, impugnās tribulauit me. Cōculcauerunt me inimici mei tota die: quoniā multi bellātes aduersum me. His igitur rationibus caro germanum spiritū impugnat.

Cū autē verum sit quod ab Apostolo dictum est; Nemo vnquā carnem suam odio habuit, sed nutrit ac fouet eā; quid difficilius quā aduersus carnem suam, hoc est, aduersus amicam, & naturæ scēdere sibi coniunctissimā decertare? molestia, quā diligas, afficere? cupiditates eius elidere? rebellēs motus cōprimere? impetus frænare? eiusq; lasciuia & insolentiam asperitate vitæ cōtēdere?

17 Liqueat igitur nō modō sanctarū scripturarū testimonio, sed aperta etiā ratione per varios labores atq; certamina nobis ad sempiternæ felicitatis portū esse veniendū. Vñ quisquis omnē laborū molestiā detrectat, se ipsum in sempiternā miseriā atq; mortē præcipitat.

Quod si à me quæritis, quibus in rebus nobis elaborādū sit; facile quidē hoc ex his, quæ hætenus de virtutis natura (quæ circa difficilia & ardua operaueratur) dicta sunt, intelligere poteritis. Sed quoniam hoc vniuersē dictū est, idē etiā singillatim explicare tētabo. Olim Rebeccæ vterū gestāti, & Dñm de futuro partu cōsulēti, dictū est: Duæ gētes sunt in vtero tuo, & duō populi ex vêtre tuo diuidētur. Idē igitur sibi quisq; fidelīū quadā similitudine dictū putet. Duos em̄ quīque nostrum variarū cupiditatū exercitus in pectore suo gestat, qui aduersus virtutis & rationis imperiū cōtinēter bellum gerunt. Aliæ enim opes, honores, & carnis delicias sitienter appetunt: aliæ verò, si quis nobis impedimēto sit, quod minus hæc ipsa, quæ ardēter cupimur,

18 assequamur, ira, odio, vindictæ cupiditate atq; liuore, varijsq; perturbationibus nos à virtute, & trāquillo mētis statu deijcere conātur. In his igitur vtrisq; affectibus, cæterisq; turbidis animi motibus frānandis, tota vita laborādum est: ne videlicet huiusmodi affectionū impetus nos trāsuerfos agāt, & à virtutis tramite abducāt. Hoc est igitur statim in quo pietatis cultoribus tota vita decertādū est, si cū triumphali palma cœlos penetrare desiderāt. Sunt etiam varia improborum hominum maledicta, & malefacta, quæ charitatis virtutē acriter impugnant: quæ etiā forti & generoso animo superanda sunt, ne ab hac virtute (in qua Christianæ iustitiæ summa cōstitutā est) excidamus. Ita em̄ fiet, vt virtutis huius tuēdæ gratia spūalis martyrij coronā perciperemus. Alij em̄ propter tuēdā fidē, alij propter charitatē coieruam martyres sunt. Quisquis enim persequutionem patitur propter iustitiam,

Ephē. 5.

1. Tim. 2.

Vis concu-
piscibilis.
Vis irasci-
bilis.

2. Tim. 2.

2. Tim. 2.

iustitiam; si non in litera; certè in spiritu martyr est. Habetis igitur in
his rebus, fratres, exercenda; virtutis propositam materiam.

¶ Sed insurget hic fortasse aliquis, Quid, inquit, pater agis? Officij
tui est nos ad virtutis studiũ & amorem traducere, ad quod eius ma-
gis delicias, quàm labores ob oculos ponere debuisses, quòd nos hac
suauitatis illecebra, inescares; tu contra diuersa ratione eius nobis la-
bores & asperitatem obijcis. Non temerè hoc facio fratres; necesse e-
nim est, vt quemadmodum aduersus hostes dimicaturi, eorum vires
nosse diligenter student, quòd similes copias, & parem animi magnitu-
dinem aduersus illorum impetus comparent: ita in virtutis stadio cer-
taturi, qui sint ipsis labores exatandi, quæ certamina subeunda prius
animo comprehendere debent, ne si languidi & imparati in hoc certa-
men descenderint, in primo congressu improvisi laboris magnitudi-
ne deterriti frangantur. ¶ Ne quis tamen hac occasione animum de-
spondeat, is primùm animaduertere debet, plurima esse in vita multis
laboribus & sudoribus implicita, quæ tamè homines, cum aliqua sub-
est aut necessitatis, aut utilitatis ratio, adeò non refugiunt, vt libet
etiam amplectantur. Quid enim aliud agunt omnes, qui labore ma-
nuum suarum diè ac nocte victum sibi suisque comparant? Quid fa-
ber ferrarius, qui noctem tanquam diem transigit? vt enim Ecclesiasti-
cus ait, Vapor ignis exurit carnes eius, & in calore fornacis concerta-
tur. Quid verò prolis auidæ matres? Num hæc aut intolerandos partus
dolores, aut educationis filiorum diurnos nocturnosque labores & mo-
lestias pertimescunt? Non ergo in labores solum, sed in laborum fru-
ctum, & alia multa quæ laborum acerbicatem leniunt, oculos conijce-
re debemus, ne prima virtutis specie territi ab ea resiliamus.

¶ Et quidem si in scelerata vita minus esset difficultatis ac laboris,
non mirum esset ad illam à virtutis & honestatis tramite deficere:
sed longè tamen secus euenit. Quid enim improborum hominum
vita laboriosius? quid acerbius? An nõ ipsi in lib. Sapietia: hoc ipsum
cõfitentur: Lassati, inquit, sumus in via iniquitatis & perditionis: iam
hæc inuimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Fateor
in vtraque vita labores non deesse. At longè improborum quàm pio-
rum vita laboriosior est. Senecã audiamus. Sanabilibus, inquit, ego-
tamus malis, ipsa que nos in rectum genitos natura, si emendari veli-
mus, iuuat. Nec vt quibusdam visum est, arduum in virtutes & asperũ
iter est: plano adeuntur. Non vana vobis autor rei venio. Facilis
est ad

simil.

Eccel. 38.

Sap. 5.

Seneca.

22 est ad beatam vitam via, inite modò bonis auspicijs, ipsiq; Dijs benè iuuantibus. Multò difficilius est facere ista quæ facitis. Quid enim quiete animi otiosius? quid ira laboriosius? quid clementia remissius? quid crudelitate negotiosius? Vacat pudicitia, libido occupatissima est. Omnium denique virtutum tutela faciliior est: vitia magno cunctantur. Hactenus ille. Si hoc igitur Philosophus sentiebat, qui gratiæ virtutem ignorabat, quid nos sentire par est, qui eius præpotentem ac singularem vim cõfitemur? Sed afferam tamen huius rei locupletissimum testimonium ab ipsa voluptatis officina profectum, quod nulli homines, quamlibet voluptatum amantes, reijcere possint. Epicurus enim voluptatis assertor, in qua humanæ vitæ felicitatem colloca-
bat; eodem Seneca referente, virtutem ideò sequendam esse dicebat, quòd magnam sectatoribus suis voluptatem afferret: vitia verò fugi-
23 da, quòd innumeras secum molestias ex metu & malorum conscientia, & cupiditatum intemperantia menti ingenerarent. Qua in re nõ admodum à dogmatibus nostris abhorret etiam Epicurus, cum alibi quidem de viro iusto scriptum sit; Gaudium est iusto facere iustitiã; alibi verò de via impiorum Propheta dicat; Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt. Verissimè enim à D. Augustino dictum est: Iussisti Domine, & verè sic est, vt pœna sibi ipsi sit animus inordinatus.

Psalm. 13.
August.

Sed quibus virtus condimentis, quam habet amaritudinem, vel temperet, vel prorsus adimat, expendamus. Primum certè (vt ita dixerim) condimentum eius est, meriti magnitudo. Laboris enim cumulus, qui ex ipso virtutis opere nascitur (dummodo charitas adsit) meriti etiam cumulum ita auget, vt vbi maior fuerit laboris molestia,
24 maius sit etiam boni operis meritum. Diligenter quidem illa Raphaëlis Angeli verba ad Tobiam annotanda, & imo pectore condenda sunt: Quando, inquit, orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos,
& relinquebas prædium tuum, ego obtuli orationem tuam Domino. Præclarum quidem opus erat, & orare, & mortuos tradere sepulture; sed lachrymas precibus adiungere, & prandium relinquere, & cum mortis etiam periculo mortuos humare, hoc ita gratum Deo fuit, vt
tã noua & insolita ratione afflictis Tobiaë rebus Dominus consulue-
rit, cum Raphaellem Angelum, humanam speciem referentem, è cœlo demiserit, qui tot diebus iuniorem Tobiam comitaretur, vnà cum illo iter ageret, vnà cibum & potum cum illo capere simularet, atque tam multis & patrem & filium beneficijs afficeret. Vnde hoc? Certè ex lachrymis, & vitæ periculis, atque laboribus, quos vir sanctus propter

Tobi. 3.

pter Dei gloriam suscipiebat. Vnde Dominus Paulum Apostolum ²⁵
laudaturus, prætermisiss alijs eius virtutibus, singularibusque priui-
legijs, hanc in eo laborum tolerantiam præcipue commendat. Sic
enim ad Ananiam discipulum ait; Vade Anania: quoniam vas electio-
nis est mihi iste, vt portet nomen meum &c. Ego enim ostendam ei
quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

His etiam adde mirabiles paraclæti Spiritus consolationes, & spi-
ritualia gaudia, quibus pios homines visitare, consolari, atque refice-
re solet, & occulto illo manna pascere; cuius suauitatem nemo scit, ni-
si qui accipit. Hinc vates regius, Quam magna, inquit, multitudo dul-
cedinis tuæ Dñe, quam abscondisti timentibus te! Quæ quidem dul-
cedo tanta est, vt ipsas etiam cælestes virtutes in admiratione rapiat,
quæ in Canti. dicunt: Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delicijs af-
fluens? Quomodo, quæ so, in vnum cœunt, è deserto ascendere, & de ²⁶
licijs affluere; cum in deserto nihil nisi squalor, solitudo, atque sterili-
tas omnium deliciarum sit? Imo verò hæc inter se maximè cohærent.
Eos namque qui in hac terrenarum deliciarum sterilitate tanquam
in deserto viuunt, spiritualibus gaudijs atque delicijs oblectare Do-
minus solet, vt veris gaudijs vana gaudia, solidis bonis inania bona,
spiritualibusque delicijs carnales delicias repudiare facili quæât. Hæc
ergo spiritualis iucunditatis illecebra fidelium mentes miro modo ad
se Dominus trahit. Quod quidem Propheta significasse videtur, cum
ait: Manducauerunt, & adorauerunt eum omnes pingues terræ, in cō-
spectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. quem locum in-
terpres quidam sic explanat. Manducauerunt, & cum gustassent spi-
ritualia Domini dona, supplices facti sunt potentissimi quique eorum
qui terram inhabitant, & in venerationem illius genua flectent. Gu- ²⁷
stata enim spirituali suauitate, facile est omnia alia mundi oblectamē-
ta fastidire, & Christi crucem amplecti, & supplicem illi fieri.

Adde his etiam mercedem, quæ strenuè laborantibus in cælo re-
posita est. Hæc enim Apostolus Corinthios ad strenuè laborandum
hortatur, cum exposita resurrectionis & immortalitatis gloria tādē
ait: Itaque fratres mei stabiles estote, abundantes in omni opere Do-
mini, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. Dei enim
ineffabilis & immensa bonitas, quæ suauiter omnia disponit, in hoc
breui æui curriculo certamina & labores esse voluit: in altero verò,
quod sempiternum est, præmia sunt & coronæ meritum. Hic mili-
tamus, illic coronamur: hic per labores præparamur ad regnum, illic
verò defuncti laboribus vocamur ad requiem. Cuius rei imaginem
structura

1 Ro. 9.

Psal. 30.

Cant. 8.

Psal. 21.

1. Cor. 15.

18 structura templi Salomonis commodissimam exhibet. In eius nam-
 que fabrica (quemadmodum in Regum lib. legimus) malleus, & secu- 3. Reg. 6.
 ris, & omne ferramentum non sunt audita: cum ea domus ædificaretur.
 Ad eò enim perfectè lapides & ligna in monte Libano dolata erant,
 ut in suo quodque loco sine securis aut mallei officio aptissimè collo-
 caretur. Quod igitur in illius terreni templi fabrica contigit, idem
 etiam in cœlestis templi structura eueniet; quæ ab origine mundi cœ-
 pta, in fine tandem, non ex mortuis, sed ex uiuis lapidibus consum-
 manda est. Hic enim lapides uiui dolantur: illic verò sine ullius ferra-
 menti ministerio in suis sedibus collocantur. Sed quonammodo do-
 lantur? Ecclesia, appositissimè id in hymno declarat his verbis; Tun-
 tionibus, pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis, per manum
 artificis disponuntur permanfuri sacris ædificijs. Hac ergo spe se pii
 homines consolantur, cum varijs in vita laboribus premuntur; quod
 19 intelligant, se tunc non premi, sed poliri, non à Deo deferi, sed dola-
 ri, non lacerari, sed ornari, quò in illa cœlesti fabrica tantò præstantio-
 rem locum obtineant, quantò maioribus hæc laboribus pressi & attri-
 ti fuerint. Nisi enim hac bona spe sustentarentur, quomodo inter tot
 mudi turbines atque procellas subsistere possent? Hinc pro eo, quod
 nos legimus; Credo videre bona Domini in terra uiuentium; alij ver- Psal. 26.
 terunt; Nisi credidissem me visurum bona Domini in terra uiuentiu.
 Est autem oratio hebrææ linguæ more præcisa, quæ hunc sensum
 proposito nostro accommodatum reddit. Cum aduersum me tot ini-
 qui testes insurrexissent, in eas angustias coniectus sum, ut nisi firmis-
 simè credidissem, & veluti persuasum habuissem, visurum me aliquan-
 do insignem Domini benignitatem & clementiã in terra, in qua sem-
 per uiuunt, qui nunquam sunt morituri, tunc animum despondidissem.
 30 Hæc igitur piorum firmissima spes miro modo ipsorum animos ad feren-
 dos labores munit & roborat.

§. III.

¶ Tam verò Sanctorum omnium varij labores atq; certamina, pro iu-
 stitia & pietate suscepta, quantū nos ad laborum tolerantiam excitare
 debent? Facta, inquit D. Greg. præcedentium pensemus, & grauia
 non sunt quæ toleramus. Sed intra hos tamen, sanctorum Martyrum
 agones singulariter eminent. Hoc enim rabida Tyrannorum feritas,
 Satanae furij exagitata, captabat, ut aliquid morte atrocius inue-
 niret, si quæ fieri posset, ut Dei famulos de gradu virtutis & cōstatię de-
 pelleret, & inuicta eorum fidē labefactaret. Vnde alij bestiis immanibus
 laniandi

Gregor.

laniandi obijciebantur; alij per saxa & tribulos ad caudas indomitōrū equorū alligati raptabātur; alij mēbratim diffecabātur; alij frequentibus sagittis configebantur; alij nouo genere supplicij brumali tempore borealiq̃ue regione vinctis pedibus frigore enecandi reponebantur. Quid verò illos memorem, qui in sartagine feruenti oleo atque adipe frigebantur? Quid, qui in craticula prunis suppositis, furcisq̃ue ferreis compressi torrebantur? Quid, qui in equuleo suspensi, ferreis pectinibus altē impressis excarnificabantur, atq; ita sulcatis visceribus super acutas testulas & tribulos lacerandi iactabantur? Quid, qui diuersis flagellorum generibus, virgis, scorpionibus & plumbatis cædebantur? Quid, qui fame, & squalore, ac tenebris carceris longo supplicij genere conficiebantur? ¶ Quamuis autem mirum sit, tam varia & inmania tormenta vnum corpus aded fragile sustinere potuisse, longè tamen mirabilius est, videre, qua animi constantia & alacritate ad hæc supplicia fideles proficiscebantur: aded, vt multi etiam non quaesiti vltro se ad exoptatissimam mortem offerrent, magna voce clamantes. Christianus sum, Christianus sum. In his igitur qui se ad mortem vltro offerebāt, martyrij ardor; in alijs, qui deprehensi ad mortem ducebantur, deuotio, & animi promptitudo præcipuè commendatur. Quod cū in alijs, tum in beatissimo Martyre Cypriano animaduertere licet: qui cum ad Galerium Præsidem adductus esset, Galeriusq; dixisset; Tu es Cyprianus? vir sanctus incunctanter respondit; Ego. Tum Galerius: Tu es ille quem Christiani Papam suum nominant? Sanctus Dei respondit; Ego. Proconsul dixit: Iusserunt tibi Principes adorare Deos: Sanctus Dei respondit: Non faciam. Proconsul dixit: Melius faceres si saluti tuæ consuleres: Sanctus respondit: Salus mea Christus est. Deniq̃ue contra illum Deos negantem & blasphemantem sententia ex tabella recitata est. Statius Cæcilius Cyprianus gladio feriatur. Sanctus Dei respondit, Amen. O amen! ô dulce verbū! ô felix vitæ clausula! ô ingens mortis desiderium hac vna voce declaratum, quo Sanctus Dei vitam conditori suo atque redemptori impendere cupiebat! Atque hac nouissima voce prolata, ceruicem obtulit gladio, proque tanto beneficio carnifici viginti aureos dari iussit; & cū vitam alij redimant auro, iste mortem mercatus est auro.

Deniq̃ue non raro infideles ipsi, qui tormentis aderant, insuperabilem hanc animi magnitudinem & constantiam demirati, aliquid ibi supra humanæ naturæ conditionem sublimius intelligebāt. Quæ de re sic idem Cyprianus in epistola ad quosdam sanctos Martyres, Vidit, inquit, admirata præsentium multitudo cœleste certamen, certamen.

- 34 tamen Dei prælium Christi. Stetisse seruos eius voce libera, mēte incorrupta, virtute diuina telis quidem secularibus nudos, sed armis fidei credentis armatos. Steterunt torti torquentibus fortiores, & pulsantes ac laniantes ungulas pulsata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem superare non potuit sauiens plaga diu repetita, quamuis rupta compage viscerū torquerentur in seruis Dei non iam membra, sed vulnera. Horum autem exemplorum quanta sit in Ecclesia multitudo, declarat Sponsa in Cant. cum ait: Sicut turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex illa, omnis armatura fortium. Inter quæ spiritualis vitæ munimenta non postremum locum sanctorum Martyrum exēpla tenēt. ¶ Quid? quod non solum Martyres, sed sancti etiam Confessores tam multos labores, & perditorum hominum infestationes passi sunt? Sanctissimo Papæ Gregorio, præter barbarorum incursiones, & grauissimos corporis morbos quos in vita pertulit, ne mortuo quidem mundus pepercit. Post eius namque mortem quædam eius clarissima scripta à perditis hominibus, eius gloriæ inuidentibus, igni tradita sunt. Alter verò Gregorius Nazianzenus, Constantinopolitanus Antistes, cathedram suam ob æmulum inuidiam deferere coactus est. D. Basilus grauissimas ab Imperatore Valente Arriano persecutiones passus est. D. Chrysostomus innocens & sanctus exilio multatus, atque in eo magnis exantlatis laboribus propter Ecclesiā & morum correptionem vitam finiuit. D. Hieronymus ob maleuolorum inuidiam Romam deseruit, & in Palesthinam profectus, ad eò graties canum suorum morsus pertulit, vt nonnulli eum hæreses insinularent. Ambrosius item acerbissimum odium à Iustina Arriana, 36 Valentiniani Imperatoris matre, sustinuit. Quid verò Athanasius? cui vix vllus in toto terrarum orbe tutus locus ad latendum fuit: qui (quod penè incredibile esse videtur) sex annos continuos in sicca ci-
sterna sine Solis aspectu latuit.

Nunc ad vos fratres. Si ea diuinæ gratiæ & charitatis virtus est, vt non modò diuinę legis onera, sed immania etiam Tyrannorum tormenta alacri & inuictō animo perferre valeat, quam, quæso, nos ante superni iudicis tribunal excusationem obtendere poterimus, cum apertè videamus eiusdem naturæ consortes tantò maiora opera diuinę gratiæ ope adiutos pertulisse, quam quæ à nobis exiguntur? Hæc igitur à nobis hodie in beato. N. virtutis & constantiæ exempla proponuntur; quæ vt improbis omnem excusationis ansam adimunt, ita pijs acres ad virtutem & pietatem stimulos addunt. Itaque, fratres,

non solam diuinæ legis asperitatem animaduertere debetis, sed vlti-
 rius progressi, considerate, perditorum hominum vitam longè maio-
 ribus curis & molestijs esse implicitam: piorum autem, præter quàm
 quod minus molesta est, hæc etiam adiumenta, quæ sunt à nobis pro-
 posita, habere. Adiuuat enim nos primùm meriti magnitudo, quod
 strenuè laborantibus propositum est. Adiuuat corona cœlestis, quæ
 iustitiæ & integritati in cœlo proposita est. Adiuuat paracletus Spi-
 ritus, qui fidelium corda, ne laboribus fracti deficiant in via, miris refi-
 cit gaudijs atque delicijs. Adiuuat postremò insuperabilis diuinæ gra-
 tiæ virtus, quæ ita Apostolorum & Martyrum mentes munivit, vt
 eorum omnium sit illa vox; Quis nos separabit à charitate Christi?
 Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an perse-
 cutio, an gladius? His igitur adiumentis confirmati fratres, animum
 resumamus, & ad diuinorum præceptorum obedientiam alacriter
 accingamur. Nulla nos mundi aduersitas, nulla carnis voluptas, nulla
 terreni lucri cupiditas, nulla popularis auræ vanitas, nulla prauorum
 hominum exempla, nulla consilia, nulla ipsorum siue iniuriæ, siue
 contumeliæ; nihil denique in vita sit quod nos à contempto pietatis &
 iustitiæ cursu retardare possit; sed his omnibus impedimentis atque
 hostibus superatis, per semitas iustitiæ gradiamur, vt sic tandem sem-
 piternæ iustitiæ coronam cum eisdem Martyribus ab Imperatore no-
 stro promissam, percipere mereamur: qui cum Patre, & Spiritu san-
 cto vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN FESTO SANCTORVM MARTYRUM Concio secunda; de fidei veritate: in qua duo clarissima
 eius testimonia & firmamenta tractantur: alterum, mundi con-
 uersio, quæ sine miraculis esse non potuit: alterum, diuinæ
 gratiæ virtus, quæ internæ pacis & tranquillitatis be-
 neficio miro modo eiusdem fidei verita-
 tem confirmat.

T H E. *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides
 nostra.* I. Ioan. I.

Nter ea quæ ad vitam hominum optimis institutis mo-
 derandam adiuuant, tantum rectè viuendi exempla con-
 ferunt, vt sempiterni Patris Filius sub imaginis humanæ
 specie terras lustrare, & inter homines versari dignatus
 fuerit.

fuerit: non solum vt eos redimeret, sed etiā vt seipsum absolūtissimū virtutū omniū exēplar exhiberet. Vt enim Lactantius ait; Homines malunt exempla quā verba; quia loqui facili, præstare difficilē. Hac igitur de causa Ecclesia de communi sēper omnium salutē sollicita; quæ nullum non mouet lapidem, quō nos ad virtutis & pietatis studiū impellat; tam multa & varia Sanctorum festa singulis penē diebus celebranda proponit, non solum vt eorum precibus & intercessionē infirmitas nostra iuuetur, sed etiam vt clarissimis virtutū eorum exemplis languor & tepiditas nostra accendatur. Quamuis autem Spiritus ille cœlestis (qui totius sanctitatis & iustitiæ architectus & magister est) Sanctos omnes, quasi vas auri solidum, cunctis virtutum gemmis ornauerit; in alijs tamen alias atque alias virtutum laudes magis extulit, & amplificauit. Sic commendamus in sanctis Patriarchis obedientiam, in Prophetis rerum diuinarum scientiam, in Apostolis charitatem, in Martyribus fidem, in Confessoribus deuotionem, in sanctis Monachis & Anachoritis mirabilem abstinentiā, & diuinarum rerum contemplationem, in Virginibus illibatum virginei pudoris florem, & in sanctis Viduis sobrietatem & continētiā. Cum his igitur diuinis coloribus summus ille artifex polymitam Ecclesiæ vestem distinxerit, prudentissimē nobiscum eadem agit Ecclesia, quæ tot Sanctorum festis propositis, vestem suam deauratam, mira virtutum varietate contextam, nobis quotidie spectandam proponit: quō inter tot pretiosa virtutum monilia aliquid vitæ nostræ instituendæ commodum & salutare inueniamus. Cum igitur hodiē beatissimæ N. Martyris festum diem celebremus; in sanctis autem Martyribus inconcussam fidei firmitatem præcipuē commendamus; de hac hodiē dicturi, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis intercessionē, suppliciter imploremus.

AVB MARIA.

¶ Erunt fortasse qui hoc argumenti genus, quō de fidei veritate tractare decernimus, minimē necessarium firmiter iam credentibus dicant. At cum multos passim, pro dolor, reperire liceat, qui ita credunt, quasi non crederent; qui videlicet ita viuunt, ac si nullam providentiā, nullumque apud Deum bonorum malorumque discrimen esse arbitrentur; de fidei veritate atque dignitate apud hos sepe dicere necesse est, his præsertim infelicissimis temporibus, in quibus tam multa fidei naufragia lamentamur. Hos igitur, tanquam infirmos in fide, necesse est vt iuxta Apostoli præceptum assumamus, & non modò ipsius fidei autoritate, sed etiam

apertissimis diuinorum operum argumentis conuincamus : si forte apud quos fidei autoritas minus valet, rationis vis & efficacia valere possit. Nec ad hos modo, sed ad eos etiam, qui piè in Christo viuunt, huius argumenti tractatio perquam utilis est. Cum enim fides (vt Apostolus docet) totius spiritualis vitæ radix & fundamentum sit, ea utique nobis assidua cura, & vigilantî studio colenda & roboranda est. Sic enim videmus hortorum cultores omnem operam suam in excolenda arborum radice ponere : hanc enim frequentibus aquis irrigant, fimo iniecto fouent, terram, cui innixa est, molliunt, quò ad imas radices peruius sit Solis, pluuiæ, aëris, & cœlorum influxus. Hoc enim diligenter prouiso, beneficium in vnam radicem collatum, in omnes arboris ramos fructusque redundat. Cum ergo fides non modo iustificationis nostræ, sed totius quoque spiritualis vitæ, cæterarumque virtutum radix & fundamentum sit, omnem operam nostrâ in hac virtute excolenda, fouenda, roboranda, & diuinorum operum miraculis confirmanda collocare debemus, quò radice solidata, maximos in cæteris virtutibus, velut in ramis ab hac radice prodeuntibus, processus faciamus. Hac enim ratione Apostolus Christiani hominis profectum atque iustitiam ex fide in fidem esse testatur : quia videlicet ad profectum vigentis & inflammata fidei, cæteræ quoque virtutes assidua capiunt incrementa.

Quamuis autem fidei nostræ veritas à diuini Spiritus lumine magis quam ab humanæ rationis argumentis pendeat, sunt tamen ad eam multa & magna argumenta quæ illam confirmant, vt meritò Prophetæ dixerit; Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Non enim solum fidei lumen, sed humanæ quoque rationis lumen mirò modo huic veritatî ad stipulator. Vnde non immeritò illa Richardi sententia commendatur; Utinam attendere vellent Iudæi & Gentiles. Verè enim tam multa & magna sunt quæ nos ad credendum impellunt, vt dicere Domino possimus; Domine, si decepti sumus, à te decepti sumus.

Sed cum tam multa sint quæ fidei nostræ veritatem confirmant, duo tamen sunt eius præcipua testimonia; quorum altero exterius, altero interius eius veritatem hominibus Dominus in mundum inuexit. Exterius enim per clarissima miracula; interius vero per magnificentissima diuinæ gratiæ opera, quæ in piorum mentibus operatus est, eius veritatem confirmauit. De his igitur duobus fidei nostræ testimonijs mihi hodiè, aspirante diuina gratia, differendum est.

PARS PRIOR.

¶ Et quidem miracula (vt D. Th. ait) Catholicæ fidei veritatem plenissimè confirmant; vt pote diuinæ potentiz opera in testimonium catholicæ veritatis edita, quæ nec fallere quenquam, nec ipsa falli potest. Non defuisse autem miracula in fidei prædicatione, præter sacram literarum testimonia, ex eo sancti Patres colligunt; quòd nullo modo homines induci potuissent, vt verum hominem, humili & paupere matre natum, ignominiososq; cum facinorosis hominibus supplicio crucis affectum, verum Deum esse crederent, nisi clarissimis miraculorum operibus ad hoc credendum impellerentur. Adde nõ solum matris, sed etiam patris, cuius illi filium esse putabant, humilitatem. Ait enim Lucas, ipsum communi hominum iudicio Iosephi, hoc est, fabri filium creditum vulgò fuisse. Quid enim aliud crederent, qui Dominicæ incarnationis sacramentum, ipsis etiam cælestibus virtutibus admirandum, prorsus ignorabant? Qua ergo ratione (nisi apertissima miraculorum testimonia intercessissent) fabri filium, qui securi & ferra victum sibi parabat, Deum omnipotentem, & rerum omnium cælestium atque terrestrium conditorem & moderatorem esse homines crederent? Hac enim ratione (vt Nicephorus scribit) Varanes Persarum Rex atrocissimè Christianos insectabatur, insani reillos asserens, quòd fabri filium omnipotentem Deum esse crederent. Inter alios verò nobilissimum quendam virum, Achemenidem nomine, damnavit; quem opibus atque omni dignitate priuatum, nudum, & subligari tantum præcinctum, aulici comitatus camelos ducere iussit. Perpauci intercessere dies, cum Rex ex superiore porticu prospectans, præclarum illum virum, æstu Solis adustum, & pulvere oblitum vidit: & patris eius gloriam in mentem reuocans, eum reduxit, & linea tunica vestiuit. Et cum labore & ærumna illum confectum, faciliorem iam & propensio rem ad gratiam à se ineundam fore putaret; Vel nunc tandem, inquit, errore priore repulso, fabri filium ex animo tuo eijce. Atque ille exardescens, tunicam illam concessam abiecit, & voce magna, Si huius, inquit, gratia me religionem longè optinam mutaturum putas, en munitis tuum tibi vnà cum impietate habebis. Quæ cum ita sint, quid, quæso, mirabilius, quàm verum hominem, mortalitatis & naturæ nostræ consortem, fabri creditum filium, & cum facinorosis hominibus ad crucem damnatum, verum Deum, mundi opificem, & rerum omnium Dominum atque gubernatorem esse credere? Qui ergo fieri potuit, vt rem tantam homines sine miraculorum attestatone crederent? & (quod est mirabilius)

Niceph.
lib. 14. ca. 1.
pit. 20.

tanta firmitate & constantia crederent, vt non vincula, non carceres, non exilia, non rotæ, non proscriptiones honorum, non scorpionum verbera, non discerptiones membrorum, non dentes bestiarum, non vngula fodiens, non ignis vrens, non lebetes adipe atque oleo feruentes, non denique omnia tormentorum genera, quæ vel immanitas hominum, vel furor Dæmonum excogitare potuit, postremò non omnis aduersus eos orbis dimicans ab hac fidei firmitate & confessione dimouere potuerint? Astiterunt enim Reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius. Omnes enim Reges terræ, omnes mundi imperatores, omnia regna terrarum, omnes omnium ordinum homines, Iudæi & Gentes, Philosophi & seculi potentes, ac postremò vniuersus orbis ad hanc fidem expugnandam omnibus machinis atque tormentorum generibus vna mente, vnoque consilio conuenerunt. Quorum rabiem atque furorẽ idẽ Vates, fremittis nomine, designauit, cum ait; Quare fremuerunt Gentes &c. Nihil tamen horum sanctorum Martyrum fidei vlla in re aut labefactare, aut imminuere potuit. id est non potuit

Addam hîc aliud impugnationis genus, quod sanctos Martyres multò magis (vt ego quidem sentio) quàm omnia tormentorum genera (nisi illis diuina virtus affuisset) conturbare potuisset. Quod vt intelligatis, sciendum est, hunc esse eorum hominum, qui terrenorum honorum spe Deum colunt, sensum atque iudiciũ, vt successu rerum, religionis & fidei veritatem metiantur. Hoc apertè liquet exemplo eorum, qui in lib. Machab. seipso his verbis cohortati sunt; Eamus, & disponamus testamentum cum Gentibus: quia ex quo recessimus ab eis, inuenerunt nos mala multa. Et bonus visus est sermo in conspectu eorum &c. Sic etiam mulieres, Ieremiæ ipsas ab idolorum cultu reuocanti, responderunt; Sermonem quẽ es loquutus ad nos in nomine Domini, non audiemus: ex testefacientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus reginæ celi, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri; & saturati sumus panibus, & benè nobis erat, malum quẽ non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare reginæ celi, & libare ei libamina, indigni sumus omnibus, & gladio, & fame consumpti sumus. Similique ratione Gentiles, cum res Romanorum varijs calamitatibus propter barbarorum incursiones premerentur, hoc argumento fidei Christianæ veritatem impugnabant: quòd florentissimum aliàs Romanorum imperium, vbi religio nostra prædicari cepta est, tot malis vrgeretur. Aduersus quẽ perfidorum hominum errorẽ D. Cyprianus

14 contra Demetrianum, Saluianus contra Gentes, & D. Aug. in lib. de ciuitate Dei diligentissimè scripserunt.

Vt autem perditì homines ob res aduersas & incòmodas religioni detrahunt: ita cotrà prosperis successibus eà amplectuntur, & probant. Quam rem apertè in lib. Esther cernere licet. Gentiles quippè admirandam illam rerum commutationem animaduertentes, qua Iudæi ad mortem, ob Aman crudelitatem, destinati, ad tantam gloriã sub Mardochæi principatu subitò euecti fuissent, relicto idolorum cultu, ad Iudæorum religionem transibant, præstantiam videlicet ac dignitatem religionis hoc tam felici successu metientes. Qua de re extat L. l. 2. c. 4. in historia Tripartita memorabile exemplum, dignissimum planè quod hoc in loco referatur. Ait enim in eo lib. Socrates: Quædã gēs vltra Rhenum fluuium est Burgundiorum. Isti vitam quietam agūt, 15 & penè omnes fabri lignorum sunt; ex qua mercede pascuntur: quorum regionem Hunni crebra inuasiōe vastabant, & plurimos occidebant. At illi, licet anxietate constrikti, ad nullum se tamen hominē contulerunt, sed alicui Deo se committere cogitabant. Tum audientes quòd Romanorum Deus fortiter adiuuaret se timentes, omnes communi consilio ad credulitatem Christi confugiunt. Qui sumpta fiducia contra Tyrannos alacriter festinabant, & Ipe sua frustrati nō sunt. Hactenus Socrates. Cum igitur hæc fuerit ferè semper vulgariū hominum, ac præcipuè Gētilium sententia, dicere utiq; illi eo tempore nostris poterant. Si Christus, quem vos cōfitemini, verus Deus, & cœli ac terræ Dñs est, si in eius manu sunt omnium potestates, & omnium iura regnorum; vos autem tanta illum fide, obedientia, & religione colitis, vt prius omnia tormentorū genera perpeti, quàm ab illo 16 lius fide & cultu discedere malitis; quomodo is pro eo ac vestra fides meretur, nō magnificētissimis vos premijs afficit: cōtrāq; quomodo nō atrocissimos nominis sui hostes, ac religionis suæ euersores ex quibet supplicijs mactat & perdit? Tātū verò abest vt hoc faciat, vt iuratisimi eius hostes opibus, imperio, & rerū omniū abūdātia floreāt: vos verò innumeris laboribus & ærumbis cōfecti, acerbissimam vitā inductu & squalore semper agatis, & omnibus hominibus intusi, nullum satis tutum ad latendum locum inuenire valeatis; ac postremo atrocissimis & inauditis ex hominum memoria supplicijs miserrimam vitam finiat: sic vt calamitosa vita morte multo acerbior finiat. Quis enim terrenorum Regum homines fidei suæ commissos, & ob eius fidem varijs calamitatibus à finitimis hostibus oppressos deferat, ac non potius arma moueat, & ferro ac flamma ser

uorū ciuiumque fuorum iniurias vlcifcatur? Quo modo igitur Deus 17
 vefter neque vobis ſpem aliquam ſalutis oſtendit, & religionis ſuæ
 euerſores non modò impunitos relinquit, ſed omnium rerum abun-
 dantiā cumulat? Et quidem ſi hæc Dei veſtri obliuio & negligētia per
 decem ſolūm, aut viginti, aut etiam triginta annorum ſpatium proten-
 deretur, non aded mirum eſſet: viciniæ enim ſalutis ſpē ſuſtentare mi-
 niſſed cū iam tercēti penē anni exacti fuerint, in quibus hæc tam di-
 ra clades perſeuerat, quæ & vitas, & fortunas veſtras ſine vlla inter-
 miſſione deuafat; quid aliud conſequentibus annis ſperare poteritis,
 quā quòd tam longo ſpatio hætenus experti eſti? Hæc planè Gen- 18
 tiles dicere poterant, quibus fidem noſtram labefactari poſſe crede-
 bant. Quomodo igitur hi duo potentiffimi arietes, quibus humanū
 pectus quatiebatur (cū ex altera parte tam immania tormentorum
 genera Sanctorum vitam peterent; ex altera hæc Gentilium ratiocina- 18
 tio, & tam longa tot annorum perſequentio eorum fidem atque cōſtā-
 tiam laceſſeret) quomodo, inquam, hæc ipſa Sanctorum fidem non
 euerterent, niſi innumera quotidie miracula cernerent; quibus non
 modò aliās, ſed in ipſis etiam ſuis agonibus & certaminibus ab impe-
 ratore ſuo Chriſto mirificè confirmarentur? Quoties enim ſeras ad-
 uerſus illos incitatas manſuefecit? quoties ignis vim atque violentiam
 extinxit? quoties tortorum manus & brachia ſtupefecit? quoties ſeruē
 tem adipem atque oleum in frigidum rorem commutauit? Denique
 pulcherrimum ac verè mirandum certamen inter ſanctos Martyres
 & Martyrum Dominum video interceſſiſſe. Illi enim, ne Domini ſui
 fidem violarent, vitæ ſuæ non parcebant: fidelis autem Dominus mi-
 ris eos auxilijs atque fauoribus tum internis tum externis in ipſis ſuis
 agonibus confirmabat. Cuius rei cū innumera penē in Eccleſiaſti- 19
 cis hitorijs exempla extent, vnum ex tam multis, quod Eufebius Cæ-
 ſarienſis octauo Eccleſiaſtica hitoria lib. cap. 3. ſe non ab alijs acce-
 piſſe, ſed vidiffē ait, pius concionator referre poterit, in quo apertè &
 Martyrum fidem erga Dominum, & Domini rurfus erga illos fidem
 & paternam prouidentiam cernere licebit.

Eufeb. Cæ-
 ſa.

Ex his ergo quæ hætenus diximus, cū alia multa, tum illud ani-
 maduertere poteritis fratres, quanta aduerſus Dei ſervos mundi tem-
 peſtas excitata fuerit; quantaque diuinæ protectionis gratia erga il-
 los effulſerit, qua Eccleſiæ fidem ſtabiluit. Virumque autem regiſ
 Prophetā in ſpiritu prævidiſſe ſe oſtendit; cum ait: Eleuauerunt flu-
 mina Domine, eleuauerunt flumina vocem ſuam: eleuauerunt flumi-
 na fluctus ſuos à vocibus aquarum multarum: mirabiles elationes ma-
 ris,

20 ris, mirabilis in altis Dominus. His porro metaphoris vates sanctus horribilem mundi procellam aduersus Ecclesiam concitatam describit: de hac enim se loqui ostendit, cum protinus subdit: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Quamuis enim mundus infidelitatis spiritu ebrius, omnibus machinis Christi nomen extinguere, & fidē in eum funditus euertere conaretur: nihilominus tamen idem mundus, Dei virtute, & Martyrum constantia superatus, sic eius fidem amplexus est, vt qui antea propter idola Christum persequabantur, idola deinde propter Christum euertèrent & conculcarent. Ceterum quanta fuerit illa quę præcessit tempestas, aquarum & fluctuum appellatione designauit. Aquarum enim nomine varias calamitates significari, ex illo eiusdem Prophetę versiculo colligimus: Saluum me fac Deus: quoniam intrauerunt aquę vsque ad animam meam. Cum
 21 ergo vir sanctus & flumina, & fluctus, & voces aquarum multarum, & mirabiles maris elationes commemorat, atrocissimam mundi persequutionem aduersus Ecclesiam excitatam designat. Sed quamuis mirabiles magni maris huius elationes atque fluctus extiterint: mirabilior tamen fuit in altis Dominus, qui statuit procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius: & ita factum est, vt eius testimonia nimis credibilia facta fuerint. Ipse enim imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

PARS POSTERIOR. §. II.

¶ Hoc igitur primum argumentum est fratres, quo fidei nostrę veritas confirmatur. Quod enim Dominus hanc tantam mundi rabiem, atque tempestatem sedauerit, quod mundus paternam auitamque religionem à toto penè terrarum orbe receptam atque defensam re-
 22 pudauerit, & pro ea verum hominem, fabri filium existimatum, & crucis supplicio affectum, verum atque omnipotentem Deum, cœli ac terrę conditorem & moderatorem esse crediderit, hoc planè nullo modo sine clarissimis miraculorum operibus fieri potuit. Verum non solum hoc firmissimo argumento, sed alio etiam, huic non admodum dissimili, quod intra se pij homines passim experiuntur, eadem veritas confirmatur: nempe alterius intestinæ tempestatis mirabili sedatione. Est enim duplex in hoc seculo mare: alterū quidem externum, quod hactenus descripsimus; alterū internū, quod intra hos ipsos gestamus. In vtroq; autē grauissimæ sæpè tēpestates & procelle excitantur, quę nisi diuinę virtutis auxilio sedari possunt. Quod fit, vt vtriusq; tēpestatis sedatio, clarissima fidei nostrę cōfirmatio sit. Est enim intra nos (vt dixi) aliud quoq; mare: angustius quidē illud, sed

Esa. 57.

nō minus procellosum; vtpotē à quo superior illa aduersus Christi fi-
 dé tempestas orta est. Ille namq; mundi furor & rabies, quæ & Dñi
 Saluatoris, & cultorū eius vitā petebat, ab humani cordis procella de-
 riuata est. Vt enim Esaías ait: Cor impij quasi mare feruēs, quod quie-
 scere nō potest. Quod enim mare, quod fretum, quē Eurypū tot mo-
 tus, tantas, tā varias habere creditis agitationes, quot habēt corda ma-
 lorum? Tument enim superbia, furiant iracundia, æstuāt auaritia, spu-
 mant libidine, fremunt inuidia, agitantur varijs cupiditatibus, mutan-
 tur assiduē; modò pusillanimitatis spiritu cōtracti, modò ambitionis
 fluctibus elati, ac demū tot perturbationū motibus exagitati, quot
 incōmoda rebus ijs accidunt, quibus per amorem adglutinati sunt.
 In hoc autē infelici statu degunt, quicunq; Deo, hoc est, tutissimo pa-
 cis & trāquillitatis portu relicto, varijs mundi curis & cupiditatibus
 implicātur. Vt enim D. Hiero. ait: Quicūq; à Dño recedūt, statim se-
 culi fluctib⁹ quatiūtur. Hinc D. Greg. Qui, inquit, relicto Deo se sibi
 sufficere credit, nihil in se nisi tumultū perturbationū inuenit; inuētū-
 q; se fugere querit, & autore contempto, quo se ipsum fugere valeat,
 non habet.

Porro autē fluctus & flatus quibus hoc mare exagitur, affectus
 nostri, & varia desideria sunt; quę cū vehemētiora fuerint, trāsuerfos
 homines in varios perturbationū scopulos agūt, & sursum atq; deor-
 sum miscēt. Quot em̃ mūdi naufragia, quot generis humani clades ac
 mortes Alexādi Magni, Iulij Cæsaris, cæterorūq; mūdi Principum
 auaritia, ambitio, & dominādi libido pepererunt? Quot quotidie in
 corde auari, libidinosi, cupidi, elati, & irati ætus & procellæ excitantur?
 Itaq; tēpestates oēs atq; turbines mūdi, & oīa deniq; maioris mū-
 di naufragia ex hoc interno mari deriuāt. Si em̃ cor nostrū in pace &
 q̃ete ageret, tot⁹ vtq; orbis placidā in trāquillitate & otio vitā duceret.

Cæterū si per aditū veræ pœnitentiæ, & piarum orationum stu-
 dium Dñs intret in hoc mare, ibiq; requiescat, & māsionē faciat; hoc
 est, nos ipsos in se, qui omnium bonorum summa est, requiescere at-
 q; dormire faciat, dum eo solo cōtēti, nihil aliud quærimus, tunc mēs
 nostra sublati terrenarum rerum cupiditatibus ad eō summo illo bo-
 no satjatur, vt eo resecta, nihil vltrā quærat, nihil sitiāt, nihil sit cuius
 cura & sollicitudine nimium tågatur; atq; ita fit, vt in maxīma pace &
 trāquillitate felicissimā vitā ducat. Quid em̃ vltrā quærat, quæ iam in
 suo velut cētro requiescit? quid vltrā desideret, quę ad finē suum iam
 peruenit? quid vltrā cupiat, quæ in hoc summo bono, bonorū omniū
 plenitudinē cōplexa est. ¶ Necq; enim falso aut prauo affectu dictum
 est:

26 est: Timete Dñm oēs Sācti eius; quoniā nihil deest timētibus eū. Di- Psal. 32.
 uites eguerunt & esurierunt, inquiretes autē Dñm nō deficient omni
 bono. Quē locum sic Cassiodorus interpretatur. Cū diligimus Deū, Cassiodo.
 omnia in ipso reperimus. Vnus est qui quæritur; sed in quo omnia cō super Psal.
 tinētur. O lucrum mirabile! o cōpendium singulare! cur nōs per diuer
 sa fatigamus? Ad ipsum vnanimiter festinemus, post quē cūcta bona
 vltra nō quærimus, sed tenemus. Hactenus ille. Cui non dissimile est
 illud Aug. qui illa Dñi verba explanans; Ego ero illorum Deus, & ipsi Augus.
 erunt populus meus; sic ait: Ego ero vnde satientur; ego ero quæcūq;
 ab hominibus honestē desiderātur, & vita, & salus, & victus, & copia,
 & gloria, & honor, & pax, & omnia bona. Sic enim & illud rectē intel
 ligitur, quod ait Apostolus: Vt sit Deus omnia in omnibus. Hactenus I. Cor. 13.
 ille. Si ergo in hac etiā mortali vita amicis suis Deus omnia est, quid
 extra illū desiderare queat, qui intra illū est? Vbi autem nihil est quod
 27 desideres, nihil est quod vel speres, vel timeas, vel cuius gratia anxius
 atque sollicitus esse debeas. Vbi enim noxia cupiditas sopita est, cæte-
 ri quoque affectus, qui velut satellites eius existunt, non habēt cur te
 cōmouere, aut exagitate possint. Quia enim vis animę irascibilis la-
 se cōcupiscentię vindex esse dicitur, sublata cōcupiscētia, nō habet il-
 la cur fremere & turbari velit. Ad hūc ergo modū vbi prudens merca-
 tor pretiosissimā illā Euāgelij margaritā diu & multū quæsitā, per Matth. 13
 ardētē charitatē inuenit, hoc vno cōtētus, cætera omnia distrahit, at-
 quē diuēdit: hoc est, cætera omnia tāquā ludicra & inania bona cōtē-
 nit; atq; ita terrenarū rerū amore sublato, nō habet (vt diximus) parsilla
 animę irascētis, cur sequi atq; miscere omnia debeat. Hac igit ratione
 in hoc interno cordis mari sit ope Dei tranquillitas magna. Quare re
 sic D. Greg. Quisquis in solo desiderio eternitatis figit, nec prosperita Gregor.
 28 te attollitur, nec aduersitate quassatur: quia dū nihil habet in mundo
 quod appetat, nihil est in mundo quod pertimescat.

Hæc autem noua pax atque tranquillitas magnam & iucundam
 in corde pij hominis diuinæ virtutis & potestatis admirationem
 excitat. Cum enim is priora vanitatis & cæcitatē suæ tempora ad
 memoriam reuocat, & fluctus atque procellas cupiditatum, ira-
 rum, curarum, atque libidinum veterum recolit, seque modō
 in tanta animi pace, & tranquillitate agere videt, non potest
 non vehementer admirari, & cum Propheta aduersus se stu-
 pens clamare: Quid est tibi mare quod fugisti: & tu Iordanis, Psal. 113.
 quia conuersus es retrorsum? Quod perinde est ac si diceret; O cor-
 meum, quod quasi mare fremebas, o vos affectus & cupiditates
 meę,

mez, quæ ingentes fluctus in hoc mari excitabatis, quò abiistis? quò fugistis? quomodo me in pace tamdiu esse finitis, qui prorsus viam pacis ignorabam? Verè à facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob; cuius numen & potentiam in hoc opere adoro, veneror, & agnosco: quamvis ne his quidem argumentis ad eius gratiam & amicitiam peruenisse affirmare audeam.

Plato. Augēt autem admirationis magnitudinem, breuitas temporis, quò hæc tanta mutatio singulari diuini Spiritus beneficio aliquando fit. Aiebat enim Plato, felices eos esse, quibus vel in senectute sapientiam assequi datum esset; quæ nulli, nisi in quiete, & animi tranquillitate contingit. Anima enim quiescendo sapiens fieri dicitur. Videte quantum temporis humana philosophia exigebat, quò sapientiam, & sapientiæ comitem, tranquillitatem, homines assequerentur; quam certe ne hoc ipso tam longo spatio (cùm Dei gratia destituti essent) assequi poterant. At frequenter in hoc interno mari vnico Domini verborum tranquillitas magna. Aliter enim operatur Deus, aliter homo, aliter gratia, aliter natura, etiam si cura iuuetur. Non enim frustra Domini Saluatoris nomen esse dicitur; Velociter spolia detrahere, citò prædari; nisi quia velocissimè in quibusdam virtus gratiæ; dum diuini amoris dulcedine illos præuenit; omnia quæ in mundo dulcia sunt, contemnere faciat; atque ita sedata concupiscentia fit protinus in mari cordis tranquillitas magna. Sic D. Augustino contigit, qui vbi primum ad Dominum conuersus in benedictionibus dulcedinis præuentus est, protinus spem omnem quam habebat in seculo dereliquit, & hanc in corde suo pacem & tranquillitatem reperit. Idem multis alijs quotidie in Ecclesia euenit, qui tota animi contentione ad Dominum conuertuntur, quorum ipse corda intra breuē temporis spatium mirabiliter immutat.

Simil. Est etiam aliud in hoc opere mirabilius. Sicut enim mare tunc potissimum furit, cùm immitioribus ventis fuerit agitatum: ita etiā hoc internum mare, cùm varijs hominum iniurijs & offensionibus tanquam immitioribus ventis infestatur, tunc rabies irarum & odiorum, & flagrans vindictæ cupiditas acrius sæuiunt, & turbulentas excitant procellas. Cùm autem Sancti ne hac quidem occasione à statu & tranquillitate mentis suæ depellantur (quin potius sæpè in ipsa calamitate latentur, & ipsam maris inundationem quasi lac furgentem) dici non potest, quanta hac in re diuinæ virtutis admiratione, quantaque animi lætitia afficiantur. Sic enim illis contigit, quos **Hebr. 10.** Apostolus ait rapinam bonorum suorum cum gaudio suscepisse: &

ijs etiam,

- 32 ijs etiam, de quibus ad Corinth. scribit. Notam vobis facio fratres 2. Cor. 8.
 gratiam Dei quæ data est in Ecclesijs Macedoniæ: quoniam in mul-
 to experimento tribulationis, abundantia gaudij ipsorum fuit. Hoc
 est autem quod Propheta iure miratur, cum ait: Et statuit procellam Psal. 106.
 eius in auram, & siluerunt fluctus eius. Et lætati sunt, quia siluerunt;
 & deduxit eos in portum voluntatis eorum. Non contentus enim
 Dominus procellam sedasse; quod magnum planè beneficium est;
 quiddam adhuc maius & mirabilius addidit, quod procellam ipsam
 in secundam auram commutauit. Quod planè facit, cum ipsam cala-
 mitatis amaritudinem in dulcedinem vertit. Quam rem hoc in loco
 Apostolus significauit, cum magnam illam Macedonum tribulatio-
 nem ingentis gaudij materiam illis præstitisse ait. Hoc autè quo nam
 modo fiat, seculi homines ne suspicari quidem possunt. Quis autem
 non videat, quantum hoc diuinæ virtutis & gratiæ hominis mentem
 33 corroborantis argumentum sit. Quam rem Philosophos etiam ali-
 quaratione præsentisse ostendit Seneca his memorabilibus verbis: Si
 hominem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus, inter
 aduersa felicem, in medijs tempestatibus placidum, ex superiori loco
 homines videntem, ex æquo Deos, non subiit te veneratio eius? non
 dices, ista res maior est altiorque quàm vt credi similis huic, in quo
 est corpusculo, possit? Vis isthuc diuina descendit. Animum excellen-
 tem, moderatum, omnia tanquam minora transeuntem, quidquid
 timemus optamusque videntè, cœlestis potètia agitat. Hactenus ille,
 innumidum mare obuium §. III. ma si loquere aut qui omnia si
 ¶ Hæc igitur quæ intra se pij homines quotidie experiuntur, sic ipso-
 rum fidem confirmant, illuminant, & accendunt, vt illis instar mira-
 culorum, fidem confirmantium, imò supra miracula sint. Multi enim
 34 plurimis inspectis miraculis in perfidia sua obcæcato animo perstite-
 runt: at quisquis hanc Dei virtutem in se expertus est, miro modo in
 fidei veritate solidatur. Hæc autem admiranda opera & beneficia Dei
 non oscitanter & segniter spectari Propheta volebat, cum mortales
 omnes ad hoc spectaculum conuocans diceret: Venite, & videte ope Psal. 45.
 ra Dei terribilis in consilijs super filios hominum. Qui cōuertit mare
 in aridam; in flumine pertransibunt pede, ibi letabimur in ipso. An
 non ergo meritò lætentur in Deo, quibus in aquis validis tribulatio-
 num terra apparuit arida, & in mari rubro via sine impedimento:
 quando videlicet ipsi eis fluctus tribulationum materiam præbent
 gaudiorum. Mirabile quidem fuit maris fluctus Deum compressisse,
 sed non minus mirabile est, humani cordis rabiè & impetum sedasse,
 & inter

Psal. 62.

& inter calamitatum & persecutionum turbines placida & tranquilla mente constitisse. Quod quidem regius Propheta beneficio Domini sibi contigisse testatur his verbis: In terra deserta, in uia, & in aquosa sicut in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. Quem locum interpres quidam sic explanat. Cum à facie Saul profugus & exul patria domo, in hac vasta & inculta solitudine inopè & vagam vitam persequor; nihilominus tamen ita te Domine coram intueor, ac si in sanctuario tuo essem: atque presenti numine tuo hoc in loco reclus & adiutus contempler admirabilem potentiam, & misericordiam tuam, quam quotidie in me, ab impendentibus malis eripiendo, meumque animum confirmando, quotidie experior. Itaque cum vir sanctus ait, se perinde quasi in templo esset, contemplari gloriam Dei, & vim eius salutarem; hoc intelligit in primis; quanquam longè absit à solenni cœtu piorum, pulsus ab iniquo rege in desertas & incultas solitudines, non tamè eam rem impedire quominus suauissima voluptate potiatur, & pietatem suam alat in potentia & misericordia Dei contemplanda. Quæ duæ res in maximis calamitatibus potissimum elucet, dum vir pius vndique premitur, sed non opprimitur: cadens robustior surgit: in luctu & mœrore, gaudio triumphat; egentissimus est, & omnia possidet; quotidie in media morte versatur, & tamen viget ac floret. Quæ cum geruntur, ille bonitatem Dei & vim eius præpotentem non cogitatione modò complectitur, sed (ut ita dicam) manibus attrectat, atque ex ea re admirabilis quædam in animo ipsius exardescit amoris magnitudo erga clementissimum numen: ut non malè sentire videatur, qui affirmant Deum in rebus aduersis amabiliorem existere, quàm in prosperis. Quod ita esse David quoque in maximis periculis versans suo testimonio comprobatur, eum subiungit, misericordiam Dei vita ipsa optabiliorem esse. Quæ verba ex animo dicere non potest, nisi expertus: experiendum autem est potissimum in ipsa calamitate.

§. IIII.

¶ His igitur multisq; alijs similibus argumentis fratres, quibus fidelum à Deo profectum, rationis quoque lumine, quod ab eodè fonte dimanat, Deo cooperante illustratur, & confirmatur, pij homines in fide catholica roborantur: cuius nos dogmata miro modo ad pietatis & iustitiæ cultum inducunt. Sic enim illi philosophantur. Si fides nostra tantum habet firmitudinis & veritatis, verissima ergo & firmissima causa sunt, quibus nos ad timorè Dñi, & veram religionem prouocat. Verissimum est, Deum rerum humanarum curam gerere, & bonorum atque malorum

38 malorum habere delectum. Verissimū est, nihil nos agere, nihil moli
ri, nihil cum animo nostro cogitare quod non sit diuinæ sapientiæ
oculis subiectum, qui intimos etiam animi recessus penetrat. Verissi-
mum est, futurum extremum iudicij diem, in quo totius vitæ nostræ,
omniumq; actionū, ad verbum vsq; otiosum, reddēda sit ratio. Ve-
rissimū est, pijs inæstimabiles in cœlo opes atq; delicias esse paratas,
horrendaq; & in æternum duratura supplicia reprobis, in gehenna
cōstitutā. Verissimum est, animas nō interire cū corporibus, sed vbi
primū à corpore solutę fuerint (nisi aliquid purgandū superfit) ope-
rum suorū mercedē à iusto iudice Deo, qui reddet unicuique iuxta
opera sua, esse percepturas. Harum enim rerū fides quē magis viuida
& incensa est, magisq; roborata, eō fecundiora virtutū germina pro-
fert. Sicut enim stomacho refecto (à quo alimentū ad totum corpus

Simil.

39 deriuatur) cætera quoq; mēbra per illū refecta vigēt: ita fide aucta, &
nouis splēdoribus illustrata, cæteræ quoq; virtutes, quarū ipsa funda-
mentū est, maiora capiunt incrementa. Ab hoc enim fonte omnia illa
virtutū opera, quæ Apostolus ad Hebr. lōga oratione enumerat, pro-
dierūt. Abraham enim patriā & genitale solū iussus à Deo reliquit, vt
iret quod nesciebat. Expectabat enim fundamēta habentē ciuitatem,
hoc est, immobilem, & æternam in cœlis, cuius artifex & cōditor est
Deus. Et Moyses luxum atque opes Pharaonis contempsit, maiores
æstimans diuitias, inproperium Christi, thesauro Ægyptiorum; fide
enim aspicebat in remunerationem. Fides itaque promissionū Dei
eos ad labores, & ardua quæq; virtutū opera vehementer acuebat.
Qua de causa eadem nos Apostolus omnibus in rebus tanquā impe-
netrabile scutū arripere præcipit, in quo possimus omnia tela nequis-

Hebr. 11

Eph. 5.

40 simi ignea extinguere. Cū enim ille flatu suo (quo prunas ardere fa-
cit) cupiditates nostras per se ad malum accensas vehemētius inflam-
mat, & voluptatis huius ardore ad inconcessa rapere nititur, præsto
sit fides, quæ inextinguibiles gehēnæ flammās, sceleratis hominibus
paratas, & ineffabiles cœlesti regni delicias, victoribus constitutas, &
rosea Christi vulnera sanguine manantia, cæteraq; eius beneficia ob-
oculos ponat, quod harum rerum contemplatione voluptatem repu-
diemus momentaneam, ne felicitatem amittamus æternam.

Qua in re salutare consiliū omnibus piē in Christo viuere volenti-
bus in mediū afferā, quo oēs Diaboli fraudes & machinas superare va-
leatis. Id verō est, vt quemadmodū prudētis iudicis est, nūquā aliquid
in causa pronūtiare, nisi utrūq; litigantem audierit: ita nunquam ho-
mo aliquid in cordis sui tribunali definiat, nisi vtrāq; deliberationis

Simil.

parte

Simil.

parte diligenter examinata. Si quis enim alteram libræ lancea leui etiam pondere oneret, in altera verò nihil apponat, an non certum est, ea quæ onerata sit, deiiciendam, alteram verò in sublime tollendam? Vtraque ergo suis ponderibus libranda est, si iustitiæ mensuram retinere velis. Hac porro similitudine aduersus omnes diaboli tentationes vti commodissimè poteris. Subijciamus aliquot huius rei exempla. Si tibi dæmon carnis delicias & voluptates amplificat, tu

Apoc. 18.

in altera libræ lance voluptatibus istis constituta supplicia appende, quæ Dominus in Apocalý. definit, cum ait: Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. & illud itè: Momentaneum est quod delectat: æternum quod cruciat. Adde his etiam celebrem illam Philosophorum non immeritò à multis laudatam sententiam: Si quid feceris honestum cum labore, labor abit, & honestas manet: si quid turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitu-

Ephes. 5.

do manet. ¶ Rursum, si tibi dæmon, terrena lucra exaggerans, ad fraudes & rapinas trahere nititur, illam Apostoli comminationem tibi ante oculos pone. Hoc autem scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiae.

Greg.

Hanc item fraudem D. Greg. in Epistola quadam detegit, in qua nobilem quandam virum à direptione alienæ facultatis liberare nititur, prudenter illum admonens, pecuniam quidem se in hoc mundo relicturum, crimen verò alienæ rei ablatae secum in alium mundum delaturum.

Ad hæc, si te dæmon, virtutis & pœnitentiæ labores exaggerans, ab eius studio deterrere, & ad voluptates & carnis delicias adducere tentet, tu contrà hanc illi eiusdem Salomonis sententiam obijce. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. Rursum, si te ad perditorum hominum vitam tanquam placidam & iucundam traducere velit, tu eius mendacium illa Ecclesi. sententia coargue: Via peccantium complantata est lapidibus, & post hæc inferi, & tenebræ, & pœna. Considera etiam ingentes eius vitæ curas & molestias: hoc est, iracundiæ furorem, inuidiæ rabiem, odij acerbitatem, comessationum temulentiam, ambitionis contentionem, cupiditatum inexplebilem sitim, auaritiæ mendicitatem, varioque gulae & luxuriæ morbos, infamiam, dedecus, cæterasque improborum hominum curas & cruciatus expende. Verissimè enim à Propheta dictum est: Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non

Psal. 13.

cogno-

44 cognouerunt. Præterea si te ad fastum & superbiam, & immodicos sumptus inducere velit, tu contra illud Hieremiæ respondebis: Audi uimus superbiam Moab: superbus est valde: superbia eius, & arrogantia eius plus quam fortitudo eius. Et illud eiusdem: Quia plus fecit, quam potuit, idcirco perierunt. Quod quidem vitium hac nostra ætate cunctorum ferè nobilium commune est; quo non se ipsos modò, sed hæredes etiam suos magno ære alieno oppressos in gehennam præcipitant. His ergo rationibus, fratres, fidei clypeum arripientes, omnia tela inimici ignea illidere poterimus: atque ita demum fidei præsidio muniti, dignos fidei, quam profitemur, fructus proferemus. Qui autem secus faciunt, nequam illum seruum imitantur, qui Domini sui pecuniam in terra defodiens, frustra illam sine ullo emolumento retinuit: qui verò fidei dogmatibus, diuinisque oraculis hoc
45 modo vtuntur, hi planè talentum sibi creditum, Domino suo duplicatum referunt, æternam pro illo mercedem percepturi, & à Domino audituri: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.

A D L E C T O R E M.

HOc in loco pium concionatorem admonitum volui, utramq; concionis huius partem, ac præcipuè posteriorem, in eo quoq; Euangelio tractari commodè posse, in quo ascendente Domino in nauiculā, & dormiente, magna illa tempestas excitata est, quam ipse ventis atque mari imperans, diuina virtute sedauit. Maris quippe tempestas, Ecclesiæ persecutionem; tempestatis verò sedatio, mirabilem Christi Domini virtutem atque triumphum designat.

IN DIE FESTO ALICUIVS S. CONFESSORIS Concio prima; in qua lectio Euangelica explanatur.

T H E. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris; & vos similes hominibus expectantibus dominum suum. Luc. 12.*

Nter sacra Euangelia, quæ in festis sanctorum Confessorum Ecclesia legi instituit, Euangelium hoc, unde quæ audistis verba desumpti, præcipuè commendatur; quod totius penè Christianæ Philosophiæ summam paucis comprehendat; vt paulò post indicabimus. Vt igitur hanc cœlestem doctrinam piè & vtiliter tradere valeamus, diuinam opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Aristot. in lib. Eth.

Principiò sciendum est, moralem philosophiam, atq; adedò omnes disciplinas quæ ad finem aliquem destinantur, duabus præcipuè partibus constare; nempe, expositione finis, & eorum quæ ad finem consequendum ordinantur; quæ Philosophi media appellare solent. Sic Aristot. in lib. Ethicorum; vbi vitam hominum & mores formare docet; primo lib. de vltimo humanæ vitæ fine, hoc est, de summa hominis perfectione, & optimo atque felicissimo eius statu differit: deinde de omnis generis virtutibus latè disputat, per quas ad eum finem peruenitur. Hoc autè quod ille multis libris vix absoluit, breuissimo compedio Saluator his pauculis verbis, quæ à me commemorata sunt, comprehendit. Finem quippè humanæ vitæ longè certius quàm Aristot. constituit, cum de obsequio Domini erga fideles ac vigilantes seruos loquens, ait; [*Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere; & transiens ministrabit illis.*] Instrumenta autem, siue (vt appellant) media, quibus adhuc finem peruenitur, tria solum præmitit; ad quæ omnia alia referuntur; nempe, lumbos præcingere; ardentes lucernas in manibus gestare; & vigilanter Domini aduentum præstolari. De his igitur instrumentis in presenti concione dicere institui ita fiet, vt totam penè Christianæ philosophiæ summam vobis ante oculos ponam. Ait igitur Dominus;

[*Sint lumbi vestri præcincti.*] Quid est lumbos præcingere? Nimirù (vt D. Greg. hoc in loco ait) omnē carnis lasciuia & intemperantiā pudicitia

4 dicitur atque timoris Dñi cingulo stringere. Qua loquendi figura ex præcipua generis parte vniuersum genus Saluator intelligi vult. Non enim impudicitia sola, sed omnia lethalia crimina simul profliganda sunt, si aduentum Dñi secuta mente expectare volumus. Sed quoniam (vt sancti Patres aiunt) impudicitia crimen maximè acce & importunum est (nusquam enim originalis concupiscentia vehementius quam in libidinis affectu desauit) ideo huius potissimum mentionem facit: qui enim hunc potentissimum hostem, corruptæ naturæ viribus armatum, domuerit, facile de cæteris vitijs victoriam reportabit. Quoniam qui maiora vincit, consentaneum est, posse illum quoque minora superare. Si Iacobus Apostolus eum qui linguam frænaret, cæteros quoque rebelles animi sensus & motus coercere posse confirmat; multò certè magis qui ita timore Domini septus atque munitus est, vt hunc intimum & familiarem hostem opprimere possit, cæteros quoque animæ hostes prosternere, & sub iugum mittere poterit.

Iacob. 3.

Verùm cupiditatis huius tyrannidem atque potentiam vtinam Salomôn tam diligenter cauisset, quam sapienter explicauit: sic enim ait; Lustraui vniuersa animo meo, & inueni amariorem morte mulierem: quæ laqueus venatorû est, & fagina cor eius: vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. Quibus verbis apertius periculi huius magnitudo potuit explicari. Sed hoc in loco tamen perditis hominibus periculum hoc imminere ait. Alibi verò iustissimis etiam viris, qualis tum ipse, tum Dauid pater eius extiterè, idem periculum denunciat. De eadem enim muliere loquens, Multos, inquit, vulneratos deiecit; & fortissimi quique interfecti sunt ab illa. Possem hoc multis fortissimorum virorum ruinis, quas ætate nostra vidi, facile comprobare: sed pro his omnibus fatis erit mihi D. Augustini testimonium, timoris & admirationis plenissimum, in medium attulisse: sic enim ait; Crede mihi, cedros Libani, & ductores gregis sub hac specie corruisse vidi: de quorum casu non magis dubitabam, quam Ambrosij, aut Hieronymi. Quid his verbis formidabilius? Quam obrem fidelis quisque D. Hieronymi (cuius modò mentio facta est) consilium sibi ante oculos ponat; qui ad Nepotianum scribens, Omnes, inquit, puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior Dauid, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quòd paradysi colonum de possessio-

Ecclesi. 7.

Prou. 7.

August.

Hierony.

ad Nepot.

Isidor.

ne sua mulier eiecerit. Hæc ille. D. verò Isidorus, Iuxta serpentem, inquit, positus, non eris diu illæsus; & prope ignem consistens, ferreus licet sis, combureris. Scio esse in quibusdam insigne quoddam castitatis donum, singulari Dei privilegio concessum. Sit ita sanè. Sed nemi nem tamen, quamdiu in hoc corpore militat, securum iudico; nisi qui omnem labendi occasionem fugerit. Itaque magnopere probò cuiusdam ex beati Francisci socijs consiliū; qui cum mirabile castitatis donum à Deo percepisset, adeò tamen sollicitè omnia castitatis pericula vitabat, ac si iuuenili ardore cor eius vreretur. A quo cum confessorius, qui puritatis eius conscius erat, quæreret, cur tanto studio omnia castitatis pericula vitaret, cum tam præclaro castitatis dono præditus esset? Quoniam, inquit, hoc mihi donum à Deo contigit: quia ego maxima cura omnia pudicitiae pericula vitò: quod si non facerem, fortasse non ita mihi Dominus præsentis numine suo adesset.

Hæc ideo à me dicta sunt fratres, quò apertè cupiditatis huius vim vobis indicarem, planumque facerem, cur huius potissimum vitij Dominus meminerit, cum in præsentī lectione ait; [*Sint lumbi vestri præcingiti.*] Quòd videlicet intelligeret, hac hydra superata, facile ad aliarum victoriam viam muniri. Cæterum qui hoc cœleste castitatis donum adeptus est, qui corporis sui vas in honore, non in passione desiderij castum integrumque conseruauit; is ab occultissimo & insidioso huius virtutis hoste (nempe superbia) sibi cauendum curet. Quæ cum omnibus bonis operibus insidietur, vt pereant; tum maximè ex castitatis splendore superbiendi occasionem subministrat. Quo tentandi genere dum ex virtutibus, elationis materiam suggerit, salutis medicinalis in venena conuertit. Hinc D. Fulgentius in epistola quadam ait, Spirituales Dei famulos atque famulas à Dæmone ita expugnari, vt si eos rebus noxijs mortiferisque non vincat, vitalibus remedijs occidat. Et paulò post, Publico, ait, certamine Dæmon carnales deijcit: Spirituales verò, si quos cautos inuenerit, occultiore cōsiliu prostermit. Verum cum nihil sit virginitate illustrius, nihil continētia magis admiradū, quippè quæ (vt Athanasius inquit) Angelorū magis quam hominū esse videatur, illius splendore potissimum humani generis hostis vitur, vt mortales, humilitate deserta, sui ipsorum efficiat admiratores.

Fulgen.

Idem.

Athana.

1. Pet. 1.

Cæterum non satis est lumbos carnis præcingere, nisi mentis etiam lumbos (vt Petrus Apostolus monet) præcingamus. Quod quidem tunc facimus, cum sollicita & vigilantī cura cor nostrum

(in quo

- 10 (in quo sibi diuina sapientia domicilium collocauit) ab omni impura cogitatione purum integrumque seruamus. Hoc autem præstamus, quando prauam cogitationem, cum primum serpere incipit, tanta celeritate à nobis excutimus, quanta ignem fortè in manus incidentem excuteremus. Quam rem designant septuaginta illi fortes, *Simil. Cant. 3.* Salomonis lectulum custodientes, qui omnes ita gladijs armati erāt, vt vniuscuiusq; ensis supra femur suum positus esset propter timores nocturnos. Hic autem lectulus, in quo verus Salomō requiescit; iusti viri anima est, quæ quauis impura cogitatione polluitur, & sic à vero Salomōne deseritur. Viri autem iusti ne in hoc tantum malum incidant, non contenti gladijs spiritus armari, supra femur etiam gladios gestant, vt nulla mora in illis euaginandis, & prauis cogitationibus abscindendis interueniat. Ille quoque Cherubin, qui aditum & ostia terrenæ paradyssi seruat, gladium flammeum atque versatilem in manu habet ad custodiendam viam ligni vitæ. Paradyssus autem deliciarū, anima quoque iusti est, in qua diuina sapientia delicijs suis fruitur cum filijs hominum. Ad hanc autem paradyssum custodiendam vir iustus flammeum atque versatilem gladium in manu gestat. Versatilem quidem, vt quàm celerrimè impuros affectus & cogitationes in animo surgentes abscindat: flammeū verò, vt diuini amoris igne eos consumat. Vt enim Climacus ait; Pudicus est, qui amore amorem excludit, ignemque igni spiritus extinguit. Aliter autem hæc paradyssus pura & integra conseruari minimè poterit. Quemadmodum *Simil.* enim pudica & fidelis vxor non modò adulterum non admittit, sed ad primum eius conspectum terga vertit (adulterij genus existimans impudicis verbis aures præbere) ita casta Christi sponsa non modò ab omni impuro opere, sed ab omni etiam praua cogitatione mentem suam diligentissimè custodit. Qui autem negligenter se in hoc officio gerunt, facilè hostis antiqui ludibrio patent. Cuius rei imaginem expresit illa puella, quæ triticum purgabat, & Isboseth regis dormientis ostium custodiebat: qua dormiente, duo latrones ingressi, regis caput amputarunt. Hæc enim puella quæ triticum purgabat, discretionis ac prudentiæ imaginem gerit: cuius est, paleas à tritico, hoc est, vanas à sanctis cogitationibus discernere. Hæc igitur dormiente, hoc est, officium suum oscitanter exequente, prauæ cogitationes tanquam latrones in mentis nostræ domicilium irrumpentes, regi, hoc est, spiritui nostro necem inferunt. Quicunque igitur hanc à se negligentiam & dormitantiam excludunt, hi planè mentis suæ lumbos præcinctos habent. Atque hæc prima piorum hominum cura.

ra esse debet: quæ corde diligenter custodito, malis omnibus aditum præcludunt.

¶ Verum quia non satis est à malis abstinere, nisi bonum facias, sub-

dit deinde Dominus, ut lucernas ardentes in manibus gestemus. Lucernæ autem nomine, & fidei lumen, & Dei legem significari,

Prou. 6. omnis scripturæ testatur. Mandatum enim (ait Salomō) lucerna est, & lex, lux. Et regius vates, Lucernæ, inquit, pedibus meis

Psal. 118. verbum tuum, & lumen semitis meis. Cùm ergo Dominus arden-

tes lucernas in manibus gestare præcepit, fidem, & legem suam non

solum corde & ore, sed operibus etiam; quæ per manus intelligun-

tur; nos profiteri atque testari vult. Sunt enim qui fidem, & legem

Dei in solo corde gerunt; sunt qui in solo ore, non in manibus gesti-

Genes. 27. qui vocem quidem habent Iacob, manus autem Esau: de quibus Sal-

Luc. 6. uator ait, Ut quid vocatis me Domine, & non facitis quæ dico? Et

Matth. 7. iterum; Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in

regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis

est. Vult ergo Dominus, ut in manibus magis quàm in ore eius le-

Matth. 5. gem circumferamus. Itaque si is pauperes spiritu, lugentes, iustitiam

sitientes, misericordes, pacificos, & mundos corde pronuntiat bea-

tos esse, danda nobis opera est, ut tales simus, quò beatitudinis hu-

Matth. 19. ius participes efficiamur. Rursum cùm idem ait; Si vis ad vitam in-

gredi, serua maledicta; demus operâ, ut maledicta seruemus; quò sempiter-

Matth. 5. nâ vitam percipere mereamur. Cùm verò præcipit ut inimicos diliga-

mus, ut eos beneficijs prosequamur, ut pro persequentibus & calum-

niantibus nos preces Domino offeramus; hæc eius præcepta non

in ore solum, sed in manibus gestanda curemus; opere exhibentes

quod verbis profitemur. Sic igitur ardentes lucernas in manibus ha-

Matth. 5. bemus: atque ita homines videntes opera nostra bona glorificant

Patrem nostrum qui in cælis est. Nusquam enim magis cælestis Pa-

tris gloria elucet, quàm in his qui iustitiæ & sanctitatis cultu, bonitatis

eius imaginem referunt.

¶ Sequitur deinde tertio loco quod Dñs ait; [Et vos similes homini-

bus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs: ut cùm ve-

nerit, & pulsauerit, confestim aperiant ei.] Venit autem Dominus (ut

Gregor. Greg. ait) cùm ad iudicium properat: pulsat verò, cùm per agri-

tudinis molestiam esse mortem vicinam designat. Cui confestim a-

perimus, si eum cum amore suscipimus. Aperire autem iudici pulsan-

ti non vult, qui exire de corpore trepidat: & videre eum, quem con-

templasse

16 tempſiſſe ſe meminit, iudicem formidat. ¶ Hæc autem Domini admonitio huc præcipuè tendit, vt tota fidelis hominis vita, quæ per tres vigilias designatur, velut expectatio & præparatio quædam ſit, qua ſingulis momentis venientem iudicem expectemus, vt conſeſtim aditum ei liberum præbeamus. Ad hoc autem ſcire oportet, hominem à Deo in hunc finem conditum eſſe, vt ad æternæ felicitatis gloriam hoc brevis æui curriculo præpararetur. Hic enim eſt finis ad quem is à ſummo illo opifice conditus eſt. Quod cum ita ſit, efficitur fanè, vt is nihil priùs curare, nihil moliri, nihil in vita diligentius agere debeat, quàm vt ad hanc horam ſolicite ſe præparet: atque ita demùm vita eius (vt ſapientes viri docuerunt) continua moris meditatio, & ad illam præparatio ſit. Vt enim fideles ſerui, qui ad curias Principū alicuius grauis negotij cauſa mittuntur, id præcipuè agunt, id curant, id noctes diesq; cogitant, qua videlicet ratione fideliter id expediât, cuius gratia miſſi ſunt: ita cum fidelis Dei ſeruus intelligat, ſe ad hoc in mundum à Deo miſſum, vt in bonis operibus ad finem vſq; ſtrenuè perſiſtens, cœleſtem hæreditatem promereatur, dat operam ſedulo, vt in hoc pietatis officio mors illum deprehendat. Scit enim extremum hunc diem de tota vita, atq; adeò de tota æternitate ſententiam ferre: ex eo quippè momento tota æternitas pendet. Hinc ſapiſſimus quidam vir pios admonere ſolitus erat, vt vnusquiſq; eorū in edito domus ſuæ loco hanc ſententiam ſcriberet; **M O M E N T U M,**
V N D E P E N D E T Æ T E R N I T A S.

¶ Hæc eandem curâ Dñs ſub alia nō diſſimili metaphora cōmendauit: cum nos in hoc mundo nō tanquā ciues & indigenās, ſed tanquam aduenas & peregrinos verſari voluit, vt omnes prophetiçū illud dicere poſſemus; Aduena ego ſum in terra, & peregrinus, ſicut omnes patres mei. Peregrini enim & viatoris eſt, aliò tēdere, nec ſtabile in via ſedē habere, ſed alibi domiciliū, alibi genitale ſolū & patriā habere, & ad eam properare. Id quod in lege olim Dominus miro modo adumbravit, cum inter tam varias ceremonias, quibus paſchalem agnum manducare præcepit, hanc etiam adiecit, vt homines illum ſtantes, & lūbis accinctis, & manibus baculos tenentes, feſtināter comederent. Quid enim horū nō ad viatores pertinet? Nā ſtare, ac feſtināter māducare, & accinctis lūbis eſſe, baculosq; manibus tenere, viatorū ppria ſunt: qui cum aliò tēdāt, ibiq; mēte defixi ſint quò properant, vix ſibi ſedere, & lentè comedere permittunt, vt quàm ocīſſimè ad opratum locum perueniant. Quid autem hoc ſolennī ritu Dominus designare voluit, niſi vt quicunq; veri agni, immaculati, & incontaminati, hoc

ti, hoc est, Christi participes, & regni eius hæredes esse volumus, quâdiu in hoc corpore degimus, viatoris & peregrini mentem atque animum assumamus? Viator enim toto animo in terminum viæ intentus est, & ad illum indefesso studio & labore contendit. Quod verò ad hospitium declinat, non id agit vt in eo tanquam in domo, sed tanquam in hospitio vires cibo. somnoque reficiat, quò celerius ad patrium solum peruenire queat. Sic igitur qui intelligit se in hoc mundo hospitem & peregrinum esse, & ad cœlestem patriam bonorum operum gressibus tendere; in qua se & parentes, & amicos, & opes, & bonorum omnium copiam habiturum sperat; & in qua breui huius vitæ curriculo consummato se perpetuò mansurum credit; eò curas & cogitationes suas, omniaque vitæ studia dirigit, illam cogitat, in sola eius cogitatione acquiescit, de illa dies noctesque differit, cum Propheta clamans; Si oblitus fuero tui Ierusalem, obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminerò tui. Denique si aliquando ad rem familiarem curandam digreditur, non id agit, vt opes immensas congerat, vt altas in hoc seculo radices iaciat; sed vt itineris necessitati, non infinitæ cupiditati prouideat. At quantum ab hoc proposito & affectu distant, qui omnes curas & cogitationes suas sic in terra defixas habent, ac si ad hanc vitam solum fruendam, non ad aliam conditi essent! Sic enim terrenis bonis inhiant, sic se totos congerendis opibus in extrema etiam senectute addicunt, quasi perpetuò in ea mansuri essent. Quod certe non leue indicium est, nequaquam illos ad eam sortem pertinere, quæ nunquam illis venit in mentem, nec quicquam eius amore inducti faciunt.

§. II. *¶* Hæc tria sunt, fratres, quæ à nobis Dominus exigit. Nunc secundo loco videamus, quid hæc ipsa præstantibus vicissim promittat.

Hoc autem explicat, cum protinus subdit; [Beati serui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.] His pauculis verbis eximium sanctarum animarum gloriâ Dominus ostendit. Quæ enim excogitari maior gloria potuit, quàm vt rerum omnium conditor & Dominus se in earum obsequium præcingere & ministrare dicatur? Nunquam enim Aman ille ad tam excelsum honoris gradum aspirare ausus fuit, vt ab Assuero rege hunc sibi honorem exhiberi postularet. Hoc autem orationis genere, fratres, nihil humile aut terrenum

Psal. 136.

Hester. 6.

- 22 terrenum cogitare debemus. Nec enim in cœlo corporeæ mensæ,
aut mensarum recubitus, & earum ministeria sunt. Quid igitur
hoc loquendi genere indicare Dominus voluit? Certè summum
quendam honoris & dignitatis gradum, multòque maiorem quàm
humana mens concipere possit. Sicut enim summus honor esset, *Simil.*
si Rex aliquis maximus seruo suo ad mensam accumbenti serui-
ret: ita hac loquendi figura summum quendam & ineffabilem
honorem, quo vigilantes seruos Dominus in regno suo ornatu-
rus est, voluit designare. de quo quidem honore alibi dixerat; Si *Ioan. 12.*
quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. D. verò *Gregor.*
Gregor. hoc in loco, transitus huius nomine, duplicem illam
beatorum gloriam; de qua ipse alibi dixerat; Ingredientur, & e- *Ioan. 10.*
gredientur, & pascua inuenient; significari ait. Ingrediuntur enim
23 electi omnes in vastam illam atque immensam diuinitatis aby-
ssum: ac deinde ad pulcherrimam sacræ humanitatis speciem con-
templandam egrediuntur: & vtròque ineffabilis suauitatis pa-
scua, quibus plenissimè satiantur, inueniunt. In immensa quip-
pè illa diuinitatis abyssò non vno aliquo bono, sed bonis omni-
bus fruuntur, & satiantur: quemadmodum Propheta testatur, *Psal. 16.*
cùm ait; Satiabor cùm apparuerit gloria tua. & alibi; Adimple- *Psal. 15.*
bis me læticia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque
in finem: siue (vt alij verterunt) satietas lætitarum est cum vul-
tu tuo. Quo verbo non vnâ aliquam lætitiæ rationem, sed om-
nia lætitarum, delectationum, & gaudiorum genera complexus
est; quibus fruitur quisquis Dei faciem contuetur. Cuius rei ty-
pum gerebat mánna, quod saporum omnium suauitatem conti-
24 nebat. Sed in hoc tamen discrimen erat: quòd non simul omnes
rerum sapes vefcenti referebat, sed modò hunc, modò illum,
pro voto videlicet edentis: at cibushic cœlestis omnes sapes at-
que suauitates simul exhibet beatis. Qua ex re perfectissima ani-
mæ tranquillitas, & desideriorum quies manat. Quo quidem ar-
gumento lætitiæ huius magnitudo colligi aliqua ratione potest.
Tantò enim vnaquæque voluptas maior est, quantò plures ea
sensus oblectat. Vt enim si quis ignes ignibus, & lumina lumini-
bus addat, ignem & lucem efficit pleniorẽ: ita si quis gaudia
gaudijs, delicias delicijs cumulet, lætitiã & iucunditatem effi-
ciet vehementiorem. Vnde qui solenne aliquod epulum instituit, *Simil.*
omnia quæ voluptate aliqua sensus titillare possunt, diligenter
quæsitã in conuiuio exhibet; nempe cibos lautissimos, qui pala-
tum

tum alliciant; frondentium arborum amcenitates, quæ oculos pascant; aromata & vnguenta pretiosa, quæ odore suo nâres reficiant; cantus & tibicines, qui aures mulceant; dicaces homines & parasitos, qui risum moueant; eloquentes & eruditos homines, qui dictis & sententijs intellectum instruant; & amicos etiam, qui conspectu & conuictu suo animum recreent, & oblectent. Quibus rebus sit, vt nullus penè sensus, nullaquæ vis animæ sit, quæ sua voluptate non fruatur. Hac igitur ratione cœlestis gloriæ magnitudinem vtcunquæ coniectare licebit. In qua nullus in corpore sensus, nullaquæ in anima nostra vis erit, quæ non suam, & quidem summam, non ad horam, (vt illa conuiuantium) sed in omni æternitate percipiat voluptatem. Est enim illud vniuersale bonum, quod vniuersas animæ nostræ vires & sensus plenè faciat, implet, & miro modo reficit. Vnde ipse Dominus Moyfi ait; **Exod. 33.** Ego ostendam tibi omne bonum.

Hac igitur gloria beatorum animæ fruuntur, cùm illud immensum & impermeabile diuinitatis pelagus ingrediuntur. Alia verò fruuntur, cùm ad pulcherrimam sacræ humanitatis Christi speciem contemplandam prodeunt. Quam ex parte discipuli in transfiguratione Domini videntes, tanta lætitia completi fuere, vt Petrus Apostolus tria tabernacula, nesciens quid diceret, ibidem fabricari postulauerit. Quemadmodum enim nimius vini potus sic in homine dominatur, vt omnem illi mentem eripiat: sic eius lætitiæ magnitudo Petri mentem inebriauerat, vt vix vllus in eo sensus, qui officio suo fungeretur, remaneret; lætitiæ magnitudine totam animæ eius regionem peruadente. Si igitur illa gloriæ (vt ita dicam) guttula sic discipulorum animos, adhuc in carne degentes, affecit; quid faciet abundantissimus ille supernæ voluptatis torrens, quo fidelis anima ab vbertate domus Dei inebriabitur? Hoc vtcunquæ dici potest; sed mente tamen comprehendere non potest. In hac autem sacra humanitate cùm multa sint quæ Sanctorum mentes ineffabili iucunditate permulceant; tum illud eos mirabiliter afficit, quod illius meritis sciunt se ad eam gloriæ magnitudinē peruenisse. Tunc enim plenè Dominicæ redemptionis beneficium agnoscunt, cùm quid per illud consequuti sunt, experiuntur. O quas tū laudes, quas gratiarum actiones pro tanto beneficio agent! quæ amoris oscula sacris illis stigmatibus, per quæ tantam salutem adepti sunt, ore cordis affigent! quo affectu voces illas, grati animi indices, ex Apocalyp. Ioannis intonabunt; Dignus est agnus qui occisus est acci-
pere

Matth. 17.
Simul.

Apoc. 5.

18 pere virtutem, & diuinitatē, & sapientiam, & fortitudinē, & honorē,
& gloriā, & benedictionem. Quomobrem? Paulō antē rationē *Ibidem.*
reddiderant, dicentes, Quoniam occisus es, & redemisti nōs. Deo in
sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione: & fecisti
nōs Deo nostro regnum, & sacerdotes: & regnabimus super terram.
Hoc igitur modo Sanctorum animā ingrediuntur, & egrediuntur;
& vberima diuinitatis, & sacræ humanitatis in excelsis montibus
Israēl pascua inueniunt: quibus tanta plenitudine satiantur, vt ni-
hil ampliùs quærant, nihil sitiant. Quamuis autem dispar sit gloria
singulorum, suā tamen quisque plenē & perfectē beatus est: quemad-
modū minora vasa cū liquore aliquo plena sunt, non minus quā *Simil.*
maiora plena sunt.

§. III.

19 ¶ Hoc est igitur præmium, fratres, quod vigilantibus seruis Domi-
nus promittit: hic vltimus humanæ vitæ finis, & perfectissimus sta-
tus ad quem vota omnia atque desideria nōstra aspirant: quō cū
venerint, plenissimē conquiescent. Ideoque non mirum si beati ab
ipsa veritate prædicantur, qui ad hanc tantā felicitatē peruenturi
sunt. [Beati, inquit, serui illi, quos cū venerit Dominus, inuenerit *Gregor.*
vigilantes. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita
inuenerit, beati sunt serui illi.] D. Gregorius humanā vitam tribus no-
ctis vigilijs comparat. Pueritiā enim, primā esse vigiliā ait; iu-
uentutē, secundā; senectutē, tertiā. Eos verō Dominus pro-
nuntiat beatos, qui sic in his omnibus vigilijs parati sunt, vt in qua-
cūque earum Dominus venerit, vigilantes inueniat. Vigilat au- *Idem.*
tem (vt idē Gregor. ait) qui ad aspectum veri luminis, men-
tis oculos apertos tenet. Vigilat, qui seruat operando quod cre-
dit. Vigilat, qui à se torporis & negligentiae tenebras excutit. Ac
postremò vigilat, qui in continua Dominici aduentus expecta-
tione est; datque sedulò operā, ne vllā pulsanti Domino mo-
ram faciat, & ne quid intra pectoris sui domum sit, quod oculos
intransantis offendat. In quo quidem opere sicut intentus est, vt nus-
quam aliò declinet, & nunquam ita rebus ad huius vitæ vsum perti-
nentibus prospiciat, vt hanc à se curā abijciat. Quem quidem ani-
mum D. Hieronymus se habere testabatur; cū diceret: Siue comedā,
siue bibam, semper auribus meis vox illa insonare videtur; Sur-
gite mortui, venite ad iudiciū. Neq; enim quotidiana mors minus
quā extremum illud iudiciū pertimescenda est: quando quod de
vnoquoq; nostrū in morte definitū fuerit, stabile & immotū in extre-
mo

mo illo iudicio erit. Ideoque tanta cura Dominus paratos nos
ad hunc primum eius aduentum inueniri vult. Quia verò eius hora
incerta est (nec enim satis constat, an prima, an secunda, an tertia vigi-
lia venturus sit) ideo quisquis paratus inueniri vult, in omnibus vigi-
lijs expeditus esse debet: alioqui si in aliqua dormierit, periculum est,
ne in illa veniens Dominus, dormientem atque imparatum depre-
hendat: quod periculorum omnium maximum est.

Hoc autem appositissima deinde similitudine Dominus decla-
rat, atque confirmat. [Si enim, ait, sciret pater familias qua hora fur veni-
ret, vigilet utiq; et non sineret perfodi domum suam.] hoc est, illa qui-
dem hora sollicitè vigilet, cæteris verò citra periculum dormire &
requiescere posset. Quia verò de hora aduentus eius incertus est, &
periculum timetur, tota illi nocte vigilandum est, si domum suam ab
hoc periculo indemnem seruire velit. Hoc est autem quòd in sacra
huius lectionis fine Saluator indicat, cum tandem còcludit; [Ideo et
vos estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis venturus est.]
hoc est, quia horam ignoratis, omni hora vigilare debetis. Idcirco au-
tem (vt D. Gregor. hoc in loco ait) horam vltimam voluit nobis esse
incognitam, vt eam semper haberemus suspectam; vt dum illam
præuidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur.
Sic enim mors ipsa, cum venerit, vincetur, si prius quàm veniat, sem-
per timeatur.

Quantum autem nostra intersit perpetuò vigilare, non obscure
Saluator ostendit; qui toties nos in Euangelio hortatur, vt attentè vi-
gilemus, & de salute nostra solliciti simus, utq; omnem à nobis iner-
tiam atque segnitiam diligenter excutiamus. Hinc apud Matthæum,
& apud Lucam; Vigilate itaq; omni tempore orantes, vt digni ha-
beamini fugere omnia ista quæ ventura sunt, & stare ante filium ho-
minis. & apud Marcum adhuc instantius; Videte, vigilate, & orate.
& Quod vobis dico, omnibus dico, vigilate. Causam autem huius
toties repetitæ admonitionis subiungit, cum subdit; Quia nescitis
quando tempus erit: hoc est, (vt alibi explicat) quia nescitis qua hora
Dominus vester venturus sit. Quid igitur deinde? Nimirum quia tota
salus vestra in hoc præcipuè posita est, vt hora illa vos expeditos atq;
paratos inueniat. Quod apertè illa decem Virginum parabola indi-
cat: quarum quinq; paratæ, quinq; verò imparatæ erant: & quæ para-
tæ erant, intrauerunt cum Sponso ad nuptias; & clausa est ianua: quæ
verò tum primum parari cœperunt, occlusam ianuam inuenientes,
foris

Gregor.

Matth. 24.

Luc. 21.

Marc. 13.

Ibidem.

Ibidem.

Matt. 24.

Matth. 25.

34 foris perpetuò remanserunt. Magister ergo cœlestis, qui vt iudex hominum, ita mediator & amator est, huius tanti periculi præsciens, opportunè nos huius vigiliæ admonet: vt qui probè norat, salutis nostræ negotium in hac præcipuè tempestiua præparatione situm esse.

Quid igitur, an non satis est, cùm iudex ad ianuam pulsauerit, tunc primùm vigilare, ac parari? An non videmus multos, qui improbè vixerunt, cùm aliquo morbo grauiter vexantur, magna veræ contritionis atque compunctionis signa edere? & magno gehennæ atque diuini numinis metu concuti? & mundi gloriam, atq; terrenas opes, vt fragiles & caducas, pro nihilo ducere? & liberaliter eas testamento alijs legare? Omnia autem hæc non vulgaria veræ pœnitentiæ signa sunt. Videmus hæc planè. Verùm hæc omnia in his, qui tota vita improbè vixerunt, dubium est an à sola morbi angustia, an à diuina gratia proficiantur. Afflictio namque vrgentis morbi futurarum pœnarum acerbitem (quæ ipsa morte sunt acriores) ante oculos ponit. Mortis verò impendens metus, & anteaetæ vitæ ratio reddenda, timorem diuinæ seueritatis incutit. Terrenas autem opes contemnere relicturum, difficile non est. Morbi autem cruciatus, quem solus ille cœlestis medicus curare, & hominem ab illa graui vexatione liberare potest, ipsum Deo subiicit, atque prostermit: qui solus potest in tantis malis remedio occurrere. Omnes igitur hos affectus, graues & incurabiles morbi (nisi homo mente captus sit) in Christiano pectore solent excitare. Sed si cœlestis gratiæ virtus desit, quæ hos pios affectus conferuet; abeunte morbo, ipsi quoque simul cum morbo abeunt. Sicut enim extincta lucerna, quæ domum illuminabat, lumē etiam cum illa deficit: ita sublata illa causa, quæ hos animi motus excitabat, motus quoque ipsi cum illa euanescent & pereunt. Quā rem quotidie in huiusmodi pœnitentibus cernimus, & quasi manibus cōtrectamus. Recepta enim sanitate illico ad assueta redeunt: & quæ vel fieri, vel restitui, atque refarciri præceperant, reuocant. Quocirca sapientissimus ille arbiter, cui omne cor patet, & omnis cogitatio loquitur; qui spirituum ponderator, qui discretor est cogitationum & intentionum cordis; huius extremæ pœnitentiæ periculum agnoscens (in quo non res pecuaria, aut pecuniaria, sed æterna vita in disserimen vocatur) volens nos in re tanti momenti negligenter agere, toties nos ad vigiliam & sollicitudinem, ac animi præparationem inuitat. Hoc igitur agamus fratres, in hoc vnum totis viribus incumbamus, hoc dies noctesque meditemur: hæc sit prima curarum: primū omnium studiorum atque negotiorum, cui cætera omnia seruire debent.

Simil.

Prou. 16.

Hebr. 4.

bent. Ad hoc enim à summo illo & sapientissimo opifice Deo condi-
ti, ad hoc pretioso eius sanguine redempti, ad hoc tot beneficijs audi-
atque seruati, ad hoc denique tamdiu patienter & misericorditer ex-
pectati sumus: frustra victuri, si omnia alia agentes, hoc vnum negli-
gamus: felicissimè autem victuri, si cæteris neglectis, vel postremo lo-
co habitis, hoc vnum diligenter curemus, vnde beatitudo atque feli-
citas nostra, vnde vera salus, & sempiterna vita pendet; quæ vigilanti-
bus seruis parata est. Ad quam nos clemèter perducere dignetur Do-
minus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit &
regnat in secula seculorum, Amen.

IN FESTO ALICUIUS SANCTI
Confessoris Concio secunda; in qua, post Euangelicæ lectio-
nis explanationem, octo simplicitatis christianæ gra-
dus describuntur.

T H E. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus
tuum lucidum erit. Luc. II.

N sacra huius diei lectione, fratres, duplicem nobis cæle-
stis magister lucernæ similitudinem proponit: quarum al-
tera communis ad totius mundi salutem, altera priuata ad
cuiusq; nostrum salutem pertinet. Prior illa lucerna, Chri-
stus Dominus est; supra Ecclesiæ candelabrum posita, quæ illuminat
omnem hominem venientem in hunc mundum. Quamuis enim is
in hoc præcipuè è cælis ad terras delapsus fuerit, vt peccata nostra in
ara crucis expiaret; nosque passionis suæ merito Patri suo; à quo diisi-
debamus, reconciliaret; tamen hoc beneficio non contentus, modis
omnibus salutem nostram promouendam curauit. Inter ea verò be-
neficia, doctoris & magistri officium præcipuè numeratur: de quo
Esaias olim vaticinatus est; Erunt, inquit, oculi tui videntes præcepto
rem tuum, & aures tuæ audient vocem post tergum monentis, Hæc
est via, ambulate in ea, & nō declinetis ad dexterā aut ad sinistrā. Sic
etiam Ioel Propheta, Et filij, inquit, Siō lætami in Dño Deo vestro;
quia dedit vobis doctorē iustitiæ. Apostolus item, Multifariā, inquit,
multisq; modis olim Deus loquens patribus in Prophetis; nouissimè
diebus istis loquutus est nobis in filio; vt diuina eius autoritate freti,
nulla nos mundi autoritas, nulla terrenæ prudētix philosophia, nulla
Dæmonum astutia à veritate semel eius autoritate cōcepta dimoue-

Esai. 30.

Ioel. 2.

Hebr. 1.

ret.

3) ret. Itaq; cum aduersus pietatis opera, quæ aliquando molimur, terrena prudentia insurgere atq; inclamare cœperit, nos fortissimum hûc diuinę autoritatis murum illi cōstanter opponamus. Hinc D. Aug. *August.* Vt homines, inquit, fidetiùs ambulant ad veritatē, ipsa veritas in assumpto homine stabilivit atq; fundauit fidē. Hac igitur de causa Saluator noster frequētissimē in literis sanctis, luminis & splendoris nomine designatur. Hinc Esai. Populus, inquit, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam; habitantibus in regione ymbræ mortis lux orta est eis. Idemq;, Propter Sion, inquit, non tacebo, & propter *Esai. 9.* Hierusalem non quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, *Idem. 62.* & Saluator eius vt lampas accendatur.

Cæterū m Iudæi sibi tantum hoc cœleste lumen præluce debere exillimabant: ideoq; cum viderent Spiritus sancti gratiam Gentilibus opera Petri cōmunicatam, obstupuerunt (vt Luc. ait) ex circunci- *Act. 10.* sione fideles qui venerant cum Petro; quod in nationes gratia Spiritus sancti effusa esset. Veruntamen Dominus lucernam hanc ne utquam sub modio, hoc est, Iudææ tantum finibus continendam esse prædixit, sed supra Ecclesię candelabrum ponendam; vt non Iudæi modò, sed gentes etiam, quæ Ecclesię domum ingressuræ erant, lumen viderent, ne cœcæ in tenebris ambulant. Quod quidem cœlestis Pater de filio suo vaticinatus fuerat his verbis: Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fœces Israël cōuertēdas. Dedi te in lucē gētiū, vt sis salus mea vsq; ad extremū terræ. Rectē enim Apostolus: An Iudeorū Deus tantum? nōne & gētiū? imò & gētiū. Nec em̄ clarissima illa toties promissa, tā diuq; expectata salus, Iudææ angulo cōcludenda, sed ad oēs gētiū oras quā latissimē propagāda erat. *Esai. 49.* Hoc est igitur quod in sacra huius diei lēctione Saluator ait: [Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, neq; sub modio; sed supra candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant:] quò videlicet homines intelligant, & à quo conditi, & in quem finem conditi, & quò gressus suos dirigere debeant, hoc lumine collustrati videant. *Rom. 3.*

Quamuis autē hoc lucernę officium ad Christum Dñm præcipuē spectet, Ecclesia tñ illis etiā accōmodat, qui eius Spiritu ducti, ipsius in Ecclesia officium exercēt: de quorū numero sanctus hic extitit. N. cuius hodiē solēnia celebramus; qui supra Ecclesię cādelabrum à Domino positus, lucis suę radios circūquaq; diffudit: quibus illuminauit eos qui in tenebris & in ymbra mortis sedebant.

Occasione verò lucernę (cui se Dñs comparauerat) de alia priuata & singulari lucerna, quæ in vnoquoq; nostrum est, disserere incipit: vnde

unde ait: *[Lucerna corporis tui, est oculus tuus:]* siue (vt alij verterunt) lu-
 cerna corporis est oculus. Sicut enim corporea lucerna degentibus
 In tenebris lucem præfert, qua videant quid agant, qua via tendant:
 ita etiam corporeus oculus lucerna quoque est cæterorum eiusdem
 corporis membrorum. Hac enim luce manus quid agant, & pedes
 quò gressus dirigant, apertè vident. Hinc fit, vt qui perspicuè vident,
 cæteris quoque membris lucem præferant, totumque corpus huius
 lucis communionem lucidum ac penè oculatum sit. Cum autem oculi
 aut lippitudine laborant, aut planè cæcutiunt, cætera quoque mem-
 bra in tenebris degunt: atque ita totum corpus redditur tenebrosum.
 Hac igitur similitudine de corporis oculo constituta, ad mentis ocu-
 lum (quò præcipuè Dominus tendebat) transitum facit. Vt enim ocu-
 lus lucerna corporis est: ita vitæ, operumque nostrorum velut lucer-
 na quædam mens est, fide, doctrina, rerumque gerendarum cognitio-
 ne illuminata. Quæ quidem cognitio si recta & sincera fuerit, omni-
 bus actionibus nostris lucem præbet, qua quid sit agendum, quid fu-
 giendum intelligimus: atque ita de nunc cum huius lucis ductum se-
 quimur, totum vitæ nostræ corpus purum, lucidum, & veluti ocula-
 tum efficitur. Si verò mens nostra prauis vulgi opinionibus, aut terre-
 na prudentia, falsaque rerum estimatione corrupta atque deprauata
 fuerit, aut etiam si ea cognitione, quam habet, ad sui ostentationem,
 ad lucrum, ad laudem, aut aliquam vitæ commoditatem, non ad vitæ
 regimen intemperanter abutatur, tunc deprauata atque obscurata
 mentis lucerna, totum vitæ corpus redditur obscurum & tenebro-
 sum. Extincta enim lucerna, in tenebris homo degit, atque ita passim
 labitur, & corruit, & in multiplices peccatorum foueas cadit. Vt enim
 ex puro fonte puri riuuli deriuantur, ex turbato autem & cœnulento
 turbidi & cœnulenti: ita cum mentis nostræ lumen cunctorum ope-
 rum nostrorum veluti fons & initium sit, efficitur planè, vt fontis pu-
 ritas aut impuritas in riuulos ab eo deductos transeat. Quocirca ma-
 gno studio curandum est, vt hic fons purus, atque hæc lucerna fulgi-
 da sit. Quam rem Dominus diligenter vnumquemque nostrum pro-
 uidere admonet, cum subdit: *[Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ
 sint.]* Quo verbo, inter alia, hoc etiam monemur, vt rectas atque syn-
 ceras de rebus opiniones ac sententias habeamus, ne ex illorum nu-
 mero simus, qui dicunt malum bonum, & bonum malum: qui po-
 nunt lucem tenebras, & tenebras lucem: qui dicunt dulce amarum, &
 amarum dulce. Ex hac enim peruersa de rebus opinione, innumera
 mala oriuntur. Hac enim de causa videmus perditos homines terre-
 na

Simil.

Esai. 5.

9. na commoda Deo anteferre, cum propter ea captanda, eius leges & præcepta nefarie contemnunt. Hac item de causa multi corpus anime, & corporis commoda anime commodis atque salutis præferunt: cum tamen immortalis anime commoda infinitis propè partibus perituri corporis commodis anteferenda sint. Hac item de causa iidem studiosissimè quærunt quæ ad hanc vitam (quæ momento temporis effluit) splendide degendam requiruntur: quæ verò ad illam (quæ felicissima, immortalis, & sempiterna est) pertinent, perinde atque ad illam conditi non essent, prorsus negligunt. Hac item de causa summo studio & contentione omnes corporis dolores & cruciatus fugiunt: acerbissima autem gehennæ tormenta, quæ improbis constituta esse fides catholica profitetur, prorsus negligunt atque contemnunt. Vnde ergo, hæc tanta voluntatum perversitas? Certè ab humana mentis ignorantia atque depravatione, quæ præposterè de rebus iudicans, cæcam post se voluntatem in has foueas præcipitat. Rectè ergo atque opportunè cœlestis magister, [*Vide, inquit, ne lumen quod in te est, tenebræ sint.*] Quid enim ex his mentis tenebris, nisi tenebrosa vita consequi poterit?

Contrà verò si mens ab his tenebris libera, rectas de rebus opinioniones habeat, earumque iudicium in vita sequatur, erit utique vita principio suo consentanea; & ex recto iudicio recta quoque vita consequetur. Quid deinde? Subdit Saluator, [*Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.*] Videtur hoc in loco idem inferri in se ipso: quare alij verterunt sic, [*Erit lucidum totum, ut cum lucerna fulgore illuminat te.*] Quibus verbis modum insert, quo vitæ atque actionum nostrarum corpus, lucidum effectum, nos illuminet: eo videlicet modo, quo corporea lucerna gressus atque opera nostra fulgore suo illuminat. Harum igitur duarum sententiarum hic ordo est.

Ex puro mentis oculo, pura quoque vita sequitur: eademque vitæ puritas mentis oculum, à quo profecta est, magis purgat atque illuminat. Causæ enim (ut Philosophi tradunt) sunt sibi inuicem causæ. Itaque mater filiam, & filia matrem perficit & illuminat. Pura enim vita hominem Spiritus sancti templum efficit, in quo ille residens ipsum erudit, dum legis suæ decreta in eius visceribus & corde, iuxta Hieremias vaticinium, describit. Pura quoque vita velut purum speculum à sordibus terrenarum cupiditatum defæcatum est; quod Solis iustitiæ radijs obiectum, tantò efficitur lucidius, quantò fuerit ab omni peccati fæce purius. Quæ cum ita sint, meritò Dominus fulgo-

re ac puritate vitæ, fulgorem mentis perfici, & augeri, & velut quā-
dam spiritali lucerna nos præire, & illuminare in omni vi-
ta ait.

Ex hac igitur diuinæ lucis participatione (quam puritate vitæ
consequuntur) quanta sit piorum hominum prudentia intelligere li-
cet. Quomodo enim ij affectiones suas regere, & rerum naturæ at-
que dignitati accommodare possent, nisi earum prius naturam &
dignitatem agnoscerent? Quomodo voluntas nostra flagrantissimo
Deum amore supra omnia diliget, nisi tantum de eximia eius bo-
nitate & pulchritudine agnoscat, quantum diligit? Quomodo ter-
rena bona pro nihilo ducet atque contemnet, nisi quia eorum va-
nitatem, Spiritu docente, cognouit? Proferam etiam tibi duos eo-
dem fidei lumine instructos homines; quorum alter mille passim le-
thifera crimina sine vlllo pungentis conscientie aculeo committet;
alter verò prius omnia tormentorum genera subibit, quàm vnum
aliquod mortiferum crimen admittat. Vnde igitur hoc tantum in-
ter eiusdem fidei & religionis professores discrimen? Certè quia hic
puritate vitæ, cœlestisque Spiritus magisterio doctus funestissimam
peccati faciem, horribilemque deformitatem agnoscit. Hoc enim
tantum odium ex illo diuini Spiritus magisterio profectum est:
quo qui carent, in mille passim lethalia crimina sine vlllo dolo-
ris sensu miserrimè præcipitantur. Cum ergo recta vitæ institu-
tio in hoc posita sit, vt pii homines expetenda amplectantur, &
fugienda omni ratione vitent, efficitur sanè, vt illorum quidem
dignitatem, horum autem deformitatem prænoscere debeant,
cùm ad illorum amorem, & horum odium atque detestationem
excitentur. Quo nomine Ioannes ait, Spiritus vnctionem pios do-
cere de omnibus.

1. Ioan. 2.

Nemo tamen ob hoc sibi ita hanc scientiam arroget, vt nò intel-
ligat, pluribus in rebus nos ministrorum Ecclesiæ magisterio atque
doctrina indigere, cùm multa sint à communi hominum intelligen-
tia remota, ab alijs tradenda. Hoc enim modo etiam Spiritus san-
ctus erudit nos: cuius est gubernare infima per media; hoc est, maio-
rum doctrina (qui in Ecclesia velut lucernæ supra candelabrum posi-
ti sunt) alios instituere, atque dirigere. Hactenus de Euangelica le-
ctione: nunc sententiam, thematis verbis comprehensam, excutere
incipiamus.

§. I.

¶ [Si oculus tuus fuerit simplex &c.] Quamuis hoc in loco simplicitatis virtus ad singularem quandam virtutis rationem contracta sit: ego tamen in presenti concione de ipsa, quatenus latissimè patet, Domino aspirante, dicere institui: quam rem non ingratam vobis futuram spero. Video enim virtutem hanc in literis sanctis & sæpè & multum commendari. Dominus enim eximiam beati Iob sanctitatem hoc simplicitatis nomine prædicauit. Cum enim Satan dixisset, se terram circuisse & perambulasse; respondet Dominus: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo? Sic etiam sanctum illum Patriarcham Iacob hoc nomine commendari legimus; Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Sapiens verò eos qui Dominum quærunt, hac virtute instructos esse debere admonet his verbis: Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Intelligebat enim quàm libenter Dominus simplicium mentes inhabitat: de quibus apud Salomonem quoque legimus: Abominatio est Domino omnis illusus, & cum simplicibus fermocinatio eius. Quid verò illud Davidis Regis; Scio Deus meus quod corda probes, & simplicitatem diligas? Videtis ergo fratres quàm multis modis hæc simplicitatis virtus commendetur? Quæ res impulit me vt paulò diligentius virtutis huius rationem & naturam indagarem, per quã Deum quærere, & inuenire poterimus.

Et quidem vulgus hominum, simplicitatis nomine, ignorantiam intelligit. Eos enim qui parùm prospiciunt, simplices appellare solet. Longè tamen aliter hoc nomen in literis sanctis accipitur. Et quidem aliam esse video simplicitatem erga Deum, aliam erga homines. De illa paulò post, de hac modò differamus. Quam non video qua ratione melius vobis patefacere valeam, quàm si vitia huic virtuti aduersantia enumerauero. ¶ Sunt autem multa quæ simplicitati opponuntur. Simplicitas enim aduersatur primò quidem malitiæ, secundò versutiæ, tertio duplicitati, quarto curiositati, quinto (vt ita dixerim) multiplicitati. De his igitur suo ordine differamus.

Principiò igitur malitia opponitur simplicitati. Quo morbo laborabat Nabal Carmeli; quem literæ sanctæ ferunt fuisse pessimum & malitiosum. Malitiosus autem est, qui sub omni lapide scorpionem dormire putat: qui ea quæ candidè & rectè

Ll. 2

fiunt,

Iob. 1.

Genes. 25.

Sapien. 1.

Prou. 3.

1. Par. 29.

Ecc. 10.

Matth. 7.

Philip. 2.

I.

1. Reg. 25.

- funt, sinistra interpretatione damnare, de omnibus malè sentire, ac de se ipso aliorum facta dictaque æstimare solet. Cum enim is flagitiosus sit, ceteros quoque flagitiosam vitâ degere arbitratur. Hinc illud Salomonis: In via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. Vnde Neronem Imperatorem dixisse ferunt, mortales omnes non minora quàm se peccaturos, si simili potestate atque imperio potirentur. Potestatem enim non voluntatem ad facinora perpetranda cunctis hominibus deesse aiebat. Hoc autem modo delinquant, qui homines piè ac religiose viuentes, & sacra loca, & sacra menta, cæteraque pietatis opera frequentantes, hypocrisis & inanis gloriæ accusare solent; & cum externa opera nequeant, internam tamen intentionem damnant. Qua in re Dei officium & sedem impiè atque nefariè sibi arrogant; qui solus est cogitationum & intentionum scrutator atque discretor. Vnde extat illud Zepherini Papæ memorabile decretum: De occultis alieni cordis temerè iudicare peccatum est; & eum, cuius non videntur opera nisi bona, iniquum est ex suspicionem velle reprehendere, cum eorum quæ occulta sunt, solus Deus arbiter sit. Ab hac igitur nos peste simplicitas liberat, quæ solam eternam operum faciem videt: quæ candidè omnia iudicat; quæ colubina simplicitate omnia metitur; quæ in meliorem partem omnia accipit; quæ cum probare opera apertè mala non possit, aut intentionis rectitudine, aut ignorantia, aut humana infirmitate, aut tentationis violentia (vt D. Ber. admonet) eadem excusare nititur. ¶ Nemo tamen ita hanc simplicitatis virtutem colat, vt non meminerit à Domino Salvatore dictum esse; Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Hæc enim prudentia facit, ne simus humiles in sapientia nostra, ne circumferamur omni vento doctrinæ, ne credamus omni spiritui; sed probemus spiritus qui ex Deo sunt; meminerimusque scriptum esse, eos qui citò credant, leues corde esse. Quæ cautio præcipuè tenenda est, vbi cum subdolis hominibus, aut hæreticis versamur. Hinc Saluator, Attendite, inquit, ab his qui veniunt ad vos in vestimentis ouium; intrinsecus autem sunt lupi rapaces. sic Apostolus, Videte, ait, canes, videte malos operarios, videte concisionem; hoc est, eos qui circuncisionem defendunt, ne persecutionem crucis Christi patiantur. Extat autem in Ecclesiastica historia locupletissimum huius rei exemplum. Cum enim sanctissimus quidam eremita in Episcopum consecrandus esset, isque nequaquam à Lucio Arriano, sed à Catholico Antistite consecrari peteret, Luciusque blandis & fallacibus verbis se eandem fidem profiteri

21 profiteri testaretur: sanctus Anachorita prudenter atque constanter, Nequaquam, inquit, ò Luci, te de verbis tuis, sed de operibus æstimare debeo; qui tot Christi sacerdotes & Episcopos afflixisti, & in exilium misisti: ideoque manus me tue contingere nullo modo debent.

Simplicitati etiam non solum malitia, sed etiam versutia atque astutia opponitur. Versutus autem homo est, qui dolis ac fraudibus circūuenire nititur innocentes; qui tanquam auceps pedicas & laqueos nectit, quibus alios fallat; qui nihil rectè, nihil simpliciter facit, sed miris omnia cuniculis atque meandris persequitur. Quia in re se veluti Protheum quendam exhibet, varios vultus atque facies ad fallendum subinde commutans. Quod quidem Phariseorum discipuli atque Herodianii fecerunt, qui his verbis Dominum illa-

22 queare conati sunt: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo &c. Sciens autem Iesus (vt Marcus ait) versutiam eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? &c. Vix autem in Euangelica historia tanta Dominum acrimonia respondisse aduersarijs suis legimus. Vnde liquet, quàm sit hoc vitium Deo inuisum: nec Deo solum, sed hominibus etiam.

Vade est illud Salomonis: Impatiens operabitur stultitiam: & vir versutus odiosus est. ¶ Hi autem inter cætera animantia vulpi præcipuè comparantur; quæ multiplici astu atque insidijs prædam captat. Hinc Dominus Herodem hac ratione vulpem appellauit:

Ita, inquit, & dicite vulpi illi &c. Nec minus hoc nomen Catilinæ, atrocissimo populi Romani hosti, conuenit, qui (vt Sallustius ait) cuiuslibet rei simulator ac dissimulator erat: quod versuti atque dolosi

33 hominis proprium est. In quo etiam ordine & crimine iure Dauidis filium Absalonem numerare possumus; qui eisdem artibus ac dolis sanctissimo atque pijsimo patri exitium inferre nitebatur. Quibus exemplis apparet, quàm sit hoc scelus detestabile, quod in homines adeò sceleratos & perditos cadit. Quorum discipuli atque sectatores sunt, qui eodem morbo laborant. ¶ Huic autè teterrimo vitio simplicitatis virtus contraria est, quæ nihil astu, nihil dolis, nihil fraudibus agit; sed simplici & aperta via graditur: cuius virtutis æmulos, apertos, & veritatis atque recti cultores appellare solemus.

¶ I. I. Simplicitas etiam duplicitati aduersatur, de qua in Ecclesiastico legimus: Væ duplici corde, & labijs scelestis, & peccatori terram ingredienti duabus vijs. Duplices autem corde, bifrontes Latini appellare

II.

Matth. 22.

Marc. 12.

Prov. 14.

Matth. 13.

Sallustius.

III.

Ecc. 2.

solent: qui videlicet aliud corde, aliud in fronte gestant. Quod vi-
 tium velut species quædam sub astutia (de qua modò diximus) com-
 prehenditur. Inter alios enim versutiæ astus, hæc cordis duplicitas
 numeratur; cùm homines fallendi causa aliud corde tegunt, aliud
 ore profitentur. Quos regius Propheta notauit, cum de illis ait: Ore
 suo benedicebant, & corde suo maledicebant. & iterum: Vana loquu-
 ti sunt vnusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde &
 corde locuti sunt: aliud videlicet corde, aliud ore gestantes. de qui-
 bus idem alibi, Molliti, inquit, sunt sermones eius super oleum, & ipsi
 sunt iacula; siue (vt alius vertit) lanceæ. Huius autem criminis mali-
 tiam & grauitatem Hieremias declarat his verbis: Sagitta vulnerans
 lingua eorum, dolum locuta est. In ore suo pacem cum amico suo lo-
 quitur, & occultè ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo,
 dicit Dominus? aut in gente huiuscemodi non vliscetur anima mea?
 Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deser-
 ti planctum: quoniam incensa sunt, eò quòd non sit vir pertransiēs,
 & non audierunt vocem possidentis. A volucre cœli vsque ad peco-
 ra transmigrauerunt & recesserunt. Et dabo Hierusalem in acervos
 arenæ, & cubilia draconum, & ciuitates Iuda dabo in desolationem,
 eò quòd non sit habitator. Haftenus verba Prophetæ: cuius terro-
 res ac minæ satis indicant, quantum conditori nostro hoc scelus inui-
 sum sit; qui cùm sit naturâ maximè simplex, vehementer hoc dupli-
 citatis & malitiæ crimen detestatur. A quo malo nos Ecclesiasti-
 cus reuocare nititur, cum ait: Ne accipias faciem aduersus faciem
 tuam: hoc est, ne aliud corde, aliud verbis & fronte præ te feras.
 ¶ Sub hoc etiam crimine adulatorès collocantur, qui blandis ver-
 bis venenum incautis propinant, & hac fraude alienas opes sæpe
 diripiunt. Sic ferunt fabulatores vulpem in coruum incidisse, qui
 caseum gestabat in ore. Cuius vocem subdola vulpes collaudans,
 ad canendum inuitauit. At coruus amens hac laude delinitus, &
 canere incipiens, caseum ab ore demisit; quem vulpecula arripiens,
 delusum cantorem relinquens, cum caseo aufugit. Qua fabella sa-
 pientes viri adulatorum venena melle lita significare, & incautis
 prospicere voluerunt. ¶ A quo nos malo columbina simplicitas li-
 berat, quæ, vt ipsum quoque nomen sonat, ab hac duplicitate alie-
 na, simplici & recto corde cum hominibus versatur, nihil tegens, ni-
 hil simulans, nihil subdole occultans, nisi quòd serpentis pruden-
 tia (quæ tacenda dicendaque discernit) tacendum atque dissimulan-
 dum esse diiudicat.

17 Est etiam simplicitas, quæ curiositati aduersatur. Quæ quidem IIII.
 curiositas multiplex ac varia est. Est enim curiositas, quæ sapien-
 tiæ studiosi præscriptos sibi à sobrietate fines transcendere niten-
 tes, curiosa magis, quàm salutaria indagare contendunt. A quo nos
 malo Apostolus auocare cupit, cum ait; Non plus sapere, quàm Rom. 12.
 oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Et Sapiens, Altiora, in- Eccl. 3.
 quit, te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris; sed illa cogi-
 ta quæ tibi præcepit Deus: & in pluribus operibus eius ne fueris cu-
 riosus. Plurima enim supra sensum hominis monstrata sunt tibi. Sa-
 lomon quoque, Mel, inquit, inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne
 forte satiatus euomas illud. Quam sententiam idem alibi declarat
 his verbis: Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum; sic
 qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Quibus verbis re-
 18 rum diuinarum inquisitioni mensuram quandam nobis præfiniuit,
 ut tarditatis & ignorantiae nostræ conscij intra fines nobis præscri-
 ptos nos ipsos contineamus, neque vltra progredi velimus. Quos
 sanè prætergrediuntur, qui curiosè inquirunt, quid diuina mens
 agebat antequam mundi fundamenta iaceret; cur alios prædesti-
 nauit, alios præsciuit; cur hos ad se trahat, illos non trahat; cur
 tamdiu generis humani redemptionem distulit; aut cur tot infide-
 lium nationes in tenebris agere patiatur, atque his similia. Hæc
 igitur sunt humanis mentibus inaccessa, quæ scrutari non licet, sed
 suppliciter cum Apostolo clamare: O altitudo diuitiarum, sapien- Rom. 11.
 tiæ & scientiæ Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, &
 inuestigabiles viæ eius! Fortasse autem prima illa parentis nostræ
 inobedientia huiusmodi curiositatis affectatione non caruit; quæ ut
 19 vidit lignum aspectu pulchrum, & ad vescendum suaue, curiosita-
 te feminea, an id, quod serpens pollicitus illi fuerat, verum esset, ex-
 periri voluit.

Est alia item curiositas, qua homo sui negligens, quæ aliena sunt,
 sollicitè inquirat. Itaque aliorum dicta, facta, mores, ingenium, simultates,
 lites, genus, auos atq; ataus sic inquirat, quasi de omnium vita & mo-
 ribus historiam texere deberet; qui tamen neque se ipsum, neque mo-
 res, neq; ingenium, neque rectè an secus viuatur, indagare curat: atque
 ita demum intra seipsum velut peregrinus in aliena regione vaga-
 tur. Quod curiositatis genus latissimè patet, cum videamus passim
 homines in aliorum vita perscrutanda esse diligentissimos, in sua
 verò perquirenda negligentissimos. Qua in re apparet, quàm
 sit præposterum hominum ingenium, qui id maximè curant,
 L 1 4 quod

IIII quod negligendum esset ; id verò negligunt ; quod esset magnopere curandum. Quod perinde est, ac si quis aliorum vulneribus diligenter medicinam adhiberet, sua verò, quæ lethalia essent, minimè curaret.

Est alia etiam curiositas eorum, qui omnia quæ ad vsum vitæ requiruntur ; nempe domum, stratum, vestem, cibos, pocula magna arte elaborata, in pretio habenda esse contendunt. In quo crimine diues ille epulo erat, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide : cui apud inferos agenti, & guttam aque petenti, Abraham dixit, Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala : nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.

Luc. 16.

Ibidem.

Huic autem triplici curiositati, triplex item aduersatur simplicitas. Prima est eorum, qui simplici & recta diuinorum mysteriorum fide contenti, quæ supra inquisitionis & facultatis humanæ caput posita sunt, deserentes, maiorum, & Ecclesiæ traditionibus contenti, intellectum suum pia credulitate in obsequium fidei capti uant. ¶ Alia verò simplicitas est eorum, qui vt se ipsos plenius inspiciant, ab omnibus alijs oculos auertunt. Itaque aliena, quæ ad se minimè pertinent, missa facientes, totum studium suum in vita, moribusque suis indagandis, atque ad normam diuinæ legis componendis, impendunt. ¶ Tertia verò simplicitas est eorum, qui simplici victu, cultu, & habitu, hoc est, naturæ diuitijs contenti, quidquid humana ambitio, quidquid fastus, superbia, libido, & curiositas hominum excogitauit, tanquam luxuriæ, gulæ, avaritiæ, & superbæ irritamenta, à naturæ simplicitate abhorrentia, procùl à se repellunt. Quam vitæ formam multi hominum, ac præcipuè Stoici, sectati sunt, quibus propositum erat, secundum naturam viuere, necessitatiq; non voluptati seruire. Longè tamen perfectiùs philosophia nostra hoc docet : quæ tota in terrenarum rerum contemptione, & cœlestium amore posita est.

V. Est & alia simplicitas, quæ multiplici (vt ita dixerim) contraria est. Quæ quidem virtus ad eos maximè spectat, qui se totos cœlestium rerum contemplationi, studioque sapientiæ addixerunt : qui ab omnibus alijs curis negotijsque seriatim, illud vnum querunt, quod olim Dominus Marthæ significauit, cum dixit : Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima : porro vnum est necessarium. Quæ quidem de re alibi paulò fusiùs disseruimus. Nunc de ea simplicitate, quæ erga Deum seruanda est, paucis agamus.

Luce. 10.

33 *De hac igitur Saluator in sacra huius diei lectione, [Si oculus, inquit, tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.] Quo in loco, oculi nomine, non modò fidei atque doctrinæ lumen (vt initio diximus) sed intentionis quoque puritas merito designatur. Verè enim bonorum operum meritum & rectitudo ab intentionis puritate & rectitudine maximè pendet. Cum enim ad operis bonitatem omnium circumstantiarum rectitudo ita necessaria sit, vt vel vna deficiente, operis quoque rectitudo deficiat: recti tamen finis circumstantia adeò necessaria est, vt ab ipsa opus nostrum & speciem, & nomen, & bonitatem sortiatur. Quocirca sollicitus virtutum amator & cultor totum studium suum erga huius intentionis puritatem conuertere debet. Hinc D. Greg. Sicut domus fabrica columnis, columnæ autem basibus inniuntur; ita bona opera nostra virtutibus, virtutes autem mentis intima intentione innixæ subsistunt.* *Gregor.*

34 *Ad hoc autem illud præcipuè curandum est, vt in omni opere nostro Dei nobis gloriam & beneplacitum proponamus. Quod etiam in operibus ad vsum vitæ necessarijs facere monet Apostolus cum ait: Siue comeditis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite. Quò autem purius hanc eius gloriam & beneplacitum spectauerimus, hoc illi gratius obsequiū præstabimus, maiusque nobis meritum comparabimus. ¶ Licet quidem & pœnarum metu ad bona opera excitari: quod Diuus Hieronymus faciebat, qui se gehennæ metu ad horridum illum deserti carcerem damnasse testatur. Licet & cœlestis præmij intuitu ad idem induci: quod se regius Propheta facere testabatur, cum diceret: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem: siue (vt D. Hierony. ex Hebr. vertit) propter æternam retributionem. Nemo tamen in hoc tantum sistere debet, nisi hæc ipsa ad Deum referatur. Rectè enim D. Augustinus, Minus, inquit, te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. ¶ Caterum vt perfecta charitas, autore Ioanne, pœnarum timorem adimit: ita eadem à mercedis intuitu oculos auertit, Deumque puro mentis oculo intuetur: quem citra mercedis spem sola immensa bonitatis & pulchritudinis eius causa flagrantissima dilectione amplectitur: & quò magis à mercedis intuitu oculos auertit, hoc maiorem operis sui mercedem refert. Charitas enim (vt D. Bernar. ait) mercenaria non est, & tamen sine mercede non est. Ad hunc autem charitatis gradum nec sanctissimum quidem Iob peruenisse. Dæmon falsò* *I. Cor. 10.* *Hieron. ad Eustochi.* *Psal. 118.* *August.* *I. Ioan. 4.* *Bernar.*

quidem arbitrabatur: Deo enim illi dicente, Nunquid considerasti
 seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex &
 rectus, & recedens a malo? Dæmon respondit, Nunquid Iob frustra
 timet Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamq; sub
 stantiam eius per circuitum? Operibus manuum eius benedixisti, &
 possessio eius creuit in terra. Sed extende paululum manum tuam, &
 tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Hactenus
 ille. Ex cuius verbis intelligere licet, quanta dignitas in hac intentio-
 nis puritate, quam descripsimus, sita sit; quando eam callidissimus il-
 le hostis sanctissimo illi viro tribuere volebat. Quod magis enitendū
 nobis est fratres, vt huc perueniamus, quod viri huius laudatissimi imi-
 tatores simus.

Si quis autem difficile atque arduum putat, vt homo, vtilitatis
 suæ audissimus, hanc intentionis puritatem & simplicitatem adipisca-
 tur, audiat Ethnicum hominem nos ad hoc ipsum adhortantem:
 licenim Seneca. Propositum est nobis secundum rerum naturam
 viuere, & deorum exemplum sequi. Dij autem quodcūque fa-
 ciunt, in eo nihil præter ipsam faciendi rationem sequuntur: nisi
 forte existimas, illos fructum operum suorum ex fumo extorum,
 & thuris odore percipere. Vide quanta quotidie moliantur, quan-
 ta distribuunt, quantis terras fructibus impleant, quàm opportunis,
 & in omnes oras ferentibus ventis maria permoueant; quantis im-
 bribus repente deiectis solum molliant, venasque fontium aren-
 tes redintegrent, & infuso per ocula nutrimento renouent. Om-
 nia ista sine mercede, sine vlllo ad ipsos perueniente commodò fa-
 ciunt. Hæc quoque nostra ratio, si ab exemplari suo non aberrat,
 seruet: non ad res honestas conducta veniat. Pudeat vllum vena-
 le esse beneficium. Gratuitos habemus Deos: si Deos quidem imi-
 tatis, da & ingratis beneficia. Nam & sceleratis sol oritur, & pira-
 tis patent maria. Hactenus Seneca: cuius verba magnum fidelibus
 incutere pudorem debent, si fidei luce collustrati nondum eò perue-
 niant, quod Philosophus hic vel peruenit, vel perueniendum esse
 monstrauit.

Si quis autem nondum tantos in charitate processus fecit, vt
 ad hanc intentionis puritatem ac simplicitatem peruenierit, illud
 tamen curare debet, vt si in precibus ac pietatis operibus quæ mo-
 litur, aliquam terrenam commoditatem intueatur, id sinistro (quod
 aiunt) oculo fiat, dextro tamen oculo Deum aspiciat, eandem il-
 lam commoditatem ad eius gloriam & obsequium referens. Sunt

autem

39 autem multi vsque adeo terrenis rebus affixi, vt non raro & preces
& vota faciant, & eleemosynas largiantur, & ieiunijs interdum atq;
vigilijs corpus affligant, vt terrena bona, quæ strieter appetunt, à Do-
mino impetrent, non vt illi obsequantur, sed vt votorum suorum
compotes fiant. Sic enim multi vt prosperè nauigent; alij vt in lite,
quam intendunt, superiores euadant; alij vt optatas nuptias assequan-
tur; alij vt ex sterili vxore sobolem fuscipiant; nonnulli vt ad maio-
ra in Repub. vel in Ecclesia munera & dignitates promoucantur, &
preces, & vota, & eleemosynas faciunt: quæ vbi assecuti fuerint, om-
nia illa pietatis opera deferunt; vtpotè qui his studijs nequaquam
Domini gloriam, sed suam ipsorum commoditatem captabant. Ap-
paret autem hos omnes sic pietatis operibus uti, quemadmodum ta-
bulatis atque fornicibus ligneis cæmentarijs; quibus, operè iam ab-
40 soluto, amplius non vtuntur. ¶ Illos autem hoc in loco indignos
arbitror qui commemorari debeant, quorum tantus furor atque
cæcitas est, vt cum ad furtà, flagitia, adulteria, & vindictam de ini-
micis iniuste sumendam pergunt, simili modo se precibus & votis
Deo commendant, vt quod nefariè concupiscunt, assequantur.
Qui duplici nomine accusandi sunt; & quia scelerata opera mo-
liuntur; & quia sanctitatis & iustitiæ autorem Deum scelerum suo-
rum participem atque patronum faciunt.

Simil.

Hos igitur scopulos omnes, quos hætenus Christianæ simpli-
citati aduersari admonuimus fratres, diligenter vitare studeamus,
omnemque malitiam, versutiam, duplicitatem, curiositatem, &
immodicam terrenarum rerum cupiditatem à moribus nostris stu-
diose repellamus, & columbinā simplicitate illius mores imitari
41 studeamus, cuius simplicitatem & innocentiam Spiritus sanctus in
columbæ specie super illum veniens designauit. Quam is virtutem
in Ecclesia sponsa sua sic adamauit, vt inter egregias eius virtutes
hanc præcipue commendauerit, cum dixit: Ecce tu pulchra es ami-
ca mea, ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum. Sic enim fiet, vt
huius virtutis imitatione Christo Domino similes effecti, & ab eo
diligamur, & per similitudinem gratiæ ad eius gloriæ communio-
nem & similitudinem perduci mereamur.

¶ IN FESTO SANCTARVM VIR-
ginum Concio prima; in qua lectio Euangelica explanatur: vbi
etiam quid prudentium, quid fatuarum Virginum nomi-
ne significetur, paulò fusiùs exponitur.

THE.

T H E. Simile est regnum cœlorum decem virginibus: quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso & sponse. Quinq; autem ex his erant fatuæ, & quinq; prudentes. Matt. 25.

Hodie in sancti Euāgelij lectione insignis quedā parabola decē virginū; quarū quinq; fatuæ, quinq; prudentes erant; à Dño proponitur. Vt autē qua occasione illam proposuerit, quidq; in ea nobis significare voluerit, intelligatis, quid illā antecesserit, paucis indicabo. Egreſſiente Dño ex augustissimo illo Hierosolymorū tēplo, discipuli, insignes lapides & ſtrukturas illi ostēdentes, dixerunt; Magister, vide quales lapides & ſtruktura! Quibus ipse respondit, Videtis hęc omnia? Amē dico vobis, nō relinquetur hic lapis super lapidē, qui nō destruatur. Sedente autem eo super montem oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretō, dicentes, Dic nobis, quando hęc erunt? & quod signum aduentus tui, & cōsummationis seculi? Dñs ergo discipulis morē gerere, & nos in illis erudiri volēs, vtriusq; rei, quæ ab illo exigebatur, signa, lōga orationē simul explicuit. Signa autē Hierosolymitanæ vastationis missa faciētes, signa aliqua cōsummationis seculi, extremiq; iudicij (quæ multa & varia, maximēq; horribilia sunt) exponens, hęc etiam addidit: Erit tunc tribulatio magna, qualis nō fuit ab initio mundi vsq; modō, nec fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, nō salua esset omnis caro; sed propter electos breuiabuntur. Et mox: Statim autem post tribulationem dierū illorū Sol obscurabitur, & Luna nō dabit lumen suum, & stellæ cadēt de cœlo, & virtutes cœlorū cōmoueantur; & tūc parebit signū filij hominis in cœlo; & tunc plāgent omnes tribus terrę, & videbunt filium hominis venientē in nubibus cœli cum virtute multa & maiestate. Hęc, & alia his nō dissimilia Saluator commemorauit, quibus quā sit dies illa formidāda exposuit. Quocirca humanę salutis amator Dominus varijs similitudinibus nos ad hunc diem (in quo de tota æternitate sententia ferenda est) paratos esse admonet. Ad hoc enim parabolam inducit patrisfamilias supra domus suæ custodiam vigilantis; itemq; fidelis serui Domini sui aduentum præstolantis; & improbi etiā serui hanc ipsam curam negligentis. Ad hoc item parabolā adiecit Dñi peregrē proficiscentis, & talēta seruis suis, quibus negotiarentur, distribuentis. Quæ omnia ad hunc finē destinata sunt, vt perspe cta

Matth. 24.

Matth. 24.

4 perspecta tanti huius periculi magnitudine, nos ad hunc adeo formidabilem diem omni studio & sollicitudine præparemus: cum salutis nostræ summa in eo posita sit, ne nos hæc dies imparatos deprehendat. Nec his parabolis contentus, adiecit hæc etiam decem virginum, qua eandem curam & vigilantiam nobis iterum commendat. Nouerat enim is, qui simul & Pater, & iudex noster est, eius diei magnitudinem & periculum; ideoque paterna charitate ductus tot rationibus nobis id commendare voluit, vnde tota æternitatis nostræ salus & vita pendeat. Hanc igitur hodiè parabolam (quæ magnis mysterijs referta est) explanaturi, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Celebris D. Dionysij sententia est, diuinæ lucis radios, corporearū rerum velaminibus tectos ad nos permanere. Ea enim Dei, rerumque diuinarum altitudo atque sublimitas est, eaque rursus intellectus nostri in hoc ergastulo carnis immersi imbecillitas & obscuritas, vt nec Deum, nec diuinas res, nisi corporearum rerum velaminibus tectas, percipere valeat. Hæ enim vt magis familiares, ita magis notæ nobis sunt: atque ita nos ad spiritualium rerum cognitionem velut porrecta manu ducunt & attollunt. Hæc ergo de causa Saluator cœlestis regni mysteria sub rerum corporearum similitudinibus turbis ad se confluentibus proponebat: quod in sacra huius dici lectione facit. Sic enim ait.

[Simile est regnum cœlorum decem virginibus; quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso & sponse.] Regni cœlorum nomine cœlestis magister non modò regnum ipsum cœlorum, in quod omnes tendimus, sed omnia etiam quæ ad hoc regnum consequendum pertinent, designare solet. Hoc autem in loco cœlestis regni nomine id intelligit, quod ad hoc regnum promerendum atque consequendum maximè necessarium est. Quid autem illud sit, in huius parabolæ fine explicat, cum ait: [Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.] Hæc enim vigilantia, hæc pia cura & sollicitudo ea omnia suggerit atque ministrat, quæ ad hoc regnum capeffendum requiruntur. Quàm sit verò hæc vigilantia necessaria, proposito decem Virginum exemplo commodissimè declarat. Et quidem Virginum nomine fideles omnes, siue probos, siue improbos intelligit. Virgines autem appellatur, propter incorruptam fidei sinceritatem, quam Christiani omnes profitentur. Infideles enim & hæretici in literis sanctis adulteri & meretrices appellantur. Ex his autem Virginibus quinque fatuæ, & quinque pruden-

prudentes esse perhibentur. Quò significatur, inter eiusdem fidei pro-
fessores, alios probos, alios improbos; alios lucis, alios tenebrarum fi-
lios esse; hoc est, alios qui iuxta fidei suæ præscripta, alios qui iuxta car-
nis & mundi leges vitam instituunt: è quibus illos quidem pruden-
tes, hos verò Dominus fatuos appellat. Harum autem virginum pru-
dentiam atque fatuitatem in eo positam esse docet, quòd prudentes
quidem Virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus:
quòd tamen fatue facere neglexerunt. Lampadis autem nomine; quæ
tenebras discutit, lucem quæ hominibus præfert; fides intelligitur; quæ
errorum tenebras dispellit, humanis quæ mentibus lucem præbet, vi-
am quæ ostendit, qua homines rectâ in cælum tendere possint. Vnde est
illud ex Psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis
meis. & Salomon Mandatum, inquit, lucerna est, & lex lux, & via vi-
tæ increpatio disciplinæ. Olei verò nomine; quòd his lampadibus in-
funditur; charitatis & misericordiæ, cæterarum quæ virtutum opera
designantur: ad quæ nos fides ipsa dogmatibus suis inducit, quæ quæ
fidem ipsam perficiunt, roborant, & illustrant. Hoc est igitur oleum
quòd prudentes Virgines sibi opportunè prouiderunt, ne cum spon-
sus adueniret, imparate inuenirentur. Quam quidem curam fatue vir-
gines habere noluerunt, quæ fidei lampade contentæ, fidei opera si-
bi comparare neglexerunt.

[Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes virgines, & dor-
mierunt.] Hoc in loco, dormitionis nomine, mors; dormitationis
verò nomine, morbus, qui mortem antecedit, intelligitur. Quam-
uis enim tota hæc parabola, & quæ illam antecesserunt, & consequun-
tur, ad extremum iudicii diem referantur; tamen extremus cuius quæ
vitæ dies, iudicii dies illi est. Nec enim in extremo iudicio, quæ in hoc
fuerit sententia lata, reuocabitur. [¶ Media autem nocte clamor factus
est, Ecce sponsus venit, exite obuiam ei.] Quòd ait; media nocte; hoc est,
intempesta nocte, significare voluit, hunc diem sæpe insperatum atque
improvisum plerisque hominum contingere. Qui enim nimio huius
vitæ amore flagent, omnem mortis memoriam & commutationem
ab animo suo repellunt. Non enim ad mentem id reuocare volunt,
quòd sibi acerbum atque molestum futurum intelligunt. Huius autem
rei gratia Apostolus diem Domini, furi comparat, qui eo tempore
irrepere in alienas ædes solet, quo domini vel dormiunt, vel ni-
hil tale suspicantur. Hinc Salomon ait; Nescit homo finem suum,
sed sicut pisces hamo, & aues laqueo, ita homines capiuntur tem-
pore malo. Frequentissimè enim eo tempore mors irrepit, quo mi-
nus

Psal. 118.

Prov. 16.

1. Thess. 5.

Eccl. 9.

10 nus ventura cogitabatur. Pueri enim adolefcentiam, adolefcentes iu-
uentutem, iuuenes senectutem, senes decrepitam etiam ætatem sibi
pollicentur. A qua tamen spe depellere homines naturæ cōditor vo-
luit: ideoque in omnibus ætatibus mortis aditū præbuit. Pæssim enim
videre licet & infantes, & pueros, & adolefcentes, & iuuenes, & senes
in omnibus his ætatibus è vitâ decedere, ne quisquam ætati suæ tutò
fidere audeat. Ea tamen hominum stultitia est, vt cum pauci admodū
sint qui ad canos, extremamque senectutem perueniant, ipsi tamen
tacita quadam persuasione se ad illam peruenturos pollicentur: quos
tamen longè aliud cogitantes in medio cursu immatura mors abri-
pit. Hinc de improbis in lib. Iob. scriptum est, quòd subito morian-
tur: quia videlicet eo tempore moriuntur, quo ij nihil minus quàm
mortem cogitabant. Hinc D. Gregor. Nesciunt, inquit, mali mor-
talia mortaliter cogitare. Vita deficit, & desiderium crescit; res ha-
bita corrumpitur, & habendi anxietas non finitur. Hos autem me-
ritò D. Augustin. in Sermo. arguit his verbis: Nonne casus nostros no-
biscum in hac carne portamus? Nonne fragiliores fumus, quàm si
vitæi essemus? Vitrum enim etsi fragile est, tamen seruatum, diu
durat: quod tamen homini non contingit. Denique (vt D. Hiero.
ait) quotidie morimur, quotidie commutamur: & tamen immorta-
les nos esse credimus. Hęc igitur fallax persuasio facit, vt sæpissi-
mè nos improvisa mors adoriatur. Quam rem significare Domi-
nus voluit, cum media, hoc est, intempesta nocte Sponsum aduenta-
re dicit. Sequitur deinde.

Iob. 37.

Gregor.

August. in
Sermo.Hierony. in
Epistol.

11 [Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades suas.]
hoc est, fideles omnes, siue probi, siue improbi, imminente mortis
atque rationis reddendæ periculo preparari incipiunt, vt venienti
sponso decenter occurrant. Tunc lampades suas ornare incipiunt;
hoc est, fidei, quam habent, bonorum operum oleū adiungere. Cum
enim fides illos extremi huius periculi admoneat, cum videant se pro-
tinus æquissimo iudicio examinandos, cū eadē fides doceat, eos qui bo-
na egerūt ituros in vitā æternā; qui verò mala, in ignē æternū; hęc fir-
ma fides improbos etiā & profligatos homines eo tēpore vehemēter
vrget, dum quatuor illa nouissima eis ob oculos ponit; hoc est, mor-
tem, iudiciū, gehennam, atque cœlestē gloriā. Quid autē (vt D. Ber-
ait) horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabi-
lius gehenna? quid iucundius gloria? Hęc igitur quatuor sese flu-
ctuantī menti offerunt, quorum nouissimum timer ne amit-
tat; illa verò, ne in ea impēnitens incurrat. Quæ autem sese
miseris

Ioan. 5.

Bernar.

miseris eo tempore offerat, qualesque in eorum animis versentur cogitationes, Eusebius Emiff. declarat his verbis: Cogitemus qui luctus
 Euf. Emiff. erit negligenti animæ ex hoc corpore decedenti; quæ angustis, quæ
 homi. ad caligo, quæ tenebræ cum ex illo aduersariorum numero prima occurrere cœperit conscientia, diuersis circumiecta criminibus. Ipsa cū
 Mona. remotis omnibus probationibus, ipsa ingerenda est oculis nostris, ut nos & conuincat probatio, & confundat agnitio. Non ulli licebit vel celare aliquid, vel negare, ubi nō de longè & aliunde, sed de intus processurus est accusator, & testis. Idemque paulò ante hæc verba, Ecce, inquit, transferunt illa omnia tanquam vmbra, abierunt oblectamenta, & sola in perpetuum opprobria & crimina remanserunt. Quid ergo erit, cū rebus humanis vale vltimum dicens, mortem ante se habens, & vitam post se relinquens, in illud horrendum pertrahetur profundum? Quia enim ibi nulla erit iam parandi victus aut vestitus solitudo, nulla laborandi, militandi, agendive occupatio, nulla facultatis, aut honoris ambitio, solus mentem omnibus alijs curis vacuam intolerandus reddendæ rationis terror implebit: solum atque totum iudicii pondus captiuis sensibus imminebit. Hactenus Emiff. Hic autem timor (ut D. Gregor. ait) tantò in morte fit acrior, quantò retributio vicinior formidatur. Inueniet enim homo post pusillum, quod in æternum vitare non poterit. Hoc igitur metu correpti homines, præteritæ vitæ maculas pœnitentia diluere, & pristinos mores corrigere parant; & à Domino tum commissorum veniam, tum diuturnioris vitæ spatia postulant. Vnde in Vitis Sanctorum legimus, quendam in agone mortis constitutum, metuque diuini iudicii perterritum, magna voce clamare cœpisse: Inducias vsque manè, inducias vsq; manè. Deinde etiam ad piorum hominum suffragia se conuertunt, eorum se precibus, meritis, & sacrificijs commendantes, ut pro se apud supernum iudicem intercedant, & has ab illo inducias postulent. Hoc est enim quod significat illa satuarum virginum ad prudentes deprecatio: [Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ extinguuntur.] hoc est, meritis & precibus vestris inopiæ nostræ consulite, & has nobis à Domino inducias longioris vitæ postulate. Hinc legimus monachū quendam iuniorē post admissum crimen acerbè lamentantem, ad quosdam monachos, qui ad magnum illum Antonium proficiscebantur, dixisse: Orate senem, ut saltem decem dierum inducias mihi ad pœnitendum impetret. Qui tamen quinto post die vita functus est. Cæterum ad hæc prudentes Virgines, [Ne fortè, inquit, non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.] Quæ quidem verba

- 16 verba nequaquam singillatim excutienda sunt. Est enim illa D. Hieronymi regula ad scripturarum intelligentiam diligenter annotanda: Prudentem, inquit, semper admoneo lectorem, ut non superstitio-
 sis acquiescat interpretationibus, & quæ commaticè pro fingentium
 dicuntur arbitrio: sed consideret priora, & media, & sequentia, & ne-
 citat sibi vniuersa quæ scripta sunt. Hactenus verba Hiero. His igitur
 verbis, quid prudentes virgines fatuis consulant, designatur: nempe
 ut ad vendentes, id est, ad Ecclesiæ ministros cōsugiant: quibus dispē
 sandi olei diuinæ gratiæ cura commissa est, quibus cœlestis regni cla-
 ues traditæ sunt, qui sacramentorum medicamenta ministrant, qui
 commissorum veniam verè pœnitentibus tribuunt. Ad hos ergo per-
 gite, & veræ pœnitentiæ atque charitatis (ut ita dixerim) pretio hoc
 vobis oleum comparate. *[Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ
 paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias: & clausa est ianua.]* Clausa ia-
 17 nua, periculum designat extremæ pœnitentiæ. Ut enim D. Augusti-
 nus ait: Hac ani aduersione percutitur peccator, ut moriens obliui-
 scatur sui, qui dum viueret, oblitus est creatoris sui. Cui quidem sen-
 tentiæ illa quoque eiusdem Augustini cohæret: Cum vult, inquit, im-
 probus homo, non potest: quia quando potuit, noluit: ideo per ma-
 lum velle, perdidit bonum posse. Hoc ipsum autem confirmat quod
 protinus subditur: *[Nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes,
 Domine, Domine, aperi nobis.]* Quibus tamen responsum est: *[Amen di-
 co vobis, nescio vos.]* Qua quidem responsione non obscurè huius pœ-
 nitentiæ periculum declaratur. Hinc D. Hiero. illa Hieremiæ verba
 explanās: In tempore afflictionis suæ dicent, Surge, & libera nos; sic
 ait: Impudens postulatio, tempore necessitatis & angustię ab eo
 querere auxilium, quem in prosperitate contempseris. Hinc etiam
 18 D. Augusti. Rogare morientes, non delicti pœnitentia, sed mortis
 vigentis admonitio compellit: nec dignus est in morte accipere so-
 latio, qui se non cogitauit moriturum. Vnde idem, Non facile, in-
 quit, inueniuntur in aduersitate præsidia, quæ non fuerunt in pa-
 ce quæsitæ. Merito ergo Dominus totius huius parabolæ scopum
 hac vna sententia claudit: *[Vigilate ergo, quia nescitis diem neq; ho-
 ram.]* Quam etiam in huius concionis fine breuiter explana-
 bimus. *[I. Insuperioribus, vultu totius reg-
 ni.]* Diximus, si meministis fratres, Dominum in hac sacra lectione
 prudentium ac fatuarum virginum nomine, probos & improbos
 homines (qui fidem tamen rectam habeant) significare voluisse.

Hierony.

Hierony.

Hiere. 2.

August.

Quærendum autem modò est, cur his eos nominibus appellare voluerit. Neque enim summa illa Patris Sapientia frustra his nominibus vta est. Hoc est igitur quod in reliqua concionis huius parte sollicitè à nobis indagandum est. Cùm autem huius parabolæ scopum in fine Dominus proposuerit, cum dixit; [*Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.*] Jex hac vel cura, vel negligentia vigilandi, prudentia, & fuitas ista diiudicanda est. Excutiamus igitur quæ sint prudentis, quæ fatui hominis officia.

Simil.

Matth. 19.

Primum igitur prudentis hominis officium est, in finem sibi propositum oculos conijcere, & ea quæ ad finem consequendum commodissima & aptissima sunt, eligere. Quemadmodum enim nauigaturi primùm quidem quem debeant portum petere, vident; deinde eò nauigationis cursum dirigunt: ita vir prudens in quem finem fuerit à Deo conditus, prudenter attendit; deinde cætera omnia prouidet. Constat autem in hunc finem hominem à Deo conditum esse, vt suæ illum felicitatis & beatitudinis consortem efficeret. Quo fine nihil excogitari potest magnificentius, nihil sublimius. Non enim alia Dei, alia conditi hominis, sed eadem felicitas est, quæ in aperta diuinæ pulchritudinis contemplatione consistit: quamuis se ille plenissimè comprehendat, nos autem illum apertè quidem videamus, minimè tamen comprehendere possimus. Qua sit autem via ad hanc gloriam perueniendum, Saluator exposuit, cùm pio cuidam adolescenti dixit: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hic igitur finis est fratres ad quem à summo rerum omnium Domino ficti & informati sumus, vt nobis quidem hæc amplissima cœli ac terræ palatia, nos verò conditoris nostri mandatis obtemperantes, immortalis vitæ, atque sempiternæ felicitatis compotes efficeremur. Non enim ad ludū aut iocum, non ad epulas, & scedas carnis voluptates, non ad fluxas & interituras opes congerendas optimus ille ac sapientissimus opifex pulcherrimam hanc mundi fabricam condidit. Indignissimum enim tanta illa sapientia & bonitate erat, hanc tantam rerum molitionem ad res adeò futiles & inanes condidisse, & continua prouidentia tot sæculis moderari, nisi aliquid maius atque sublimius animo destinasset. Huius autem rei vel ignoratio, vel obliuio, malorum omnium, quæ in mundo geruntur, causa est: cùm homines finis sui obliui, per deuios saltus, variosque anfractus viarum errabundi miserrimè vagentur. Sic enim multi viuunt, quasi ad sola huius mundi bona fruenda nati essent; quasi in hoc seculo non vt peregrini, sed vt ciues vitam agerent; quasi hic non vt in exilio, sed velut in patria & genitali

23 & genitali solo degerent. Hæc igitur malorum omnium, quibus mundus scatet, causa & origo est. Quam rem sanctus ille Propheta lamentabatur, cum diceret: Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Quia igitur hæc obliuio tot malorum causa est, merito quidam vir sapiens his verbis Dominum precabatur;

Largire ergo mihi Rex ô dignissime Regum,

Vt te cognoscam, & placeam tibi: deinde sciam me,

Quid sim: qua in terris causa productus, & unde

Huc veni, aut quò tandem vita functus abibo.

Quid mihi dum viuo sit agendum, sitq; cauendum.

Hoc ipsum igitur nos assiduis precibus à Domino contendere debemus fratres, vt veram solidamq; prudentiâ assequamur, & quid nobis dum viuimus facto opus sit, intelligamus. Hoc est enim fidei lampadi oleum infundere, dum ea opera molimur, quæ nos ad eum finem consequendû adiuuant, quæ nobis fidei lâpas præscribit.

Est & aliud viri prudentis officium, magnam videlicet temporum habere rationem, & quid vnumquodque illorum exigat, studiose providere. Tres enim prudentiæ partes: Philosophi statuunt: memoriam, quæ præteritum tempus recolit: perspicientiam, quæ præsentem se tempori accommodat: & providentiam, quæ futura, priusquàm eueniant, vel ex causis antecedentibus, vel ex præteritarum rerum collatione prospicit, & anteuertit. Sic enim prudentes duces & imperatores aduersus hostium exercitum dimicaturi, in pace ea sibi præfixa atque arma comparant, quibus in armorum certamine vsuri sunt. Cum ergo inter omnia quæ futuro tempore speramus, nihil morte certius, nihil sit periculosius (quandoquidem extremus ille dies de

24 tota æternitate sententiam feret) prudenter viri boni tota se vita ad hunc finem præparant, neque vllum negotium huic anteferendum censent. Vnde quemadmodum prudentes nautæ tranquillo mari nauis armamenta præparant, ne eos exorta subitò tempestas imparatos inueniat: ita vir probus atque prudens tranquillo vitæ tempore futuræ mortis, reddendæq; rationis periculum cogitatione præuenit, & quibus se ad illud rationibus parare possit, tota mète prouidet. Sera enim ad pericula in ipsiis periculis præparatio est. Ad hoc autem nos cœlestis magister in sacra huius diei lectione hortatur, cum & hac ipsa virginum parabola, & alijs quæ præcedunt atque sequuntur, ad vigilandum excitat. Quid enim aliud vigilare est, quàm somnum atque dormitantiam à mentis nostræ oculis excutere, & semper in procinctu esse, semperque in excubijs aduen-

M m 2 tantis

tantis Domini præsentiam expectare? His igitur de causis viri probi
atque innocentes prudentium virginum appellatione à Domino de
signantur. Virginitate enim incorrupta eorum fides; vt antè diximus;
prudentia verò hæc omnia viri prudentis officia significantur.

§ II.

¶ Cæterum improbi homines diuersa ratione fatui appellatur: quòd
hæc omnia viri prudentis officia prorsus negligant: vtpote qui non
consilio, aut ratione, aut fide, aut diuinis oraculis, sed temeritate, cupi
ditate, affectibus, & cæco multitudinis iudicio vitā & actiones suas
dirigunt. ¶ Primum enim, nullam prorsus finis, ad quem à Deo condi
ti sunt, rationem habent. Quò fit, vt ignorato, aut perperam constitu
to fine, neque seiplos agnoscant, & itineris, per quod tendere debe
rent, obliuiscantur. Itaque miseri & amentes intra seiplos quasi pere
grini in aliena regione errant: alia sciunt, seiplos nesciunt: aliena inda
gare cupiunt, sua negligunt: aliorum & genus, & parentes, & fortu
nas, & felicitatem inquirunt, nunquam autem vnde primum orti, vn
de in hunc mundum missi, quis eorum parens, quis opifex, quis con
diderit, in quem finem condiderit, ad mentem reuocant. Quò, quid
esse dementis, quid à rationali creatura magis alienum? Huiusmodi
namque hominem Prophetica voce Dominus corripit, cum ait: Qui
Esai. 42. vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies?
¶ Venio nunc ad aliam non minus miserandam perditorum homi
num fatuitatem atque insaniam: in qua non modò pueris infantibus,
Cic. 1. Offi. sed belluis etiam quàm simillimi sunt: ait enim Cicero: Inter hominē
& belluam hoc maximè interest, quòd hæc tantum quantum sensu
mouetur, ad id quod adest, quodque præsens est, se accommodat, pau
lum admodum sentiens præteritum & futurum. Homo autem, qui
rationis est particeps, per quam consequentia cernit, causas rerum vi
det, earumque progressus & quasi anteceffiones non ignorat, simili
tudinibus comparat, rebusque præsentibus adiungit atque annectit
futuras; facile totius vitæ cursum videt, ad eamque degendam prapa
rat res necessarias. Hactenus Cicero. Si igitur hac in re homo à belluis
distat, quòd non solum præsentia, sed etiam præterita, ac præcipuè fu
tura ex causis antecedentibus prospicit ac prouidet; interea autem
quæ futuro tempore seruantur; mors omnium certissima, maximeque
omnium formidabilis sit; an non belluis similis erit, qui sola præsen
tia curat, hoc verò certissimum maximeque formidandum pericu
lum prorsus negligit atque contemnit? Cum enim mors nobis om
nibus ex æquo impendat, ac penè in foribus cuique & in insidijs
posita

18 posita sit, & in ea decerni diuino iudicio debeat, vtra nobis fors in tota seculorum æternitate contingere debeat: hoc est, vt vel in cælo omnibus delicijs cum Deo & beatis illis mentibus perpetuò fruamur, vel in gehenna cum principe tenebrarum æternis ignibus torquendi simus; totaque huius tanti negotij summa in eo posita sit, vt paratos nos hæc hora deprehendat (quemadmodum cælestis magister nos in sacra huius diei lectione docet) cum hæc ita fiat, quid, quæso, dementius, quàm quòd nos sic vitam nostram insitruamus, sic terrenis rebus incumbamus, vt nulla huius tantæ rei cura, nullo metu & sollicitudine tangamur; sed in maxima pace & tranquillitate in vtramque aurem dormiamus, perinde atque omnia quæ hac de re nobis diuinitus nuntiantur, mera somnia atque fabulæ essent.

19 Augēt autem stultitiæ & socordiæ huius admirationem, quòd vbi de terreno aliquo lucro, aut hereditate, quæ post mortem expectatur, agimus, mors & incertus viræ exitus sollicitos nos efficit, & crebrò illius memoriam reficamus: cùm verò de præparatione ad ea (vnde salus & æterna vita pendet) differimus, non magis illius recordamur, quàm si immortales & æterni essemus. Itaque si quod vel Principis, vel Ecclesiæ beneficium cum vita simul finiatur, dictu mirum est, qua cura & sollicitudine mortis memores, damus operâ vt illud ad hæredes nostros post mortē trāsferatur. Tunc enim anxij sumus, tunc de incerta mortis hora solliciti trepidamus, ne illa intercepti, beneficium cum vita simul amittamus; qui tamen an cum ipsa corporis vita æterna mors nobis subeunda sit, nihil omninò curamus. Nec in his solùm rebus, sed in omnibus

30 etiam alijs, in quibus aliqua vtilitatis ratio habetur, incerta mortis conditio cogitatur. Qua de re sic D Chrys. Sæpe vir quando vxorem. *Chryso. 3.* ducere vult, mortis meminit in desponsatione; & scribit in dote. *Tom. hom.* Nondum introducta est, & mors statim describitur: nondum conuixerunt, neque nuptiæ habitæ, & mortem statim definit. Nondum *de fide & spiritu. S.* nuptam vidit, & mortis aduersus illam calculos proponit: scribit enim in hunc modum: Si mortuus fuerit vir ante mulierem, si mulier ante virum, hoc & hoc disponatur. Sic formatæ sunt patriæ leges. Vbiq; omnibus naturæ sunt monumenta; & non solùm eorum qui sunt, & viuunt, mortis feruntur sententiæ, sed & eorum qui nondū nati. Quid em̃ vltra dicit? Quòd si natus fuerit filius, & mortuus fuerit; & c. nodū natus, & sententiā lata est. Hacten° ille. Ex cuius verbis colligere aperte licet, quàm sit lamentanda perditorum hominum fatuitas atque de-

mentia; qui cum tantam incertæ mortis rationem habeant, vbi aliqua terrenæ vtilitatis iactura, aut commoditas intercedit, nullâ prorsus eiusdem memoriam retinent, cum res omnium maxima in discrimen vocatur. Quis igitur hos verè satuos & amentes non iudicet, qui cum tantam præsentis vitæ curam habeant, tamen neque futuri temporis, neque reddendæ rationis vlla cura tanguntur?

Hoc est igitur, fratres, quod me tanta admiratione afficit, ut frequenter etiam in stuporem adducat. Quis enim non stupeat, cum videat homines, qui rerum etiam minimarum, quibus fluxæ opes, aut popularis aura periclitantur, tantam curam habeant, rei omnium quæ cogitatione fingi possunt maximæ, nulla cura moueantur. Si in Academia Salimanticensi primaria iuris ciuilibus cathedra discipulorum suffragijs alicui candidatorum tribuenda est, vbi schedulis suffragia in vnam coniiciuntur, tota quæ Academia, atque adeo tota ciuitas suspensa huius rei exitum præstolatur, quæ sollicitudine, quo estu & angore candidatorum pectora agitantur, quæ sibi fors obuentura sit expectantes! Si ergo huius incertæ sortis expectatio adeo mentes hominum sollicitas reddit (in qua de rebus crastina die perituris agitur) quo nam modo extremæ illius sortis atque sententiæ expectatio, quæ vel in cœlis omnium deliciarum copia frui debemus, vel in gehennâ tantâ horridæ pœnis torquendi sumus, agitur, mētes nostras nō stupefacit, & cōcitat? Mōstri simile esset, si oculorū acies, pūcta minima aperte cernens, ingentē molē ac montē minime cerneret: at quantō monstrosius est, minimarū rerum cura disrumpi, maximarū verò, & rerū naturam omnem superantium, nulla sollicitudine commoueri?

Aristoteles vltimum terribilium esse mortem asseruit: at longè aliud iudicium habebit, qui Dominum audit in Euangelio dicentem: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, & post hoc non habent vltra quid faciant: ostendam vobis quem timeatis. Timete eum, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem mittere animam in gehennam: ita dico vobis, hunc timeate. Quales sint autem gehennæ cruciatus, quot pœnarum genera, quanta eorum acerbitas, etiam Gentiles Philosophi atque Poëtæ aliquo modo præsenferunt. Sic enim quædam eorū, post varia eius loci tormenta enumerata, dicentē legimus:*

*Non mihi si linguæ centum sint, orāq; centum,
Ferreæ vox, omnes scelerum comprehendere formas,
Omnia pœnarum percurrere nomina possem.*

¶ Nullus enim sensus, nulla vis animæ ibi est, quæ non peculiari aliquo cruciatus commissorū pœnas luat. Ut hoc autē aliqua saltē imagine intel-

34 intelligatis, fingite hominē adeo vehemēter podagrē morbo laboran-
tē, vt nullū sit in toto eius corpore mēbrū, nullus in manibus pedibus
q̄; articulus, nullæ in cruribus, brachijs, humerisq̄; iūcturæ, in quibus
nō acerbissimo dolore crucietur: atq; hoc modo is in lecto decubat,
tot veluti spiculis vndiq̄; fauciat⁹, voces & clamores miserādos in cœ-
lū tollēs. Hac igitur imagine (si præsētia mala futuris assimilari licet),
pœnarū illarū acerbitatē poteritis vtcumq̄; animo cōtēplari. His etiā
adiūgite atras illas tenebras, & profundā noctē, cui nulla succedit au-
rora; horrendas Dēmonū larvas, edacē cōscientiæ vermem, scorpio-
nes atq; serpentes; de quibus Ecclesiasticus meminit; & ardentes flā-
marū globos, inter quos velut pisces in mari infelices animæ volutā-
tur: quodq̄; mala omnia superat, salutis desperationē, æternamq̄; di-
uine pulchritudinis videndæ priuationē, (quæ à Theologis dāni pœ-
na nūcupatur) quam adeo atrocē esse sancti Patres definiunt, vt dam-
natorū animæ, si illis optio daretur, quævis alia gehennæ tormenta,
35 quā huius priuationis cruciatū perpeti mallent. Quāvis enim ad pœ-
nam sensus illa referantur, quæ Propheta dicit; Ignis, sulfur, & spiritus
procellarum, pars calicis eorū; hæc tñ posterior pœna omnibus alijs
multo est acerbior. Quæ cum ita sint, an non verissimē Saluator ait,
non esse timendos qui corpori vitam adimunt, sed qui animam de-
trudere potest in gehennam?

psal. 102.

Sed ad institutū redeamus. Cū ergo statim à morte dēcernendū
sit, an in hūc locū perpetuò deturbādi, an in superis illis beatarū men-
tiū sedibus collocādi simus; quomodo huius tā disparis sortis cōside-
ratio nō totā post se mētē nostrā ebibit ac rapit? Quomodo aliud ani-
mo agitare, alia cura magis sollicitari possumus? Cyrillus post D. Hie-
ronymi mortē Augustino scribit (si verē tamē hæc illius Epistola est):
36 duos homines, vita functos, ante facti viri tumultū fuisse ad vitā reuo-
catos: qui quādiu in hac vita superfluitates fuerūt, in cōtinuis lachrymis
& gemitibus luctuosissimā vitā agebāt: demirariq̄; se vehemēter aie-
bāt, quī fieri posset, vt qui in fine vitæ rationē Deo reddituri, & de to-
ta æternitate sententiā audituri essent, ridere aliquādo, ac nō semper
lugere possent. At nos qui hæc & sci mus, & firma fidē credimus, non
modò ridemus & otiamur, sed multis etiā sceleribus iudicē nostrum
(ante cuius tribunal sistēdi sumus) offendimus. An nō igitur fatuitas
atq; adeo cæcitas hæc omnē superat admirationem?

Cyril.

Sed quæret aliquis forsan, quibus se solatijs isti miseri cōsolētur, cū
hoc tā ingēs rationis reddēdæ periculū fides illis, vel renitētibus etiā,
ante oculos frequēter ponat. Multi quidē fatuarū virginum exemplo

ad finem vitæ pœnitentiæ propositum differunt. In quanto autem
 salutis discrimine isti versentur, vix vlla oratione exprimi potest. Cer
 tē tota huius Euangelij parabola in hoc præcipuē à Domino destina
 ta est, vt nos huius tanti periculi admoneat. Cum enim doceat, eas
 virgines, quæ paratæ erant, intrasse cum sponso ad nuptias: eas verò
 quæ tunc primum parari, & oleum quærere cœperunt, exclusas fuis
 se; apertē docet, cuius periculi sit ad extremum vitæ tempus pœniten
 tiæ propositum differre. Idēdūque opportunē nos admonet, cum sub
 dit: [*Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.*] hoc est: quoniam to
 ta salutis vestræ ratio in hoc posita est, vt vos adueniens Sponsus pa
 ratos inueniat (quod prudentium Virginum exemplo liquet) conse
 quens est, vt omni tempore vigilare debeatis; hoc est, vt omni tempo
 re parati, & bonorum operum oleo referti sitis. Si enim quo is tempo
 re venturus esset, intelligeretur, potuissetis quidem opportuno vos
 tempore ad illum excipiendum preparare: quia verò hoc prorsus ig
 noratur, totiusque salutis vestræ summa in hac præparatione posita
 est; semper utique vigilare debetis. Quod qui non faciunt, sed ad ex
 tremum tempus pœnitentiæ propositum differunt, quid aliud quàm
 miserandam fatuarum Virginum sortem expectare possunt? Pœni
 tentia enim serâ, rarò vera, rariùs aut nunquam perfectâ, semper autē
 incerta. Nemini certē, quamdiu in hac vita degit, spes salutis dene
 ganda est (in via enim adhuc, non in termino viæ sumus) sed hanc ta
 men nouissimam pœnitentiam, in ijs præcipuē, qui obstinatis animis
 tota vita in sceleribus perdurarunt, periculosissimam esse, omnes san
 cti Patres definiunt. In cuius rei fidem Adrianus Pontifex in. 4. Sen
 ten. vbi eam quæstionem tractat; sit ne aliqua certa periodus pecca
 tis hominum constituta; horribilem in hac re D. Hierony. senten
 tiam (si ea tamen D. Hiero. est) citat. sic anim ait; Vix ē centum mil
 le hominum, quorum mala fuit vita, in morte diuinam indulgētiā
 obtinebit vnus. Hanc sententiam insignis ille doctor & Pontifex al
 legat: de cuius veritate disputare ad me non spectat: quam fortissē
 exaggerandi causa prolata existimo: ea tamen non minimam timo
 ris causam nobis exhibet.

Quæ cum ita sint fratres, quid aliud superest, nisi vt cœlestis magi
 stri consiliū amplectamur, qui maximam nostri curam gerēs (vt po
 te quos pretioso suo sanguine redemit) opportunē nos his nouissi
 mis verbis admonet: [*Vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam.*] Cu
 ius rei cū multi sint fructus, non postremus ille est, quod mortē nō
 trepidi & anxij; sed læti atq; gaudentes excipiemus: intelligentes, pio
 rum

40 rum hominum mortem, non tam mortem esse, quàm natalem diem, quàm finem laborum, & coronarum initium. Constat enim piorum mortem aditum esse ad immortalitatem, vitæ ostium, schalam cœli, pontem quo ad regnum transeunt, triumphalem diem, imo & natalem: in quo terræ corpus commissum seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Ideoque iusti in morte non micere, sed respicere & leuare capita iubentur. Hanc igitur tantam læticiam (eo præsertim tempore, quo alij magno metu quatiuntur) quid aliud quàm firma futuræ salutis spes, ex diuina miseratione, & bona conscientia proueniens, parere potest? Quemadmodum enim qui ex humili casa palatium ingens extruere volunt, libenter quidem vetera diruunt; quòd ea melius instauranda sperant; ita viri iusti libenter patiuntur huius habitationis domum dissolui; quòd eam in resurrectione perfectissimè reformandam esse fide credunt, & spe quodammodo attingunt, cum Apostolo dicentes: Scimus enim quòd si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in cœlis. Hæc autem domus, fratres, ijs parata est, qui splendide fidei lampadi bonorum operum oleum adiungere student: hoc est, qui pietate, iustitia, patientia, vera cordis humilitate, fraterna charitate, obedientia, corporis & animi castimonia, ac præcipuè misericordiæ operibus illam sibi, dum hinc viuere, compararunt: quibus in fine Dominus dicturus est: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

Simil.

2. Cor. 5.

Matth. 25.

I N F E S T O S A N C T A R V M V I R -
ginū Concio secunda; in qua lectio Euangelica explanatur.

T H E. Simile est regnum cœlorum homini negotiatori, querenti bonas margaritas. Inuenta autem vna pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Matt. 13.

Ristoteles initio naturalis philosophiæ (de qua scribere instituebat) primo loco declarat, quo ordine & ratione sibi sit in eo opere philosophandum. Innata est, inquit, via nobis, ut à notioribus ad minus nota procedamus. Notiora

Mm 5 verò

verò ea esse ait, quæ sensu percipiuntur, quàm quæ solo intellectu. Quò fit, vt manifestiora sint nobis quæ videntur, quàm quæ non videntur; & quæ corpore constant, quàm quæ spiritu solum. Illa enim viciniore nobis sunt; hæc verò procùl posita, & ideo à cognitione nostra remotiora. ¶ Adde his etiam, quòd omnis nostra cognitio sic ortū habet à sensu, vt nihil sit in intellectu, quin id prius fuerit in sensu. Quò fit, vt sensibilia quidem per se cognoscamus intelligibilia vero non per se, sed veluti per manus aliorum. Et hæc quidem inter homines & Angelos non minima differentia est: quòd hi, cùm simplicis & spiritualis naturæ sint, simpliciter & immediatè spiritualia (quæ illis similia & cognata sunt) intelligunt: nos verò non ita, nisi corporearum rerum vtamur ministerio. ¶ Hoc animaduertens humanæ salutis amator Dominus (qui de se ipso ait, Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia) cùm homines erudiendos susceperet, ea potissimùm ratione docēdos curauit, quæ ipsis essent maximè cōsentanea. Sic enim diuina Sapientia tanquam prouida & pia mater infantie nostræ se accommodat; non quidem suo, sed nostro nobiscum more agens. Vnde non solum in Veteri testamento, crasso illi ac rudi populo per corporearum rerum species loquebatur; sed in Nouo etiam per parabolas ad populum sæpe concionatus est: in quibus per notas nobis rerū corporearum naturas, regni cœlestis detegit sacramenta. In sacra autem huius diei lectione quatuor nobis vtilissimas parabolas proponit; videlicet, thesauri absconditi in agro; margaritæ pretiosæ; sagennæ missæ in mare; & diuitis patrisfamilias conuiuium instruentis: de quibus nobis hodiè, aspirante diuina gratia, differendum est. Vt autem mysteria, quæ in his parabolis recondita sunt, piè & vtiliter enodare, & in lucem proferre valeamus, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

[*Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro.*] Scitis iam fratres, regni cœlorum nomine non modò regnum ipsum, sed omnia etiam quæ ad hoc regnum aliqua ratione spectāt, significari. Hoc autem in loco, in quo regnum cœlorum thesauro abscondito comparatur; huius thesauri nomine quidam virginittis virtutem intelligunt, quæ in humano corpore velut in agro quodam abscondita est; ideoq; hæc sacra lectio in festo sanctarum Virginum ab Ecclesia recitari solet. Quantus autem hic thesaurus sit, declarat sanè corona illa aureola, quæ Virginibus in cœlo reposita est; & cœlestis item vita eorum, qui verè virgines sunt: vtpote quæ ab innumeris curis & sollicitudinibus

5 tudinibus libera est, quibus coniugatorum vita est referta. Hoc ipso autem thesauri nomine virtutem hanc D. Bernar. appellauit: qui cum adolescens noctu ab improba quadam fœmina impetitus esset, & ipse magna voce clamasset, Latrones, latrones; & hoc ipsum semel atque iterum contigisset, excitatiq̃ue famuli domum collustrantes nihil inuenissent, eumq̃ue frustra clamasse dicerent: sanctus adolescens respondit; Verè latro affuit, qui irreparabilem castitatis thesaurum furari volebat. ¶ Eadem quoq̃ue virtus simili ratione non modò thesauro, sed etiam pretiosissimæ margaritæ comparatur. Quæ enim margarita pretiosior, quàm pura mens in corpore puro? Pro hac igitur margarita comparanda sanctæ Virgines omnia vendiderunt: quæ verè dicere potuerunt; Regnum mundi, & omnem ornatum seculi cōtempni propter amorem Domini mei Iesu Christi, quem vidi, quem
6 amavi, in quem credidi, quem dilexi.

Quia verò naturā sic comparatum est, vt quæ sunt valdè pretiosa, sint etiam ad seruandum difficilia: idem etiam in hac virtute locum habet. Hæc enim virtus supra humanæ naturæ conditionem hominem attollens, angelis similem facit, dum eorum puritatem imitatur: nisi quòd mirabilior est hominum quàm angelorum puritas: quod enim in angelis facit natura, in hominibus facit gratia: & angeli quidem sine corpore viuunt; virgines autem in carne triūphant.

Cum sint autem multæ virtutes, quibus hæc virtus sepicienda atque munienda est: (est enim caro ieiunijs & vigilijs, & asperitate vitæ maceranda: est oratio, qua diuinum auxilium implo-
7 ribus adhibenda) tamen inter hæc ipsa omnis peccandi occasio, omnia lapsus pericula, omnia seu virorum seu fœminarum suspecta contubernia summa cura & studio vitanda sunt. Huic autem cautioni retinendæ (vt cætera prætermittamus) satis nobis esse debet vel vnius Salomonis exemplum: qui, quoniā hæc pericula neglexit, in tantū nefas prolapsus est, vt idolorū aras & templa alienigenis vxoribus suis erexerit, atque dicauerit. Qua ex re liquidò apparet, virum iustū pari propemodum studio peccadi occasiones atque ipsa eadem peccata vitare debere; quas videmus tantum sapientissimo Regi periculum peperisse. Cauerat autem lata lege Dominus, ne filij Israël alienigenas vxores ducerent; certissimum fore asserens, earum contubernio atque blanditijs ipsorum animos emolliendos, & ad Deorum alienorum cultum euocandos. Hanc autem cautionem Salomō
(nimium

Exod. 34:

Eccl. 7.

Prou. 14.

*o c a s i o n e
fugiente*

Hierony.

*Aug. de co
habitatio =
ne clerico =
rum & mu
licum.*

(nimium fortasse sapientiæ & religioni suæ fidens) neglexit: atque ita demum in tantum præcipitum miserabiliter corruit. Quocirca rectè Sapiens, Qui, inquit, timet Deum, nihil negligit: quia videlicet imbecillitatis suæ conscius, sibi prorsus diffidit: ideoque nulli se periculo exponere audet. Atque utinam idem Salomon consilij sui memor fuisset, cum dixit; Sapiens timet, & declinat à malo: stultus transilit, & confidit. Itaque vir sapientissimus immodico sceminarum amore excecatus, non sapientis timorem & prudentiam, sed stulti confidentiam sectatus, in tantam foueam præcipitatus est. Quisquis igitur hunc adeò formidabilem casum attentè considerauerit, non poterit altissimam in eo diuinorum iudiciorum abyssum non admirari, & ne quid sibi simile accadat non vereri; cum nemo securitatem sibi in hac vita (quæ tota tentatio esse dicitur) polliceri debeat. Idemque cum Dominicam orationem proferet, flagrantiori affectu extremam illam petitionem pronuntiabit; Et ne nos inducas in tentationem: sed libera nos à malo.

Quocirca prudenter & cautè admodum D. Hierony. amicam Neptianam, & nos omnes in illo admonet his verbis: Omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige: nec in præterita castitate confidas. Nec enim sanctior Davide, neque Salomone potes esse sapientior. Memento semper quod paradisi colonum de possessione sua eiecit mulier. Eandem nos habere cautionem Diuus Augusti. his memorabilibus verbis admonet: Grauem inimicum sortita est castitas, cui non solum resistendum, sed dimisso fræno longius fugiendum. Nec eò minùs illæ fugiendæ sunt, quæ religiosæ videntur: quia quantò religiosiores, tantò citius alliciunt: & sub prætextu pietatis latet viscus libidinis. Experto crede, expertus loquor, coram Deo non mentior. Cedros Libani, ducés gregum sub hac peste cecidisse reperi: de quorum casu non magis suspicabar, quàm de Ambrosij, vel Hieronymi impudica turpitudine. Hactenus August. Quisquis igitur his talium virorum exemplis atque ruinis non commouetur, non metu concutitur, non de casu & ruina sua sollicitus est, aut superbia & præsumptionis spiritu vexatur, aut certè de mente deductus est. Hæc paucis de castitatis custodia dicta sint. Quæ omnia. N. sanctissima hæc virgo prudenter attendens, illibatum virginæ castitatis florem perpetuò conseruauit, & in carne non carnis vitam agens, cum Angelis hodiè (quorum amauit puritatem) in celis coronata triumphat.

(auisina)

Cæterum

II Cæterum plerique huius Euangelicæ lectionis interpretes, thesauri absconditi, & pretiosæ margaritæ nomine, perfectam charitatem, & clarissimum sapientiæ donum (ad quod cætera Spiritus sancti dona ordinantur) commodissimè intelligunt. Quisquis enim hoc cæleste donum percepit, facillè omnia quæcunque in mundo magna & pretiosa habentur, ut eò plenius fruatur, distrahit, & præ illius amore contemnit.

III Ne quis verò erret, sciat tenui admodum limite à se charitatem, & hoc sapientiæ donum distare: unde neque charitas sine sapientia, neque sapientia sine charitate esse potest. Verum sapientia actionem nominat intellectus, in quo ipsa velut in subiecto est: quam charitas perficit & informat: charitas verò voluntatis opus est, in qua ipsa sibi sedem constituit: quæ tamen charitas sine Dei cognitione atque sapientia non est.

IV Verum hoc in loco grauis insurgit quæstio, eademque dignissima quæ à nobis hodiè tractetur. Apparet enim has Domini parabolas; quarum altera de abscondito thesauro; altera de pretiosa margarita est; nomine tenus differre. Vterque enim homo, siue is qui thesaurum, siue qui margaritam inuenit, simili cupiditate inductus, omnia sua distraxit, ut thesaurum illum, vel margaritam sibi cõpararet. Nul- lum igitur in his discrimen esse videtur; nisi quòd in priori parabola thesauri, in posteriori, margaritæ nomen ponitur. Sed magnum in vtraque similitudine discrimen est, magnumque diuinæ bonitatis argumentum, & magnum item infirmitatis & spei nostræ solatium. Et quidem thesauri, & margaritæ nomine, eandem charitatis perfectionem, idemque sapientiæ donum intelligo: sed discrimen tamen vtriusque parabolæ inter illa duo, inueniendi, & quærendi, esse puto. In priori enim parabola, is, qui dum agrum foderet, thesaurum inuenit, nihil tum de thesauro inueniendo cogitabat, sed casu illum inuenit: at mercator, qui in posteriori parabola margaritam inuenit, non vtrique casu illam, sed magna diligentia quæsitam inuenit. Quæ quidem distinctione duas Dominus parandæ diuinæ gratiæ vias explicare voluit. Alij enim gratiam, quam non quærunt, gratuita Domini misericordia inueniunt: alij verò magna cura & studio quæsitam, eodem Domino aspirante inueniunt. Itaque alij gratiam quærunt: alios verò ipsa quodammodo gratia præuenit, & quærit: vel (ut rectius dicam) alios quærit ipse Dominus, alij Dominum quærunt: illi quidem feliciores; isti diligentiores: vtrique tamen Domino debitorum. In illis quidem commendatur gratia, in istis studium ac diligentia:

*Procanana
Samaritana*

gentia : sed in vtrisque diuina misericordia. Duæ nobis peccatrices 14
fœminæ commodissimum huius differentiæ exemplum præbent;
Samaritana, & Cananæa. Samaritana enim cùm ad puteum venit
vt hauriret aquam, nihil minus quàm de inuenta gratia cogitabat.
Hæc igitur Dominum non quærebat, sed à Domino quæsita est,
& gratiæ eius beneficio præuenta. At Cananæa, quo ardore & con-
tentione misericordiam Domini petebat? quæ toties ab eo repulsa,

Matth. 15. nunquam à flagitando destitit, donec ab ipso audire meruit; O mu-
lier, magna est fides tua : fiat tibi sicut vis. In illa igitur euidentius
elucet gratia : in hac verò studium ac diligentia : sed in vtraque tamé

Phil. 1. magna Domini misericordia. Magna enim misericordia fuit, non
quærentem quærere : & magna item, mulieris mentem ad studiosè
quærendum excitare. Si enim fides (vt Apostolus ait) Dei donū est;
magna ergo fides erit utique magnum donum Dei. Idem ergo Do- 15
minus qui se obtulit Cananæa quæsitus, eandem quoque magna illa
fide concessa impulit ad quærendum. Si alia prioris gratiæ exem-
pla quæris, Paulum cogita cùm in paradysum raptus est ; & Mat-
thæum publicanum, & Petrum atque Andream mittentes rete in
mare ; & Iacobum atque Ioannem retia sua reficientes cùm à Do-
mino ad Apostolatus dignitatem vocati sunt. Isti igitur, alijsque
Ioan. 15. similes, quibus Dominus ait ; Non vos me elegistis, sed ego ele-
gi vos ; aliud planè agebant, cùm thesaurum, quem non quære-
bant, inuenerunt.

Dixi autem paulò antè, magna hoc esse infirmitatis & spei no-
stræ firmamentum, atque solatium. Cùm enim salus & felicitas no-
Exod. 33. stra ex eius præcipuè voluntate pendeat, qui ait ; Miserebor cui volue-
ro, & clemens ero in quem mihi placuerit ; & Non est volentis, nec cur 16
rentis, sed miserentis Dei ; angere, atque animum deponere infirmus ho-
mo potuisset, ac dicere ; Quis scit an ego ex eorum numero sim, qui-
bus hæc felicissima fors contingere debeat ; quos videlicet gratuita
beneficètia sua Dñs præuenire velit ? Ne igitur hac cogitatione homo frä-
gatur, sciat duplicem nobis aditum ad diuinam gratiam consequen-
dam patère ; in quorum altero gratia ; in altero verò gratia simul cum
humana commendatur industria. Quòd si tu ex eorum numero non
sis, quos sine labore gratia quærit non quærètes ; altera tibi salutis via
patet, vt videlicet studiosè quæras, & inuenias. Quòd si hoc diligen-
ter effeceris, magnam ex hoc coniecturam habes, quòd aliqua iam
ex parte inueneris. Neque enim studiosè quæreres, nisi iam rei quam
quæris odorem aliquem percepisses ; & nisi te idem ipse, quem quæ-
ris,

17 ris, ad quærendum incitasset.

Hac igitur duplici ratione Dominus inæstimabiles gratiæ suæ opes mortalibus distribuit, quando alios gratuita beneficentia præuenit, seque illis gratuito offert; alios ipse excitat ad quærendum, seque illis duplici beneficio offert quæsitus. Hanc porro Dei nostri magnificentiam commendant duæ eius insignes laudes atque virtutes; misericordia scilicet, & veritas; quæ toties in hymnis Davidicis repetuntur; quas idem Vates ait faciem Domini præcedere: Misericordia, inquit, & veritas præcedent faciem tuam. Quo loquendi genere significare voluit, has duas virtutes esse quasi vexilliferos & antesignanos, qui sempiterni Regis faciem præcedunt, qui illum vbique comitantur, neque ab eo vnquam diuelluntur. Vnde alibi idem Vates sanctus, Vniuersæ, inquit, viæ Domini misericordia, & veritas. Et quidem veritate Dominus implet fideliter promissa:

Psal. 88.

Psal. 24.

18 misericordia autem præbet benignè gratuita. Veritate soluit debita: misericordia donat etiam non debita. Veritatis suæ iustitia nemini facit iniuriam; misericordia autem multis non debitam impedit gratiam. Veritate exequitur iustitiam: misericordia donat gratiam. Veritas ad æquissimum iudicem; misericordia ad benignissimum patrem magis spectat. Nihil est igitur quod ampliùs in Deo nostro desiderare infirmitas atque inopia nostra debeat, quando is hæc duo nobis ostia ad gratiæ suæ opes comparandas aperuit. Si iustus es, habes iustissimum operum tuorum præmiatorem: porro si peccator, si pauper & inops es, habes misericordiarum parentem, ad cuius opem confugere possis; si tamen ex ea non peccandi ansam, sed impetrandi fiduciam sumas.

19 §. I.

¶ Sed iam quid vterque fecerit; siue is qui thesaurum inuenit, siue qui margaritam; studiosius inquiramus. Vterque igitur vendidit omnia sua, vt margaritam, & agrum illum compararet. Hic enim [præ gaudio illius abiit, et vendidit omnia quæ habuit, et emit agrum illum;] feliciorem se thesauro illo, quàm omnium rerum suarum possessione futurum ratus. Vt autem huius thesauri dignitatem & opulentiã intelligatis, paulò altiùs huius dignitatis causæ à nobis repetendæ sunt.

Est igitur sciendum, quòd quemadmodum fides (quæ diuinarum cognitionem tradit) bonorum omnium initium & fundamētum est: ita contrà diuinarum rerum ignoratio, malorum omnium radix est.

- est. Inter omnes autem huiusmodi ignorantias, periculosissima ea
est, quæ diuinarum rerum amplitudinem, dignitatem, suauitatem, &
pretium ignorat. Cum enim omnia quæ Dei sunt, diuinitatis eius na-
turam suo quæque modo referant; diuina autem amplitudo & opu-
lentia, immensa & infinita sit; consequens est, ut quæ diuina sunt, im-
menfam quandam dignitatem & amplitudinem præferant. Hinc
- Esaï. 64.* Esaï. Oculus, inquit, non vidit Deus absque te, quæ præparasti expe-
ctantibus te. Quæ verba non ad bonæ gloriæ modò, sed ad donæ etiã
gratiæ referenda esse Apostolus docuit. Per dona autem gratiæ, om-
nia Spiritus sancti charismata, & fructus spiritus, quos idem Apolto-
lus enumerat, ac præcipuè charitatem, sapientiam, gaudium in Spiri-
tu sancto, & pacem illam quæ exuperat omnem sensum, intelligimus.
Quæ dona talia ac tanta sunt, ut quisquis ea plenius degustauerit, fa-
cile omnia quæ in mundo magnificentissima existimantur, præ illa-
rum amore contemnat. Quam rem apertè Sponsa de charitatis excel-
lentia testatur, cum ait: Si dederit homo omnem substantiam domus
sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. De sapientiæ verò do-
no Salomon ait: Melior est sapientia cunctis pretiosissimis, & omnia
quæ desiderantur, ei non valent comparari. Charitas verò & sapien-
tiæ donum, gaudium spiritus pariunt. Sapientia enim saporem quen-
dam & spiritualem suauitatem secum affert: unde & sapientiæ do-
num deductum est. Hoc etiam gaudium omnibus mundi gaudijs,
cæterisque bonis eius esse antefendum D. Bern. apertè docet, cum
ait: Gustata spirituali suauitate, desipit omnis caro. Cuius quanta sit
vis, quantaque suauitas, nemo, nisi qui fuerit expertus, cogitatione
attingere poterit. Quisquis igitur hanc diuini Spiritus suauitatem &
gaudium (quod à charitate, & sapientiæ dono proficiscitur) degusta-
uerit, facile omnia mundi gaudia, & cætera quæ in mundo pretiosa &
magnifica habentur, præ huius margaritæ splendore atque dignitate
contemnet, ac pro nihilo ducet. Ut enim clericitenuis Ecclesiæ pro-
uentus facile relinquunt, cum pinguiores atque vberiores pro illis
recipiunt: ita qui hæc celestia dona percipiunt, protinus terrena
omnia (quæ sunt his longè inferiora) præ illorum amore parui pen-
dunt. Quamvis autem quanta sit dulcedinis atque suauitatis huius
vis & magnitudo, nemo nisi qui eam plenius degustauerit (ut modò
diximus) assequi possit, ratio tamen & fides omnes alias mundi volu-
ptates & gaudia ab hac longè superari apertè demonstrant.
- Prima ra-
tio.* Primum enim satis liquet, hominem corpore & animo consta-
re: quæ duæ partes tam longo à se intervallo distant, ut altera nobis
cum

23. cum bellis, altera cum Angelis communis sit. Cum autem sapientif-
simus ille mundi conditor sic naturas rerum instituerit, ut ubi maiori
esset dignitas atque præstantia, maior esset in operibus suavitatis atque
iucunditas; consequens est, ut quantum mens nostra corporis præstat,
tantum sint etiam deliciae omnibus corporis delicijs non solum pu-
riores atque diuturniores, sed multo etiam maiores. Quam rem Ari-
storeles quoque aperte docet, qui in altissimarum rerum & exigua
& obscura cognitione maximam suavitatem inesse testatur. Quod si
in hac naturali cognitione tantum esse delectationis Philosophi cre-
diderunt, quid erit si huius cogitationi charitatem, & sapientiæ do-
num adiungamus, quæ mentem nostram arctissimo dilectionis vin-
culo, Deo, hoc est, summo & infinito bono coniungunt? Quod enim
gratia nobilior atque præstantior est quam natura, hoc utique delecta-
tiones, quæ ab hac cœlesti forma proficiscuntur, omnibus alijs mun-
di oblectamentis nobiliores atque maiores sunt. Quocirca nihil mi-
rum, si qui has delicias plenius degustarunt, omnes alias mundi
delicias tanquam res ludicras & inanes respiciant, atque fastidiant.

Aristo.

24. Adiciam his aliam quoque rationem: ad cuius intelligentiam
sciendum est, sic naturæ conditorem species rerum ordinasse, ut nun-
quam inferior species, quamlibet perfectior esset, superioris perfectio-
nem attingere posset. Videmus enim sub animalium genere & homi-
nem, & varias animantium species contineri inter quas elephantem
aiunt propius ad rationalem hominis naturam accedere, qui tamen
quantumcunque in hac parte excellat, nunquam ad hominis acu-
men & intelligentiam ullo modo pertingere poterit. Cum ergo gau-
dium spiritus, & gaudium carnis plus quam genere inter se differant,
25. aliud enim cœlestis, aliud terreste, aliud à Spiritu sancto, aliud verò
à carne proficiscitur) consequens est, ut nullo modo hæc infima car-
nis gaudia cum altissimis illis divini spiritus gaudijs ullo modo com-
paranda sint.

Secundaria
tio.

Adiungam his aliam quoque rationem, quæ spiritualis huius
gaudij suavitatem maxime declarat. Ad hoc autem commodius in-
telligendum, meminisse oportet (quod est à nobis alio in loco dictum)
nempe omnia quæ vitam habent cibum quoque habere naturæ suæ
consentaneum, quo vitam alant. Cum autem omnia quæ vivunt,
aut corporea, aut spiritualia sint; corporearum quidem rerum, cor-
poreis cibis; spiritualium verò, spiritualis est. Hinc Raphael An-
gelus ad Tobiam, Cum essem, inquit, vobiscum, per voluntatem
Dei. Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere, sed ego
non cibo.

Tertia ra-
tio.

Cōcione. 1.
de Euchar.

Tobie. 12.

cibo inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest vtor. 26
 Hunc autem cibum esse rerum omnium conditorem Deum, apertif-
 simum est. Hic est enim Angelorum panis, hic cibus & potus, quo
 beatæ illæ mentes in illa æterna patria reficiuntur, pascuntur, oble-
 ctantur, & inebriantur; cuius haustu & potu felicissima illa & bea-
 tissima vita, quam viuunt, sustentatur, & alitur. Vt enim ani-
 mantium vita corporeo cibo: ita felicissima illarum mentium vita
 spiritali atque diuino illo cibo sustentatur. ¶ Caterum cum homo,
 qua parte spiritus & mentis compos est, supernarum mentium natu-
 ram referat; consequens est, vt eodem quoque ipse spiritali ac diui-
 no cibo alatur. Quo sanè aluntur, qui purgatum animæ palatum ha-
 bent. Hinc D. Aug. Deum appellat purgatæ mentis sapientiam. Ta-
 lis enim mens ineffabili suauitate atque sapore reficitur, cum immen-
 sam diuinæ bonitatis & pulchritudinis speciem contemplatur. ¶ Ca- 27
 terum cum proprium ciborum omnium sit, non solum vitam alere,
 sed etiam edentis palatum allicere atque oblectare; & quod cibus pre-
 tiosior atque delicatior est, eò dulcius palatum alliciat, atque oble-
 ctet; quid, quæso, de cœlesti illo cibo, hoc est, de illo pane Angelo-
 rum iudicandum est? Quid, quæso, aliud, nisi vt cuius est infinita &
 immensa dignitas, sit etiam infinita & immensa suauitas? Cuius vel
 minima (vt ita dixerim) mica tantæ dulcedinis & suauitatis est, vt om-
 nia mundi regna atque imperia, ac postremo omnia quæ sub cœlo
 condita sunt, illi comparata, mera amaritudo esse videantur. Quid
 enim illis sapiat, quid dulce sit, cui sapit ipse Deus? Quis enim sapor
 huic satori comparari possit? Hinc D. August. Illud, inquit, est verum
 gaudium, quod non de creatura, sed de creatore concipitur; cui com-
 parata omnis suauitas, mæror est; omnis lætitia, tristitia est; omnis co- 28
 pia, egestas est. Ideo quæ nihil mirum, si quicunque hanc pretiosam
 margaritam inuenerunt, omnia sua distrahant; hoc est, omnia terrena
 bona contemnunt, quod ea plenius frui mereantur. Hinc D. Greg.
 Qui, inquit, cœlestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admit-
 tit, perfectè cognouerit, ea quæ in terris amauerat, libenter cuncta de-
 relinquit. In comparatione eius vilescunt omnia, deserit habita, con-
 gregata dispergit, inardescit in cœlestibus animus, nihil in terrenis li-
 bet: deforme cōspicitur quidquid de terrenæ rei placebat specie: quia
 sola pretiosæ huius margaritæ claritas fulget in mente. Hactenus
 Gregorius.

§. II.

¶ Hæc igitur diuinæ suauitatis dulcedo, quam à charitate, & sapien-
 tia

nohact

Procus. Paulus
August.

Cor. 8.

ut hunc
27. 28.

August.

Gregor. in
homil.Cochon.
de Enchir.

19 *ria* dono proficisci diximus, velut instrumentum quoddam est, quo Spiritus ille coelestis hæc admiranda virtutum officia operatur. Quod sit, ut quemadmodum ij qui in aubus cæli ludunt, exigua illis dulcia que esca ostensa, eas & ad sidera penè mittunt, & ad manus iterum reuolare, eorumque vocibus parère faciunt: ita sanctus ille paracletus hac suauissima diuinæ consolationis esca sic piorum mentes afficit & oblectat, ut nihil illis durum, nihil asperum, nihil difficile appareat, dummodo hoc suauissimo pabulo resiciantur: pro cuius amore omnia mundi gaudia, omniaque terrena bona facile contemnunt. Ut enim qui ab infima fortuna ad regie dignitatis solium euecti fuerè (quod Dauidi Regi obtigit) contemnunt illa omnia quæ in ea fortuna pretiosa & chara ipsis erant (maiorum enim comparatione illa omnia ipsis viluerunt) ita qui ad has coelestes opes fruendas beneficium Domini perducti sunt, facile præ illarum amore omnia quæ in mundo pretiosa & magnifica putantur, velut stercora rejiciunt atque contempnunt. Ad hunc etiam modum, qui ad virilem etatem peruenierunt, rident ludicra illa, quæ pueruli magnificiebant, & pro quibus etiam cum coætaneis digladiabantur: ita qui ad hanc maturam spiritus ætatem peruenierunt, facile contemnunt omnia quæ olim pueri non annis, sed sensu magnificiebant. Tales enim illud Apostoli dicere possunt: Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus: quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli.

Simil.

Simil.

I. Cor. 13.

Hoc autem studium non vnius aut alterius Sancti, sed innumerablem, ac præcipuè Anachoritarum exemplo confirmare possumus: quorum multi non solum ingentia patrimonía, & spes maiores maiori animo cõtempserunt, sed etiam solitudinē, & crucis Christi mortificationem, atque asperrimum vitæ genus amplexari sunt, vbi hæc margaritâ inuenerūt; hoc est, vbi charitatis, & sapientiæ, diuinæque dulcedinis suauitatē degustarunt. Ex quibus vnum duntaxat Bonosum (qui sanctorum Anachoritarum institutum & vitam refert) pro illis omnibus in medium proferam: de quo sic D. Hiero. (qui cum eo bonam etatis partem egit) in Epist. ad Rufinū scribit. Bonosus tuus, imo meus, & (ut verius dicam) noster, scalam præfagatā Iacob somniantem iam scandit, portat crucem suam, nec de crastino cogitat, nec post tergum respicit. Semināt in lachrymis, ut in gaudio metat: & sacramento Moyse serpentem in eremo suspendit. Cedant huic veritati tam Græco quàm Romano stylo mendacijs ficta miracula. Ecce puer honestis sæculi nobiscum artibus institutus, cui opes affa-

Hiero. ad
Rufin.

tim; dignitas apprimè inter æquales erat; contempta matre, forori-
 bus, & charissimo sibi germano, insulam pelago circumsonante nau-
 fragam, cui asperæ cautes, & nuda saxa & solitudo terrori est, quasi
 quidam nouus paradisi colonus insedit. Nullus ibi agricolarum, nul-
 lus monachorum, ne paruulus quidem, quem nosti, Onesimus, quo
 velut fratre fruebatqr in tanta vastitate adhæret lateri comes. Solus
 ibi, imò iam Christo comitante non solus, videt gloriam Dei, quam
 etiam Apostoli, nisi in deserto non viderant. Non quidem conspicit
 turritas vrbes, sed in noue ciuitatis censu dedit nomen suum. Horrèt
 sacco membra deformi, sed sic melius obuam Christo rapietur in
 nubibus. Nulla Eutyporum amœnitatē perfuitur, sed de latere Do-
 mini aquam vitam bibit. Proponatur tibi ante oculos amice dulcissi-
 me, & in præsentiam rei totus animo ac mente conuètere. Tunc po-
 teris laudare victoriam, cum laborem præliantis agnoueris. Totam
 circa insulam fremit insanum mare, & sinuosus montium illius scos-
 pulis æquor reclinat. Nullo terra gramine virèt, nullis vernans cam-
 pus densatur umbraculis. Abruptæ rupes, quasi quendam horrore
 carcerem claudunt. Ille securus, intrepidus, & totus de Apostolo
 armatus, nunc Deum audit dum diuina relegit: nunc cum Deo lo-
 quitur cum Dominum rogat. Hactenus Hieronimus non inueni-
 mus. Sed hæc fortasse minus miranda illa verò maiorem mentibus ad-
 mirationem incutiunt, quod non solum inferioris fortunæ homi-
 nes, sed principes etiam viri, sed reges ac reginæ, ubi gustauerunt bo-
 num Dei verbum, virtutesque seculi venturi, regna ipsa & principa-
 tus promptissimo animo relinquentes, Christi crucem flagrantissi-
 mo studio amplexati sunt. Hinc Theodosij iunioris, Principum om-
 nium fortunatissimi atque sanctissimi, sorores, Pulcheria, Arcadia, 34
 Archemarina, quæ principibus eiusdem imperij viris, atque adeo im-
 perij consortibus in matrimonio collocari, & imperij opibus atque
 magnificentia frui potuissent, his omnibus spretis atque cōtemptis,
 communi mente atque consilio virginitatem suam Domino conse-
 crarunt. Quod neutiquam fecissent, nisi celestis Sponsi amor atque
 suauitas iratosi eas vi ad se quæritōta huius mundi gloriā rapuisset.
 Sed hæc veterasunt. Nostro quoque seculo non desuerunt Prin-
 cipēs viri, qui & amplam domum, & dignitatem, quæ potestantur, in
 ætate iam matura reliquerunt, eamque Christi paupertate, & humilis
 obedientiæ professione commutarunt. Inter quos nobilis quidam
 adolescens, magnificæ domus atque dignitatis heres, cuius patrimo-
 nium maiores eius, laboribus plusquam Herculis terram atque to-
 leratis

Nicepho. li
bro. 14.

Historia
lib. 14.

ingib. miz

a n n

35. leratis, promeriti fuerant, summa animi alacritate propter Christum reliquit, & asperissimum monachorum institutum (qui nudis pedibus in arctissima paupertate & asperitate vitam agunt) amplexus est. Neque verò hoc iuuenili ardore atque impetu fecit, sed triennio ante ordinis ingressum, id mente, cogitatione, & vitæ austeritate sic tractauit, ut parentes huic proposito, paterno amore repugnantes, constanter sua vicerit, eorumque consensum ad illud vitæ genus impetrauerit. Quanta ergo eorum hominum dementia est, qui harum rerum gratia (quas isti tanta alacritate calcarunt) nullos labores, nulla pericula, nullos bellorum motus, nulla turbulenti maris naufragia formidant, quod sibi posterisque suis amplum patrimonium parent? Id verò quoties regnandi libido filios armauit in patres; quodque maius est, patres armauit in filios, quod sibi regni sedem usurparent? Quæ tamen omnia isti, inuenta illa pretiosa margarita, velut purgamenta quedam & reiectamenta, mira facilitate calcarunt. Quæ quidem ex reliquet, quam miserè seculi homines decipiantur, qui ne voluptatibus suis careant, ab hoc cœlestis vitæ proposito se subducunt: cum in eo tamē tot sint diuini Spiritus solatia, quæ omnes mundi opes atque delicias longissimo intervallo superant: quemadmodum est à nobis tum firmissimis rationibus, tum etiā clarissimis exemplis comprobatum.

Quod si quis à me requirat, cur tam pauci sint qui hoc cœlestis vitæ institutum amplectantur? Huius tanti mali causam initio esse diximus, rerum diuinarum ignorantiam, quæ facit, ut has tantas diuinæ gratiæ opes, quas hactenus exposuimus, non agnoscunt, voluptates quibus in hac vita oblectantur, cœlestibus illis commutare nolint. A

37. quo errore absunt, qui eas diuini Spiritus beneficio degustarunt. Quæ in se simile quiddam euenire videtur, quod filijs Israël in secundo templo dedicatione contigit. Iuniores enim, qui prius illud magnificentissimum Salomonis templum non viderant, opere illo absoluto letabantur: contrā verò senes, qui illud in gloria sua viderant, lachrymas continere non poterant. Ad hunc ergo modum qui nulli nisi huius mundi gaudia norunt, nihil his esse suauius atque iocundius arbitrantur: at qui diuina illa spiritus solatia degustarunt, miserandam horum sortem & cæcitatem lamentantur; qui quoniam vera illa, solida, & diuina gaudia nesciunt, sordidis & ludicris mundi gaudijs oblectantur.

Huius autem ignorantie causa, partim quidem socordia nostra, partim sublimitas & altitudo horum donorum cœlestium existit:

Iob. 28.

quæ ab humana cognitione longè remota sunt. Hinc de sapientia 38
 ipsa in lib. Iob scriptum est: Abscondita est ab oculis omnium viuen-
 tium: etiam volucres cœli (hoc est, sapientes mundi) latet. Quam etiã
 Saluator in sacra huius diei lectione thesauro abscondito similè esse
 ait. Verus enim ea thesaurus est, qui veris opibus hominem ditat: sed
 ab illis tamen neglectus, quoniam absconditus est. De spirituali verò
 dulcedine & suauitate, quam sapientiæ comitem esse diximus, sic di-
 uinus vates ait: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine,
 quam abscondisti timentibus te! Magna quidem ea dulcedo est: quia
 tamen abscondita est, ab amatoribus voluptatum minimè quæritur;
 quia ignoratur. Idem etiam illa Domini verba ex Apocal. innuunt,
 quibus se vincenti suauissimum manna daturum pollicetur; Quod
 nemo, inquit, scit, nisi qui accipit. Non igitur huius thesauri vilitas,
 sed socordia & ignorantia nostra in causa est, vt hoc tanto bono ho- 39
 mines minimè fruantur. Verùm de his iam satis.

Psal. 30.

Apoc. 2.

§. III.

¶ Adiungit deinde Dominus tertiam parabolam, qua regnum cœlo-
 rum sagenæ missæ in mare comparat; quæ bonos & malos pisces in-
 tra se recipit: quorum quidem boni in vasis piscatorum reconduntur;
 mali verò in sterquilinum proijciuntur. [Sic erit, ait Dominus, in con-
 summatione seculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorū,
 & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentium.] Ex hac
 parabola apparet, quanta salutis nostræ cura Saluator teneatur, qui
 nullum non mouet lapidem, quò nos ad veram salutem & pietatem
 traducat. In superioribus enim parabolis, thesauri, & pretiosæ marga-
 ritæ (quæ duo magnopere ab hominibus desiderantur) nos ad mun- 40
 di ac terrenarum rerum contemptum inducere voluit, quò his tan-
 tis opibus frueremur. Quia verò multi magis pœnarum metu, quàm
 vtilitatis amore commouentur, adiungit protinus horrendas gehē-
 næ pœnas, & fletum, & stridorem dentium, & caminum ignis, in quo
 perditii homines perpetuò torquendi sunt: vt videlicet pœnæ terreāt,
 quos præmia non inuitant. Nemo enim est (vt D. Aug. ait) qui nō ma-
 gis laborem fugiat quam affeet voluptatem: quandoquidem vide-
 mus immanissimas bestias à maximis exterreri voluptatibus dolo-
 rum metu.

August.

Cum sint autè multa ac varia gehennæ tormenta, hoc in loco de
 camino ignis præcipuè fit mentio, qui humanæ naturæ maximè for-
 midabilis est; quauis hæc pœnarum maxima non sit (maior enim est
 diuinæ

41 diuinæ pulchritudinis beatifica visione perpetuò abdicari) acerbissima tamen ignis, præcipuè sempiterni, pœna est. Cuius cõsideratione Euse. Emiss. nos ad timorè Domini, & peccati odium adhortatur his verbis. Illud autem quo nãm modo trepidus sermo poterit explicare, cum cœperit inexpiabilis caro & infectæ peccatis medullæ sæuis gehennæ æstibus penetrari, & depascentibus flammis corpora atq; animas ex parte consumi, ex parte nutriri: vt inter medios ignium globos dãnata natura det pabulũ, & accipiat incrementũ? vt opus atq; figmentũ corporis nostri in antiquis sceleribus mortuum, & ad sola tormẽta rediuiuum, finẽ in ipso interitus confinio non inueniat. Illa enim non casualis, sed rationalis, & pœnalis exustio, quia culpam iubetur inquirere, substantiam nescit absumere. Hastenus Euseb. In hũc igitur caminum ignis improbos, à felici bonorum cœtu discretos, esse deturbandos Saluator ait: in quo æternum fletum, & stridorem dẽtium futurum vaticinatur.

Euseb. Emiss.
homil. 1. ad
monach.

Hæc ubi dixisset, ad discipulos continuò ait: [Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam. Ait illis; Ideò omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.] Matth. 23. Cum nullus apex in literis sanctis significatione vacet, quari meritò potest; quid hac elationis nota; idè; significare Dominus voluerit. Quomodo enim similitudo consequens, de scriba docto in regno cœlorum, cum superioribus, ac præcipuè cum ea quæ de sagena in mare missa ponitur, cohæret, vt ex altera altera consequatur? Magna certè & grauissima ratione. Si enim tam magna bona pijs proposita sunt (quæ cœlestis magister thesauri, ac margaritæ nomine designauit) contrà verò si tam ingens improbis supplicium 43 constitutum est; si illos caminus ignis manet, si flammæ vtrices, si mors immortalis, si pœna sempiterna, si fletus & stridor dentium, si separatio à cœtu & conuentu Sanctorum, & relegatio ad tartareas damnatorum regiones; si denique hæc restantia est, vt nullus huius vitæ cruciatus adeò magnus sit, qui cum hoc gehennæ supplicio collatus, non leuissimus, ac penè ludicrus sit; idè; scriba doctus in regno cœlorum; cuius munus & officium est, salutaribus monitis atque doctrinis homines ab hoc tanto periculo eripere, & ad regnum cœlorum dirigere; similis utique diuiti patrifamilias esse debet, qui cū penu habeat omni genere elcarum refertum, ubi solemne conuiuium instruit, dapes & pocula omnis generis partim recentia, partim vetera in mensa profert. Ad hunc ergo modum Ecclesiæ doctor pectus habere debet

bet omni sententiarum genere instructum (quas assiduo diuinæ legis studio sibi comparare tenetur) paresque rei magnitudini, quam tractat, spiritus fumens, omnibus rationum machinis hoc negotium urgeat, nihilque intentatum relinquat, nullum non moueat lapidē, & quidquid in thesauris diuinarum literarum recoditum est, ad hūc vsum proferat; modò veteris Testamenti terroribus ac minis homines perterrefaciens; modò noui Testamenti promissis & beneficijs alliciens, atque omni denique ratione illos à scelere ad pietatem, ab interitu ad vitam, à gehennæ incendijs, & camino ignis ad cœleste regnum traducere contendat.

Hæcigitur partes nostræ sunt fratres, qui ministerium hoc verbi accepimus à Domino Iesu: vestre verò sunt, vt hæc ipsa, quæ diximus, dies noctesque cum animo vestro cogitantes, ante iudicium paretis iustitiam illud vnum supra omnia curantes, vt ante tribunal illud for midandum, non iudicandi, sed à vobis iudicati appareatis. Quod qui dem præstabitis, si præteritæ vitæ maculas pœnitentiæ lachrymâs diluentes, eas tanto studio atque ardore vitare studeatis, vt prius mortem, & extrema omnia pati, quàm mortiferum aliquod crimen admittere parati sitis. Sic enim fiet, vt eum Angeli à iudice missi, malos à bonis secernere incipiant, illos in caminum ignis præcipitantes, hos autem ad cœlestes mansiones deducentes, vos cum felicibus istis ab hoc formidabili ignis camino liberati, ad cœlestis gloriæ felicitatem & requiem perducere mereamini.

Posterioris de præcipuis Sanctorum Festis Tomi Finis.

*Tam bene qui mores SANCTORVM scribit & acta;
Non hunc SANCTORVM SPIRITVS intus agit?*

G. G. G.

SALMAN TICÆ

Apud hæredes Mathiæ Gastij.